ALEXANDRI
Aphrodiſienſis
PERIPATETICI DOCTISSIMI
In octo libros Topicorum
ARISTOTELIS
EXPLICATIO,

Nunc fidelius multo & accuratius uerſa, atque ædita.

Bibliothecę Scholar. Piar. S. Pantaleonis

VENETIIS, Apud Hieronymum Scotum.
M D LIIII

14-4-Q-11

h. c. 12. 3.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBRI OCTO CVM ALEXANDRI APHRODISIENSIS EXPLANATIONE.

PROPOSITVM *Nobis eſt uiam atque rationem inuenire, qua poterimur de omni propoſita quæſtione ex probabilibus ratiocinari, & ipſi diſputationem ſubſtinentes nihil repugnant afferemus. Ac primum quidem dicendum eſt quid ſit ſyllogiſmus, & quæ eius genera, ut quid ſit dialecticus ſyllogiſmus (ſiquidem ipſe eſt quem hoc libro inueſtigamus) intelligatur.*

ARISTOTELES In hoc ipſo lib. initio declarat hoc volumen eſſe de ſedibus argumentorum, & exponit ad quot, quaſq; res hæc via atq; ratio Philoſopho vtilis ſit: & item explicat quiſnam eius ſit finis. Sed quod dixi priore loco, in ipſo principio docet: quod vero poſtea addidi, paulopoſt palam nobis faciet. Atq; ex hoc cognoſcetur, debere eos, qui volunt Philoſophari, dialecticæ dare operam. Si quidem ea conducit ad inueniendam veritatem, quæ eſt finis eius contemplationis, ad quam Philoſophus dirigitur. Nunc vero non erit alienum ab hoc inſtituto: videre quemadmodum nomen dialecticæ non idem apud omnes Philoſophos ſignificet. Stoici enim eam definiũt eſſe ſcientiam bene dicendi: iiq́; aiunt bene dicere eſſe in veritatis & conuenientiæ narratione poſitum. Quod cum proprium Philoſophi eſſe exiſtiment, ſolam perfectiſsimam Philoſophiam ex nomine nuncupant: & ex eorum ſententia ſolus dialecticus eſt Philoſophus. At Plato multum laudans viam diuidendi, et appellans eam vallum philoſophiæ: cuius officium eſſe dicit poſitum in eo, vt poſsit ex vno multa facere, & multa in vnum componere: Quod idem valet, ac ſi diceretur, poſſe genera in ſpecies diuidere, & in indiuidua: & viciſſim indiuidua coniungere, & ad genus redigere, & in caput referre: hanc ipſam dialecticam vocat. Ariſtoteles vero, & ij qui ab eo profecti ſunt, nõ ita vtuntur nomine dialecticæ: ſed aiũt eam eſſe viam, & rationem quandam ſyllogiſticam. Putantq́; ſyllogiſmum in eo, quod ſyllogiſmus eſt, nihil alium ab alio differre: ſed ſyllogiſmorum differentiam exiſtere in ſpeciebus propoſitionum, partim in modis & figuris, partim in materia in qua verſantur. Quorum prima differentia facit ſyllogiſmos dialecticos, quos categoricos appellamus, & hypotheticos. Secunda vero eſt, ex qua fiunt, vel perfecti, vel imperfecti: & alij in prima, alij in ſecunda, alij in tertia figura: quemadmodum in prioribus analyticis eſt demonſtratum. Atque hi quidem ſyllogiſmi, omnis homo eſt ridens, nullũ ridens eſt equus: &, oĩs homo eſt ridens, nullus equus eſt ridens: &, omne ridens eſt homo, nullũ ridens eſt equus, qui habẽt eandem materiam, non ſunt ijdem inter ſe: quia & poſitio, & ſumptio propoſitionum eſt diuerſa. Eſt enim primus eorum in prima, alter in ſecunda, tertius demum in tertia figura confectus. Tertia autem differentia, quæ in materia eſt, alios facit demonſtratiuos, alios dialecticos. Nam veluti artes, quatenus artes ſunt, nihil differunt inter ſe propter materiam, in qua ſunt, ſed in diuerſitate vſus diſcrimen habẽt: vt altera ſit lignaria, altera in domibus ædificãdis verſetur, & in cæteris eodem modo. Ita quoq; ſyllogiſmi (ex quibus is qui ex veris, & rei propoſitæ accommodatis, primisq́; ac notioribus demonſtrat, remq́; propoſitam concludit, demonſtratiuus nominatur: & methodus, qua ex huiuſmodi rati cinamur, appellatur demonſtratio. Is autem, qui ex probabilibus efficitur, vocatur dialecticus: & ita conſequenter ea ratio, qua vtimur ad ita diſſerendum, nuncupatur Dialecticæ. Is vero qui eſt ex ijs quæ vidẽtur eſſe probabilia, dicitur ſophiſticus: & ſophiſtice quoq; nominatur ea, quæ eiuſmodi ſyllogiſmos in diſputatione adhibet. Sunt.n. hæ ratiocinationes, quæ in forma nullam habent differentiam, hæc ſcilicet, voluptas eſt imperfectum nullum bonum eſt imperfectum: & hæc, bonum bonos facit, voluptas bonos non facit. Ambæ.n. in ſecunda figura ſunt confectæ: ſed earum differentia in materia eſt. Siquidem prior eſt demõſtratiua, quoniam habet initium a voluptatis definitione, quam voluptatem dicunt eſſe generationem in naturã ſenſibilem, & generatio imperfecta eſt. Poſterior vero eſt ex probabilibus. Nam cum minime verum ſit bonum bonos efficere: reſtat vt ſit probabile. Atque ij quidem qui ita de ipſo dialectices nomine ſentiunt, vt velint id intelligi de via ex probabilibus ratiocinandi: definiunt dialecticen hoc modo, Dialectice eſt via atque ratio de omni re propoſita probabiliter diſſerendi. Ac iure ſanè hæc via appellatur dialectica, ſi quidem ἀπὸ τῦ διαλέγεσθαι, quod eſt diſſerere, nomen inuenit. Et ipſum diſſerere in interrogatione, & reſponſione, totum conſiſtit. Iſque qui interrogat, de omni eo interrogat quod propoſuit is qui reſpondet: vt per interrogationem ſumat a reſpondẽte, de quo ratiocinetur. qui in eo, quod conabitur de omni quæſtione propoſita ratiocinari, non poterit id ipſum ex veris efficere, quando non omnis res propoſita vera eſt, Quippe quia contraria etiam proponuntur: vt quando dicitur, voluptas eſt bonum, & cõtra, voluptas non eſt bonũ: & animus immortalis eſt, & rurſus, animus non eſt immortalis) Et cõtraria inter ſe vera eſſe nullo modo poſſunt. nec etiam quod verum nõ eſt, poteſt ex veris concluditur, verum eſt. Sed quatenus argumentatur ex ijs quæ ex interrogatione ſunt ei conceſſa ex probabilibus rẽ efficiet ſuam. Quæ quidem probabilia, & perſuaſibilia ij qui reſpondent facile dant atq; concedunt. Verum ne omnino quidem probabilia: vera ſunt proprie. Debent igitur ij qui interrogant, maxime dare operam, vt ad abſurdas reſponſiones adducant reſpondentes: vt eos in repugnantiam compellant. Ex quibus ſequi videtur dialecticam nõ eſſe viam ex veris ratiocinandi: ſed ex probabilibus. Quocirca illi, qui eius nomen in aliam ſignificationem transferunt, non recte vtũtur hoc nomine. Quod cum ita ſit, merito Ariſtoteles principio artis Rhetoricæ dixit eam eſſe ἀντίστροφος hoc eſt æquiualentem Rhetoricæ, quoniam illa quoq; in ijs verſatur, quæ ad perſuadendum pertinent: quæ in eo ꝙ ſunt probabilia, ſunt ipſa itidem eiuſmodi. in quo ſciendum eſt illud verbum ἀντίστροφος ſignificare ἰσόστροφος, & in eiſdem rebus verſantem, et eaſdem res tractãtem. Non.n. velut vnaquæq́; ſcientia quæ in aliquo gene-

re determinato conſiſtens ea, quæ propria ſunt illius generis, & ei per ſe inſunt, demonſtrat & ſumit ex principijs illius generis proprijs, ita etiam hæ duæ artes faciunt: neq; .n. vnum certum genus eſt vtriq; ſubiectum, neque ea, de quibus verba faciunt, demonſtrant ex ijs quæ ſunt eis propria, & quæ inſunt in eorum ſubſtantia: ſed in communibus verſantur. Etenim dialecticus, & de muſicis, & de medicinalibus, & de geometricis, & de phyſicis, & de moralibus, & de logicis, & vno verbo, de omnib' ꝓpoſitis quæſtionibus diſputabit: eiusq; demonſtrationes ex probabilibus, & late patentibus, non ex proprijs rei, de qua agatur exiſtent. Neq; .n. dialecticus aliquid in medicina demonſtrat ex principijs medicinæ, cum hoc ſit medici ꝓprium neq; ex principijs geometriæ probat geometrica, quãdo id ad geometram pertinet: ſed dialecticæ ꝓprium eſt, de omnibus propoſitis ratiocinari ex probabilibus ſyllogiſmis. quæ autem ſint probabilia, non multo poſt percipiemus. Orator autem etſi non de omni quæſtione, veluti facit dialecticus, diſſerit, tamen ne ipſe quidem in vno definito genere verſatur. nam & ipſe quoq; de medicinalibus de philoſophicis, de muſicis, ac maxime de politicis loquitur. Ac Oratori quidem videtur ea proprie ſubiecta materia, vt de ciuilibus rebus, deq; ijs quæ agenda ſunt copioſe diſſerat. ac de omnibus de quibus habebit orationem, ipſe itidem ex quibuſdam veriſimilibus ac ꝓbabilibus æquè ac dialecticus argumentabitur. nam & ipſe quoq; in vtrãque partem diſputat, cum idem aliquando honeſtum, aliquando non honeſtum, aliquando vtile, aliquando nõ vtile, & quandoq; iuſtum, quandoq; non iuſtum eſſe demonſtrat. quamobrem id etiam his duabus artibus commune eſt, ſimili modo potentijs ſuis vti vtrunq; contrarium. At qui in ſcientiis verſantur, licet habeant contrariorum cognitionem: tamen Scopus, quem in illa ſcientia ſibi propoſuerunt, eſt, vt alteram partem contrariorum quæ melior eſt, definite conſequantur, medicus, vt ſanet, aliptes, vt firmam corporis conſtitutionem tueatur: & cæteri alterum contrariorum quod melius eſt, propoſitum habẽt, in quo ſe exerceant. Nam cognitio contrariorum, quam aſſequuntur, non eſt apud eos principalis, ſed ex cognitione vnius ſequitur alterius cognitio: quemadmodum ex ſcientia eorum quæ ſanitatem inducunt, ſequitur etiam cognitio eorum, quæ morbos gignunt. Dialecticus verò atq; rhetor ſimili modo propoſitam habent contrariorum demõſtrationem. ex quo fit, vt eas potentias appellent, quandoquidem id quod vere aliquid poteſt, contraria poteſt. Sunt tamen aliqui, qui putant eas appellari potentias, quia potentia, & excellentia quadam inſtruant eos, qui eis vtuntur. multitudo enim tales homines ijs artibus præditos admiratur quaſi plus poſsint quam cæteri: quinetiam eas potentias appellari, quia ij qui eis ſunt ornati, bene & male illis vti poſsint: & ob eam cauſam bonorum inſtrumenta potentias nominari. quod etſi ex eis potentijs conſequitur, tamen proprie potentiæ ſunt, quia poſſunt pari modo contraria. Nõ .n. dialecticus quatenus dialecticus eſt, hoc magis, quam quod ei contrarium ſit concludet. Oratoris eadem ratio eſt. Quibus quidem fit rebus, vt dialecticæ, ac rhetoricæ commune ſit, non verſari circa vnum definitũ genus, & ex probabilibus ac veriſimilibus diſſerere, & cõcludere ex principijs rei propoſitæ non proprijs: & ambas pari modo tractare ea quæ ſunt inter ſe cõtraria. Differũt vero, quod dialectica in omni materia vtitur potentia, & non facit rationes ſuas vagas ac diffuſas, ſed interrogatione, & reſponſione (Ex eo enim potius nomẽ ducit) & enũciationes facit vniuerſaliores, ac communiores. Rhetorica vero non eſt in omni materia ſicuti dialectica. Orator enim eſt potius in rebus ciuilibus occupatus, vt ante dixi, & vt plurimum vtitur vbertate, & copia dicẽdi, & tractat magis res ſingulares: format .n. rationes ſuas ad circunſtãtias, ad fortunas, ad occaſiones, ad perſonas, ad locos, & cætera, quæ ſunt eiuſmodi, quæ ſunt de numero ſingularium: de quibus fiunt lites, conſultationes, laudationes. Iã vero de hac dialectica Ariſt. quoq; in alijs libris agit: ſed in his præcipue, quæ Topica inſcribuntur, quia in eis loci quidam traduntur, quorum ope poſſumus de quacunque propoſita quæſtione probabiliter diſſerere, vt ipſe atteſtatur. Locus autem, quemadmodum Theophra. inquit, eſt principium quoddam, vel elementum, ex quo vniuſcuiuſque rei principia ſumimus, definite adhibentes mentẽ circunſcriptioni (vel .n. ſumit communia, & vniuerſalia, quæ ſunt ſyllogiſmorum propria, vel ex ipſis poſſunt huiuſmodi demonſtrari ac ſumi) ſingularibus vero, indefinite. ex ijs .n. poteſt ſuppetere copia propoſitionum probabilium ad propoſitum concludendum, idq; principium eſt, quandoq; autem ꝓbabilia ſunt tanq̃ neceſſaria: quandoquidẽ fieri non poteſt, vt de omni re ꝓpoſita ex veris, vt dictum eſt, ratiocinemur. Hoc .n. voluptas eſt bonus finis, non poteſt ex veris demonſtrari, quia nõ verum eſſet id quod demonſtraretur: ex probabilibus tamen poteſt. Nam ſi ſumpſerimus, omne id quod non per aliud, ſed per ſe eſt optandum, eſſe bonũ perfectum, & aſſumpſerimus voluptatem eſſe huiuſmodi, qđ quidem eſt probabile, efficiemus concluſionem nobis propoſitam. Præterea ſi accipiamus, id quod omnia animalia ratiocinalia, & irrationalia expetũt eſſe maxime ſecũdùm naturã, quodq; ſecũdùm naturam eſt, id eſſe perfectiſsimum, & ſyllogiſmo vtentes hoc modo, quod omnia animalia, & rationalia, & rationis expertia expetunt, id maxime ſecundùm naturam eſt perfectiſſimum. deinde aſſumamus id, voluptatem expetunt omnia animalia, & ea quæ ratione vtuntur, & quæ ratione carent, idem concludemus. Nam cũ dialectico propoſitum ſit de omnibus diſſerere, & in omnib' ſint etiam falſa, nec poſsit ex veris falſum probari, certe patet, dialecticum nõ fore huiuſmodi falſas quæſtiones ex veris oſtenſurum, ſed ex ꝓbabilibus: cum nihil vetet aliqua falſa eſſe probabilia quod ſi ne ex probabilibus quidem poterit demonſtrare, ſed ex apparentibus probabilibus, nã erit dialecticus, ſed ſophiſta, vt in ſophiſticis elenchis probatum eſt. hæc autem tractatio eſt dialectica. Igitur huius libri poſitum eſt viam ac rationem inuenire, qua poſsimus de omni re diſſerere. quod vero addit de omni, diſiungit a rhetorica dialecticã ſiquidem rhetorica nõ perinde ac dialectica de omni quæſtione argumentatur. quoniam eius materia eſt potius in moralibus, ac ciuilibus poſita, vt ſupra dixi, quæ conatur ex probabilibus demonſtrare. Sed, de omni; cõmunius dixit, quatenus & de naturalibus, & de moralibus, & de logicis quæſtionibus dialecticus diſputat. Sed in his ſunt etiam quæſtiones quædam quæ non ſunt dialecticæ: de quibus manifeſtum eſt non eſſe dicturum dialecticum. ita nõ ſimpliciter de omnibus diſſeret. neq; .n. dicet de ijs, quæ, vel ſenſu, vel pœna indigent: neq; de ijs quibus propinqua eſt demonſtratio: neq; de ijs a quibus lõge abeſt, vt ipſe poſt dicet, cum de quæſtione dialectica verba faciet. An de ijs non loquitur dialecticus, quia ne quæſtiones quidem initio ſunt? Dixit autem, de omni propoſita quæſtione, intelligens quæſtionem dialecticam. Tum ſequitur, ac primũ quidem dicendum eſt, quid ſit ſyllogiſmus, quia dixit eſſe propoſitum de omni quæſtione diſſerere, iure merito primũ quid ſit ſyllogiſmus explanãt: deinde ſyllogiſmi differẽtias explicabit: vt qualis ſit dialecticus, qui ex ꝓbabilibus ſit, de quo nũc agit, & quo ab alijs differat, planũ fiat.

Eſt igitur ſyllogiſmus oratio, in qua poſitis quibuſdam aliquid aliud quam quæ poſita ſunt, ex ijs quæ poſita ſunt, ex neceſſitate efficitur.

De ſyllogiſmi definitione, deq; dubitationibus, quæ contra eam afferuntur, dictum etiam a nobis eſt in ea expoſitione, quam in priora reſolutoria edidimus. eſt.n. in illis principaliter de ſyllogiſmis ſermo: in quibus Ariſt. omnem viam ratiocinandi tradit. nunc vero quæ ad eiuſdem definitionis perſpicuitatem facient, commemorabimus. Igitur ſtatuit ſyllogiſmum in oratione, vt in genere: quia oratio prædicata vniuoce de ſyllogiſmo non ſolum de eo dicitur, ſed ĕt de alijs quæ ratione formæ a ſyllogiſmo differunt. nam oratio, & de fabula, & de enarratione, & de concione, & de alijs innumeris, quæ inter ſe ſpecie differunt, vniuoce & in eo quod quid eſt prædicatur. Cæterú differentijs, quas poſuit, ſeparat ſyllogiſmum ab alijs orationibus, & in quo ſit eius eſſentia declarat. ait.n. ſyllogiſmú eſſe orationē in qua oratione poſitis quibuſdam aliud aliquid quam quæ poſita ſunt, neceſſario euenit ex ijs quæ poſita ſunt. Illo autem verbo, poſitis, diſiungit ab alijs orationibus ſyllogiſmum, in quibus nihil ponitur: qualis eſt oratio. enarratoria ſignificat autem hoc loco poſitis ꝓſumptis, & conceſſis: ac conceſſis, vel ab eo qui contra diſputat, vel ſi ad alium ſyllogiſmus efficiatur: vel conceſſis a ſe ipſo, ſiquis per ſe ipſe ratiocinetur. Oportet.n. vt is qui ita demonſtrat, quædam ſumat, quædá ita ſe habere alijs concedat: deinde ex ijs tanq̄ conceſſis aliquid aliud demóſtrare. Quod vero recte vſus ſit verbo, poſitis, perſpicuum eſt ex eo, quia alio magis vulgato vti poterat. Concedere autem, & ſumere non omnino de affirmatiuis intelligit quia non minus ponuntur, & conceduntur negatiua q̄ affirmatiua: neque omnino ſyllogiſmus ex omnibus affirmatiuis poſitis vult effici. Poteſt etiam illud verbum poſitis, ſignificare aliquid categoricum. ponuntur.n. hæc proprie in ipſo ineſſe, & non ineſſe accepta: hypothetica vero non ponuntur, ſed ſupponuntur. Syllogiſmi.n. categorici, vt ex prioribus analyticis didicimus, Ariſt. ſimpliciter, & proprie ſyllogiſmi vult eſſe, hypothetici vero non ſimpliciter ſunt ſyllogiſmi, ſed cum additione. ita fit, vt nunc ſimpliciter, & vere ſyllogiſmi definitionem tradat. Dixit autē poſitis, & non poſito, vt quidam putant, qui definitionem reprehendunt, quia nihil ſyllogiſtice vno poſito, ſed duobus ad minimum demonſtratur. Eos vero, quos vnius propoſitionis Antipater fecit, non ſunt ſyllogiſmi, ſed defectuoſe interrogantur hoc modo: Reſpiras, viuis igitur. quia.n. cum dies eſt, lux eſt, propterea ex eo lucem eſſe ſyllogiſtice demonſtratur: & quia reſpirans viuit, tu vero reſpiras ſed non ſimpliciter ex eo quod dies eſt, lux eſt, quin etiam neq; ex eo quod reſpiras viuis: Ita in quibus non eſt coniunctum cognitum, non ſatis eſt ad cócluſionem vna ſola propoſitio accepta quare fit, vt nó ex eo quod eſt motus, videatur ſequi non eſſe vacuum, & tamen id verum eſſe demonſtrauit Ariſt. ij igitur qui vtuntur coniunctione cognita, & euidenti, vel perſpicuitate propoſitionis vniuerſalis, putant ex vno poſito aliquid cócludere. huius rei ſignum eſt, quod ſi addatur aliquid cum ipſa coniunctione, nihil ſuperfluit. vt in hoc, ſi dies eſt, lux eſt: ſed dies eſt, ergo lux eſt: ſi ex eo, quod dies eſt, lucem eſſe demonſtratur, ſuperfluum eſt quod adiungitur. in ijs.n. quæ ſyllogiſtice demonſtrantur, id quod foris aſſumitur ad eiuſdem demonſtrationem ſuperuacuum eſt: quod cum in hac oratione ſuperuacaneum non ſit, oſtendit ei deeſſe. Vel quia & oratio, & ſyllogiſmus eſt imperfectus, neq; ſiquid ex aliquo neceſſario ſequitur, omnino etiam ſequitur ſyllogiſtice. non.n. quia id quod ſyllogiſtice ſequitur, & neceſſitate ſequitur, iam & quod ex neceſſitate ſequitur ex aliquo ſyllogiſtice conſequitur. Oratoriæ quoq; ratiocinationes quæ enthymemata vocantur, ſunt huiuſmodi. videtur.n. in illis fieri ex vna ꝓpoſitione ſyllogiſmus, quia altera clara ſit ita, vt a iudicibꝰ vel ab auditoribus addi poſſit, vt hic dignus eſt pœna, eſt n. proditor. Addit.n. iudex tanq̄ euidens, hanc propoſitionem, omnis proditor dignus eſt pœna. Id.n. legibus iubetur, & cauetur. quocirca ij non ſunt proprie ſyllogiſmi, ſed hoc totum, rhetorici ſyllogiſmi. ita in quibus id quod omittitur, cognitum non eſt, in ijs ꝑ enthymema fieri ſyllogiſmus nullo modo poteſt. Nam ſyllogiſmus ipſo nomine videtur ſignificare compoſitionem quandam orationum, vt etiam códecretum, decretorum coniunctionem. Quod vero ait, id quod infertur debere eſſe aliud quiddam quam quæ poſita ſunt, additum eſt, vt vſus, & vtilitas ſyllogiſmi oſtenderetur ex qua quidem additione Ariſt. docet inſtrumentum eſſe ſyllogiſmum, quia pertinet ad explicandum aliquid, quod minime clarum eſſe videatur. Cuius vſus eſt ex quibuſdam cognitis, & perſpicuis. quamobrem ſi non poteſt idem ſimul clarum eſſe & obſcurum, certe ne ſyllogiſmi quidem vſus ſeruaretur in ijs in quibus id quod concluditur non eſt diuerſum a ꝓpoſitionibus. ea vero oratio quæ ſyllogiſmi vſum non præbet, non eſt ſyllogiſmus, nam ſi ſyllogiſmus eſt inſtrumentum, omne autem inſtrumentum eſt vtile, etiam ſyllogiſmus eſt vtilis. orationes autem, in quibus aliquid idem cú ijs quæ poſita ſunt, infertur, non ſunt vtiles: eæ igitur orationes in quibus aliquid idem quod ea quæ poſita ſunt cócluditur, non ſunt ſyllogiſmi. Inſtrumétum autem eſſe vtile perſpicuú eſt. in omnibus.n. inſtrumentis videmus quid non poſſit proprium vſum præſtare, & id auferimus. nam neq; quiſquam lyram dicet eam, qua muſice vti non poſſit: neq; ſecurim, qua faber non queat vti. Qui.n. appellat ijſdem nominibus ea, quæ ex vſu ꝓueniunt, æquiuoce nominat, qualia ſunt depicta, vel efficta, ſicuti dicimus lapideam manum. Quare non erit ſyllogiſmus qui vſum ſyllogiſmi non ſeruat. huiuſmodi eſt illa oratio, in qua concluſio eſt ſimilis ijs quæ poſita ſunt: quales ſunt illæ, quibus Stoici vtuntur, quæ idem repetentes, & indifferenter concludentes ab eis vocantur. Sunt autem apud eos idem repetentes, ad hunc modum. ſi dies eſt, dies eſt: ſed dies eſt, ergo dies eſt indifferenter vero cócludentes in quibus cóncluſio eadem eſt atq; vna ex ſumptionibus, vt in his videri poteſt. vel dies eſt, vel lux eſt: ſed dies eſt, ergo lux eſt. quas orationes ſiquis ſyllogiſmos nominat, æquiuoce nominabit. quonam enim modo abſurdum non eſt dicere id quod poſitum eſt, concludi, & demonſtrari? quomodo enim non ſumuntur ea, quæ initio poſita ſunt? nam petere principium dicitur is, qui ſumit illud quod demonſtratur in propoſitionibus prius illud idem demonſtrantibus. Eſt etiam abſurdum non dicere inductionem eſſe, in qua concluſio eſt eadem cum aliquo eorum quæ ad demonſtrationem ſunt dicta, quia non præbet vſum inductionis & ſyllogiſmum vocare, qui nihil demonſtret. Non.n. ſufficit figura orationis ad efficiendum ſyllogiſmum, ſed debet eſſe primum ſignificatio, quæ ex forma orationis poſſit aliquid oſtendere. Nam in cæteris inſtrumentis non ſatis eſt figura ad inſtrumenti naturam, ſed opus eſt etiam ꝓpria materia, cum qua proprium opus exhibebit. igitur in ſerra opus eſt tali materia quadam, cum præſertim nemo ſerram ſit dicturus eam, quæ in cera eſt efficta. quare definitio ſyllogiſmi, qua inſtrumentum eſt, debet in ſe ꝓpriam habere materiam. Eſſe autem inutilem eum, qui aliquid ex ijs quæ poſita ſunt inducit, clarum eſt ex eo, quod neq; ad demonſtrationem, neq; dialecticum, neque ad ſophiſticum ſyllogiſmum vti eo poſſumus. ſunt.n. hæc ſyllo-

giſmi genera. Præterea idem iterantes ſunt aſyllogiſti, qua
tenus, vel vtrunq; aſſumunt, vel cõſequens. quid enim po
tius antecedens, q̃ conſequens? Qui vero ex contradictio
ne diuiſiui ſunt, non inducũt idem quod aliquid ex ijs quæ
poſita ſunt, ſed contrarium reliquæ orationis: cui contra-
rio accidit, vt fiat idem quod aſſumptio, quia diuiſiuum
eſt ex huiuſmodi. In diuiſiuis igitur qui non ſunt ex huiuſ-
modi, eſt aſyllogiſtus is, qui contrarium reliqui non indu-
cit. ſed ne ſyllogiſmũ quidem dicet aliquis eũ qui ſit ex di-
uiſiuo confectus, & ex vno eorum quæ ſunt in diuiſo alte-
rum inferat. Nam quoniam illato, in ſyllogiſmo, qui ex hu
iuſmodi diuiſiuo conſtat, accidit cum ſit contrarium alte-
rius eorum quæ in ipſo diuiſiuo ſunt, vt idem ſit ratione di
ctionis cum eo quod eſt aſſumptum, quod non eſt idem,
neq; ſecundum idem, & contrarium alteri quod ex diuiſi
uo ſit relictum, & idem cum eo quod ſit aſſumptum, quæ
rendum eſt, ex quo ſumpto de ijs quæ ei accidũt, & in idẽ
concurrunt, fiat oratio ſyllogiſtica. Quod enim ambo nõ
ſint idem, neq; ei ſecũdum idem inſint, eſt manifeſtum ex
eo, quod non in omnibus diuiſiuis ambo eidem inſunt.
Quod ſi eadem inter ſe ſunt, & eſt idem, contrarium eſſe
alteri eorum quæ ſunt in diuiſione, & eſſe idem quod alte
rum eorum, certe in quo vnum ineſt, etiam alterũ inerit:
Quod ſi ſunt, in quibus non ineſt, vt contraria ſint cæteris
aſſumptis, non erit idem in diuiſiuis, contrarium eſſe alte-
ri eorum quæ ex diuiſione ſunt, & diuerſum eſſe ab aſſum
pto eodem. Quare neque in quibus ſimul inſunt, tanq̃ ea-
dem inter ſe inſunt. quod ſi non ſunt eadem quærendum
eſt, ex verius eorum pronunciatione fiat ſyllogiſmus. Id
autem aliquis intelliget, ex ipſa complexione formæ ſyllo-
giſmi. Eſt autem complexio ipſa huiuſmodi ſyllogiſmi hec
vt ex diuiſiuo, & ex vno eorum quæ ſunt in diuiſione reli-
qui contrarium inducat. Sed ſi hoc eſt, patet effici ſyllogiſ
mum, vt contrarium ſumptum, non vt idem cum aſſum-
pto. neq;.n. id vult complexio. Vt enim in quibus aliud eſt
contrarium, & aliud aſſumptum, qui contrarium alterius
inducit, manet in ipſa propoſiti ſyllogiſmi complexione,
& ſecundum ipſam ratiocinatur, qui vero aſſumptum con
cludit, quando idem non eſt in eis contrarium, & aſſum-
ptum, neq; manet, neq; ratiocinaẽ, ita in ijs in quibus am
bo concurrunt, ſyllogiſmus quidem fiet tanquam illato
contrario alterius quod ſit acceptum, ſed non tamq; eo-
dem quod aſſumptum. Quod vero id quod infertur, non
ſit idem cum eo quod aſſumptum eſt, ex his intelligetur.
vt in ijs diuiſiuis quæ conſtant ex non oppoſitis contradi-
ctorie: cuiuſmodi eſt hoc, vel dies eſt, vel nox eſt, contra-
rium huic, nox eſt, quod eſt, nõ eſt nox, ſignificat quidem
diem eſſe, ſed quia principaliter non ſignificat eſſe diem,
non dicitur eſſe idem quod id quod eſt hoc aſſumptum,
dies eſt. Nõ enim quia dictione differt nõ eſt nox, ab hoc
dies eſt, propterea nõ eſt idem. Ea enim, in quibus aliqua
dictione differunt, & tamẽ eandem rem ſimiliter, & prin-
cipaliter ſignificant, eandem efficiunt propoſitionem, li-
cet diuerſam vocem habeant. nam enſem habere, & gla-
dium habere idem eſt, & eadem de eodem diceretur pro
poſitio, quia et enſis, & gladius idem ſignificant. Ita igitur
ſi non eſt nox, ſimiliter ſignificet eſſe diem, ac ſi dicatur,
dies eſt, certe non ſunt factæ diuerſæ propoſitiones ex eo
quod diuerſa ſint verba: ſed quia, ſi dicas, dies eſt, & ſi di-
cas, non eſt nox, non idem primo ſignificabis, fit, vt diuer
ſæ ſint, & non eædem inter ſe. Nam hæc dies eſt, principa
liter oſtendit diem eſſe: & per accidens tollit eſſe noctem:
hæc vero non eſt nox, principaliter aufert noctem, & ex
accidente diem eſſe ponit eo quia ſi nox eſt, dies ſit neceſ
ſario. vt igitur in his ita ſe res habet, & hoc, dies eſt, hoc eſt
aſſumptum, & illatum in prædicto ex contradictione diui
ſiuo. Non enim ſumuntur tanquam idem principaliter ſi-
gnificantia. quod ſi ita eſt, non ex eo quod dictione eadẽ
ſint, iam erunt etiam eadem omnino. ſed diuerſa erunt,
quia idem principaliter non ſignificabunt. Quod autem
identitas dictionis non ſufficiat ad efficiendam propoſi-
tionem eandem, quemadmodum nec diuerſitas ſatis eſt
ad efficiendam diuerſam, declarant æquiuocationes. Qđ
autem aliquid non capiatur tanquam vtroq; modo idem
ſignificans manifeſtum eſt ex eo, q̃ hæc propoſitio, dies,
in aſſumptione accepta, aſſumitur tanquam principaliter
diem eſſe ſignificet: illatum vero inducitur, tanq̃ auferat
hanc propoſitionem, non eſt dies. quaſi idem valeat, atq;
hæc, non igitur non eſt dies. vt igitur hoc non ponit prin-
cipaliter diem eſſe, ſed tollit hoc, Non eſt dies, ita & hoc,
ſed dies eſt, id quod pro eo ſumitur. Accipitur enim in ꝓ-
nunciatione tanquam illud tollens, ſed non tanq̃ idem: vel
quod vtatur eo quaſi tollat non eſſe diem, vel quaſi ponat
eſſe diem. Qui enim eo vtitur pro tollendo non eſſe diem,
ſi erat aliquid aliud id ipſum tollens, & non hoc eſſe diem,
certe illo, non hoc vſus eſſet. Qui vero ſignificare vult eſſe
diem, certe nullo alio modo vtetur, quam eo, qui id ſigni
ficabit. Illud autem verbũ, Ex neceſsitate, definitione ad-
ditum diſtinguit ab inductione ſyllogiſmum. Eſt.n. etiam
inductio oratio, in qua poſitis quibuſdam aliquid aliud q̃
quæ poſita ſunt accidit: ſed non ex neceſsitate. neq; enim
neceſſarium eſt quod in ipſis inductionibus demonſtra-
tur: propterea quod neq; omnia, ex quibus propoſitæ rei
demonſtratio conſtat, ſumi poſſunt: neq, etiam ſi omnia
ſumerentur, vniuerſale ex neceſsitate ita eſſet, ſicut vnum
quodq; eorum quæ fuiſſent ſumpta. Quod vero dicit, ex
neceſsitate efficitur, non indicat fieri in ſyllogiſmis neceſ-
ſariam concluſionem (neq; enim in omnibus ſyllogiſmis
eſt neceſſaria concluſio: quippe cum in multis ſit etiã con
tingens, vt in ijs, qui ex propoſitionibus contingentibus
conſtant, concluſio contingens eſt) ſed quod ait ex neceſ
ſitate, indicat concluſionem neceſſario ſequi propoſitio-
nes, ex quibus oſtenditur, cuiuſuis habitus fuerit eorum,
qui ad concluſionem efficiendam poſita ſunt. Quamob-
rem ſi illatio non ſequatur ex ijs quæ poſita ſunt, & tamen
ſit neceſſaria, tunc non erit ſyllogiſmus. Quod vero ait, ex
ijs quæ poſita ſunt, ſyllogiſmos ab orationibus monolem-
matis, hoc eſt vna ſumptione conſtantibus, disiungit: in
quibus concluſio non fit ex ijs, quæ poſita ſunt, propterea
quod ad ſyllogiſticam demonſtrationem deeſt in eis alte-
ra propoſitio, vt ante diximus: itẽq; diſtinguit ab ijs, quæ
excedẽtes appellantes. nam orationes, in quibus aliqua ꝓ
poſitio ſuperflua ſumpta eſt, eæ non inducunt concluſio-
nem ex poſitis, ſiquidem ea propoſitione ablata, idem ni
hilo minus poteſt induci. Nam ſi ex his, omne iuſtũ eſt ho
neſtum, omne honeſtum eſt bonum, concluditur omne
iuſtum eſſe bonum, certe ſuperuacaneum erit ad hoc de-
monſtrandum addere, omne bonum eſſe per ſe expeten-
dum, aut aliud quippiam. Quinetiam in quibus ꝓpria con
cluſio non infertur, ſed aliud conſequens, vel ei accidens,
ne illi quidem ſunt ſyllogiſmi, cum ex ijs quæ poſita ſunt
non efficiatur. veluti ſiquis ſumat voluptatem eſſe ſecun-
dùm naturam, & quod ſecundùm naturam eſt, expeten-
dum eſſe, deinde concludat voluptatem eſſe bonam: cer-
te id non fiet ex ijs quæ poſita ſunt, licet ex eo quod eſt cõ
cluſum neceſſario conſequatur. Huiuſmodi eſt Epicuri
ſyllogiſmus de morte. neq; enim ex propoſitionibus dicẽ
tibus, quod diſſolutum eſt non ſentit, quod non ſentit ni-
hil ad nos pertinet, infertur concluſio, mors nihil ad nos
pertinet, vt ipſe arbitratur, ſed concluditur, quod diſſolu-
tum eſt nihil ad nos pertinere. itemq; mors non eſt diſſolu
tum, ſed diſſolutio. Is.n. qui conceſsit diſſolutum non ſen-
tire,

tire, iam non conceſsit fieri ſine ſenſu diſſolutionem. neq;
.n. diſſolutio animalis quæ eſt mori, eſt ſine ſenſu. Quocir
ca ad nos pertinet mori, & non eſſe mortuos: licet nõ ſem
per mori ad nos ſpectet: quare duplex eſt mors ea quę fuit,
& ea quæ eſt: quæ fuit, nihil ad nos, quæ vero eſt, ad nos il-
la pertinet, quam nos timemus. Iam vero ne illi quidem
ſunt ſyllogiſmi, in quibus nulla propoſitio vniuerſalis ſum
pta eſt. quia in ijs non demonſtratur ex ijs quæ poſita ſunt
ex vniuerſali propoſitione quæ omiſſa eſt. Tales ſunt ora-
tiones Stoicorum quæ ſine via, & ratione concludere di-
cuntur. neq;.n.ſi A eſt æquale B, & B ſimiliter æquale eſt
ipſi C, iam A, ipſi C, æquale eſſe ſyllogiſtice demõſtratum
erit: quia concluſio non fit ex propoſitis, ſequitur quidem
id ex propoſitis, quia verum eſt hoc vniuerſale, quę eidem
æqualia ſunt, inter ſe ſunt. æqualia. quocirca illo poſito, &
hoc diuiſo coniuncto, & in vnam propoſitionem compo
ſito hoc modo, A & C, eadem ſunt æqualia B, ſyllogiſtice
concludetur A, eſſe ęquale C. ſimile eſt quod dicitur, Dies
eſt, ſed tu quoq; dicis diem eſſe, verum igitur dicis. nam &
in hoc ſequitur illatum ex propoſitis, tamen neceſsitas nõ
eſt propter illa, ſed quia verum eſt vniuerſale, omnis qui
dicit diem eſſe, cum dies eſt, verum dicit. hoc ſumpto, ſi-
quis coniungat poſita in vnam propoſitionem, Tu, cum
dies ſit, eſſe diem dicis inſeret ſyllogiſtice, Tu ergo verum
dicis. nam in ijs omnibus ſermonibus vniuerſale quod ve
rum eſt, fuit omiſſum: altera vero propoſitio in duo, vel in
plura diuiditur, vt in hac oratione, lex eſt enormitati con-
traria: ſed lex non eſt mala, ipſa vero enormitas mala eſt:
lex igitur eſt bona. hic.n. vniuerſale quod huiuſmodi eſt,
Quod non eſt malum, & malo contrarium eſt, id bonum
eſt, fuit omiſſum. diuiditur autem in tria altera propoſitio
quæ ita habet, Lex quæ non eſt malum, contraria eſt enor
mitati, quæ mala eſt: cuius partes ſunt hæ, lex eſt enormita
ti cõtraria, &, ſed lex non eſt malum, &, ſed enormitas eſt
in malis. nam ex prædictis binis propoſitionibus legem eſ
ſe bonum ſyllogiſtice concluditur: itemq́; ex vna, quæ in
tres partes ſit diuiſa idem conficitur.

*Demonſtratio autem eſt, cum ex ueris, & primis ſyllogiſ-
mus eſt, uel ex talibus, quæ ex quibuſdam ueris, & primis co-
gnitionis ſuæ principium ſumunt.*

Definiuit ſyllogiſmum Philoſophus. deinceps eius ge-
nera definit, & declarat. quæ quidem ex materiæ differen
tia quid ſingula ſint oſtenduntur, & in qua re eſſentiam ha
beant ſuam. ita.n. ſumens genera ſyllogiſmorum, & eorũ
differentias explicans, nobis oſtendit, in quo dialecticus
ſyllogiſmus differat à cæteris. Species.n. ſyllogiſmi quæ ex
differentia materiæ oriuntur ſunt ex: demonſtratio, diale
cticus, ſophiſma. quippe quia qui ratiocinatur, vel ex ve-
ris, vel ex probabilibus, vel ex apparentibus probabilibus
argumentatur. nam nemo ex falſis, & improbabilibus ſi-
mul argumentatur. In primis vero loquitur de demonſtra
tione: ſiquidem ea eſt maxime propria, & principalis ra-
tiocinatio. demonſtratio autem eſt ſyllogiſmus ſcientiam
efficiens. Dicit autem demonſtrationem eſſe ſyllogiſmũ
ex veris, & primis, vel ex talibus quæ ex primis, & veris ſuę
cognitionis principium ſumpſerunt. i. ſi id quod eſt pro-
poſitum, demonſtratum ſit, & concluſum ex ijs, in quibus
cauſæ, & principia cognitionis vera, & prima ſunt. neque
.n. omnis ſyllogiſmus ex veris conſtans eſt vere demõſtra
tio, ſed ſi præter q̃ ꝙ vera ſunt ea ex quibus probatur ſyllo
giſmus, prima etiam ſint: quoniam ita erit ex cauſis: & ſyl
logiſmus ex cauſis eſt demonſtratio. nam prima ſunt cau-
ſæ eorum quæ poſt illa ſunt. neq; vero ea quæ ſumũtur de
bent eſſe priora ordine naturæ ijs, quæ ex eis demonſtran
tur, ſed prima in eo, quod immediata, & non ex alijs de-
monſtrata ſint: quæ ſi ita erunt, naturæ cognita erunt per
ſe. ſunt autem principia demõſtrationis, quæ cognita per
ſe ſunt. immediata vero ſunt nota per ſe. non.n. demon-
ſtrantur. quamobrem qui demonſtrat Lunam deficere,
quia incidit in vmbram terræ, demonſtrat hoc modo. Lu
na coincidit in vmbram terræ, vel à terra obſcuratur: qđ
coincidit, vel obſcuratur, deficit. nam coincidere eſt cau-
ſa defectus. Quod ſiquis terram Lunæ coincidere demon
ſtrabit ex eo, quod Luna deficiat, is non iam proprie de-
monſtrabit, etſi verum ſumet. neq;.n. ex primo, neque ex
cauſa proprie demõſtrat alterum, & effectum, ſed primũ
ex poſteriori. nam poſterior eſt defectus quam Luna inci
dat in vmbram terræ, & defectus poſtea fit. Ita quoq; ex
poſteriore demonſtrabit is, qui demonſtrabit, hanc pepe
riſſe, quia lac habeat. neque.n. lac habere in cauſa eſt, cur
peperit: ſed pepiſſe cauſa eſt, cur lac habeat. at qui ex par-
tu lac habere demonſtrabit, ex cauſa, & primo demõſtra
bit. Simili quoq; modo qui demonſtrarit hominem habe
re pulmonem, quia homo eſt aptus ad ſpirandum, is ex ve
ro quidem ratiocinabitur, ſed non ex primo: quocirca ne
demonſtrat quidem. quod ſi econuerſo ex eo quod pul-
monem habet, eum reſpirare demonſtret, iam demõſtra-
bit. Itemq́; is, qui demõſtrat hominem habere ſenſum ex
ſenſibili, non demonſtrat, verum ſi ex eo quod habet ſen-
ſum, eum eſſe ſenſibilem demonſtrauerit, profecto demõ
ſtrauerit. Quæret aliquis, ſi demõſtratio eſt ex primis, quiſ
nam erit ſyllogiſmus ex veris, ſed ex poſterioribus: an erit
dialecticus? quæ.n. ita vera ſunt, tanq̃ probabilia capiun-
tur. eſt.n. probabile eam, quæ lac habet peperiſſe. & quod
deficit, obſcurari. an illa eſt vera demonſtratio, poſtea ve
ro etiam is ſyllogiſmus, tanq̃ ad nos? quoniam nobis no-
tiora ſunt quæ ſumuntur. Primo igitur, & proprie demon
ſtratio eſt ſyllogiſmus, qui, vt dictum eſt, ex primis cõſtat.
Exemplum autem ſyllogiſmi ex primis, & immediatis fa-
cti, erit huiuſmodi. cuiuſque rei forma eſt illud ſecundùm
quod eſt. nam hæc ꝓpoſitio ex inductione conſtat, & eſt
indemonſtrabilis atque prima, poſito ꝙ omne quod actu
eſt, id ex materia, & forma eſt. hoc.n. poſito ſequitur, om
ne quod ex materia, & forma eſt, eſſe ſecundùm formam
id quod eſt. huic ſi adſumatur ꝓpoſitio, quæ dicat. animal
eſt ex ijs, quæ ipſa quoq; eſt perſpicua, & indemonſtrabi-
lis, concludetur, animalis formam eſſe id, ſecundùm quod
eſt: cui concluſioni ſi alia iterum propoſitio aſſumať hoc
modo, atqui animal eſt ſecundùm animã ſenſus particeps
iam ſecundùm animam erit animal. his poſitis non infer-
tur ex primis, ſed ex demonſtratis per prima, animalis for
mam eſſe animam quod ſi aſſumpſerimus, id animalis for
ma eſſe materialis, vitalis forma materialis eſt euidens, &
adiunxerimus id, materialem formam non poſſe ſeparari
concludetur, animam quæ eſt forma animalis, inſeparabi
lem eſſe à corpore. licet.n. ex primis & immediatis non de
monſtretur, tamen id quoq; demonſtratur. nã qui demon
ſtrat quod Luna priuata eſt lumine ex eo ꝙ deficiat, is nõ
demonſtrat neq; ex immediato, neq; ex indemonſtrabi-
li. non.n. indemonſtrabile eſt, Lunã deficere: ſed demon-
ſtrabile ex eo quod incidit in vmbram terræ: & ex eo, qđ
obſcuratur. ex eo vero quod id per immediata, & prima
demonſtratur, ꝓpterea ſyllogiſmus qui ex eo fit, eſt de-
monſtratio. quodãmodo.n. ipſe quoq; ex immediatis de-
monſtratur propterea quod ex ea quibus demonſtratur,
ſint ex illis talibus ante demonſtrata. quod clarum eſt in
exemplo, quod dedimus de anima. In eo.n. continentur,
qui ex indemonſtrabilibus, & qui ex demonſtratis per in-
demonſtrabilia, qui poſteriores ſunt conſtant. Simili quo
que modo in geometria. nam primum Theorema in Eu-
clidis elementis ex indemonſtrabilibus demonſtratur. ex

principijs.n.demonſtratur,illud vero,tres angulos trianguli duobus rectis pares eſſe, non amplius ex indemõſtrabilibus oſtenditur.ſed ex hoc,rectarum linearum in parallelas incidentium viciſsim inter ſe æquales ſunt: & ex eo, rectarum linearum in parallelas incidentium exteriorem interiori,& contra,æqualem eſſe,quæ principia non ſunt, ſed per demonſtrationem conſtat.Et tamen omnem ſyllogiſmum veris factum communius demonſtrationẽ vocat.Sed de demonſtratione,deq; ſyllogiſmo demonſtratiuo principaliter,et latius in poſterioribus reſolutionibus loquitur.nunc vero tantum de eo dixit,quantum ei opus eſt ad diſtinguendum à cæteris ſyllogiſmis dialecticum.ſyllogiſmus.n.eſt,propoſitiones cum concluſione.

Dialecticus autem ſyllogiſmus eſt qui ex probabilibus conſtat.uera quidem ſunt, & prima ea,quæ non per alia,ſed per ſe ipſa fidem habent.neq; enim in principijs diſciplinæ quærendũ eſt,propter quid,ſed unumquodq; principium debet eſſe per ſe perſpicuum. Probabilia autem ſunt quæ probantur omnibus, aut plurimis,aut ſapientibus, & ijs,uel omnibus,uel plurimis, uel maxime probatis, & cognitis.

Locutus eſt de ipſa demonſtratione, deinceps de ſyllogiſmo dialectico verba facit:& ait ſyllogiſmum ex probabilibus factum eſſe dialecticum.quod cum dixiſſet,ſequitur,vt quæ ſint vera,& prima , ex quibus dixit demonſtratiuum effici,& quæ probabilia ſint,ex quibus fit dialecticus,declaret,& eorum differentiam expouat.ait igitur vera,& prima eſſe ea,quæ non ex alijs,ſed a ſe fidem habẽt. tales ſunt immediatæ propoſitiones.dicit.n.principia ſciẽtiarum debere per ſe fidem habere:& non quærendam eſſe cauſam,quare ſint eiuſmodi.ita.n.ſi illa alia principia, & cauſas haberent,non eſſent principia.definitiones ſunt huiuſmodi,quandoquidem ea quæ in definitiuis orationibus ſumuntur,per demonſtrationem non ſumuntur.tales etiam ſunt phyſicæ,& cõmunes notiones,cuiuſmodi ſunt proloquia,& hæc,calidum calefacit ,& frigidum frigefacit,principia ſunt . itemq; omne quod fit ex aliquo efficitur tale.Quod vero dixit in principijs ſcientiæ nõ eſſe quærendum propter quid , non fecit tanq̃ legem de hoc ſtatuat , ſed vt doceat non eſſe demonſtrationem in illis , in quibus propter quid exquiritur:quia demonſtratio debet eſſe ex cognitis.Quæ vero ſint probabilia,ex quibus dialecticus ſyllogiſmus conſtat,deinceps dicit hoc modo, Probabilia ſunt,quæ omnibus,vel plurimis,vel ſapientibus ꝓbãtur,ijſq;,vel omnibus,vel plurimis, vel maxime cognitis,& probatis.erunt autem maxime proprie , & omnino probabilia ea,quæ omnibus,vel plurimis ꝓbabuntur,omnibus,expetendum bonum eſſe:expetendum vero eſſe ſanitatem,diuitias,vitam.quod ſiqui aliter dicant , nõ ita dicunt,quod ita ſint diſpoſiti,ſed poſitione quadam id affirmant:quos ita loqui,quia taliter affecti ſunt, teſtificantur eorum ſectæ.ſunt etiam eiuſmodi hæc, Bonum prodeſſe , & Parentes debere honorari:plurimis autem , prudẽtiam eſſe diuitijs optabiliorem:vel animam corpore præſtãtiorem eſſe,& Deos eſſe.Quod ſi dialectici de ijs ſolis loquãtur,quæ cõmunibus notionibus continentur,erit eis tantummodo vtile ad ratiocinandum,vel quod omnibus,vel quod plurimis probetur,& id quod ita ſit probabile.verũ quia dialecticus etiam de ijs loquitur,de quibus multi nihil opinantur , ſed alijs potius de illis dicentibus credunt (nam ſapientibus fidem de ijs adhibent)efficitur, vt dialecticus de omnibus argumentetur.Præterea, vt ante dixi , quod illi ſapientes nobis reliquerunt,eſt in his probabile. in his autem ꝓbabile eſt,primum quod omnibus probatur ſapientibus,vt animi bona maiora eſſe quam corporis nihil de nihilo fieri,virtutes eſſe bonas: vel quod plurimis eorum,vt virtutem propter ſe expetendam eſſe,licet hoc Epicuro non ꝓbetur.& felicitatem à virtute fieri , itemq́, non eſſe corpus indiuiduum,non eſſe infinitos mundos: ijs vero quorum maxime eſt peſpecta ſapientia,probatur animam eſſe immortalem,vt cenſet Plato, vel eſſe quoddam quintum corpus:vt voluit Ariſt.nam qui in ſapientia ſunt probati,ex eo quod à multis laudantur, & in admiratione habentur,ſunt eiuſmodi.tale quoq; erit quod ab illis dicetur,etſi quodãmodo à multis poſitum fuerit.admittuntur.n.propter tales opiniones. & ꝓbabilia ſunt ea , ex quibus illi probantur , & ſapientes propter eas ſententias ſunt probati.In ſecundo autem dialecticorum priorum libro tradet locos, ex quibus ꝓbabilia ſumere poterimus . Probabile à vero differt,non quod falſum ſit, quia ſunt ẽt quædam probabilia,quæ ſunt vera ſed iudicio. nam veri iudicium exiſtit à re in qua verſatur,cui cum conſentit, verum eſt : probabili vero non prouenit iudicium à rebus, ſed ab ijs qui audiũt, & ab ijs opinionibus,q̃ de rebus hñr.

Litigioſus autem ſyllogiſmus eſt,qui efficitur ex ijs quæ uidentur probabilia,non ſunt tamen:uel qui apparet ex probabilibus,uel apparentibus probabilibus.neq;.n.omne quod probabile uidetur,probabile eſt.nihil.n.eorum quæ ſuperficietenus dicuntur probabilia,habet omnino phantaſiam . quemadmodum in principijs orationum contentioſarum uſu uenit.ſtatim.n.ac ſæpe ijs etiam qui parua poſſunt cernere, his in rebus falſitatis natura ſeſe oſtendit. Prior igitur ſyllogiſmus ex ijs quos litigioſus nominaui, ſyllogiſmus etiam appelletur : alter uero ſyllogiſmus litigioſus ille quidem , ſed non ſyllogiſmus uocetur:propterea quod uidetur concludere , ſed non concludit . Sunt etiam præter eos ſyllogiſmos ante dictos,paralogiſmi,qui ex proprijs nonnullarum ſcientiarũ ſiunt:ut in geometria, et eî cognatis ſolet contingere.Hic autem modus à ſuperioribus differre uidetur.neq;.n.ex ueris, & primis ratiocinatur is , qui falſo deſcribit,neq; etiam ex probabilibus.non.n in definitionem incurrit,eũ neq; ſumit ea quæ omnibus,neq; ea quæ plurimis,neq; ea quæ ſapientibus: & ijs,neq; omnibus , neq; plurimis,neq; nobiliſsimis ſunt probata, ſed facit ſyllogiſmũ ex ſumptionibus ſcientiæ proprijs,ſed quæ ueræ non ſunt. Paralogiſmum enim facit,uel cum deſcribit ſemicirculos non ut deſcribẽdi ſunt:uel cum ducit lineas quaſdam,prout non ſunt ducendæ. Itaq; ſpecies ſyllogiſmorũ ſint a nobis ita quodã mõ expoſitæ.

De litigioſis ſyllogiſmis locutus eſt in ſophiſticis reprehenſionibus, in quibus erat ei propoſitum de illis præcipue diſſerere.eos nunc ſimiliter definit, vt illic quoq; definiuit.duplicem dicit eſſe litigioſum ſyllogiſmum: alterum ex materia peccantem,& non ex forma, qualis eſt is , qui ex ijs quæ videntur ꝓbabilia,ſed non ſunt, efficitur : quæ vero videantur probabilia,& non ſint,ipſe explicat . neq; .n.inquit,omne quod ꝓbabile videtur,probabile eſt.& ꝓpterea infert,nihil eorum quæ vere probabilia ſunt, habere omnino ſuperficialem phantaſiam . eſt autem ſuperficiale,quod parua inſtantia refellitur . talis eſt ſpecies earũ propoſitionum,ex quibus ſyllogiſmus litigioſus efficitur. veluti apparens ꝓbabile eſt,videntem habere oculos, qđ aſſumẽs aliquis,inducet,oculum habere oculos, quia oculus videt:& hoc,quæ dicis,ex ore exeunt.quod ſumens aliquis inducet,carrum dicis,ergo carrus ex ore exit:& hoc, quæ non abiecisti,habes,quod quis ſumens concludet,ergo cornua habes,quia cornua non abiecisti.itemq́; eiuſmodi eſt,habentem viſum videre:eum vero qui dormit, habere vſum,& ita videre.nam hæc habent ſuperficialem & exiguam ꝓbabilitatem,& vt ipſe dixit,celeriter etiã ijs, qui parua cernere poſſunt,in his rebus falſum , quod vere probabile non eſt,conſequitur . nam in eo quod vere ꝓbabile

babile eſt, non facile falſum cerni poteſt.. ac illud quidem Deos omnia poſſe, quod probabile eſt, ſed non verũ, non facile redargui poteſt. itemq́; hoc maiori bono contrariũ eſt maius malum, propterea quod nemo id aliter ſe habere, niſi in paucis inueniet: vt in bona habitudine, & ſanitate vr̃. nam mala habitudo quæ eſt maiori bono contraria, videtur eſſe minus malum, quam morbus, qui eſt contrarius ſanitati, quæ minus bonum eſt. omnes. n. ægrotantes ſunt malæ habitudinis, ſed non omnes qui ſunt malæ habitudinis, iam etiam ægrotant. huius rei cauſa eſt, quia bona habitudo continet in ſe ſanitatem. eſt. n. ſanitas bona habitudo. quamobrem quia ſanitatem in ſe continet, eſt maius bonum ſanitate. ei quoq; accedit, quod eſt de numero eorum, quæ propter ſe expetenda ſunt: at mala habitudo non complectitur in ſe morbum: ſed eſt in illo ſolo in quo ſanitatem bona habitudo ſuperauit. morbus vero ipſe malam in ſe habitudinem cõplectitur. quippe quia poſt malã habitudinem fit morbus, quemadmodum poſt ſanitatem firma corporis conſtitutio. Ac ſyllogiſmos quidem litigioſos ex materia dicit eſſe ſyllogiſmos. nam cum aliquis in coniugatione ſyllogiſtica ratiocinabitur, ex eiuſmodi ꝓpoſitionibus fiet ſyllogiſmus contentioſus: quales ſunt antedicti, & hic, omnis virilis habet virilitatem, ſagus eſt veſtis virilis, ergo ſagus habet virilitatem qui quidem ſyllogiſmus ob nullam aliã cauſam eſt litigioſus, niſi quia tanq̃ probabile ſumptum eſt, omnem virilem habere virilitatẽ. cum præſertim ſit in coniugatione ratiocinatiua in prima figura ex duabus affirmatiuis vna particulari, & altera maiore vniuerſali. Alterum litigioſi ſyllogiſmi genus eſt in forma peccans. hic vero non amplius eſt ſimpliciter ſyllogiſmus, ſed hoc totum, litigioſus ſyllogiſmus. cuiuſmodi ſunt orationes in coniugatione aſyllogiſtica propoſitæ. veluti concludet quiſpiam, omnem hominem eſſe equum, ſumẽdo omnem hominem eſſe animal, & omnem equum eſſe animal. non enim eſt ſyllogiſtica hæc complicatio, & tamen eſt ex veris propoſitionibus, quia ſunt duæ affirmatiuæ in ſecunda figura. Simili quoq; modo, ſiquis ſumat corpora mortuorum moueri, & alterari, & ſententia moueri, & ita concludi patet, corpora mortua ſentire, veluti rebatur Democritus. atq; hic quidem paralogiſmus poteſt ex veris effici, ſicut facti fuerunt antedicti. Illis etiam ſimiles ſunt hi, homo animal eſt, animal eſt gen', homo igitur eſt genus. propoſitiones. n. & probabiles, & veræ ſunt, ſed cõiugatio eſt irratiocinatiua. quia cum ſit in tertia figura nõ habet maiorem propoſitionem vniuerſalem. hmõi eſt ille quo putatur oſtendi continentiam eſſe temperantiã, quia ambæ meliores faciunt quam voluptates. ſunt quidem veræ, probabileſq́; propoſitiones, ac ſpecificæ: ſed ſunt etiã duæ affirmatiuæ in ſecunda figura. propterea neq; fortis eſt ſciens, qui in vtroq, eorum ineſt audacia. De probabilibus hoc intelligendum eſt, quod probabilia quatenus ꝓbabilia ſunt, neq; vera, neq; falſa ſunt. etenim ſunt quædã ꝓbabilia vera, vt Deos eſſe, & falſa, vt Deos poſſe omnia. quia nõ poſſunt mala, quæ ipſa quoq; ſunt in numero omnium. quemadmodum rurſus ſunt quædam improbabilia vera, vt, non propter aplanen omne corpus in loco eſſe. nam à probãdo ſumitur iudicium probabilium, vt ante dixi. Quæ cum de litigioſo ſyllogiſmo dixerit, & demonſtrauerit differentias ſyllogiſmorum, quæ ex materia oriũtur, nemo. n. ex falſis, & improbabilibus ratiocinatur, vt ſupra dixi, ipſa. n. propoſitionum differentia eſt ex materijs antedictis. nam & tentandi ratio, vt ipſe alibi dixit, conatur ipſa quoq; ex probabilibus quodãmodo argumẽtari, ſed in eo differt à dialectica, quod dialecticus ex ijs quæ omnino probabilia ſunt, diſſerit: tentator aũt ex ijs quæ vident̃ ei, qui reſpondet, reprehenſionem, & ſyllogiſmum tentandicã facit. ita facit argumentationem ex ijs quæ illi probãtur: quæ inquam, cũ dixiſſet, pręter omnes ſyllogiſmos prędictos, videlicet demonſtratiuũ qui ex veris, & primis, dialecticum, qui ex ꝓbabilibus, & litigioſum, qui ex apparentibus ꝓbabilibus conſtat: dicit eſſe aliam quandam ſpeciẽ ſyllogiſmorum, videlicet paralogiſmum, qui in vnaquaq; ſcientia fit ex ꝓprijs ſcientiæ principijs: cuiuſmodi in geometria falſas deſcriptiones nominamus. Dicit aũt cognatas geometriæ ſcientias, arithmeticen. nam & ipſa quoq; in quantitate diſcreta verſatur, itemq́; aſtrologiã, & opticen, & mechanicen. eę. n geometricis principijs vtuntur. Hoc aũt genus ſyllogiſmorũ diuerſum eſſe ab alijs demonſtrat ex eo, qđ nulla definitio ex ijs quę datę ſunt, ei conuenit. is. n. qui falſo deſcribit, neq; ex veris, neq; ex primis falſo deſcribit. fieri. n. non poteſt vt ex veris falſum concludatur: neq; etiam ex probabilibus deſcribit. quia non incurrunt in ꝓbabilium definitionem ea, ex quibus falſæ deſcriptiones fiunt. nam is qui falſo deſcribit, neq; ſumit quæ videntur omnibus, neq; ea quæ vident̃ multis, quia principio neq; id omnes norunt, neq; etiam multi. verum neque ſumit ea videntur ſapientibus, neq; plurimis, neq; probatiſsimis. Vtrũ. n. illud ſit alicuius ſapientis dogma non conſiderat. Sed eo quod falſum deſcribit, non accipiens id, qđ alicui videtur, ponit, verum in ſermone ipſorum facit deductionem. Iam vero ne definitio quidem litigioſi ſyllogiſmi huiuſmodi paralogiſmis conueniet. neq;. n. ſic quodam modo deſcribit, quod probabile illud videatur quod deſcribit: neq; ob id, quod is qui falſum deſcribit non ratiocinet̃. Non eſſe autem definitionem eius, qui falſum deſcribit, indicauit his verbis: ſed facit, inquit, ſyllogiſmũ ex ſumptionibus ſcientiæ ꝓprijs, ſed quæ veræ non ſunt. neq;. n. ratiocinatio litigioſa fit ex talibus. igit̃ hoc eſt aliud paralogiſmorum genus, quo nec dialecticus, nec ſophiſta vtit̃: ſed quo ſolum vtuntur ij, qui illis ſcientijs verſantur. qđ faciunt, vel vt ſe exerceant, vel vt tentent, vel vt veritatem habeant. ſed vt indicaret paralogiſmos fieri ex ꝓprijs geometriæ principijs, addidit hæc verba. nam qui ſemicircules deſcribit, non quẽadmodum deſcribendi ſunt, aut lineas ducit non q̃ȏ ducende ſunt, propterea paralogiſmũ facit. quamobrem paralogiſmi ſic facti, vſu principiorum geometriæ conficiuntur. is. n. qui per eos oſtendit, nõ ſumit quicq̃ quod alijs videatur, ſed accipit tanq̃ conſequẽs geometrica principia. neç facit deductionem ob ea, quæ dicta ſunt, verũ ob deſcriptionem incongruã. nam oĩ centro, & ſpatio dato circulum deſcribere, & ab omni puncto ad oẽ pũctum rectam perducere, quibus vtitur is, qui deſcribit ſemicirculos non vt oportet, & lineas ducit, non vt conuenit, in principijs geometricis continentur. Quod ait ex proprijs ſcientia ſumptionibus, notãdũ eſt ſumptiones apud Ariſt. ſignificare propoſitiones. cum vero ait, nã qui ſemicirculos deſcribit non vt deſcribendi ſunt, aut lineas ducit non vt ducendæ ſunt, oſtendit etiam ſe vſum hoc fuiſſe ſimpliciter, cũ falſæ deſcriptiones in ijs fiant: vel poteſt tanq̃ exemplum falſi deſcripti eſſe adiunctum. Nã falſa deſcriptio in geometria fit, cum & ſemicirculi deſcribuntur non vt ſunt deſcribendi, vel lineæ ducuntur, non vt ducendæ ſunt. & ex falſa deſcriptione ſemicirculorum oſtendit falſi deſcriptor duo latera trianguli alij eſſe æqualia. & duos minores eſſe reliquo. Ponitur autem probandum in geometria, duo latera omnis trianguli eſſe prorſus reliquo maiora ſimul ſumpta. igit̃ falſi deſcriptor duo reliquo æqualia ex non congrua ſemicirculorum, & linearum coniunctione ſic oſtendet. accipit enim rectam A B, quam ſecat in C, & circum vtranque earum A, C, B, ſemicirculos deſcribit, qui ſeſe tãgunt in puncto H. diuiſis inter ſe per A B C, & C H B. & accipit centra ſemicirculorũ, vi-

delicet A H C, accipit D. huius autem C H B, accipit E. & in ipſo H, in quo ſemicirculi ſe tangunt, coniungit rectos centris D E. & fit triangulus D H E, & quia ex centris ſunt D B, & B C, in ipſo ſemicirculo A H C, æquales inter ſe ſunt. id quod etiam ex ijs E H, & E C, efficitur. nã & hæc quoq; ex centro ſunt in ſemicirculo B H C. igitur duo latera trianguli D H, & H E, baſi trianguli D E, ſunt æqualia: & ita duo trianguli latera eſſe æqualia reliquo demonſtratur. ex quo apparet eum neque ſemicirculos deſcribere, vt deſcribendi ſunt, cum non queant ſe tangere in puncto H, ſed ſolum in C, à quo initium acceperunt, neque lineas, vt ducendæ ſunt, ducere. quia ab ipſo ſemicirculorum contactu duci poſſunt lineæ quędam, ad centra ſemicirculorum, ex quibus triangulus efficiatur. Quæ.n. à contactu ducuntur, non ſunt aliæ, quã eæ in quibus ſunt centra. ipſe enim contactus eſt in C Præterea ij qui falſo deſcribunt, oſtendunt vnum latus eſſe duobus maius per deſcriptionem ſemicirculorum, & linearum coniunctionem. accipiunt enim rectam A B, & puncta C, & D coniuncta inter ſe, & circa vtranq; A C, & B D, rectam ſemicirculos deſcribunt ſeſe inuicem diuidentes, vel tangẽtes in puncto E, & à ſigno E, in quo ſemicirculi ſe tangunt, ſunt enim centra ſemicirculorum Z, & F, rectas coniungunt, & faciunt triangulum ex E, Z, F. cumq́; ex ipſo centro E Z C, ſunt inuicem æquales, etiam F E, & F D, inter ſe æquales ſunt. hæ enim ex centro F, ſunt in ſemicirculo B E D. ex quo fit, vt duo latera trianguli Z E, & E F, ſint æqualia his Z E, & D F, quæ ſunt minora baſide Z F, trianguli. quare etiam duo trianguli latera Z E, & E F, fiunt latere Z F, minora. Igitur fit iterum falſa deſcriptio propter ſemicirculos. facta enim ea deſcriptione ita ſemicirculi diuidi inter ſe, vel prorſus tangi non queunt. id quod etiam fit propter linearum coniugationem. quia non rite ductæ fuerant E Z, & E F, rectæ veluti à ſemicirculorum ſectione: & ea ſunt, quæ circulum effecerant. Præterea ſicut ſophiſta proximus eſt dialectico cum ex apparentibus probabilibus ratiocinatur, ſic etiã is paralogiſmus demonſtrationi proximus eſt, ſiquidem rationes ex proprijs rei propoſitæ principijs componit, & falſa falſis concludit. Quod vero dicit, genera igitur ſyllogiſmorum ſunt quodammodo à nobis: adiunxit, pro eo quod eſt, ſe non diligenter explicauiſſe omnes ſpecies ſyllogiſmorum. vel quod nõ tradidit exactam cuiuſque definitionem, cum hæc non ita diligenter tractet, quando ad hoc inſtitutum non pertineat. vel etiam quia illis tribus addidit tentatiuum ſyllogiſmum tanquam diuerſus ſit ab ijs, qui ſunt prius expoſiti. niſi forte idem eſt tentatiuus cum illo paralogiſmo, qui ex proprijs alicuius ſcientiæ principijs oritur. In libro enim elenchorum tentatiuum ita definit. Tentatiuus eſt, qui fit ex ijs, quæ reſpondens probat, & quæ neceſſario tenere debet is, qui ſimulat ſe habere ſcientiam. quod idem valet ac ſi diceretur, ex peculiaribus alicuius ſcientiæ initijs paralogiſmi fiunt, &, ex peculiaribus quidem ſcientiæ principijs. quippe quia oportet vt is, qui ſimulat ſe habere ſcientiam, ſciat illius principia, & ſecundùm illa iudicet, & tentet. Eſt autem appellatus tentatiuus à propoſitione interrogante falſa autem deſcriptio, & paralogiſmus ab eo quod fit. Itẽque enthymema non eſt ſimpliciter ſyllogiſmus, ſed rhetoricus, de quo cum nullam mentionem fecerit, merito adiunxit ſe quodammodo hæc dicere. vel illud verbum dixit, quia etiam ex differentijs figurarum ſpecies ſyllogiſmorum efficiuntur.

Nunc uero, & de ijs quæ iam diximus, & de ijs de quibus dicturi ſumus, quia de nullo exquiſitam rationem aſsignare uolumus, hæc ſummatim dixiſſe ſufficiat. Volumus enim de ijs diſputare plane, & quantum ſatis eſſe duximus ad ſimplicem eorum cognitionem, quam propoſita methodus exigit.

Cum de ſyllogiſmis locutus ſit, & dixerit eorum ſpecies eſſe à ſe non diligẽter nunc acceptas, infert ſummatim de ijs quæ dicta ſunt, & quæ dicentur, oportere facere determinationem ac diſtinctionem, quia non vult cuiuſquam definitionem accuratam ſcientificam, & demõſtratiuam tradere: ſed communiter, & figura quadam, quia ſufficit ad methodum dialecticam, ea omnia quodam modo omnino cognoſcere. probabilia.n. & ea quæ per probabilia oſtenduntur, ſeparata ſunt à ſcientiali certitudine, & propoſita ſunt talia. Quomodo enim fiant ſyllogiſmi, quotq́; in figuris, & quot ſinguli ſint, quiq́; demonſtratiui, & qui non, qui perfecti, qui imperfecti, quæ ſyllogiſticæ, & aſſyllogiſticæ complicationes, de quibus definiens litigioſum ſyllogiſmum quodammodo mentionem fecit, & vniuerſaliter quæ ad tractationem ſyllogiſticam conducent, in prioribus analyticis explicatur eſt diligenter. De ipſa vero demonſtratione, ac definitione in poſterioribus locutus eſt. de definitione vero etiam in libris metaphyſicæ verba fecit. verum de omnibus generibus hic quoque meminit, ſed ſuperficietenus. nam ſiquis huc transferat ea quæ in illis libris ſunt dicta, profecto is terminos dialecticæ præteribit, quæ ex probabilibus argumentatur.

Conſequitur, ut ad quot, & quas res hoc negotium conducat, explicemus. utile igitur eſt ad tria, ad exercitationes, ad colloquia, ad philoſophiæ ſcientiam. eſſe autem utile ad exercitationem ex hoc patet, quod methodum habentes facile de propoſito argumentabimur: ad colloquia uero, quod multorũ philoſophorum opiniones annumerantes, non ex ijs quæ extranea ſunt, ſed ex proprijs dogmatibus contra eos ſermocinabimur tranſmutantes quicquid minus recte nobis dicere uidebuntur. ad philoſophiæ uero ſcientiam, quod in utranq; partem dubitare ualentes, facile in ſingulis uerum, & falſum cernemus.

Cum dixerit, quid ſit dialecticus ſyllogiſmus, & quæ in re differat ab alijs, q̃ videlicet ex probabilibus ratiocinatur, conſequenter nunc oſtendit, ad quot quaſq; res vtilis ſit dialectica. ad hanc.n. methodum horum omniũ cognitio neceſſaria eſt: ſiquidem ij, qui dictorum vtilitatẽ ſciũt, ad ea promptiores reddũtur. Sed quia ponitur dialecticã eſſe per probabilia, videtur autem philoſophia circa vera, & oſtenſionem per vera verſari, quæ à tractatione probabilium ſeparata ſunt: nunc oſtendit dialecticam eſſe vtilẽ ad philoſophiam, & verorum inuentionem: & hanc facultatem non eſſe à philoſophia ſecretam. Vtile igitur, inquit eſt ad tria. ait hanc tractationẽ eſſe vtilem ad tria: ad exercitationem, appellat autem exercitationem, vel eam quæ fit, cum aduerſus aliquos diſputatur, nam capiẽtes aliqua problemata de his quæ differenda ſunt, & exercentes tentamus per probabilia argumentantes aliorum ſententiam infirmare. vel exercitationem appellat argumentationem in vtranque partem. nam apud veteres in uſu erat ea forma argumentandi. & multa colloquia in hunc modum fiebant, & non in libris, vt nunc facimus. tunc enim libri non erant, ſed propoſita aliqua opinione in ea diſcutienda ſeſe exercebant, vt inuenirent argumenta probabilia, quibus eam infirmarent, & confirmarent. Sũt etiam tales Ariſtotelis libri, & itẽ Theophraſti, in quibus in vtrãq; partem diſputatur. vnde ait dialecticẽ vtilẽ eſſe ad talem exercitationem. habentes.n. aliquam methodum argumenta inueniendi, quæ eſt locorum cognitio, facile poterimus argumentari. nã vt in rhetoricis declamationibus cũ poſſumus problemata diuidere, & cõtueri ordinem capitũ, facile argumentamur, ſic & in dialecticis, qui ſciũt methodum, facile argumentis ad ꝓpoſita oſtẽdẽda abundabũt. Hęc &

exercitatio

exercitatio vtilis eſt ad quæſitorum, & verorum inuentionem, vt ipſe etiam ait, cũ dicit eam eſſe vtilem ad philoſophiam. longe.n.prius animum parat. nã vt corporis exercitia arte facta bonam habitudinem corpori inducunt: ſic etiã exercitia animi ſm methodum facta, propriã habitudinem animo ingerunt. ꝓpria autem animi habitudo eſt dialectica quatenus verũ inuenit, & iudicat. Addit poſtea ſecundùm vtilitatis genus, cũ ait eam eſſe vtilem ad congreſſus, vbi vocat congreſſus, & conſermocinationes ea colloquia quæ contra multos fiunt, quæ ſcire oportet eos, qui in publico verſantur. qui cũ inter ſe diſſerunt, non poſſunt ex veris, & demonſtratiuis de cõibus loqui. cum neq; eorum principiũ intelligant, neq; doceri ſe vllo modo patiãtur. quamobrem ne ab illis quidem iuuari poſſunt, quorum principiũ non intelligunt. q̃ ſi per ꝓbabilia, & ea quę illis ēt videntur, colloquia faciemus, ꝓfecto ex ipſis dictis ſequetur, vt facile mutentur per eiuſmodi rationes, ſi quid nõ eſſet ab eis recte ꝓpoſitum. nam ſi ei qui putat voluptatem eſſe bonũ, eiq́; deſeruit, aliquis dicendo voluptatẽ eſſe generationem in naturã ſenſibilẽ, & talem naturam nõ poſſe bonũ eſſe, quia generatio imperfecta eſt, & nullũ imperfectum eſt bonum, velit oſtendere voluptatẽ non eſſe bonũ: is nihilo plus aget, quã antea fuerat, cũ neſciat quid ſit id, de quo ſit ſermo. ſin aũt à ꝓbabilibus, & cõibus incipiens ab eo quęreret, an ei videretur bonũ bonos facere, vt calidũ calidos, & album albos, hoc ille negaret, tũ alius ſequeretur dicens an voluptas bonos efficere ei videretur ꝓfecto reciperet non efficere, quod eſt manifeſtũ, & ita concluderet ex ijs quę illi ꝓbabantur, voluptatem non eſſe bonum, & ita ei perſuaderet. nã veriſimile ei videbit̃ id quod ꝓbatur ab eo, qđ ipſe poſuit. Tertium præterea vtilitatis genus ponit, cum ait, eã eſſe vtilem ad ſcientias philoſophicas, & ad cognitionẽ, quæ ex ſcientia hr̃.i.ad veri cognitionem, & inuentionem. dixit aũt ſcientiam philoſophiæ, naturalem, moralẽ, logicam, & eã quę eſt de ijs quæ ſunt metaphyſica. qui.n.videre poſſunt probabilia, quę in vtranq; partem diſputanti conferunt, & ad vtrãq; partem argumentari, ij facile inuenient in vtra parte contradictionis verum ſit, ſiquidẽ vtranq; contradictionis partem examinent. Vt.n.iudex qui vtranq; partem audit, quid iuſtũ ſit, videt: ita etiam in q̃ſtionibus philoſophicis vſu venit. nam in multis difficile eſt inuenire, niſi quis in vtranq; partem prius argumentetur. Ad hoc ēt videtur referri Platonis dictum in Parmenide cũ ait, dum iunior es aſſuefacito & verſator in ea quæ inutilis videtur, & à pleriſq; garrulitas nuncupatur, vt verũ poſsis agnoſcere. Præterea qui nouit naturã eius quod eſt aptum ad perſuadendũ, nunq̃ turbabitur ab eo, tanq̃ verũ ſit, ſed diſcernet ea, quæ vera vr̃ ab ijs quę non vera ſunt facta cõparatione inter ſe. nã qua ratione aliquod verũ quis nititur occultare, ea aliquis optime exercitatus ab illo non decipietur. Adde cũ fore inuentorem eorum, quæ vera videntur, & talia ſunt probabilia, & fiet aptior ad hanc veri inuẽtionem. Itemq́; ſi oporteat aliquem de quadam re recte, & apte diſſerere ita, vt dubitationes, quæ de illa erunt ſciat reſoluere, certe patet eſſe vtile, exercitatũ eſſe in illis dubitationibus, q̃ de illa re poſſunt contingere. ita.n.earum etiam ſolutiones cognoſcet.

Vtile etiam eſt ad prima principia, quæ ſunt in unaquaque ſcientia. nam ex proprijs principijs ſcientiæ propoſitæ non poteſt aliquid de eis dici, quia ſunt prima omnium principia: ſed neceſſe eſt, ut de illis tractetur per ea probabilia, quæ ſunt in ſingulis. id autem eſt dialecticæ maxime proprium. ea.n.cum inquirat, ad principia omnium methodorum uiam habet.

Cum dixerit ſuperius dialecticam eſſe vtilem ad tria, et quęnam ea ſint, expoſuerit: illis tribus addit quartum, ſiuę etiam ſubdiuiſionem quãdam tertij facit. Tertiũ aũt erat, eam eſſe vtilem ad philoſophiæ ſcientias. ſi.n.vtilis eſt ad prima cuiuſq; ſcientiæ, erit ēt vtilis ad prima, quæ circa primam philoſophiã ſunt: ſiue etiam hoc pręterea addit. qđ vero adiũgit, eſt, dialecticam eſſe vtilẽ ad principia vniuſcuiuſq; ſcientiæ nulla.n.diſciplina de ꝓprijs principijs ſuis poteſt dicere: quia ſi de illis loqueretur, oporteret eam tractare principia ſua ſcientifice, eaq́; demonſtrare ex prioribus (ſiquidem tales ſunt ſcientificæ, & demonſtratiuæ ꝓbationes) & nihil principijs prius eſt. Ex quo fit, vt q̃ egẽt principijs alicuius conſtitutionis ſm ſcientias, eo quod ꝓ vera, & prima non poſſunt oſtendere, ea erunt ex ꝓbabilibus oſtendenda, & de eis fides facienda, quod eſt dialectici proprium. Eſt etiam eius proprium inductionem ꝓpoſiti conſtituere, vt ipſe dicet. & maxima fides per inductionem principijs accedit. Igitur tanq̃ dialecticus dicet de ꝓprijs initijs ſcientiarum, vel vt dialecticus de ſe ipſo. Quod ſi vtilis eſt ad principia vniuſcunq; ſcientiæ, erit etiam, vt dixi, ad philoſophiam, & eius prĩcipia tradet. & ita hoc poterit eſſe adiunctum, vt dicatur eam eſſe ad philoſophiam accõmodatam. Sed addit etiam eſſe vtilem ad alias ſcientias, quod perſpici poteſt ex eo quod ipſe ſępe aliquid oſtẽdens, addit hoc, logice.i.dialectice ſe oſtẽdere: quaſi non nulla de philoſophicis egeant huiuſmodi probationibus, qualis eſt hęc, omne corpus plano determinatum eſt, qđ eſt ꝓbabile, quia ponitur ſuperficiem eſſe corporis terminum, vt ipſe in phyſicis vtebatur, oſtẽdens non eſſe aliqđ corpus infinitum: cui addens, nihil definitũ eſt infinitum, nullum corpus eſſe infinitum concluſit. Nunc vero oſtendendum eſſe vr̃, pertinere ad dialecticum de principijs dicere. Geometra.n.ponit in principijs ſuis ſuperficiem eſſe, quæ ſolum habet longitudinẽ, & latitudinem, & lineam eſſe longitudinem ſine latitudine, & punctũ, cuius non eſt pars. His dictis quidam repugnant, & dicunt nullã magnitudinem poſſe habere ſolũ duo interualla, & minus vnũ. aiunt ēt punctũ vniuerſaliter nihil eſſe. nihil.n.eſt id, à quo cum aliquid aufertur, ipſum non diminuitur, nec ſi additur quicq̃, augetur, vt Zeno Eleates dixit. quod.n.ſine interuallo eſt, nullã phantaſiam põt accipere: ſed hoc geometrice ꝓbari non poteſt dialecticus autem nõ dubitabit ea ex ꝓbabilibus confirmare. nã ſumens ꝓbabile hoc, ſuꝑficiem eſſe finẽ corporis, & finem eſſe diuerſum ab eo, cuius eſt finis, & id inductione ſtabiliẽs, ſuperficiẽ diuerſam eſſe à corpore cõcludit, hoc eſt ab eo qđ trina dimenſione preditũ eſt. alia vero tres dimenſiones habere nõ põt. ſiquidẽ ita eadem eſſet qđ corpus. eſt.n.in hoc corporis eſſentia. Et tñ vr̃ habere longitudinem, & latitudinẽ. igitur fieri non poteſt, vt ꝓfunditatem habeat. ergo duas ſolum dimenſiones longitudinẽ, & latitudinẽ habet. Eadẽ quoque rõne oſtendit lineam eſſe longitudinẽ abſq; latitudine. nã cum ſit finis ſuꝑficiei, non eſt ipſa ſuperficies: ſed vr̃ habere longitudinẽ, erit ergo longitudo carẽs latitudine. punctũ vero eſt finis lineæ, quę tantũmodo habet longitudinẽ. & eſt diuerſum ab ea, illãq; dimenſionẽ non habet. qđ vero nõ habet longitudinẽ, eſt expers dimẽſionis: q̃m omnis dimenſio eſt cũ longitudine. De ſigno ꝓbabiliter quoq; hoc pacto dici põt. Signũ ſi dimetitur vel ad vnum vel ad duo, vel ad tria dimetit̃. ſi ad tria, erit corpus, ſi ad duo, ſuꝑficies, ſi ad vnũ, linea: ſed nihil horũ ẽ: ergo ſignũ eſt dimenſionis expers. Ac re vera oĩs finis magnitudinis alicuius vno interuallo minor eſt illa magnitudine, vt ſuꝑficies corpore, cuius ſuꝑficies eſt finis: & linea ſuꝑficie. eſt ēt ſignũ lineę finis. igitur minus eſt linea vno ĩteruallo. ſed linea vnum interuallũ ſortita eſt, cuius finis nõ eſt, & ita dimẽſione caret. & ita principium nõ eſt id, cuius eſt principiũ atqui ſignum eſt principiũ primę dimenſionis quę eſt

longitudo, ergo eſt dimenſione carens quod etiam ita eſſe poteſt dialectice probari ſic, omnis finiti eſt aliquis finis: finis eſt diuerſus ab eo, cuius finis eſt (neq; enim idem eſt finis & id, cuius eſt finis) & lineæ finitæ eſt aliquis finis, & diuerſus à linea, ſed linea non eſt ſignum. neq;.n. poſſumus dicere finem lineæ eſſe planum, aut corpus, quoniam hæc ſola in dimenſione ſunt. Simili quoque modo dialecticus de vnitate demonſtrabit eam eſſe indiuiſibilem, Quo commenſuratur omnis numerus, illud eſt minimum in numero, vnitate autem numerus omnis commenſuratur, ergo vnitas eſt quid in numero minimum. ergo eſt indiuiſibilis, & ita quod in numero eſt, neq; eſt numerus, id diuidi non poteſt, & vnitas eſt huiuſmodi. Hoc autem.i. dialecticæ maxime proprium, ſignificat ex probabilibus ratiocinari: vel id dixit, propter rhetoricam, quia ipſa etiam ex huiuſmodi concluditur. & quia Philoſophus quandoque ex ijs facit rationes, vt diximus. nam cum conſiſtat in quærendo, ad omnium methodorum principia viam habet. Hoc vero loco methodos dici artes, & ſcientias ipſe Philoſophus clarum fecit cum dixit, ad principia omnium methodorum, in quo pro ſcientiarum dixit methodorũ. qđ vero dicit, cum inquirat, ſignificat eam eſſe inquiſitione, & argumentationibus inueniendis conſtitutam.

Perfecte autem hanc methodum habebimus, cum ita nobis accidet, ut iis qui in rhetorica, medicina, & cæteris huiuſmodi facultatibus uerſantur: hoc eſt ſi ex iis quæ contingunt, faciamus quæ uelimus. nam neque orator omni modo perſuadebit, neq; medicus ſanabit: ſed ſi ex iis, quæ contingunt, nihil omiſerit, illum ſufficienter habere diſciplinam dicemus.

Cum explicuerit quid ſit ſyllogiſmus probabilis, & dialecticam in tali ſyllogiſmo verſari, docueritq; ad quot, & quæ ſit vtilis: nunc qđ dialectici opus ſit, declarat, & quãdo, & quomodo hanc methodum perfecte habere poſſimus. Facultates autem appellauit medicinam, gubernatoriam, & dialecticam, vel quia in eis ineſt, vt bene, & male vtantur: vel potius quia, cum ſint coniecturales, non ſunt in aliquo determinato, ſed opus habent propria intelligẽtia ad coaptanda accidentia, & ordinanda ea, quæ fiunt, quæq; dñr, vt ita ordinata vtilia ſint, vel appellauit facultates cõi nomine artes, tanq̃ eas habitus dixerit, & ita intelligendũ eſſet de illis artibus, quę ſunt in cõiectura. Dicit nos eam perfecte habituros, quando nihil relinquemus ex accidentibus ad diſſerendum ꝓbabiliter de propoſito. neq;.n. opus dialectici eſt, ſemper adducere in repugnantiam eum cũ quo diſſerit: quẽadmodum non eſt ẽt oratoris ꝑſuadere, ſed vt nihil relinquat eorũ, quę ad faciendam fidẽ pertineant. Eadẽ ratio eſt in medicina, & gubernatiua, & omnibus artibus cõiecturalibus. Medici.n. opus eſt, oĩa facere quæ ad corpus pertinent, non ſanare. qđ ſiquis dicat hoc ad medicum ſpectare, certe ẽt non medicus erit medicus, & medicus non erit medicus. quia & illi qui medici nõ ſunt, plerunq; ægrotos ſanant, cũ aliquid ſalutare adhibẽt & medici plerũq; nõ ſanant. qđ faciunt qñ malum eſt maius, q̃ auxilium medicinæ. niſi cũ non ſignificat facile caſurum. Id ẽt in gubernatrice euenit. in rhetorica, & dialectica eſt eadem ratio. Sæpe.n. non eſſe magnam copiã argumentorũ, vel ad concludẽdũ propoſitum, vel ad perſuadẽdum auditoribus, accidit præter naturã quæſtionis: ſe eius rei non eſt cauſa dialecticus, aut orator. nam in his artibus non fit iudiciũ ab aduenientibus finibus, vt fit in arte domus ædificandæ, aut telę texendę, & alijs artibus factiuis: in quibus per quaſdã vias definitas, & ordinatas ꝓceditur & actio fit in omnibus pari modo, & eorũ opus nõ poteſt fieri à fortuna. In his aũt finis eſt ꝓpoſitum opus ſequi ex ijs quæ eius cã ſunt facta. quocirca cũ bene, & artificioſe fiãt, quę ante ipſas ſint, ipſum opus declarat. in artibus aũt coniecturalibus non oĩno cum ijs quæ arte fiunt, conueniunt ea quorũ cauſa illa fiunt. cã eſt, quia in his aliqua fuit à fortuna, & nõ ſunt determinata ea ex quibus fiũt illa quę ſunt eis ſubiecta. quamobrẽ id quod fit ab ijs artibus, non eſt illorum artiũ finis. vt fit in ijs in quibus cum ſint aliqua definita, aliqđ efficit̃, & ſine illis nihil fieret. at in his opus eſt finis, & ſignum, vt dixi, omnia ex arte eſſe facta. neque.n. aliter eſſet factum. vel ẽt opus in omnibus artibus eſt actio facta per ꝓpria inſtrumẽta ſm habitum, & artem in proprijs: finis aũt in quibus opus eſt tali materia, & nõ quauis, non eſt ſolum opus, ſed id cũ opere ea etiã habet. Medici.n. eſt officium, vt omnia agat quę poſſit, quo ægroti corpus ſanet, finis vero ſanatio: cuius cauſa illa facit, quod indiget alijs quibuſdam preter ea quæ facta ſint, vt ſecundùm medicinam ſit. In definitis enim ſimili modo ſe habet finis in ipſis, vt facere ſecundùm artem. in coniecturalibus non eſt finis in artifice, vt neq; eſt etiam beari in ꝓbis hominibus, ſi non ſolum bonum, & honeſtum ſit.

In primis igitur conſiderãdum eſt, ex quibus methodus hæc ſit. Si.n. ſumpſerimus ad quot, & quæ, & ex quibus orationes exiſtant, & quo pacto eis abundemus: certe habebimus ſufficienter quod nobis propoſuimus.

Cum primũ dixerit ea quę pertinent ad dialecticã (erãt.n. hæc, propoſitum huius methodi, eius differẽtia ad alias ſyllogiſticas methodos, vtilitas quæ ab ipſa ꝓuenit, & finis iudicatio) cõſequẽter dicit de iis, ex quibus ipſa habet ſuum eſſe, & ex quibus conſtat: & quorũ ſtudia appetere debeat is, qui futurus eſt dialecticus. & quorũ cognitionẽ habere, & quę facere poſſimus, vt ſimus dialectici. cognitio.n. dat nobis vtiliũ poſſeſſionẽ. ea eſt, vt cognoſcamus cuius eſſe in quo ſit: horũ aũt vſum dat nobis locorum traditio. In primis igit̃, inquit, conſiderandum eſt, ex quibus methodus ſit. qđ ipſe addẽs, inducit, ſi.n. ſumpſerimus ad quot, & quę, & ex quibus orationis exiſtãt, & q̃uo eis abũdemus, habebimus ſufficienter id qđ nobis ꝓpoſuimus. Ex quibus, inquit, methodus ſit. Nam ſi non ſumat̃ quot modis ſint ea ex quibus, & in quibus eſt methodus, certe neq; diſciplina, neq; cognitio eorũ fieri poteſt, ſingularia.n. ſunt infinita. Id qđ ait, eſt, ſi nos nouerimus ex quibus methodus dialectica, & in q̃bus ſit, & didicerim' ad quot & qualia, & ex quibus ſyllogiſmi dialectici fiant. Qđ vero ait, ad quot, & quę, intelligendũ eſt de ꝓblematibus, vt dicet. nam dialecticus loquitur de quodã ꝓblemate propoſito, & de eo ſyllogiſmum facit. quare cognoſcendum eſt quot, & quę ſint dialecticorũ problematum gña. Illud aũt ex quibus, de ꝓpoſitionibus dictum eſt. nõ tñ ſimpliciter illud ex quibus, ſignificat ex quibus ꝓpoſitionibus, ſed dicit etiam de eis hæc verba, ex quot, & quibus, quia nõ ex omni ꝓpoſitione fit dialectica ratiocinatio. ſi ergo ſciuerimus quot, & qualia ſint ꝓblemata dialectica, quot.ſ. genere, qualia vero.i. quę, nondum tñ ſciuerimus quę ſint ea genera, ſi tantũmodo cognouerimus eſſe quatuor, neque ẽt noſcemus ꝓpoſitiones ex quibus fiunt ſyllogiſmi de his quęſtionibus. Nã quod dicit orationes, ſignificat ſyllogiſmos, vel inductiones. eſt.n inductiua rõ ad dialecticũ pertinens, vt dicet. Ad hęc ſi nouerimus qua rõne abundare poſſimus his, qđ vel de ꝓblematibus intelligendũ eſt, & ꝓpoſitionibus, quia non oẽ ꝓblema eſt dialecticũ ſed illud quot ipſe deinceps explicabit: vel id ſolum de ꝓpoſitionibus, ex quibus fiunt ſyllogiſmi, dixit q̃uo abundare eis poſſimus. Vel dixit, Q̃uo eis abundemus, de orationibus dialecticis, hoc eſt de ſyllogiſmis, & inductionibus: cõſiderabibus.n. ex quibus ſit methodus dialectica. Id vero cũ dicere docet cũ ait, & q̃uo eis abundemus, orationibus enim,

de quibus dixit, ſed non problematis, & propoſitionibus. Id etiam manifeſtum fiet quod ipſe poſtea dicet de problematibus, & propoſitionibus dialecticis. & quid vtrunque eorum ſit, docebit. Dicet.n. omne dialecticum ꝓblema, itemq́; propoſitionem eſſe ad aliquid pertinẽs, vel ad electionem, vel ad fugam, vel ad veritatem, & cognitionẽ vel ad aliquid quod ad hæc conducet. & quia ipſe dicet inſtrumenta, quibus ſyllogiſmis abũdabimus, eſſe quatuor. quod videtur dixiſſe, explicãs quomodo iis poſsimus abũdare. atque hæc quidem abundantia ex inſtrumentis & locis nobis ſuppetit. Vel etiam propoſitionum, & problematum abundantia ad abundãtiam ſyllogiſmorum nobis adiumẽto eſt, vt ipſe poſt exponet. Poteſt etiam id quod ait, Primum igitur conſiderandum eſt, ex quibus methodus ſit, idem valere, quod hoc, Primum conſiderandum eſt, ex quibus aliquis dialecticus fieret. nam qui ſcit in quo ſit eſſe ipſius dialectices, idem ex quibus aliquis dialecticus fiat, nouit. In primis.n. demonſtrare oportet, ex quibus aliquis fieri dialecticus poſsit: deinde ea ad efficiendum dialecticum traducere. Non.n. ſatis eſt ad efficiendum dialecticum, ſcire in quibus ſit dialectica. Vel illud quod ait, In primis igitur conſiderandum eſt, in quibus eſt methodus idem eſt quod hoc, in quibus eſt methodus tanq̃ in materia, & inſtrumentis ſic. Poſt.n. horum cognitionem eſt locorum traditio, è quibus eſt eorum poſſeſsio. Tum vero quod ait, ſi ſumpſerimus ad quot, & qualia, & ex quibus orationes exiſtant, poteſt non ſolum intelligi de ſyllogiſmis, ſed etiam cõius de orationibus dialecticis. Certum .n. eſt ſyllogiſmos dialecticos de quæſtionibus fieri. nam propoſitio dialectica eſt interrogatio repugnantiæ, ex interrogatione nullus ſyllogiſmus fit, ſed ex reſpõſione, quæ ad illam interrogationem adhibetur. Id.n. eſt propoſitio ſyllogiſtica. At nunc non loquitur de eiuſmodi propoſitionibus, ſed de dialecticis, quæ ſunt interrogationes. & propterea dicit eas quæſtiones, & ꝓpoſitiones eſſe pares, modo tantum differre problema à propoſitione. Igitur quod ait, tale eſt: ſi ſumamus ad quot, & qualia, & ex quibus ſint orationes dialecticæ. Vel ſi etiam non ex iis propoſitionibus dialecticis coniunctis ſyllogiſmi fiunt, ſed ab iis ſumũtur etiam propoſitiones, quæ ad faciendum ſyllogiſmum coeunt. nam interrogatio eſt cauſa reſpõſionis, ex qua fit ſyllogiſmus, quam & ſumptionem vocant Vel quod ait, ſi ſumpſerimus ad quot, & quæ, & ex quibus ſint orationes, non dixit de dialecticis orationibus, quod ait, ſunt autem numero paria hæc: ſed cõiter, & vniuerſaliter. omnino.n. æquales, & eædem ſunt quæſtiones, & propoſitiones huiuſmodi, vt ſunt ea quæ ſunt in contradictione propoſita, & adducta. Et tamen dialectica problemata non eadem ſunt cum dialecticis propoſitionibus vt poſtea dicet. Hoc autem cam vniuerſaliter docuerit, quod ſunt genera quæſtionum, & ꝓpoſitionum, & quid differat queſtio à propoſitione, deinde ſeparat queſtiones dialecticas, & propoſitiones & dialecticas ab aliis. Sed propoſitio, de qua nũc dicit, quam ait eſſe eandem cum problemate, eſt dialectica. Dialectica n. propoſitio eſt interrogatio repugnantię. Vel non ſimpliciter, ſed in hac eſt, dialectica, fit vero dialectica, quando ſumitur eſſe probabilis. Et quicquid ita propoſitum erit, erit tanq̃ problema dialecticum propoſitũ. & omnis propoſitio ita propoſita erit tanquam dialecticę propoſita. Proprie autem problema dialecticum, & quæſtio dialectica erit, quando habebit probabilitatẽ in vtrãque partem, & erit probabilis, & alia omnia habuerit, quę in ſequentibus exponet.

Igitur ea ex quibus fiunt orationes, & de quibus ſyllogiſmi ſunt, numero æqualia, & eadem ſunt. Fiunt enim ex propoſitionibus orationes, & problemata ſunt ea, de quibus ſunt ſyllogiſmi. Omnis autem propoſitio, & omne problema, aut genus, aut proprium, aut accidens ſignificat.

Quia dixit, cum qui futurus ſit dialecticus, debere ſcire ad quot, quaſque res fiunt dialecticæ orationes, & ꝑ quæ, ſcilicet per problemata, & propoſitiones: de eis nunc verba vniuerſaliter facit, & ait problemata, & propoſitiones eſſe pares numero, & eaſdem, & ea ſunt de quibus fiũt ſyllogiſmi: & propoſitiones ex quibus ſunt orationes, & cauſæ ſyllogiſticarum propoſitionum, quoniam ex talibus ſyllogiſmi efficiuntur. Nunc vero cum dixerit ea de quibus, & ex quibus fiũt orationes eſſe paria, & æqualia, & docuerit quæ nam ſint, de quibus orationes fiunt, ſcilicet problemata: & ex quibus fiũt orationes, videlicet propoſitiones ea eſſe paria docet cum ait, Omnis autem propoſitio, & omne problema. Nam eiuſdem rei ſunt indicantia, & in eadem re ſunt problema, & propoſitio. Deinde vero, vt addet, modo prolationis, qui in dictionibus eſt, differunt inter ſe. nam interrogatio cum vtrum, quod Græce dicitur πότερον, eſt problema. ſi vero ſit cum hoc verbo num quod Græci dicunt ἆρά γε, erit propoſitio. ita perſpicuum eſt problemata hoc eſt quæſtiones dialecticas, & propoſitiones eſſe eaſdem, & pares inter ſe. de iis enim Philoſophus loquitur. Diſtinguit autem genera problematũ, & q̃ ſint docet, eaq́; ad methodũ reducit. In primis autem eorum diuiſio eſt tripartita, in genus, in proprium, in accidens. deinde proprium diuidit in diffinitionem, & proprium quod non eſt definitio, quod homonyme cum cõmuni proprio nominatur: & docet problematum genera eſſe quatuor. quod ita eſſe ex inductione probat. Si omnis propoſitio, & omne problema aliquid horum ſignificat, & nihil pręter hac ab vllo problemate declaratur, ſequitur vt hæc tot, & talia ſint problematum genera. deinceps vero idem quoque ſyllogiſmo confirmatur. id quod nos dicemus, cum ipſe eius faciet mentionem. Poſſumus enim etiam hoc pacto ſyllogiſmum facere. Omne ꝓblema dialecticum habet quendam terminum prædicatum, qui de aliquo termino ei ſubiecto dicitur: omnis terminus prædicatus de aliquo ei ſubiecto, vel de eo prædicatur in ſubſtantia, vel non: ſed qui in ſubſtantia prædicatur, vel prædicatur tanquam definitio, vel tanquam genus, & non aliter: qui vero non in ſubſtantia, vel vt proprium, vel vt accidens prædicatur, & non alio modo: quare omne quod de aliquo in ſubſtantia prædicatur, vel non in ſubſtantia, vel prædicaẽ vt definitio, vel vt genus, vel vt ꝓprium, vel vt accidẽs, & nulla alia ratione: ergo omne problema dialecticum habens terminum de aliquo prædicatum, illum habet, vel vt definitio, vel vt genus, vel vt proprium, vel vt accidens, & non aliter. nam quod in ſubſtantia prædicatur, ſi æqualiter dicatur, eſt eius definitio: ſi in plus genus. nam & differentia eſt talis. nihil enim alio inferius de ſuperiore ſecundùm naturam prædicatur. ex quo fit, vt quæ de ſubiecto ſubſtantialiter prædicantur, ſint, vt dixit, vel vt definitiones, vel vt genera prædicata. ſin autem non ſubſtantialiter prædicentur de ſubiecto, vel ſoli ei inerit, & retro de illo prædicabitur, & erit proprium, vel nec ſoli, nec omni, & erit accidens. & præter hæc non inuenietur alius modus affirmatiue prædicandi. Videtur autem proprium ab accidente differre, quod proprium omni ſolique rei ineſt. Quamobrem omne problema neceſſario per prædicatum ſignificat, aut genus, aut definitionem, aut proprium, aut accidens. eſtq; hic ſyllogiſmus in prima figura. de quo in ſequentibus apertius dicetur. nam ipſe Philoſophus per alium ſyllogiſmum idẽ demonſtrabit.

Differentia enim cum generalis ſit, erit cum genere ordinanda.

Cum dixerit omne problema, & omnem propoſitionem declarare, vel genus, vel definitionem, vel proprium vel accidens, quia poteſt etiam eſſe prædicatum differentiam declarans, ne quis putaret differentiam extra excluſam eſſe, & non fuiſſe ab eo factam integram diuiſionem, addidit, Etenim differentia cum generalis ſit, cum genere ordinanda eſt. Sed quare differentia eſt generalis, quia eſt in ſubſtantia eius, de quo prædicatur, vt etiam genus. & vtraq; ſunt completiua vniuſcuiuſq; eorum, quorum ſunt propria. Et quia ipſa in plus eſt, & de pluribus, & ſpecie differentibus dicitur. Differt autem ſolum à genere, quod ipſa non dicitur in quod quid eſt. quia differentia per ſe ipſam ſumpta videtur potius ſpeciem, quam compoſitum ſignificare, in quibus eſt huiuſmodi ſubiectũ: at genus vtrũque declarat. ſpecies autem nõ eſt ordinata cum his. quia queſtio de generibus, & differẽtijs fit de illis ſubiectis, quorum ſunt etiam definitiones. nã genere, & differentijs fiũt definitiones. & huiuſmodi ſunt ſpecies. igitur oportet ſubiecta eſſe talia. Quod ſi quis prædicabit ſpeciem, is capiet ſubiectum indiuiduum, cuius neque differentia eſt, neq; definitio. Si vero de aliqua ſpecie ſit problema qđ habeat quæſtionem, patet id eſſe genericum. nã & ſpecies de multis dicitur, & in eo quod quid eſt, non ſecus quam genus. Eſt enim natura generis ac ſpeciei, vt alternatim dicantur ita, vt de eiſdem prædicentur.

Quoniam autem proprium aliud ſignificat quod quid erat eſſe, aliud autem non ſignificat, in ambas has partes propriũ diſtinguatur. & illud quod quid erat eſſe ſignificat, definitio nominetur: alterum uero cõmuni nomine proprij uocetur proprium. Igitur manifeſtum eſt ex ijs quæ dicta ſunt, ex hac diuiſione quatuor omnino effici, aut proprium, aut definitionem, aut genus, aut accidens. Nemo. n. opinetur nos dicere unũquodque horum per ſe prolatum eſſe propoſitionem, aut problema: ſed ex ijs problemata, & propoſitiones fieri.

Diſtinguit hoc loco proprium, & docet ꝓprium duo genera quæſtionum continere. Nam quoniam proprium partim ſignificat quid ſit eſſe rei, atq; eius ſubſtantiam cuius eſt proprium declarat, partim non ſignificat, & quod quid erat eſſe, eſt definitio, proprium in definitionem, & in proprium diſtribuatur. quod proprium non ſignificet ſubſtantiam eius, cuius eſt proprium. quod cõmuni nomine proprij appelletur proprium. multa. n. ad communia, & ad genera homonymiam habent, vt nigrum, quo ſcribimus, ad commune nigrum: vt homo olympicorum certaminum victor ad hominem communem. veluti etiam iuſtitia quæ eſt communis, & particularis. Simpliciter autem proprium erit, quod ſoli, & toti ineſt Eius autem diuiſio eſt, ſignificare ſubſtantiam rei per orationem, vel nõ. Iam vero cum proprium bifariam diſtinxerit, ait eſſe perſpicuum, ex hac diuiſione eſſe quatuor genera quæſtionũ omnia. quæ cum nominaſſet, intulit, Nemo enim opinetur, nos dicere vnunquodq; horum per ſe dictum eſſe ꝓpoſitionem, aut problema. quorum verborum hic eſt ſenſus, Ne quiſquam putet nos dicere nomina hæc prædicta eſſe problemata, quoniam diximus accidere, vt ita omnia quatuor problemata ſint, vel definitio, vel genus, vel proprium, vel accidens. neq; enim poteſt nomen eſſe problema, aut propoſitio. vel ſenſus eſt hic, Nemo exiſtimet definitionem ſimpliciter dictam, vel proprium, vel genus, vel accidens eſſe propoſitionem, aut problema dialecticum. Opus enim eſt in eis eſſe quendam ordinem, & quandam prolationem, vt fiat problema, propoſitio. nam qui ait, homo eſt animal terreſtre bipes, is neque problema, neque propoſitionem dialecticam dixit. Itemque qui dixit, Homo eſt muſicus, vel homo eſt animal, vel homo eſt riſibilis: ſed ex ijs reformatis fiunt, & problemata, & quæſtiones. Eſt enim problema hoc, vtrum homo eſt animal terreſtre bipes nec ne? idq; ex definitione hominis factũ eſt: & tamen non eſt eius definitio. In alijs res ſe habet eodem modo, vt ipſe ex ijs quæ infert, declarat.

Problema, & propoſitio differunt modo. nam cum dicitur, putaſne animal terreſtre bipes eſſe hominis definitionẽ? & putaſne animal genus eſſe hominis? propoſitio fit. Si uero ſic dicatur, utrum animal terreſtre bipes ſit hominis definitio nec ne? fiet problema. In alijs eodem modo: ex quo fit, ut propoſitiones, & problemata ſint paria numero. ex omni enim propoſitione facies problema, ſi modum commutabis.

Cum dixerit propoſitionem, & problema idem eſſe, (Nã ſingula quatuor problemata aliquid ſignificãt.) nunc differentiam eorum docet, ex qua aliud propoſitio, aliud problema nominatur. in quo docet etiam, quomodo problemata à prædictis quatuor oriantur. De ꝓpoſitione autem dialectica ſermonem facit. ea enim eſt interrogatio. itaq; problematis, & propoſitionis differentiam dicit eſſe in modo quodam. Si enim ꝓpoſitioni appoſuerimus hoc verbum, vtrum, fiet problema, vt vtrum mundus ſit globoſus an non. Illud autem, putas ne, eſt propoſitionis ſignum. vt putas ne mundum eſſe ſphæricum an non? id quod Ariſtoteles non appoſuit, & ita mancus eſt textus. Hæc vero differentia quam expoſuit, ex vſu quodam, & conſuetudine emanauit. Problemati namq; conuenit ratio propoſitionis in interrogatione. interrogatio enim eſt etiam contradictionis interrogatio. ex qua conceditur reſponſori, vt vtra in contradictionis partem velit, eligat. & huiuſmodi eſt etiam problema. vel differt, quia interrogatio eſt petitio reſponſionis alterius partis contradictionis & problema non eſt petitio reſponſionis, ſed vt oſtendatur altera contradictionis pars. itaque problema videtur eſſe ſimile propoſitioni interrogatiuæ. eſt enim petitio ꝓbationis, & dialecticæ orationis, & dialecticæ interrogationi propoſitio eſt ſimilis. quod ſi quis voluerit horum diſcrimen afferre, dicet problema interrogare contradictionem, & propoſitionem interrogare alteram partem contradictionis. quia & ipſe dixit, de problemate loquens vtrum animal terreſtre bipes eſt hominis definitio an nõ? illa verba an non addidit: in propoſitione ſatis eſt alterum tantum poni, vt putas ne animal eſſe hominis genus? qđ omiſſum ſit, dicet aliquis hanc eſſe eorum differentiam. Itemq; quo nam pacto erit hæc definitio ꝓpoſitionis dialecticæ, quam ipſe tradit, interrogatio contradictionis? at nec etiam ſolo modo eſt eorum differentia. ſiquidem etiam problema comprehendit contradictionem, & propoſitio alteram partem contradictionis. Sed, cum in definitione, & genere differentiam problematis, & propoſitionis in prolatione eſſe docuerit, adiecit, In alijs eodem modo: ſcilicet in proprio, & accidente habẽt eandem differentiam. quare æqualia numero ſunt problemata, & ꝓpoſitiones. & huius cauſam attulit.

Eſt autem dicendum quid ſit terminus, quid proprium, quid genus, quid accidens. Eſt ergo terminus oratio, quod quid erat eſſe ſignificans.

Cum docuerit eſſe quatuor genera quæſtionũ, & quænam ſint expoſuerit, nunc quid vnumquodq; ipſorũ ſit explicat. Eſt autẽ terminus oratio quod quid erat eſſe ſignificans. Primum loquitur de definitione, quia eſt perfectior & omnia habet in ſe: nã genus eſt in definitione & ꝓpriũ

& id

& id quod ineſt,hoc eſt accidens.nam hæc ex ea definiuntur.quid vero nomen definitionis ſignificet,exponit, qđ nomen ducitur à terminis agrorum,quibus agri ab alijs ſeparantur . Hoc vero loco licet definitionis definitionem tradat,non tamen in infinitum abibit.nam hæc eſt omnis definitionis quatenus definitio eſt,definitio,& non alia alterius . Et ait definitionem eſſe orationem ſignificantem quid ſit eſſe rei: quod ſoli orationi ineſt.Sed hoc, qđ quid erat eſſe,tanq̃ definitum comprehendes intulit, ſignificat .n.quod quid eſt,eſſentiam definiti.hoc eſt,oratio explicans quid ſit eſſe rei,cuius eſt definitio.nam illud verbum erat,non eſt vſurpatum hoc loco tanq̃ ſignificet tempus præteritum,ſed pro eo quod eſt qui vſus loquendi eſt conſuetus.Nam apud Græcos,qui dicit,hoc erat,idem dicit, ac ſi diceret,hoc eſt.ita vſus eſt hoc loco erat , pro eſt. Et quo dicit,quis erat pulſans fores, idẽ dicit atq; is , qui ait , quis eſt qui pulſat fores.Dicit.n.definitionem ſignificare ſubſtantiam,& eſſentiam cuiuſq; rei,& non aliquod accidens,aut aliter conſequens.cum.n.plura vnicuiq; inſint, definitio q̃ eſſe declarat alia ſeparãs ab ijs quæ inſunt in definito,ſolum exponit ipſius eſſe, & quatenus eſt hoc eſſe, ab alijs differre dicitur.Neq;.n.temere,neq; ſuperfluo additum eſt verbum,erat,ſed neceſſario.nam ſi,erat, ſignificat eſt,erit oratio,quæ ſignificat, quid erat , eadem cum ea,quæ quid eſt ſignificat.patet rem ꝓpoſitam eſſe eam, cuius definitio traditur.quod ſi ſit, omnis oratio habẽs aliquod prædicatum in quid de ꝓpoſito erit definitio eius , In quid autem prædicantur genera de ſpeciebus.vniuoce .n.prædicantur.Igitur oratio quæ ſpeciem in genere ponet,erit definitio ſpeciei,quæ quid ſit exponet.quod verũ non eſt.Igitur non ſatis fuit illud verbum erat , vt quidam putãt, in primis Antiſthenes,deinde Stoici quidam. Illud autem verbum . Eſſe iure additur.nam oratio ſignificans quid eſt eſſe,non eſt genus,vel aliquid aliud prædicatum, quod in quid dicatur.non.n.eſt hoc eſſe ipſius ſpeciei , vt genus de ipſa prædicetur,quia ſpecies,& genus ſpeciei nõ idem ſunt.& eſt perinde ac ſi diceretur,oratio rei ſubſtantiam ſignificans,& quatenus eſt eius eſſentia.Qui vero dicunt definitionem eſſe orationem ſecundùm reſolutionẽ perfecte,& æquè ꝓlatam,cum dicant reſolutionem explanationem diffiniti ſummatim,& adæquate, quæ nec excedat,nec deſit,dicunt nullam diffinitionem ab aſsignatione ꝓprij diuerſam eſſe.nam hæc oratio,animal riſibile, adæquate & integre hominem ſignificat , quia nec in plus , nec in minus ſe habet,quam homo.ſed oratio de proprio multum differt à definitione.quia non ſignificat in quo ſit eſſe ipſius hominis.riſibile autem non eſſe hominis eſſentiam,patet ex eo , quod eſſentia perficit actionem vniuſcuiuſque,quatenus vnumquodq; eſt.Sed riſus non eſt hominis perfectio.

Aßignatur autem, aut oratio loco nominis, aut loco orationis nomen. nam & quædam eorum, quæ ab oratione ſignificantur, definiri poſſunt. nam quicũq; quouis modo faciunt aßignationem nomine , patet eos non aßignare rei definitionem , eo quod omnis definitio eſt oratio quædam. Accõmodatum tamen definitioni, & huiuſmodi ponendum eſt, ut honeſtum eſſe decẽs. ſimiliter quoq; utrum ſenſus, & diſciplina idẽ ſit, an diuerſum: in definitionibus enim utrum idem ſit , an diuerſum , multa ſit immoratio. Simpliciter igitur accommodata definitioni dicantur omnia, quæ ſub eadem methodo cum definitionibus ſunt . Hæc autem omnia, quæ nunc diximus, huiuſmodi eſſe, ex his patet. quod ſi poterimus quid idem ſit, & quid diuerſum diſputare, facile de definitionibus argumentabimur. nam oſtendentes non eſſe idem, definitionem euertemus. quod tamen non conuertitur: quia non ſatis eſt ad definitionem confirmandam, idem eſſe oſtendere. ad infirmandam quidem eſt ſatis oſtendere non idem eſſe .

Cum ipſam definitionem definiuerit, nunc quomodo fiat eius aſsignatio,& vnde ſumatur,exponit.nam vel definitio pro nomine aſsignatur.quod.n.ait,aſsignatur autẽ , aut oratio loco nominis pro eo dixit,quod eſt, aſsignatur autem talis ratio,qualem definitionem diximus,vel ꝓ nomine,vt quando dicimus , homo eſt animal terreſtre bipes.nam in hoc,ꝓ homine,hominis orationem.i.definitionem hanc aſsignauimus,animal terreſtre bipes, aut aſsignatur oratio pro oratione.i.definitio,ꝓ oratione.quod etiam in ijs fit,in quibus definitum genus vno nomine nõ poſſumus complecti,vt animal terreſtre, vel animal aquatile,vel animal volaticũ.ſi.n.hæc ſingula definiamus,orationem in definitionem tranſmutabimus. nam cũ ſit animalis terreſtris oratio,eius definitionem ita aſsignamus , animal terreſtre eſt ſubſtantia animata ſenſibilis , qđ aptum,& natum eſt in terra commorari. Tranſumptio quoque ex orationibus fieri poteſt,quæ orationes ſint traditę ex quæ non ſunt definitiones in definitionem,vt animalis riſibilis in animal rationale mortale,vel etiã animalis ſcientiæ capacis.nam ſcientiæ capax eſt hominis propriũ. quoniam Dij non ſunt capaces,quia in eis nihil in potẽtia eſt. Itemq; poteſt oratio ſumi pro oratione,quando vtriuſq;, vel ſingulorum aliquis definitionem ex ijs aſsignauerit,ex quibus eſt oratio.nam ſi vtrunq; eorum , quæ in oratione ſunt,definiatur,etiã orationis definitionem aſsignare poterimus.huius.n.orationis,homo ambulat,erit definitio, animal terreſtre bipes quod progreſsiue per latera mouetur.nam non dicit definitionem pro definitione aſsignari.Nunc vero cum interdum explanationis cauſa ꝓ nomine nomen aſsignetur, vt quando aliquis bonum eſſe vtile diceret, vel iuſtum eſſe æquale,ait tales aſsignationes eſſe definitionis aſsignationes.nam definitio quod eſt oratio à nobis ponitur: perſpicuum eſt , quod neq; nomen loco orationis aſsignando quis definitionem aſsignauit . Nomen namq; etiam pro oratione aſsignatur.vt qui dicit laudabile bonum eſſe honeſtum : is fecit tranſlationem orationis in nomen. igitur definitio non poteſt eſſe nomen . Ipſe tamen ait tales aſsignationes eſſe definitiuas, quæ ad oſtendendum aliquot nomẽ occultum in notius commutant.quam ob rem hæc quoq; inter problemata definitiua videntur inſerre definitionem . Ait etiam eſſe problemata ea,in quibus quæritur,idem ne ſit an diuerſum.veluti vtrũ ſenſus idem ſit quod ſcientia,an diuerſum:& vtrũ idem ſit incontinentia,& intemperantia,vel temperantia & prudentia,vel non.cur autem definitiua hæc ſint , cauſam ſubiungit.nam quia etiam in ꝓblematibus de definitionibus vtrum idẽ aſsignata definitio ſignificet, qđ illud quod tradit̃,vel nomẽ,vel oratio,an diuerſum magna quęſtio eſt.oportet.n.definitionem idẽ ſignificare.Et ad ſummam dicit omnia ꝓblemata definitiua appellari, quæ ſub ipſam definitionis methodum cadunt . nam quæ cadunt in methodum definitionis definitiua ſunt : omnia autem ea in quibus quæſtio eſt,vtrum eadem , vel non eadẽ ſint inter ſe,ſub ipſam cadunt methodum definitionum.cuius etiam rei cauſam aſsignauit.nam methodo,per quam poſſumus oſtendere quid idem cum altero,vel diuerſum ſit, in definitiõibus vtimur,qua quomodo vtamur expoſuit. nam oſtendentes aſsignatam orationem veluti definitionem non eſſe eandem cum eo de quo aſsignatur,eam nõ eſſe definitionẽ oſtendemus.ſed non tamen oſtendemus, quod idem ſignificet oratio quod id,de quo iam eſſe definitionem aſsignauimus.in alijs.n.idem eſt.ſiquidem oportet definitionem idem habere.non tamen quia idem eſt, iam eſt etiam definitio:quandoquidem id non converti-

tur, neq; æquale eſt, neq; viciſsim prædicantur idem, & definitio. ideo ſi non idem, non eſt definitio: ſed ſi idem, nō eſt omnino definitio. dicitur enim idem, vt paulopoſt dicetur, multifariam. ſed neq; idem genere, neq; idem ſpecie eſt definitio, neq; etiam idem numero omnino. quare oſtenſum eſt idem eſſe vtile ad definitiua problemata: & non idem omnino eſſe quærere de eodem, & de definitione. neque.n. quia idem eſt aſpectabile per ſe, & color, & audibile, & ſtrepitus. & ſapor ſimiliter, & guſtabile, ob id illud eſt coloris definitio, per ſe ſpectabile: vel vt quidam, definiunt proprium viſus ſenſibile. non.n. quatenus color & ſtrepitus talia ſunt, ſed ſecundùm eius habitudinem ad ſenſibile. Quæ cum de ipſa definitione dicta ſint, fere ad propoſitam facultatem ſufficiant.

Proprium autem eſt, quod non indicat quid eſt eſſe, ſed ſoli ineſt, & conuerſo prædicatur de re. ut proprium hominis ſit, grammatices capax. nam ſi homo eſt, grammatices capax eſt ſiq; grammaticæ ſuſceptiuum eſt, eſt homo. nam nemo illud eſſe proprium dicit, quod alij ineſſe contingit, ut homini dormire: neq; id, quod aliquo temporis ſpatio ſoli ineſt. quod ſi aliquod horum proprium dicatur, id non ſimpliciter, ſed aliquando, & ad aliquid proprium dicetur, nam à dextris eſſe, aliquando proprium eſt. bipes autem ad aliquid proprium eſt, ut hominis ad equum, & ad canem. Quod autem eorum quæ cōtingunt alijs ineſſe, nullum conuerſim prædicetur, manifeſtum eſt. neq; enim neceſſarium eſt ſiquid dormit, id eſſe hominem.

Quoniam in Poſterioribus reſolutionibus atque in libris de prima philoſophia agit de diffinitione diligenter, nunc ad loquendum de proprio deſcendit. Sed non ignorandum eſt, ꝙ Theoph. ꝓblemata de eodem collocat ſub generalibus, vt facit etiam problemata quæ ſumuntur ex differentijs. nam dicit, Differentiam, & identitatem generalia ſtatuamus. Et hæc ſint, obiter dicta. Definit autē iterum hoc modo proprium, Proprium inquit eſt, quod nō indicat quid eſt eſſe: ſed ſoli ineſt, & conuertibiliter de re prædicatur. itaq; proprium, & definitioni cōmune eſt, ſoli ineſſe. & viciſsim, & conuertibiliter prædicari. i. omni ineſſe. nam quod & omni, & ſoli ineſt, conuertitur: Differūt autem, quod definitio declarat quid eſt eſſe, & ſubſtantia rei: eſtq; omnino oratio: proprium vero neq; neceſſe eſt, vt ſit oratio, neque ſignificat ſubſtantiam rei, cuius eſt ꝓprium: ſed vel quandam eius diſpoſitionem, vt in homine habere latos vngues, vel potentiam, vt ſcienticapax, & riſibile: actionem, vt in diuino corpore continua motio. ex quo ſequitur, vt eiuſdem poſsint eſſe plura propria. definitiones autem non poſſunt, ſiquis accurate perpendat: qn̄quidem eſt vna vniuſcuiuſq; ſubſtantia, cuius definitio indicatiua eſt. Quod vero proprium non ſignificet ſubſtantiam eius rei, cuius eſt proprium, vt riſibile ſubſtātiam hominis, vel grammaticapax, patet ex eo, quod iam dictum eſt, quod ſecundùm eā potentiam eſt vnicuiuſque animalis eſſentia, ſecundùm quam cum ſine vllo impedimento operatur, tunc ſuā perfectionem videtur accipere. nā perfectus equus is eſt, qui ſecundùm quam potētiam eſt eius eſſe, ſine impedimento agit. quare ſi hominis ſubſtātia eſt in potentia ridendi, etiam perfectus homo erit is, qui ſine impedimento & bene rideat. ſed abſurdum eſt ponere hominis perfectionē eſſe in ridendo ſine impedimento. Cur igitur dicet quiſpiam, homo per terreſtre, & bipes definitur? an forte verum non eſt, ex hoc diuidere proprium, & definitionem. velut tales orationes videntur eſſe definitiones, quod ſeparant per ea quæ inſunt ꝓpoſito illud ab omnibus alijs. ſed ſint propriæ definitiones, veluti ſe habeant quantum ad hoc, & quatenus eſt definiti eſſentia maxime vt homini ſecundùm rationale: & ideo eſt cuiuſq; definitio proprie. nam definitionem oportet eſſe differentijs. ſi quidem illæ genus in ſpecies diuidunt, non ſecundùm quędam accidentia, ſed ſecundùm ſubſtantiā. at propriū non eſt differentia. Debere autem ꝓprium contra prædicari, ſtatuit his verbis. Nam nemo id eſſe proprium dicit, quod alij contingit eſſe, vt homini dormire. neq; id quod per aliquod temporis ſpatium ſoli ineſt. quæ verba addidit, quia etſi dicitur aliquando de ijs quæ non inſunt ſoli rei, neque de ijs qui viciſsim prædicantur aliquod proprium, qđ hoc non ſimpliciter dicitur ꝓprium, ſed aliquando. vt ex dextris eſſe, eſt alicuius quandoq; proprium. Sedere etiam eſt aliquando alicuius ꝓprium, vel erit ad aliud. vt bipes eſt ꝓprium hominis reſpectu beſtiarū, quæ non ſunt bipedes. ſed non eſt ſimpliciter proprium. eſt.n. eius proprium ad equum, ad canem, ſed non ad auem, igitur hoc erit ſemp, ſed non ſimpliciter, ſed ad hoc proprium. Poſſunt quoq; nonnulla ſoli ineſſe, non tamen vt ꝓpria, vt à potentijs ꝓpriorū actiones, ceu numerare, ratione vti, ridere, ſaltare. hæc.n. non propria ſunt, quia non omni inſunt. potentiæ .n. & omni, & ſemper: ſed actiones neq; omni ſimul, neq; ſemper. Patet etiam quod neque ea quæ cōtingunt, & poſſunt alteri ineſſe, conuerſim prædicari poſſunt. nam quod viciſsim, & ſubijcitur alicui, & de eodem prædicatur, neceſſe eſt æquale eſſe: ſed nos proprium illud eſſe ponimus, quod de re viciſsim enunciatur.

Genus autem eſt, quod de pluribus, & ſpecie differentibus in eo quod quid eſt prædicatur. In eo autem quod quid eſt prædicari dicantur ea, quæcunq; reddere conuenienter poſſunt ij, qui interrogantur quid eſt quod propoſitum eſt. quemadmodū de homine cōuenit eos, qui interrogati ſunt quid id eſt, quod proponitur, reſpondere quod eſt animal. Generi autem attribuitur etiam hoc, utrum in eodem genere aliud cum alio, an in diuerſo ſit. nam & talis quæſtio ſub eandem methodum, ſub quam genus, cadit. nam ſi diſputauerimus, animal eſſe hominis genus, & bouis, etiam hæc ſub eodem genere cōtineri diſputabimus. ſin autem oſtenderimus alterius eſſe genus, & alterius non eſſe hæc non eſſe in eodem genere diſputauerimus.

Tradit hoc loco generis definitionē, qua genus ab alijs dixit, quibus etiam ineſt de pluribus prædicari, atq; à differentijs. igitur genus à ſpeciebus ſeparauit cum dixit, differentibus ſpecie. quando.n. aliqua differunt ſpecie inter ſe, vt homo, & equus, & canis, tunc genus de ijs in quid eſt prædicatur. at ſpecies nō prædicatur de ſpecie differentibus: ſed de pluribus, & numero differētibus in quid eſt prædicatur. quatenus ſpecies eſt. nam prædicatum de pluribus, cuius ſubiecta poſſunt inter ſe differre, ſecūdùm ſpeciem, id genus eſſe neceſſe eſt. Differentia quoque de pluribus, & ſpecie differētibus prædicatur, ſed nō in quid, quia ſic eadem ratio eſſet generis, & differentiæ, ſed vt alibi dictum eſt, differentia magis in quale quid prædicatur de ijs, de quibus vt differentia prędicatur. nam quale quid res ſit, indicat. Vnde non eſt exiſtimandum in categorijs maxime neceſſarium dictum illud, differētias de ſubiecto prædicari, vt intelligatur de ijs differentijs: quæ proprie dicuntur: ſed de illis quæ iam cum materia ſumptæ ſunt. nā omne prædicatum de ſubiecto in quid eſt, de illo prædicatur Differētia autem quæ ſunt prædicatæ in quid eſt, ſunt genera, & non differentiæ. etſi accidens de pluribus prædicatur, & de ſpecie differentibus, tamen differt à genere, quia non dicitur in quid eſt. Præterea quid ſit in quid prædicari, ipſe exponit. nam quæcunq; conuenit interrogatis aſsignare quid ſit res propoſita, ea in quid eſt prædicātur. Differentiam autem, & problemata differentialia ſub ge-

nere

nere conſtitui, ipſe quoque affirmat. cuiuſmodi eſt illud, vtrum canis ſit animal rationale nec ne. Eſt autem ꝓprie differens id, quod genus in ſpeciem diuidit. neq;.n. quicquid ab aliquo differt, proprie differentia differt, quia plura accidentibus differunt. ſed illæ differentiæ cõmunes appellantur. Iam vero generalia quoq; problemata eſſe ait ea, in quibus quæritur, vtrum hoc, & hoc in eodem genere ſit nec ne. quemadmodum erat diffinibile, & quærere vtrum hoc cũ hoc idem ſit. quæ quomodo generica ſint, oſtendit. oportet.n. eum, qui oſtenſurus eſt, quod aliqua ſunt in eodem genere, vt homo, & equus, oſtẽdere quod animal eſt hominis, & equi genus. hæc autem ſunt generica problemata. item oſtendere aliquid non eſſe in eodem genere, pertinet ad genus: vt videre non eſſe ſub eodẽ genere, quod clamare. nam hoc eſt ſub genere actionis, qđ non eſt genus videndi. videre.n. eſt aliquid pati. nam ſic ꝓbatur videre, & clamare non eſſe ſub eodem genere: licet figura terminationis in idem deſinant. ſed huiuſmodi ex locis ad genus pertinentibus demonſtrantur.

Accidens autem eſt, quod nihil horum eſt, neq; definitio, neque proprium, neq; genus, rei autem ineſt. Et quod contingit ineſſe uni, & eidem, & non ineſſe: ut ſedere contingit ineſſe alicui eidem, & non contingit, ſimiliter quoq; album. nam nihil prohibet idem album eſſe, & non eſſe quandoq;. Secunda accidentium definitio melior eſt. nam ſi ponitur prima neceſſe eſt ſcire quid ſit definitio, quid genus, quidq; ſit proprium. Secunda autem perfecta eſt ad cognoſcendum quid eſt quod dicitur p ſe.

Aſsignat duas accidentis definitiones, quarum altera declarat quid ſit accidens per negationem prædictorum. nam quod alicui rei ineſt, ſed non aliquo ex modis antedictis ineſt. i. accidens. altera vero oritur ex natura accidentis. quod.n. ita ineſt, vt poſsit eidem ineſſe, & nõ ineſſe, accidens eſt. Et ipſe hanc definitionem pręponit, & propter ea inquit, qui cogniturus eſt, aliquid per negationem, neceſſe eſt, vt prius cognoſcat ea, quorum negatione illud ſignificatur. ſed qui ab ipſa re definit, nihil opus habet vt cognoſcat propoſitum. nam talis ratio, eiuſdem rei ſubſtantiam, & naturam ſignificat, quia definitio eſt oratio, quæ ſignificat quod quid erat eſſe, vt antea diximus. ſed eſſe cuiuſque eſt in ipſa exiſtentia, & affirmatione. igitur oratio ex negatione quorundam non erit proprie diffinitio. cur igitur ambas poſuit, & non eam ſolam, quam priore loco collocauit? vt oſtenderet etiam fieri talem quendam rationum aſsignationem. vel quia vtetur tali ratione accidentis in his quæ ſequuntur. ex accidentis.n. ratione tot eſſe ꝓblematum genera confirmatur. ſed ille modus definiendi eſt fortaſſe omnino melior: ſiquidem hic in aliquibus eſt neceſſarius, vt in ſimo. Secunda namq; definitio aliquam accidẽtis partem cõprehẽdit, Prima oẽm. nã quęreret qſpiam, vtrum ratio dicens accidẽs eſſe, quod poteſt ineſſe vni, & eidem, ac non ineſſe, omnem accidentis naturã complectitur. quod ſi eſt, accidentia quæ inſeparabiliter alicui inſunt, neq; vt ſubſtantia, neq; vt propria, neque vt differẽtiæ, neque vt definitiones inſunt, abſurdum autem eſt, dicere ipſa aliquid horum eſſe. igitur ſequitur vt eorũ quæ ſunt alia quædã natura ſit præter quatuor antedictas. quod ſi ſit, neq; numerus problematum, & propoſitionũ hic erit: ſed erit etiam quintum aliquod ꝓblematum genus in quo prædicantur ea, quæ ſic inſunt. qua ratione prima definitio melior eſſet, qua ſit, vt ſimus à naſo nõ queat ſeparari. non quia ſimitas, & aquilinitas naſus ipſa etiã ſit. nam ita ne ſimitas quidem eſſet naſi differentia: ſed quia ſimitas, & naſus in eodem videntur comprehendi. Nam ſi cauitas ſimitas naſi eſt, cum ſit ex vtriſq; aggregatum, merito ipſa etiam cum naſo eſt. & à naſo inſeparabilis ita, vt etiam à cauitate. nam ſimum eſt vtrunque aggregatum. quare ſimitas non erit amplius accidens, ſed accidẽs cum eo, cui accidit. ac cauitas eſt accidens quæ naſo aduenit. & non poteſt ineſſe vni eidem, & non ineſſe. non omnino ſignificat non poſſe, id quod prius inerat ineſſe eidem, & non ineſſe: ſed illud, vt nulla res indigeat præſentia accidẽtis, vt vel ſit, vel non ſit. nam & ſine accidente res eſſe poſſunt. eſt.n. etiam naſus abſq; ſimitate. quare etiam non ineſſe non tollit, hanc rem, & ſi inſeparabiliter inſit, poterit tamen ineſſe, & non ineſſe. nam extra eſſentiam ſubſtantiæ, & naturæ rei licet non poſsit non ineſſe, ſignificat contingere ineſſe eidem, & nõ ineſſe. & illud nimirum erit accidens, quod cum rei inſit, non tollit id, cui ineſt. ſed quæret aliquis, ſi niui, & cygno album hoc modo ineſt, & pici nigrum. talia.n. videntur eſſe aliquò modo de rei ſubſtantia. ſed dicimus ea quoq; accidentia eſſe, quia nullum eſt in ſubſtantia eorum, quibus ineſt. nam neque niuis ſubſtãtia conſiſtit in albo, neq; picis, in nigro, ſed hæc ipſorum ſubſtantiam conſequuntur. & ſunt accidentia inſeparabilia. Item diceret, quod licet his non poſsint ineſſe, & nõ ineſſe, tamen alijs poſitione ineſſe, & non ineſſe. ſed quæ ſic ſe habent ad aliqua entia, accidentia ſunt. vel neq; hoc verum erit. Porro calidum cum ita ſit, vt non poſsit igni non ineſſe, non eſt ignis accidens. ſed album in niue, vel eſt genus eius, vel definitio, vel proprium: ſed nihil horum de ipſa dici poteſt: item vero neque erit differentia, cum color non videatur eſſe differentia corporis ſpecifica. igitur hęc plus aliquid habent, quam reliqua accidentia. quod tales affectiones, & qualitates ex quibus hæc conſtant, ex neceſſitate materiam conſequuntur. nam talis corporis ceu nebulæ quæ eſt niuis materia, condenſationem quæ fit exceſſu frigiditatis cum interclusione alicuius ſpiritus albeſcendo ſequitur neceſſario. nam aeris intra nebulam compreſſio, ac condenſatio, & fricatio in condenſatione, & conſtructione nebulæ, quæ per exceſſum frigiditatis fit, præueniens eius ſegregationem talis coloris cauſa eſt. nam cum fricatur, & mouetur ſpiritus, albeſcit. quam etiam ob rem ſpuma alba eſt ſed quædam confricatio, & motus fit in cõgelatione nebulæ cum in ipſa ventus contrahitur, & ad ꝓfundum declinat, & ſeparationem impedit. & ſunt illa quidem niuis ſubſtantiæ, & album illã conſequitur, ac paſsionem aliq̃ & accidens. & album erit niuis accidens qđ quidem eius ſubſtantiam non complet. nam ſi album non eſt niuis materia, nec forma, & non eſt ſubſtantia niuis, quod eſt quoddam aduenięns materiæ in mutatione ad eã formam, quo ab ipſa inſeparabile eſt, tamen non dicendum eſt de hoc, quod non contingit ineſſe rei. Ita quoq; fœmininum cum ſit quædam affectio, etiam accidens eſſe oſtẽditur. Quocirca definitio accidentis per aliorum negationem videtur magis complecti omnia accidentia, quam ſecunda. ideo vſus eſt. nam melius eſt ita definire, vt ita dicam. in quibus autem impoſsibile eſt tali ratione totũ definibile complecti, debet potius per negationem definiri. Ita vero tulit accidens, quia vnius naturæ non eſt. nam nouem genera poſt ſubſtantiam ſunt accidentia. quamobrẽ non poteſt vna aliqua ratio eidem tribui. Sed erit eius ꝓprium in ſubiecto eſſe, ſi omnis ſubſtantia non eſt in ſubiecto. quinetiam ſpecies, & differentiæ in ea ſegregantur ab eo quod in ſubiecto eſt. ipſe tamen hãc accuratam diſputationem euitans tanq̃ huic loco minime propriam, in accidentis definitionibus aſsignatis acquieſcit.

Accidenti quoq; coniunguntur eæ, quæ inter ſe fiunt, comparationes, quæ quolibet modo ab accidente ducuntur. ueluti utrum expetibilius ſit quod honeſtum eſt, an quod utile. et utrũ

ſuauior

ſuauior ſit uita ex uirtute, an uoluptaria. Itemq́; ſi quid aliud his ſimile dicitur. In his enim omnibus, utri magis prædicatum accidat, quæſtio eſt.

Vt problematibus diffinitiuis ea quæ ſunt de eodem, & genericis ea quæ à differentia ſunt, & ijs quæ de ꝓprio ſũt ea quæ aliquando, & ad aliquid propria eſſent adiũxit: ſic etiam problematibus accidentalibus annectit comparatiua. fit.n. in ſolis accidẽtibus comparatio. vel etiam magis & minus non eſt alicuius genus, vel proprium, vel definitio, ſed talis paſsio ſolum ineſt accidentibus. de ijs.n. q̃nq; quæritur, inſit ne alicui, nec ne. vt cum quæritur an diuitię ſint bonæ, vel non. & an temperantia ſit virtus, vel nõ. hęc autem vtrum magis inſit quam aliqua alia, vt bonum magis ſanitati quam diuitijs: & ſuauiter viuere vtri magis inſit, vitæne virtuoſæ, an vitæ voluptuoſæ. in his.n. vtrum ꝓpoſitum quod eſt accidens magis inſit, quæritur. quod autem ait, quolibet modo. vel additur pro hoc. quatenus cõparatio fieret, vt etiam ipſe exemplis indicat: vel quia multis modis fit cõparatio. vel.n. vtri ſubiecto magis inſit prędicatum, vt in hoc, vtrum diuitiæ ſint eligibiliores ſanitate: vel vtrum magis ſubiecto ineſt, vt ſanitati ſuaue, vel vtile: aliquando vero, vtrum hoc huic, vel hoc huic: vt vtrum ſanitati magis ineſt bonum, quam morbo malum. quo.n. vis modo comparationes fiant, ab accidente dicentur. & ſm magis, & minus fient. Et ita fiunt comparationes: ſi ſanitas eſt magis eligibilis quam diuitiæ, cum non ſit ob ſeipſum eligibilis, nec diuitiæ. Itemq́; ſi voluptas magis bonũ, quam finis, non eſt bonum, neq; finis erit bonum. rurſus ſi diuitiæ minus bonum quam ſanitas, ſunt aliquando bonæ, etiam ſanitas. Etiam, ſi ſanitas minus bonum, ijs qui in pace ſunt, quam bellum gerentibus, etiam his bonum eſt. Tales aũt comparationes à ſimili ducuntur. quæ vel vnus ad duo fiunt, vel duorum ad vnum, vel duorum ad duo: vt ipſe in locis comparatiuis docebit. Itẽ illud, quolibet modo, poteſt hoc ſignificare. quod etiã problemata quæ habentur ex conſilio, ſunt ipſa quoq; cõparatiua aliquo modo. quamobrem ea problematibus accidentalibus connectit. vtrum aũt ducenda ſit vxor nec ne, & vtrum generandi ſint liberi nec ne, ſunt comparatiua. in his.n. vtrum in quæſtione eligibilius ſit exquiritur. Quæſitum.n. eſt tale, vtrum eligibilius ſit vxorem ducere, vel filios procreare: vel quatenus aliquid in problemate poſitum eſt: ſed quicquid id ſit, accidẽs eſt. quia an ſubiecto eligibilius accidat quæritur. quare talia connectuntur accidenti. Sunt etiam nonnulli qui hæc problemata volunt eſſe generica: quia in eis quæritur an genus ſit eligibile: atqui non quæritur ſi in quid eſt eligibile de eis prædicetur, ſed ſi ſolum eis inſit: & confutantes non oſtendunt quod non ſit genus bonũ, exempli gratia, voluptatis, ſed quod ei non ineſt. at in problematibus de genere, addendum eſt ipſum genus: veluti vtrum hoc ſit huius genus, vel non. nam quæ ſine talibus additionibus ꝓponuntur, ea vt accidentia proponuntur. atque etiam de talibus problematibus ſub quo ſtatuenda ſint, quæritur, ſi Dij ſint, ſi animal eſt, & quidam aiunt omnia talia eſſe generica: quia in eis quæritur ſi propoſitum pro genere re vera ſit nec ne. an hæc quoq; ſub accidente continentur. etenim ea quibus ens non videtur eſſe genus in eis quæritur ſi accidit ipſis eſſe, vel ſi eſſe in ipſis exiſtentibus eſt. & quæſtio eſt de exiſtentia ſimplici: & in his non eſt quæſtio de modo exiſtentiæ, aut inhęrentiæ. ſed de ſimplici exiſtentia quæſtio ſimplex eſt per accidens, & nõ additur problemati hoc, an in genere entis Dij ſint.

Ex his autem manifeſtum eſt, nihil prohibere, quia accidẽs aliquando, & ad aliud proprium fiat, ut ſedere quod accidens eſt, quando quis ſolus ſedeat, tunc aliquando proprium erit. eſt enim proprium ſedentis ad alios non ſedentes. ex quo fit, ut accidens ad aliquid, & aliquando poſsit fieri proprium: ſimpliciter tamen non erit proprium.

Patet inquit ex ijs accidentibus, & eorum definitionibus, id quod dictum eſt. nam ſi accidens eſt quod poteſt ineſſe vni, & eidem rei, & non ineſſe: patet quod cõtingit, vt quod multis ineſſe poteſt, vni ſoli ipſorum inſit. nam ſedere aliquando cum ſit alicuius accidens, poteſt etiam aliquando fieri eiuſdem proprium, quando nullus præterea quiſquam ſedeat: vel ad aliquid aliud collatum. vt ad ipſos qui non ſedent. Et tamen nullum ſic horum accidentium eſt proprium. Nam & de proprio ſm accidens prædixit cum diceret, quod nemo illud dicit eſſe ꝓpriũ, quod alijs poteſt contingere ineſſe. quod ſi quis proprium appellaret, is non ſimpliciter proprium, ſed vel aliquando, vel ad aliud collatum ipſum proprium diceret, ac nominaret.

Neque nos lateat, quod quæ ad proprium, & ad genus, & ad accidens dicuntur, ea omnia ad definitiones dici conuenit. nam oſtendentes non ſoli ineſt ei, quod eſt ſub definitione, quemadmodum etiam in proprio, aut quod non genus eſt, id quod aſſignatur in definitione, aut quod non ineſt aliquid eorum, quæ in definitione dicta ſunt, quod etiam in accidente dici poteſt, definitionem ipſam euertemus. ex quo fit, ut ſecundum primã rationem aßignatam omnia quæ annumerata ſunt, quodammodo definitioni ſint accommodanda. non tamen propterea una uniuerſalis methodus in omnibus quærenda eſt. neq;.n. facile eſt eã inuenire, ac ſi inueniretur, eſſet obſcura, & nõ apta ad hoc negotium. Sed cum propria methodus ſit in unoquoq; genere determinatorum aßignata, facile ex ijs, quæ circa unumquodq; ſũt propria, decurſus propoſiti fieri poteſt. Quare in uniuerſo figura quadam, ut ante dixi, diuidendum eſt. ex reliquis autem ea quæ maxime propria ſunt ſingulis, annectanda ſunt definitioni, & generi accommodata ea nominantes: quanquã ea quæ dicta ſunt, fere adiuncta ſunt ſingulis.

Cum fecerit diuiſionem problematum, & oſtenderit quatuor eſſe eorum genera, & indicauerit quid vnũquodque ipſorum ſit, & quæ nam ſit eorũ differentia, nõ lateat inquit nos, quod quæ ad genus, & ad ꝓprium dicuntur, & ad definitionem dicuntur. i. per quæ põt inueniri, & oſtendi quod non eſt proprium traditum ſimiliter etiam quod non eſt genus, vel quod non eſt accidens, omnia etiam ad definitionem dici conuenit. nam per quæ vnumquodque horum tollitur, per eadem tollitur etiam definitio. tollitur .n. accidens, ſi non ineſſe rei oſtendatur. quod.n. nõ ineſt alicui, ei accidere non poteſt. genus quoq; tollitur ſi nõ ineſt. Verum propria generis deſcriptio eſt, ſi non in ſubſtãtia, & in quid eſt prædicetur. ſed proprium ſi non inſit, & tollitur. tamen propriè tollitur, ſi nõ omni, & ſoli inſit. qđ .n. ſic non ineſt, proprium non eſt. ac per vnumquodque horum tolli poteſt definitio. nam ſi non inſit ratio rei tradita, non erit eius definitio. quod ſi inſit, ſed nõ in eius ſubſtantia, nec erit genus rei, id quod erit aſsignatum in definitione, vel non erit differentia: neq; etiam erit definitio. Quod ſi genus traditum, & differentia ſint, & ratio non illi ſoli, & omni inerit, non erit definitio. oportet.n. definitionem ineſſe rei, cui aſsignatur. & vt genus in definitione traditum, & differentias eſſe genus, & differentias rei, & ſoli, & omni ineſſe ei, cui aſsignatur, & præterea ipſius eſſe & ſubſtantiam ſignificare. hoc.n. eſt eius maxime ꝓpriũ. Quæ cum ita ſint, omnia genera erunt quodammodo diffinitiua ſecundùm rationẽ prius traditam. nam paulo ante dixit. quod ſimpliciter diffinitiua omnia fiunt, quæ ſub eadem methodo, ſub qua definitiones ſunt. nam vt de eodem quæſtio definitiua erat ſecundùm hoc, oſtendendo

quod

quod non eſt idem, oſtenditur etiam quod non eſt defini
tio: ſic etiam omnia problemata eſſent definitiua, quia de
ſtructione vniuſcuiuſq; ipſorum, tollitur etiam definitio:
quare hac ratione hæc erunt ſub eadem methodo defini-
tionum. quæ cum dixerit, oſtẽdit quomodo ita ſint, & ait,
Sed non propterea quærenda eſt vna vniuerſalis metho-
dus in omnibus. neque. n. ſi illorum deſtructiua ſunt vtilia
etiam ad deſtructionem definitionum, ob eam cãm opor
tet illa cum definitionibus coordinare: & dicendum ea eſ
ſe definitiua, quia non facile eſt eam methodum inuenire.
huic accedit etiam, vt ſi inueniretur, foret obſcura, & ad
hoc negotium inutilis. Vnde quod dicit, hoc eſt, quod nõ
oportet vnam quandam methodum vniuerſalem de om-
nibus quærere, vt omnia problemata ad definitionem ꝑ-
tinere dicamus, & veulti ipſorum definitiuorum fieri con
futationes, & probationes, tanq̃ loci definitiui poſsint ad
omnia adaptari, non facile eſſe, neq; poſsibile dicit. nõ. n.
ſi deſtructiones aliorum deſtruunt etiam definitionẽ, iam
etiam probatiuus ipſorum ad probandam definitionẽ va
lent. nam qui probat accidens eſſe, id quod aſsignatũ eſt,
quia oſtendi poteſt ineſſe, & non ineſſe, quia ſit ſub acci-
dente, non modo non confert ad probandam definitio-
nem, ſed etiam oſtendit quomodo infirmetur. non. n. eſt
idem modus inhærentiæ definitionis, & accidentis ad hęc
neque omnis confutatio accidentis tollit definitionem.
nam qui oſtenderit velut proprium ineſſe alicui, is ſuſtu-
lit quidem accidens, ſed non ſuſtulit definitionem. qua-
re non verum eſt poſſe omnia adæquari definitionibus.
Item qui oſtendit quod in quid eſt, & in ſubſtantia prædi-
catur de re, æqualiter, & nõ de pluribus, id genus infirma
uit, at non definitionem. verum horũ omnium confutatio
ad definitionis confutationem vtilis eſt. igitur ex his non
dici poſſunt omnia problemata, neq; poteſt vna generalis
methodus in omnibus inueniri. Theophr. autem cum in
ſuis Topicis ſtuderet vnam cõem methodum tradere, ac
cidens ab alijs ſeiunxit, velut non connexum cum defini-
tione. cumq; daret operam, vt cætera cum definitione cõ
iungeret, totam rem perobſcuram valde fecit. Deinde di-
cit, quod licet vna cõmunis methodus inueniretur, tamen
eſſet obſcura, & inutilis eius modus. nam ſi quis velit quid
piam oſtendere præter definitionem, per hæc ſola idẽ po-
terit oſtendere. quæ etiam ad ꝓbationem definitionis va
lent. & oporteт vt is qui oſtendit accidens, oſtendat quod
ineſt: & non qđ contingat ineſſe, & nõ ineſſe, quę extra de
finitionem ſic inſunt. Eodemq; modo aliorum difficilis,
& laborioſa erit argumentatio. Et propriam tollit, & om-
nium differentias, quia talia non poſſunt diffinitiua nũcu-
pari. quod ſi quis diceret omnia eſſe definitiua, & ſingula
horum deſtructiua, & probatiua, non ſe habere ſimiliter:
ſed aliqua eſſe deſtructiua accidentis, quæ etiam deſtruũt
definitionem, vt ſi oſtendatur non ineſſe: etiam dicet quæ
dam non ita ſe habere. nam cum ſint accidentium deſtru
ctiua, ad probationem definitionum valent. quod. n. ineſt
ſed non ſic vt poſsit ineſſe, & non ineſſe, eſt accidentis de
ſtructiuum, & definitionis conſtructiuum. oportet enim
vt ea quæ in definitione inſunt, ita inſint, vt non poſsint in
eſſe, & non ineſſe. ſimilis ratio eſt in genere. nam genus in
firmantes quod non prædicetur in quid, per idem etiã tol
litur definitio. qui vero per hoc, quod in quid prædicatum
non eſt in plus quam ipſum, etiam per hoc genus tollit. &
tamen hæc ſunt probatiua definitionũ. Item qui infirmat
proprium ex eo quod æqualiter conuertatur, & ſignificet
quod quid erat eſſe. is plane vtitur probationibus diffini-
tionum ad proprium euertendũ, & quaſi ea quæ horũ cõ-
futantia ſunt, definitionis ſint probatiua: ſic etiam aliqua
confutantia definitionem, ad aliorum ꝓbationem vtilia
ſint. nam qui tollit definitionem ex eo, quod poteſt ineſſe,
& non ineſſe, per eadem probat accidens: ſimiliter etiam
qui tollit per hoc, in quid eſt plus eſſe, genus probat: et qui
per hoc æqualiter exiſtens nõ ſignificare, quod quid erat
eſſe, tollens definitionum, proprium conſtruit. Et rurſus
qui dicit, quod tradita ratio ſignificat, quod quid eſt eſſe,
is definitionem probans omnia alia deſtruit. itaq; qui iſto
modo conatur omnia ſub vnam cõmunem methodum
adducere, obſcuram, & difficilem tractationem facit. Illo
igitur modo inueniri non poterat. quæ licet etiam inueni-
retur, eſſet tamen, vt docuimus, difficilis, & perobſcura: ſi
aſsignaretur vna aliqua propria methodus in vnoquoq;
quatuor generum ꝓpoſitorum, facilior, & apertior eſſet
ex proprijs circa vnumquodq; facta, & diſtincta habens
diſſinitionem perſpicuam: facilius. n. eſt propria de acci-
dente dicere, ex quibus ipſum probari, vel refutari poteſt,
vel etiam ad definitionem dicere conari. nam partim de
ipſa definitione dicta ſunt probatiua accidentis, partim
valent ad accidens infirmandum. ſimili quoque modo in
alijs. Ideo ait, quod animalis diuiſio in prædicta genera fa
cienda eſt. nam illud in vniuerſo figura quadam, id ſignifi
cat, ex reliquis autem, quæ maxime propria ſunt ſingulis,
ea annectenda ſunt definitionibus. facienda videlicet eſt
tranſumptio ex ignotis ad aperta nomina. eis quoq; addẽ
da eſt quæſtio de eodem: ea autem quæ ſunt à differentijs
addenda ſunt generi: proprio autem, quæ aliquando, &
quæ ad aliquid ſunt propria: accidenti vero comparatiua
adiungenda ſunt.

*Primum autem omnium determinandum eſt, quot modis idẽ
dicatur. uidebitur autem, ut figuraliter ſumatur hoc loco, tri-
bus modis dici. nam numero, ſpecie, & genere idem dicere ſole
mus. ac numero quidem, cum plura ſunt nomina, ſed res una eſt
ut indumentum, & ueſtimentum. ſpecie uero, cum multa ſunt,
& ſpecie non differunt: ut homo cum homine, & equus cũ equo
idem eſt ea enim eadem ſpecie dicuntur, quæ ſub eadem ſpecie
continentur. genere quoq; eadem ſunt, quæ ſub eodem ſunt ge-
nere, ut homo, & equus ijdem genere ſunt.*

Cum feciſſet diuiſionem generũ in quibus problema-
ta, & propoſitiones ſunt, debens oſtendere, quod hæc ſõ-
la ſunt genera problematum, & præterea in quibus conti
neantur problematum genera, & quæcunq; ſunt vtilia ꝓ
poſitis, per ea quæ deinceps addit, primum inquit oporte
re de eodem determinare, quot modis dicatur. nam diui-
ſio eiuſdem ad multa alia in dialecticis vtilis eſt. Ante. n. di
xit, quod ſunt quædam problemata habentia quęſtionem
de eodem, quæ etiam cenſuit coniungi cum diffinitiuis ꝓ
blematibus debere: ſed vtrum hoc cum hoc idẽ ne ſit an
diuerſum, inquirere non poſſumus, ſi eiuſdem diuiſionem
ignoremus. Quare oportet, vt genera problematũ deter-
minentur, & manifeſta per ſe ſint, diuiſionem eiuſdem fa-
cere: vt problemata de eodem nota fiant. niſi. n. de eodẽ
diſſeramus, profecto quot modis dicatur, ſcire non pote-
rimus. Videtur autem inquit, vt figuraliter ſumatur hoc
loco, tribus modis dici. dixit autem illa verba, vt figu-
raliter ſumatur hoc loco, pro eo, quod eſt, vt vniuerſaliter
& communiter dicam. nã alibi præter hæc tria eiuſdem ſi
gnificata, quæ nunc ponit, quoddam quartum addere cõ
ſueuit, quod eſt ſecundùm ꝓportionem, quod eſt ab his
de quibus nunc agitur longe remotum. ſed ea in quæ nũc
idem diuidit, & quibus vti cõſueuit ſunt tria. dicitur enim
idem, vel numero, vel ſpecie, vel genere. Ac numero qui-
dem eadem ſunt, quorum inuicẽ exiſtentium nomina plu
ra ſunt, & res ab eis ſignificata vna eſt. talia ſunt multiuo-
ca. veſtis. n. & indumentum vnum numero ſunt, quia
idem ſignificant. quod ſi ratio etiam, & nomẽ idem ſigni-

ficẽt, etiam ea ſunt eadem numero. Itemq́; cum plures orationes idem ſignificant, eædem numero ſunt. nam & nomina, & orationes idem ſignificantes eadem numero ſunt. Item ſpecie eadem ſunt, quæ numero plura ſunt, ſed ſpecie non differunt. i. quæ ſub vna, & eadem ſunt ſpecie. vt Socrates, & Plato. nam ſpecie ijdem ſunt, ſi ait & equus flauus, & albus. Genere vero eadem ſunt, quorum idem eſt genus. & ſic homo, & equus ſunt idem, quoniam eorũ genus idem eſt, videlicet animal. quæ igitur ſunt eadẽ ſpecie, ſunt etiam eadem omnino genere: non tamen quæcũque ſunt eadem genere, iam ſpecie ſunt eadem. nam & Socrates, & Plato ſunt ijdem ſpecie. quia homo eſt eorũ ſpecies: & ijdem etiam ſunt genere, quia homo, & animal eis conuenit: ſed homo & equus ſunt idem genere, quia animalia ſunt: ſed ſpecie diuerſi ſunt, ſpecie enim diuerſus eſt equus ab homine. Secundùm autem analogiam eadem eſſe alibi dicit, quæcunque genere differunt, ſed in proportione, & ratione eadem ſunt. quocirca talis modus longe remotus eſt ab vnoquoq; ex his, quos hic dicit. Vnde ſecũdùm analogiam eadem ſunt cor, & fons, & vnitas. quia vt ſe habet fons ad flumen, ita vnitas ad numerum, & cor ad animal. hæc. n. omnia ſunt principia eorum in quibus ſunt. Præterea viſus, & mens ſunt eadem ſecundùm ꝓportionem. quia quam rationem habet viſus ad oculum, eandem & habet mens ad animam. ſimili quoque ratione trãquillitas, & ſerenitas eædem ſunt. nam quod eſt tranquillitas in mari, idẽ eſt in aere ſerenitas. ambę. n. ſedatiões sũt.

Aqua autem quæ ab eodem fonte eſt, quæ eadem dicitur, uidebitur aliquam differentiam præter dictos modos habere: nec habet tamen. Sed cum illis ordinanda eſt, quæ ſunt eadem ſpecie. omnia enim talia cognata, & inter ſe affinia uidentur eſſe. omnis enim aqua cum omni aqua eadem ſpecie dicitur, eo quod habeat quandam ſimilitudinem. aqua autem quæ ex eodem fonte eſt, quæ eadem dicitur, nulla alia re differt; niſi quia uehemẽtior eſt ſimilitudo. quare non ſeparamus idem ab ijs quæ eadem ſecundum unam ſpeciem quoquo modo dicuntur.

Cum feciſſet diuiſionem eiuſdem inquirit, vtrum aqua quæ ex eodem fonte manat, ſit eadem, alia & alia numero accepta. vel ſi eadem eſt ſecũdùm aliquem prædictorum modorum, an aliquis alius ſit modus eiuſdem, præter tres dictos. nam numero eadem non eſt, quia ſeparata eſt. Itẽque nec ſpecie ſimpliciter videntur illæ aquæ eſſe eædem. quia eædem etiam ſunt ſpecie à diuerſis fontibus aquæ, & quæ à fonte, & quæ à fluuio, & quæ à portu. Vniuerſaliter enim omnis aqua omni aquæ ſimilis eſt ſpecie. & maxime ſi in eadem fuerint qualitate, vt dulcis cũ dulci. Sed eæ quę ab eodem fonte videntur aliquanto maiorem ſimilitudinem habere ſecundùm ſpeciem eſſe quoddam intermedium inter ea quæ ſunt eadem numero, & eadem ſpecie, non tamen ſunt, ſed & huiuſmodi, hæc eædem ſpecie inquit, erunt. nihil. n. aliud eis ineſt, quam intentio identitatis, & maior ſimilitudo. vt etiam in geminis fratribus fit. nam & Caſtor, & Polux ijdem ſpecie ſunt. eorum enim ſimilitudo varia eſt ab ſimilitudine aliorum hominum. tamen ipſa ſimilitudinis intenſió non fecit eos eſſe vnum numero. Præterea cum dicit, ex eo quod habeat aliquam ſimilitudinem, de aqua dixit, pro eo ꝙ eſt, quia eſt eadem ratio, quatenus aqua: talia enim ſunt ſpecie ſimilia.

Maxime autem conſtat, id quod eſt unum numero, idem ab omnibus uere dici. ſolet autem, & hoc aßignari multis modis. maxime uero proprie, & primo, quando nomine, uel definitione idem aßignatum fuerit, ut ueſtis indumento, & animal gradiens bipes homini. Secundo, cum proprio, ut diſciplinæ capacis homini. & quod naturæ ſurſum fertur igni, tertio quãdo ab accidente: ut ſedens, uel muſicum: omnia enim hæc unum numero ſignificant. Id autem quod nunc diximus uerum eſſe, intelligetur ex ijs, qui nominum mutationes faciunt. ſæpe enim ſi iubemus uocari quempiam ſedentem, cum is cui iubemus non intelligit, mutamus nomen, ut ille ex accidente facilius intelligat: & iubemus, ut uel ſedentem, uel diſputantem uocet. ex quo manifeſtum eſt quod nos opinamur idem accidente ſignificare, quod nomine. ergo idem, ut dictum eſt, tribus dicatur modis.

Declarata diuiſione eiuſdem, ait hoc cõſtare inter omnes, quod quæ ſunt vnum numero, ſunt eadem. nam in ijs quæ ſunt eadem genere, vel ſpecie, non ſtatim identitas incidit. ſed opus eſt ratione ad concedendum aliqua talia eſſe eadem inter ſe. neq;. n. Socratem cum Platone ſimpliciter aliquis concederet eundem eſſe. quia plane ſunt diuerſi inter ſe: multo minus etiam hominem cum equo. Illud autem quod ait, id quod eſt vnum numero dicitur eſſe idẽ ab omnibus, ait vnũ numero dici pluribus modis: primo . n. & maxime proprie eadem numero dicantur, quando, vel pro nomine nomen acceptum eſt, cum idem ſignificat. nam transmutatio in idem eſt etiam hæc ſecũdùm numerum: vel ſi pro nomine poneretur definitio. non eiuſdẽ numero cum hæc ſignificatiua ſint. etiam eadem numero dicuntur inter ſe eſſe. quia ipſa nomina ſecundùm ſe non dicuntur eſſe eadem numero, ſed id quod à nomine, & à definitione ſignificatur. merito igitur cum quis oſtenderit non eſſe idem, etiam non eſſe eandem definitionẽ oſtẽdet. Atque vt infert, eſt etiam proprium nomine idem ſecundùm numerum ſignificans. Sed quia proprium magis & primum eiuſdem numero ſignificatum definitio obtinet, iure ſub definitione coordinauit ꝓblemata, quę ſunt de eodem, & non ſub proprio. nam definitio magis rem indicat, & notius proprium nomen. at proprium non ſic eſt. Quare ſecundo idem nomen habet etiam proprium, nam ſecundo ſunt eadem numero nomen, & propriũ rei cuius eſt nomẽ. cum homine. n. idem eſt numero animal riſibile, quia vnum numero ab vtriſq; ſignificatur. Præterea non eſt mirabile, ſi dixit hominem vnum numero, quoniam eadem ſpecies ad eandem eſt comparata. Itemque genus vnum numero videtur eſſe. nam ſi ſpecies non fuerit eadem numero, erit eadem ſpecie: ſed quæ ſunt eadem ſpecie, ſunt plura numero, & Socrates, & Plato. ergo hoc genus eiuſdem ab illo erit ſeparatum. Et quia ſimilia ſpecie per materiam ſeparatum. eſt. n. ſpecies cõmunis, quatenus ſpecies eſt in alia, & alia materia. Indiuiduum autem in materia eſt, igitur etiam cõmune erit indiuiduum. De genere etiam hoc obijcitur, & idem ſpecie eſt diuerſum ab eo quod eſt idem genere. ſiquidem genere ſolo eadem diuerſa ſunt ſpecie, vel ſi ſpecies eadem per ſe eſt, vel genus, aliquid dicẽtur ſin autem in alijs eſt, ceu in quibus eſt homo, qui ſpecies eſt, vel animal quod eſt genus, hæc eadem inter ſe ſunt: ita etiam eadem inter ſe eadem erunt. nam vt homines ijdem ſunt inter ſe, ſic etiam homo idem eſt cum eodem, vt genus, & vt ſpecies. in illis. n. eſt idem eſſe vnum ergó dicit numero ſignificari ab ipſa definitione, & proprio, non quia ſpecies, vel genus vnum numero ſit, ceu definitio, vel proprium. Sed quia ab eodem numero ſub genere, vel ſpecie ſimiliter ſunt ambo vera, & non aliud atque aliud. Tertio inquit aſsignari vnum numero, ab accidente. nam quando aliquod accidens alicuius ſumptum fuerit, vel ſoli ineſt, & tunc fit eius proprium, & tum vnum numero nomini rei ſic accidens ſit: quia vnum, & idem numero ſignificat. Quod vero accidens aliquando poſsit obtinere locum proprij, dixit etiam ſuperius, & nũc rurſum dicit. ex quo oſtendit, quod ſępe veluti proprio nomine idem ſignificante vtimur accidente iubentes euocari ſedentem, ſi is qui iubet eius nomen ignorarit. Iam ve-

ro

ro quot modis idem dicitur,tot etiam diuerſum dicetur. vel.n.numero,vt Socrates,& Plato:vel ſpecie, vt homo, & equus:vel genere,vt animal,& ſcientia. vnde illatio ſe habet econuerſo in ijs,quæ ad idem, & quæ ad diuerſum pertinent.nam in eodem,quæ numero eadem ſunt,etiam eadem ſecundùm alios modos eiuſdem ſunt neceſſario, idem namq; numero eſt,& ſpecie,& genere:ſed diuerſum ſpecie nõ erit etiam genere.at eadem ſpecie, numero quidem non eſt neceſſe eſſe eadem,licet eadem genere neceſſario ſint.Itemq; genere eadem,nec ſpecie, nec numero eadem eſſe neceſſe eſt. Sed in diuerſis quæ genere diuerſa ſunt,neceſſe etiam eſt,vt & numero,& ſpecie diuerſa ſint. at ſpecie diuerſa non neceſſe eſt,vt ſint diuerſa genere, q̃uis numero diuerſa ſint,neceſſe ſit. quæ vero numero diuerſa ſunt,ea nec ſpecie,nec gñe diuerſa ſint,neceſſe eſt.

Quoniam autem ex antedictis fiunt orationes; & per hæc, & ad hæc,una fides eſt per inductionem.ſi enim quis ſingulas propoſitiones,& quæſtiones conſiderauerit,comperiet, aut à definitione,aut à proprio,aut à genere,aut ab accidente eas oriri. Alia autem fides per ſyllogiſmum fit. neceſſe.n.eſt, ut omne quod de aliquo prædicatur,aut conuerſim de re prædicari,aut non.ſi conuerſim prædicetur,erit definitio, uel proprium. ſi.n. ſignificat quid ſit eſſe,definitio eſt:ſi non ſignificat: eſt propriũ. Erit enim proprium,quod ecõuerſo prædicatur,nec ſignificat quid eſt eſſe. ſi uero de re conuerſim non prædicetur, aut eſt ex ijs quæ in ſubiecti definitione dicuntur, aut non eſt. ſi eſt ex ijs quæ dicuntur in definitione eſt,aut genus,aut differentia. conſtat.n.ex genere, & differentijs definitio. ſin autem non ſit ex ijs,quæ dicuntur in definitione,palam eſt,illud fore accidens.dictum enim eſt accidens eſſe,quod neq; genus eſt,neq; definitio, neque proprium,rei autem ineſt.

Cum in ſuperioribus dixerit eſſe quatuor genera,in quibus problemata,& propoſitiones ſint,diffinitionem, proprium,accidens,genus,& horum vnumquodq; oſtenderit,& docuerit quomodo ex eis ꝓblemata,& propoſitiones fiant:nunc probat non poſſe eſſe plura problematum genera,& propoſitionum,ſed ſemper de his,&ex his fieri orationes,&ſyllogiſmos.cum vero dixit ex his,quomodo intelligi debeat ex ijs docuit,addens,& ad hæc & per hæc. per hæc,enim dicit propoſitiones:&,ad hæc, problemata.nam qui problemata ſunt de quibus fiunt orationes, & propoſitiones ſunt ex quibus orationes fiunt, ideo ait eſſe hæc in his quatuor generibus antedictis. id quod ipſe demonſtrat per inductionem,& per ſyllogiſmum.hæ.n.ſolæ fides propriæ in orationibus ſunt. exemplum quoq; cum ſit fides,cum inductione ponitur. dicitur.n.inductio rhetoricum enthymema,quod ipſum tanq̃ ſyllogiſmus facit fidem,quia eſt rhetoricus ſyllogiſmus.Sed vtrunq; ipſorũ ablatum perfectum,& ſimpliciter eſſe tale poteſt,in quod eſt per contradictionem in minus,vt ex alibi dictis patet. Quid vero ſyllogiſmus ſit dixit:de inductione paulo poſt dicet,quia dialecticis propria fides per inductionem fit. habet enim veriſimile,cuius maxime coniecturã facit dialecticus.Hæc autem ſola eſſe genera problematum per inductionem oſtendit,ſi vnumquodq; problema & omnes propoſitiones percurrentes quæremus in aliquo eorum, nõ inueniemus in aliquo alio problemata eſſe, præter quã in prædictis generibus.hæc namq; problemata vtrũ tempus ſit motus cœli,vel non,videntur ad definitionem pertinere:quæritur enim,an definitio temporis ſit oratio aſſignata.Illud quoq; vtrum bonum in ſubſtantia ſit, an nõ, ad genus pertinet.quæritur.n.an boni genus ſubſtãtia ſit: illud etiam,vtrum ſoli igni inſit motus ad ſuperiora ſecundùm naturam,habet de proprio quæſtionem: vtrum vero ignis ſurſum moueatur nec ne,de accidente. quæritur .n.an ei inſit ſurſum moueri.ſimiliter autẽ poſſumus oſtẽdere omne problema ſub aliquo horum generum contineri.Dixit autem vnumquodq; problema, & vnamquãque propoſitionem,quia eorum differentia, vt ante dixi, eſt in ſola pronunciatione.& hæc quidem eſt oſtenſio,qđ quatuor ſint genera ſola problematum. Sed quæreret aliquis ſub quo genere problematum reducentur hæc cur lapis magnes trahit ferrum.& quænam natura eſt aquarum quibus fiunt vaticinia.nam videntur hæc ad nullum prædictorum reduci.an hæc non ſunt dialectica problemata? de illis.n.eſt ſermo,& de eis facienda diuiſio eſt.dialectica .n.problemata æqualia,& eadem ſunt cum propoſitionibus,quippe quia eædem ſunt interrogationes cõtradictionis:& differentia problematum,& propoſitionum eſt ſecundùm modum prolationis. vt igitur non eſt dialectica interrogatio,quid eſt homo: ſic neque dialecticum problema eſt hoc,quæ nam eſt natura aquarum quibus vaticinia funduntur: quia igitur neque primum ꝓpoſitiones ſunt,quæ ita dicuntur,cur hoc:vel aliud eſt hoc, ſequitur vt neq; dialectica problemata ſint.Sed quæ ſic proponũtur,ſunt naturalia problemata,vt in libro de problematibus dictum eſt.hæc.n.ſunt problemata eorum naturalium quorum cauſa ignoratur.Et tamen in dialectica fiunt etiã problemata.vt igitur de moralibus, & de rationalibus aliqua quæ ita ſe habeant,dialectica ſunt,ſic etiam fit in naturalibus.& ita omnia dialectica problemata ad hæc genera reducuntur,quia eſt,& ſi eſt:quæ ſunt duæ quæſtiones de ijs,quas dixit initio ſecundi poſteriorum. nam propter quid,& quid eſt,non ſunt dialectica problemata. Per ſyllogiſmum autem eſſe tot genera problematum nos quoque ante demõſtrauimus inſequẽtes dicta Philoſophi. Ipſe autem ſyllogiſmus quo Ariſtote.vtitur,eſt talis, quia in omni problemate,& propoſitione eſt aliquod de aliquo, & à prædicatis differentiæ,& ſpecies propoſitionum,& ꝓblematum fiunt.quod etiam de hypotheticis propoſitionibus intelligendum eſt. etenim in illis conſequens quod obtinet locum prædicati aliquid tale poſſumus accipere: quia omne prædicatum de aliquo,neceſſe eſt, vt vel æqualiter de eo prædicetur,& conuerſim inter ſe dicantur, vel non æqualiter.quæ autem viciſſim prædicantur, ſunt definitio,aut proprium:quod non æqualiter prædicatur, vel eſt in ſubſtantia,vel in definitione rei,vel non eſt. ſi eſt in definitione,vel eſt genus,vel eſt dña, ſi non eſt, erit accidens,nã accidẽs erat id,qđ neq: eſt definitio,neq; genus, neq; ꝓpriũ, & rei ineſt.Erit autẽ ſyllogiſmus categoricus per diuiſionem,in prima figura ad hunc modum. Omne prædicatum de aliquo,vel æqualiter, & conuerſim de eo prædicatur,vel non.Omne quod prędicatur de aliquo æqualiter,vel non, id vel vt definitio,vel vt genus,vel vt ꝓprium,vel vt accidens prædicatur:igitur omne prædicatũ vel vt genus,vel vt diffinitio,vel vt proprium, vel vt accidens prædicatur.cui concluſioni,ſi addat,ſed in omni ꝓblemate prædicatum eſt,vel diffinitio,vel proprium, vel genus,vel accidens,verum ipſe pones ſecundùm propoſitionẽ,cum eiuſdem propria probatione plus videtur dixiſſe.eſt autem ſic de compoſito facienda ratio vltima, & abſoluta.omne prædicatum de aliquo,vel conuerſim de ipſo prædicatur,vel ſolum prædicatur.ſed omne qđ prædicatur conuerſim,vel ſolum eſt definitio, vel proprium, vel genus,vel differentia,vel accidens:igitur omne prædicatũ de aliquo,eſt vel definitio,vel ꝓprium,vel genus,vel differẽtia,vel accidens.Huius rationis ſcđam ꝓpoſitionẽ per duos ſyllogiſmos probauit.igitur omne quod cõuerſim de aliquo prædicatur, vel quod quid erat eſſe ſignificat eius,de quo prædicatur,vel non,& hoc,vel eſt definitio eius,vel propriũ:igitur omne prædicatum conuerſim

de ſubiecto, vel eſt definitio, vel eius proprium. Alius ſyllogiſmus eſt talis. omne quod ſimpliciter prędicatur de ſubiecto, & non eſt æquale illi, vel in definitione eorum quę dicuntur de ſubiecto, vel ſimpliciter prædicatorum: ſi eſt in definitione eorum quæ dicűtur de ſubiecto, erit vel genus, vel differentia ſi non, erit accidens. quomodo igitur quod ſimpliciter de aliquo prædicatur, vel vt genus, aut differentia, aut accidens prędicatur. quæ concluſiones ſyllogiſmorum efficiunt hanc ſecűdam propoſitionem, omne quod viciſsim prædicatur de aliquo, vel ſimpliciter, vel eſt eius definitio, vel proprium, vel genus, vel differentia, vel accidens. eadem argumentatio de propoſitione fieri poteſt.

Poſtea uero determinanda ſunt genera prædicamentorum in quibus ſunt quatuor differentiæ prædictæ. hæc autem numero decem ſunt, quid eſt, quantum, quale, ad aliquid, ubi, quãdo, ſitum eſſe, habere, facere, & pati. Semper. n. accidẽs, & genus & proprium, & definitio in uno horum prædicamentorũ erit. Nam omnes propoſitiões ex his, aut quid eſt, aut quale eſt, aut quantum, aut aliquod aliud prædicamentum ſignificat. ex quibus patet, quod id quod ſignificat, quid eſt, quandoq; ſubſtantiam ſignificat, quandoq; autem quale, quãdoq; autem aliquod aliorum prædicamentorum. Nam ſi poſito homine dicatur hominem eſſe, id quod poſitum eſt, uel animal, & quid eſt dicitur, & ſubſtantia ſignificabitur. cum uero colore albo poſito quis dixerit, quod poſitum eſt album eſſe, uel colorem, quid eſt dicit, & quale ſignificat ſimiliter etiam cubitali magnitudine poſita dixerit, quod poſitum eſt, eſſe magnitudinem unius cubiti, & quid eſt dicit, et q̃tum ſignificat. in alijs etiam eodẽ modo. unumquodq;. n. horum ſiue idem de eodem dicatur, ſiue genus de eo, quid eſt ſignificat: quando autem de alio, non quid eſt ſignificat, ſed quantum, aut quale, aut aliquod aliorum prædicamẽtorum. Quare hæc tot, & talia ſunt, de quibus, & ex quibus diſputationes fiunt. deinceps uero quomodo propoſitiones eligamus: quibuſq; rebus hæc nobis facultas poßit copioſe ſuppeditari, declarabimus.

Cum oſtenderit problemata, & propoſitiones, quæ in quatuor prædictis generibus continentur, quia antedicta genera ſunt quatuor, quæ non ſunt ſumma genera, ſed in alijs ipſa quoq; continentur, quippe quia ſunt in ijs q̃ ſunt, quorũ genera ſuprema ſunt decem, quæ de more prædicamenta nominatur: ait deinceps determinandum eſſe genera prædicamentorum, in quibus ſunt quatuor prædictę differentiæ quæſtionũ, ac propoſitionum. Quod vero ait, in quibus, non eſt plene dictum. deeſt. n. differentiæ problematum, & propoſitionum. Sunt aũt inquit decem genera prædicamentorum, de quibus in libro prædicamentorũ locutus eſt. ea nunc exponit, & cõiunctè docet, quid ille liber ad dialecticã conducat. Sed cum vellet ſubſtantiã ſignificare, dixit, quid eſt. proprie. n. ens eſt ſubſtantia, & proprie eſt, & ſubſtantiæ definitio. quanq̃ quid eſt multis modis dicitur. atq; vt oſtenderet in illis prædicamentis cõtineri ipſa genera problematum, addidit quod, & genus, & accidens, & ꝓprium, & diffinitio horum aliquid ſignificat. omnes. n. propoſitiones per hæc fiunt. atq; hæc eſt abſoluta verborum ſententia. res vel habẽt prædicatum ſubſtantiam, vel qualitatem, vel aliquod decem prædicamentorũ. Definitio náq; omnis eſt alicuius quod omnino, vel ſubſtantia eſt, vel quantitas, vel qualitas, vel ad aliquid, vel vbi, vel quádo, vel ſitum eſſe, vel habere, vel agere, vel pati. definitionem igitur, vel definitiuum ꝓblema contingit eſſe in omnibus prædicamẽtis, quę poſſunt aliqua ſub vno quoq; prædicamento definiri. Genera quoq;, & generalia problemata ſic ſunt. Nam in vnoquoq; prædicamento inuenitur genus, & differentia. nam in quibus prædicamẽtis ſunt genera, de quibus eſt oratio, in eiſdem ſunt etiam eorum generum differentiá, & alibi dictum eſt. Ideo cum in ſubſtantia ſint differentiæ, etiá in problemata differentiarum erunt problemata in ſubſtãtia: & definitiua in ſubſtantia, & diffinibile in qualitate, & quantitate, & in alijs ſimiliter. Præterea & à generibus in ſubſtantia, & à genere in qualitate, & in alijs prædicamentis ſimiliter. Eadẽ quoque ratio eſt habenda de propoſitionibus. Vt. n. à termino prædicato in ꝓblemate, vel in propoſitione genus ipſorum cognoſcitur. nã ſi definitio eſt, prædicatum definitiuum: ſin autem genus ſit, genericum erit. & in alijs eodẽ modo. Similiter etiã à prædicato etiam in quo prædicamẽto ſit problema cognoſcitur. ſi. n. fuerit ſubſtantiæ, in ſubſtantia eſſe cognoſcetur. ſi qualitatis in qualitate, & in alijs eodem modo. igitur prædicata de ipſo genere in quid eſt, habent etiam eis ſubiectum, quare non magis à ſubiecto, quam à prædicato prædicamentum, & genus in quo problema eſt, cognoſcetur. in quibus aũt aliud de alio prædicatur, ea ſunt in quibus prædicatio accidentis eſt, & genus à prædicato accipitur. Quia vero nulla ſubſtantia nulli ſubſtantiæ accidit, quia non poteſt eſſe ſubſtantia alicuius accidentis. ob id in alijs generibus ꝓblemata accidentis accipi poſſunt, in ſubſtátia vero non poſſunt. At de proprio ſi propria ſubſtantiarum ſunt, poſſunt eſſe ſubſtantiæ, & in alijs prædicamentis ſimiliter fiet: & ita problemata à proprio, & in alijs generibus inerunt. Quod ſi omne propriũ accidens eſt, problemata proprij non erunt in ſubſtantia: ſed in illo genere cuius erit proprium. Prędicta autem quatuor genera problemata eſſe in illis prædicamentis, & extra illa non cadere, etſi omnia in omnibus neceſſe nõ poſſunt, quia problemata accidentis non poſſunt eſſe in ſubſtantia, ea dicit. nam omnes per hæc propoſitiones, vel in quid eſt. i. in ſubſtantia habent prædicatum aliquid de aliquo, vel in quali, vel aliquid horum in alijs prædicamentis ſignificant. Et. n. in quo prædicamento ſignificatum à ꝓblemate, vel à propoſitione eſt, in eodem neceſſe eſt etiá genus eſſe problematum atq; propoſitionum. id qđ oſtẽdit inductione. nam quod ſignificat quid eſt, hoc eſt prædicatũ de aliquo, vel ſubſtantiæ quid eſt ſignificat, vel qualitatem, vel quantitatem, vel aliquod aliud prædicamentum. quid eſt. n. eſt numero eorum, quæ multis modis dicuntur. quando. n. poſito homine, inquit poſitum eſſe hominem, vel animal, ſm vnumquodq; prędicamentũ quid eſt aſsignatur. & quia prædicatum quid eſt, ſecundũ vnũquodque inductione, vt dictum eſt, accipitur, quomodo id fiat nunc docet. vnum. n. quodq; horum ſub vno quoque prædicamento idem de ſeipſo dicitur, veluti hominẽ eſſe hominem, vel album eſſe album. & ſimiliter etiam in alijs, ſi proprium genus aſsignabitur, illud quid eſt, ſignificabit. Simili quoq; modo ſiquis vniuſcuiuſq; definitionẽ attribuerit: is quid eſt, dicet. idem. n. valet ſi dicas hominẽ eſſe, quod animal terreſtre bipes. in vtriſq; n. idem de eodem dicitur, & vtrunq; æqualiter: quamobrem nomen ꝓ definitione captum eſt. Cum vero prædicatum eiuſdẽ generis non fuerit cum ſubiecto, ſed de alio dicetur, non idẽ valet: ſed quando de altero, ex quo prædicamẽto erit prædicatum, ex eodem erit etiam problematis genus, & non iam quid eſt ſubiectũ ſignificabit. nõ. n. prædicatꝰ in quid, cum hoc ſit ex vno prædicamento, & illud ex alio: ſed alterum de altero dicitur in quibus eſt accidens prædicatum. quare fieri non poteſt, vt ante dixi, vt problemata aliqua ſint in ſubſtantia, quæ ex accidente oriantur. ꝓpterea qđ nulla ſubſtantia ſubſtantiæ accidit: vel quia ſubſtantia accidere non poſſet. Poſſet tamen hoc loco quiſpiam quærere, an aliqua ſubſtantia ſubſtantiæ accidit, vel vtrũ accidat

cidat accidenti: vt fit in propoſitionibus præter naturaſibus. quod ſi fiet, etiam problemata accidẽtis erunt in ſubſtantia. Quod ſi problemata, & eorum genera in prædicamentis ſunt, patet quod tractatio illius libri eſt ad dialecticam vtilis: quoniam vtile eſt cognoſcere in quo genere rerum ſit propoſita quæſtio. Cum vero diceret quatuor genera in quibus propoſitiones, & problemata continẽtur, & exponeret prædicamenta in quibus ſunt propoſitionũ, ac problematum genera, addit hæc verba, Quare hæc tot & talia ſunt, de quibus, & ex quibus diſputationes fiunt. vt explicat, & totidem eſſe propoſitionum quot problematum genera. ei nanq; propoſitum erat indagare ad quot, & quæ, & ex quibus dialecticæ rationes fiant. & quomodo eis abundare poſsimus. in hiſce namq; methodus conſiſtit. cumq; de ſuperioribus locutus ſit, & quomodo eorũ copia nobis poſsit ſuppetere, quod reliquum eſt ex ijs quę propoſuit dicenda, ait eſſe deinceps explanandum, id qđ & copioſe, & diligenter pertractabit.

Sectio ſecunda, ſecundum diuiſionem Alexandri.

Primum igitur determinetur quid eſt propoſitio dialectica, & quid problema dialecticum. Non. n. omnem propoſitionem nec omne problema dialecticum ponendum. Nullus. n. offeret, qui mentem habeat, quod nulli uidetur: nec proponet, quod omnibus eſt manifeſtum, uel plurimis. Nam hæc quidem non habent dubitationem, illa autem nemo ponet. Eſt autem propoſitio dialectica, interrogatio probabilis, aut omnibus, aut plurimis, aut ſapientibus: & his uel omnibus, uel plurimis, uel maxime famigeratis, & non inopinabilis. Ponet enim aliquis quod uidetur ſapientibus, niſi id cõtrarium ſit multorũ opinionibus.

Oſtenſurus quomodo abundaremus propoſitionibus dialecticis. nam copia propoſitionum, & ipſa confert ad abundantiam dialecticarum rationũ, de qua eſt eius propoſitum, vt dicet. nam eſt vnũ quatuor inſtrumentorum de quibus dicet. Et hoc cõmunius cum dixit de propoſitionibus, & problematibus, primum inquit oportere determinare, quid eſt propoſitio dialectica, & quid ꝓblema dialecticum, vt notum ſit qualibus propoſitionibus abundare oporteat, & de qualibus quærere conueniat. nam de quibus oportet quærere methodum ad abundãtiam, hæc determinanda ſunt, & primo nota eſſe oportet. Nam neq; omnis propoſitio dialectica, neque omne problema, neque ꝓponere aliquis mentem habens, & interrogaret in propoſitione id quod nulli videtur, ceu nunquid oporteat iraſci parentibus, vel impios eſſe erga Deos. nam proponit dialecticus id quod vult accipere. Nullus autem talia concedit, neq; adduceret aliquis problema quod cunctis perſpicuum, & non egens oſtenſione eſt, vt die exiſtente, vtrum dies eſt, vel ne. nam hæc non habent dubitationẽ, quod profecto cunctis ſunt nota, ideo neq; problemata, vnde oſtenſiones, & quæſtiones de aliquibus dubitatis, vel ignoratis fiunt. Sed quædam nemo poneret, nec concederet, videlicet ea quæ nulli videntur, ideo neq; propoſitiones. Quæreret autem aliquis qũo cum dixerit æqualia & eadem eſſe problemata, & propoſitiones, & ipſorũ ſolo modo differentiam eſſe nũc contraria aliquo modo inquit eſſe propoſitionem dialecticam, & problema, quod illud dubitetur, & illa eſt nota. Vel non dialectica problemata dialecticis propoſitionibus æqualia, & eadem eſſe dixit, ſed vniuerſaliter problemata, & propoſitiones in interrogatione contradictionis, in quibus problematibus & in quibus propoſitionibus continentur dialectica problemata, & propoſitiones, quorum nũc dicit differentiã. nam notum, & opinabile, vt ꝓpoſitio dialectica eſſe vult, & ambiguum, & dubitatum, quale etiam oportet eſſe dialecticum problema. Equidem omnia proponuntur in cõtradictione, & adducuntur, quorum probabilia ſunt ꝓpoſitiones, & quæſita problemata. Differentiam autem ſm modos dixit eam. ſ. ſm hoc, nunquid, & vtrum, vt oſtendat ſimilitudinem ipſorum ſm verba, & quomodo horũ vnumquodq; ꝓponitur, & adducitur in medium. nã omnis propoſitio problema fit, ſed genus modi ſm prolationem, ſecundùm dictionem, non tamen dialecticum iam illud quod à propoſitione tranſumptum eſt, quia nõ quæſitum. Eſt igitur propoſitio dialectica interrogatio probabilis, neq; igitur omnis propoſitio interrogatio, ſed dialectica, neq; omnis interrogatio propoſitio, ſed dialectica. nam plures ſunt ſpecies interrogationum, non. n. ſolum interrogatio propoſitionum fit. Sed vt Eudemus in his de dictione diuiſit, Quidam interrogantes de accidente interrogant, vel proponentes aliquid, & diffinientes perſuadent horũ accidens, vt interrogantes quis eſt motus ignis ſm naturam, vel quid Socrati accidit, vel econtra accidẽs diffiniunt, & accipiũt in interrogatione. equidem cui hoc accidit putant diſcere, vt interrogans cui animalium albũ vel nigrum accidit, & quid bonorum per ſe eſt eligibile, & quis eſt ſedens, & hoc quidem eſt vna ſpecies interrogationis. Et alia circa ſubſtantiam, qñ prius inferentes qđ eſt hoc per interrogationem interrogamus, vt interrogãs quid eſt homo. nam qui ſic interrogat ſubſtantiam rei putat interrogare, ſed non quod accidit ipſi diſcere. Tertia ſpecies interrogationis eſt quando de ꝓpoſitione aliquis faceret interrogationem, deinde reſponſum eius petendo alteram contradictionis partem proponeret, vt nunquid mundus ſphæricus. Sub hac ſpecie interrogationis eſt etiã dialectica propoſitio. Non. n. omnis interrogatio eſt propoſitio dialectica, tamen propoſitio dialectica in interrogatione eſt. nam propoſitionum, vt prius dictum eſt aliæ ſunt demonſtratiuæ, quales ſunt immediatæ, & primæ, & aliæ ſunt dialectica, quales ſunt probabiles: & aliæ ſunt cõtentioſæ, ille ergo ſcientificæ non ſunt in interrogatione, nec fiunt dialecticæ. Nam dialectica interrogatio talis nõ eſt, vt nunquid elementa rerum ſint materia, & forma. Item nec contentioſa, ceu nunquid videns habet oculos, vel non, ſed ſunt propoſitiones dialecticæ propoſitiones in interrogatione probabiles, vt nunquid ſanitas bonum, vel non, nunquid animi virtutes eligibiles, vel nõ, nũquid poteſt aliquid ex non ente fieri, vel non. Nullus. n. offerret id quod nulli videt. nam probabilis interrogatio eſt propoſitio dialectica, quod cum dicat, quæ ſint ꝓbabilia rurſus nos reuocans ad memoriam proponit. Nam probabile, vt dictum eſt, vel cunctis videtur, vel pluribus, vel ſapiẽtibus, & his, vel omnibus, vel plurimis, vel maxime notis. Sed cum dicat probabilia eſſe etiam ea quæ videntur notis ſapientibus, quia poteſt aliqua noti ſapientis opinio repugnare multorum opinionibus, quas opiniones pleriq; minime concederent, adiecit (non inopinabilis) ſimul nos docendo quod opinionibus ſapientum, velut probabilibus vtendum eſt præſertim his de illis, de quibus multi nõ habent opiniones. Ibi autem repugnabit plurium opinio alicuius ſapientis opinioni, hic vero probabile magis pluribus videtur, quia quod non eſt ſanitas bonum quorundã ſapientum eſt opinio, ſed nullus hoc probabile eſſe diceret. nam opinionibus omnium repugnat. Item quia ens ĩmobile, & vnum ſit. nã Parmenidis ſententia eſt, & quod contraria eadẽ ſunt. nã hęc eſt Heracliti ſñía. & quod contradictio nulla eſt. nam hoc ſentit Antiſthenes. Propoſitiones quidem igitur non ſunt talia, ſed poſitiones, vt procedendo dicet.

Sunt autem propoſitiones dialecticæ, & ea quæ probabilibus ſunt ſimilia: & contraria iјs, quæ uidentur probabilia, ſecundum tamen contradictionem protenſa, & quæcunque opiniones ſunt ſecundum artes inuentas. Si enim probabile eſt eandem eſſe contrariorum diſciplinam, & ſenſum eundem eſſe contrariorum probabile apparebit: & ſi unam numero grammaticam eſſe, & tibicinariam unam: ſi autem plures grammaticas & plures tibicinarias. Omnia.n.ſimilia, & cognata uidentur hæc eſſe. Similiter autem, & ea quæ probabilibus ſunt contraria ſecundum contradictionem protenſa, probabilia uidentur. Si enim probabile eſt, quoniam oportet amicis benefacere, & quoniam nõ oportet amicis malefacere probabile eſt. Eſt autẽ contrarium, quidem, quoniam oportet malefacere amicis, ſecũdum contradictionem autem, quoniam non oportet amicis malefacere. Similiter autem, & ſi oportet amicis benefacere, inimicis non oportet. Eſt enim hoc ſecundum contradictionẽ contrarium. ſimiliter autem & in aliјs.

Dicendo dialecticam propoſitionem interrogationẽ eſſe probabilem, dicit etiam dialecticas propoſitiones eſſe ſimiles ꝑbabilibus, aliquam abundantiam nobis ſubiјciens propoſitionum dialecticarũ. nam ſi ꝑbabile eſt hoc .ſ. ſcientiam eſſe eandem contrariorum, probabile ẽt appareret hoc, eundem eſſe ſenſum contrariorum. Quod vero probabile hoc ſit, eandem eſſe ſcientam contrariorum patet. Nam medicina eorum quæ afferunt ſanitatem, & ægritudinem eſt ſcientia. Item arithmetica paris, & imparis. Et muſicus melodiæ, & inconſonantiæ. Et gymnaſtice eſt ſcientia bonæ habitudinis, & malæ, & in aliјs ſimiliter. Equidem ſimiliter ſe habet ſcientia adſcibilia, & ſenſus ad ſenſibilia. nam vtrunq; horum eſt diſcretiuum. & iudicatiuum eorum, quæ ſunt ſub ipſis. Et eſt ſimile eiſdem ſecundùm analogiã, cui etiam, & ipſa cognata ſunt, ſi quidem ſenſus ſub habitu, & vniuerſaliter ſub ea quę ſunt ad aliqd. Verum oportet exempla audientes nõ exacte diſſerere de ipſis, quandoquidem videbitur euidentius ex probabilibus eſſe hoc, ſenſum eſſe contrariorum, quam ſcientiam. Rurſus ſi ꝑbabile eſt hoc vnam numero grammaticem eſſe, probabile videretur, & hoc tibicinalem vnã eſſe numero. nam ſimilia & eiuſdem rationis quãcunq; artem eſſe, vel numero vnam, vel ſpecie. nam cognata talia ſunt, & ſub idem genus, & vt primum exemplũ ſimile eſt proportioni, ſic hoc generi. Ideo dixit (cognata.) Illud autem (& ſi vnam numero grãmaticem, vel plures) tale. ſi aliquis diceret Ariſtarchi grãmaticem, & vniuerſaliter vnamquãq; indiuiduam eſſe numero vnam, quod etiã ſubiectum idẽ tale, vel ſi rurſus diceret aliquis vnam eſſe ſpecie eandem, eo quod ipſa ſimul diuiditur cũ actionibus & actiones plures numero eſſe. Dicit aũt probabilia eſſe etiam contraria probabilibus ſm contradictionem oblata propoſitãue.i. negationes contrariorum probabilibus. nam quia contraria probabilibus ſunt inopinabilia profecto negationes inopinabilium erunt ꝑbabiles, vt ſi probabile eſt oportere amicis benefacere, hoc erit contrariũ huius oportere amicis malefacere, inopinabile eſt, aut non probabile, negatio porro huius exiſtẽtis inopinabilis erit ipſa probabilis, eſt autem negatio eius. Illud quoque, non oportet amicis malefacere rurſus probabile, & illud oportere amicis benefacere, cuius contrarium eſt inopinabile, oportere.ſ. inimicis benefacere, cuius negationem oportere inimicis benefacere inopinabilis erit. Primam igitur contrarietatem accepit propoſitionum ſm prædicatum. nam cõtrarium ipſi benefacere eſt illud malefacere, & ſubiectis terminus amicus ipſe in ambabus propoſitionibus. Secunda autem contrarietas eſt, quæ habet idem prædicatum. nam benefacere eſt, & ſubiecti termini contrariј. nam ſunt contrariј amici, & inimici.

Probabile autem, & in ſimilitudine apparet etiam contrarium de contrario, ut ſi oportet amicis benefacere, & inimicis oportet male. Apparebit enim & contrariũ hoc quod eſt amicis benefacere ei, quod eſt inimicis male. Vtrum autem ſecundũ ueritatem ſe habeat, uel non, in iјs quæ de contrario dicentur, oſtendetur.

Eſt quidem probabile in ſimilitudine illud in appoſitione, ſi.n. probabile eſt amicis benefacere, probabile etiam erit contrarium hoc malefacere de contrario dictum. Hi autem ſunt inimici, equidem contrarium eſt benefacere ipſi malefacere, & his qui vtuntur hoc probabili benefaciendum eſſe amicis, opus eſt oſtendere ꝑbabile etiam eſſe hoc quod inimicis male faciendum ſit. nam ſi amicis bene, inimicis male, & ſi virtus iuuat, malitia nocet. ideo ꝑbabile videtur, & illud, ſi malitia ſufficiens per ſe ad infelicitatem, & virtus ad felicitatem. Etenim ſi per ſe dictum hoc.ſ. oportere inimicis malefacere non probabile, ſed ipſum ꝑbabile videri facit appoſitum.ſ. illud oportere amicis benefacere. nam hoc ſignificat illud in ſimilitudine. Et notãdum eſt quod primas propoſitiones has.ſ. amicis malefacere, & inimicis benefacere contrarias dixit huic amicis benefacere, quia alterum erat in his ꝑpoſitionibus cõtrarium, & illam ambo habentem contraria non amplius contrariam dixit. nã ob id ambo etiã probabiles, & ſimul veræ ſunt Illud aũt probabili contrarium non poteſt eſſe probabile. Viderentur igitur quibuſdam (inquit) etiã hæc eſſe contraria. Sed vtrum ſic, vel non ſic ſe habeat differt planum facere vſq; ad ſermonem de contrariјs. dicet etiã de ipſis in ſecundo lib. Dixit quoq; de ipſo etiam in libro de Interpretatione in fine, in quibus dicit. Illud autẽ huic putare contrarias opiniones determinare huic contrariorum eſſe, falſum. Nam boni, quia bonum, & mali, quia malum, hæc forte vera, ſiue plures, ſiue vna eſt. Contraria autem hæc, ſed non alicui contrariorum contrariæ, ſed illud magis contrario modo.

Palam autem quoniam, & quæcunque opiniones ſecundum artes ſunt, dialecticæ propoſitiões ſunt. Ponet.n. aliquis ea quæ uidentur iјs, qui in eis probati ſunt, ut de iјs quidem, quæ in geometria, ut geometer: de illis autem, quæ in medicinali, medicus.

Ideſt probabiles, & cur adiecit (Palam) nam aliquis poneret, & concederet ea quæ videntur conſiderantibus de his, & conſequens autem ex dictis hoc erit. nam ſapiẽtum opiniones erant probabiles, equidem ſapientes, & artifices circa propria, quare etiam ab ipſis inuenta probabilia erunt, quia cõmunis opinio. Equidem eos oportet qui aliquorum ſunt ignari accedere ad ſcientes, idcirco probabilia eſſe dixit ea quæ de medicinalibus medicis videntur, & de geometricis ipſis geometris. nam dicunt contra aliter dicentes, ſed hoc non dicunt medici, vel geometræ. Verũ hoc non dicit quia ipſa inuentio ſm ſcientiam, vel artem ſit probabilis. nam hæc demonſtratiua, ſed quia inuentis ab his qui verſantur circa aliquid vt ſic ſe habent, multi cõcedunt, ſi profecto non repugnabunt conceptionibus cõmunibus. nam de hoc prius dictum eſt. Vel neque eſt de ꝓpriјs opinionibus ſecundùm ſcientias, & artes pugna multorum contra ſcientes, quia principio pleriq; ſunt de his non habentur alicuius momenti, & exiſtimationis. Sed talia multa ſunt accipienda ex aphoriſmis Hippocratis, tale eſt illud (Labores ſpontanei indicant morbos) & illud (Humidæ diætæ conueniunt febricitantibus) Rurſus in geometria quod tres anguli ſunt duobus rectis æquales, & qđ omnis trianguli duo latera ſimul accepta reliquo ſunt maiora prorſus.

Problema autem dialecticum eſt ſpeculatio intendens, uel ad electionem, & fugam, uel ad ueritatē, & cognitionem, aut per ſe, aut ut adminiculans ad aliquid aliud talium, de quo, aut neutro modo opinantur, aut contrarie plerique ſapiētibus, aut ſapientes pleriſque, aut utriq; ijdem eiſdem. Quędam.n. problematum utile eſt ſcire tantum ad eligendum, uel fugiendum, ut utrum uoluptas ſit eligenda, aut non: quędam autem ad ſciē dum tantum, ut utrum mundus æternus ſit, aut non. Quędā uero ipſa per ſe quidem ad neutrum horum, adminiculantia autē ſunt ad aliqua talia. Pleraq; enim ipſa per ſe quidem non uolumus cognoſcere, ſed aliorum gratia, ut per illa aliud quippiam cognoſcamus.

Cum dixerit de dialectica poſitione, quod eſt probabilis interrogatio, & ſm quot modos poteſt probabile accipi, conſequēter deinceps de dialectico problemate dicit. Porro inquit oportere problema dialecticum eſſe theorema ſpeculationemve, & dixit (ſpeculationem) pro quęſtione & quæſito, etenim ſpeculari pro quærere mos eius eſt dicere. Inquit igitur quod quæſtio inquiſitiove de theoremate conferente, vel ad electionem, & fugam, vel ad veritatem, & cognitionem, vel ipſum tanq̄ adminiculās ad aliquid alterum talium inquirendum. nā modus indicatiuus quæſtionis eſt illud de quo, vel neutro modo opinantur, vel contrario plures ſentiunt quam ſapientes, vel ſapiētes aliter quam plures, vel vtriq; inter ſe digladiantur. quod dicit problema dialecticum eſſe. Erit autem hæc ſpeculatio ratio alicuius cognitionis prædictorum cauſa. Vnde ab eo quod eſt cognitionis noſtrę cauſa nominatum eſt theorema ſpeculatione, & eſt omne ꝓblema dialecticū, & theorema vel morale, vel naturale, vel rationale. nam horū prędicta ſunt indicatiua. non tñ econuerſo, ſed quęcūq; hñt ꝓpoſitionē theorematū quandam determinationem, hæc autem ſunt de quo, vel neutro modo opinentur, vel cōtrario ſapientes pluribus, vel plures pluribus, & ſapientes ſapientibus. Quæcunq; igitur quęſita habent relationem ad fugam, & electionem ſunt theoremata moralia. nam circa bonum, & malum, eligibile, & fugiendum exiſtens moralis quęſtio habet relationem ad fugam, & electionem & non ad nudam cognitionem. nam qui quærit vtrum voluptas bonum ſit. nec ne, an prorſus de aliquo aduentitiorū bonorum, quæſtionem facit, qua indicat ipſa, vel eligēda eſſe, vel fugienda. Rurſus qui quærit vtrum mundus ſphæricus nec ne, vel anima immortalis nec ne, vel aliqd aliud eorum quæ natura conſtant, quibus factis, & exiſtentibus perfectam facit veri cognitionem, quod eſt cōtemplatiuę facultatis peculiare. nam cognitio veritatis in optimis eſt contemplationis finis. Quæcunq; vero nec vt agibilia quęruntur, neq; habent perfectam cognitionem veritatis in ſeipſis, ſed velut adminiculantia ſunt ad eligibilium, & nō eligibilium cognitionem, vel ad verorū, & falſorum inuentionem quæruntur, hæc ſunt problemata rationalia. nam rationalis facultas habet locum organi in philoſophia. At quæcunq; ſecundum eandem quærūtur vtilitatis eius gratia quæruntur. nam qui quærit. v.g. de conuerſione propoſitionis, vel de ſyllogiſtica, vel aſyllogiſtica coniugatione tanquam hæc adminiculantia, & conferentia ad prædictorum inuentionem, & cognitionem quærit. Plane autem & hic logicem tractationem dicit eſſe inſtrumētum, quia ipſa adminiculatur ad inuentionem primorum dictorum & cognitionem, dicit ipſam eſſe dignam, vt īdagetur. Sed cum dixerit in quibus eſt etiā dialecticum problema, deinceps addit determinationes diffinitiones quas dixit, quibus etiam ſeparat ipſum ab his theorematibus quæ ſunt in his, cum non ſint dialectica problemata, non quia non ſit etiam propoſitio dialectica in his, in quibus dixit eſſe problema, non adiecit eadem propoſitioni. nam ſunt ambo in eiſdem, ſed propoſitiones per ſe habent in quibus, & circa quę ſunt notæ. nam probabilia etiā ea pluribus quibus per probabile, & per hæc erit indicatiuum. In his igitur & propoſitiones ſunt, non tamen quæſtiones, ſed problemata in his ſunt quæſita. Item propoſitiones ſi etiam qđ maxime in his. nam omne ꝓbabile de aliquo horum, ſed non ab hoc de aliquo horum eſſe, ꝓpoſitiones dialecticę fiunt de ſic eſſe habentibus neceſſario, ſed à probabili, ideo vtebatur ad diffinitionem ipſis, equidem problemata ideo ꝓblemata ſunt, quia ſunt digna quæſtione, & quæ ſunt digna quæſtione non ſunt alia quædam præter hæc, vel ad electionem, & fugam conferentia, vel ad cognitionem, & veritatem, & ea quæ his adminiculantur, merito diffiniēs problema his rurſus vſus eſt. Sed additæ diffinitiones problemati plane ſeparant propoſitionem ab ipſo problemate. Cæterum dicendo quod problema eſſe ſpeculationem quandam, & quæſitū, & in genere hoc conſequenter adiecit differentias quibus de aliquo horum theorema, & quęſitum ſit iam problema, nō enim omne theorema, & quęſitum iam eſt etiam problema dialecticum. Equidem inquit eſſe problema dialecticam ſpeculationē in his de quo vel neutro modo opinantur, vel contrarium plures opinātur quam ſapientes, vel ſapientes aliter quam plures, vel ſapientes ſecus quam ſapiētes, & plures aliter quam plures. Neutro modo igitur plures opinantur, de quo neutri parti contradictionis habent conſenſum, & comprobationē. nam in moralibus. v.g. an virtutes ſic ſe habent, vt vna aliam viciſſim inter ſe ſequatur, an per ſeipſas eligendæ ſint nec ne, vel ſi intellectu ratiocinanti, vel paſſiuo fiunt. Et in naturalibus ſi mundus ſit infinitus nec ne, atq; ſi ſphæricus, vel non, ſi anima immortalis in hominibus rationalibuſque ſi quadrifariam oppoſita, ſi tres figuræ quibus ſyllogiſticæ coniugationes fiunt. Poteſt etiā illud neutro modo non ſolum de pluribus dici, ſed etiā de omnibus. Erunt enim aliqua de quibus neque ſapientes habent approbationem euidentiamq;, ceu nunquid ſtellæ pares, vel impares, vel de quibus ob occultationem, & magnitudinē, nec ſapientes habēt comprobationem diſtinctam, vt ſi pares, vel impares ſint ſtellæ. nā opinari in hoc vſus eſt nūc, qualia ſunt plura in naturalibus quæſita, quæ ex veriſimilibus, accipiunt fidem. nam dialectici eſt hoc in talibus per quædam probabilia momentum quoddam, & inclinationem ingerere ad alterum oppoſitorum deducētem deflectētēve, vt quod mundus ſempiternus, vel quod ſphæricus. nā aliquis dialecticus pro hoc argueret, quia à perfectiſſimo corporum perfectiſſima figura peculiaris eſt, ſed mundus eſt perfectiſſimū corporū. nam oīa alia in ſeipſo mundo habet, igitur pfectiſſima figura eſt propria ipſi, ſed ſphęra eſt perfectiſſima figurarum, quippe quæ nec additionem nec ablationem recipit, igitur ſphærica figura eſt peculiaris mundo. Item de hoc ſi ſtellæ pares, vel impares ſint, cuncti ignari ſunt, cui ſententiæ hærendum ſit. At dialecticus, & ad hoc ex opinabilibus arguet, accipiens optimū in numero proprium eſſe aſtris, quandoquidem aſtra ſint Dij, ſed par eſt maxime numero, igitur peculiaris aſtris numerus eſt par. Sed contrario modo ſe babent ſapientes quam plures de talibus opinantur. Equidem verum bonum conſilium ſit eligibilius bona ſortuna nec ne, & prorſus animi bona ſint eligibilia magis quam bona corporis, vel non, & vtrum voluptas maximum bonorum, vel prorſus bonum, vel non. nam pluribus bona ſortuna magis eligenda eſſe videtur quam rectum conſiliū. Et ſanitas videtur eſſe eligibilior virtute, ſed ſapientibus econtra. Itē pluribus voluptas maximum bonum, & ſapientibus quibuſdā minime apparet quod voluptas ſit maximū bonū,

& quibuſdam indifferens,etiam quibuſdam malum.Item vtriq; iȷdem eiſdem contrario opinantur.Equidem in ſapientibus de ſato,de immortalitate animæ,de infinito,de vacuo,de talibus,ſed plures inter ſe,in quibus alij ſentiunt ſanitatem eſſe diuitijs eligendam magis,alij autem ecótra dicunt,& alij robur pulchritudine, & alij pulchritudinem pluris æſtimant quam robur,& id genus.

Sunt autem problemata,& de quibus contrarij ſunt ſyllogiſmi.Dubitationem enim habent,utrum ſic ſe habent, an non ſic?eo quod de utriſque ſunt rationes ſuaſibiles.Et de quibus rationem non habemus,cum ſint magna,difficile arbitrantes eſſe propter quid aßignare,ut utrum mundus ſit æternus, aut nō. nam huiuſmodi quæret aliquis,problemata ergo,& propoſitiones(ut dictum eſt)determinata ſint.

Cum dixerit problemata dialectica eſſe de quibus his vel neutro modo opinãtur,videlicet plures,vel de quibus hi neutri parti aſſentiuntur ſunt,abuſiue hæc ſunt problemata.Erit aũt hoc(vt dixi)etiam de ſapientibus dictũ, vel contrario ſentiunt ſapientes quam plures,vel vtriq; iȷdem ſeipſis.Adiecit prędictis,& ea quorum ſunt ſyllogiſmi cõtrarij, ſed huius etiam cauſam.ſ.quod hæc ſint inter problemata numeranda tradidit addendo.(Dubitationem enim habent,vtrum ſic ſe habent,vel non ſic? eo quod de vtriſque ſunt rationes ſuaſibiles)nam vtrum voluptas bonum,vel non dialecticum erit problema,quia ſyllogiſmus de vtraque parte contradictionis eſt probabilis.nam quia bonum ſit,oſtendit ſyllogiſmus talis, quod cuncta appetunt bonum eſt,ſed omnia appetunt voluptatem , igitur voluptas eſt bonum. Item talis ſyllogiſmus quod non ſit bonum probabit,bonum bonos facit,ſed voluptas non efficit bonos,igitur voluptas non eſt bonum. Sed aliquis quæreret nunquid,& hoc in dictis ſit comprehenſum. nã contrarij ſyllogiſmi ſunt, in quibus contrario ſapientes quam plures opinantur,vel vtique iȷdem ipſiſmet, vel illa ſe habeant in pugna,vbi ſolus eſt vtriuſque pugnantiũ cõſenſus ſine ſyllogiſmo.Ibi vero per oppoſitas rationes aliquis tenet non ob fautores ipſarum,ideo & in his quia nullo pacto fit aliquis conſenſus,ideo fit dialecticum problema quæſitum.Dicit autem dialectica eſſe problemata etiã ea de quibus non habemus aliquam rationem,& ſyllogiſmum,vtrum ſic ſe habeat,vel non cum ſint magna, & digna cognitione,& profecto ignorata,& habeant quaſdã rationes.nam parua negligimus, quia nec principio ſunt digna quæſtione,& cognitione.exemplum autẽ hoc euidens ipſe ponit ipſorum quæ ſunt magna,ac digna cognitione.Sed dubia,& quæſita quia non habent de ipſis ſyllogiſmum demonſtratiuum.i.demõſtrationem, ſicuti ſe habet,vtrum mundus æternus ſit,vel non.nam cur ſit ſempiternus,difficile eſt ſcire,& dignum inquiſitione.Item poteſt illud(ſunt autem problemata etiam quorum ſunt contrarij ſyllogiſmi)dici non velut ipſe proponat alias ſpecies problematum,ſed velut dicat de prædictis, in æquali autem ſunt hæc,& illa problemata contraria. nam ſyllogiſmi ſunt quibus contrarium opinantur ſapientes quam plures,vel vtrique iȷdem ipſiſmet,de quibus rationem nõ habemus cum ſint magna,erunt hæc eędẽ his de quibus neutro modo opinantur,perinde ac ſit hoc prædictorum tanquam bene dictorum recordatio,& interpretatio,æquale ſcilicet huic,vt dicebam.Sunt enim, & hæc problemata. In his autem dialectica problemata ſunt, quod de quibus neutro modo opinantur plures neutram particulam contradictionis,vt probabile aſſumunt.nam ſic fit, quia aſſumitur probabile,& ꝓpoſitio magis quam problema, ſed ipſi oppoſitum eſt improbabile. nam probabili oppoſitũ eſt improbabile.Item de quibus ſapientes à pluribus differunt, vel vtrique ipſiſmet ſimiliter. Etenim in his neutra pars neq; ſimpliciter probabilis eſt,ob ipſarum fautores, quod ad ꝓbabile exiſtẽs aliquo modo ęqualiter ſe habẽt.

Poſitio autem eſt opinio extranea alicuius famigeratorum in philoſophia,ut quoniam non eſt contradicere, quemadmodũ dixit Antiſthenes:aut quoniam omnia mouentur, ſecundũ Heraclitum:aut quoniam unum eſt ens,quemadmodum Meliſſus dixit.Nam de quouis contraria opinionibus proferente curam habere ſtultum eſt.Aut de quibus rationem habemus contrarium opinionibus,ut quoniam non omne,quod eſt,uel factũ eſt, uel æternum,quemadmodum ſophiſtæ dicunt. Nam muſicum, uel grammaticum eſſe,neque factum,neque eſſe æternũ. Hoc enim & ſi alicui non uideatur,uidebitur utique eo quod rationem habeat ſuaſibilem.

De problemate dialectico cum dixerit, deinceps dicit de poſitione,quia etiam videtur poſitio problema eſſe,& oſtendit quale problema poſitio eſt.non.n.omne problema poſitio eſt.nam præter communes opiniones eſt opinio eiuſdem clari in philoſophia,poſitio exiſtens ſecundũ ipſum inopinabilis ob repugnantiam ad communes opiniones, dignum tamen eſt quærere de ipſa ob fautorem quem notum in philoſophia habet,ideo oportet,& fautorem opinionis conſtituentem poſitionem tali problemati annectere,ceu vtrum omnia continue fluant, & ſemper fiant,nihilq; vnquam ſit ſm Heraclitum,vel ne.Et utrum eſt vnum,& immobile ens,vt Parmenidi videtur, vel nõ. & vtrum motus eſt,vel non, vt videtur Zenoni. Et vtrum ſanitas bonum,vel non,vt Chryſippus dicit. & vtrum eſt contradicere,vel non, vt Antiſtheni videtur. nam Antiſthenes tollens contradicere dixit oportere dicentes de aliquo illud dicere,& ſignificare propter quæ dicunt illud de quo dñt,ſed item contradicentes inter ſe de eodem debere dicere.Hæc præaſſumendo dixit qui videntur ſe contradicere de aliquo,vel ambo dicentes rei rationem contradicunt,vel neuter,vel aliter dicit,& aliter non:ſed neq; ſi ambo dicerent rei rationem profecto contradicerent. nam eadem dicerent, ſiue etiam neuter dicat rationem rei,neque principio contradicerent de eodem. Alij vero non dicentes de eodem neque contradicerent, de eodẽ, quod ſi alter diceret, & alter non, neque ſic contradiceret.Nam qui non dicit rationem rei,neque prorſus de eodem cõtradiceret,ſed de illo quod ſignificat propter quæ dicit.Sic autem neque contradiceret de eodem, His autẽ ſic ſe habentibus neque erit contradicere.At falſum accipit Antiſthenes hoc non dicentes rationem rei,vel non dicentem,neque prorſus contradicere de eodem. Non.n. ſi quis nõ vera dicit,is neque de aliquo dicit, ſiquidem eſt dicere de aliquo cum falſa dixerit, neque enim erit illud omnino mentiri ſi ſolus erit,qui dicit de aliquo qui de eodem vera dicit,ſiquidem omnis qui mentitur de aliquo dicendo de aliquo falſum dicat, quod ſi eſt falſum dicere, erit etiam contradicere cum mentitur. nam vniuerſaliter contradictio eſt de eodem oppoſita dicere, ſed qui dicũt de eodem oppoſita ambo vera dicere nequeunt. Verum in ſyllogiſmis,& rationibus ipſarum vti dicit,ſed in opinionibus nudis,cum dicat poſitionem eſſe opinionem extraneam alicuius viri noti in philoſophia. nam ob fautorem digna quæſtione opinio fit,& ob id cum non ſit per ſe ꝓblema, talis fit.Porro merito adiecit(nam de quo vis cõtraria opinionibus proferente curam habere ſtultum eſt) nam vbique eſt negligenda merito,tum eo quod inopinabilis eſt,tum etiam ex ipſo fautore,hoc autẽ dixit de enunciato indicãs quod etiam ſi diceret ſine ſyllogiſmo, quia dicet problema fieri ſecundum talem opinionem quãdo cum ſyllogiſmo poneretur,igitur dicit poſitiones eſſe etiã

hæc de quibus cõmunibus opinionibus quædam ſunt orationes,& ſyllogiſmi. etenim ſi talia non habent fautorem, & authorem fama clarum, ſed ſyllogiſmi de ipſis contrarijs adductis opinionibus in medium de ipſis cum ſit ea digna quęſtione eſſe exhibent. nam quod ſapientum opinio in illis facit, idem facit in his demonſtratio, & fides per ſyllogiſmum. Et apponit talis demonſtrationis exemplum tale oſtenſiuum, omne ens, vel æternum eſt, vel factum. Verum ſophiſtæ hoc tollere nituntur per quandam rationem quædam afferentes non ſemper exiſtentia, neque facta. nam accipientes aliquod entium eſſe, vt muſicum exiſtentem grãmaticum eſſe oſtendunt quod hoc neq; ſempiternum eſt. Non.n.ſemper erat muſicus grãmaticus; ſed erat aliquando quando non erat. ſed neq; factum, qñquidem non fiat muſicus grãmaticus. nam ſi fit, vel tanq̃ ex materia muſici fieret grammaticus, vt ex ære fit ſtatua, & velut homo grammaticus: ſed non eſt materia grammatici muſicum, vel vt ex contrario, & non eſt contrarium muſico grãmaticum, quandoquidem etiam cum ipſo ſimul ſit, igitur non fit muſicum grammaticum. ex quibus concludũt hoc, igitur non omne ens, vel factum eſt, vel ſempiternũ. Item ſi neq; grammaticus factus muſicus, grãmaticus fiebat. Eſt autem muſicus grammaticus quod non factũ eſt. Item nulla ars eſt, vel ſcientia, quæ docet muſicum grãmaticum. nam nemo quatenus muſicus eſt, grãmaticus eſt. Non.n.ab hoc in illo mutatio fit, ſed ambo quatenus homo. Rurſus illud (quemadmodum ſophiſtę dicunt) ſic etiã dici ſi erit aliquis primo factus grãmaticus deĩde muſicus. Equidem non eſt factus muſicus iſte exiſtens grãmaticus. eſt autem muſicus exiſtens grammaticus. dicendo igitur muſicus exiſtens grammaticus eſt, dicit etiam muſicus eſt grãmaticus, ſed de entibus per ſe erat dictum hoc ipſa eſſe ſempiterna, vel facta. Adhuc tamen tanq̃ per accidens ſic etiam fiebat, nam muſicus factus, & ſi præexiſtebat exiſtens grãmaticus, quandoquidem non ambo fiant muſicus, ſed per accidens grãmaticus fiebat muſicus, vt igitur talia ſunt, ſic etiam fiebant, nam talia (inquit) dicendo extranea ab opinione, & ſi ſimpliciter non vidētur alicui digna eſſe quęſtione, ſed ſyllogiſmo aliqua ipſorum eſſe oſtẽſa, opiniones ꝓfecto, & ipſa ob id fiunt digna quæſtione, igitur poſitio eſt in problemate notum quippiam, nã erat problema de quo contrario opinantur ſapiẽtes, ac plures, & poſitio eſt extranea opinio alicuius notorũ fama in philoſophia, vel de eligibilibus, & ſugiendis, & de ſpeculabilibus, vel de conferentibus ad aliquid eorũ habet hoc cõtrario opinari quædam qñ ſapientes aliter ſentiunt quam plures. Sub eadem quoque ſpecie problematum reduceretur etiam additum poſitioni. Cęterũ illud in contextu, (de quibus rationem habemus contrariã opinionibus). ſ. ratio.n. & ſyllogiſmus ſapientis locũ aſſumens, problema etiam tale facit, ideo dixit vel vtrolibet ipſi eiſmet, nã rõnem hi, & alij. ſ. dicentes vel ſapientes contra ſapientes pugnarẽt, vel contra plures, vel cum ſint plures repugnant opinionibus ſapiẽtum, vel opinionibus plurium, nam talis ſyllogiſmus eſt quædam opinio extranea, & ipſa.

Eſt igitur & poſitio quidem problema, nõ autem omne problema poſitio, quoniam quedam problemata talia ſunt, iam de quibus neutro modo opinamur. Quod autem eſt, & poſitio problema: manifeſtum eſt. Neceſſe eſt enim ex ijs, que dicta ſunt, aut plures cum ſapiẽtibus circa poſitionem dubitare: aut utroſlibet cũ ſemetipſis, eo quod opinio quedã extranea poſitio eſt. Pene autem nunc omnia dialectica problemata poſitiones uocantur. Differt autem nihil quomodolibet dicatur, non enim nomen effingere uolentes, diuiſimus ſic ea, ſed ut non lateant nos, cum quedam eorum ſint differentiæ.

Inquit (eſt igitur & poſitio problema) non tñ ecõuerſo, non.n. vt inquit omnis poſitio problema, ſic etiam omne problema eſt poſitio, nam ſunt in ꝓblematibus etiã aliqua de quibus neutro modo opinabimur qđ non erit poſitio, itaq; ob hunc modum problema à poſitione ſeparãs nobis indicauit, tanq̃ poſitio queat alicui aliorum problematum connecti eorum præſertim ob oppoſitas opiniones eorum cum ſint dialectica, & approbat hoc & oſtendit per quæ infert. Neceſſe eſt enim ex his quæ dicta ſunt de poſitione, aut plures cum ſapiẽtibus dubitare, aut vtroſlibet ſeipſis, quia poſitio eſt opinio extranea, nam talis opinio extranea eſt, quia ipſi oppoſita eſt quædam opinio ꝓbabilis, nam extranea opinio quando non habuerit auctorem inter notos, & claros viros in philoſophia, habebit aliquem ſapientum dubitantem, aut cum pluribus, aut cum ſapientibus, ſed qñ fuerit poſitio accepta in his in quibus habemus contrarium ſyllogiſmũ opinionibus poteſt ẽt in plurium ſm opin. diſcrimine eſſe, ſiquidem aut hæc ſyllogiſmi non eſt ſapiens, nam non ſapiens eſt inter plures cõnumeratus. Quia autem paulo ante dicẽdo de problemate, nõ vt alias quaſdam ſpecies problematum adiecit hoc. Sunt autem problemata de quibus ſunt contrarij ſyllogiſmi, & ſtatim illud in eodem contextu. Et de quibus rationem non habemus cum ſint magna, ſed velut prædicta in caput, & ſummam colligendo quiſpiam poteſt fidem facere etiam ex his quæ nunc dicta ſunt de poſitione. Nam qđ poſitio non eſt æqualis nec conuertitur cum problemate, oſtendit, neq; illa dicendo quæ ſunt in ipſis ꝓblematibus ſunt poſitio de his mentionẽ fecit, neq; hæc in quibus poſſunt eſſe problemata. Sed dicendo prædicta de poſitione, & quale quid ipſi videatur eſſe poſitio affert. Quid.n. non ens ipſum per ſe, neque ſuapte natura dignum eſt inquiſitione, vel ob auctorem, vel ob rationem poſitio miſcetur cum problematibus, & quæſitis, hic etiam diuiſo illo (poſitione) contra illud natura exiſtens, vt etiam fit in poſitione nominum. Etenim ibi dicimus nomina poſitione ſignificantes quod non natura. Verum his addit quod conſuetudo omnia prope dialectica problemata poſitiones dicit, porro autem eos qui dicunt contra problemata etiam cõtra poſitionem dicere aſſerit. Sunt præterea quidã poſitiones etiam appellantes rhetorica problemata, quibus afferri ſolet nomen conſuetum magis hoc ſuppoſitio eo quod tali videntur conſtitui in quibuſdã ſuppoſitis, & definitis. Nam dialectica cõiora, & vniuerſaliora ſunt, quod poſitiones autem vocent etiam hæc petentes ſuppoſitiones dicunt, cæterum inquit nihil differre intereſſeue de nomine hoc (poſitio) ſiue dialecticus ipſum de omni problemate ſert vt conſuetudo, ſiue etiam de ipſa nunc diffinito problemate. Non enim nomen effingere volentes poſitionẽ ſic definientes, ſed vt oſtendatur in problematibus differentia quę cum fuerit nota nõ amplius de ipſo nomine cõtendere oportet. Vnde per hæc inſinuans nobis quod ſequentes oſtenſionem differentiarum de ipſis ſignificatis oportet vti conſuetudine nominum, & non ipſos efficere impoſitores, & fingere nomina, ſed iuxta rerum differentias nomina nobis intelligenda erunt, vt conſueuerunt facere qui dixerunt aliud eſſe voluptatem, & aliud gaudium, & aliud eligibile, & aliud capiendum.

Non oportet autem omne problema, nec omnem poſitionẽ conſiderare, ſed quã dubitabit aliquis eorum, qui ratione egẽt, & non pena uel ſenſu, nam qui dubitant, utrum oportet Deos honorare, & parentes diligere, an non, pœna indigent: qui uero utrum nix alba, an non, ſenſu. Neque uero, quorum propinqua eſt demonſtratio, neque quorum ualde longe.

Dicens quale quid ſit dialecticum problema, & cur à

problematibus poſitio ſeorſum appellatur hæc quoq; determinat, & oſtendit, quod merito ꝓblema dialecticũ tale nobis ponitur. Non.n. omne problema, neque omnem poſitionem conſiderare oportet, nunc vero diceret ꝓblema, & poſitionem idẽ geminatis nominibus, ſed de his ꝓblematibus quæ ratione ꝓbante ipſa, & oſtendente indigent, ſed non ſenſu, vel pœna. Equidem ea quæ ſenſu, vel pœna egent, non ſunt in his de quibus neutro modo opinantur homines, neq; in his quibus contrarium ſapientes ſentiunt, ac plures, vel vtiq; ipſi inter ſe. Vel diceret qđ & ſi orationes, & ſyllogiſmi talium ſint ꝓpoſiti extranei ab opinione, tanq̃ per hoc ipſa ſub ratione poſitionis cadant tamen non oportet talia admittere. Definiens itaq; prædictum plane quæ ſenſu queue pœna egent per exempla indicauit. Sed aliquis quæreret cur non etiam talia ſunt ꝓblemata, nam ſi ꝓblema contradictionem continet, non ſic ꝓponenda erunt hæc, vtrum oportet Deos colere, vel nõn, an parentes honorare, vel non, Illud autem nõ oportere Deos colere dignum eſt oſtenſione, vel illud, nõ ſunt honorandi parentes. Vel igitur dicit quod partes tales ꝓblematum non oportet conſiderare, vel naturaliter talia ꝓblemata non ſunt dialectica, nã cõtradictionum quarum altera pars non verbis, ſed pœna indiget, quia ꝓrſus extra opinionem eſt, neq; harũ altera pars ĩdiget rationibus, & verbis quia plane eſt inopinabile. Nam problema eſt egẽs oſtenſione, nam ſic credita qui tentat ꝓbare per rationes eorum fide aſſumpta prius multo imbecilliorẽ conſtitutionem ipſorũ tradet per rationes. ideo prorſus talia problemata non erunt dialectica, ſed magis ꝓpoſitiones per ꝓbabiles. Item per hoc oportet talia ꝓblemata ſeruari, quia copia abundantiaq; argumentorũ contra hæc efficit mores deteriores ſæpe, & dicentes, & audiẽtes peiores, quod quidem maxime aduerſatur arti exercitandi, ſiquidem ſic præparatio habenda ad philoſophiã eſt, vel ſi nõ efficit peiores, tñ efficit videri peiores. Equidem abſurdũ eſt illi tẽtanti afferre rationes inopinabiles ſemet per eaſdem facere ignotum, & oĩbus diſſidentẽ opinione. Propoſitio igitur dialectica eſt oppoſitum illi parti ꝓblematis, quæ eget pœna, & problema neutrum, nam ſi neq; ea quorum propinqua eſt demonſtratio ſunt problemata, vt deinceps dicit, multo magis non erunt problemata quæ propter euidentiam exhibent contradicentes dignos pœna, vel ob id non talia problemata ſunt, qui argumentatio in problemata in ambo fiebat, nam ſimul ſtare non poſſunt, quæ in alterum appoſitorum argumentum auferunt.

Nam illa quidem non habent dubitationem, hæc autem magis quàm ſecundum facultatem exercitatiuam.

Huius quod neq; talia ſunt problemata dialectica; quorum demonſtratio euidens, & nota eſt, & quorum demõſtratio eſt longe, & valde occulta, has cauſas apponendo dicit. Nam illa quidem non habẽt dubitationem, hæc aũt magis quam ſm facultatem exercitatiuam, nã quorum demonſtratio propinqua eſt, ea facilia, & facile cognoſcẽda ac breui ſcientia percutienda, vt ſi quis præponeret vtrum homo ſit animal, vel non. Talia autem ſunt etiam quæſita de his decentia, quæ à Stoicis ponuntur, ceu vtrum conueniat ſimul prãdere cum aliquibus, vel cum patre extendere manus ad longiores partes ſi fuerit maior vel nõ, ſed cõtentum eſſe ibi appoſitis. Item ſi decet auditores Philoſophi pedes mouere. ſed neq; de compoſitis problematibus ſophiſtice, & ſuperficietenus faciet ſermonem. Nam ſtatim deprehenditur illud quod videtur eſſe in his ambiguũ ceu vtrum virile virilitatem habeat, vel non, & vtrum iuſtus iniuria aliquem afficiet, vel non, & vtrum ſapiens ſit expers diſciplinæ, vel non. nam videbitur neq; virile virilitatem habere, quia etiam pallium eſt virile, & iuſtus iniuſtus, quia iniuſta aliqñ facit; & ſapiens expers diſciplinæ, qui diſcit intelligitq; illũ, qui eſt expers diſciplinæ, ſed quia ſapiens non diſcit. talia & hæc, vtrum cæcũ poteſt videre, vel non, vel mutum loqui, nam talia ſunt litigioſa, & ſuperficialia, & habent malitiam ob duplicitatem dictionis. Itẽ videtur eligere problemata ſm ſciẽtias, & artes à dialecticis, quia dialectica ponuntur, aut de his quæ circa electionem, vel fugam; aut de his ad veritatem, & cognitionem, aut de adminiculantibus alicui tali. Nam problemata ſecundum ſcientias, & artes, aut ad electionem; vt medicinalia, aut ad veritatem, & cognitionem, vt in geometria, cõferunt: quocirca etiam hæc erunt dialectica problemata ſi fuerint dicta à dialectico qui ipſa oſtendit non per ꝓpria principia, ſed per quædam ꝓbabilia, nam ante dictũ eſt dialecticam methodum de omni problemate ex ꝓbabilibus eſſe ſyllogiſticam, ideo quæcunq; eorum quæ ſecũdum ſcientias, & diſciplinas recipiunt argumenta cõmunia, erunt dialectica problemata, ſed quæcunq; talia non ſunt plus contemplationis habentia quam ea quæ ſunt ſecundum artem exercitandi, exciderent a problematibus dialecticis. Non.n. dialecticum eſt hoc, vtrum omnis triãgulus habeat tres intra æquales duobus rectis, vel nõ. Nã opus eſt meliore, & exactiore methodo ad probationem talium ꝓblematum, nam geometræ intereſt hoc oſtendere quõo ſe habet. ideo neq; ſecundum philoſophiã ſunt omnia problemata talia dialectica, ceu vtrum ſit vna omniũ materia, vel non, & vtrum materia ſit ens vnitum perfectúmve, aut non: & vtrum atomi rerum ſint principia, vel non: & vtrum mouens omne motum moueat, vel non, & vtrum æternus ſit motus vel non. nam maioris, & diligentioris animaduerſionis talia egent. Horum igitur circa eligenda, & fugienda, & horum circa veritatem, & cognitionem, & horum cõferentium ad aliquid horum quæcunq; probabilia ſunt, hæc ſunt propoſitiones dialecticæ. Quæcunq; autem huiuſmodi ſunt tanq̃ neutro modo de ipſis opinari, vel contra ſapientes ſentiunt, ac plures, vel vtriq; ipſis, hæc ſane problemata ſunt.

Determinatis autem his, oportet diuidere quot dialecticarum rationum ſunt ſpecies. Eſt autem alia quidẽ inductio, alia autem ſyllogiſmus. Et ſyllogiſmus quidem quid eſt, dictum eſt prius. inductio uero, eſt à ſingularibus in uniuerſalia acceſsio, ut ſi eſt gubernator eruditus optimus, & auriga, & omnis qui eſt eruditus in unoquoque optimus. Eſt autem inductio ueriſimilior, & planior, & ſecundum ſenſum notior, & pluribus communis. Syllogiſmus autem ualentior, & ad cõtradicendum efficacior. ergo genera, de quibus diſputatiões, & ex quibus (quẽadmodum dictum eſt antea) determinata ſint.

Proponit dicere quot & quę ſint ſpecies orationũ dialecticarũ, quibus fit exercitatio, & quibus ſint vtilia tradenda inſtrũ, duo plane inquit eſſe, & inductionem, & ſyllogiſmum: quorũ quid ſit ſyllogiſmus iam dixit ſed de inductione nunc ſermonẽ facit. quod aũt hę rationes per quas fiũt oſtẽſiones quorundã ſint ſuprema genera, patet eo quod oĩa quę demonſtrant aliquid per aliqd vniuerſale, & cõius oſtendere ipſum, vel per quędam ſub ipſo nitunť, nam idẽ per idem nihil oſtendiť. Erit aũt forte & illud vniuerſaliter igitur oſtenſio per vniuerſale eſt ſyllogiſtica, & illa per ea quę ſunt ſub vniuerſali inductiua ſubordinať aũt ſyllogiſmo ipſum enthymema, & inductioni exẽplum, equidẽ enthymema rhetoricus ſyllogiſmus eſt, & exẽplũ rhetorica ĩductio. Dicit aũt inductionẽ eſſe ꝓceſſum per ſingularia ad vniuerſale, ideo nõ ſane dicunt dicentes inductionẽ ꝓnomẽ eſſe à ſimili ad ſimile, qñquidẽ vniuerſale nõ ſit ſimile his quę ſunt ſub eo. Itẽ demõſtrationis vniuerſalis cã inductio

ductio maxime fit,ſed ratio à ſimilibus ad ſimile magis ſignificat exemplū,nam ratio per ſingularia vniuerſale conſtitui oſtendens,& perſuadens,hæc eſt inductio.Nam qui oſtendit vniuerſale qđ in omnibus optimus eſt eruditus, eo quod accipit quod gubernator eſt optimus eruditus,ſimiliter auriga,ſimiliter & medicus,ſimiliter & belli dux,ſimiliter geometra,& muſicus,architectus,per inductionē huius in omnibus optimum eſſe eruditū demonſtrationē facit.Item dicit differentiam ſm vtilitatem ſyllogiſmi, & inductionis,quæ differentia eſt hæc, nam inquit inductionem eſſe veriſimiliorē,& notiorem,& qūo ſit notior adiecit,nam per ſenſum notius fit id qđ pluribus eſt cōe, nam inductio fit per ſingularia quæ ſunt ſenſibilia, & ſenſibilia ſunt pluribus cōia,& nota.Veriſimile igitur inductio habet,non tñ & neceſſarium quippe non ex neceſsitate vniuerſale ob particularia concederetur,quia non poſſumus omnia ſingularia percurrēdo per inductionem accipere, nam ſingularia ſunt impercurſibilia. Etenim ſi oīa vel & hoc accipiemus cuius gratia vtimur inductione,& nō amplius opus erit aſſumere,vel concludere vniuerſaliter, ex quo in hoc mutabitur,quare vt ratio inducens, vel nō eſt hoc in ipſis acceptis,& eſt occaſio inſtantiæ ad aſſumptionem vniuerſalis ab eodē tanq̄ non ſimiliter ſe habente cū conceſsis.At ſyllogiſmus minorem veriſimilitudinem habens,& neceſſarium,& id qđ vrget,& cogit habet, & valentior potiorq; contra tentantes contradicere, & magis propoſitum eliciens,& concludens. Non.n.eſt locus his qui concedunt cōtradictiones ſyllogiſticas,quod vero habet locum in inductione,quia non poteſt omnia ſingularia(vt dicebam)percurrere.Quēadmodum autem neque omnis ſyllogiſmus dialecticus,ſic neque omnis inductio. Etenim omnis quæ habet veriſimile eſt peculiaris dialecticæ,ſed non ob id ſolis dialecticis,eſt oſtenſio per inductionem,aut ſola inductio accepta aſſumptionis gratia & oſtēſionis vniuerſalis quæ maxime eſt ꝓpria dialecticæ, nam perſuadentes accepta vt concedatur vniuerſale vtimur ipſa,ſed illa conferens ad aſſumptionem dignitatum cōplexa eſt,vt dictum fiat euidens,ſed non vt vniuerſale oſtendat,nam ex eo notum hoc intelligibile,neq; dialecticū eſt neq; propria inductio.Vnam igitur dicit quæ quatuor poſuit diffinitionem,ꝓprium,genus,accidens. Nam de quibus orationes quæ ſunt problemata ſunt in his generibus, ſimiliter ex quibus rationes quæ ſunt ꝓpoſitiones in his ēt ſunt,dixit aūt & aliquid vtrunq; horum,equidem in principio dixit oportere quæ ſunt de quibus rōnes,& ex qbus.

Inſtrumento autem,per quæ abundamus in ſyllogiſmis,ſunt quatuor,unum quidem propoſitiones ſumere. Sumendum autē quotupliciter unumquodq; dicitur, poſſe diſtinguere.Tertium differentias inuenire.Quartum aūt ſimilitudinis conſideratio.

In calce erat hic & vltimū eorū, in quibus dicit methodum dialecticam eſſe,nam dicendo,primum igitur conſiderandum eſt ex quibus methodus,intulit, ſi vero ſumpſerimus ad quot & quæ & ex quibus rationes,& qūo his abūdabimus,habebimus ſufficienter ꝓpoſitum. Cum igitur dixerit de ꝓpoſitionibus,quarum indicatiuum erat, illud .ſ.(ex quibus)& de problematibus quod ſignificabat per hoc,ad quot,& quæ,nunc etiam de inſtrumentis proponit dicere quæ ſunt conferentia ad inuentionem, & abundātiam dialecticarum rationum. Hęc autem ſunt ſyllogiſmus,& inductio, vt prædixit, tamen ipſe de ſolis ſyllogiſmis mentionem fecit,& dictum eſt perinde ac dicat, Inſtrumenta quibus abūdabimus dialecticis rationibus ſunt quatuor,quorū vnum inquit eſſe hoc.ſ.propoſitiones accipere non aſſerendo ꝓpoſitiones organa dialecticarum rationum.Nam ipſæ ſunt partes ſyllogiſmorum, & inductionum.At partes alicuius non ſunt inſtrumēta illius, ſed vocat inſtrumentum quo poterimus abundare propoſitionibus,non.n.ꝓpoſitiones,ſed poſſe abundare propoſitionibus eſt inſtrumentum.Secundum autem eſſe inquit. inſtrumentorum conferentium ad abundantiam propoſitionum illud.ſ.poſſe ea quæ dicuntur multipliciter cognoſcere,& diuidere,ſiue nominibus ſint eadem, ſiue orationibus.Tertium quoq; poſſe differentias cognoſcere quorundam quibus inter ſe differunt. Quartum poſſe inuenire ſimilitudines in his quæ differunt,quod igitur ꝓpoſitionum electio,& præparatio ſit vtilis ad ſyllogiſmos, patet. Nam habentes propoſitiones electas dialecticas.i.probabiles facile poterimus de ꝓpoſito problemate ratiocinari ſed aliorum inſtrorum opportunitatem.ſ.eam conſiderādi diuiſionem eorum quæ dicuntur multipliciter, & habēdi vim cognoſcendi,& inueniendi differentias,& poſtremo conſiderationem ſimilis,ipſe procedendo dicit,poſtq̄ deſcripſerit,& numerarit vnamquamq; methodum.

Sunt autem & modo quodam etiam tria horum,propoſitiones. Eſt.n.unumquodq; eorum propoſitionem facere,ut quoniā eligendum eſt honeſtum,uel delectabile,uel utile: & quoniā differt ſenſus à diſciplina,eo quod amittenti eam, poßibile eſt rurſum ſumere. Illū autem impoßibile, & quoniam ſimiliter ſe habet ſalubre ad ſanitatem,& habile ad bonam habitudinem. Eſt autem prima propoſitio ab his,quæ multipliciter dicuntur,ſecunda differentijs,tertia uero a ſimilibus.

Ideſt ſunt etiam tria horum modo quodam quæ conferunt ad electionem propoſitionum,ex quibus ſyllogiſmi, & inductiones,nam ex diuiſione propoſitionum quę multipliciter dicuntur,abundantia fit,& ex inuētione differentiarum,& ex contemplatione ſimilium, nam illud diuiſum multipliciter propoſitio fit.Similiter etiam aliorum vnumquodque,& oſtendit hoc per exemplum hoc, quia eligendum eſt honeſtum,vel delectabile,vel vtile,nam ex huius diuiſione habentes propoſitionem hanc,arguemus contra problema hoc,vtrum tyrannidem exercercſit eligendum,vel non.Nam ſi omne eligendum, vel honeſtū, vel delectabile,vel vtile,tyrannis autem nihil horum habet,non erit igitur eligenda.Rurſus ex diuiſione corporis habentes,quod corpus,vel naturale eſt, vel mathematicū contra problema hoc, vtrum anima ſit corpus, vel non, abundabimus ſyllogiſmo credentes, quod nec naturale corpus eſt,nec mathematicum, vel quod non ſolum bonum in anima,& ex cognitione differentiarum oſtendit, rurſus per exemplum quomodo fit abundantia propoſitionum.Nam quod differt ſenſus à ſcientia,eo ꝙ ſcientia abiecta poteſt iterum recuperari, ſed ſenſus minime pōt, ſcientes abundabimus propoſitionibus contra problema hoc,vtrum idem ſenſus cum ſcientia,vel non.Nam ſcientes differentias ipſorum inter ſe oſtendemus quod nō idē ſimiliter etiam dicto ab ipſo, & quia ſcientia poteſt ab alio accipi,& ſenſus non. Item quia ſenſus magis, & minus haberi poteſt,& ſcientia non.Item quia ſenſus à natiuitate, ſcientia vero poſterius. Item alteratur, alia vero non. Item alio cuncta animalia conueniunt, & aliam ſola rationalia animalia habent. Similiter quoque ſcientes differentiam opinionis, & ſcientiæ habebimus propoſitiones ad demonſtrandum quod non eædem, ſiquidem alia de contingentibus, & aliter ſe habentibus, & ſcientia non. Rurſus à contemplatione ſimilis adiecit propoſitionem inuentam hanc, quod ſimiliter ſe habet ſanus ad ſanitatem,& bene habitudiue præditus ad bonam habitudinem,& ſana ad ſanitatem,ſed efficientia ſanitatem ſana ſunt, igitur & efficientia bonæ habitudinis erunt ea quæ ſunt bene habilia. Rurſus quæſiti, vtrum tranquillitas

ſit quies vel non, per contemplationem ſimilis habentes propoſitionem hanc, quod ſimiliter ſe habet ſerenitas in aere, vt trãquillitas in mari, aſſumentes quod ſerenitas eſt quies, demonſtrabimus etiam tranquillitas eſt quies. Si autem & tria inſtrumenta conferunt ad abundantiam propoſitionum merito à principio dicẽdo circa quæ verſetur dialectica, dicendo quod ſi ſumpſerimus ad quot, & quæ, & ex quibus rationes, adiecit hoc, & quomodo his abundabimus, ſiquidem inſtrumenta omnia conferant ad abũdantiam propoſitionũ, & propoſitiones ſunt materia ſyllogiſmorum.

Ergo propoſitiones quidem eligendum quotquot modis determinatum eſt in propoſitione, aut omnium opiniones proponenti, aut plurium, aut ſapientum, & horum, uel omnium, uel plurimorum, uel notiſſimorum. Aut etiam contrarias apparẽtibus, aut quæcũq; opiniones ſecundum artem ſunt, aut contrarias apparentibus probabilibus, quaſcunque oportet protendere ſecundum contradictionem, quẽadmodum dictũ eſt prius.

Cum de electione propoſitionum primum dixerit aliqua loca, & occaſiones electionis & abundantiæ ipſorum aſſignationem, nam quot modis determinatum eſt probabile, & dialectica propoſitio, per cũcta hæc oportet electiones ipſorum fieri. Etenim ea quæ videntur omnibus oportet eligere, & ea quæ videntur pluribus ſimiliter etiã in ſapientibus quæ videntur omnibus, & ea quæ videntur pluribus, & ea quæ clariſſimis fama. Item inquit eligenda eſſe contraria probabilibus. Nam ex talium electione abũdantia propoſitionum fit dialecticarum ſecũdum contradictionem propoſitarum. nam qui habet hanc, quod non oportet amicis malefacere contrariam exiſtentem propoſitioni probabili in vſu negatiue ipſam proponens abundabit dialectica propoſitiõe, quod etiam ipſe ſignificauit, quia nihil hoc. Oportet autẽ proponere, & contrarias apparentibus probabilibus ſm contradictionem, nam quomodo oportet vti, & accipere contrarias apparẽtibus, determinauit per hæc, quia inquit, oportere etiam eas eligere quæcunque opiniones ſecundum artes inuentæ beneq; dictæ ſunt, ceu ſunt nonnullæ in geometria à geometris & in muſica nonnullæ à muſicis, vel in differentibus ab his, nam aliquis poneret vt probabile id quod ab Hippocrate dicitur in medicina, & ab Archimede in geometria, & ab Ariſtoxeno in muſica.

Vtile autem & facere eas in eligendo, non ſolum, quæ ſunt probabiles, ſed & ſimiles eis, ut quod contrariorum idẽ ſit ſenſus, quoniam & ſcientia contrariorum eſt eadem. Et quod uideamus ſuſcipientes aliquid, non emittentes, quoniam & in alijs ſenſibus ſic eſt, nam & audimus ſuſcipientes aliquid, non emittentes, & olfacimus eodem modo, ſimiliter autem et in alijs.

Vtile autem dicit ad electionem, & probationem propoſitionum probabilium, & hoc non ſolum probabiles eligere, ſed etiam illud ſimiles probabilibus adiectione ꝓbabilium facientes ipſas probabiles, vt dixit etiam in ſermone de propoſitionibus, nam cum ſit opinabile ſcientiam eſſe eandem contrariorum, ſimile quidem eſt ipſi, ſenſum eſſe eundem contrariorum, ſed probabile fieret taliũ vnũquodque adiectione ſimilis cum ſit probabile. Nam proponentes dicere oportet, nunquid contrariorum idẽ ſenſus, vt etiam ſcientia, vel ſic, nunquid idem ſenſus contrariorum, quia etiam ſcientia eadem eſt contrariorum. Et nunquid videamus aliquid viſu aſpectuq; patiẽte, etenim in alijs ſenſibus ſic fit obiectio, & receptio. Nam facile cõcedentur ob ſimilitudinem ad probabiles, vt etiam tale eſt, nunquid vt oportet amicis benefacere, ſic oportet ipſis etiam non malefacere.

Amplius quæcunque in omnibus, uel plurimis uidentur, ſumendum, ut principium, & apparentem poſitionem, nam ponunt qui non conſpiciunt in aliquo non ſic.

Inquit oportet, & ea vel in omnibus vel plurimis ſic viſa, & apparentia vniuerſaliter accipere tanq̃ ſint principia & vera atq; ea quæ omnibus videntur, & ſic poſita, nam nomine poſitionis nunc pro cõcedere, & ponere vſus eſt, .i. vti oportet, & talibus propoſitionibus tanq̃ conceſſis, & principijs, & ſi non in omnibus ſic ſe habeat dictum vere, talia autem erunt, ceu hoc maiori bono cõtrarium maius malum eſt. Hoc enim & ſi non in omnibus ſic ſe habet ſed videtur ſic tamen in pluribus ſe habere. Sunt quidem nonnulla per quæ non eſt verum vniuerſaliter. Nam in ſanitate morbo, & mala habitudine, & bona econtrario demonſtranda ſunt, vt etiam in primis notauimus, nam bona habitudo eſt maius bonum ſanitate, porro bona habitudo ſecum fert ſanitatem, tñ ſanitas non amplius ſecum bonam habitudinem, ideo maius bonũ eſt habitudo. Nã illud qđ ſecum aliquid infert maius, & bonũ, & malum eo quo ſimul infertur, & non ſecũ infert. Verum mala habitudo quæ eſt contraria bonæ habitudini non eſt maius malum ipſo morbo, qui eſt cõtrarius ſanitati, ſed ecõtra morbus eſt deterior mala habitudine, nam morbus ſecum infert malam habitudinem. Nam omnis ægrotans eſt in mala habitudine, ſed minime mala habitudo ſecũ infert morbum, nam quidam ſunt ſani, qui mala ſunt habitudine imbuti. Simile etiam prædicto eſt hoc, in duabus coniugationibus ſi contrarium alterum ſequeretur ex altera coniugatione contrariorum, alterũ & contrariorum ex alia coniugatione, & reliquum ſequetur contrariorum ex prima reliquum contrariorum ex ſecunda, ſic album diſgregatiuũ, & nigrũ congregatiuum, & quia dulce ſuaue, & amarum triſte. Nam in pluribus ſic ſe habet licet non in omnibus. Sunt autem in quibus econuerſo, vt in prædictis. ſ. ſanitate, morbo, bona habitudine, & mala. Non. n. quia bonam habitudinem ſanitas ſequitur, iam & malam habitudinem ſequitur morbus, ſed econtra, mala habitudo ſequit̃ morbum. Simile quoque his, & hoc, cuius extremitas eſt bene eligibilior, & idipſum eligibilius eſt. Nam in plurimis ſic ſe habet, non tamen in omnibus, nam illud bene mori eſt eligibilius quam bene ſcribere, tale etiam eſt vniuerſale acceptum hoc, cor eſſe principium in animalibus, nam in pluribus ſic ſe habet, non tamen & vniuerſale, nam quædam ſunt animalia quæ principium non habent cor. Sed aliquis quæreret quo talia differunt ab his, quæ omnibus, vel plurimis videntur. Niſi diceret quod talia neq; à principio interroganda ſunt, ſed vti ipſis oportet veluti conceſſis, & vt principijs, nam neque principia aliquis interrogaret, ſed velut conceſſis vtitur, alioquin inquit talia ſunt accipienda per inductionem vt talia.

Eligere autem oportet & ex ſcriptis diſceptationibus. Deſcriptiones autem facere in unoquoque genere ſupponentes, ſeorſum, ut de bono, aut de animali, & de bono omni incipiendo a quid eſt. Annotare autem, & ſingulorum opiniones, ut quod Empedocles quatuor dixerit elementa corporum eſſe. Ponet enim aliquis, quod ab aliquo probato dictum eſt.

Cũ dixerit q̃uo venandæ, & cumulandæ ſint ꝓpoſitiones dialecticæ, inquit, oportere non ſolũ ex circũlatis opinionibus propoſitiones dialecticas accipere, ſed etiam ex ſcriptis diſceptationibus quæcunque in ipſis probabiliter ſcripta ſunt, eligere & habere præparata. Non enim facile ex hoc quod ſtatim abundabimus vtilibus propoſitionibus ad propoſitum problema, niſi præparatum ſit, vnde inquit, electiones faciendas eſſe non incaute confuſeque, ſed ſm deſcriptiones. & ſeorſum, ab vnumquodq; ꝓpriũ genus annotare. Nã ſic nobis ſcientibus erũt vtiles in qui-

bus ipſas inuenire poterimus quando indigeremus. Item ſm vtrunq; genus ordinem quendã apponentes, ceu ſeorſum de animali, & ſeorſum de bono, & ſeorſum de oĩ bono, ac de vnoquoq; genus vnũquodq; annotare, et primũ quid eſt ordinare debemus, vt ꝙ omne animal eſt ſubſtantia animata ſenſitiua, vel qđ ſubſtantia. Deinde quale qd quia animatum, quia ſenſitiuum, vel vniuerſaliter aliquid ꝙ ipſi ineſt, vt ꝙ oẽ animal, vel pedeſtre, vel aquatile, vel volatile, vel ꝙ omne animal reſpirat, vel ꝙ non oẽ animal ferens cornua vtrinq; dentatum. Item ſi cõtrariũ aliquid eſt ꝓpoſito, & quid eſt ipſi contrarium, vel quod ſequitur ipſum, vel quid ipſum ſequitur. Vtilia quidem ſunt & hæc, vt ꝙ etiam ſolertia eſt coniectura, & induſtria in tempore inconſiderato, vel quod Sol eſt aſtrũ apparens die, vel bonum qđ omnibus expetẽdum, vel virtutem meliorem habitum, quam ſelicẽ, & bonum vitæ fluxũ. & ꝙ conſequẽs quidem eſt quod neceſſarium eſt eo quod alterum eſt, & pugnans ꝙ neceſſarium eſt non eſſe. Sic etiam fecit in decem prædicamentis de vnoquoq; prædicamento dicẽdo. Nam quia talia manifeſta aſsignantur, adducunt ſecum diſputantem, ideo ipſa electa habere oportet. Poteſt etiam illud (incipiendo à quid eſt) de bono dici, quia videtur eſſe in decem generibus. Nam de omni bono dicens, inquit, incipiendum eſſe à bono in ſubſtãtia, nam ipſum quid eſt in ſubſtantia proprie eſt. Item inquit oportere in electionibus annotare, & deſcribere ſingulorum opiniones, nam facile concedent dicta ſæpe diſcentes, ac ſcientes eum qui dixit, & quæ ſimpliciter dicta non concedunt, hæc ponũt admittuntq; audito dicente, & auctore eorum.

Sunt autem (ut figuraliter ſic complectamur) propoſitionũ & problematum partes tres, nam aliæ ſunt morales propoſitiones, aliæ naturales, aliæ rationales. Morales quidem ſunt huiuſmodi, ut utrum oporteat parẽtibus magis, an legibus obedire. rationales uero, ut utrum contrariorum eadem diſciplina ſit, an non. naturales autem, ut utrum mundus ſit æternus, an non. Similiter autem, & problemata.

Cum paulo ante dixerit de problemate, tum dixit, problema autem eſt dialecticum theorema conferens ad electionem, & fugam, vel ad veritatem, & cognitionem, vel idem, vel vt adminicularis ad aliquid alterum talium, qđ ſane tunc de problemate dixit. & notauimus quod non ſolum problemata, ſed etiam propoſitiones in his, nunc idẽ dicit in his, nam partes pro hoc ſpecies, & propoſitionum & problematũ cões vniuerſaliter inquit eſſe has dialecticorum, quia ſunt quædam problemata, & propoſitiones, quę nec morales, nec naturales, nec ratiõales, quippe ſunt ſm artes, & ſcientias, vt in geometria, in muſica. ſed ꝓpoſitionum, & ꝓblematum ſimiliter alia ſunt (inquit) moralia, vocans moralia quę cõferunt ad electionẽ, & fugã, & alia naturalia, & hæc talia ſunt, quæ ad veritatem, & cognitionem iuuant. Nam naturalia oĩa ad cognitionem veri in ipſis habent ꝓpriiſsimam relationem, & ſiquidem etiam experientia circa ipſa, & ad aliquas actiones vtãtur. Item logica dixit, qñ ibi dixit hoc, vel vt adminiculãs ad aliquid alterum talium nunc nominans rationale, quia rationale eſt inſtrumentum, & velut conferens aliquid ad alia aſſumptum oſtendens, ſed per exẽpla oſtendit quæ ſint morales ꝓpoſitiones, & quæ naturales, & quæ rationales. Verum adiecit illud (vt figuraliter ſic cõplectamur) quia non eſt hic diligenter determinandũ. Sed quę cõferunt ad electionem, & fugam, has vocat morales, & quę ad veritatem, & cognitionem, naturales, nam ſunt in quibus fit viciſsitudo vt in ſequentibus dicetur. Sed dicturus tanq̃ de ꝓpoſitionibus proponit hoc, nam aliæ morales propoſitiões ſunt. Item inferens hoc, ſimiliter, & problemata, & exempla dicens, formauit figuratiitve vt problemata. Nam (vtrũ) dixit ꝙ eſt proprium ꝓblemati, vt illud, nunquid, propoſitionis, aut, ſed forſitan non amplius drīam ipſorum quoad dictionem, & verba ſeruans. Nam vniuerſale problema dialecticum quoad locutionem, & dictionẽ fieri poteſt ꝓpoſitio, & omnis propoſitio problema per mutuam mutationem illius, vtrum in ipſum nunquid tamen ſecundùm res minime ipſorum differentia hanc viciſsitudinem mutuãq; mutationem ſuſcipit. Nam ꝓblemata dubitãda eſſe oportet, ſed propoſitiones ex ſeipſis habere oportet fidem.

At uero quales ſint ſingulæ earum, quæ dictæ ſunt, definitione quidem non facile aſsignare eſt ipſas: ea uero aſſuetudine, quæ per inductionem eſt, tentandum cognoſcere unamquamq; earum in dictis exemplis conſiderando.

Vniuerſaliter inquit, prædictas ſpecies propoſitionum definitione complectendas eſſe inquit non eſſe facile, ſed oportere iuxta prædicta exẽpla eos aſſuefacere, vt per inductionem oſtendentes noſcant differentiã ipſorum. Nã neq; qui dicit moralia eſſe quæ conferunt ad electionem, & fugam, vt paulo prius dicebatur, oĩa moralia cõplectetur. porro de hoc, ſi viciſsim ſeſe conſequuntur virtutes, ꝓblema eſt morale, non tñ cognitio ipſius ad electionẽ habet relationem, ſed ad cognitionem. Similiter etiam vtrũ voluptas iucundus motus eſt, vel non. Eſt quidem morale ꝓblema, non tñ ad electionem aliquã cognitio ipſius confert, vel fugam, ideo merito dixit hoc, quales autem ſingulæ prædictarum definitiones quidem nõ facile eſt aſsignare de ipſis, nam morales dicemus tales, ꝙ qui nõ boni gratia aliquid impertit non eſt liber, ꝙ virtus per ſe ipſam eſt eligenda, & quæcunq; de eligibilibus, & quæcunq; de practicis. Item naturales vocat eas quæcunq; ſunt de auctione, de motu, de generatione, & corruptione, & qđ omne generabile, & corruptibile, & id genus. Nam ſunt quædã problemata, & ꝓpoſitiones etiam in naturalibus, quæ habent relationem ad electionẽ, & fugam. Nam vtrum omnia ſm fatum, & coacte ferantur, cum ſit naturale habet relationem ad electionẽ, & fugam, nam ſi videtur conſulere de agendis, vel ne, hinc pendet. Rationales autem dicit vt ea quæ ſunt ad aliquid ſimul natura, quod contrariorũ eadem eſt ſcientia, quod contradictio diuidit verum, & falſum, & ea generis, & ſpeciei, & ea de ſyllogiſticis figuris & ea de coniugationibus, & ea de propoſitionibus, indicans qđ oportet ſpecies ꝓprias, & ſeorſum de vnoquoq; eligere, ſeorsũ morales, ſeorſum nãles, ſeorſum & rõnales.

Ad philoſophiam igitur ſecundum ueritatem de his negociandum, dialectico autem modo ad opinionem.

Cum dixerit de problematibus, & ꝓpoſitionibus alias eſſe morales, alias naturales, alias vero rationales addit qđ opus eſt Philoſopho ſm veritatem facere inquiſitionem, & tractationem de his, nam ſecũdum ſingulas ſpecies prędictas gratia inuentionis veritatis facit talem tractationẽ in ciuilibus, & moralibus auſcultatorijs de moribus, quarẽ vere eliget vere ꝓpoſitiones ad electionem, & vere ad fugam conferentes, & de veris eligendis. Sed in ſpeculatiuis & naturalibus vera, vt vera quæret, & in reſolutorijs, & in his de propoſitionibus, & in diuiſione eorum quæ dicuntur multipliciter, & quęcũq; talia, faciet logicus electionẽ dę vtilibus vere, ſed dialecticus ad opin. vt in eadẽ tractatione, & in Rheto. & in exterioribus extrinſeciſue, etenĩ in illis plurima, & de moralib. & de nãlibus ꝓbabiliter dñr.

Sumendæ autem ſunt quam maxime uniuerſales propoſitiones omnes, & de una multæ faciendæ ſunt, ut quod oppoſitorũ eadem eſt diſciplina, deinde quod contrariorum, & quod ad aliquid. Eodem modo, & ipſæ rurſus diuidendæ, quouſque contingere poteſt diuiſio ut quod boni, & mali, & albi, & nigri,

& frigidi, & calidi, ſimiliter autem, & in alijs. de propoſitionibus igitur ſufficiant prædicta.

Vt abundemus pluribus propoſitionibus & rationibus inquit eſſe vtile tentare atq; niti, vt accipiamus in electionibus vniuerſales propoſitiones maxime. Nam ſic ab vna ſumpta pluribus abundabimus, vt non quia cõtrariorum vna ſcientia, ſed quia oppoſitorum, nam habẽtes hoc, habemus etiam per idem quod contrariorũ, & quod oppoſitorum ſm habitum, & priuationem, & ad aliquid, & contradictionem eſt vna ſcientia, ſed horum vna quæq; rurſus diuidemus accipientes ea quæ ſunt ſub vnoquoq; ipſorum, vt ea quæ ſunt ſubcontraria, nam boni, & mali eadẽ eſt ſcientia, & albi, & nigri idem ſenſus, nam viſus. Item frigidi, & calidi idem, quippe tactus eſt, ſimiliter etiam ſicci, & humidi, verum ſcientiam vocat cõmunius cognitionẽ, quæ cognitio per ſenſum fit. Item in alijs ſimiliter, & in his quæ ſunt ad aliquid dupli, & dimidij eadem ſcientia eſt, & grauioris, & leuioris eadem. Item & ſimilium eadẽ eſt, & in habitu, & priuatione, cæci & videntis eadem cognoſcitiua, & ſurdi, & audientis. Item in contradictione ſcientis quod hæc affirmatio eſt vera, illud etiam ſcire opus eſt qđ oppoſita eidem ſit falſa, & econtra. Rurſus qđ omnis motus eſt mutatio à quo ſumendus eſt, ſed nõ quia localis motus, nam habentes illud etiam habebimus quod generatio corruptio, alteratio, auctio, & diminutio ſic ſe habent.

Ipſum autem quotuplicitur negociandum eſt, non ſolũ quæcunq; dicuntur ſecundum alium modum, ſed & rationes eorũ tentandum aſsignare, ut non ſolum, quoniam bonum alio quidem modo dicitur iuſtitia, & fortitudo, euecticum autem, & ſanatiuum alio, ſed quoniam & illa quidem eo quod ipſa qualia quædam ſunt, hæc autem eo quod effectiua alicuius, & non eo quod qualia quædam illa ſunt, ſimiliter autem & in alijs.

Quatuor vt inſtrumentorum vtilium quæ dixit vtilia eſſe ad ſyllogiſmos, ſm erat poſſe id quod multipliciter dicitur diuidere, & cognoſcere, ob quod poſtq̃ ſuppoſuit quomodo poſsimus abundare propoſitionibus procedit, & tradit quoſdam nobis locos, & occaſiones quibus poterimus cognoſcere ſi propoſitio fuerit demonſtratio eorum quæ multipliciter dicuntur, & ſi vno modo dicitur. Sed cũ dupliciter dicatur hoc quod multipliciter dicitur, aliud in nominibus quæ æquiuoca appellantur, & aliud in orationibus quas conſueuimus amphibolas ambiguas. ſ. dicere. Nunc qũo potuimus in nominibus ipſum duplex cognoſcere, oſtendit. Et ante hæc primum enunciatur aliqđ nobis tradit docendo nos quomodo oportet diuiſionem eorum, quæ multipliciter dicuntur, & aſsignationem facere. Non. n. ſolum inquit oportere ipſa ſolum inter ſe differentia ſignificata ab eodem afferre dicentes, & ſcribentes, q̃ aliter. v. g. bonum dicitur de iuſtitia, & fortitudine, & aliter de prædicta bona habitudine, & ſana. Nam dicuntur etiam hæc bona. Item addẽtes quod aliqua vt habitus bona dicuntur, & per ſe talia vt virtutes, nam dixit (qualia) ꝑ hoc bona, quia ſimpliciter ſana ſunt qualia, ſed quædã velut efficientia alicuius boni, & bonæ habitudines & ſana. Nam hæc ſunt bona, quia efficientia boni ſunt, vt conſueuit ipſe facere diuiſionem bonorum, ideo & aliqua vt habitus dicta, & eo quod qualia ſunt efficiunt habentes bonos. Item ſic dicta bona tanq̃ efficientia alicuius boni, neque per ſeipſa bona ſunt, neq; efficiunt habentes ipſa bonos, ſed habentes bona, vel potentes aliquod bonum facere, ex quo ſignificat, videlicet quod per ſe bona participãtibus ipſis habitus, vel diſpoſitionem ingerunt. Nam & ipſe vt virtutes habitus ſunt, ſed quæcunq; efficientia habẽtibus ipſa ſolam aptitudinem ad operationem bonorum, quam virtutem, & potentiam dicimus, ingerunt. Nam ſic eſt ſcire plane quod multipliciter dicitur ſi ſecundùm ꝓpriam rationem differentibus ſignificatis aſsignabimus vnumquodque.

Vtrum autem multipliciter ſpecie dicitur, aut uno modo, ꝑ hæc conſiderandum. Primum quidem in contrario perſpiciunt ſi multipliciter dicitur, ſiue ſpecie tantum, ſiue nomine, & ſpecie diſſonet. Quædam enim ſtatim, & nominibus alia ſunt, ut acuto in uoce contrarium eſt graue, in magnitudine autem obtuſum. Patet igitur, quoniam contrarium acuto multipliciter dicitur. Si autem hoc, & acutum. nam ſecundum utrunque horũ aliud erat contrarium. Non. n. idem acutum erit obtuſo, et graui contrarium. utriq; autem acutum contrarium. Rurſum graui in uoce quidem contrarium acutum, in corpore uero leue. Quare multipliciter graue dicitur, quoniam & contrarium. Similiter autem, & pulchro, ei quidem, quod in animali, turpe: ei uero, quod eſt in domo, perniciosum. Quare æquiuocum pulchrum.

Cum dixerit quomodo oportet diuiſionẽ eorum, quæ multipliciter dicũtur facere, ad hoc nobis methodum tradere, quomodo hæc cognoſcemus venit, eo quod vtrum multipliciter, vel vno modo dicitur. Illud autem, ſpecie, adiecit rationabiliter, nam quãdo ſpecie, & ratione, & ipſa diffinitione ſignificata differunt inter ſe, tunc ſunt æquiuoca, & ambigua, & multipliciter dicta, quia etiam genus & ſpecies multipliciter dicitur, nam de ſimilibus vtrunq; prædicatur, ſed quia non ea de quibus prædicatur, ſecundùm ſpeciem, & rationem cõmunem ſecundùm nomen differunt, ideo non dicentur æquiuoca, vel ambigua, neq; genus, neque ſpecies, nam æquiuoca ſunt vt in prędicamẽtis dixit, quorum nomen ſolum cõe eſt, & ratio ſubſtantię ſecundùm nomen eſt altera, quam nunc dixit ſpeciẽ. Qđ autem dixit (ſpecie) pro ratione ipſe indicauit per quæ inſert, ſiue ſpecie, & nomine diſſonet, ſubiungit ergo primo in contrario conſiderandum eſt ſimpliciter dicitur occaſiones tradens ab oppoſitis inuentionis, & iudicij eorum quæ multipliciter dicuntur, primo qũo à contrarijs poteſt cognoſci aliquid multipliciter dictum oſtendit. Nã oportere inquit ipſum ſi contrarium aliquid propoſito, & quæſito ſi multipliciter dicatur conſiderare, ſi contrarium ipſi etiam multipliciter dicitur, vel ſolum ſecundùm rem, vel ſecundùm nomen, quibus & pluribus exiſtentibus hoc dicitur eſſe. Nam hoc eſt illud ſiue nomine. & ſpecie diſſonet, nam dicit ſiue nomine, & non ſpecie ſola, nam in quibuſdam ſunt nomina ſtatim contrariorum quo etiam diſferunt, vt in quibus ipſe apponit. Nam acuto contrarium eſt graue, & obtuſum, in voce quidem graue, in mole obtuſum. Item in ſapore dulce non ſolũ ſpecie. i. ſubiecta re differentia inter ſe, ſed etiam nominibus, nam aliud nomẽ graue, & aliud obtuſum, & aliud dulce, & acutum, igitur dicitur multipliciter exiſtens in ambobus, vel omnibus cõtrarium, & erit eius aliud in voce quod erit contrariũ graui, & aliud in mole, ꝙ erit contrarium obtuſo, Illud autem in ſapore quod eſt contrarium dulci, non ſemper idẽ acutum eſt contrarium graui obtuſo, & dulci. Eſt autem vnicuique horum contrarium acutum, quare ſunt differentia acuta. Sed notãdum eſt quod per ea quæ deinceps ſubdit ipſe ſapori acuto contrarium nominat obtuſum. ſimiliter rurſus graui, & acutum, & leue contraria ſunt, nam in voce acutum, in mole vero leue. igitur multipliciter dicitur etiam graue. Similiter etiam honeſtum oſtẽdetur eſſe de numero eorum, quæ dicuntur multipliciter, quia contrarium eſt ipſi turpe, & nequam. Equidem in animali turpe dicitur de forma animalis, nam dicitur animal pulchrũ & turpe, & habitatio nequam, quippe quæ non dicitur turpis, vel non pulcra honeſtaue, ſed nequam. Item qui hoc

loco

loco vtuntur poſſunt oſtendere etiam timiditatem eſſe de numero eorum quæ multipliciter dicuntur, nam ipſi contraria eſt fortitudo, & audacia cum plus ſint, & differãt inter ſe, vel non nunc eſt. Nó enim vt in his ſecundùm vtrũque erat aliquid totale ab ipſo nomine ſignificatum contrarium, ſic & in his. Nam idem ambobus contrarium, nó tamen ſecundùm idem, nam in quibus eſt timiditas his ẽt ſecundùm aliquid eſt contraria fortitudini virilitatiq́;, & ſecundùm aliquid audaciæ, ſiquidem eſt timiditas malitia in indigentia ea, quæ eſt circa has aliquas paſsiones. Et enim ſecundùm hoc malitia, & immodeſtia incommenſuratione circa has paſsiones contraria eſt virilitati, & ſecundùm hoc quia indigentia circa hæc eſt contraria audaciæ. Nam neque timiditas eſt contraria audaciæ, quatenus malitia eſt circa tales affectiones, quandoquidem per hoc conueniat cum ipſa, neq; virilitati quatenus eſt indigentia ſecundùm hæc. non. n. contrariũ eſt indigens circa hæc ipſi medio circa eadem, non tamen vtrunq; ſeorſum acceptum eſt timiditas, ſed ipſum aggregatum eſt timiditas, ideo compoſitum oſtenderetur, non tamen & multipliciter dictum. Item virilitas cum ſit contraria timiditati & audaciæ, diuerſis exiſtentibus eiſdem contraria eſt, quatenus conueniunt inter ſe, nam quatenus incommenſurationes, & malitiæ circa has paſsiones virilitas eſt contraria eiſdem, quare vt vna ambabus.

In quibuſdam autem nominibus nullo modo diſſonet, ſpecie autem manifeſta in eis ſtatim differentia eſt, ut de claro, & obſcuro. Vox enim clara, & obſcura dicitur. Similiter autem, & color. ergo nominibus quidem nihil diſſonant, ſpecie autem manifeſta in eis ſtatim differentia eſt. Non enim ſimiliter, & color clarus dicitur, & uox clara. Manifeſtum autem hoc eſt per ſenſum, nam eorum, quæ eadem ſunt ſpecie, idẽ ſenſus eſt, at clarum quod eſt in uoce, & in colore, non eodem ſenſu iudicamus. Sed hoc quidem uiſu, illud autem auditu. Similiter autem, & acutum, & obtuſum in ſaporibus, & in magnitudinibus. Sed hoc quidem tactu, illud autem guſtu. Nam neq; hæc diſſonant nominibus, neque in ſeipſis, neque in contrarijs. Obtuſum enim contrarium eſt utriq;.

Equidem manifeſta exiſtente differẽtia ſecundùm res dicens oſtenderetur etiam propoſitum eſſe de eorum quę dicuntur multiplicitér, qua differentibus rebus contrariũ, nam albo contrarium eſt nigrum, ſed nigrum aliud in voce eſt (Nam dicitur nigra vox) aliud autem in colore, quæ cum differant inter ſe ſpecie, & ratione, patet etiam quod album erit multipliciter dictum Nam vtriq; nigro ꝓpriá aliquod album eſt contrarium, aliud exiſtens in voce, & aliud in colore. Quod vero aliud ſit nigrum, & aliud in colore, oſtendit ſimul etiam methodum docens nos diſcernendi ea, quæ differunt. Nam eorundem ſpecie idem ſenſus. ſi vero hoc fuerit. ſ. vt aliquorum non ſit idem ſenſus, hæc non erunt eadem ſpecie. At nó eſt idem ſenſus iudex nigri in voce, & nigri in colore, ſed huius eſt viſus, illius autem eſt auditus. Si vero quorum differunt partes iudicandi, eadem inter ſe diſcrepant, igitur & hæc inter ſe erũt diuerſa. Item in non contrarijs eodem vtendum eſt, ſed propoſitum ſui duntaxat eſt oſtendere quod quædá ſint æquiuoca, vt in colore, quia huius viſus eſt iudex, & huius auditus muſici, ideo eſt color æquiuocum, ſed nihil ſibi eſt contrariũ. Vnde erit hic locus ad ianuam venationemq; eius, quod multipliciter dicitur, ſimilis his quæ iam dicta ſunt. Oſtendetur autem, & obtuſum eſſe multipliciter dictum, quia etiam acutum contrarium exiſtens eidem multipliciter dicitur, nam acutum eſt in voce, & in mole, igitur, & obtuſum duplex, aliud in voce, nam dicitur vox obtuſa, aliud vero in mole. cæterum dicit neque in ſeipſis, neq; in contrarijs, ſed quomodo neque in contrarijs diſſonẽt nominibus oſtendit dicendo, nam obtuſum, & contrarium vtriq;, verum ipſe non accepit in mole, ſed in ſapore.

Amplius ſi huic quidem eſt aliquid contrarium, illi autem ſimpliciter nihil: ut ei, quæ eſt a potu delectationi, ea, quæ eſt a ſiti triſtitia, contrarium. Ei autem, quæ eſt ab eo, quod eſt conſiderare, quoniam diameter eſt coſtæ incommenſurabilis, nihil. quare multipliciter delectatio dicitur. & ei quidem quod eſt ſecundum mentem amare, odiſſe contrarium eſt: ei autem, quod eſt ſecundum corporalem actum, nihil, manifeſtum, quoniã amare æquiuocum.

Secundum locum inueniendi id quod multipliciter dicitur à contrarijs ipſum exponit, ſi ſignificatorum à propoſito de quo quæſtio eſt, ſiue multipliciter dicitur, ſiue non, huic erit aliquid contrarium, & huic nullum, nam patet quod erit de numero dictorum multipliciter hoc ſignificatum ſm differentes naturas, vt in voluptate, quia huic quidem voluptati potando eſt contraria triſtitia quæ à ſitiendo fit. Item huic quæ eſt ab eo conſiderare aliquid eorum in geometria, vt diameter incommenſurabilis lateri, vel aliquid eorum ſm philoſophiam, vel eorum ſecũdùm aliquam aliam ſcientiam nil eſt contrarium, voluptas erit de numero dictorum multipliciter. Nam differt ſecũdùm ſpeciem hoc cui nihil eſt contrarium ab eo quod habet aliquid contrarium: Similiter oſtẽderetur etiam ipſum amare exiſtens æquiuocum, quia huic amare corde, & animo, contrarium eſt odio habere: & huic còrpore actione amare, in qua conſueuimus etiam adamare ipſum accuſare, nihil eſt contrarium. Sic etiam oſtenderetur etiam ſubſtantia æquiuoca, ſi huic ſecundùm formam contrarium priuatio, & huic ſecundùm materiá nihil. Sed aliquis quæreret nunquid ſecũdus iſte locus deſtructiuus ſit illius, quẽ ante hunc dixit. Nam demonſtrauit quod ſi contrarium multipliciter vnum, & aliud, ſed ex hoc oſtenditur qđ cõtingit aliquid contrarij multipliciter dici, & contrariũ eius non dici multipliciter, nam ſi conuertens acceperimus ipſum habere odio, inueniemus contrarium eidem amare multipliciter dictum, tamen ipſum odio habere minime.

Vel non eſt hic locus deſtructiuus illius, nam in illo accipiebatur ſi contrarium propoſito multipliciter, & omnibus illis, hoc contrarium ẽt multipliciter. nam dixit acutũ vtrique eſſe contrarium, ideo multipliciter dicebatur. ſed hic non amplius ſit acceptum omnibus ſignificatis ab eodem contrarium, ĩmo neq; ipſi odio habere ipſum contrarium amare multipliciter dicitur, quippe ſit aliqua pars ipſius amandi multipliciter contraria ipſi odio habere, ideo neque locus ille culpandus vituperanduſq; erit tanq̃ non demonſtrans propoſitum.

Præterea in medijs, ſi huic quidem eſt aliquid medium, illi autem nihil. Aut ſi utriſque quidem eſt, non idem autem, ut clari, & obſcuri, in coloribus quidem aliquid eſt medium, fuſcum, in uoce autem nihil. Aut ſi forte raucum, quemadmodum quidã dicunt raucam uocem medium eſſe, quare æquiuocum clarum, ſimiliter autem, & obſcurum. Inſuper ſi horum quidem plura media, illorum autem unum, ut in claro, & obſcuro. Nam in coloribus plura media, in uoce autem unum, raucum.

Equidem duo prædicti loci à contrario in contrarium oſtenderunt multipliciter dictum, ſed iſte tertius cum ſit à medijs contrariorum ambo contraria oſtendit æquiuoca eſſe Nam quia contrariorum alia ſunt immediata, alia vero mediata, vt in prædicamentis oſtenſum eſt, & non ſunt eadem mediata cum immediatis, nec quorum media ſunt differentia ipſa ſunt eadem. Sed aſpiciendum eſſe inquit ad poſita contraria, & ſi inueniemus ſignificationem ab ipſis, alia eſſe immediata, alia vero mediata, vtrunq; con-

trariorum ſumptorum dicemus eſſe æquiuocum, vt albũ, & nigrum contrario, & ſignificat vtrunque ipſorum albũ in coloribus, & nigrum, & illud in voce. quod igitur hęc inter ſe differunt ſpecie, cognoſcemus ex hoc, quia quę ſunt media inter contraria in colore, non ſunt media inter contraria in voce, quia erant hæc diuerſa inter ſe vel nihil, vel ſiquidem forte pingue quod aliud eſt à fuſco, & pallido, & alijs quæ ſunt media contrariorum in coloribus. Nam vniuerſaliter ſi fuerit horum aliquid contrarium, horum autẽ non, & ſi fuerint horum plura, & horum vnum fuerit, vel prorſus differentia, & non eadem æquiuoca erunt contraria talibus differentijs.

Rurſum in eo, quod ſecundum contradictionem eſt, conſiderandum, ſi multipliciter dicitur, nam & ſi hoc multipliciter dicitur, & quod huic opponitur, multipliciter dicetur. ut non uidere multipliciter dicitur, unum quidem non habere uiſum, alterum autem non operari uiſu. Si autem hoc multipliciter dicitur, neceſſarium eſt, & uidere multipliciter dici. Vtrique enim non uidere opponitur, ut ei quidem, quod eſt non habere uiſum, habere: Illi autem, quod eſt non operari uiſu, operari.

Cum tradiderit nobis locos inueniendi æquiuoca à cõtrarijs, rurſus à contradictorijs tradit, & inquit, ſi aliquod oppoſitum alicui ſecundum contradictionem multipliciter dicitur, & ipſum multipliciter dicitur, ut ſi non aſpicere multipliciter dicitur, etiam aſpicere multipliciter dicet. Dicitur autem non aſpicere multipliciter. Etenim non habere viſum ſignificat, & non operari aliquid aſpectu, & viſu, igitur & aſpicere ſignificat habere viſum, & operari aſpectu, ſed addendum eſt poſitis ſubiectus quidam terminus. Nam ſic erit affirmatio, & negatio, vt vero diximus de ipſo aſpicere, & non aſpicere, ſic etiam in vnoquoque ſenſu eſt oſtendere affirmationem multipliciter dici, quia etiam negatio ſic, & vniuerſaliter in ipſo ſentiri. Nam dicitur ſentire ab aliquo ſenſili per ſenſitoriũ, & per aliquem intellectum intelligibile, igitur, & non ſentire totidem modis dicitur. Hæc etiam in his quæ ſunt ſecundùm priuationem, & habitum contraria oſtenditur dici, vt ipſe dicet, hic eſt igitur communis locus oppoſitis cõtradictorie ad contraria, ſed minime in his conueniunt alij, quos tradidit in contrarijs locos, nam poſsibile eſt alicui parti affirmationis negationem opponi, neque adhuc magis poſsibile eſt à medijs, nam contradictoria ſunt oppoſita imediata.

Amplius in his, quæ ſecundum priuationem, & habitum dicuntur, perſpiciendum. nam ſi alterum multipliciter dicitur, & reliquum, ut ſi ſenſibile multipliciter dicitur, & ſecundum animam, & corpus, & inſenſibile multipliciter dicetur, & ſecundum animam, & corpus. Quod autem ſecundum priuationem, & habitum opponãtur, quæ dicta ſunt, manifeſtum, eo quod nata ſint utrunque ſenſum habere animalia, & ſecundum animã, & ſecundum corpus.

Tranſiuit ad oppoſita ſecundùm priuationem, & habitum, & dicit etiam in his ſi alterum contrariorum multipliciter diceretur, & alterũ multipliciter dicetur, nam ſi ſentire multipliciter, & non ſentire, cum ſit priuatio eius, multipliciter dicetur, dicitur autem ſentire, & ſecũdùm animã, nam intelligere, & concipere mente dicitur ſentire, & ſecundùm corpus etiam de non intelligente, & de illo quod non recipit ab aliquo ſenſibili per ſenſitorium dicetur. Qđ vero etiam de anima ſentire, & non ſentire, & de corpore vt habitus, & priuatio opponantur, demõſtrauit dicendo animal habere vtrũq; dictorum ſenſuum & illud quod eſt aptum natum aliquid habere, qñ aptum eſt habere, tunc non habet, ipſo priuatum eſt. Nam ob id & de pariete inſenſibile non prædicatur, quia non eſt aptum natum ſentire, vel ſi diceretur non velut priuatiuum, ſi ab illo diceref, ſed vt negatiuum. Item erit demonſtratiuum hoc apud ipſum huius, quia rationabiliter vſus eſt exemplo oppoſitorum ſm priuationem, & habitum. ſimul autem per hãc adiectionem indicauit per omnes ſpecies oppoſiti, quia qñ ſecundùm omnia ſignificata ab altero alterum fuerit oppoſitum eidem, tunc multipliciter dicitur, & ipſum, cum qua adiectione ſoluit inſtantiam, quæ de contrarijs, vel cõtra primum locum, vel ſecũdum quod vnus alterius eſt deſtructiuus, vicißim afferri poteſt, de qua mẽtionem fecit, Cæterum cũ de oppoſitis ſecundùm priuationem, & habitum dixerit, minime mentionem fecit de oppoſitis ad aliquid. Nam perſpicuum eſt in illis ex eorũ ad aliquid diffinitione, quod ſi alterum ipſorum diceretur multipliciter & alterum ſic dici, quia his quæ ſunt ad aliquid, eſſe ad aliquid idem eſt, cum hoc. ſ. ſe habere aliquo modo ad aliqđ quocirca quia amabile multipliciter, & amicitia totidem, amicitia dicetur ad amicum, vel amatũ. Item manifeſtius eſt, quia ſcientia dupliciter ſ. potentia, & actu', ſic etiã ſcibile æqualiter dicetur, eadem quoq; ratio de ſenſu. Item ſi excedens multipliciter. Etenim ſecundum qualitatem, & ſecundũ aliquam potentiam, vel habitum, vel actum: ſic etiam exceſſum dicitur totidem modis. Item quia mobile multipliciter. Etenim in qualitate, & quantitate, & in loco ſic etiam motus multipliciter. Item habitus, & habẽtis, & inducti, & habile multipliciter dicetur.

Amplius autem in caſibus conſiderandum, nam ſi iuſte multipliciter dicitur, & iuſtum multipliciter dicetur. ſecundũ utrũque. n. iuſtorum eſt iuſtum, ut ſi iuſte dicitur, & ſecundum ſui cognitionem iudicare, & ut oportet ſimiliter, & iuſtum. Eodẽ autem modo, & ſi ſalubre mult pliciter dicitur, & ſalubriter multipliciter dicitur, ut ſi ſalubre dicitur, hoc quidem ſanitatis effectiuum, illud autem conſeruatiuum, quoddam uero ſignificatiuum, & ſalubriter, uel effectiue, uel conſeruatiue, uel ſignificatiue dicetur. Similiter aũt, & in alijs, quando ipſum multipliciter dictum fuerit, & caſus ab eo multipliciter dicetur, & ſi caſus, & ipſum.

Caſus dicũt cõmunius etiam qualeſcunq; flexiones, & probationes, ſed ſic nunc non accipitur, ſed caſus ſunt cognata, & denominatiua, equidem illa inuicem hærere apponique videntur quæ ſunt differentia. Nam cognata dicuntur inter ſe, & ſimiliter ſe habentia ad aliqua, quæ etiã ſecundùm ꝓportionem erunt, velut talia, ſcientia, & ſenſus, nam horũ vtrũq; ſimiliter ſe habet ad ea quæ ſunt ſub ipſis, ſimiliter etiam ſenſile, & ſcibile. Nam vtrunq; ipſorũ ſimiliter ſe habet ad ea, quorum ſunt cognata. dicunt etiã omnia denominata ab aliquo ĩter ſe, & cum illo eſſe à quo denominata ſunt, vt à iuſtitia iuſtus denominatus eſt ſic & iuſtum, & iuſte, quę ſunt inter ſe cognata, & cum ipſa iuſtitia, ſed ſolum denominatiua quæ ab aliquo denominata cum illo dicunt eſſe, à quo denominata ſunt, ſed non inter ſe, neque illa cum his. Nam grãmaticus, grãmatica, ſed minime eſt grãmatica cum grammatico. Caſus autem hoc ꝓprie ſic propter quædam formata, vt illud grãmatice. Nã caſus eſt hoc huius grãmatici. Similiter iuſte, muſice, prudenter, & viriliter, nam hæc caſus ſunt horum iuſtum, virile, prudens. Eſt ergo aſsignatus locus talis, ſi caſus alicuius fuerit quomodocũq; dictus multipliciter, & ſi ipſum multipliciter, & caſus, vt in iuſto caſus hic iuſte, ſi iuſte multipliciter, & iuſtum multipliciter, & econtra. Dicitur autem ipſum recte multipliciter, nam qñ ſecundùm ſententiam ſuam iudicans, & illud videretur ipſi iuſtum enunciare, dicitur iuſte iudicaſſet, ſi non reuera iuſtum fuerit hoc dicif iuſte iudicaſſe, & vt oportet iudicantem. Item legi fidem adhibens & ſi non hoc veris iuſtum ſic ſe haberet, & iuſtũ

igitur erit de numero eorum, quæ dicuntur multipliciter & totidem modis. Nam ſecundum vnumquodq; horum iuſte, nam ſm ſuam ſententiam, & hoc tanq̃ oportet iuſtũ eſſe talem, & ſtatutum legis, & patet quod locus conuertetur. Etenim ſi ipſum iuſtum multipliciter, & caſus ab ipſo hic iuſte multipliciter dicetur. Rurſus ſani caſus eſt ſane. ſi ergo ſanum multipliciter, & ipſum ſane multipliciter dicetur, nam ſi ſanum dicitur, aliud quidem vt effectiuum ſanitatis, ceu pharmacum: aliud vero vt conſeruatiuum, velut diæta, & aliud vt ſignificatiuum, vt color, pulſus, bona reſpiratio. igitur erit etiam hoc ſane totidem modis. ſ. efficiẽter, vt curare, conſeruatiue, vt in eo quod ſane diæta vtitur, & ſignificatiue, velut ſane reſpirare. non tamen amplius eſt neceſſarium, ſi hæc multipliciter dicuntur, etiam ſanitatem, habitum, à qua hæc denominata ſunt multipliciter dici, & inter ſe eſſe & cum illa cognata. Non. n. ſi hoc ſane multipliciter dicitur. iam & ſanitas. quare non hoc in caſibus iam, & hoc in cognatis, & coordinatis, verum dicendo. ſi ſanum multipliciter, & caſus ab ipſo multipliciter dicitur, ſi ſanum multipliciter, ſimiliter inquit ſe habebit etiam in alijs. Non enim ſolum in dictis exemplis, ſi caſus multipliciter, vt dixit à principio aſsignationis loci, ſed econtra, ſi ipſum multipliciter, & caſus. Hæc igitur erunt ſic ſe habentia, vt iuſtum, ſanum, muſicum, virile. caſus autem horum ſunt ſane, viriliter, muſice, iuſte in vtrouis. patet igitur, quod ſi alterum multipliciter demonſtrareſ etiã ab ipſo reliquum totidem dici.

i. *Conſideranda autem, & genera in his, quæ ſunt ſecundum nomen prædicamentorum, ſi eadem ſint nominibus. Nam ſi nõ eadem, manifeſtum quoniam æquiuocum eſt, quod dicitur. Vt bonum in cibis quidem effectiuum eſt uoluptatis, in medicina autem effectiuum ſanitatis, in anima uero qualem eſſe, ut caſtam uel fortem, uel iuſtam, ſimiliter autem, & in homine. Aliquoties autem, & quando, ut in tempore bonum. bonum enim dicitur in tempore, plerunq; autem quantum in mediocri, dicitur enim, & mediocre bonum, quare æquiuocum bonum. Similiter autem & candidum, in corpore quidem color, in uoce autem bene audibile. Similiter autem, & acutum, non. n. ſimiliter idẽ in omnibus dicitur, nam uox acuta quidem uelox, ſicut dicunt, qui ſecundum numeros harmoniaci ſunt, angulus autem acutus, qui minor eſt recto, gladius uero, qui eſt anguli acuti.*

An eadem ſint in omnibus, inquit cõſideranda eſſe genera prædicamentorum, ſub quibus ſunt ea quæ ſunt ſub eodem nomine. i. prædicamẽta. Hæc autem ſunt ſuprema genera. Item inquit conſideranda eſſe prædicamenta prædicantia de ſignificatis ab ipſis nominibus, ſi de omnibus ſignificatis ab ipſo nomine prædicamenta prædicantur. Nam ſi ſub pluribus prædicamentis fuerint ſignificata ab ipſo, & plura de ipſo prædicarentur, illud erit æquiuocum vt in bono. nam bonum aliqñ quidem velut facere, vt inquit ſignificaret; nam quædam bona ſunt vt efficientia. Dicuntur. n. boni efficiens bonum, vt ſanitatis, vel voluptatis bonum, & vniuerſaliter vtile, nam bonũ in cibo pulmentoue eſt bonum, vt efficiens boni, ſed efficiens ſub ipſo prædicamento facere eſt, aliqñ etiam quale eſt vt bonũ animi. Nam qñ efficiemus prædicatum bonum ipſum de anima dicentes ipſum eſſe bonum, qualitatem ipſum eſſe ſignificamus, vt ſapientem, ipſam eſſe iuſtam, vel fortem. Nam præſentia qualitatis qualia dicuntur, quare ſi qualis anima horum præſentia, hæc erunt qualitates. Similiter & de homine quando bonum prædicatum faciemus, ipſum eſſe quale ſignificamus ſapientem, iuſtum, virilem, prudẽtem. Item aliqñ bonum ſignificat quando, nam illud qđ opportune, & conuenienti tempore fit, bonum dicitur. Item aliqñ bonum ſignificat Quantum, nam mediocre & non excedens, neque indigens erit quantum, quatenus dicitur eſſe tanti aliquid. dicitur aliquod bonum, vt ſubſtãtia, & Deus, & mens. Dicitur etiam vt ad aliquid, nam cõmenſuratum ſic eſt bonum. Item eſt bonum in Pati, vt curari, & doceri. Item eſt aliquid boni in ipſo Vbi, ceu bonũ in Græcia, præſertim in locis ſanis, & illis qui habent pacẽ, vel quietem. Item erit bonum in ipſo poni, qñ alicui vtile eſt ſedere ſeder, & alicui recumbere recumbet, vt. v. g. febricitanti. Quia igitur decem genera de bono prædicantur, patet quod æquiuocum bonum ſimiliter oſtendetur, & æquiuocum album. Nam de corpore dictum ſignificat colorem, quod quidem eſt ſub quantitate, ſed illud de voce ſub ipſo facere, nam alba dicitur vox bene audibilis, & bene audibilis auditum fortiter, & ſtatim alterat. Similiter & acutum oſtẽderetur æquiuocum. Non. n. omnia, de quibus prædicatur, ſub idem ſunt genus, nam aliud in voce acutum ſub Facere, ſiquidem eſt acuta vox celer, nam celer aerem ſecat, & diuidit, taliſque plaga & vox, nam celer motus eius eſt, nam dicunt harmonici circa numeros, qui ſunt de numero Pythagoreorum, & maxime circa mathematica exercitati. Equidem harmonici circa numeros sũt qui faciunt harmonias ſecundùm compoſitionem numerorum. nam cuncta reducẽtes ad numeros, & harmonias reduxerunt, hi autem dicunt, quod facta plaga circa aerẽ, & motu ob ipſam per aerem, ſtrepitus fiunt, quorum ſunt & voces: ſed celeritate motus facti in numerorũ tali ꝓportione acutus ſtrepitus. Sed fit talis motus à forti pcuſsione plagæ, quod ſi tardus motus ſit, etiam grauis ſtrepitus perinde, ac ſimul & multo motu aeris facto, magnus etiam & vehemens ſtrepitus fiat, ſed quiete pauca, etiam ſtrepitus quietus, & paruus. Si ergo illud velociter mouere aerẽ eſt facere, & acuta vox in mouendo celeriter aerem talis eſt, igitur erit in ipſo Facere, illud autem, in angulo, indicat ipſum ad aliquid. Nam minus eſt in prædicamento ad aliqđ nam minus alicuius minus. dicitur quoq; acutus angulus qui minor eſt recto, ſed acutum in gladio eſt indicatiuum qualitatis, nam figura ſub qualitate, & ſecundum figuram gladius acutus, & illud acuit anguli ſignificat figuram. Si ergo acuti aliud ſub Facere, aliud vero ad aliquid, & aliud ſub Quale, acutum erit æquiuocum.

Conſideranda etiam, & genera eorum, quæ ſunt ſub eodem nomine, ſi diuerſa, & non ſubalterna ſint, ut onos, quod & animal, & uas eſt. Diuerſa. n. quæ ſecundum nomen, horum ratio eſt. Nam hoc quidẽ animal quale quid ſignificat, illud uero uas quale quid. Si autem ſubalterna ſint genera, non neceſſarium diuerſas eſſe rationes, ut corui, animal, & auis genus eſt. Quãdo enim coruum dicimus auem eſſe, & animal, quale quid dicimus eundem eſſe. quare utraque genera de eodem prædicãtur. Similiter autem, & quando animal uolatile bipes coruum dicemus, auem dicimus eundem eſſe: & ſic ergo utraque genera de coruo prædicantur, & ratio eorum. In non ſubalternis generibus non accidit hoc, neque enim quando uas dicimus, animal dicimus: neque quando uas, animal.

Adiecit prædicto loco qui eſt à generibus, etiam hunc qui eſt etiam à generibus, non tamen hic eſt in illo, nam ille erat à ſupremis generibus, quæ prædicamẽta dicit, iſte, autem vniuerſaliter accipitur, ſi ſignificata ab eodem nomine, & non ſubalterna ſint ſub differentia genera. Nam ſi ſic ſe habent, erit de numero eorum quæ multipliciter dicuntur, non. n. ſolum æquiuoca quæ ſub differentibus prædicamentis ſunt, ſed etiam ipſa ſignificata ab eodẽ nomine, ſi fuerint ſub vno prædicamento, ſed ſub differentibus generibus, quæ ſunt ſub eodem prædicamento, eorũ vnumquodq; modo hæc non ſint genera ſubalterna, æquiuoca erunt etiam ſic. Nam inquit reſpicienda eſſe genera

eorum, quę ſunt ſub idem nomen i. in quibus generibus ſignificata ab eodem nomine ſint, & ſi fuerint genera ipſorum diuerſa, & non ſubalterna, putandum eſt non æquiuocum talium ſignificatiuum eſſe. nam ſi de quibus nomen verificatur in pluribus erit generibus ſubalternis, tñ nõ neceſſe eſt ipſum eſſe de numero eorum quæ dicuntur multipliciter, nam de quo coruus prędicatur nomen, & ſub aue vt genere, & ſub animali eſt, & non fit nomen coruus, ſm hoc æquiuocum, nam quando dixit (auem) & animal dixit, & animal volatile bipes rurſus auis eſt, ideo & ambo genera de eodem prędicantur. Illud tamen aſinus, quia de quibus verificantur hæc, vt ſunt ſub generibus animal, & vas, & non ſunt ſubalterna. Nam in his commune genus, & vnum prædicamentum eſt ſubſtantia, ſed quædam ſunt in proximis generibus ſignificata ab ipſo aſino, & differẽtia inter ſe, & non ſubalterna, ob id aſinus nomen eſt equiuocum, nam neque vas qui dicit, etiam animal dicit, neq; qui animal dicit, & vas, quare non ſunt ſubalterna. Et coruus quando non ſolum de animali dictus acciperetur, immo ſub differentibus generibus erit, nam ſub animal genus eſt hoc, & illud ſub inſtrumento.

Conſiderandum autem non ſolum, ſi in propoſito diuerſa ſint genera, & non ſubalterna, ſed in contrario. Si.n. contrariũ multipliciter dicitur, manifeſtum quoniam, & propoſitum.

Quærendum eſſe inquit de propoſito nõ ſolum ſi ſignificata ab ipſo diuerſorum ſint generum, & non ſubalternatim, ſed etiam ſi contrarium eſt aliquid propoſito, & in illo idem quærendum eſt ſi ſignificata ſub ipſo ſint diuerſorum generum, & non ſubalterna ſint. nam ſic oſtenderetur illud eſſe de numero eorum, que dicũtur multipliciter. Si autem oſtenderetur illud multipliciter dictum, erit etiã propoſitum oſtenſum, quod æquiuocum eſt nobis propoſitum, ſi contrarium alicui multipliciter diceretur, & illud erit de numero eorum, quæ dicuntur multipliciter. Nam ſi erit quæſitum de obtuſo ſi ſit de numero dictorum multipliciter, contrarium eius accipientes acutum, & oſtendẽtes quod de quibus acutum hæc in differẽtibus generibus ſunt, & non ſubalternis exiſtentibus. Nam aliud in voce & aliud in ſapore, & aliud in gladio, & genus ipſius in voce eſt ſonus ſtrepituſq;, & illius in ſapore eſt ſapor, & tertij figura, nam in gladio genus eſt figura quæcunque ſint ſubalterna demonſtrabimus, quod etiam obtuſum eſt æquiuocum. Nam obtuſum aliud in voce, erit etiam in ſtrepitu & obtuſum in ſapore, & in gladio erit in figura. nam quæ ſunt inter ſe contraria videntur eſſe in eodem genere.

Vtile autem ad definitionem inſpicere, quæ de compoſito ſit ut candidi corporis, & candidæ uocis, nã ſublato proprio, eandem rationem oportet relinqui: hoc autem non accidit in æquiuocis, ut in his, quæ nũc dicta ſunt, nam hoc quidem erit corpus habens talem colorem, illud autem uox bene audibilis. Sublato igitur corpore, & uoce, non idem in utraque relinquitur. At oportet, ſi uniuocum eſſet album, quod in utraque dicitur, eſſe idem.

Hic locus quem tradit talis eſt, quando nomẽ aliquod de pluribus prædicatum im manifeſtum fuerit, vtrum hæc quæ ſub commune nomen æquiuoce inter ſe dicũtur, vel vniuoce, inquit oportere accipientes vnumquodq; horũ, de quibus prædicatur cum cõmuni nomine definire. Deinde ex diffinitionibus compoſiti propriam vtriuſque rationem appoſitorum in cõe nomen auferentes oportet videre relictam rationem, ſi eadem eſt in ambobus, nam ſi eadem, non erit æquiuocum quæſitum, ſi vero non eadẽ, erit æquiuocum. Cenſuit vero accipiendam eſſe aggregati diffinitionem pro hoc proprium vnicuique horum quibus ineſt multipliciter dictum accipi, vt homo de maſculo, & fœmina prædicatur. Quærentes igitur ſi æquiuoce de his homo prædicetur accipiamus vtriuſque ipſorum diffinitionem cum homine, videlicet de homine maſculo, & fœmina. Eſt ſane huius diffinitio, animal pedeſtre bipes, quod poteſt in alio generare, ſed fœminę eſt, animal pedeſtre bipes, in quo alterum generari aptum eſt. Vnde ſi abſtulerimus ab ipſis propria maſculini, & fœminini. ſ. illud in alio generare poſſe, & illud in quo aliud generare põt, tum relictum ſit animal pedeſtre bipes in vtriſque idẽ eſt, ſed hoc erat hominis ratio, & ſic ratio ſit homo de numero eorum, quæ multipliciter dicuntur. Nam vna communis ratio videtur eſſe, tamen ſi ſublatis compoſitis rationibus proprijs propoſitis, & relictum non erit idem ſit commune multipliciter dictum. Nam album prædicatur quidem de corpore, & prædicatur de voce, ſi ergo nobis aſſignantibus diffinitionem albi corporis, & albæ vocis, poſt ablationem rationis, quæ eſt propria corpori, & voci, & relicta ratio, quæ eſt albi ratio eadem erit in vtriſq;, albũ erit æquiuocum. igitur ratio albi corporis eſt magnitudo trifariam dimenſa habens colorem diſgregatiuum viſus, ſed vocis albæ ratio eſt, quod ſit ſonus animati factus per partes vocales bene audibilis per impetum, & motum, à quibus ratiõibus, ſi abſtulerimus hoc. ſ. quod ſit ſonus ſtrepituſue animati factus per vocales partes bene audibilis p motum, quod eſt propriũ voci, & magnitudinem trifariã diuiſilem, quæ ratio eſt indicatiua corporis, relicta ſiunt vnum habens colorem diſgregatiuum viſus, & vnum bene audibile, quæ ſunt albi in vtriſque indicatiua, quia non eadem ſunt, ideo album erit æquiuocum.

Sæpe autem & in ipſis definitionibus latet aſſequens æquiuocum, quapropter & in definitione conſiderandum, ut ſi quis ſignificatiuum, uel effectiuum ſanitatis, quod mediocriter ſe habet ad ſanitatem, dicat eſſe, non refutandum. Sed inſpiciendum, quid mediocriter quidem ſecundum utrunq; dixit, ut ſi hoc quidem tale ſignificat, ut facere ſanitatem: illud autem tale, ut ſignificare, qualis quidam ſit habitus.

Inquit ſæpe in eiſdem rationibus, & diffinitionibus acceptis, vel cõpoſitorum, vel vniuerſaliter horum, quæ quærimus ſi multipliciter dicitur, latet aſſequens æquiuocatio tanq; nondum perſpicuum ſit propoſitum, quod eſt de numero eorum, quæ multipliciter dicuntur, ideo neq; oportet dimittere, ſed rurſus quærere, & omnis rationis in diffinitione facere proprium. Nam ſi ipſorum differẽtia inter ſe inuenietur, ut ſi quis cum ſanum dicitur, etiam vt effectiuum, & vt ſignificatiuum, volens prædicto loco, vt definiret compoſita, tunc vt effectiuum ſanum, & vt ſignificatiuum ſanum, & huius aſſignaret rationem, quod eſt habẽs ſe commenſurate ad ſanitatem facere, & huius diffinitio eſt, quod ſe habeat ad ſignificandum ſanitatem commenſurate. Nã in rationibus his ſublatis proprijs, illud. ſ. ad ſanitatem efficere, quod erat effectiui, & hoc ad ſanitatem ſignificandum, quod erat rurſus, vt ſignum ſanitatis, proprium relictum in eiſdem idem eſt ipſum ſe habere commenſurate, quod erat ratio ſani, ideo ſanum nõ videretur eſſe æquiuocum, ſed vniuocum, ſiquidem eius eſt vna, & eadem ratio. Oportet igitur vt inquit, rurſus & ipſum cõmenſurate ſe habere ſm vtrunque quid ſignificat quærere. Nam ſi inuenietur æquiuocatio ſani, nam ſignificat in effectiuo quantum, nam ſm quantum ſit cõmenſuratum factiuum ſanitatis, nam in tanta cõmenſuratione, vt factiuum eſt ſanum, ſed vt ſignum non amplius ſignificat tantum, ſed tale eſſe, perinde ac ſignificet habitum quod talis quare ſignificatorum à cõmenſurato ſumptis diffinitionibus cum commenſurati diffinitione, & proprijs his diffinitionibus ſublatis, non relicta eſt commenſurate diffini-

tio.

tio. Si ergo tantum, & tale differunt, & lanum æquiuocũ, ſic inueniretur & quod motus eſt æquiuocus, quãq̃ videatur vnam rationem habere. Nam dicitur actus eſſe mobilis, qua tale, ſed nec mobile ſecundum oẽm motum idem, ſed aliud, ſecundum quas mutabile in ſubſtantiam, ſecundum quem etiam mobile in qualitate, ſecundum quæ etiã mobile ſm quãtum, actus ſimiliter. Nam alia eſt perfectio differentium ſecundum ſpeciem, nam illud potentia ſecũdum vnumquodq; mobile dicitur aliud eſt ſpecie, ideo & actus, & entelechia ſimiliter ſe habet. Nam alius eſt corruptio, alius alteratio, alius auctio, alius vero diminutio, alius vero generatio æquiuocus igitur eſt motus.

Adhuc, ſi non comparabilia ſunt ſecundum magis, & minus, uel ſimiliter, ut clara uox, clara ueſtis, & acutus ſapor, & acuta uox. Hæc enim nec ſimiliter dicuntur clara, uel acuta, neque magis alterum, quare æquiuocum clarum, & acutum. nã uniuocum omne comparabile, aut enim ſimiliter dicetur, aut magis alterum.

Et hunc locum ad perceptionem, & inuentionem dictorum multipliciter tradit à comparatione, nã cum omnia quæ ſpecie, & diffinitione conueniunt, ſint comparabilia inter ſe, & comparatiua, nam cuncta quæ aliquo eodem participant, vel ſimiliter eodem participant, & ſunt comparabilia ſm ſimile, vt omnes circuli ſimiliter inter ſe ſunt circuli, qui diffinitionem circuli recipiũt. Similiter & homines, & vniuerſaliter in quibus non eſt magis, & minus hæc ſimiliter cõmuni participant, & ſm ſimile ſunt cõparabilia, ſed in quibus eſt etiam magis poteſt etiam horũ fieri comparatio, tum ſecundùm ſimile, tum etiã ſecundũ magis, & minus, vt in albo. Nam quæ ſunt albo, vt colore participantia prorſus, vel ſimiliter ipſo participãt, vel hoc magis, & hoc minus, & ea ſimiliter quæ eodem participãt ſecundum magis, & minus comparatiuã ſunt. Si ergo participantia eodem cõparatiua ſunt, patet ꝙ non comparatiua non participarent eodem. inquit igitur oportere ad ſignificata ſub vno quodã nomine, ſi ſecundùm ſignificatũ ab ipſo nomine ſecundùm vnumquodq; ipſorum nõ ſunt comparabilia, nam ſi non erunt, æquiuocum erit nomen, quod cõe hæc habentia non ſunt inter ſe ſecundum idem comparabilia, vt album de uoce, & veſte prædicatur, ſed vox & pallium non ſunt comparabilia inter ſe, ſecundum album. Nam nullus quæreret vtrum magis alba veſtis, q̃ vox, vt quærit de niue, & gypſo, neque. n. ſimiliter, neque hoc quidem magis q̃ ipſa, & hoc minus eſt tale, ideo non huius ſignificatiuum in vtroq; ipſorum exiſtens albũ æquiuocum erit, ſed illud de gypſo, & niue minime erit æquiuocum. Rurſus acutũ prædicetur de ſapore, & voce. Et hæc non ſunt comparabilia ſecundum acutum, quare acutum æquiuocum.

Quoniam autem diuerſorum generum, & non ſubalternatim poſitorum, diuerſæ ſpecie ſunt, & differentiæ, ut animalis, & ſcientiæ (diuerſæ enim horum differentiæ) conſiderandum, ſi quæ ſub eodem ſunt nomine, diuerſorum generum, & nõ ſubalternorum diuerſæ differentiæ ſint, ut acutum uocis, & magnitudinis, differt enim uox a uoce, eo quod acuta ſit. Similiter, & magnitudo a magnitudine. Quare æquiuocum acutum, diuerſorum enim generum, & non ſubalternorum diuerſæ differentiæ ſunt.

Quia in prædicamentis dixit, ꝙ diuerſorum generum, & non ſubalternatim poſitorum diuerſæ ſunt ſpecie differentiæ, ab his etiam locum quendam nobis tradit ad inuẽtionem eorum, quæ multipliciter dicũtur. Nam ſi aliquod nomen de pluribus prædicatur, quã differentiæ ſumit differentiam generum, & non ſubalternatim exiſtentiũ, æquiuocum erit nomen hæc ſignificans, nam eo ꝙ differunt hæc genera, hæc differentia erunt diuerſa inter ſe ſpeciẽ, quia diuerſorum generum, & non ſubalternatim ordinatorum diuerſæ ſunt differentiæ ſpecie, ob id acutũ eſt æquiuocum, quia acutum, & vocis eſt differentia, & molis quæ ſunt diuerſa genera, & non ſubalternatim poſita. Quæreret aliquis quo dictum ſit verum de omnibus. Nam bipes videtur etiam animalis pedeſtris, & animalis volatilis differentia eſſe diuerſorum generum, & non ſubalternatim exiſtentium, & non eſt æquiuocum. Vel oportet in his generibus vti propoſito, ſi diuerſa ſint inter ſe, & nõ vnum ſub alio poſitum, vt ipſe in aliquibus rationem faciebat. nã animal & ſcientia, vox, & moles ſic diuerſa ſunt. At prædicta, & ſi non ſubalterna ſunt, tamẽ ſub vno cõi genere animali ſunt, ideo differentia ipſa bipes, vt vtriuſque horum eſt differentia, ſic etiam animalis erit differentia, quæ cum ſit in genere, ipſa erit ſecundum ſpeciem differentia.

Rurſum ſi eorundem, quæ ſunt ſub eodem nomine, diuerſæ differentiæ ſunt, ut coloris, qui eſt in corporibus, & in melodijs nam eius, qui eſt in corporibus, congregatiuum, & diſgregatiuum uiſus: eius uero, qui in melodijs, non eædem differẽtiæ. quare æquiuocum color. nam eorundem eædem differentiæ.

Cum oſtenderit nomen differentiarum eſſe de numero multipliciter dictorum, quia erant ſignificata ab eodẽ differentiæ diuerſorum generum, rurſus oſtendit nomen generum eſſe de numero multipliciter dictorũ, ſi fuerint diuerſæ differentiæ ſignificatorum ab eodem, nam ſignificata ab aliquo nomine diuerſorum generum, & non ſubalternatim ordinatorum non ſolum ſi fuerint differentiæ, erit dicendum nomen eſſe æquiuocum, ꝙ hæc ſignificat, ſed etiam ſi eorũdem ſignificatorum generum ab aliquo nomine diuerſæ fuerint differentiæ, etiam nomen hæc ſignificans inquit vocandum eſſe æquiuocum, & merito, nam ſi diuerſorum generum diuerſæ differentiæ, & quorũ diuerſæ differentiæ, hæc ſunt diuerſa. Nam colorem ſignificat, & illud in corporibus vt album, & nigrum, & horum intermedia etiam ſignificat colorem in cantilenis, nã aliquis dicitur ſecũdum muſicem color, nam tres partes melodiæ eſſe harmonici inquiunt. ſ. harmoniam colorẽ duorum tonorum, quorum coloris differentias dicunt, quas ꝓprie colores vocant, & illam coloris mollis. Item illam ſexquialteræ. Item illam toni coloris, quia igitur ſunt aliæ differentiæ coloris in corporibus, vt cõgregatiuum, & diſgregatiuum viſus, & aliæ illius in melodijs, nam ſemitonium, & primus ictus ſoni, vel vocis, & molle eſt æquiuocum eſt album, nam ſi eſſet vnum aliquid ſignificatum ab ipſo, nõ haberet differentias ſpecie differẽtes, nam eorundem eædem differentiæ.

Amplius quoniam ſpecies nullius eſt differentia, inſpicere oportet, ſi eorum, quæ ſub eodem ſunt nomine hoc quidem ſpecies eſt, illud autem differentia, ut clarum, quod in corpore quidem, ſpecies coloris, quod autem in uoce, differentia. differt. n. uox a uoce, eo quod clara ſit.

Inquit etiam hoc conſiderandum eſſe, ſi ſignificatorũ ab eodem nomine aliud ſit alicuius ſpecies, & aliud differentia, nam ſi fuerit aliquid ſignificans talia æquiuocũ erit quia ſpecies alicuius non poteſt eſſe differentia alicuius. Nam effectiuum ſpeciei eſt differentia, & ipſa eſt facta ab ipſa. Itẽ aliud prædicatur in quid vt ſpecies, & aliud in quale, vt ſpecies, quandoquidem eſt genus, ſed differentia eſt generis, ſed non eſt genus. Item ſpecies ſunt in quas genera diuiduntur. Et differentiæ ſecundum quas diuiduntur, vel ſecundum quas ſpecies differunt inter ſe, illud. ſ. album per hoc eſt æquiuocum, quia hæc aliqua ſpecies eſt de numero ſignificatorum ab eodem. Nã album in colore eſt ſpecies coloris, & aliud differentia, nam in voce album nõ

eſt ſpecies vocis,ſed differẽtia,nam differt vox à voce, eo quod eſt alba,vel non.

De eo igitur, quod multipliciter dicitur, per hæc, & huiuſmodi perſpiciendum.

Cum tradiderit principaliſsima loca,per quę aliquis noſceret ea quæ multipliciter,& æquiuoce dicũtur, quia poſſunt etiam nonnulli modi præter dictos inueniri ipſius inuentionis eorum quæ multipliciter dicũtur,ob id dixit (p̃ hęc & huiuſmodi)Nam poteſt aliquis cognoſcere aliquid æquiuoce dictum etiam ex ſignificatis ab eodem, quorũ aliud in ſpecies,& aliud indiuiduum,vt homo. Nam erat etiam proprium nomen Olympici pugilis,de quo mẽtionem fecit in Ethicis,ſimiliter etiam Coruus nomẽ nõ ſpeciem auis ſolum ſignificauit,ſed etiam rhetorem. Item ſi etiam aliquod cõe nomen etiam ſignificaret aliquid eorũ quæ ſunt ſub cõmuni ſpecie,æquiuocum,& illud, & proprium eſſet. Etenim cõmune,quod etiam de cõmuni diffinitione prædicatur,& de ſic proprio dicto ſignificat etiã illud contradiuiſum generi ex cõmuni proprio. Item iuſtitia ſignificans contra virtutem, & diſtinctam illam cõtra alias virtutes,æquiuoca eſt. Similiter etiã nigrum. etenim diuiſum contra album color niger vocatur,& proprie appellatur,quo ſcribimus,& pingimus. Item erit etiã ab his quæ ſunt ad aliquid acceptum id,quod multipliciter dicitur,de quo mentionem non fecit,tanq̃ id compertum ſit. Item ſi à differentibus ſenſibus ſignificat ab aliquo diſcernatur hoc,erit etiam æquiuocum, vt dicimus de colore; nam id quod eſt a viſu eſt aliud ab eo quod eſt auditus,vel hoc meminit cum dixit(& huiuſmodi.)

Differentias autem in ipſis generibus ad ſeinuicem perſpiciendum, ut quo differt iuſtitia à fortitudine, & prudentia a tẽperantia. hæc enim ex eodem genere ſunt, ex uirtute. Ex alio in aliud, ut in ijs, quæ non nimium differũt, ut in quo differt ſenſus a ſcientia. Nam in ijs, quæ multum differunt, manifeſtæ omnino ſunt differentiæ.

Tertia ſpecies erat inſtrumentorum quę poſita erãt ad eligendam abundantiam dialecticarum rationum ipſa cognitio differentiarum in ſingulis,de qua nunc ſermonem facit. Vtilis autem erit differẽtiarum cognitio,vt dicet, ad problemata de eodem,nam potentes cognoſcere differẽtias propoſitorum,oſtenderemus quod non eadem opinio,& ſcientia,neque ſenſus,& ſcientia, neque temperantia,& prudentia,ſed quod virtus etiam non ars eſt. Itẽ vtilis eſt ad diuiſiones generum in ſpecies,nam inuentio differentiarum quæ ſunt in eodem genere,eſt abundantia diuiſionis ipſarum in ſpecies. Item vtilis ad inſtantias inductionum. Nam ſi ſciuerimus quo differat acceptum, ſi inſtare poſsimus inducenti tanq̃ non ſimilia accipienti. Itẽ ad inſtantias quæ afferuntur contra opinionẽ alicuius Philoſophi naturalis, vt quod ens vnum, vt videbatur Parmenidi,& Meliſſo. Nam potentes contueri, & perſpicere differentias eorum quæ adducuntur,tolleremus hanc opinionem. Vtilis autem eſt differẽtiarum cognitio, & ad cognitionem moralium virtutum,vtrum ſint plures inter ſe ſpecies differentes,vel vnus habitus omnium totalis. Item ad diffinitiones,ſiquidem diffinitio ex genere, & ex differentia conſtet. Dicet autem ipſe etiam vtilitatem vniuſcuiuſque prædicti inſtrumenti,vt prędicebam. Sed dicendo de differentijs locos quidem non tradit,per quos eas cognoſcemus, vt tradidit de propoſitionibus,& diuiſione æquiuocorum,ſed in quibus ſunt quærendæ differentiæ, etiam ponit circa quæ exercitãdum nobis eſt ad facillimam perceptionem vniuſcuiuſq; differentiæ. Nam inquit differentias inquirendas eſſe non ab his quæ eminus diſtant, nam plana eſt differentia horum ſic diuerſorum inter ſe. Neq; enim quærẽdum eſt,quo aliquis homo differt à ligno, ſed quærendæ ſunt in his,quæ ſunt cognata,& proxima inter ſe,circa quæ etiam aliquis error poteſt contingere exiſtimans aliquod quod ipſa ſint eadem, vt in his quæ ſub idẽ genus. Nam eorum quæ ſic prope non ſunt, perſpicuæ differentiæ inter ſe,nam idem eſt in ipſis generibus,nam pro hoc in his quæ ſub idem genus,& ſunt horum differentiæ propriæ acceptæ differentiæ, ſunt etiam eorum quæ non ſunt in eodem genere,non tamen hæc multum diſtant inter ſe,& pene exiſtimaret in eiſdem ſecundum aliquid differentias indagare. Vel.n.in homogenijs, vel in eiſdem ſecundum proportionem. Non.n.facile quæ videntur eadẽ inter ſe eſſe ſeparantur differentijs. Vnde oportet exercitatos in difficilioribus facere exercitia. Nam facilis eſt à difficilioribus in faciliora progreſſus, vt ſi quis quæreret quo fortuna à caſu differt,& quo motus generationis à corruptione,& quo temperantia à prudentia,& intemperantia ab ipſa incontinentia,& feritas, vt ita dixerim, à malitia,& proprium à diffinitione. Sed exemplo homogeneorũ ipſe vſus eſt ipſa iuſtitia,& fortitudine virilitate, vt tanq̃ exiſtẽtibus ſub vno genere.ſ.virtute. Nam quo differt iuſtitia à virilitate,ſimiliter etiam vnaquaq; virtus ab alijs, vt quod aliter virilitas mediocritas,& aliter iuſtitia, nã vna eſt duarum malarum.ſ.audacia,& timiditas:alia vero abundantia,& egeſtas, ex quibus iniuria,nam in his eſt eſſe iniuriæ, & circa alia quidem virilitas,nam circa periculorum ſuſtinentiam,ſic iuſtitia circa alia. Nam circa æquale in diſtribuendo,& in commercijs commutationibuſque,ſed diſſimilium generum non multo diſtantiam ſenſu,& ſcientia quæ ſunt diuerſa genere inter ſe. Nam ſcientia opinio genus,& ſenſus non opinio eſt,tanq̃ ſecundum ſimilitudinẽ ſunt hęc. Vt.n.ſenſus ad ſenſibilia,ac ſcientia ac ſcibilia, & ambo iudicatiua ſunt. porro quidam ob ſimilitudinem ipſorum ſcientiam,& ſenſum idem eſſe dixerunt, ſed differunt inter ſe. Nam ſenſus etiam circa contingentia aliter ſe habet,ſed ſcientia nullius,& contingentis,& ſcientia eſt indagatrix ſubſtãtiæ omnium ſcibilium,ſed ſenſus nullius ſubſtãtiæ ſenſibilium eſt perceptiuus. Item ſenſus nobis à principio ineſt,ſed ſcientia aduenit. Item ſenſus communis etiam alijs animalibus,ſed ſcientia eſt peculiaris hominibus,vel prorſus rationalibus. Itẽ ſenſu natura ineſt,ſcientia vero doctrina,& ſenſu fit habitus,& producit actiones nam videntes ſcimus habitus ſm ſcientias,quas per actiones poſsidemus:nam agentes ſecũdum grãmaticem, euadimus grammatici,& ſenſu ſublato, vna etiam tollitur animal. nam fieri nõ poteſt eſſe animal ſine tactu,ſed ſcientia ſublata non tolleret habẽtem ipſum. Item poſsibile eſt, vt qui amiſerint ſcientias denuo recuperẽt,ſed ſenſus vbi primum amittitur,nequit recuperari. Item ſenſus ſine ratione,& ſcientia in ipſa habet eſſe. Item ſenſus eſt punctum tantum,ſcientia autem præteritorum,præſentium,& futurorum. Item ſcientiæ ſenſus quidem eſt principiũ, ſed ſciẽtia non eſt ſenſus initium,nam ex ſenſu memoria fit,& ex memoria experiẽtia,quæ eſt ſciẽtię principium. Videtur autem neceſſe cõmuniorem differẽtiam dicere qua aliud ab alio differt,nõ ſolum ſecũdum quam diuiſio generum in ſpecies fit,non enim ſi differentias diſsimilium generũ putabat quærendas eſſe.

Similitudinem autem conſiderandum in his, quæ ſunt in diuerſis generibus, ut ſicut alterum ad alterum quid, ſic aliud ad aliud, ut ſicut ſcientia ad ſcibile, ſic ſenſus ad ſenſibile. Et ut alterum in altero aliquo, ſic aliud in alio: ut quemadmodum uiſus in oculo, mẽs in anima, & ut tranquillitas in mari, ſerenitas in aere, utrunque enim quies. Maxime autem in his, quæ multum diſtant, exerceri oportet, facile enim in reliquis poterimus ſimilia

milia inſpicere. Conſiderandum autem, & ea, quæ ſub eodem ſunt genere, ſiquid ineſt omnibus idem, ut homini, & equo, & cani. nam ſi ineſt aliquid eis idem, in eo ſunt ſimilia.

Hoc adhuc relinquebatur eorum quæ ꝓpoſita fuerũt quatuor inſtrumenta ab ipſo, tanq̃ vtilia ad inuentionem, & abũdantiam dialecticarum rationum ſimilis cognitio. Econtra aũt inquit oportere ianuã venationemq; ſimilis facere illius p̃ſertim, quæ eſt differentiũ, nã drĩas quæ ſunt in ſimilibus putauit periclitandum eſſe, vt cognoſcamus, nam hoc difficilius eſt in ipſis, & de ipſis ambiguitas, ſi differunt, vel ne, vt quo differunt palumbi à columbo, & quo canis à lupo, & quo inſolentia ab intemperantia, vel prudẽtia à temperantia, liberalitas à magnificẽtia, nam plane diſtantia omnibus aperta habent inter ſe differentias. Item ſimilitudinem rurſus difficilius illam præſertim videre, quę eſt in multis diſtantibus. Non enim quærit aliquis, ſi ouum ouo ſimile, vel mulus aſino, vel Caſtor Polluci, ſed ſi Achilles Therſitæ, & ſi homo equo, ſi ſenſus ſcientiæ. Oportet igitur ĩquit exerceri circa cognitionem ſimilis in his quæ plurimum diſtant, & ſecundum genus differunt, & hoc dictum eſt in ambobus ſimile dicto rhetoricorum, qui dicunt communia propria, & propria communiter dicenda eſſe, nam qui cenſet communia proprie dicenda eſſe, putaret in homogeneis, & communibus inuenire aliquas differentias. qui autem putat propria communiter, rurſus putaret in differentibus ſimilitudines accipiendas eſſe. Et dupliciter inquit inquirendam eſſe ſimilitudinem in differentibus generibus, vel enim nos oportet accipiẽtes aliquod habens habitudinem ad aliqua homogenea inter ſe quærere quid ſit, & cur, ſi ad alia quędã homogenea inter ſe & diſſimilia genere prædictis ſe habent. nam ſi inuenirẽtur, hæc ſimilia erunt ſecundum ſimilitudinem inter ſe cũ ſint in diuerſis generibus, vt quia ſcientia ad ſciẽtiam ſic ſe habet tanq̃ ſit oppoſitorum cognoſcens, quærit cur aliquid aliud ſi homogeneum eſt ſcientiæ, quod ſic ſe habet ad ipſum ſub eo, velut ſcientia ad ſcibilia, nam inuẽtum erit poſito ſecum ſimilitudinem ſimile. Quia igitur ſenſus, & ipſe ſic ſe habet ad ſenſilia, vt ſcientia ad ſcibilia, ſenſus & ſcientia ſimilis erit. Quod vero ſcientia, & ſenſus ſint diuerſa genera, patet ex hoc, quod aliæ ſunt ſcientiæ ſpecies, & aliæ ſenſus. Sed oſtẽdatur etiam in his quæ ſunt ſub diuerſis generibus, quatenus quidem ſenſus ſub his quæ ſunt natura, & ſcientia non natura, ſed doctrina. Rurſus quia vt mens ad ſciẽtiam, nam principium, ſic ſenſus ad opinionem, igitur ſenſus, & mens ſimilia ſunt, & quia vt iucundum ad voluptatem, nam effectiuum voluptatis eſt iucundum, ſic cõferens ad bonum, igitur ſimilia ſunt iucundum, & conferens. Et talis eſt ſimilitudinis indagatio, & venatio ſecundum habitudinem ad aliquid in differentibus generibus. Item aliam ſubdit occaſionem quęſtionis inquiſitionisq́; ſimilis in differentibus generibus, ſi accipiẽtes aliquod genus exiſtens in aliquo quęreremus, cur ſic aliud in alio genere eſt, vt quia tanq̃ aſpectus in oculo, ſic mens in anima nam in vtroque vt principaliſſimum eorum, quę ſunt in his ſimilia ſunt, ſecundum hoc mens & viſus. Rurſus ſi vt virtus in anima, ſic ſanitas in corpore, nã perfectiones ſuppoſitorum in eiſdem ſimilis virtus, & ſanitas, & quia vt trãquillitas in mari, ſic ſerenitas in aere, nam quies ſuppoſitorum eſt, ſimiles ſunt trãquillitas, igitur & ſerenitas, ſic etiã iuſtitia eſt pulchro ſimilis, nam vtrunque horum in æqualitate, ſecundum ſimilitudinem eſt. Equidem pulchritudo partium, & membrorum corporis eſt, & iuſtitia eſt in diſtribuendis, & commutandis, igitur hæc ſimilitudo eſt in differentibus generibus, ſecũdum ſimilitudinem ſic inuenitur. Dicit autem ſic oportere, & in homogenijs inter ſe, & diſſimilibus genere quid ineſt omnibus idem quęrere, nam communiter hoc dabatur, vt aliqua diſſimilia ſpecie ſint ſimilia, ſed quòmodo venationẽ dicit. Si enim aliquibus in eodem genere exiſtentibus, & ſecundum ſpeciẽ differentibus inter ſe aliquod idem ineſt, hæc ſimilia ſecundum hoc erunt, nam homini, & equo, & cani pedeſtre cõmune eſt, ideo hęc ſimilia ſunt ſecundum hoc. Item cõmune eſt homini, & coruo, & priſci ſenſitiuum, vt piſcibus q habent branchias, & deciſis volatilium nõ habere pulmonem. Item boui, coruo, & pecudi, & oui non eſſe vtrinque dentatum. Rurſus in arboribus platano, & viti, & ficui, cõmune eſt eſſe leuium foliorum, & latifolij, ideo folia fluũt. Item oliua, laurus, & myrthus, habent commune folium anguſtum, ideo dicuntur habere ſemper ſolia.

Vtile autem ipſum quidem, quod quotupliciter dicitur conſideraſſe ad diluciditatem. Maxime enim quis ſciet quid ponatur manifeſto facto quotupliciter dicitur. Et ad fieri ſecundum rem eandem, & non ad nomen ſyllogiſmos.

Cum dixerit de vnoquoque quatuor, quæ inſtrumenta eſſe dixit abundantię dialecticarum rationum, & ſyllogiſmorum, conſequenter quid vnumquodque ipſorũ conferat ad ipſos, & ſecundum quid inſtrumenta dicunť oſtẽdit, & ab electione propoſitionum, & apparatu factã vtilitatem ad ſyllogiſmorum abundantiam, vt notum omiſit dicere, nam materia, & partes ſyllogiſmorum ſunt propoſitiones, nam ex propoſitionibus ſyllogiſmi, & patet quod horum abundantia, & paratus præbebunt nobis abundãtiam ſyllogiſmorum. Sed ad quid vtile aliorum vnũquodque dicit, & primum de diuiſione eorum, quę multipliciter dicuntur facit ſermonem, & inquit ipſum eſſe vtile ad manifeſtum, nam manifeſtum fit poſitum definitum, ad quod oportet rationes facere, & manifeſtatio poſiti vtilis eſt ad ſyllogiſmos qui ſunt ad ipſum. nam aliquis facile ꝓprijs ad propoſitum abundabit rationibus ſciendo planе quid, & non fuerit ſeductus à duplicitate. Vniuerſaliter autem manifeſtatio vtilis eſt etiam ad probationem, & confutationem aliquorum. Porro non diuidi ens quot modis dicitur cum Parmenides, & Meliſſus facit, vt nunc ſit immanifeſta opinio ipſorum de hoc an ens ſit vnũ. Illud autẽ magis ſi quis ſciret quod ponit, dictum eſt de reſpondente, & concedente propoſitiones.

Si enim immanifeſtum ſit quotupliciter dicitur, contingit nõ ad idem etiã qui reſpondet, & qui interrogat, ferre intellectũ.

Exponit ſecundam vtilitatem diuiſionis eorũ, quę multipliciter dicuntur, illa. ſ. ad ipſam poſitã rem, & ad ipſum, & de eodem fieri ſyllogiſmos, & rationes, & nõ ad nomẽ, & dictionem. nam ſophiſtica ratio ad nomen, & dictionẽ eſt, ſed non dialectica, non tamen ſi immanifeſtum quotupliciter dicitur propoſitum contingit interrogantem ad aliud, & ad aliud ſignificatorum reſpondentem intellectũ ferre, quę ſunt ab eodem nomine ſignificata. Sic etiam & ad nomen rationes, ſed non de re fiunt, ſed cum definitũ fuerit, ſecundum quod ſignificatum à dictione ponit, tũc id reſpondens ponit.

Manifeſtato autem quotupliciter dicitur, & ad quid ferẽs ponat, ridiculus uidebitur interrogãs eſſe, ſi non ad hoc ſermonem faciat. Vtile etiam & non falſa ratione decipiamur, ſed decipiamus potius. nam ſcientes quotupliciter dicitur, non hallucinamur, ſed ſciemus, ſi non ad idem ſermonem faciat is, qui interrogat Et ipſi interrogantes poterimus apparenti ratiocinatione fallere, niſi is, qui reſpondet, agnoſcat quotupliciter dicitur. Hoc autem non in omnibus ſemper poßibile eſt, ſed quando fuerint eorum, quæ multiplicitur dicuntur, alia quidem uera;

alia autem falſa. eſt autem propriæ non conueniens modus hic dialecticæ: quare omnino uitanda dialecticis huiuſmodi ad nomen diſputatio, niſi quis aliter nō poſſit de propoſito differere.

Item ridiculum eſt interrogantem ad aliquid aliud ſignificatorum ab eodem nomine, & non ad poſitam facere rationem, & interrogationes, nam ſimpliciter poſito hoc, ſcientiam nō ſeparari ab anima, aliquis poteſt arguēdo ſic ratiocinari, quod omnis anima, quam habet ſcientiam ſemper habet, nam ſi inſeparabilis, & ſcientia ab anima, & inſeparabile eſt inſeparabilis, igitur & anima inſeparabilis, ſi fuerit inſeparabilis a ſcientia, ſi hoc verum eſt, igitur ſemper erit ei cōnaturalis ſcientia. Vnde definito ipſo inſeparabili, quia alia ſic inſeparabilia, vt ea quę ſunt in ſubſtantia vniuſcuiuſque, & alia non ſic inſeparabilia, quia nō poſſunt per ſe ineſſe, ſed corrumpuntur, cū ſimul non ſunt de quorum numero eſt ſcientia, & omnia quę ſunt in ſubiecto, non amplius oſtenderetur connaturalem animæ, atq; in ſubſtantiam eius eſſe ſcientiam per inſeparabilitatem.

Erit autem hoc primum dictum de reſpondentibus. ſecūdum autem de interrogantibus, & ratiocinantibus. Equidem inquit vtilem eſſe cognitionem multipliciter dictorū ad id etiam ne decipiamur committamusq; paralogiſmos nam ſciendo aliquis quot dictum ſignificat non concedit interrogationes ſecundum aliquid aliud ſignificatum pręter poſitum ab ipſo. nam qui ponit diuitias eſſe bonum, ſi ſciuerit æquiuocationem boni non concedet dicenti bonum bonos facit. Non enim vt poſſeſsio bonum, neq; vt virtus facit bonos. At vt poſſeſsio, & vt virtus bonum facit, etiam diuitiæ. Inquit ergo cognitionem eorum quę dicuntur multipliciter vtilem eſſe etiam ad decipiendum quendam ſi voluerit aliquis, nam qui ſcit ſignificata ab aliqua dictione, ad aliquod aliud ſignificatum transferēs rationem, in quo non ſunt vera ea, quæ dicuntur à reſpondēte ſeduceret ipſum, & deciperet, & ſi hic dicit non ſcientes diſcere, & oſtenderet literatos eſſe diſcentes, & qui ſunt ſcientes, & intelligentes. Item ſi concedente aliquo motū locum mutare, & accipiens alteratum moueri concluderet alteratum moueri ſecundum locum. Adiccit autem, & in quibus poſsibile erit facere ſyllogiſmum ob multipliciter dictum, nam in quibus hinc dictum ineſt, & hinc non, nam ſi omnibus ſimiliter, vel ineſſet, vel non ineſſet dictū ſignificatis à nomine non inutilis erit ab alio in aliud mutatio. Nam illud Aiax illud in Iliade, Troiaq; militauit, verū eſt in ambobus Aiacibus, ideo ſi ad quæ transferatur, ratio nullus ſit paralogiſmus. atq hoc, Aiax ſingulari pugna cum Hectore pugnauit, non amplius verum de vtriſque. Ideo hoc poſito hoc, Aiax ſingulari pugna cum Hectore certauit, quęreretur mutando ſe ad illum Troiæ, nunquid Aiax hic ſit qui ex Troia, & accipiendo quod eſt, etiam aſſumeret, quod non ſingulari pugna, ynaq; vice tantum cū Hectore pugnauit, qui deciperet, ſi poſitum hoc, quod Aiax ſingulari pugna cum Hectore pugnauit, tanquā falſum. Similiter etiam de hoc virilis virilitatem habet, nam eorum quæ ſignificantur à virili aliud quidem prædicatū habet, aliud vero non. Idem quoque in hoc, motum mutare locum Verum inquit paralogiſmum ob id, quod multipliciter dicitur non eſſe proprium dialectices. Nam ſuperficialis, & ſophiſticus eſt, ideo inquit vitādum omnino eſt dialecticis. ſ. exercitatis in diſputando, niſi aliter non poſſit, de propoſito differere, nam nullo pacto hoc eſt dialecticum cum acceperit, quæ loqueris per os tuum exeunt, tanquam exiſtentibus verbis his quæ loquuntur, transferre rationem ad plauſtrum, de quo loquitur. Vnde plana eſt vtilitas diuiſionis eorum, quę multipliciter dicunt, nam ſi dicta vtilia ſunt ad diſputationem, & hæc pendent à diuiſione eorum, quæ multipliciter dicuntur, itaq; diuiſio erit vtilis ad rationes dialecticas.

Differentias autem inuenire utile, & ad ſyllogiſmos de eodem & diuerſo, & ad cognoſcendum quid eſt unumquodque. Quod autem ad ſyllogiſmos de eodem, & diuerſo utile, manifeſtum. Inuenientes enim differentiam propoſitorum quamlibet, oſtendentes erimus, quoniam non eſt idem. Ad cognoſcendum autem quid eſt unumquodque, eo quod propriam ſubſtantiæ cuiuſque rationē iis, quæ circa unumquodque ſunt, accommodatis differentiis, ſeparare ſolemus.

Cum dixerit ad quot, & quæ vtilis ſit diuiſio multipliciter dictorum, profectus eſt ad vtilitatem, quæ eſt à cognitione differētiarum, quibus aliud ab alio differt. Et inquit poſſe contueri, & cognoſcere differētias, quibus aliud ab alio differt ad duo vtile eſſe, ad ſyllogiſmos de eodem, & diuerſo qui ſubijciuntur diffinitiuis problematibus, & cū illis conueniunt: ſecundo ad cognoſcendam vniuſcuiuſq; ſubſtantiam, igitur ad ſyllogiſmos de eodem, & diuerſo, quia inuenientes differentias prædictorum, vt eorundem demonſtrabimus, quod nō ſunt eadem, vt ſi quæratur an idem ſint temperantia, & prudentia, inueniētes quod prudentia differt à temperantia, eo quod hæc habet appetitus moderatos, & quietos, illa vero vehementes, ſic demonſtrabimus non eſſe eaſdem. Rurſus ſi quæratur, an intemperantia, & laſciuia eædem, inuenientes quod hæc ſecundum prælectionem facit turpia, & laſciuia præter prælectionem, quod non ſint eædem demonſtrabimus. Similiter quod non ſint idem liberalitas, & magnificentia oſtenderemus, ſi nouerimus eorum diſcrimen, quia alia eſt verſaturq; in magnis expenſis, & liberalitas circa conſuetas expenſas operatur. Sed ad cognoſcendum propriā vniuſcuiuſque ſubſtantiam vtilis erit cognitio differentiarum, quia vniuſcuiuſq; diffinitio conſtat genere, & differētijs. Scientes igitur proprias vniuſcuiuſq; differentias, quibus ab alijs differt, tum poterimus ipſum ſeparare ab alijs, & ſubſtantiam ipſius cognoſcere. Item vtilis cognitio differentiarum erit ad ſectionem generum in ſpecies, vt prædixit. Item contra inſtantias inductionum, & ad alia quædā de quibus paulo prius mentionem fecit, ſed principaliſsima ſunt, quæ ipſe appoſuit.

Similitudinis autem conſideratio utilis eſt ad inductiuas rationes, & ad ſyllogiſmos ex ſuppoſitione, & ad aſsignationem definitionum. Ad inductiuas quidem rationes, eo quod circa ſingula in ſimilibus inductione, uniuerſale exiſtimamus inducere. Non enim facile eſt inducere, ignorantibus ſimilia.

Ad quæ ſit vtilis etiam ſimilitudinis conſideratio ait. Et inquit ipſam conferre ad inductiuas rationes, quæ etiā oſtenſum eſt eſſe propriæ dialecticæ. Item confert ad ſyllogiſmos ex ſuppoſitione. Dicit autem nunc ex ſuppoſitione hos, quos dicimus ex conceſſo. Item ad aſsignationem definitionum. Sed ad inductiuas rationes, quia per ſimilitudinem particularium creditum per veriſimileq; fit naturale in inductionibus. Nam quia vnuſquiſque homo particularis eſt rationalis, & hac ratione ſimile eſt hoc, qđ omnis homo rationalis inductio oſtendit. Item quod omne factum ex contrario fit, quia album fit ex nigro, & muſicum ex immuſico, & calidum ex frigido, & in alijs ſimiliter. igitur ſimilitudine hac vniuſcuiuſque vniuerſale oſtenſum eſt. Item quod nullum non habens pulmonem non reſpirat, vel cornua ferens vtrinque dentatū per inductionem, & per ſimilium aſsignationem notum fit.

Ad ſyllogiſmos uero ex ſuppoſitione, eo quod probabile eſt quemadmodū in uno ſimilium ſe habet, ſic & in reliquis. Quare ad quodcunque eorum facultatē habebimus diſputandi, profitebimur, quemadmodum in his ſe habet, ſic & in propoſita ſe habere.

ſe habere. Id enim oſtendentes, & propoſitum ex ſuppoſitione oſtendentes erimus. Supponentes enim quomodo in his ſe habet, ſic & in propoſito ſe habere, demonſtrationem faciemus.

Quia in his quæ ſunt ſimilia inter ſe cenſemus, quòd in vno oſtenderetur, idem etiam in aliis oſtenſum eſſe. Non enim in quibuſuis ſyllogiſmus ex ſuppoſitione, ſed in ſimilibus, nam ſyllogiſmus nunc dictus ex ſuppoſitione eſt ex conceſsione, vt prædictum eſt. Nam ſupponentes, quod vt in aliquo ita & in aliis ſimilibus ipſi oſtenſum fore, facimus demonſtrationem de aliquo, nam quia ſimilitudinem habent inter ſe oppoſita, putamus quod in vno eorum oſtenderetur, idem & in aliis oſtenſum eſſe, & oſtendentes in contrariis, verbi gratia quod non poſſunt ſimul eidem ineſſe, quia cõtraria ſic ſunt vt vnum ſit deſtructiuum alterius, & quæ viciſsim ſeſe tollunt, ſimul eſſe, atque eidem ineſſe nequeunt, putamus & in aliis oppoſitis idem oſtendi per conceſsionem ante factam ſcilicet quod in vno oppoſitorum oſtenditur, & in aliis ſimiliter, quod nullus conceſsit, niſi ob ſimilitudinem ipſorum inter ſe. Rurſus volentes omnem animam immortalem oſtendere, ſi acceperimus hoc, ſi aliqua igitur oſtenderetur anima eſſe immortalis, quod etiam omnis oſtenderetur per ſimilitudinem, deinde oſtenderemus quod rationalis anima immortalis. Nam ſit ex ſuppoſitione hac. ſ. & omnis oſtenſa erit immortalis. Item quod omnis motus, à quo ſit ad quem putamus oſtenſum eſſe hoc oſtendentes de motu locali erimus.

Ad definitionum autem aßignationem, eo quod potentes conſpicere, quod in unoquoque idem, non dubitabimus in quo genere oporteat, cum definiemus, propoſitionum collocare. Nam communium quod maxime in eo quod quid eſt prædicatur, genus erit. Similiter autem & in multum diſtantibus utilis ad definitiones ſimilitudinis conſideratio. ut quoniam idem tranquillitas in mari, & ſerenitas in aere, utrunque enim quies. & quoniam punctum in linea, & unitas in numero. utrunque enim principium. quare commune in omnibus genus aßignantes, arbitrabimur non extranee diffinire. Pœne enim definientes ſic ſolent aßignare, nam & unitatem principium numeri dicunt eſſe, & punctum principium lineæ. Manifeſtum igitur, quoniam utrorunq; genus collocant. Inſtrumenta itaque, per quæ ſunt ſyllogiſmi, hæc ſunt; loci uero ad quos utilia ſunt prædicta, hi ſunt.

Inquit rurſus ad inuentionem diffinitionum, & aſsignationem, quod eſt vtilis conſideratio ſimilis, nam potentes conſpicere quid in ipſis differentibus inter ſe ſimile, & quid commune poſſumus ipſorum genus accipere, nam illud communium aliquibus in quid eſt ipſorum prædicatum hoc maxime eſt ipſorum genus, ideſt hæc generis inuentio, vtilis eſt ad aſsignationem diffinitionum. Nam ſi accipientes equum, & hominem, canem, & bouem, ſimiliter & in aliis vnumquodque animal eligentes ſimilitudinem ipſorum adinuicem, vt quod ſint corpora habentia & animam, & colorem, & in loco, & ſenſilia, & animalia: deinde horum omnium comparationem faciemus, quale maxime in quid eſt ipſorum prædicatur idipſum genus ipſorum erit, nam illud quod eſt commune aliquibus in quid eſt prædicatum, vel ſpecies eſt, vel genus: ſed in his quæ ſunt ſimilis ſpecie cognitio ſpeciei promptior, & clarior eſt, quæ eo quod differunt numero ſolum inter ſe ſpecie ſunt eadem, ideo neque quæſtione indigent. Sed in diſsimilibus ſpecie non ſimiliter facilis eſt ſic communis aſſumptio, ideo ſimilium in his id, quod maxime in quid eſt prædicatum genus eſt. maxime autem dixit in quid eſt prædicari genus, quia poſſunt etiam communes differentiæ ipſarum phantaſiam efficere cum prædicentur in quid, vt de omnibus animalibus animatum ſenſitiuum, ideo ſi aliquis hoc modo diceret hæc prædicari de eiſdem, tamen magis & notius cum ſit animal de ipſis prædicatur in quid, ideo inquit genus ipſorum. Item poteſt illud, nam communium quod maxime in quid eſt prædicatur, genus eſt, ſic dici, nam communium illud maxime commune, & in quid eſt prædicatur, eſt genus, & per hoc maxime commune eſt ſeparans genus à ſpecie, in ambo in quid eſt prædicatur, ſed maxime commune, quod in omnibus eſt & pluribus. Genus igitur ex contemplatione ſimilitudinis, & differentiæ ex cognitione differentiarum, & ex his diffinitio. Non ſolum autem inquit eſſe in his, quæ non multum diſtant ſimilis cognitionem ad inuentionem generis ipſorum, ſed in multis quoque diſtantibus. Etenim in illis ſimilia accipientes inueniremus commune aliquid in ipſis generis, cui addentes propriam vnicuique ſic differentiam definiemus ipſa, nam ſi inuenerimus in quibuſdam ſimilitudinem aliquam inter ſe exiſtentem, ſecundum proportionem, ſimilitudinem, & identitatem ipſorum eandem accipientes vt genus, addentes huic illud, in quo vtrunque, vel vnumquodque eſt habentium hanc ſimilitudinem, tunc diffiniemus vnumquodque ipſorum, vt idem eſt tranquillitas in mari, & ſerenitas in aere, nam vtrunque proprium ipſorum eſt ſedatio, & quies, quam accipientes, quæ etiam erat communis tranquillitati, & ſerenitati, & alteri addentes, hoc ſcilicet in mari diffinitionem aſsignabimus tranquillitatis, & alteri addentes in aere diffiniemus ſerenitatem. Rurſus quia idem eſt in puncto, & vnitate principium, vt enim punctum in linea, ſic vnitas in numero, nam ambo ſunt principia, addentes autem principio vtriuſque illud, cuius eſt principium diffiniemus ipſa, nam punctum eſt principium lineæ, & vnitas numeri. Vniuerſaliter autem ſimilis conſideratio propriiſsima ſcientiæ, & omni logicæ cognitioni eſt, nam ipſum vniuerſale per ſimilitudinem accipitur, ſed vniuerſalis cognitio ſcientifica eſt. Cęterum addit quatuor inſtrumenta dicta quibus ſyllogiſmi fiunt. Deinceps autem aſsignabit locos à quibus ſunt occaſiones argumentorum, quibus locis vtilia erunt hæc, quæ in hoc libro prædicta ſunt, & veluti præponenda in arte tractata.

Finis Primi Libri.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ARISTOTELIS TOPICORVM,

LIBER II.

Cum Alexandri Aphrodiſienſis Expoſitione.

PROBLEMATA Partim uniuerſalia ſunt, partim uero particularia: ac uniuerſalia, ut omnis uoluptas bonum eſt, nulla uoluptas eſt bonum: particularia uero, ut aliqua uoluptas eſt bonum, & aliqua uoluptas bonum non eſt.

QVONIAM in primo Topicorum libro dictum eſt de iis, quæ neceſſaria erant ante locorum expoſitionẽ, videlicet quodnam eſſet libri argumentũ, quid ſit ſyllogiſmus, quęque eius genera, & quid dialecticus ſyllogiſmus à cæteris differat, & quid ſit probabile. & quomodo in huiuſmodi orationibus petenda ſit diligentia, & ad quot, quaſq; res vtilis ſit hæc tractatio. cumq́; ſit explicatum quid in hoc tractatu perfectum ſit, & in quo eius eſſentia conſiſtat, eam ſcilicet eſſe in quæſtionibus, & propoſitionibus, & inſtrumentis, quorum ope talibus ſyllogiſmis abundare poſsimus: deinde vero ſit diſputatum in primis de propoſitionibus & quæſtionibus communiter, & oſtenſum nihil inter ſe differre ſubiecto, quẽadmodum & concluſio & ſumptio (omnia enim hæc ratione generis eſt propoſitio) ac quæſtio & propoſitio, itemq́; ſumptio atque concluſio quantum ad pronunciationem relationem ad quandam differentiam habent: Poſtea vero cum dixerit, quot ſint quæſtionum, ac propoſitionum genera, & ea quatuor eſſe aſſeruerit, & quænam ſint explicauerit, deq́; ſingulis diſſeruerit, locutusq́; ſit de propriis, & de vnicuiq; generi adiunctis, quæ propter ſimilitudinem in eodem ordine ſtatuuntur, & probauerit quam ob rem tot genera ſint, idq; & inductione & ſyllogiſmo demonſtrauerit: deinceps fecit diuiſionem eiuſdem, cum præſertim nonnullæ quæſtiones, quæ ex eodem oriũtur, in eo ordine, in quo definitiuæ collocantur. tum vero cum definiuerit propoſitionem dialecticam, & item quæſtionem, & vtriuſq; mutuam differentiam expoſuerit, dixeritq́; de poſitione, quia ipſa etiam poſitio eſt quæſtio quædã, itemq́, de inductione verba fecerit, & quid ſit explanauerit, & affirmauerit inductionem perinde ac ratiocinationem eſſe partem dialecticarum argumẽtationum: poſtremo vero declarauerit quot, & quę ſint inſtrumenta, quæ poſsint nobis dialecticorum argumẽtorũ copiam ſuppeditare: deq́; omnibus ſingillatim orõnem habuerit, & docuerit vtilitatem, q̃ ſingula dialecticæ afferunt: de his inquam cum in primo Topicorum ſit locutus, tanq̃ hæc neceſſaria ſint, quæ antequam loci tradantur, exponi debeant, in hoc ſecundo ad tradendos locos ad vnamquãq; quęſtionem vtiles aggreditur. Equidem locus eſt principium & occaſio argumenti, & argumentum appellant dialecticum ſyllogiſmum. ið & Theophr. diffinit locum, vt diximus priore libro, ſic, locus eſt quoddam principium, vel elementum, à quo accipimus principia circa vnumquodq; circunſcriptione quadam definitum & ſingulis indeterminatũ, vt locus eſt, ſi contrario contrarium ineſt, & contrarium contrario. Nam hæc oro & propoſitio eſt, & illud vniuerſaliter diffinitum eſt, nam ꝙ de contrariis vniuerſaliter dr̃, in dicat, non tñ amplius quid de his, vel his contrariis dicitur eſt diffinitum in ipſo. Porro ſi ab ipſo initium fecerimus de vnoquoq; contrariorum arguere poterimus, nam ſi qs quæreret de bono ſi iuuat, accipiemus à propoſito loco incipientes proximam propoſitionem propoſito problemati, hanc, ſi malum nocet, bonum iuuat. Nam pręter propoſitos locos hoc ineſt propoſitioni, & fides inerit: Si autem erit quæſitum vtrum album ſit color diſgregatiuus viſus, rurſus propriam & proximã huic problemati propoſitionem accipiemus ab ipſo propoſito, hanc, ſ. ſi nigrũ color eſt congregatiuum viſus, & album igitur color erit diſgregatiuum viſus, ſed ſi etiã de voluptate quęreretur an bonũ ſit, accipitur propoſitio à propoſito loco dicens, ſi triſtitia malum, voluptas ergo bonum. nam oĩa hæc & talia potentia, & indefinite in ipſo propoſito loco continenẽ. Rurſus locus eſt, vnum de duobus. ſi aliquid magis videtur alicui ineſſe, & non ineſt, neq; minus videtur ineſſe. At ineſſet eidem. Etenim hæc rõ ipſo vniuerſali determinata eſt, nam ꝙ de ipſo excedente magis & minus dicat, patet, vt etiam ratio ante hanc ꝙ de contrariis, tñ ſingulis eſt indefinita & incerta. non. n. ſignificatur in ipſo de hoc, vel illo magis in aliquo. Põt etiam in colore accipi magis & minus, & in ſapore, & in bono, tamen ad vnumquodq; horum problematum quæ poſſunt vti magis, & minus, incipientes à propoſito loco propriis abundare propoſitionibus poterimus. Nam ſi quæratur ſic forte, vtrum diuitiæ ſint bonę, vel non, aliquis volendo oſtendere ꝙ non ſint bonæ, incipiens à propoſito loco, accipiet proximam ꝓpõnem propoſito, qua ꝙ non ſint bonæ ratiocinabitur. nam ſi ſanitas eſt magis bonum q̃ diuitiæ, & non eſt bonum, neq; diuitiæ erunt bonum, qua ſumpta propoſitione, ſi aſſumeretur aliqua propoſitio: dicens ꝙ non eſt ſanitas bonum, verbi gratia quia ſit aliquibus mali cauſa, erit ſm̃ locum propoſitum oſtenſum, quòd diuitiæ nòn ſunt bonæ. Facit autem primam locorum qui ſunt ad accidentis problemata aſsignationem, quia hoc communius, & primum ſecundum hoc eſt, nã omnibus ineſt, nam ſic ſit ordinata, & diſtincta locorum aſsignatio. Eſt. n. accidens (vt dixit) in libro priore ante hunc quòd neque genus eſt, neque diffinitio, neque proprium, ineſt autem rei, ſed ineſſe etiam alia conſequitur, nam nec genus, nec proprium, nec diffinitionem poſsibile eſt eſſe alicuius cum eidem non inſit, ideo ſublato hoc. ſ. ineſſe, quo accidens diffinitur, tollitur vnũquodque aliorum, non tñ econtra aliqua illorum ſublato ſimul tollitur accidens, quare primum ſecũdum naturam quo ad hoc accidens eſt aliis. Item incepit à locis accidentis aſsignationem eorum afferre, quia ipſe debuit facere aſsignationem ordinatam, & diſtinctam locorum, perinde ac aſsignaturus ſit quòd alij ſunt loci ad accidens, alij vero ad genus, & alij ad propriũ, & alij ad diffinitionem. nam ſi à diffinitione principium aſsignandi loca feciſſet, quia oportet diffinitionem non ſolum quid erat eſſe ſignificare, ſed primum quidem ineſſe illi cuius eſt diffinitio, deinde & in quid eſt prædicari, ac conuerſim cum diffinito prædicari, neceſſario etiam mentionem fecit de locis probantibus, & improbantibus velut diffinitiuis, qui ſunt peculiares accidenti. Et eorum qui oſtendunt, quòd in quid prædicatur, alij rurſus proprij ſunt problematibus genericis. Item eorum qui poſſunt oſtendere quòd prædicatur conuerſim quidam ſunt proprij problematibus peculiares. Sic etiam aliorum problematum proprios locos diffinitiuos dixit. Rurſus de illis dicens & mentionem de ipſis faciens quoſdam ipſorum dixit eſſe à genere, quoſdam autem ab alio quodam, tanq̃ fiant ipſi proprij de pluribus.

pluribus. At nunc incipiens ab accidente, quòd communiſsimum, & ſimpliciſsimum eſt locos ipſius ineſſe & non ineſſe vti proprios accidēti aſsignat. deinceps autem mentionem facimus de his ad genus, quot propter ineſſe in genere terminantur hos veluti proprios generi aſsignat. & quicunque rurſus ob genus in proprio, veluti eidem proprios tradit. Item quicunq; ob id in diffinitione ad diffinitiones adaptat. Per hæc igitur incipit à locis ad accidēs. Et primum diuiſionem quandam problematum facit quę poteſt etiam fieri & in aliis, maxime autem eſt in his ab accidente. Eſt autem diuiſio quòd problematum, alia vniuerſalia, alia vero particularia. Nam in aliis generibus problematum & ſi aliquid in parte ſumeretur vt verū per ſe, tamen in ſeipſo habet aliquod vniuerſale. nam qui dicit alicuius animalis animal eſſe genus, quia in parte, & particulariter dicit, tñ hoc aliquid non eſt iudiuiduum ſed vniuerſale. ſed in accidentibus etiam in parte & particulare velut indiuiduum verum accipitur per ſe, nam in problematibus à generibus, omnia problemata vniuerſalia inter ſe poſſunt accipi, nam neq; genus, nec diffinitio, nec proprium, alicui indiuiduo ſimilium ſpecierum ineſt, & alicui non, ſed vel cunctis, vel nulli: ſed accidens ſolum poteſt alicui ineſſe vt indiuiduo, & alicui non, vt album vel muſicū homini vel alicui aliorum accidentium eidem. Nam aliquis homo muſicus, & aliquis non, ſed ob hanc diuiſionē ordinem aſsignationis locorum ſumet, nam cum fecerit diuiſionem prædictam, primum oſtendet quòd nó oportet omnium quoſdam proprios locos quærere confutātes vel probantes eorum quæ ſunt particularia, nam qui probant vniuerſalia ſimul etiam probāt particularia quæ ſunt ſub ipſis. Quare iidem ad ambo ſufficiant. Similiter etiam vniuerſale confutantes, ſimul tollunt etiam particularia. Item qui oſtendit quòd communia vniuerſalia probatiua & confutatiua ſunt, & accipiet quòd oportet principium facere aſsignationis locorum demonſtrantium vniuerſale, quia hoc etiam ſimul oſtendit particularia, & eſt vtile ad probationem illorum. Rurſus autem quia cōmunium & vniuerſalium alij probantes ſunt, alij vero confutantes, quia incipiendum eſt ab his qui ſunt deſtructiui & confutantes, ſumet ex hoc oſtendere ponendo problemata quę ponunt ineſſe affirmatiue, & offerendo diſputantibus oppoſitum poſitorum. Opponitur autem affirmatiuo negatiuum, igitur eo quod vtiliores et magis neceſſarij ſunt ipſi loci vniuerſales deſtructiui, & confutatiui ipſis dialecticis & diſputantibus, ab his initium faciet. Inquit ergo (Sunt autem problematum &c.) Nunc videtur dicere problemata propoſita & oblata. nam illa contradictionem continent, ſed definita iam ſecundum alteram contradictionis partem, ad quæ oportet ſemper abundare argumētis. Vt enim propoſitionem aliæ ſunt continentes contradictionem in interrogatione, alię vero iam vt ſyllogiſmi partes accipiuntur, cum ſint altera pars contradictionis, nam ipſæ ſunt probabiles non interrogationes, ſed iam cōceſſę & poſitæ per quæ dialecticus ſyllogiſmus; ſic etiam problematum alia ſunt velut propoſita in quęſtionem, alia vero vt iam definita de quibus nūc dicit. Vniuerſalia autem nunc dicit quæ dixit in libro de interpretatione, vbi vniuerſaliter & vniuerſaliter accipit, nam omne cōmune eſt vniuerſale & ſi indefinite diceretur, & tale vniuerſale diuiditur contra ſingulare, & vniuerſaliter quidem homo, ſingulare autem Callias. Dicitur autem vniuerſale & vniuerſale quando vniuerſali termino adderetur illud omnis vel nullus, vt omnis homo bipes, nullus homo volatilis. Sic igitur nunc dicta vocat vniuerſalia contra quæ diuiduntur particularia, & ipſa circa vniuerſalia facta, vt aliqs homo muſicus eſt, non omnis homo eſt muſicus.

Sunt autem ad utraq; genera problematum communia uniuerſalia, & conſtructiua, & deſtructiua. Oſtendentes enim quoniam omni ineſt, & quoniam alicui ineſt, oſtendentes erimus. Similiter autem & ſi quoniam nulli ineſt, oſtenderimus, & quoniam non omni ineſt, oſtendentes erimus. Primum ergo de uniuerſalibus deſtructiuis dicendum, eo quòd communia ſint huiuſmodi ad uniuerſalia & particularia. Et quia magis poſitiones afferant in eo quod ineſt, quam non. Diſputantes autem deſtruant.

Inquit ad ambo genera problematum communia ſunt vniuerſalia conſtructiua, & deſtructiua vtilia & ad particularium conſtructionem probationēue, & ad confutationem, & deſtructionem, & quòd non oportet prorſus quoſdam peculiares locos ad quęrēda particularia oſtendit, nam loci (inquit) in quibus vel vniuerſale aliquid probabimus, vel vniuerſale deſtruemus communes ſunt ad ambo genera problematum, nunc dicendo genera problematum ipſum vniuerſale & particulare. Verum dicit hoc, quia faciet aſsignationem locorum ſimpliciter & vniuerſaliter non addendo in quòd id parte, vel alicui. Vt igitur ſit notum quòd hi & ſi particulariter aliquid problema fuerit, nobis erunt vtiles, prius de ipſis loquitur. Dicet etiam hoc apertius in tertio calce, igitur vniuerſalia probatiua & problema ad vniuerſale affirmatiuum & ad particulare affirmatiuum vtilia ſunt. Item vniuerſalia deſtructiua & confutatiua ad vniuerſale negatiuum problema & particulare. Non enim ſola affirmatiua problemata ob locos concludentes vniuerſalia ineſſe oſtenduntur, ſed etiam particularia affirmatiua, nam qui oſtendet quòd omnis homo reſpirat, & quòd aliquis iam demonſtrauit, & vtetur aliquis propoſito oſtendendo quòd quædam voluptas eſt bonum oſtenſione vniuerſalis vtendo, quòd omnis voluptas eſt bonum, nam qui oſtenderit quòd omnis voluptas eſt bonum, is etiam oſtendet quod aliqua. Similiter etiam qui oſtenderit quadrupes nulli homini ineſſe, vel nulli voluptati bonum, etiam quòd non omni demonſtrans erit, non tamen econtra. Nam neque qui alicui ineſſe oſtendit, iam demonſtrauit quòd etiam omni, neque qui demonſtrauit quòd non alicui, et iam nulli. Sed notandum eſt quòd vniuerſalia conſtructiua & probatiua ac confutatiua & deſtructiua vtilia ſunt ad vtraq; genera problematum, ſed non deſtructiua vniuerſalis. Non enim qui oſtendit quòd non omnis voluptas bonum, ſuſtulit etiam id, quandam eſſe bonum, & hoc vniuerſale ſuſtulit. Item neque nullam voluptatem bonum eſſe tollens. quia oſtēdit aliquam, iam ſuſtulit, & hoc, ſcilicet aliquam non eſſe bonum, nam confutatur & tollitur proxime nulla ſub aliqua, quo poſito non tollitur illud aliquam nó eſſe voluptatem bonum, quemadmodum neque is qui oſtendit aliquam eſſe bonum Iam demonſtrauit quòd etiam omnis, quia igitur vniuerſalia ſunt cōmunia. Etenim ipſis vtimur ad particularia, & communia prima, primum porro inquit oportere de locis vniuerſalis dicere, & quia vniuerſalium alia ſunt conſtructiua, alia vero deſtructiua rerum, rurſus in naturalibus inquit dicendum eſſe prius de deſtructiuis. Nam rurſus hæc oſtendentia vniuerſale affirmatiuum vtiliora ſunt dialectico, nam quia vt iam mentionem fecit, poſitiones, & problemata, vt in pluribus affirmatiua afferunt diſputantes. Equidem proponitur dialectico deſtruere poſitum & in oppoſitum arguere, nam talis eſt in his rationibus exercitatio, patet quòd affirmatiuum negatiue tolleretur, igitur negatiuum prius eſt affirmatiuo, quia multo vtilius dialectico aç vniuerſale negatiuum, quam ipſum particulare negatiuum, quia vniuerſale eſt etiam commune particularibus. Quod ve-

ro particularius ſit dialectico deſtruere, & confutare, quam probare & conſtruere, patet in primo reſolutiuorum, qui inſcribuntur Eudemici. Equidem incribitur ipſum etiam ab Eudemo de reſolutoriis, vbi ſic dicitur, quod dialecticus quæ probat pauca ſunt, ſed multum eius virtutis & potentiæ eſt ad confutandum & tollendum aliquid. Poſtremo dicit poſitionem & problema communius.

Eſt autem difficillimum ab accidente conuerti propriam nominationem. Nã aliquo modo & non uniuerſaliter in ſolis contingit accidentibus. A definitione enim & proprio, & genere neceſſarium eſt cõuerti, ut ſi ineſt alicui animal greßibile bipes eſſe, conuertentem uerũ erit dicere, quoniam illud animal greßibile bipes eſt. Similiter autem à genere. nam ſi animal ineſt alicui, animal eſt. eodem modo, & in proprio eſt. Si enim alicui ineſt grammatices ſuſceptiuum eſſe, grammatices ſuſceptiuum erit. Nam nihil horum contingit ſecundum quid ineſſe, uel non ineſſe, ſed ſimpliciter uel ineſſe, uel non ineſſe. In accidentibus autem nihil prohibet ſecundum quid ineſſe, ut albedinem, uel iuſtitiam. Quare non ſufficit oſtendere, quoniam ineſt albedo, uel iuſtitia, ad oſtendendum, quoniam albus uel iuſtus eſt, propterea quia non neceſſarium eſt in accidentibus conuerti.

Difficillimum diceret, quia non ſimplex neq; prõptum vt in aliis. Nunc connerſionem aliam dicit à dictis in reſolutoriis, nam illarum erat alia ſecundum terminos, alia vero ſecundum affirmationem & negationem, vt contingentes conuertebantur propoſitiones, ſed nunc dicit conuerſionem ſecundum nomen. nam eo quod id tunc ineſt alicui poſito nomini ſubiectum appellatur, dicit cõuerti, vt animal ineſt homini, conuertentes dicimus homo aĩal eſt, nam quod accipimus ineſſe alicui ſubiecto hoc ſubiectum eſſe dicimus. Erit aũt conuerſio hæc quatenus primo incipientes à prædicato, poſtea à ſubiecto principium faciemus. Qñ igitur ſic mutantibus nobis verum fuerit ipſum dicere & nominare ſimpliciter & ſine alicuius additione ſubiectum eidem nomini inexiſtentis, ſic que inſunt dicit conuerti ſecundum nomen. Dixit aũt illam ab accidente pro hoc, illam nominantem proprio nomine accidentis ſubiectum eidem, vel ipſum conuertere dixit propriam noĩationem ab accidente: nam nominatur ſubiectum nomine prædicati tanq̃ ſit hoc proprium in tali conuerſione, ſed in quibus hoc non amplius verum, hæc non conuertuntur eadem conuerſione ſecundũ nomen. Quæ igitur vt genera inſunt alicui, vel vt diffinitiones, vel vt propria conuertũtur, nam cuius genus eſt animal, hoc eſt animal, & cuius diffinitio eſt animal pedeſtre bipes, idem eſt animal pedeſtre bipes, & cuius proprium eſt riſibile, hoc riſibile eſt, ideo ſi aliquid de ipſis poſitum ineſſe non conuerti, neq; ſic ineſſet tanq̃ ineſſe poſitum ſit. Sed hoc in accidente non ſimpliciter verum eſt. Non. n. ſi alicui album ineſt, hoc iam oĩno album eſt. Item nec ſi nõ album dicere eſt, iam & non ineſt album ipſi. quare non poſſunt accidens deſtruere qui vtũtur hoc, & cauſa huius eſt, quia accidens poteſt alicui ineſſe, ſed cui non toti, ſed ſecũdum aliquid ineſt, & partim hoc non eſt ſimpliciter noĩandum eodem noĩe ſic exiſtentis. Non. n. illud ꝙ eſt ſecundum aliquid nigrum, iam & nigrum eſt, neq; id quod ſecundum aliquid album, iam & album eſt. Porro æthiops cum ſit ſecundum aliquid albus, quippe qui ſecundum dentes eſt albus, hoc autem. ſ. ꝙ alicubi partimq́; ineſt in ſolo accidente locum habet, nam neq; genus, neq; diffinitio, neq; proprium proprio dictum alicubi partimq́; alicui ineſſe poteſt, vt neque particulari alicui & ſolo indiuiduo, quare ſi alicubi aliquo quàm ineſſe ſubiecto eſt cauſa eſt, vt non conuertatur, & hoc ſolum poſſibile eſt in accidente, de ſolo igitur accidente erit verum non ſemper conuerti. Non enim amplius erit ſubiectum dicendum accidens alicubi aliqualiterq́; & non ſimpliciter ineſſe. Non tollitur autem accidere alicui ab ipſo non conuerti. Non enim ſi nõ conuertitur, ob id neque accidit, ſed neque oſtenditur ſubiectum nominatum nomine accidentis, ſi oſtenderetur eidem accidẽs. Equidem facturus aſsignationem locorum ad accidens, quædam propria ſunt præter alia problemata ipſis problematibus ex accidente, primum expoſitũ quorum vnum erat vniuerſale & in parte in hoc fieri quædam problemata, ſi aliquis intelligeret, ſic illud in parte particulareq́; tanq̃ dictum de indiuiduo. Secundum autem non conuerti prædicto modo conuerſionis omnia problemata ab accidente. Hoc autem cognoſcimus cum ſit vtile ad argumentationes. Nam qui oſtendit quod non eſt homo animal vel animal rationale mortale vel riſibile, ſimul demonſtrauit etiam quod nec genus, nec diffinitio, neque proprium eius erat aſsignatum. nam conuertuntur hæc. Qui autem oſtendit quod homo non eſt albus, vel niger, vel aliquid aliud accidens ipſi, non iam & accidere aliqd horum ipſi ſuſtulit deſtruxitq́;, nã poteſt aliquid ipſorum partim & ſecundum aliquid accidere ipſi, nam in accidẽti & vniuerſale & particulare, ſic ſe habent aliquo modo partimúe & ipſum ſimpliciter. Equidem ipſum ſimpliciter habet aliquam proportionem ad ipſum vniuerſale, & ipſum partim, & aliquo modo ad ipſum particulare, quæ ambo competunt accidenti, vt etiam ipſe meminit. nam aliquo modo & non vniuerſale opponuntur his nõ aliquo modo & ſimpliciter, vt etiam particulare opponitur vniuerſali. Vnde oppoſuit vniuerſale ipſi aliquo modo tanq̃ habens ſimilitudinem cum ipſo ſimpliciter. Secundum quid autem iuſtitia alicui inſit, vt dixit, ſi ſuapte natura ſe habere ad hunc habitum apte atq; idoneæ, ſimiliter etiam ſi ex more cõſuetudineq́; ſola circa aliqua iuſta ſe haberet inclinate atq; propenſe. Nam nondum talis ſimpliciter iuſtus, quanq̃ ſibi aliqua iuſtitia inſit.

Determinat autem oportet, & peccata, quæ ſunt in problematibus: nam ſunt duo, uel quo falſum dicunt, uel quo tranſgrediuntur poſitam locutionem. Falſum. n: dicentes, & qui quod non ineſt ineſſe dicunt, mentiuntur: & qui extraneis nominibus res appellant (ut platanum hominem) tranſgrediuntur poſitam nominatione.

Exponit quomodo poteſt dici problema falſum. nam ſi problema contradictionem continet, quomodo erit verum dicere & falſum in problematibus? Niſi ergo problema (vt prædixi) iam non propoſitum & adductum in quæſtione amplius dicat, ſed iam definitum & poſitum, vt dixit iam initio, cui fauet aliquis quem dialecticus redarguere nititur. Inquit autem oportere primum definire peccata ſecundum problemata, & nota eſſe ante aſsignationem locorum, nam quia deſtructiones problematum ſecundum peccata in ipſis fiunt, oportet profecto hæc nota & conceſſa eſſe, nam ea ſecundum quæ oportet ipſorum elenchum fieri per argumentationem ipſorum hæc noſcenda ſunt. Duo autem inquit fieri peccata in ipſis problematibus, quæ profecto cum maniſeſte efficiat erit deſtructione problema. Vel enim falſum ponitur per ipſum, vel tranſgrediuntur in ipſis poſitam locutionem. Nam mentitur qui ponit voluptatem eſſe finem, & huic aſſentitur & confidit. Nam quod non ineſt alicui voluptati ineſſe dicit. Similiter mentitur & is qui ponit motum per vacuum fieri. Item qui ponit magnitudines indiuiſibiles. Item qui ex planis generant corpora. Item qui animam ſeparabilem & immortalem ponit. Item qui ſolum honeſtum bonum dicit, vt etiam is qui bis duo di-

cit

cit quinque. Tranſgreditur autem poſitam locutionẽ qui ſubiectam naturam quæ aliqñ eſt cognoſcens non cõſueto, & poſito nomine nominat ipſam, ſed circunſcribit, & improprijs noı̄bus vtens de ipſis. Vt dicentes ſolũ ſapientẽ diuitẽ, vel ſolum pulchrum, vel ſolum generoſum, vel ſolũ rhetorem, nam hi non ignorantes quæ inſunt ſapienti hęc dicunt diuitias, pulchritudinem, vel nobilitatem, ſed tranſgredientes poſitam locutionem. Nam diuitiæ, vel pulchritudo non de virtute, ſed illa quæ de pecunijs, & poſſeſſionibus prædicatur. Pulchritudo autem in commenſuratione diſſimilium partium in animali verſatur quod ſi eſt peccatum hoc facere qui oſtendit aliquid tale in problemate, erit reprehendendus. Verum ipſe vſus eſt euidenti exemplo, & talis peccati obiurgante dicendo platanum hominem. Nam ſi vniuerſaliter aliquis idem concederet, tranſgreditur poſitam locutionem, ſic dicet, & platanum hominem. Qui ergo ſic dicit platanum hominem, & animal rationale mortale, mentiretur. & incideret in primo dicto peccato, & qui talem arborem ſic nominans, tranſgrederetur poſitam nominationem. Verum appoſuit hoc oſtẽdendo quod etiam tale peccatum eſt, & non ſolum mentiri, & fierent deſtructiones problematum etiam ſecundum hoc.

Vnus igitur locus eſt inſpicere, ſi ſecundum aliquem alium modum ineſt, quod ut accidens aſsignauit.

Cum dixerit incipiẽdum ab ipſis vniuerſalibus deſtruẽtibus primum locum talem aſsignat, nam oſtendit per ipſum quod non eſt accidens, vt accidens aſsignatum. Nihil horum quæ inſunt alicui ſecundum quẽdam alium modum, vt accidens ipſi ineſſe poteſt. Item ſciẽdum eſt quòd Theophraſtus dicit differre præceptum, & locum. Nam præceptum eſt communius, & vniuerſalius ſimpliciuſque dictum ex quo locus inuenitur. Nam principium loci eſt præceptum, vt locus argumenti, vt pręceptum quidem ſic dictum ꝙ oportet arguere a contrarijs a cognatis. Locus autem dicit, ſi contrarium multipliciter, & alterum multipliciter: vel ſi contrarium contrario ineſt etiam contrario ineſt contrarium, & rurſus velut in coordinatis, & cognatis ſic etiam reliqua, nam locus eſt propoſitio iam quædã facta ab ipſo præcepto. Hanc autem dico differentiã præcepti, & loci, cum Theophraſtus nouiſſet talia qualis eſt primus dictus locus, præcepta vocat, & locos præcipientes. Nam reſpirãdum eſt ſi alio quodammodo ꝙ ineſt velut accidens aſsignauit, tum locus præcipiens in ipſo erit ſi vt accidens aſsignatum alio quodam modo in eſt, non bene aſsignatum eſt. Item accuratius ſi velut accidens aſsignatum generis erit, vel rurſus diffinito, vel proprium. At qui Ariſtoteles etiam hæc locos vocat, vel quia cum præcepto iam, & locum accepit. Semper autem a ſpecialiſsimis nominationes facimus rerum, vt ſubſtantiam nõ ens magis quam ſubſtantiam nominamus, vel quantitatẽ ens ſed magis proprie quantitatem. Quia igitur hæc non extra rationem etiam talia appellat locos rerũ. Cum ita ſint duo peccata in problematibus, vt prædixit, vel mentiri, vel poſitam locutionem tranſgredi, aſsignatus locus videtur magis dici ad tranſgredientes poſitam locutionem, niſi aliquis putaret ꝙ aliter ineſt. Eſt autem locus inquit reſpiciendũ eſſe ſi fautor problematis id quod ineſt alio quodammodo, vt accidens aſsignauit. Nam illud ſecundum quendam alium modum ꝙ ineſt dicendo accidere, ſignificat ꝙ alio modo videlicet à prædictis. Nam oſtẽſum eſt ꝙ omne ꝙ alicui ineſt, vel vt genus, vel vt diffinitio, vel vt proprium, vel vt accidens, ineſt. Si ergo vt genus ineſt alicui, vel vt proprium, vel vt diffinitio, vt accidens ineſſe diceretur, patet ꝙ velut peccans redargueretur, ſed quomodo hoc poteſt cognoſci deinceps dicit.

Peccatur autem maxime id circa genus, ut ſiquis albo dicat accidere colorem eſſe. Non enim albo colorem eſſe accidit, ſed genus eius color eſt. Contingit autem, & ſecundum nominationem determinare eum qui ponit, ut quoniam accidit iuſtitiæ uirtutem eſſe. Sæpe autem & eum non determinat, manifeſtum quoniam genus, ut accidens aſsignauit, ut ſi albedinem colorari dixerit, uel ambulationem moueri. A nullo enim genere denominatiue prædicatio de ſpecie dicitur, ſed omnia uniuoce genera de ſpeciebus prædicantur. Nam & nomen, & rationem generum ſuſcipiunt ſpecies. Qui igitur coloratum dixit album, neque ut genus aſsignauit, quoniam denominatiue dixit, neque ut proprium, uel definitionem. Nam definitio, & proprium nulli alij ineſt. Sunt autem, & colorata, & pleraque aliorum, ut lignum, lapis, homo, equus. manifeſtum igitur, quoniam ut accidens aſsignauit.

Inquit maxime tale peccatum fieri circa genera, hoc autem quia genera ſimilitudinem aliquam magis quã alia videntur habere ad accidens, nam proprium, & diffinitio ſoli, & omni inſunt, ideo etiam conuertuntur cum rebus, quarum ſunt: ſed genus, & accidens in plus ſunt quam illud cui inſunt, ideo non conuerſim prædicantur. ergo ſi quis ſic dicendo ob id putat reuera, vt genus accidere alicui tanquam mentitus deprehenderetur, ſed qui nouerit eius differentiam, & ſic locutione ab ipſo vſus fuerit, & tranſgreſſor poſitæ locutionis peccat. Cognoſcemus autẽ hunc locum ſecundum quendam alium modum, vt accidens aſsignantem perſpicuo quidem ſi adderetur dicto in eſſe ꝙ accidit, vt accidit homini animalis eſſe, vel albo coloris, vel iuſtitiæ virtutis eſſe, nam quidam ſic vtuntur, vt iam iudicauimus, quod ſi appoſitum nõ fuerit id quod accidit, denominatiue prædicatum aliquis faceret de ſubiecto, vt albedo colorata eſt, nam ꝙ coloratur eſt denominatiuum coloris cum ſit genus albedinis, vel rurſus ambulatio mouetur. Etenim ꝙ mouetur eſt denominatum motu qui eſt genus ambulationis. Nam in nullo genere prædicamentum eſt denominatiuum, quandoquidem genera prædicentur de ſpeciebus vniuoce, nam in accidẽtibus ſolis fit prædicatio denominatiua, vt in prædicamentis oſtẽſum eſt. nam cum ſint in aliquo ſubiecto, hæc erant accidentia quæ partim denominatiue, partim ęquiuoce oſtenſa ſunt prædicata, nam dicitur ſuperficies albeſcit, & corpus mouetur, & homo grammaticus eſt a grãmatica, ſed qui denominatiue de aliquo prædicatum eſſe genus diceret per talẽ prædicationem accidens eſſe dicere genus illius cuius eſt genus. nã genus non diceret, quia denominatiue, imo nec ꝓprium nec diffinitionẽ, quia prædicatũ pluribus ineſſe poteſt, ſiquidem genus eſt, ſed ꝓprium, & diffinitio nulli alij ineſt. Si aũt nec vt genus, nec vt diffinitio, nec vt ꝓprium aſsignatum eſt dictum, patet ꝙ vt accidẽs. Nam denominatiuum prędicatio a generibus quibuſdam fit non de aliqua ſpecie, vel indiuiduo ſub ipſo, ſed de illis quorũ accidit eẽ alicuius generis ſpecies, vt colorari dẽ habente albedinẽ, & ambulante moueri, & iuſtum facere de habẽte iuſtitiã, & non de albedine, & ambulatione, vel iuſtitia, ſed huius eſt color, huius motus, huius vero diſpoſitio, neq; vt ꝓprium, neq; vt diffinitio eſt. Nã diffinitio, & ꝓprium nulli alij inſunt, non vt cõcedens ꝓprium, vel diffinitionem denominatiue prędicari. Hęc dixit ſeparari ab accidente eo ꝙ ſoli inſunt. Item dicit ꝙ oſtenderet adhuc aſsignatum ꝙ nõ vt proprium nec vt diffinitio perſpicuo quia aſsignatum dicitur de pluribus, ſed horum neutrũ ſic ſe habet. Nam ob id neque ens eſt genus entium, quia ens eſt denominatum ab exiſtente, nec proprie prædicaretur de entibus. Nam dicitur etiam ſubſtantia eſſe, et quantitas

& qualitas, & ſimiliter vnumquodq; aliorum generũ, ſed quæ denominatiue prædicantur, accidẽtia non genera dicuntur, ſed conſiderandum eſt, nunquid etiam à proprijs denominatiua prædicatio fit. Nam huiuſmodi videtur eſſe riſibile, & ſcientiæ capax, an proprium etiam cum genere coordinatum prædicatur, vt ipſi videtur, ratio erit, & proprium non nomen, ſed denominatiua à nominibus, quia ſi eſſet proprium hominis ridere, vel ſcientiã habere nunc à proprio denominatiue diceretur riſibile, & ſcientiæ capax, nunc autem propria hæc ſunt quæ de ipſo denominatiue dicuntur, quamuis non ſint propria ea quibus hoc denominata ſunt, quandoquidem ambulatio non prædicet̃ de homine, ſed ambulans, & non eſt proprium, illius autẽ non ſm alium quendam modum denominatiue prædicatum de aliquo prædicari, vel vt accidens hæc ſunt demonſtratiua. Hinc incipiendum eſt confutare redarguereque eos qui dicunt hominem animal fieri, vel Socratem hominem fieri, ſed rationale cum ſit denominatiuum eſt differentia, vel triangulum figurari, vel magnitudinem extẽdi diſtareque, vel animal animatum euadere. Etenim differentia generaliter, & non denominatiue de aliquo eſt prædicatum.

Alius locus eſt inſpicere ea, quibus ineſſe, aut omnibus, aut nulli dictum eſt. Conſiderare uero ſecundum ſpecies, & non in infinitis, nam uia magis, & in paucioribus conſideratio. Oportet autem conſiderare, & incipere a primis, deinde conſequenter uſque ad indiuidua: ut ſi oppoſitorum eandem diſciplinam quis dixerit eſſe, perſpiciendum, ſi eorum quæ ſunt ad aliquid, & contrariorum, & quæ ſecundum priuationem, & habitum & quæ ſecundum contradictionem dicuntur, eadem ſit diſciplina. Et ſi in his nondum manifeſtum eſt, rurſum ea diuidendũ uſque ad indiuidua, ut ſi iuſti, & iniuſti, uel dupli, & dimidij, uel cæcitatis, & uiſus, uel eſſe, & non eſſe. Nam ſi in aliquo oſtendetur ꝙ non ſit eadem, interimentes erimus problema. Similiter autem, & ſi nulli ineſt iſte.n. locus conuertitur ad conſtruẽdum, & deſtruendum. Si.n. in omnibus uidebitur, eam diuiſionem proferimus, uel in pluribus, poſtulãdum eſt, aut ut uniuerſaliter ponat, aut ut inſtantiam ferat in aliquo non ſic eſſe. Nã ſi neutrum horum faciat, abſurdus apparebit, qui non ponet.

Et hic locus præceptiuus eſt, & ex diuiſione ſumit argumentationem, nam inquit propoſito aliquo, & adducto aliquo ꝓblemate vel vniuerſali affirmatiuo, vel negatiuo faciendum eſſe diuiſionem horũ quibus, vel omnibus ponitur accidere, & ineſſe, vel nulli, & in vnoquoq; ipſorum reſpicere propria, ſi inſit illis poſitum quod erat in problemate, nam ſi in aliquo ipſorum inuenerimus vniuerſaliter poſitum ineſſe non inexiſtens, ſi in omnibus tollemus vniuerſale affirmatiuum, nã tollitur, & deſtruit̃ vniuerſale affirmatiuum, ẽt ab ipſo particulari negatiuo, & ab ipſo vniuerſali. Vnde ſubſcribit modum quo diuiſio faciunda eſt propoſiti. Nam in cõiores, & proximiores ſpecies primas inquit faciundam eſſe diuiſionem. Deinde ſi nondum in his fuerit notum quæſitum, dicit unumquodq; ipſorum diuidendũ rurſus eſſe in id quod eſt ſub ipſo primo & conſiderandũ. Et ſi nec hoc modo fuerint nota, rurſus etiam in horũ diuiſione cõmuniora & proxima accipientes, & deinde ſic ad indiuidua deſcendentes idem faciemus. Nam hac uia ſic diuiſio erit diſtincta & non confuſa, & non ſimul in omnibus quæſtio, ſed ẽt in pauciora & determinata, quo etiã pacto nihil eorum quæ diuidi & quæri debẽt, prætermitteretur quod lateat, vt ſi diceret aliquis omniũ oppoſitorũ eandẽ eſſe ſcientiã, tunc oportet oppoſita diuidere, quia multipliciter dicũtur, & diuiſis nõ ſtatim in indiuidua faciẽda eſt diuiſio, indiuidua autẽ ſpecies diceret, vt nõ in albũ uel nigrũ & duplũ & dimidiũ, ſed quia quatuor modis oppoſita ſunt in hæc primo opportet diuidere oppoſita, & in unoquoq; videre ſi dictum uerũ ſit nõdum aliquid obuians apparuit, rurſus diuidẽdũ eſt unũquodq; ipſorum, & contraria ſeorſum in indiuiduas ſpecies cõtrarij, & rurſus in ea quæ ſunt proprie in prædicamento ad aliquid, & ſi ſimiliter illa ſecũdum habitum, & priuationem, ſecundum cõtradictionem. Vnde exempla poſuit diuiſionis oppoſitorum, iniuſta, & iuſta, & illius oppoſitorum ad aliquid duplum, & dimidium, & illius ſecundum habitum & priuationem cæcitatẽ, & viſum, & illius diuiſionis eorũ quæ ſecundum contradictionem ſunt eſſe, & non eſſe. Vnde ſi in aliquo inueniemus non ſic ſe habere oſtendentes hoc tollemus deſtruemuſq; illud vniuerſaliter. ſ. omnium oppoſitorum eandem eſſe ſcientiã; vt infiniti non eſt ſciẽtia. Equidem infinitum opponitur finito, vel vt contrariũ vel vt habitus, & priuatio, & eſt finiti ſcientia, & non infiniti, igitur non erit eadem ſcientia contrariorum. Item ſi acceperimus de non ente non eſſe ſcientiam, quia opponitur ens, & non ens, vt affirmatio, & negatio, & entis eſt aliqua ſcientia, & minime ipſius non entis, ergo non eadem ſcientia contrariorum. Item nec cognoſcibilis, & ignorati cum ſint oppoſita ſecundum habitum, & priuationem, eadem eſt ſcientia. Nam ignorari non poteſt eſſe ſcientia. Item neque veri, & falſi cum ſint contraria, nec poſſibilis & impoſſibilis, eadem eſt ſcientia. Verum in oppoſitis ad aliquid omnibus neceſſe eſt ſiquis alterum nouerit, etiam oppoſitum ei ſcire, quia his quę ſunt ad aliquid idem eſt eſſe cum hoc ſe habere ad aliquid aliquo modo. Vnde hoc loco vtentes deſtruemus etiam problema dicens, omne animal reſpirat, nam diuidemus animal in pedeſtre, volatile, & aqualite: & rurſus horum vnumquodq;, & inuenientes in volatilibus indiuidua non reſpirantia, & in aqueis piſces, ceu ſunt qui branchias habent, nam nullum quod habet branchias reſpirat, tollemus hoc, omne animal reſpirat. Item oſtendemus ꝙ non omnis virtus eſt ſcientia diuidentes virtutem in intellectiuam, & moralem, & oſtendẽtes morales quod non habent in cognitione eſſe ipſum. Item ꝙ nullus amor eſt ciuilis quod cum ſit problema vniuerſale negatiuum deſtruemus ꝙ non omnis amor eſt ciuilis diuidentes amorem in appetitum conſonum rerũ venerearum, vt Epicurus dicit, qui non poteſt eſſe ciuilis, & in ipſum inceptum conatumq; amicitiæ ob pulchritudinem apparens, vt Stoici aiunt, vel in recordationem olim in ſe pulchritudinis, vt Plato. Nam hi ſunt ciuiles vrbaniq; amores. Vnde nõ ſolum ſubiectus terminus in problemate diuidendus eſt, ſed etiam ſæpe prædicatum ſi ſic diuiſionem reciperet, vt in talibus problematibus. Sapiens ciuilia tractat. Sapiens ſeditionis non particeps erit, nam hoc. ſ. ſapientem ciuiliter agere cum non ſit ſimplex ſi diuiſum fuerit ſecundum aliquod ſignificatum, oſtendet conueniens eſſe ſapienti ciuiliter agere, & ſecundum aliquid eſſe alienum ab ipſo. Similiter etiam hoc ſeditione non participat cum duplex ſit. Vel.n. quia oportet dum patria aliquẽ morbum fert, & ipſum ſimul ferre, vt Solon putabat. Nã ciuilis eſt non abeſſe à cõi calamitate, vel ſic ꝙ debeat ſedare aliquid ſeditionis, ſi forte videretur concilium expedire, vel rurſus ꝙ non oportet principatum eſſe ne ſeditio fiat. Cũ dixerit itaq;, ſi enim non in aliquo oſtenderet̃ ꝙ non eadẽ tollemus problema, adiecit etiam ſimiliter, & ſi nulli inſit, oſtendens ꝙ vniuerſale affirmatiuum non ſolum deſtruitur ab ipſo particulari negatiuo, ſed etiam ab ipſo vniuerſali negatiuo. Nam vniuerſale vtrorumq; eſt deſtructiuũ, & vniuerſalis cõtrarij, & ipſius particularis ac oppoſiti cõtradictorię. Poteſt etiam hoc dictum per hoc (ſimiliter autem & ſi nulli inſit) indicatiuum eſſe huius ꝙ ſimiliter, vt

vniuerſale

vniuerſale affirmatiuum tollitur eo ꝙ inuenitur aliquid eorum ſub ipſo vniuerſali quod non ſic ſe habet, ſic & ſi fuerit vniuerſale negatiuum poſitum tolleretur ſi alicui eorũ ſub ipſo vniuerſali inueniretur ineſſe, cum poſitum ſit nulli ineſſe. Etenim prius dixit reſpiciendum eſſe in quibus dictum eſt ineſſe omnibus vel nulli, vt ſi fuerit poſitum nullum animal rationale eſſe. Nam oſtendentes aliquod rationale diuiſione, ipſum deſtruemus. Item dicit quod præfatus locus non ſolũ ad deſtructionẽ vniuerſalis affirmatiui, ſed ẽt ad probationem, & conſtructionem eſt vtilis, nam diuidentes in omnibus ſi ſic ſe habens videreſ, erimus conſtruentes, & probantes vniuerſale affirmatiuũ, & ſi nõ in omnibus, ſed in pluribus ſic ſe habere videretur, nã neque poſsibile eſt, vt oĩa percurrantur, cenſebimus vel vniuerſale concedendũ eſſe, vel ſi non cõcederetur inſtantiã ſerre in aliquo de quo non cenſeſ ſic ſe habere, nam abſurdũ videretur, ſi neq; concedere vuiuerſale neq; inſtantiã ſerret de aliquo ſignificatorum de quo non putat, et eorum quę ſub cõi ſic ſe habere vt ſi quęreremus an omne animal mãdibulam inferiorem mouet, oſtendentibus nobis in plurimis ſic ſe habere, & putantibus, vel vniuerſale concedere, vel dicere ꝙ in aliquo non ſic ſe habet, quod aũt neutrum facit. Equidem deſtruere, & conſtruere dixit pro hoc vniuerſale affirmatiuum. Equidem ꝑbabit, & conſtruet vniuerſale affirmatiuum qñ qui ponit problema nulli, vel omni prædicatum ineſſe diceret, vt ſi quis poneret ꝙ non omne iuſtum eſt conferens, vel ꝙ non omnis voluptas eſt bonum, nam ad tales poſitiões opus eſt vniuerſalis probatione. Sed notandum eſt quod hic locus non amplius eſt vniuerſalis deſtructiuus ſolum de quibus dixit dicendum eſſe primo, ſed vniuerſalis conſtructiuus. Eſt autem (vt dixit) ad conſtruendum vtilis.

Alius eſt, defin tiones facere accidentis, & eius cui accidit, aut utriuſque per utrunque, aut alterius. Deinde conſiderare, ſi quid non uerum in definitionibus perinde, ac uerum ſumptum ſit. ut ſi eſt Deum iniuſtitiam facere, quid iniuſtitiam facere. Si enim nocere ſponte, manifeſtum, quoniam non eſt Deum iniuſtitiam facere. Non. n. cõtingit nocere Deum. Et ſi inuidus ſit ſtudioſus, quis inuidus, & quæ inuidia. Nam ſi inuidia eſt triſtitia in apparenti proſperitate alicuius proborum: manifeſtum eſt, quoniam ſtudioſus non eſt inuidus. Prauus enim eſſet. & ſi indignans inuidus, quis uterque eorum. Sic enim manifeſtum erit, utrum uerum an falſum ſit, quod dictum eſt, ut ſi inuidus quidẽ ſit, qui triſtatur in bonorum proſperitatibus: indignans autem, qui in malorum proſperitatibus triſtatur, manifeſtum quoniã non erit inuidus indignans. Sumere autem, et pro iis (quæ in definitionibus ſunt) nominibus, definitiones, & non deſtruere donec ad notum deuentum ſit. Nam ſæpe cum tota quidem definitio aſsignata ſit, nõ manifeſtum eſt, quod quæritur. pro aliquo autem eorum (quæ in definitione ſunt) nominum definitione dicta, manifeſtum ſit.

Hic locus cum ſit à diffinitiõe vniuerſalis deſtructiuus. talis eſt, quia problema ad quod argumẽta facimus genere eſt propoſitio categorica. Nam tale ſi cõſtruetur reprobare, & deſtruere volumus. Equidem omnis propoſitio categorica ex ſubiecto termino, & prædicato conſtat, & in problematibus ab accidente prædicatum, vt accidens aliquid ſignificat. Porro inquit diuiſim capiẽtes terminos problematis. ſ. ſubiectum, & prædicatum oportere vtrunque ipſorum ſeorſum definire, ſeorſum quidem accidens quòd eſt prædicatum, & ſeorſum ſubiectũ eius, nam hoc eſt vtriſque competens, vt enim non copulemus amborũ diffinitiões, vt in hoc homo ambulat, vel animal pedeſtre bipes per latera mouetur, ſed ſeorſum vtriuſque diffinitionem ſeparantes aſsignabimus, vel ſi alterum ipſorum manifeſtum fuerit, & alterum ſolum non manifeſtum. Deinde videre ſi aliquid eorum quę ſunt in diffinitionibus repugnaret non poteſt huic ineſſe cui ineſſe ponitur. Nam ſi ſic ſe haberet deſtruemus vniuerſale problema, vt ſi fuerit ab aliquo poſitum poſſe Deũ iniuſte affici, ſi iniuria affectus ab aliquo iniuſte faciente iniuria afficiatur, determinandum eſt quid ſit iniuria afficere, & accipiẽdo ꝙ eſt nocere ſponte, quia non poteſt Deus aliquo offendi, nec nocumento affici. nam & hoc probabile, & euidens cum ſit, oportet oſtendere ꝙ neq; iniuria affici poteſt. Verum dicendo à principio ſi eſt Deum iniuria afficere ꝙ accepit iniuriam afficere ꝑ iniuria affici, ſignificauit inferens hoc manifeſtum, quod non eſt Deum affici iniuria. rurſus ſi aliquis dicet inuidus ſtudioſus eſt oportet definire quid ſit inuidus. Hoc autem ſi fecerimus, ſi primo definiemus quid eſt inuidia, ſi ergo eſt inuidia, triſtitia, & dolor apparentis proſperitatis alicuius proborum hominum, patet ꝙ etiã inuidus erit qui triſtaſ proſperitatibus proborum, quo poſito, quia perſpicuo eſt alienum à ſtudioſo triſtari bonorũ proſperitatibus. Nam probi boni ſunt ergo non erit probus inuidus. Patet autem, ꝙ hæ demonſtrationes in ſecunda figura fiunt concludentes vniuerſale negatiuum, & ſic quidem ſi ſubiectum in problemate fuerit notum accidẽs diffiniẽtes tollemus vniuerſale problema. Item ambos terminos problematis diffiniemus, in quibus neuter eſt per ſe notus, vt in talibus ſi fuerit poſitum ab aliquo, quod indignans eſt inuidus, nam quia in his ſimiliter indignans ſe habet cum inuido quo ad cognitionem, quippe neutrum eſt per ſe notum, diffinientes ambo. ſ. indignantem, & inuidum ſic deſtruere poterimus poſitum, nam videtur inuidus eſſe ille qui triſtatur proſperitatibus bonorum, quia ẽt inuidia eſt talis, & indignans eſt qui triſtatur proſperitatibus malorum. Nam ſic eſt indignatio, ſi ergo indignãs eſt qui triſtatur malorum proſperitatibus, & inuidus non triſtatur proſperitatibus malorum, nam econtrario is ponitur qui triſtatur bonorum proſperitatibus, non erit indignans inuidus. Poteſt etiam problema hoc, & diffinitiuũ eſſe, ſi quæreretur, vtrum idem ſit indignans, & inuidus, vel non. Nam problemata de eodem dixit coordinanda eſſe cum problematibus de diffinitione. Sic etiam oſtẽdetur ꝙ non eſt felix tyrannus. Nam ſi tyrãnus eſt princeps ex lex, & extra legem iniuſtus, & felix eſt qui agit ſecũdum virtutem, igitur non poteſt tyrannus eſſe felix, nam iniuſte, & præter legem imperare non eſt operantis ſecũdum virtutem. Item quòd diues non eſt ſapiens, ſi quidem diuitiæ conſiſtant in poſſeſsione pecuniarum, & ſapientiam poſsidendo virtutem, quia autem ſæpe neque diffinitionum dictarum iam manifeſta eſt differentia, nec diffinitorum inter ſe, eo quod nomina quædam in eodem ſumpta ſunt, quæ non idem in vtroq; ipſorum ſignificant ſed æquiuoca cenſendum eſt nõ prius abeſſe, & derelinqui, ſed rurſus ipſorum nominum in diffinitionibus rationes accipere, nam ſic erit nota differentia ipſorum, ſi commune nomen hoc vt ſi genus aliquid in vtraq; diffinitionum aſſumptũ fuerit. Quod quidem etiam iam in primo lib. dixit in doctrina de locis, quos aſsignabat ad inuentionẽ eorum, quæ multipliciter dicuntur. Nã ſic dixit. Sæpe aũt & in his rationibus latet conſequens æquiuocum, ideo & conſiderandũ in rationibus eſt, ſi quis ſignificatiuũ, & effectiuum ſanitatis eſt ſe habere cõmenſurate ad ſanitatem, vtrunq; ipſorum videbitur quantum in rationibus eadem eſſe propoſita, attamen non ſic ſe habere inuenietur, ſi rurſus ſecũdum vtrunq; ipſorum cõmenſurati rationem aſsignauero nã inueniet hoc velut effectiuũ ſanitatis cõmenſurãs dictũ eo ꝙ tantum cõmenſurationis habet, ſed ſignificatiuum

in eo ꝙ tale ſignificat. Dicit autem nunc accipienda eſſe, & pro nominibus in rationibus rationes, & non dimittere prius deſtruereve, donec ad quippiam notum deuentum ſit, non ſolum in rationibus habentibus æquiuocationem ſed vniuerſaliter quãdo nondum plana, & euidens fuerit differentia propoſitorum per quędam nomina occulta in diffinitionibus aſſumpta. Nam iubet non prius dimittendum eſſe, vel deſtruendum, ſed etiam ipſa nomina, & partes rationis definiri, vt etiam totum. Nam ſic erit notum quæſitum, ceu ſi quis dicat voluptatem bonum volẽs hoc deſtruere, dicet voluptatem eſſe motum lenem, ex quo nihil notum eſt, an voluptas ſit bonum, vel ne, ſed ſi rurſus motum in diffinitione voluptatis aſſumptum diffiniret, & aſsignaret eius rationem, quæ eſt vt ſit actus imperfectus, tunc poterit oſtendere ꝙ voluptas non eſt bonum, eo ꝙ nec bonum eſt imperfectum, ſed voluptatem eſſe imperfectam cũ ſit motus, neceſſe eſt, quippe omnis motus eſt actus imperfectus. Rurſus in hoc ꝓblemate ſubiectus terminus eſt diffinitus. Patet autem ꝙ oportet pluribus diffinitionibus de vnoquoque abundare probabilibus, ſi deberemus vti propoſito loco. Nam ſic poterimus vtiliter ad propoſitum nobis diffinitionum aſsignationem facere, vt poſito ꝙ ſapiẽs amore ſit captus, quod deſtruere volentes diffiniemus ipſum amore capi, & aſſumemus accipere amorem alicuius, & quia nondum notum propoſitũ eſt veniemus ad diffiniendum amorem, & diffinientes ipſum ſi acceperimus eſſe appetitum irrationalem ex aliqua pulchritudine corporis prouenientem, vel conſonum appetitum rerum venerearum, deſtruemus problema, nam patet, ꝙ hæc ſunt aliena à ſapiente, ſimiliter & ſi diffiniemus ipſum eſſe vehementem appetitum, quia vehemens occultum rurſus idem in rationem transferemus, & ſi eſt vehemens contrarium rectę rationi, deſtruemus etiam ſic propoſitum, ſi tamen aſsignauerimus rationem amoris, vel acceſsionem, ſtudiumq́; amoris ob apparentem pulchritudinem, vel diuinam inſpirationem vel appetitũ amicitię ob apparitionem viſæ pulchritudinis, vt Plato in Phędone vult, conſtruemus etiam problema, & patet ꝙ locus etiam ad probationem vniuerſalis affirmatiui aliquando erit vtilis, & non ſolum ad deſtructionem hoc loco vtẽtes demonſtrabimus, ꝙ Deus neque iraſcitur, neq; triſtatur, ſiquidem iraſci eſt vltionem vindictamq́; appetere de illo qui videtur iniuriã intuliſſe: & triſtari eſt contrahi ob præſens malum, vt etiam timere verſatur circa id quod expectatur. At Deus neque videtur iniuria affici, nec adeſſe aliquid eidem malum ſuſpicatur, nec expectat. Item ſi quæſitum fuerit, an anima immortalis, diffiniemus animam eſſe ſpiritum intellectualem, vel ſenſitiuum, oſtendemus ꝙ non immortalis. Nam omnis ſpiritus corruptibilis. Itẽ ꝙ non ſeparata ſit à corpore oſtenderetur, ſi diffiniatur eſſe actus internus corporis naturalis organici, nam nullus actus internus corporis ab ipſo ſeparabilis eſt. Rurſus autẽ ſi ſubſtantiam eiuſdem per ſe mobilem diffinitionem eius acceperimus, ſecundum Platonem, demonſtrabimus ipſam eſſe immortalem, quia quod ſeipſo eſt mobile ſemper eſſe mobile videt̃, & ꝙ ſemper mobile ſempiternum eſt. Item legem ſtudioſam eſſe oſtẽderemus, ſi diffiniemus ipſam eſſe rectam rationem in ſalute vtentium ea. Similiter & virtus ꝙ docibilis ſit oſtenderetur ſi diffinitio erit virtutis, ꝙ ſit ſcientia circa vitam. Nam omnis ſcientia ex docibilis, ſed minime virtus eſt omne docibile ex neceſsitate. Si erit ratio eius habitus optimus, vel habitus in quo, & à quo eſt optimum, & actiones proprias optima reddunt.

Amplius ad problema per propoſitionẽ factam in aliquo inſtare. Nam inſtantia erit argumentum ad poſitionem. Eſt autem locus hic pene idem ei, quo conſiderare, quibus ineſſe, uel omnibus, uel nulli, dictum eſt, differt autem modo.

Item hic locus etiam eſt præceptiuus, hoc autem per ipſum dicitur, quod oportet mutantem in vniuerſalem propoſitionem eidem offerentem eandem, tentare vt ferat inſtantiam contra ipſam, tanq̃, & ſi alio proponente ipſam, & exiſtimante ipſam eſſe accipiendam inſtabit. Quam inſtantiam inuenimus ad propoſitionem, hæc argumẽti nobis principium, & occaſio fieret ad propoſiti problematis deſtructionem, & confutationem. Hæc autem quia magis conſueta eſt inſtantia ad propoſitiones, quam ſit argumentatio in problemata, quia vero inſtantia ad vniuerſales propoſitiones ab aliquo eorum, quę ſub vniuerſali ſunt fieri ſolet quod inuenitur reſpiciendo ea quæ ſunt ſub ipſo vniuerſali, porro inquit fere eundem locum eſſe hũc cum dicto paulo prius, qui erat ex diuiſione vniuerſalis, in quo dixit reſpiciẽdum eſſe ad ea in quibus ineſſe, vel omnibus vel nulli dictum eſt. Nam vt in illo ex diuiſione vniuerſalis in ea quę ſunt ſub ipſo inuenientes id cui non inerat, quod eſt ſub vniuerſali, deſtruimus problema, ſic etiam in ꝓpoſito inſtantia ad propoſitionem vniuerſalis fit, nam ꝑcurrentes intellectu ea quæ ſunt ſub vniuerſali, ſic cui non ineſt aliquid eorum ſub vniuerſale inuenientes inſtamus. At tamen hic locus non eſt prorſus idem cum illo, ſed eſt ipſorum differentia ſecundum modum, vt dixit. Nam ibi ſtatim diuiſionem faciemus vniuerſalis in proximas ſpecies, hic autem propoſitionem facientes, tanq̃ ad propoſitionem inſtantiam afferemus, quia magis conſueta eſt ꝓpoſitio ad inſtantias argumenti contra problemata, facimus inſtantiam principium argumentationis ad rem, vt ſi poſitum ab aliquo erit hoc, virtutem eſſe ſcientiam tranſmutabimus poſitum in propoſitionem hanc, nũquid omnis virtus ſit ſcientia, & ſeipſiſmet offerentes hoc quæremus inſtantiam contra ipſum reſpicientes ad ſpecies virtutum & inuenientes ꝙ tales ſunt paſsiuæ partis animæ, non enim ex doctrina adueniunt, ſed per mores, neq; quatenus ſciũtur quædam ſunt, & habent eſſe. Hanc igitur inſtãtiam in argumentum tranſmutãtes vtemur eodem ad deſtructionem problematis, dicentes, morales virtutes non habent eſſe in cognitiõe agibilium, nec per doctrinam adueniũt, ſed omnis ſcientia in cognitione eorum, quæ ſub ipſa ſunt habent eſſe, & aduenit per doctrinam, igitur nulla moralis virtus eſt ſcientia, ſi autem hoc non omnis virtus, & ſciẽtia. Rurſus ſi fuerit poſitum ab aliquo, ꝙ omnis voluptas bonum tranſumemus, ac mutabimus problema in propoſitionem, & eos ipſos interrogabimus, nunquid omnis voluptas bonum, & inuenientes inſtantiam per diuiſionem voluptatum hanc. ſ. ꝙ voluptates incontinentium nõ ſunt bonum, quam inſtantiam ad propoſitionem inueniemus querentes à ſeipſis, hanc occaſionem argumentationis habebimus in confutationem poſiti interrogantes, nunquid cinædum voluptates cum ſint, etiam bonæ ſint, an nullus hoc concederet cum ſit falſum ſimul, & improbabile, nã accipientes hoc demonſtrabimus, ꝙ non eſt omnis voluptas, & ſimpliciter bonum. ſimiliter faciemus, etiam ſi fuerit problema ſolum hoc pulchrum bonum, vt enim ad ꝓpoſitionem ipſum inuenientes inſtantiam, ꝙ ſanitas cum ſit bonum non eſt pulchrum, vtentes hac inſtantia tollemus problema. Eſt autem locus, vt etiam ipſe dixit ſolum deſtructiuus.

Amplius determinare, quę oportet dicere, ut plures, & quę non. Vtile enim, & ad conſtruendum, & ad deſtruendum: ut quoniam nominationibus quidem res nũcupandum, ut plures. Quę autem ſunt, talia ne ſint, an non talia? non amplius attendendum ad plures. Vt ſalubre quidem, dicendum effectiuum ſanitatis.

nitatis, ceu plures dicunt. Vtrum autem propoſitum effectiuum ſit ſanitatis, an non? non amplius ut plures dicendum, ſed ut medicus.

Etiam hic locus præceptiuus, occaſionem autẽ inquit nobis fore argumentationis ad ꝓblemata, & ab ipſo prius determinare, & concedere quædam oportet ſequente iudicium plurium, & conſuetudinem appellare, & quædam non, nam hoc vtile eſt ad conſtruendum, & deſtruendum problema, nam ſi fuerit nobis conceſſum oportere nominibus conſuetis, & poſitis de ipſis rebus vti, & vt plures, eã ſecundum impoſitionem. licet.n. nomina ſint, non tamen quiſque eſt author, nec ſibi adeſt facultas nominandi vnã quamque rem, & nomina transferendi vult, nam ſic communis loquutio, & ſermo tolleretur, niſi quibuſdam communibus, & conſuetis nominibus rerum vteremur. attamen quædam tales res ſunt, de quibus communia ſunt nomina, & conſueta, & propter quid talia ſunt, & quædam pars ipſorum eſt non pluribus amplius aſſentiendum, ſed ſcientibus habebimus tunc occaſionem ex hac conceſsione ad conſtruendum, & deſtruendum. Hoc autem dictũ planum fecit per exemplum. nam ſalubre dicendum effectiuum ſanitatis, vt plures, & conſuetudo vult, nam de tali re hoc nomine plures vtuntur, non tamen hoc exiſtimandum eſt effectiuum ſanitatis, quod plures accipiunt, ſed quod medici, itaq; id quod medici effectiuũ ſanitatis putant eſſe, hoc eſt appellandum ſalubre ſequendo communem vſum nominis. porro ſi quis concedens aliquid eſſe effectiuum ſanitatis non ſalubre idipſum nominaret, ſed quippiam aliud redargueretur, ſecundum aſsignatum locum qui cenſet diffiniendum, ꝙ oportet nominibus rerũ vti vt plures. Rurſus qui contra putat dicendum eſſe effectiuum ſanitatis, ꝙ pluribus, & vulgaribus videtur, ipſe ẽt reprehenderetur, ꝙ erat nobis prius conceſſum. ſ. hoc ꝙ talia non ſunt iudicanda, & dicenda, vt plures, & dicere, ſed vt medici. Ab hoc loco aliquis argueret etiã de ea quæ dicuntur à Stoicis inopinabilia. Si.n. pluribus dicẽtibus diuitem ſolum eſſe, qui multa poſsidet, & locupletem, nõ ſecundum hoc aliquis hoc nomine vſus eſt, is neque aſſereret locupletem eſſe diuitem, ſed de habente virtutes, & ſapiente, tranſgrederetur profecto determinationem poſitorum nominum vſus, nam aliquis eſt plura poſsidens nõ de numero eorum qui plura ſciunt, ſed qui quærunt talia. Quod autem oporteat de locuplete hoc nomine diues vti ſufficiat vſus plurium. Qui vero concedit eſſe aliquem locupletem, non nominans autem hunc diuitem non congrue vteretur nomine, ſed neque ipſo vtens de ipſo habente virtutem. Rurſus multi dicunt fortunatum eum qui bonis fortunæ proſpere potitur, qui autem aiunt fortunatum habentem virtutem, quandoquidem non bonis fortunæ potiatur, igitur & hi tranſgrediuntur conuenientem vſum nominum. Cæterum dicendo (ſalubre dicendum eſſe effectiuum ſanitatis) adiecit hoc, vel vt plures dicunt, ꝙ perinde dicitur, ac ſi diceretur ſi fuerint aliquo modo plures dicentes. etenim de alijs quibuſdam plures nomine ſalubris vtuntur non de ſolo ſanitatis efficiente, ſed etiam de ſignificatiuo. Vel dixit illud, vt plures dicunt, indicans ꝙ nõ de nomine hoc oportet contendere, ſed de vtendo hoc quo plures vtuntur. Etenim ſi non hoc, ſed aliud quid erit illo vtendum eſt, vel nõ eſt cum hoc, vel ſaltim ſeorſum, nam dicit (vt plures dicunt) nam effectiuum ſanitatis ſalubre dici à pluribus conſueuit. Vt autẽ prædictus locus vtilis erat ad deſtructionem, ſic etiam ad conſtructionem. Non.n. volente aliquo concedere, ꝙ locupletes diuites ſint, probabimus hoc vtentes, & hoc. ſ. quia opus eſt nominare res vt plures ſic, ſed plures hos diuites aiunt. Similiter etiã contra negantem ſanitatem eſſe bonum aliquis inſtaret, nam ſic conſuetudo eſt. Si autem aliquis rurſus diceret ſanitatẽ ſic bonum, vt felicitatem, vel partem felicitatis, quia plures ſic opinantur, rurſus deſtruimus huic vtentes conceſſione, non tamen eo quod plures ſint domini huius, nam talis ſententia, atque tale iudicium de ſanitate ſtudioſis conuenit.

Amplius ſi multipliciter dicatur, poſitum autem ſit, quoniã ineſt, aut quoniam non ineſt Alterum demõſtrare eorum, quæ multipliciter dicuntur, ſi non utraq; contingat. Vtẽdũ aũt in ijs quæ latẽt, nam ſi non lateat multipliciter dictum, inſtabit quoniam non demonſtratum eſt id, quod ipſe dubitat, ſed alterum. Hic autem locus conuertitur, & ad conſtruẽdum, & ad deſtruẽdum, nam conſtruere uolentes, quoniam alterum ineſt, ſi nõ ambo poterimus. Deſtruentes autem, quoniam non ineſt alterum oſtendemus, ſi ambo non poterimus. Veruntamen deſtruenti quidem nihil oportet ex conceſsione diſputare, neque ſi omni, neq; ſi nulli dictum ſit ineſſe. Nam ſi oſtenderimus, quoniam non ineſt, quodcunque id ſit, interimentes erimus omni ineſſe. Similiter autẽ, & ſi uni oſtenderimus ineſſe, interimemus nulli ineſſe.

Tres loci hic. ſ. & duo poſt hunc accipiũt occaſionem argumentationis ab his, quæ multipliciter dicuntur, quorum primus a b equiuocis, nam ſi acciderit vt alicui, vel nõ alicui poſitum ſimpliciter, & ſine determinatione æquiuocum inquit oportere diuidentes ipſum à ſeipſis. Aſsignauit autem nobis locos in primo libro ante hunc, per quæ poterimus cognoſcere, & diuidere ea quę multipliciter dicuntur, ſi non in cunctis ſignificatis poſſumus oſtendere oppoſitum ipſi poſito in aliquo ipſorum, in quo nõ ſic poteſt oſtendi nam oſtendentes in hoc videbimur deſtruere poſitum eo quod latet æquiuocatio, & vt ſimpliciter poſitum dicitur, vt ſi quis poneret ꝙ dormiens non ſentit, nã ſentire dicuntur qui habent potentiam ſentiendi. Rurſus ſi fuerit poſitum, ꝙ ſtudioſum decet ciuilia tractare, oportet diuidere ipſum decens, & cõueniens, ꝙ quidem ſignificat honeſtum, & vtile, & neceſſarium. Equidem neceſſarium, quando dicimus omne factum conueniens eſt corrumpi. Vtile vero quando dicimus eſſe decẽs vti deambulationibus, vel tali diæta. Et bonum ſiue honeſtum, quãdo dicimus cõueniens eſſe iuſta facere, vel parere legibus, vel parentibus. Tot igitur ipſo ſignificante ſi oſtenderimus, quod non confert ſtudioſo ciuilia tractare, vel quod non eſt neceſſarium ipſi res ciuiles agere videbimur deſtruere poſitum, quia hæc ſignificat ipſum conueniens. Quod ſi quis diceret non eſſe decens conueniensq; ipſi ſtudioſo ciuiliter agere, oſtendentes ꝙ ſit bonum. Nam præeſſe patriæ, atque opem ferre patriæ, & optima conſultare bonũ eſt, decens autem hoc ſignificat, ſic tolleremus poſitum. Rurſus quodam poſito conuerſim ſequi virtutes, vel non conuerſim ſequi diuidentes virtutem, & accipientes virtutem naturalem, & virtutem ſecundum rationem, & de naturalibus oſtendentes ꝙ non conuerſim ſequũtur deſtruemus ipſum conſequi virtutes, quod ſi de virtutibus ſecundum rationẽ oſtendentes ipſas conuerſim ſequi tollemus ipſum non conuerſim ſequi. Nam quia latet ꝙ multipliciter dicitur, videtur dictum dici de natura ipſa, de qua dicebatur etiam poſitum in problemate. Ideo etiam creditur ipſum eſſe deſtructiuum. Sunt præterea in quibus etiã omnia ſignificata accipiẽtes, & in omnibus his poteſt deſtrui poſitum, vt ſi aliquis diceret, quod nõ oportet philoſophari dicitur etiam idipſum quæri, ſiue oporteat philoſophari ſiue non, vt ipſe dixit in ipſo exhortatiuo. Item eſt Philoſophum adire contemplationem, vnde vtrunque oſtendentes homini peculiarem eſſe vndique deſtruemus poſitum igitur de hoc ſecundum ambo poteſt oſtendi propoſitũ.

Verum in primis exemplis non in omnibus, ſed vel ꝑ vtrūque, vel ex quibuſdam. Patet autem, ꝙ in quibus poteſt in omnibus ſignificatis oppoſitum propoſito oſtendere, qđ oportet manifeſtam facere diuiſionem illius, ꝙ multipliciter dicitur. Inquit autem hoc loco vtendum eſſe in his quę latent, ꝙ poſitum multipliciter dicitur, & ſecundum aliqđ ſignificatorum ſic ſe habet, vt ponitur, & ſecundū aliquid non, nam ſi non latuerit, prompte inſtabit contra problema qui inſtare voluerit, quia non quatenus ponit, inſtantiam cōtra ipſum, & deſtructionem facit, ſed ſm aliud ad nomen, & ſophiſtice obiectionem faciens. Porro ad poſitum animal animatum eſſe inſtans, & oſtendens, quod picta animalia dicuntur, ſed non ſunt animata, & hæc obiectio inſtantia ne facile deprehenditur, eo ꝙ plana eſt duplicitas nominis, & perſpicuo ponitur animatum non prædicari de animali ſic dicto. Inquit autem conueri locum hunc. Etenim ad conſtructionem, & deſtructionē eſt vtilis. Non. n. ſolum deſtruendum eſt ipſum poſitum problema quo vtebatur, ſiue affirmatiue, ſiue negatiua ponatur ſed etiam probādum. i. vniuerſale poſitum, ꝙ tale eſt quale ponitur oſtendi, nam hoc conſtruere nunc dicit, vniuerſale oſtendere, ſed non deſtruere poſitum, nā maxime cōſtruere de affirmatiue poſito dicitur. Vnde dicendo ꝙ & conſtruere, & deſtruere poſsibile eſt, & quia deſtruemus poſitum alicui, ſi alicui oſtenderimus non ineſſe, & probauimus, conſtruxerimus alicui ineſſe, quia vniuerſale affirmatiuum non cōſtruitur, & probatur per particulare. Nā deſtruitur etiam vniuerſale affirmatiuū per oppoſita particularia, non probatur autem conſtruiturq́; nec vniuerſale affirmatiuum, nec vniuerſale negatiuum per aliquod particulare. vbi quoddam diſcrimen ponit inter conſtruere, & deſtruere, nam poteſt etiam particulare affirmatiuū oſtendi, & particulare negatiuum, vt prius dictum eſt, ſi vſi fuerimus diuiſione multipliciter, ſed quia negatiuum particulare per ſe ſufficiens eſt ad deſtructionem vniuerſalis affirmatiui, vt etiam affirmatiuum particulare ipſius vniuerſalis negatiui. At minime affirmatiuum particulare per ſe ſufficit ad conſtructionem vniuerſalis affirmatiui, ſed quomodo poſſumus per ipſum conſtruere dicit.

Conſtruentibus autem præconfitendum, quoniam cuius ineſt, omni ineſt, ſi uériſimile ſit poſtulatum. Non ſufficit enim ad oſtendendum, quoniam omni ineſt, in uno di putaſſe: Vt ſi hominis anima immortalis eſt, propter hoc anima omnis immortalis. quare præconfitendum, quoniam ſi quęcunq; anima immortalis, omnis immortalis. Hoc autem non ſemper faciendum, ſed quando non facile poſſumus communem in omnibus unam rationem dicere: quemadmodum geometer, quoniam triangulus duobus rectis æquos habet tres angulos. Si autem non lateat, quod multipliciter dicitur, diuidendum quotupliciter dicitur, & interimendum, & conſtruendum, ut ſi decens eſt utile, aut honeſtum, tentandum ambo conſtruere, uel interimere de propoſito, ut quoniam honeſtum, & quoniam utile, uel quoniam neque honeſtum, neque utile. Si autem nō contingat utraq;, alterum oſtendendum, annotato, quoniam hoc quidem eſt, illud autem non.

Inquit oportere ex confeſsione idipſum tentare, vt demonſtretur, & accipitur. Illud vero ex confeſſo eſt quòd dixit in primo libro in calce ex ſuppoſitione, nam cum dixerit ad quid utilis ſit conſideratio ſimilis, dixit, adhuc ad inductiuas ratiões, & ſyllogiſmos ex ſuppoſitione, nā ſunt idē ex conceſsione, cōfeſsioneve, & ex ſuppoſitione, vt in prioribus reſolutorijs demonſtrauit, tamen non conuertuntur. Sed quomodo fiant, indicauit addendo propter quid probabile eſt, vt forte in vno ſimilium eſt, ſic etiam in reliquis. Vnde ꝙ ibi ex ſuppoſitione communius dixit, nūc idem nominauit exploratius, accommodatius ex cōfeſsione, nam quia non ex ſe ſufficiens oſtenſum in vno aliquo exiſtentium ſub aliquo communi ad conſtructionem communis, & vniuerſalis: quādoquidem ipſum particulare non ſit oſtenſiuum uniuerſalis, inquit præconfitendum eſſe, & ſimul ponendum quod vt in vno, ſic etiā in alijs. nam ſi prius ſimul ponentes, vt in anima aliqua ſe habet, ſic etiam in omni, oſtendemus eſſe aliquam animam immortalem, & haberemus per conceſsionem, & conſenſum etiam hoc omnem immortalem eſſe. Similiter ſi præacceperimus, quod vt in vno ſenſu, ſic etiam in omnibus, oſtendentes in vno, vt in tactu qui per paſsionem facit receptionem, habebimus etiam quod in alijs ſimiliter. Eadem ratio etiam de oppoſitis, nam ſi conceſſum fuerit illud oppoſitorum in aliquo, ſic etiam in alijs, oſtenſo quod ſcientia eſt eorum quæ ſunt ad aliquid eadem, vel ꝙ contrarium ex contrario fit, erit poſitum hoc quod ſic ſe habet in alijs oppoſitis. Inquit autem hoc faciundum eſſe. ſ. diuidendum eſſe, & in aliquo aliter ſe habente quærendum, & ſic ex conſenſu oſtendere, quando non abundabimus per aliquod commune, & id quod cōpetit omnibus exiſtentibus ſub vniuerſali demonſtrationem facere. Nam ſi poſsibile fuerit illo modo oſtendendum eſt, vt geometra oſtendit vniuerſaliter triangulum habentes tres angulos æquales duobus rectis, & non per conſenſum, & placitum acceptum. Nam ſi quis poteſt vniuerſale per ſeipſum mobile oſtēdere animum immortalem, illo modo oſtendendum eſſet, vt vero affirmatiuū ex conſenſu demonſtrauit eſſe conſtruendum, ſic etiam vniuerſale negatiuum ex conſeſſo eſt conſtruendum. Nā ſi fuerit propoſitum oſtendere quod nulla anima eſt immortalis conſtruentes hoc aſſumemus, hoc ſi quæuis anima mortalis etiam omnes ſic ſe habent, & oſtendentes animas plantarum eſſe mortales, habebimus etiam per conceſsionem, quod etiam omnis eſt mortalis. Hæc quidem ſi latuerint multipliciter dicta oportet facere, ſi vero nō latuerint, ſed eſt notum, id quod multipliciter dicitur, inquit diuiſionem ipſius facientem, vel in ſingulis ſignificatis ſimiliter ſe habens oſtendere dictnm, & ſic deſtruere poſitum, vt ſi de hoc philoſophandum eſſe demonſtraretur, vel rurſus quod in nullo ſi fuerit poſitum affirmatiuum, vt ſi fuerit poſitum decens eſſe ſapientem ciuilia tractare, quod cum notum ſit æquiuocū eſſe ipſum decens diuidendum eſt in ſignificata. ſ. bonum, neceſſarium, & vtile oſtendendo, quod ſecundum neutrum ſignificatorum ſapiens ciuilia tractabit. Si vero oſtendendū eſt quod non ſit decens, rurſus oſtendentes quod ſecundum ambo ſignificata ſapienti ſit tractandum ciuilia ſi non poſsibile fuerit ſecundum ambo ſignificata, vel conſtruere, vel deſtruere poſitum, tunc oportet diuidere, & oſtendere ſecundum aliquod ſignificatorum, ſic ſe habere ipſum, & ſecundum aliquod oppoſito modo, ſed non ſimpliciter vt poſitum fuerat, ceu ſapientes ciuilia tractare, ſecundū bonum eſt decens, ſed non ſecundum vtile. Nam ſic oſtēdemus ꝙ neutrū ſimpliciter, verū dicēs, velut de duobus exiſtentibus ſignificatis, hoc quidē, ſed hoc non, adiecit.

Eadem autem ratio eſt, etiam ſi plura ſint, in quæ diuiditur.

Nam rurſus ſimiliter dicemus, ꝙ alia quidē, & alia nō.

Rurſum quęcunque non ſecundum æquiuocationem dicuntur multipliciter, ſed alio modo. Vt diſciplina eſt una plurium, aut ut finis, atque ut eius, quod ad finem, ut medicinalis eius, quod ſanitatem facit, ut quod cibat: aut, ut amborum finium, ueluti contrariorum eadem diſciplina: (Nihil enim magis finis alterum altero) aut ut eius, quod per ſe eſt, & eius, quod per accidens, ut per ſe quidem, quoniam triangulus tres angulos habet

*bet duobus rectis æquales, per accidens autem, quoniam æqui-
laterus. Cum enim accidat triangulo æquilatero triangulum
eſſe, per hoc cognoſcimus, quoniam duobus rectis æquales ha-
bet. Si ergo nullo modo contingit eandem eſſe plurium diſcipli
nam, manifeſtum quoniam omnino non contingit eſſe. Aut ſi
aliquo modo contingit, manifeſtum quoniam contingit.*

Quia multipliciter dictorum alia habent quidem in nó
minibus duplicitatem, quæ appellamus æquiuoca, & quæ
dam in oratione, quæ mos ipſis eſt appellare amphibolo-
gica. Cum itaq; dixerit, qũo oportet arguere ad ꝓblema-
ta, in quibus aliquod æquiuocum ponitur: nũc dicit de ha
bẽtibus duplicitatem in oratione. i. de amphibolis, & qũo
in his etiam conſtruemus, & deſtruemus ꝓblema ſubſcri-
bit. Nam oratio dicens eandem eſſe ſcientiam pluriũ ſigni
ficat plura, & eſt amphibola. Vel. n. ſic de pluribus eadem
& vna ſcientia vt finis, & eorum ante finem, ceu ædificati
ua, & domus eſt ſciẽtia, vt finis, & quæ domus fit, quæ ſunt
ante finem, igitur plurium eadem ſcientia. Simile & medi
cina eſt ſanitatis, & eorum quæ efficiunt ſanitatem, vt diæ
tæ, ſectionis, viſionis. Dicitur rurſus vna ſcientia plurium,
& finium, vt dicimus contrariorum vnam eſſe ſcientiam,
ceu ſanitatis, & morbi medicinam, & muſicem harmonię
& inconſonantiæ, & gymnaſticem. ſ. exercitatiuam bonæ
habitudinis, & malæ. Nam qui ſciuerit bonam habitudinẽ
& malam, non ſic ambo hæc ſciuit, vt aliud ſit effectiuum,
& aliud finis, ſed velut ambo fines. Nam vt bona habitu-
do eſt eorum qui bona potiuntur habitudine finis, ſic etiã
mala habitudo eorum qui in aduerſam incidunt. Si ergo
exercitatiua eſt horum amborum ſcientia, ꝓfecto erit ſciẽ
tia duorum finium. Etenim niſi finis vnctorię cognitio, &
factio malæ habitudinis, ſed ipſa mala habitudo eſt finis,
quare qui habet ſcientiam, tanq̃ finis profecto eiuſdẽ ſciẽ-
tiam haberet. Nã nihilomagis bona habitudo finis eſt eo-
rum qui bona habitudine potiuntur, q̃ mala habitudo effi
cientium malæ habitudinis, & ſecundum aliud ſignificatũ
dicitur vna eſſe plurium ſcientia, quando huius quidẽ per
ſe fuerit, huius vero per accidens. nam dicitur ſcientia non
ſolum horum eſſe, ꝙ quorum eſt principaliter, ſed etiã ac-
cidẽtium his. Nam medicina eſt principaliter ſanitatis co-
gnoſcitiua, tamen per accidens boni coloris, & inſpiratio
nis bonæ, quæ accidunt ſanitati, & ſano, quinimmo ipſius
exiſtentis, nam hoc accidit ſanitati. Rurſus huius oporte-
re confortandum ſenſum refici, vel ægrotantem leuiter ci
bare per ſe medicina cognoſcitiua eſt, verum ipſius opor
tere quædam afferre, vt melicraton pertinet ad ſcientiam
de reficiendo languentes, vel his velut leuibus cibare, vt
piſcibus per accidens. Nam accidit ipſi perito de reficien
dis ægris vti leui cibo, & eo qui optimæ ſpei eſt in ſalutem
languidi. Item geometra per ſe quidem ſciuit ꝙ triangu-
lus habet angulos æquales duobus rectis, ſed per accidens
ꝙ iſopleuri æquis. ſ. lateribus triangulus. Nam talis triãgu
lus ſuapte ratione nõ habet ęquales duobus rectis, ſed qua
triangulus qui ineſt triangulo æquis lateribus conſtituto.
Sciens igitur per ſe, ſm quod triangulus eſt per accidens
ſciuit, ꝙ æquilaterus ſic ſe habet, nam accidit triangulum
æqualium laterum triangulum eſſe, quia igitur oratio hæc
plura ſignificat, & amphibola ambiguaq; erit, vt oſten-
ſum eſt, vt oportet in ęquiuocis, ſic etiam in hac, & vniuer
ſaliter in ambiguis orationibus facere. Nam ſi ſm nullum
ſignificatorum oſtenderimus vnam eſſe aliquorum plu-
rium, deſtruximus vniuerſale. ſ. eandem eſſe ſcientiam plu
rium exiſtentium, vel oſtendentes ſm aliquod ſignificato
rum, ꝙ non ſit eadem plurium horum ſcientia, rurſus di-
ſtruemus vniuerſale affirmatiuum. Rurſus ſi fuerit poſitũ
hoc. ſ. ſcientiam hanc non eſſe plurium exiſtentium oſten
dentes ſm aliquod ſignificatorum eandem plurium taliũ
eſſe ſcientiam, rurſus deſtruemus poſitum, vt ſi quis dice-
ret medicinam eſſe ſcientiam ſanitatis, & bonæ habitudi-
nis, ſi oſtenderimus, ꝙ neque huius, vt effectiui, ſed huius
vt finis horum eſt, neq; vt duorum finium. Non. n. eſt bo-
na habitudo contraria ſanitati, nec finis oppoſitorum ip-
ſis ſanis, quæ ſunt morbida, ſic neque eadem eſt plurium,
vt finium, ſed neq; huius quidem per ſe, & huius per acci-
dens. Non enim accidit ſanitati bona habitudo, profecto
tollemus poſitum. Similiter rurſus ſi quis diceret artẽ ædifi
candi eſſe domus, & ſanitatis ſciẽtiam, vt vero in hoc exẽ-
plo, ſic etiam oportet facere in omnibus ambiguis haben
tibus quandam quæſtionem.

*Diuidere autem quotupliciter utile, ut ſi uoluerimus con-
ſtruere, talia præſtatuenda ſunt, quæcunque contingunt, & di-
uidendum in ea tantum quæcunque utilia ſunt ad conſtruendũ.
Si autem deſtruere, quæcunque non contingunt, reliqua uero
omittenda. Id autem faciendum in his, cum latuerit, quotuplici-
ter dicuntur.*

Inquit autem oportere diuiſionem facientem talium,
& ſic dictorum non diuidere in omnia ſignificata, ſed in
vtilia ad propoſitum. Nam ſi erit propoſitum nobis con-
ſtruere problema in hæc in quibus poterimus oſtẽdere ꝓ
poſitum, & conſtruere diuidendũ eſt. Si autem deſtruere
rurſus hæc ſumendum eſt, in quibus poterimus oſtendere
ꝙ non ineſt poſitum. Nam ſi fuerit poſitum medicinã eſ-
ſe ſanitatis, & boni coloris, diuidentem illud pluriũ eſſe eã-
dem ſcientiam, vel vt finium, vel huius quidem vt finis, al-
terius vero vt ante finem. nam ſm neutrum horum modo
rũ medicina ſanitatis, & boni coloris eſt, oportet deſtrue-
re problema. Si autem aliquis rurſus diceret non eſſe medi
cinam ſanitatis, & boni coloris, oſtendet ꝙ etiam ſcientia
non plurium eſſe dicitur, quando huius per ſe, & huius per
accidens. Sic autem & medicina propoſitorum eſt, po-
teſt autem aliquis, & velut vniuerſale dictum hoc. ſ. Diui-
dere autem quotupliciter de omnibus quæ dicuntur mul-
tipliciter intelligere, vt quibuſdam viſum eſt, & nõ in hoc
ſolo. ſ. ſcientiam eſſe vnam plurium nam cũ duplex ſit hoc
ſcire omnem, qui plures accipit calculos viciſſe. vel. n. qua
tenus determinatũ eſt hoc vniuerſale, vel quia omnes ac-
cipiuntur pro ſingulis. quod quidem fieri non poteſt, vt in
hoc deducentes oſtendant, & tamen hunc viciſſe non ſci-
uit, igitur non omnes viciſſe qui acceperunt plures calcu-
los ſciuit. Simile hoc eſt, de quo etiam Theoph. in loco de
his quæ multipliciter dicuntur, meminit, vt ſcire omnem
triangulum ꝙ duobus rectis æquales habet tres angulos.
vel. n. vt vniuerſale, vel vt omnia ſingularia. volẽtes igitur
deſtruere, ꝙ geometra ſcit omnẽ triangulum habere tres
angulos. vel. n. vt vniuerſale, vel vt omnia ſingularia, volẽ
tes igitur deſtruere, ꝙ geometra ſcit omnem triangulum
habere tres angulos æquales duobus rectis, traducẽda eſt
ratio ad ſingularia. Etenim hoc ſignificatur, & accipiẽtes
ꝙ illud quod neſciuit aliquis ꝙ eſt triãgulus, nec ſi duobus
rectis ęquales habet ſciuit, hoc aliquid prætractantes dice
re oportet, ꝙ hoc non ſciuit, igitur ſi non ſciuit habere æ-
quales duobus rectis, igitur non omnem ſciuit. Oportere
itaq; inquit etiam in his, vt etiam in ęquiuocis ſit facere di
uiſionem, ſi latuerit quotupliciter dicitur. Nã ſi fuerit no-
tum quotupliciter dicitur, deprehendentur qui adducunt
quædam, & diuiſionem faciemus ad vtilitatem noſtram.
Quando igitur fuerint omnia ſignificata nota ponentes,
in quibus demonſtrabimus ſic ſe habere, in quibus autem
non poſsibile ſic ſe habere, vt dixit in æquiuocis, ſi in om-
nibus ſimiliter poſsibile fuerit, nam ſic nõ videbimur abũ
dare orationibus ad problema.

Et eſſe hoc quidem huius, aut nõ eſſe, ex eiſdem locis aſtruẽdum. ut diſciplina, huius quidem, aut ut finis, aut ut eorum, quæ ſunt ad finem: aut ut eorum, quæ ſunt ſecundum accidens. Vel rurſum non eſſe aliquid ſecundum aliquem dictorum modorũ. eadem autem ratio, & in deſiderio, & in alijs quæcunque dicũtur plurium. Eſt enim deſiderium huius, aut ut finis, ut ſanitatis aut eorum quæ ſunt ad finem, ut medicinæ conficiendæ: aut ut eorum quæ ſunt ſecundum accidens, ut in uino amicum dulce, non quia uinum, ſed quia dulce eſt, nam per ſe dulce deſiderat. uinum autem per accidens. Si enim auſterum ſit, non amplius deſiderat. per accidẽs ergo deſiderabat. Vtilis autem eſt locus hic, & in his, quæ ſunt ad aliquid. Pene enim talia ea quæ ad aliquid ſunt.

Cum vſus ſit exemplo ambiguo, hoc. ſ. eandẽ eſſe ſcientiam plurium, & oſtẽderit ſm quot ſignificata dici poſsit eadem eſſe ſcientia plurium. Etenim ꝙ finis, & eorum ad finem, & ꝙ oppoſitorum vt finium, & ꝙ huius velut per ſe, & huius per accidẽs, vniuerſaliter inquit ex his locis cõſtruendum, vel deſtruendum eſſe, & hoc, huius, vt ſi medicinam effectiuam ſanitatis, vel prorſus voluerimus alicuius ſcientiam conſtruere, demonſtrabimus ſecundum aliquid horum medicinam eſſe effectiuam ſanitatis, vel ꝙ ſi fuerit oſtenſum ipſa ſcientia. vel. n. ſanitatis, & finis, erit autem & morbi vt contrarij ipſi fini, vel vt ad finem ceu cuiuſdam ſanitatis efficientium, vel ſic vt per accidens, vt boni coloris tanq̃ ſi neq; propoſiti velut conferentis ad finẽ medicina eſt ſcientia, neque vt finis, neq; vt per accidens, neq; ſi principium erit medicina propoſitũ, quod igit medicina non eſt ſciẽtia de cantibus, & rhithmis oſtendimus quia neq; hęc quicq̃ conferunt ad finem hunc medicinæ, neq; ſunt fines eiuſdem, neq; hæc accidens alicui illorum, vel fini, vel alicui eorum ad finem. Similiter ſi quis diceret rhetoricem ſcientiam eſſe iuſtorum, oſtẽdentes ꝙ neque vt finis eſt. Non. n. hoc eſt vt finis rhetorices, neque vt effectiui ipſius finis. non. n. iuſta ſunt effectiua rhetoricæ finis, deſtruemus problema, nam neque per accidens eſt ipſius. Non. n. accidit fini rhetoricæ iuſtum. Rurſus ſi appetitus alicuius diceretur, vel eius erit vt finis, vel vt eorũ ad finem, vel per accidens, nam vnius erit appetitus, vel vt finis erit vt ſanitatis, vel vt earũ quæ ad finem, vt ſecari. vel purgari, per quæ ſanitas fit, vel per accidens, vt dulcis amicus: vinum appetit. Non. n. qua vinum, ſed quia dulce per hoc ipſum vt amicus dulcis appetit. Nam accidit hoc eſſe ab ipſo deſideratum, & hoc dulce erat vinum eſſe, nam ꝙ non quatenus vinum deſiderat ipſum ex hoc liquet, quia dulcis amicus vinum auſterum non appetit, quanq̃ & ipſum non ſit nihilominus vinum. Item oſtenderetur ipſum appetere vinum non ob vinum ipſum, ſed ob dulcedinẽ. Cæterum illud (& in alijs quæcunq; dicuntur plurium) apponitur ne ſolum de ſcientia, & appetitu ſit ſermo, quæ ſolum ſint plurium horum prædictorũ, vel vt finis, vel vt ad finem, vel per accidens. Item & ſi aliqua alia plurium ſunt aliorum quorundã, & non horum, vt ſenſus, nam cum ſit plurium aliorum eſt, nam plurium eſt ſenſus, quod vel proprij, vel cõis, vel ipſius per accidens, & hæc ſic oſtendunt. v. g. quod non eſt auditus receptiuus colorum, nam neq; vt proprijs ſenſibilis, nam proprium ipſius ſunt ſtrepitus: neque vt cõis, nam color non eſt ſenſibile cõe, nam proprium eſt alicuius ſenſus, & non cõe, ſed neque ſm accidens. Non. n. accidit ſtrepitui color. Item oſtendas vacuũ non eſſe cauſam motus dicta cauſa quadrupliciter, & ſm nullum modorum vacuum eſſe cauſam motus. Hũc quoque locum inquit eſſe vtilem his quæ ſunt ad aliquid, nam dicere aliquid alicuius, & aliud alterius eſt in his quæ ſunt ad aliquid, ſic etiam ſi aliquis diceret quendam morbum deſtruemus, oſtendentes ꝙ nec vt finem, nec vt id ad finẽ appetit, neq; per accidens aliquis põt appetere morbũ.

Amplius transferre ad euidentius nomen, ut pro exacto in opinione, clarum: & pro curioſitate, cupiditas ſuperfluarũ rerum. Euidentiori enim facto, bene argumentabilis eſt poſitio. Eſt autem hic locus ad utrunque communis, ad conſtruendum & ad deſtruendum.

Hic locus ex tranſlatione, nam quia omne ſit magis argumentatio conueniet cum ſit euidentius, proinde inquit transferendum eſſe occultius in euidentius, & ſic arguere periclitandum eſt. Nam magis dubitabilior ad euidens fit argumentatio, ſimiliter quoq; tranſlatio in euidens vtilis eſt ad conſtructionem, & deſtructionem. Etenim deſtruere volentes aliquid transferentes ad euidentius. demõſtrabimus facilius, ſimiliter & ſi conſtruere voluerimus. Nam volentes deſtruere, & oſtendere ꝙ ſtudioſus nõ eſt curioſus tranſmutantes curioſitatem in ipſam negotiationẽ admodum cupidam facile deſtruemus propoſitum. Nã curioſus nondum videtur ſignificare euidens peccatum, ſiquidem curioſus eſt is qui in multis negotijs eſt inuolutus atq; implicitus. Poteſt etiam hoc à fortuna quadam aduenire, ſed negotiatio admodum cupida, & auida iam diſpoſitionem, & proprietatem ad negotia indicat, inſuper etiã ſtudium, & electionem quod longe eſt alienum a ſtudioſo. Rurſus autem ſi volumus conſtruere ꝙ omnis opinio ſtudioſi exacta, & diligens eſt, quia exacta nondum nota eſt. Nam videtur etiam ſignificare neceſſarium, nam exacta videtur eſſe quæ per neceſſaria fit, quod non omnis ſtudioſi opinio habet, nam fiunt opiniones ſtudioſo, & de contingentibus transferentes exactum in apertum, vel in verum, facilius, & promptius propoſitũ oſtendemus. Nã omnis ſtudioſi opinio plana, & dearticulata, & vera eſt. ſimiliter etiam expoſitam ad aliq̃ opinionem propriam de aliquo, vt de voluptate qualis eſſe ipſi videtur oſtẽdemus. Nam qui dicit exactam eſſe ipſius opinionem nõdum notum dicit. Si autem exactum mutauerit in euidens aliquis notum faciemus quod diceret, poſſumus etiam oſtendere ſtudioſos eſſe cupidos negotiorum mutantes auidam negotiorum tractationem in ipſam multorum negotiorum tractationem. Nam ipſum indagare atq; inquirere de cœleſtibus, & his quæ natura cõſtant eſt tractare multa, multisq; implicitum eſſe, talis autem eſt ſtudioſus, ſed ſtudioſi opinionem non euidentem tranſmutantes euidens in exactum, nam ſi exactum eſt neceſſarium, & non omnis opinio ſtudioſi exacta erit, quare nec plana erit. vnde hoc loco vtentes poſſumus oſtendere, aliqñ quidem ꝙ ſtudioſus non temperans mutantes temperantem in continentem. Nam ſi continentis partes animæ inter ſe non conſonant, & ſtudioſi partes animæ conſonant, igitur ſtudioſus non erit continens, quare nec temperans ſi idem eſt temperantia, & continentia. Rurſus aliquis põt oſtendere ſtudioſum continentem transferendo continentiam in temperantiam, ſiquidem ſtudioſus in conſono, & conuenienti conſenſu potentiarũ animæ adinuicem ſit, ſed potentiarum animæ inter ſe conſenſus eſt temperantia. Sic etiam Demoſthenes cum voluiſſet probare ꝙ non ſunt agendæ gratiæ Philippo ob ea quæ dedit, mutauit, tranſtulitq; ipſum dedit in ipſum reddidit. Item cum voluiſſet Thucydides excitare Athenienſes contra Mitylenæos tranſtulit ipſorũ diſtantiam in tranſmigrationem. Et conſuetudo eſt plana tali vſu, mutantes ſemper nomina in ea quæ ſunt apparentiora, vt ſecare in diuidere, & comedere in manducare, & ſubridere in ridere. Item transferunt etiam aſtutũ in prudentem, & audacem in virilem, & manſuetũ in ignauum, & immobilem. Item liberalem in prodigum, & œconomicum

nomicum

nomicum.ſ.eum qui ſtudet recte adminiſtrare domum in ipſum illiberalem.ſic etiá Callicles in Gorgia apud Platonem tẽperatos transfert in ipſos inſenſatos ſtupidoſq;.

Ad oſtendendum autem contraria eidem ineſſe, conſiderandum in genere: ut ſi uolumus oſtendere, quoniam eſt circa ſenſum rectitudo, & peccatum, ſentire quidem iudicare eſt. Iudicare autem eſt recte, & non recte. Et circa ſenſum utique erit rectitudo, & peccatum. Nunc ergo ex genere circa ſpeciem demonſtratio fit, nam iudicare eſt genus ipſius ſentire, qui nanque ſentit, aliquo modo ſentit. Rurſum ex ſpecie generi. quæcunque enim ſpeciei inſunt, & generi. Vt ſi diſciplina praua eſt, & ſtudioſa: & diſpoſitio praua & ſtudioſa. Nam diſpoſitio diſciplinæ genus eſt.

Locum quendam nobis aſsignat quo uti poterimus ad problemata in quibus proponitur oſtendere contraria eidem ineſſe, ceu quod circa ſenſum eſt rectitudo & defectus, uel circa opinionem uerum & falſum. Hic autem locus inquit cõſiderandum eſſe in genere propoſiti quod ſi fuerit genus ipſius cõtraria inſunt, & ſi fuerit hoc ita ſe habens eodem utentes demonſtrabimus, quia etiam circa propoſitum ſunt cõtraria, ceu quia ſentire eſt iudicare aliquid. Nam genus ſenſus eſt iudicium, nam iudicamus non ſolú ſenſu, ſed etiam recte. Et iudicare poſſumus recte & male, quo circa etiam ipſi ſentire ambo inſunt, rurſus ſi apprenſio eſt vera & falſa, erit etiam opinio. Nam ſpecies apprehenſionis exiſtimationisve eſt opinio. ſic igitur a genere incipientes de ſpecie poſſumus oſtendere quod contraria eidem inſunt. Item etiam econtrario a ſpecie incipiendo poſſumus oſtendere de genere. Nam ſi quæratur an diſpoſitio ſit praua & ſtudioſa inuenientes in aliqua ſpecie alicuius diſpoſitionis hæc ambo, per eandem oſtenderemus, ꝙ etiam diſpoſitioni ambo inſunt, ut quia ars eſt ſpecies diſpoſitionis, nam diſpoſitio ſolum ſcientiæ & artes, ſed etiam virtutes, ſed ineſt arti prauum & ſtudioſum, ná artium aliæ ſunt prauæ, aliæ vero ſtudioſæ, nam nomine ſcientiæ communius pro arte vtitur. ineſt etiam diſpoſitioni cum ſit genus artis prauum & ſtudioſum, ſimiliter rurſus ſi opinioni falſum & verum inſunt, etiá apprehenſioni.

Primus autem locus falſus eſt ad conſtruendum. Secundus autem uerus. non enim neceſſarium quæcunque generi inſunt, & ſpeciei ineſſe. Nam animal eſt uolatile, & quadrupes, homo autem non. Quæcunque uero ſpeciei inſunt, neceſſario & generi. Si enim homo ſtudioſus, & animal ſtudioſum eſt, Ad deſtruendum autem & primus quidem uerus, ſecundus autem falſus: quæcunque enim generi non inſunt, neque ſpeciei. Quæcunque uero ſpeciei non inſunt, nõ neceſſe eſt generi qa ineſſe.

Cum dixerit fieri cõſtructionem illius quo dicuntur oppoſita alicui ineſſe, & a genere ſpeciei & a ſpecie generi, inquit. deſcendentium a genere in ſpecie, & ſi propter quid generi oppoſita inſunt & exiſtimata eadem eidem ſpeciei ineſſe falſa ſunt, ſed a ſpecie in genere deſcendentia vera eſſe inquit, & huius cauſam tradit. Nam quia non neceſſarium eſt quæcunque generi inſunt & ſpeciei ineſſe, ob id non eſt uerus primus locus. Nam quæcunque in ſubſtantia generis ſunt complentia ipſius eſſe, hæc neceſſario & ſpeciei inſunt, quia genera vniuoce de ſpeciebus prædicantur, ſed quæcunq; accidunt generi, non prorſus & hæc vnicuiq; ſpeciei neceſſe eſt accidere. Nam accidere generi dicũtur & quæcunq; alicui vni ſpeciei earum quæ in genere accidunt, vel etiam in ſubſtantia eſt ipſius, ceu animali accidit album, quia cygnus cum ſit animal eſt albus. Porro quæ dicuntur ſic accidere generi non neceſſe eſt etiam ſpeciei accidere, ſed neq; quæcunque inſunt generi huic in ſubſtantia ſunt alicuius ſpeciei ſub ipſo, ſed non. ob id & omnibus ſub animali, ſed vt accidentia inſunt generi ea oppoſita, nam impoſſibile eſt in ſubſtantia alicuius generis eſſe oppoſita, nam ſic ſimul eſſent oppoſita & inſeparabilia inuicem, ſed quia eorum quæ ſub genere ſunt, alia talia ſunt, alia vero hæc, vt praua & ſtudioſa, vel alba & nigra, qua ratione dicuntur oppoſita eſſe in genere. Item eo quod diuiduntur oppoſitis differrentijs, ſic inſunt generi. Nam ſic in animali quadrupes & non, ideo non ſufficiens eſt ad oſtenſionem huius ꝙ oppoſita ſpeciei inſunt, oſtendere generi eadem oppoſita ineſſe. Verũtamen qui oſtendit ſpeciei alicujus generis ineſſe, oppoſita, prius demonſtrauit hoc. ſ. & generi eiuſdem ineſſe eadem. Nam quia ſpecies ſub genere eſt, neceſſe eſt etiam omnia quæ inſunt ſpeciei in genere eſſe, & his quæ ſub ipſo. nam vniuerſaliter verum eſt ꝙ quæcunq, in ſpecie ſunt etiam in genere eſſe, nam ſi idem erat illud in aliquo eſſe cú hoc omni ineſſe, non eſſet verum hoc quæcunque in ſpecie & in genere. Nam rationale & bipes in homine quidẽ eſt, ſed minime & in animali eſſet, quia non omni animali ineſt, ſed neque album eſſet in homine, quia non in omni, nam contrarium verum eſſet hoc, quæcunque in genere etiam in ſpecie, ſed quia nõ idem eſt, nam ſpecies in genere in quo eſt etiam homo in animali, non tamen omne animal homo eſt, neq; omne genus ſpecies neceſſe eſt fateri, quia quæcunque in ſpecie ſunt, eadem in genere etiam contenta ab eodem, ſed cum oſtendit ad cõſtructiones locum à generibus de ſpeciebus conſtruentem falſum eſſe, & locú à ſpeciebus de generibus verum. econtra inquit ſe habere in deſtructionibus, nam cú eſſe verum locum dicit quòd non ineſt generi, idem non ineſſe ſpeciei oſtendit, nam ꝙ non eſt in animali, prorſus neque eſt in homine. ſed illum locum qui nititur oſtendere quod non ineſt ſpeciei, hoc idem nó ineſſe generi, falſum eſſe aſſerit. nam quadrupes, vel irrationale non ineſt homini, non tamen ob id neque animali. Cauſa autẽ huius eſt, quia in plus eſt genus quàm ſpecies. Nam quòd ineſt alicui exiſtenti in plus quàm aliquid aliud hoc non neceſſe eſt etiam ineſſe ipſi in minus, & ſub ipſo niſi inſit omni in plus ſe habenti. Quod vero exiſtenti in minus & ſub aliquo commum ineſt, hoc neceſſe eſt etiam exiſtenti in plus & continenti hoc ineſſe. Rurſus econtra quòd non ineſt alicui exiſtenti in plus, neque alicui eorum ſub ipſo ineſt, nam ſi ineſt ipſi in minus, neceſſe eſt in illo ſpecies quod quidem genus ipſius. Si autem aliquid non ineſt exiſtenti in minus, non neceſſe non ineſſe ipſi in plus, nam alicui alii inexiſtentium ſub genere poteſt in illo eſſe, vt quia animali non ineſt inanimatum, neque alicui eorum quæ ſub añimali. Similiter quia hoc ſine ſenſu eſſe nõ ineſt animali, neq; alicui ſpeciei eius ineſt. Quod ſi quis calumniari prędicta tentarit, & dixerit homini ineſſe ipſum eſſe ſub animali, non amplius autem & animali. Non enim eſt animal ſub animal, dicendum eſt quod etiam animali ineſt hoc ſub animali eſſe, nam cui ꝙ eſt animal aliquid ineſt, & ipſi animali ineſt: ſed homini qui eſt aliquod animal ineſt ſub animali eſſe, quare & animali, nam minime ponebatur hoc in aliquo eſſe, quod in omni eidem eſt.

Quoniam autem neceſſarium eſt de quibus genus prædicatur, & ſpecierum aliquam prædicari, & quæcunque habent genus, aut denominatiue à genere dicuntur, & ſpecierum aliquam neceſſarium eſt habere, aut denominatiue ab aliqua ſpecierum dici. Vt ſi de aliquo diſciplina dicatur, & grammatica, aut muſica, aut aliqua aliarum ſcientiarum prædicabitur. Et ſi aliquis habet diſciplinã, uel denominatiue à diſciplina dicitur, & grammaticam habebit, uel muſicam, uel aliquam aliarum diſciplinarum, aut denominatiue ab aliqua earum dice-

tur, ut grammaticus, uel muſicus.

Locus talis, quia genera non ſunt ipſa per ſe, ſed in ipſis ſpeciebus ſunt de quibus prædicātur neceſſarium eſt ſi genus, vt genus de aliquo prædicatur, de eodē etiam ſpecies aliqua prædicetur, niſi fuerit proxima ſpecies ipſa generis prædicati. nam de animali volatili prædicatur animal, non tamen ſpecies de ipſo prædicatur, quia ipſum eſt proxima ſpecies animalis, quod quidem omiſit addere, quia neque vtile eidem ad aſsignandum locum erat, vel etiam de hoc ſpecies prædicatur ſiquidem prædicetur idem de eodem, ſpecies equidem eſt animalis. Porro cum genera ſint talis naturæ, neceſſario inquit. & quæcunque dicuntur habere aliquod genus, ideſt quibus ineſſe & accidere dicuntur genus aliquod, his omnino & ſpecierum aliqua quę ſub genere ineſſe & accidere dicūtur. Item quæcunque denominatiue ab aliquibus generibus dicūtur (ſic autem dicitur quibus accidit genus) neceſſe eſt etiam vt hæc à ſpecie aliqua earum illius generis denominatiue dici, vt ſi ſcientia alicui ineſſe dicitur, neceſſe eſt etiam huic & aliquam ſpeciē earum quæ ſub ſcientiam ineſſe uel muſicem, vel grammaticam, vel aliqnam aliam. Nam ſi nulla ſpecies ſcientiæ ineſt alicui, nec prorſus ſcientia eidem ineſt, ſed ſi denominatiue quis à ſcientia diceretur, vt ſciens, hunc quoq; neceſſe eſt etiam ab aliqua ſpecierum ſcientię denominatiue dici. Vel enim grammaticum, vel muſicum, vel geometrā, vel in alia quadam ſcientia. Nam ſi a nulla neq; diceretur ſciēs a principio, ſed accipiendo vniuerſale & dicēdo, vt ſi ſcientia de aliquo prædicetur vel grammatice, vel muſica, vel aliarum aliqua ſcientiarum prædicabitur, mutaretur atq; proficiſceretur ad prædicata velut accidentia, dicendo & ſi quis haberet ſcientiam vel denominatiue ab ipſa ſcientia dicitur. Nam quādo ſcientia de aliquo ſic prædicatur vt accidens eidem atque contenta ſub ipſo, de hoc etiam neceſſe eſt vt aliqua ſcientiarum exiſtentium ſub ſcientia prædicetur. nam quia hoc eſt verū vniuerſale, illud de quo aliquod genus prædicatur, de eodem etiam aliqua ſpecies prædicatur, & non poteſt eſſe aliquod genus ſubſiſtēs niſi ſit aliqua ſpecies, ſit verum etiam hoc cui dicitur accidere aliquod genus huic accidit etiam aliquid eorum illius generis, & hoc ſiue addendo cum illo ineſſe & accidere generis prædicationem faceret, ſiue etiam non adderetur ipſum ineſſe, verum denominatiue ipſum à genere diceret, nam denominatiue prædicationes, vt dixit etiam in principio huius libri fiunt ab accidentibus.

Si igitur aliquid ponatur dictum à genere quomodolibet, ut animam moueri, conſiderandum eſt, ſi ſecundum aliquam ſpecierum motus contingat animam moueri, ut augeri, uel minui, uel corrumpi, uel generari, aut quæcūque ſunt ſpecies aliæ motus. nam ſi ſecundum nullam, palam eſt, quoniam non mouetur. Hic autem locus communis eſt ad utrunque, & ad conſtruendum, & ad deſtruendum. Si enim ſecundum ſpecierum mouetur, manifeſtum, quoniam mouetur: & ſi ſecundum nullā ſpeciem mouetur, palam quoniam non moueatur.

Illud quomodolibet indicatiuum eſt huius, ſiue denominatiue, ſiue etiam addatur eidem ineſſe genus, & exemplo denominatiui uſus eſt, nam animam moueri dicendo denominatum à motu cum ſit moueri, prædicatur de anima, ſimiliter autē & ratio, ſi animæ ineſſe vel accidere aliquis diceret ipſum moueri. Porro hoc exiſtente problemate, oportet reſpicere ad ſpecies motus, quæ ſunt auctio, minutio, latio, alteratio, generatio & corruptio. Nam communius & nunc dicit hos motus, perinde ac motus ſit genus, & ab aliquo horum motuum animæ ſi poſsibile eſt denominatiuam efficere prædicationem, quo etiam modo cōſtrui poterit ipſam moueri, ceu ſi ſit, ſi interitum habet anima, ſi augetur, ſi minuitur, ſi alteratur, ſi fertur, quod ſi nullus horum motuum ipſi ineſt, deſtrueretur etiam poſitum à principio. ſ. ipſam moueri. Quod ſi ſm Xenocratē anima eſt numerus ſeipſum mouens, vel ergo ipſum augeretur ab eodem vel minuaretur, vel alteraretur, vel ferretur, vel interiret, vel generaretur, ſed neq; aliquid ſeipſum auget: Nā ab aliquo addito auctū augetur, qđ extra eſt id quod augeť. Itē id quod augeť, vel minuiť, vel alteratur incideret in alium numerum, & ex ſua propria ſubſtātia exiret atque ſic egrederetur ex ſuo eſſe quod erat. Item nec aliquid ſeipſum generare nec corrūpere poteſt, minimeq; a ſeipſo, quare nec numerus poteſt. vel ſic diffinitio animę eſſet deſtructa & diffinitiuum problema. Quod ſi quis diceret accidere ſubſtantiæ animæ exiſtenti ipſum moueri, oſtendentes quod nec augetur, nec minuitur, nec ſm locum mouetur, nec fit, nec corrūpitur, nam nullum incorporeum poteſt aliquid horum pati. Itē oſtendentes quod nec alteratur, quia alterario eſt ſecundum ſenſilis differentias, quas non recipit anima cum ſit incorporea, tollemus ſic etiam & deſtruemus poſitum. Item ſi quis diceret deū pati, oportet ipſum vel lætari, vel triſtari, aut metuere, vel deſiderare, quod ſi nullum horum deo ineſſe conſentaneū eſt deſtrueretur etiam ipſum eſſe paſsibilem. Rurſus ſi peccans aliquis inuitus peccare diceretur, oportet ipſum vel vi, vel ignorantia peccare. Nam hæc ſunt ſpecies inuiti inuoluntariiq;. quod ſi vi, oportet eum extrinſecam cauſam habere, & nihil ipſum conferre ad hoc, nam tale eſt illud quod vi fit: ſi vero per ignorantiam, oportet ſingula ignorare in quibus conſiſtit actio. Nam qui peccat vniuerſalis ignorantia, & ſi ignorando peccat, non tamen per ignorantiam, ſed per ſeipſum peccat, nam ipſe talis ignorātiæ eſt cauſa, vt in tertio libro de moribus ad Nichomacum oſtenſum eſt, quocirca neque illi ignoſcitur. ſi vero auditor, nec vi, nec ignorātia peccaret, neque inuitus peccaret, ſic certe deſtrueretur hoc. ſ. peccata eſſe inuoluntaria. Poſtremo quod ad deſtructionem & conſtructionem locus vtilis ſit, perſpicuum eſt, nam oſtendentes quod nulla ſpecies generis ineſt propoſito, deſtrueremus problema: quod ſi oſtenderetur aliqua ſpecies generis ineſſe propoſito, conſtrui poterit genus ineſſe ipſi.

Non abundanti autem argumentatione ad poſitionem, intendendum ex definitionibus, aut quæ ſunt propoſitæ rei, aut quæ uidentur, & ſi non ab una, ſed à pluribus. Facile enim definientibus argumentari erit. nam ad definitiones facilis argumentatio eſt.

Videtur iam mentionem feciſſe in prædictis de argumentis a loco diffinitionum, per quæ dixit. Alius eſt facere diffinitiones accidentis & cui accidit, vel amborum ſecundum vtrunq;, vel alterius, nam a diffinitionibus velut ab euidentioribus, in eo quoq; loco putauit argumentationes ſumendas eſſe. Hoc autem idem etiam dicit, vnde hoc non diffinibile, ſed per diffinitionem accidētis eſt deſtructio, & conſtructio, hæc autem ſunt diffinibilia in quibus quæritur ſi diffinitio eſt poſitum, ſed vſus diffinitionis non diffinibile eſt. Eſſet item additum ob locum hunc illud pluribus eiuſdē diffinitionibus vtendum eſt, nō quod vere plures ſint eiuſdem diffinitiones, ſed ſecundum opinionem. Nam ob id adiecit, aut quæ videntur, nam adductus diffinitionibus propoſiti putat vtilius eſſe accipientes ad propoſitum oportere ab hoc arguere ad problema poſitum, quod poſitionem dixit. Rurſus aut conſtruendo ipſum aut deſtruendo idem euenit. Item argumentatio facilis eſt a diffinitiōibus cum multas habeat occaſiones, ceu poſito hoc æqualia eſſe infinita, diffiniendum eſt æquale, vt nobis ſit utile ad propoſitum, ideo oportet deſtruētem

problema ſic diffinire æqualia ſunt quæ æqualibus partibus conſtant. Nam ſic non poſſunt eſſe infinita eo quod a principio infinita nõ poſſunt menſurari. At ſi voluerimus conſtruere diffiniemus æqualia eſſe quæ nec ſeſe excedãt, nec deficiunt. Nãm ſic ſe habẽt etiam infinita inter ſe, ſed opus eſt his qui non abundat argumentis & plures diffinitiones ſumant eiuſdem, nam a pluribus facilior ſit inuẽtio ad propoſitum ceu quęſitum ſit, ſi voluptas bonum ſit, cuius plures ſunt aſsignandæ diffinitiones, hæc quod ſit lenis motus, atque hæc quod ſit generatio in naturam ſenſibilem, vel hæc quod eſt irrationalis profuſio, & hęc quod eſt actus ipſius babitus ſecundum naturam impedibilis, vel aliquid quod ſit finis conſequens vltimos actus, nam pluribus aſsignatis diffinitionibus, facilius abundabimus etiã ad deſtruendum. Porro fieri poteſt vt ex traditis diffinitionibus de voluptate argueretur quod non eſt bonũ, & qđ eſt bonum. Item poteſt illud contextus, ſcilicet non abundanti autem argumentatione dictũ eſſe non quia de quodam alio loco mentionem faciat, ſed velut additum prædicto eſſe, nam ſi diuidentes genera in ſpecies nondũ plane poſſumus deſtruere ꝓblema, eo quod in ſpeciebus etiã relinquitur quædam dubitatio. Porro dicentes animã moueri non dicunt congrue accipientes ipſam non alterari, nam ipſa iraſcitur, triſtatur, & lætatur, diſcit, & meminit, ac opinatur, quia igitur dubitabile hoc eſſe videtur, an ipſa anima hæc patiatur, vel is qui habet animam ſit qui iraſcitur, vel triſtatur, vt dicimus. Inquit autem hac dimittentẽs oportet diffinire quid eſt moueri, & accipientes aſsignatas diffinitiones moueri & eligentes de his vtiliorẽ ad propoſitum ab hoc argumentum eſt nobis faciendum, vt quod moueri eſt mutare locum ex loco, nam hoc poſito moueri, anima moueri non poteſt, quia nec mouetur ex loco ad locum, quandoquidem hæ mutatio de loco ad locum ſit peculiaris corporibus.

Conſiderandum autem in propoſito, quonam exiſtente neceſſe eſt poſitum eſſe, aut quid eſt ex neceßitate, ſi propoſitum eſt. Conſtruere quidem uolenti, quo exiſtente, propoſitum erit ex neceßitate: nam ſi illud oſtendetur eſſe, & propoſitum oſtẽſum erit. Deſtruere autem uolenti, quid eſt ſi propoſitum eſt. nam ſi oſtenderimus conſequens propoſitum non eſſe, interimentes erimus propoſitum.

Hic locus eſt ex illatione, duplex autem eſt quippe ſit conſtructiuus & deſtructiuus, nam propoſito quodã problemate, quod volumus, vel conſiruere, vel deſtruere, inquit conſiderandum eſſe & quærẽdum quæ hoc ſequitur, & quæ rurſus ipſum ſic ſequuntur. Et ſi voluerimus ipſum conſtruere, ſumendum eſt aliquid horum, quod ſequatur ipſum. Nam illo prorſus poſito erit etiam hoc, quia ſequitur ipſum, nam ſi antecedens & conſequens ſecundũ primum dictum indemonſtrabile exiſtens erit conſtructiuũ erit problema ex illatione & ſequela, vt ſi fuerit problema vtrum oĩs voluptas bonum vel non. Et voluerimus oſtendere omnem eſſe bonum, quærendum nobis erit quid ſequatur hoc ſcilicet omnem voluptatem eſſe bonum & illud conſtruendnm eſt, ceu ſi ſequitur hoc, videlicet omnẽ voluptatem eſſe ſecundum naturã. hoc ſic ſe habere oſtendendum eſt. Nam hoc oſtenſo erit cum ipſo ſimul oſtenſum etiam hoc omnem voluptatem eſſe bonum. ſimiliter etiam ſi probaretur omnis voluptas virtus eſſe, ſequeretur rurſus hoc bonum eſſe omnem voluptatem, ſic & Plato in Phædone volens oſtendere animas apud inferos eſſe & ſeruari, accepit illud quod putauit ſequi ex illo, ſcilicet hoc ex mortuis fiunt viuentes, & hoc probauit per hoc contraria ex contrarijs fiunt, ſed contraria ſunt mori & viuere. Item in Ménone volens oſtendere rurſus virtutes eſſe docendas, accepit id quod ſequitur hoc, quod eſt ipſas eſſe ſcientias. nam ſi virtutes ſunt ſcientiæ, virtutes ſunt docendæ, hoc autem quod accipit ſic probaretur, qui optime diſponit animam omnium cõuenientium & cõgruentium ſcientiam callet, ſed habens virtutes optime diſponitur anima, igitur habens virtutes callet ſciẽtiam omnium congruentium, igitur virtus eſt omniũ congruẽtium ſcientia. poteſt etiam hoc oſtendi cuius præſentia aliquis ſciens eſt, hoc eſt ſcientia, ſed virtutis præſentia fiũt ſcientes conuenientium, igitur virtus eſt ſcientia. Item rhetores vtuntur pleriſque in locis eodem arguẽdi loco. Porro obiicientes alicui homicidium oſtendunt ea quæ ſequuntur homicidium, ceu quod eſt inimicus, quod inſidiator, quod viſus eſt eo tempore eoque loco habere enſem. Itẽ adulterio quendam accuſantes, probant quod comptus & laſciue ornatus eſt, nam ſic videtur ſequi. & vacuum probantes putant hoc ſequi motum, & ſic motum eſſe accipiunt. probantes igitur problema hoc quod ſequitur propoſitũ illuc eſſe oſtendemus. Si vero deſtrueremus, rurſus aſſumemus quæ ſequuntur propoſitum ad deſtructionẽ, & oſtendentes illa non eſſe, deſtruemus etiam propoſita. nã ſi nõ ſequens, nec præcedens ſecundum ipſum dictum locum ſecundum indemoſtrabilem qui eſt ex illatione deſtructiuus, vt ſi propoſitum nobis erit oſtendere, non omnẽ voluptatem eſſe bonũ, oſtẽdentes hoc cõſequens hoc omnẽ bonum bonum non eſſe, oſtendemus propoſitum, vt ſequitur hoc, ſcilicet omnem voluptatem bonum eſſe id, ſcilicet etiam voluptates cinædorum bonas eſſe. Rurſus quia diametrum non commenſurabilem lateri oſtendere volentes & accipientes commenſurabilem eſſe conſequens, & oſtendentes abſurdum hoc eſſe, tollemus diametrum eſſe lateri commenſurabilem, nam ſequitur ipſum hoc ſcilicet imparia æqualia eſſe paribus, vt etiam in libro de priori reſolutione oſtenſum eſt, ſed hoc impoſsibile eſt, igitur & impoſsibile eſt illud quod ſequitur hoc. Rurſus oſtendentes illud quod ſequitur hoc, ſcilicet vacuum eſſe, quod eſt æqualis velocitatis inæqualiter grauia fieri, quia hoc abſurdum, tollemus & deſtruemus vacuum eſſe. Sic etiam Plato in libro de ciuili deſtruit iniuſtitiam eſſe bonum conſilium accipiens id quod ſequitur ipſum videlicet iuſtitiam eſſe malum conſilium, & oſtendens non ita ſe habere. Itẽ quod temperantia non eſt virtus oſtẽditur per deſtructionem conſequentis hoc, ſcilicet temperantiam eſſe virtutẽ. Nam ſi virtus eſt temperantia, cõfeſſa diſpoſitio eſſet, ſed talis non eſt, igitur nec virtus. Item quod nec coloris propria diffinitio eſſe hæc proprium ſenſile viſus, ſic oſtenditur, nam ſi ſic, color eſſet de numero eorum quæ ſunt ad aliquid, ſed non eſt ad aliquid, igitur eſt qualitas, talis autem oſtenſio eſt diffinitiua. Item ſi ſequitur hoc ſcilicet virtutem ex ſe ſufficientem eſſe ad felicitatem, illud, ſcilicet conſentaneam non eſſe deductionẽ, quod ſi eſt conſentanea deductio, non erit ſufficiens virtus per ſe ad felicitatem.

Amplius ad tempus inſpiciendum, ſi alicubi diſſonat: ut ſi qđ nutritur dixerit quis ex neceßitate augeri. nutriũtur enim ſemper animalia, augentur autem non ſemper. Similiter autem, & ſi ſcire dixerit quis reminiſci. nam hoc quidem præteriti temporis eſt, illud autem præſentis & futuri. ſcire enim dicimur præſentia & futura, ut quoniam erit defectus ſolis. reminiſci autẽ non contingit alterius quam præteriti.

Cum dixerit de loco deſtructiuo ex illatione qui ex deſtructione conſequentium fit, adiungit prædicto locũ deſtructiuum illum a tempore, qui eſt quod ſi poſitum ex neceſsitate ſequitur aliquid diſſonaret ſecũdum tempus tanquam exiſtente altero alterum non ſit. Non enim amplius

eſſent ea quæ ſic ſe habent æqualiter, ceu ſi fuerit poſitum hoc vt nutritos ex neceſſitate ſequatur auctio, hoc certe deſtruemus oſtendentes aliquem nutritum ali ſed minime augeri, nam animalia ſeneſcentia nutriuntur, alioquin nõ eſſent, minime tamẽ augentur. Item quod ipſum ſcire nõ ſequatur reminiſci, neque ſciens omnia memoriter teneat ex tempore oſtenditur, ſiquidem memoria ſit duntaxat præteritorum, & ſcientia etiam preſentium & futurorum. Nam aſtrologus etiam futuri deliquij ſolis vel lunæ ſcientiam habet. Item quod non ſequitur reminiſcẽtia ipſas diſciplinas, quandoquidem reminiſcentia ſit eorum quæ facta ſunt duntaxat, ſed diſciplina etiam futurorum, nam diſciplina eſt de futura eclipſi. Itẽ nec ſenſum ſequitur ſcientia, nam ſenſus ab ortu natiuitateque inſunt nobis, ſcientię vero poſterius. Item ob idem nec appetitum prælectio ſequitur, nam poſterius aduenit prælectio, ſed appetitus a natali die, ſic etiam nec ſenſitiuum ſequitur ſentire, quia dormientes etiam ſenſitiui ſumus, ſed minime ſentientes ſumus.

Amplius ſophiſticus modus eſt ducere ad id, ad quod plurimã habemus argumentorum facultatem. Hoc autem erit quandoq; quidem neceſſarium, quandoq; autem apparens neceſſarium, quandoque autem nec apparens, nec neceſſarium. Neceſſarium quidem, quando negante eo, qui reſpondet aliquid utilium, ad illud rationes facit. Contingit autem id talium eſſe, ad quæ copioſam argumentorum facultatem habemus. Similiter autem & quando inductionem ad aliquid oppoſitum factum interimere conatur. hoc enim interempto, & propoſitum interimitur. Apparens autem neceſſarium eſt, quando uidetur quidem utile, & accommodatum poni, non eſt autem ad id, ad quod fiunt diſputationes: ſiue negante eo, qui diſputationem ſuſtinet, ſiue ab inductione probabili per poſitionem ad idem factam, interimere conetur id ipſum. Reliquum uero, quando nec neceſſarium eſt, nec apparens ad id, ad quod fiũt diſputationes, ſed ut accidat redarguere reſpondentem. uerum oportet deuitare poſtremum dictorum modorum, omnino.n. ſemotus & extraneus uidetur eſſe a dialectica. Quare oportet & reſpondentem non diſcordem eſſe, ſed ponendo, quæ non utilia ſunt ad poſitionem, ſignificare oportet quæcunque non uidentur, ponere tamen, nam magis perplexos eſſe ut plurimum contingit eos qui interrogant, quando omnia huiuſmodi eis poſita fuerint, ſi non concludant.

Locus quem nunc tradit, eſt quod transferatur problema, & ratio ad hoc ad quod bene abundamus argumẽtis, quem dixit eſſe ſophiſticum modum, quia ſophiſtis cõſuetudo hæc eſt relinquere rationes de propoſito, & traducere ipſas ac transferre ad hoc ad quod abundant argumentis, vt in Protagora Platonis ipſe Protagoras facit aliquando fabulas quaſdam narrando, aliquando de poematibus rationem faciendo, in quibus poteſt abundare argumentis euitans facere rationes de propoſitis problematibus ſecundum interrogationem & reſponſionem. igitur tranſire a propoſitis ad alia quædam, vt abundet argumentis & rationibus, non tamen vtilibus ad propoſitum plane ſophiſticum eſt, fit autem aliquando & neceſſaria translatio & digreſſio, quando in tale fieret quod conſtructum vtile eſt ad poſitum ex principio, iccirco etiã modum ſophiſticum cum ſit vniuerſalis in dialecticis ponit, nam dialectici digreſſio eſt in talia per quæ oſtenſa illud a principio poſitum ſimul probatur & conſtruitur. Nam vt ipſe inquit, aliquando quidem in neceſſarium & vtile ad poſitum ex principio trãſmutatio talis fit, aliquando autem in apparens neceſſarium, ſed minime neceſſarium, aliquando autem in alienum plane, & neque neceſſarium ad propoſitum, neque phantaſiam neceſſarij præbens, qui ſane modus translationis trãſumptioniſve plane eſt ſophiſticus, igitur ad neceſſarium fit trãſmutatio, quando aliquo interrogante propoſitionem non conferentem ad oſtenſionem propoſiti reſpondens non cõcederet, ſed mutans de ipſa eadem rationem faceret probando ipſam, & abundaret ipſam argumentis. Nam patet quod conſtructio & probatio talis propoſitionis confert aliquid ad problema ex principio, ſiquidẽ obtulit ipſam interrogans, vt per ipſam oſtẽdet propoſitũ, vt ſi problema aliquis probando hoc oẽm voluptatẽ eſſe bonum acciperet in oſtenſionẽ huius, oẽ ꝙ eſt ſm naturam eſt bonũ, & reſpõdens nõ concederet, abũdaret aũt magis ad probationẽ huius interrogans, & digrediẽs de hoc omne ſm naturã bonum eſſe ratiocinaretur oſtendendo. equidem partim quod ſm naturam vnicuiq; propriũ eſt, & proprium vnicuiq; eſt bonũ, partim autem quia illud quod eſt præaũt præter naturam malum illi & corruptiuum eius eſt. Si autem præter naturam malum, illud ſm naturã, igitur bonum, ſiquidem contrario contrarium, & contrariũ cõtrario. Nam talis tranſgreſſio vtilis eſt ad poſitionem a principio, nam non conceſſo hoc, nõ poſſet propoſitum oſtendi neceſſariũ hoc ad poſitionẽ ex principio. Rurſus volẽs aliquis oſtendere ꝙ animus immortalis, acciperet quod mouetur ad oſtendendum, ꝙ etiam a ſeipſo, ſed aliquis non concederet ipſam moueri, ſed qui abundat ad idem argumentis transferendo ad hoc facit rationes oſtendendo quod mouetur, quod partim intelligit, partim diſcit, partim lætatur & triſtatur, & partim ſentit ac ſperat, & partim metu afficit. nam ſi neceſſaria eſt ipſa tranſgreſſio ad propoſitum, & eſt talis modus tranſgreſſionis inductio, vt dixit in ſecundo libro de priori reſolutione. Similiter autem & quando inductionem ad aliquid per propoſitum cum feciſſet, deſtruere niteretur tale eſſet, inſtans contra interrogatam propoſitionem velut vtilem ad propoſiti oſtenſionem. Poteſt etiam ſimpliciter non concedi dicendo non eſſe veram propoſitionem dicentem, omne ſecundum naturam bonum eſſe. Item poteſt inductione idem deſtrui dicendo mori ſecundum naturam cum ſit, nõ eſſe bonum. Similiter etiam algere & ægrotare. Nam nil horũ eſt ſecundum placitum, ſed ſecundum naturam. Cæterũ illud, ſcilicet ob poſitum ſignificaret hoc per ipſam poſitam propoſitionem, nam propoſitio hæc, omne ſecundũ naturam bonum eſt, ſed inductio per hanc eandem ꝓpoſitionẽ videtur facta oſtẽdere ipſam eſſe falſam, nam accipit ſingularia quædam ſecundum naturam quæ palam videntur non eſſe bona. Porro qui tranſmutat oſtenſum per inductionem & poſitum, & hoc deſtruens ad neceſſariũ propoſito translationẽ facit, ceu ſi diuidens diceret quod non omne quod natura fit ſecundum naturam, ſed optimum eorũ quæ fiunt natura, ſed eorũ quæ aſſumpta ſunt per inductionem nihil tale eſt. Eadem autem ratio & ſi aliquis volens probare hoc, nullã voluptatẽ eſſe bonum, acciperet propoſitionem hanc, quod nullum bonum generatio tanquam aſſumpta ſit etiam hæc, ſed voluptas eſt generatio. Poſſumus quoque ad hanc propoſitionẽ & ſimpliciter inſtare non concedendo. Item poſſumus per inductionem vtendo propoſito facere falſam propoſitionẽ quæ dicit ſanari cum ſit generatio, eſſe bonum, & diſcere. Nam hoc ad oſtenſionem eiuſdem propoſitionis a propoſito problemate digredi & deſtruere poſita per inductionem oſtendentia quod non ſimpliciter bona ſunt, neceſſarium eſt ad propoſiti oſtẽſionem, ſiquidem ſublata eadem propoſitione per inductionẽ non poteſt illud a principio propoſitum quod nulla voluptas eſt bonum, oſtendi. Nam hoc deſtructo, nullam generationem eſſe bonũ, & propo

ſitum

ſtum quod erat hoc, nullam voluptatem bonum eſſe tollitur. igitur neceſſaria in talibus ad propoſitum tranſpoſitio problematis hæc ad talia, vel poteſt hæc de reſpondẽte dicere perinde ac illi per inſtantiam deducentem vt abundet inductione vtatur, nam videbitur neq; is aliquid abſurdum facere, ſi per inductionem ad q̃ abundat rationibus tolleret poſitionem. Vel magis dictum tale ob verba hæc, ſimiliter autem & quando inductionem ad aliquid ob poſitum factum interimere conatur, nam hoc interempto & propoſitum tollitur, perinde contextus & ſcriptura ſit cum hoc verbo (factum) & non faciens. Nam diceretur ſimiliter autem & quando inductionem ad aliquid facti ob hoc propoſitum, videlicet hoc in quod tranſmutatio fit, & ad quod abundat argumẽtis, deſtruere niteretur hoc reſpondens eo quod inſtaret eidem. Nam hoc interempto per qđ probabatur propoſitum problema, quod etiam ipſum propoſitum dixit, deſtruitur etiam problema. igitur neceſſaria fit in conſtructionem huius tranſmutatio rationis interroganti, nam ſi aliquid eſſet conſtructũ problema ab interrogãte per inductionem, nihilo tamen minus dialectici eſt hoc per inductionem oſtendere propoſitum, vel per ſyllogiſmum. Deinde in ratione inductiua & accipiente aliquid tale velut vtile ad demonſtrationem ad quod abundat pluribus rationibus diſputans cum ipſo ad hoc inſtantiam faceret, quo fit vt ei neceſſaria ſit conſtruenti propoſitũ tranſmutatio rationis ad hoc, nam ſi reſpondente dicente non eſſe id quod eſt ſecundum naturam bonum, interrogans per inductionem conſtruit. & probat idem accipiendo in vnoquoque animali, quod quæcunque ſunt ſecundum naturam vniuſcuiuſque ipſorum ſunt bona, vt ſecundum naturam, equi ſunt bona equo, & canis cani, & leonis leoni. Vtrum ipſi accipienti, quod etiam quæ ſunt hominis ſecundum naturam ſunt ei bona inſtaret contra hoc qui fauet oppoſito. ſed qui abundat ad hoc oſtendendum pluribus argumentis, tranſmutabit ſic ob quod abundat pluribus non aliter quam neceſſario, ſiquidem hoc non oſtenſo tollitur etiam oſtenſum ex principio hoc, ſcilicet omne ſecundum naturam eſſe bonum. Oſtenderet autem hoc accipiendo omne ſecundum naturam homini vel bonum honeſtumúe, aut delectabile, aut vtile eſſe, & cum vnumquodque horum perſuaſerit poſt hæc aſſumeret quod omnia hæc ſunt bona. Nam erit huius hoc oſtenſiuum ad quod inſtantia quo conceſſo oſtenditur omne ſecundum naturam bonum eſſe, vt fiat in apparens neceſſarium, ſed non neceſſarium tranſmutatio, quando de aliquo nominatorum in problemate interrogans faceret rationem, quod tamen nil confert ad deſtructionem: & conſtructionem problematis. Nam faciendo ad tale tranſmutationem efficit phantaſiam, velut de aliquo vtili ad poſitionem & problema faciendo rationes, vt ſi problema fuerit de hoc, mundum eſſe ſphæricum, & hic diſſereret de hoc ſi vnus vel plures ſint mundi, vel de hoc ſi ſempiternus, vel genitus ipſe ſit, vel rurſus exiſtente problemate ſi voluptas ſecundum naturam de natura aliquis diſſereret oſtendendo quid eſt natura, quia omne quod natura fit alicuius generi fit, hoc autem facit vel interrogato reſpondente & rationem ſuſtinente, vel etiam negante idipſum, ceu ſi hæc interrogaret, an ei videatur omne quod natura fit alicuius gratia fieri, & hic negaret, & ille relinquens propoſitum problema de hoc oſtenderet abundans argumentis ad ipſum, vel etiam inductione aliqua probabili vtendo non deducta in oſtenſionem propoſiti tanquam oſtendente tale, deinde in inductione vtentes, & poſitione ad quam tranſmutatio fit perinde ac vtile ſit hoc ad oſtenſionem propoſiti quod omne quod natura fit, gratia alicuius fit, at qui tentat deſtruere hoc inſtat contra ipſum, nam fit tranſmutatio interroganti in hoc tanquam in apparens neceſſarium, quod vtebatur hoc vt oſtenſiuo propoſiti problematis, vt ſi hic quidem per inductionem probabilem oſtendit quod omne quod natura fit gratia alicuius ſit, quod non erat neceſſarium ad oſtendendum hoc omne ſecundum naturam bonum eſſe quod erat problema, videbatur tamen neceſſarium, ſed hoc vtente inductione, etiam reſpirare alicuius gratia fieri non concederet ſecum diſputans, ſed qui ad hoc rationes facit abundans ad idem argumentis, & eſſet tranſmutatio in tale dialectica quæ in apparens neceſſarium eſt. Et loci vſus eſt ad tranſumptionem & tranſmutationem in tale. Item aliquando fit tranſmutatio nec in neceſſarium, nec in apparens neceſſarium, ſed in contingens, & quoduis, vt ſi quis propoſitum oſtenderet quod ſolum honeſtum pulchrumq; bonum eſt indagaret peteretq́ue a reſpondente ſi pulchrum ipſi honeſtumq́ue videtur eſſe & aſſerente, conaretur oſtendere quod non eſt abũdandando argumentis ad oſtenſionem huius, & redargueret ipſum. Nam plana eſt diuerſitas problematis, & quia neutrum oſtenſorum in oſtenſionem alterius conferre poteſt eo quod nec neceſſaria, nec vtilia dici poſſunt, quando aliquis dimittendo aliqua propoſiti oſtenderet quædam vitioſa oratione, vel præter hiſtoriam dicta, nam talia redargueret. Verum inquit ſeruandum eſſe talem digreſsionem tanq̃ omnino exiſtentem ſophiſticam & alienam a methodo dialectica. Item cenſet in talibus digreſsionibus reſpondentem animaduertere quando interrogans vellet alienam quippiã à propoſito problemate accipere transferendo problema, & ſi ipſi non videatur ſic ſe habere, concedendo tamen ſic ſe habere ſubſignificet ac innuat quod ſibi non placet. Equidem ponit propoſitum gratia concludendi, nam accidit interrogantibus talia abundare argumentis, quando aliquis idem non moleſte contulerit hæc, cuius gratia hæc etiam proponunt, ſed concederet, nam perſpicui fiunt eiſdem datis non potentes aliquo vti ad propoſitum.

Amplius omnis qui dixit unum quoduis quodam modo multa dixit, eo quod plura unicuique ex neceſſitate conſequentia ſunt. ut qui hominem dixit eſſe, quoniam animal eſt, dixit, & quoniam animatum, & quoniam bipes, & quoniam mentis, & diſciplinæ ſuſceptiuum. Quare quouis uno conſequentium interempto, interimitur, et quod in principio eſt. Cauere autem oportet in huiuſmodi difficilioris aſſumptionem facere. Nam quandoq; quidem facile eſt ipſum conſequens interimere. Quandoque autem id ipſum propoſitum.

Hic locus idem eſt cum dicto paulo ante qui ex illatione deſtruebat. nam dixit conſiderandum eſſe quid eſt ex neceſsitate ſi hoc propoſitum eſt, & hoc deſtruere, nam ſublato hoc propoſitum etiam erit deſtructum quod ſequitur hoc. Idem autem & nũc dicit. Nam quia omne poſitum plura ſequuntur, quando aliquid ſequentium ipſum deſtruxerimus, erimus etiam deſtruẽtes & ipſum. Verum differt hic dictus locus ab illo, quia ibi inquit quęrenda eſſe quæ ſequuntur poſitum, hic autem etiam inuentionem conſequentium ſubſcribit. nam quia omnis qui dicit modo aliquo plura dixit. Nam diffinitionem rei dictæ potentia dicit qui rem diffinitumq́; dicit, quandoquidem dicat genus ipſius & ſpecificas differentias & propria eiuſdem. Si autem qui dicit rem diffinitam potentia etiam hæc dicit, patet quod hæc ſequuntur dictum, quare cum quippiam horum demonſtrauimus nõ eſſe, deſtruemus etiam poſitum à principio. Nam qui dicit hominem, iam & animal, animatum, bipes & rationale dixit quare ſi quip-

piam horum non ens demonſtraretur, nec homo erit. Eodem modo quia eum qui dicit virtutem ex ſe ſufficientem ad felicitatem ſequitur hoc non eſſe conſentaneam rationabilemúe eductionem, atque non eſſe ſanitatem eligendam, nec quippiam aliud præter virtutem, ſi aliquid horum deſtrueretur, ſublatum quoque erit hoc, ſcilicet virtutem ex ſe ſufficientem eſſe ad felicitatem. Rurſus quia dicentem animam eſſe corpus, ſequitur corpus per corpus recipi & ipſam eſſe elementum, vel ex elementis. quod ſi non eſt aliquid horum, neque illud erit, & quia dicentem motum fieri per vacuum, ſequitur hoc inæqualiter grauia æqualis celeritatis eſſe, & vacuum fieri comparabile pleno, & inæquali tempore aliquid pertranſiri ſpacium idem per plenum & vacuum. Quod ſi hæc abſurda etiam poſitum eſt abſurdum. Cæterum inquit cauendum eſſe ne fiat tranſlatio & tranſumptio difficilioris, & illius quod difficulter argumento oſtendi poteſt. Nam ſæpe facilius eſt ipſum deſtruere, quam id quod ſequitur ipſum, nam qui vult oſtendere quod iniuſtitia non eſt vtilis, facilius longe de ipſa niteretur oſtendere hoc q̃ ſi accipiendo id quod ſequitur ipſam, videlicet cupiditatem lucri & auaritiam de hac rationes faceret, nam videtur auaritia turpis eſſe, licet vtilis & iuuans ſit. Vnde probabiliter oſtendendum eſt quod non eſt vtilis iniuſtitia, interdum vt Plato eo quod ipſa eſt animi morbus, & nullus animi morbus eſt vtilis, aliquando autem quia omnis malitia nocet habenti ipſam, & iniuſtitia eſt malitia, igitur ab iniuſtitia proficiſcendo digrediendoq; ad auaritiam de illa facere rationes non eſt dialectici.

Quibuſcunque autem neceſſe eſt alterum tantum ineſſe, uel non ineſſe, ut homini ægritudinem uel ſanitatem, ſi ad alterum facile poterimus diſputare, quoniam ineſt, uel non ineſt, & ad reliquum facile poterimus, hoc autem conuertitur ad utrunq;. oſtendentes enim quoniam ineſt alterum, quoniam non ineſt reliquum oſtendentes erimus. Si autem quoniam non ineſt, oſtenderimus, reliquum ineſſe oſtendentes erimus. Manifeſtum igitur, quoniam ad utrunque utilis hic locus eſt.

Cum poſuiſſet quoſdam locos ex illatione & conſecutione conſtructiuos, poſt hæc tradit locũ ex pugna & contrarietate conſtructiuum & deſtructiuum. Eſt aũt locus ipſis immediatis contrariis congruens. nam quia hæc ſunt immediata contraria, quorum alterum neceſſe eſt ſuſceptiuo ineſſe, ſi fuerit problema aliquod talium poſitum ineſſe alicui, ſi quidem accipientes ſuſceptiuum immediatorum contrariorum de quo prędicaretur alterum, oſtendemus ipſi alterum non ineſſe, profecto demonſtrabimus ꝙ alterum poſitum eidem ineſt, ꝙ ſi oſtenderimus alterum ineſſe eidem deſtruemus hoc alterum ineſſe eidem. Dignum igitur in his problematibus cẽſet in quibus neceſſe eſt alterum ineſſe ſubiecto, et ambo ſimul impoſſibile eſt, ad quod aliquis abundant differere. nã per alterum etiam alterum oſtenditur. nam ſi alterũ oſtenderetur ineſſe propoſito, alterum ſublatum erit, ſi vero alterum non inerit, alterum conſtructum erit. Qñ igitur tale erit prædicatum de aliquo in problemate, quia oſtendimus contrarium eidem ineſſe propoſito, vel non ineſſe conſtruemus & deſtruemus propoſitum, ceu ſi de numero prędicetur par & impar ſi de aliquo numero aliquis efficeret rationẽ, & aliquis diceret ipſum eſſe parem, deinde oſtenderet qđ non eſt impar, igitur par, ſiue rurſus oſtenſum fuerit quod eſt impar, erit oſtenſum quod non eſt par. Similiter etiam ſi corpus animalis propoſitum fuerit, & diceretur ſanari, ſi vero oſtenderetur ægrotari oſtenſum erit quod non ſanatur, ꝙ ſi nõ ægrotans, quia ſanatur atq; recte valet, poteſt ſic etiam probari. Eodem quoq; modo poſito hoc vt ſit aliqua magnitudo infinita, quia omnis magnitudo, vel finita, vel infinita eſt, oſtendentes quod omnis eſt finita deſtruemus aliquam eſſe infinitam, vt demonſtrauit Ariſto. in primo de cœlo, oſtendendo ꝙ omne ſimplex corpus et compoſitum finita ſunt. Hic quoq; locus congrueret contradictioni. Nam immediata eſt contradictio, & ipſa quæ non habet, vt contraria immediata in ſuſceptiuis tantum neceſsitatem prędictam, ſed in omnibus. Nam neceſſe eſt de omni, vel affirmationem, vel negationem eſſe. quare ſiquidem affirmatio non erit negatio, ſi autem non affirmatio erit negatio. Nam ſiue diuitiæ oſtenſæ fuerint qđ ſint bonæ, ſublata erit negatio, ſiue quod non ſint bonum erit conſtructa affirmatio, ſed hic locus in contrariis mediatis non amplius eſt vtilis ad ambas. ſ. ad deſtructionem & conſtructionem, ſed ad deſtructionẽ ſolam politi contrariorum, nam ſi oſtenderetur quod alterum ipſorum ineſt, & non poſitum ſuſceptiuo, tolleretur alterum ineſſe eidem, quandoquidem ſimul eſſe contraria nequeant, attamen non ſequitur vt ſi alterum non inſit, reliquum inſit eo quod poteſt aliquod mediatorum ipſi ineſſe. Nam corpus ſi album ex neceſsitate eſt non nigrum, ſi autem non album, non ſ. bid ex neceſsitate nigrum. Item ſi quis felix is non infelix, non tamen ſi non felix eſt ex neceſsitate infelix, quandoquidem non immediate opponantur felicitas & infelicitas, quia contingit vt aliquis ſtudioſus ſit felix, & ſi quidem ſtudioſus non malus, ſi autem non ſtudioſus non ex neceſsitate malus. Non enim immediata virtus & malitia ſunt, & ſapiens non fuerit non inſanit, non tamen non ſapiens inſanit, quare non amplius ſic contraria ſunt pariter vtilia ad deſtructionem & conſtructionem, & eſt demonſtratio magis congruens immediatis, quæ per quintum dictum indemonſtrabilem locum qui eſt ex diuiſione & oppoſito, vbi vnum eorum in diuiſione concludit reliquum, ſed mediatis demonſtratio congruit per quartum qui eſt ex diuiſione, & altero eorum in diuiſione deſtruens alterum.

Amplius argumentari transferendo nomen in orationem, cum longe magis conſentaneũ viſum fuerit tranſumere, quam ut ponatur nomen. ut boni animum, non fortem. (ut ponitur) ſed bene animum habentem, quemadmodum etiam fidentem, bona ſperantem. Similiter autem & eudæmona, cuius utique dæmon fuerit ſtudioſus, quemadmodum Xenocrates inquit eudæmona eum eſſe qui animam habet ſtudioſam. Hanc enim uniuſcuiuſque eſſe dæmonem.

Locum nobis ab etymologia aſsignat, nam ſi nomina transferamus ad orationes ſm etymologiam, nam hoc ſignificat illud contextus, transferendo nomen ſm orationem, tanq̃ ſint horum magis ſignificantia, & cum conueniens fuerit magis ſic intelligere nomina, quam vt iacent, abundabimus argumentis ad propoſitum, vt ſi volumus oſtendere quod quamcunque virtutem habens eſt boni animi, ſed non ſolus fortis, tranſumemus nomen hoc boni animi in orationem hanc ſm etymologiam. Eſt autem hæc (habens bene animam) ideſt qui bonam animam habet, ſed ſi boni animi eſt qui habet bonam animam, & bonam animam habet, & iuſtus, & prudens, & ſapiens, neque ſolus fortis boni animi erit, neque ſi fortitudo & ipſa bonitas animi. Quod vero boni animi eſt qui bene animam habet oſtendemus appoſitione ſimilium, etenim bene ſperãs, qui bene ſperat, ideſt bona ſperat. Rurſus volentes oſtendere quod ſtudioſus felix eſt tranſumemus felicem in orationem ſecundum etymologiam. nam habens bonam felicitatem ſignificari videtur a felici. Porro ſi felix vniuſcuiuſque anima, vt Xenocrati videtur erit bene felix, & bene animam habens; ſed bene animam habet ſtudioſus,

dioſus,

dioſus, igitur ſtudioſus eſt felix. Rurſus oſtẽdere volentes quod non eſt præelectio in ipſo irrationali ſumemus orationem præelectionis, quæ eſt hæc electio ante alterum, ſed aliud ante aliud eligi in his eſt in quibus etiam eſt conſulere, nam aliud ante aliud diſcernere cum oratione fit, ſed nullum irrationalium conſultat, nec vult, quare neque præelegit. Rurſus volentes oſtendere quod ſapiens nõ eſt continens tranſumemus continentem in ſeipſum coercentem & cohibentem. nam hoc ſignificat nomen, & oſtendentes quod ibi dominans coercensq; eſt & hic cohibitũ & imperatũ aliquid erit, ſed qui coercetur & ſub imperio eſt inuitus, & pugnans eſt imperanti, & vbi aliud eſt dominans coercensq; & aliud imperio ſubactum & cohibitum animæ non eſt hic conſenſus, ſed ſapiens habet partes animæ inter ſe conſentientes demonſtrabimus propoſitum. Eadem quoq; ratio etiam fit de intemperato & incontinente, eodem quoque pacto poteſt oſtendi amicum non eſſe beneuolum, ſi beneuolus quidem ſit qui recte intelligit, & vera vel bona intelligit, ſed non omnino recte amicus intelligit. Cæterũ locus veriſimile & probabile, & dialecticum habet, nõ tamen ſane dictum in omnibus. Nam neq; bene marinus dicitur habens bonum mare, neq; bene manus habens qui tenet pulchras bonasúe manus, ſed pugillatiuus, neq; magnanimus qui habet aĩam magnam, adeo neq; felix ſtudioſus, vt iam etiam qui dæmonem bene & felicitatem habet in ſeipſo.

Quoniam autem rerum aliæ quidem ſunt ex neceßitate: aliæ autem, ut in pluribus: aliæ uero ad utrũlibet, ſi quod ex neceßitate eſt, ut in pluribus ponatur, aut quod, ut in pluribus, ex neceßitate, aut ipſum, aut contrarium ei, quod eſt, ut in pluribus, ſemper dat locum argumentationis. Nam ſi quod ex neceßitate eſt, ut in pluribus ponatur, manifeſtum quoniam non omni dicit ineſſe, cum inſit omni. Quare peccauit, ſiue quod ut in pluribus dicitur, ex neceßitate dixit, omni dixit ineſſe, cum non inſit omni. Similiter autem & ſi contrarium ei, quod in pluribus eſt, ex neceßitate dixit. Semper enim in paucioribus dicitur contrarium ei, quod eſt ut in pluribus, ut ſi, ut in pluribus praui homines, boni in paucioribus, quare multo magis peccauit, ſi bonos ex neceßitate dixit. Similiter autem & ſi quod ad utrũlibet eſſe, ex neceßitate dixit, uel ut in pluribus. Neque enim ex neceßitate eſt quod ad utrũlibet eſt, neque ut in pluribus. Contingit autem, & ſi non determinans dixerit, uerum ut in pluribus, an ex neceßitate dixit, ſit autem res, ut in pluribus, diſputare ut ex neceßitate is dixerit: ut ſi prauos exhæredandos dixit eſſe, non determinans, tanquam ex neceßitate is dixerit, diſputare.

Hic locus occaſionem accipit ex dfĩa rerum & in plus eſt q̃ primus aſsignatus qui dignum eſſe volebat, vt reſpiceretur ſi alio modo inſit tanq̃ accidens tradidit, nam in hoc loco tranſumptum quidam eſt vt genus, velut proprium, vel vt diffinitio inexiſtens in ipſum ex neceſsitate inexiſtens, nam ſic illorum vnũquodq; accipitur, ſed accidens tranſumptum eſt in id quod vt in pluribus, & plerũq; & in id quod vtrolibet accidere poteſt, nam tale poteſt ineſſe, & non eſt alicui determinatum accidẽs, Item ſi etiam accidentia quędam ſunt inſeparabilia, erunt etiam hęc his quæ ex neceſsitate inſunt, ideo neque accidens opponitur huic ex neceſsitate. Neq; enim vtitur accidente, neq; aliorum aliquo, ſed velut alia diuiſione vtitur eo ꝙ neceſſario ineſt & non, nam habemus quod rerum aliæ quidem ex neceſsitate ſunt, vt hæc homo eſt animal. Nam id quod omni & ſemper ineſt, hoc ex neceſsitate ineſt, ſimiliter neceſſarium eſt Deum incorruptibilem eſſe, aliæ contingentes. Et harum contingentium aliæ vt plerũq; vt hominem quinque digitis conſtare & ſenem caneſcere, alię vero raro vt oppoſita his. ſ. hominẽ quatuor digitis vel ſex naſci. Nam in his ſunt hæc, vel ſeneſcentem hominem non caneſcere. aliæ æqualiter, vt hominem ciuilia Rempublicamq; adminiſtrare, vel non, peregrinari etiam, vel non, lauari quoq; vel non. cũ igitur talis ſit differentia in his quæ ſunt ſi alio modo inexiſtens alicui quis ſm alium ineſſe diceret euarians modos inexiſtentiæ ipſorum occaſionem dat argumentationis logices. Nam ſi quis diceret contingere Deum eſſe incorruptibilem, vel hominem animal, vel rationalem, hic diceret id quod eſt impoſsibile, contingere vt ſit, nam impoſsibile eſt vt Deus non ſit incorruptibilis, vel homo non ſit aĩal, ſed qui dicit ipſum contingere animal eſſe, is diceret contingere etiã vt non ſit animal, nam tale eſt contingens. Item ꝙ ſemper ineſt non ſemper ineſſe diceret, nam ꝙ ex neceſsitate ineſt ſemper & omni ineſt, ſed & ſi determinans vt in pluribus diceret eſſe illud quod eſt ex neceſsitate, idem error fit, quia quod plerũq; ſit, contingit etiam non eſſe. Nam ob id quod eſt vt in pluribus non eſt neceſſarium, vt ſi quis diceret demonſtrationem vt plerũq; veram eſt. Item ſi quis hoc vt in plurimis mutans ex neceſsitate eſſe diceret cõſimilis ratio fit. Nã ſi quis diceret ex neceſsitate hominem quinque digitos habere diceret contingens neceſſarium eſſe, nam contingit etiam non eſſe quinque digitorũ, ſed qui dicit ex neceſsitate oẽm eſſe quinque digitorum non inquit contingere nõ eſſe quinque digitorũ. Sed ſi contrariũ huic vt in pluribus qđ eſt in minus. Nam vt in pluribus opponitur pauciori, ſic etiam hoc vt plerũq; ei quod vt minus & raro. Porro ſi quis id quod raro vel ex neceſsitate eſſe diceret, vel vt in pluribus, reprehenderetur, vel quia ꝙ vt in pluribus cum non ſit impoſsibile eſſe, dicit non eſſe, vel quia illud raro ponit eſſe vt in pluribus, ceu ſi quis diceret ex neceſsitate ſub cane pluere, vel vt in pluribus homines habere quinque digitos. Similiter & ſi diceret aliquis a fortuna eorum quæ fiunt, vel vt ex neceſsitate, vel plura vt plerũque fieri, nam qñ ex neceſsitate ineſt dicendo ineſſe vt plerũq; certe id quod omnibus ineſt non omnibus inquit ineſſe, nam vt contingenter hoĩem quinque digitos habere non omnem inquit eſſe. Sic etiam qui dicit cõtingenter ipſum eſſe vel rationalem, vel reſpiratiuum eſſe, non omnem ſemper diceret talem eſſe, nam neceſſarium eſt vniuerſale ſed contingens non tale eſt, ſimiliter & viciſsim. Rurſus ſi hoc vt in pluribus ex neceſsitate aliquis diceret, adhuc aũt error euidentior eſt hoc qui dicit id quod raro eſt ex neceſsitate eſſe. Contingit igitur hoc fieri qñ aliquis euariat modos inexiſtentiæ, & addit qñ quidem & manifeſtiſsimus elenchus fieret. Item contingit etiam illo non addente q̃dam determinationem, ſed ſimpliciter abſq; eo quo rem dicat ineſſe addendo modum inexiſtentiæ reprehendi diſputantem in quo poſsibile eſt, transferendo id quod indefinite dictum eſt ad id quod ſic dictum eſt. Itaq; in modo contingentis non eſt veriſimilis modus, & perſpicuo ſophiſticus. nam qui dicit aſſerentem hominem eſſe aĩal dixiſſe ꝙ contingit ipſum aĩal eſſe plane videtur calumniari ipſum. Item fieret dialecticus in illis ſolis ſi quis ea quæ cõtingenter inſunt, dicit ſimpliciter ineſſe, ceu ſi quis diceret ſimpliciter ſeneſcentem caneſcere, vel omnem hominem eſſe quinque digitorum, nam quia neceſſarium ſimpliciter ineſſe videtur, & id quod ſimpliciter dicitur ineſſe, vt neceſſario ineſſe dici, nam proprie ſapiens, & ſimpliciter ſapiẽs eſt, qui vero non ſic eſt ille qui eſt cum determinatione. Nam faber ſapiens quandoquidem in omnibus hoc proprie ſimpliciter eſt & ſine determinatione dicitur, & proprie inexiſtens eſt, ꝙ neceſſario ineſt. Porro qui contingenter inexiſtens ſimpliciter & ſine determinatione dicit

ineſſe, merito corrigeretur: ſimiliter etiam qui dicit neceſſario ineſſe id quod non ſic ineſt. Hoc autem & ipſe indicat ſuis dictis, nam in dicentibus contingens velut inexiſtens ſimpliciter, & ſine determinatione ineſſe vtitur loco; nam prauos exhęredandos eſſe qui dicit ſimpliciter, videretur dicere ex neceſsitate, & vniuerſaliter tales ipſos eſſe, non tamen ſic ſe habet, nam cótingit aliquem & non talem eſſe factum exhæredem. Porro ferunt Themiſtoclem exhęredem factum fuiſſe, qui tamen prauus nó erat. Sed aliquis quęreret quomodo ſi cótingens ineſſe ac non ineſſe eſt accidens, & quod neceſſario ineſt, vel genus, vel proprium, vel diffinitio, vel aliquid horum ſub ipſis eſt, quomodo adhuc redigeret ad loca quæ ſunt contra problemata ab accidente oſtendens quod id quod ex neceſsitate eſt aſsignatum ineſſe non ex neceſsitate ineſſe. Nam demonſtraret iſte, vel quod non vt genus ineſt, vel quod non vt proprium, vel qđ non vt diffinitio, ſed ea quæ ſunt generis deſtructiua in locis contra genus. Similiter etiam in proprio & in diffinitione, vt etiam accidentis problemata, vel quia non vt genus, vel proprium, vel diffinitioné deſtruit, ſed vniuerſaliter qđ non neceſſarium ſub nullo illorum redigeretur. etenim accidens quoddam eſt neceſſarium. Item non per methodum q̃dam tollit deſtruitq; neceſſarium, ſed prőpta euidentia vtens, ſed qui deſtruit hoc probat, & conſtruit accńs, vt ſit ob id redactus locus conſtructiuus accidentis ad loca contra accidens, ob id etiam in primo loco dixit non conuertitur. Non.n. dixit, ſi vt accidens inexiſtens alio quodam modo aſsignauit. nam fiebat illo cóuerſo, vel locus a genere, vel a proprio, vel a diffinitione. nam accidens fiebat ſm aliquid horum aſsignatum: ſed in hoc conuertitur, quia neceſſario in ipſo vtitur, quod poteſt etiam in ipſo accidẽte eſſe, ſed neque genere, vel proprio, vel diffinitione.

Amplius & ſi idem ſibi accidens poſuerit, ut alterum, eo quod alterum ſit nomen. Quemadmodum Prodicus diuidebat uoluptates, in gaudium, & iucunditatem, & letitiam. Hæc enim omnia eiuſdem (ideſt uoluptatis) nomina ſunt. Si ergo aliquis gaudere ei, quod eſt letari, ponat accidere, idem utiq; ſibiipſi dicet accidere.

Locus iſte eſt a multiuocis, eſt aũt ꝙ dicitur per ipſum quia nihil idem ſibi poteſt accidere, nam accidens eſt in ſubiecto, & aliud ab eo cui accidit, & quod poteſt in eſſe & nó ineſſe. Item neq; aliquid idem ſibi ſubiicitur, & aliud quid eſt ab ipſo. Item nec aliquid eidem poteſt ineſſe & non ineſſe. Porro ſi quis errans in multiuocis velut ſm differentiam nominum habentium & rerum differentiam diceret alterum alteri accidere, ceu gladius enſi, vel homini vir, vel pallio indumentum, vel ipſi lætari gaudere, vel ipſi gaudere exhilarare, is reprehenderetur cum idem aliquid ſibi accidere dicat. Nam hæc ſubiecto & ſignificato eadé ſunt voluptas, gaudium, exhilaratio, delectatio. Equidem Prodicus nitebatur vnicuiq; nominum talium proprium aliquod ſignificatum aſcribere, vt etiam Stoici, nam diſcentes gaudium eſſe conſentaneam elationem, & voluptatem irrationalem & delectationem per aures voluptatem, exhilarationem autem eam quæ per verba fit. Eſt autem hoc horum qui leges ſanciunt. igitur dicere voluptatem eſſe gaudium non eſt error, ceu neq; vnitatem eſſe indiuiſibilem eſt error. Nam neque eſt dicere gaudium eſſe gaudium, vel vnitatem eſſe vnitatem, ſed dicere alterum alteri accidere abſurdum & falſum eſt.

Quoniam autem contraria connectuntur quidem ſibi inuicem ſex modis, contrarietatem autem faciũt quadruplicitèr complexa, oportet accipere contraria quocũq; modo utile fuerit & deſtruenti & conſtruenti. Quod autem ſex modis complectantur, manifeſtum. Nam aut utrũq; contrariorum utriq; contrariorum connectitur. (Hoc autem dupliciter, ut amicis bene facere, & inimicis male: uel econuerſo, ut amicis male, et inimicis bene) aut qñ utraq; de uno (Dupliciter autem & hoc, ut amicis bene facere, & amicis male: uel inimicis benefacere, & inimicis male,) aut unum de utriſq; (& hoc quoq; duplr, ut amicis bene, & inimicis bene: uel amicis male, & inimicis male) primæ autem duæ dictæ complexiones non faciunt contrarietatem. id enim quod eſt amicis benefacere ei quod eſt inimicis malefacere, non eſt contrarium. Vtraq;.n. eligenda ſunt, & eiuſdem moris. neq; id quod eſt amicis male, ei quod eſt inimicis bene. Nam & hæc utraque fugienda, & eiuſdem moris ſunt. Non uidetur autem fugiendum fugiendo contrarium eſſe: niſi alterum quidem ſecundum ſuperabundantiam, alterum autem ſecundum defectum dictum ſit. Nam ſuperabundantia fugiendorum uidetur eſſe: ſimiliter autem & defectus. cæteræ uero quatuor omnes faciunt contrarietatem. Nam id quod eſt amicis benefacere, ei quod eſt amicis male, contrarium eſt. Similiter autem & in aliis. In unaquaq; enim cõiugatione unum eligendum. alterum fugiendum, & alterum quidem boni, alterum autem mali moris eſt. Manifeſtum igitur ex his, quæ dicta ſunt, quoniam eidem plura contraria accidunt fieri. Nam ei, quod eſt amicis benefacere id, quod eſt inimicis benefacere, & id, quod eſt amicis male, contrarium eſt. Similiter autem & aliorum ſingulis quibuſcunque eodem modo conſideratis, duo contraria apparebunt.

Hic locus eſt a complicatione contrariorum & ſumma dicti eſt, quia duæ coniugationes contrariorum complexæ inuicem ſex coniugationes complexorũ efficiunt, quarum aliæ duæ ſunt coniugationes non habent contrarietatem inter ſe, ſed aliæ quatuor habent, dignum itaq; putat ſumere exordium a coniugationibus habentibus contrarietatem, qñ aliquid tale poſitum fuerit, perinde ac uterq; terminorum eorum qui ponuntur in poſito problemate contrarius alicui, vnde reſpicientibus ad contrarias cóplicationes in problemate cóplicationes tentandum eſt q̃ illorum ſint vera, nam illa ſi fuerit oſtenſa vera, deſtructum erit problema, quia impoſsibile eſt vt cótraria ſimul vera ſint, & talis eſt loci aſſumptio. Verum plurium ꝙ dictum fieret, ſi exponentes contrarietates & coniugationes factas ſm complicationes ipſarũ, oſtenderemus ſex omnes fiunt, & qũo quatuor ſunt earum ſex quæ habent contrarietatem, & quæ eodé. Sint porro duæ coniugationes contrariorum, vna quidem iuſtum & iniuſtum, altera autem bonum & malum, & hæc connectantur inuicem quibuſcunq; modis connecti poſſunt, mó ſeruetur & vnaquæq; coniugatio habeat vnum terminum alterius contrarietatis, itaq; erunt ſic cópoſitis cõiugationes compoſitorum non plures q̃ ſex. Vel.n. vtrũq; eorum ex altera contrarietate utriq; eorum ex altera cóplicabitur, & eorũ hoc modo ipſis complicitis duæ cõiugationes cóplexorum, vel.n. iuſto bonum, & iniuſto malum connectet, & erit vna hæc coniugatio quę eſt iuſtum bonum, & iniuſtum malum, & ſubiectum in vtraq; cóplicatione in vna.ſ. eſt iuſtũ, in alia vero eſt iniuſtum, & prædicatum in vna eſt bonum, in altera autem malum. Aliqñ quoq; econtra iuſto malum, & iniuſto bonum ineſt perinde ac coniugatio ſit iuſtum malum, iniuſtum bonum. Aliqñ autem eidem alteri ſubiectorum vtrũq; prædicatum diuiſim complicabitur, vt iuſto tunc bonum. & tunc malum, & erunt rurſus, aliæ dictæ cõiugationes, vna quidem iuſtum bonum, iuſtum malum, altera aũt iniuſtum malum, iniuſtum bonum. reliquæ duo erunt qñ econtra ambo ſubiecta ſeorſum, aliqñ alteri prædicatorum complicapimus, aliqñ aũt alteri, vt iuſto & iniuſto,

iuſto, aliqñ bonum, aliqñ malũ, & rurſus iniuſto aliqñ malum, aliqñ autem bonum. nam erit altera iuſtum bonum, iniuſtum bonum, & altera iuſtum malum, iniuſtum malũ. Hæ igitur ſunt totidem ex duabus contrarietatibus complicitis prędicto modo coniugationes & complicationes.

Prima coniugatio habens vtrunq; de vtroq;.
Iuſtum bonum. Iniuſtum malum.

Secunda ſimiliter econtra habens vtrũq; de vtroq;.
Iuſtum malum. Iniuſtum bonum.

Tertia hñs ꝑdicata ambo de altero ſubtorum in parte.
Iuſtum bonum. Iuſtum malum.

Quarta & ipſa ſimiliter habẽs prędicata ambo in parte de altero ſubiectorum.
Iniuſtum bonum. Iniuſtum malum.

Quinta habẽs idem ꝑdicatũ de vtroq; ſubto diuiſim vt
Iuſtum bonum. Et iniuſtum bonum.

Sexta & hæc ſimiliter habens prædicatum de vtroque ſubiecto.
Iuſtum malum. Iniuſtum malum.

Præter has non poteſt alia quædam inueniri. complicatio, modo ſeruetur hoc vt complicatio habeat duos terminos ex vtraq; contrarietate, quæ eſt vna ex ipſis ſex coniugationibus, duæ quidem primæ dictæ in quibus vtrũque contrariorum complicatur nulla contrarietatem faciunt. Neq; enim iuſtum bonum eſt contraria complicatio huic iniuſtum malum eſt, nam ambæ ſunt verę & ambę eiſdem habitus, nam eiuſdem eſt opinari iuſtum bonum, & iniuſtum malum, nam ambæ ſunt ciuiles. Neq; rurſus ea quæ dicit iuſtum malum cõtraria eſt dicenti iniuſtum bonum, nam rurſus & hæc ſimiliter falſa & fugienda ſunt & eiuſdem habitus, nam eiuſdem eſt opinari iuſtum malum & iniuſtum bonum, igitur inter ſe non pugnant ſed ſeſe conſequuntur, ſed cõtraria ſunt inuicem deſtructiua. Verum dicendo ambo fugienda eſſe ſecũdo dicta & eſſe eiuſdem habitus moriſq;, & addendo quod fugiendum fugiendo non eſt contrarium, quia ponebatur in moralibus ſecundum vnamquáque moralem virtutem eſſe aliqua malitia, alia quidem in excellentia, alia vero in defectu, & inter ſe, Adiecit hoc, niſi alterum quidem ſecundum ſuperabundantiam, alterum autem ſecundum defectum. Quomodo igitur ibi contraria talia inter ſe & virtuti eſſe dicuntur, & ꝙ non ſimiliter neq; ſm idem virtuti & inter ſe in illis dictum eſt, nunc autem dicit, quia prædicta ambo cum ſint fugienda non per ſuperabũdantiam vel defectum ſunt fugienda ſed ſimpliciter, quia non ſunt contraria inter ſe, verum demonſtrauit ſm coniugationem non habentẽ contrarietatem, non dicendo de prima, quia in prima ꝑ ſe ſufficiens erat, vt ipſę ſimul verę eſſent. Nam contraria nunq̃ ſimul eſſe ac ſimul vera poſſunt, licet ſimul falſa eſſe nihil vetet, nam contraria non diuidunt verum & falſum vt cõtradictio, quia igitur ſecunda coniugatio habens ambas complicationes fugiendas etiam habet ambas complicationes falſas: qđ non eſt impoſſibile circa contraria, ob id ad oſtendendum ipſas non eſſe contrarias vſus eſt oſtenſione hac quod fugiendum fugiendo nõ eſt contrarium, ſed vel in ſolis in quibus circa idem aliquid alterum ſuperabundat, & alterum deficit. Item euidens & vniuerſaliter verum eſt ꝙ bonum bono non eſt contrariũ, ſed minime vniuerſaliter verum fugiendum fugiendo non eſſe contrarium verum. Cæteras vero relictas quatuor cõplicationes inquit fieri, quandoquidem ea ꝗ dicit iuſta bona, contraria ſit dicenti iuſta mala, ex quibus erat complicationibus tertia coniugatio. Vnde ꝙ hæ complicationes in his coniugationibus ſint cõtrariæ vtitur demonſtratiuo à contrario habitu & more, nam cõtrarij more qñ iuſtum bonum dicens, & is qui dicit iuſtum malum quo metro contrariorum vtens merito inueniet contraria eſſe plura q̃ vnum. Item iudicare contraria contrarietate ſm mores probabile eſt & dialecticum, licet non verum. Nam a contrario more eſt dicere iuſtum bonum & mœchari bonum, ſed non ſunt contraria inter ſe iuſtum bonum & mœchari bonum, eſſet autem contraria ſi eſſet ipſa mœchandi actio contraria iuſto, nã de his ſic ſe habentibus eſt ſermo. Item quarta coniugatio videtur ex contrariis componi quæ dicit iniuſtum bonum cõtraria eſt dicenti iniuſtum malum, nam & ipſæ ſunt contrariæ a contrariis habitibus. Item quinta talis quę dicit iuſtum bonum, & quę dicit iniuſtum bonum. Nam hæ contrariæ & a contrariis habitibus. ſimiliter etiam ſexta habet dicens iuſtum malum, & dicens iniuſtum malum. Etenim hæ ſunt prædictis contrariæ, vnde cum oſtendet has & dicet. In vnaquaq;.n. coniugatione non eligendum, alterum aũt fugiendum, & alterum quidem boni moris, & alterum mali moris ſubdidit. Patet igitur ex dictis quod eidem plura contraria fieri accidit accipiendo hoc vt ſequens poſita, nam quam cõplicationem laudabilem vel veram acceperimus hac ratione omnes vituperabiles, aut falſæ contrariæ erunt in omnibus coniugationibus, & non plures inueniuntur exiſtentes quam duæ, & ſimiliter quam vel vituperabilem, vel falſam hac ratione omnes quæ in omnibus coniugationibus laudabiles vel veræ contrarię, quæ nec ipſe plures ſunt quam duę. Eſt autem laudabile.i. verum in prima coniugatione hoc iuſtum bonum opinari, vituperabile autem iuſtum malum, quare hoc erit contrarium illi. Item in ſecunda complicatione quæ habet ſubiectum iniuſtum in ambabus complicationibus, vituperabilis rurſus eſt complicatio quæ dicit iniuſtum bonum. Erit igitur & hæc contraria huic dicenti iuſtum bonum, ſed in reliquis duabus coniugationibus vituperabiles complicationes eadem ſunt cum iam prædictis, nã in altera ipſarum quinta vituperabilis eſt hæc quæ dicit iniuſtum bonum, quæ erat etiam in quarta vituperabile complicatione, ſed in ſexta quæ dicit iuſtum malũ eſt vituperabilis, ea quæ eſt etiam in tertia coniugatione vituperabili. Duę igitur ſunt contrariæ huic dicenti iuſtum bonum. ſ. ea quæ dicit iuſtum malũ, & ea quæ dicit iniuſtum bonum. Item in vituperabili eorum quæ tertia coniugatione duæ erunt contrariæ complicationes, quę in ipſa eadem eſt hæc dicens iniuſtum bonum, & hæc in quarta dicens iniuſtum malum. Nam in quinta & ſexta coniugatione complicationes ſunt laudabiles. Rurſus eadem ſunt cũ prædictis duabus, ſimiliter etiam laudabilium deinceps in tribus coniugationibus, & vituperabilium complicationũ vnicuiq; oſtendentur duæ eſſe complicationes contrarię. Cum igitur vnaquæq; complicatio exiſtentium ex contrariis exiſtens & continens contrarietatum duarum complicationum contrariarum, nam primæ duæ coniugationes ex contrariis quidem fuerunt & ipſæ, non tamen contrarietatem continebant.

Accipiendum igitur eſt, contrariorum quodcunque erit ad poſitionem utile.

Inquit accipiendum eſſe vtrum contrariorum ſi fuerit ad poſitionem vtile qđ quidem breuiter dixit, & ob id obſcure dictum eſt, ſed tale eſt, equidem eſt locus in contrariis ad deſtructionem vtilis, ſed non amplius vniuerſaliter

ad conſtructionem, nam in contrariis immediatis, & ad conſtructionem qñ in ſuſceptiuis ipſis ratio fit vt iam prædictum eſt. Quia aũt ſunt quędam & mediata contraria in quibus non amplius deſtructio alterius conſtruit alterum, ſed ſolum alterius poſitio, alterum deſtruit. Nam ſi album non nigrum, non tñ ſi non album, iam & nigrum, nam poteſt eſſe etiam aliquod inter medium, ob id (vt dicebam) prędictus locus eſt vtilis ſolum ad deſtructionem, nam impoſsibile eſt vt contraria ſint ſimul. Qñ igitur problema aliquod fuerit ex contrariis compoſitum cui plura ſunt cõtraria probantes & conſtruentes, idem oportet quæ ſunt eidem contraria accipere, et horum quod magis fuerit ob euidentiam apponendum vtile, ꝙ pertractantes & oſtendentes quod verum eſt poſſumus deſtruere poſitum contrarium eidem tanq̃ non ſit verum, vt ſi diceret aliquis iuſtitiam eſſe malum, quia huic contraria duo ſunt. ſ. iuſtitiã bonum eſſe, & iniuſtitiam malũ ſi euidentius contrarium fuerit iniuſtitiam malum eſſe cũ ſit morbus & malitia animæ & corruptiua, hoc quidem communicationis in ciuitate, hoc autem omnis cõgregationis, certe contraria eſt & præter naturam hominibus. Nam homines natura inuicem conueniunt, porro ſi hoc per hæc euidentius eſt hoc iuſtitiam, eſſe bonum, hoc demonſtrantes & ponentes cum ſit contrarium huic iuſtitiam malum eſſe oportet deſtruere ipſum. Sed in ipſis immediatis cõtrariis etiam probabimus propoſitum quia oſtendentes contrarium non ineſſe eidem ſuſceptiuo eius, qď quidem poterimus oſtendere ſecundum vtrũq; contrariorum ſignificatum promptius. Hoc autem fieret ſi ambæ contrarietates, ex quibus complicatio contrariorum eſſet immediata. Nam ſic & alia immediata erunt oſtenſa, nam qui oſtendit quod non eſt ſanitas malum iam demonſtrauit ꝙ ſanitas eſt bonum, ſi fuerint immediata contraria bonum & malum, ſimiliter etiam in ſanitate & morbo, nam dixit ꝙ locus eſt vtilis ad conſtructionem conſtruenti & deſtruenti. Verũ oportet magis in prædicatis terminis quærere vtrum magis & euidentius ineſt iuſtitiæ bonum vel iniuſtitiæ malum. Eadem ratio & ſi quædam alia contraria acceperimus vt voluptatem & triſtitiam, & bonum & malum, & hæc complicamus, ſimiliter & in his quibus ipſe vtebatur, accipiamus amicos & inimicos, & benefacere et malefacere. Hic igitur eſt locus. Sed aliquis quærere poſſet quomodo rurſus hic plura vni contraria eſſe accepit acquieſcens huic ſententiæ, quòd vnum eſt vni contrarium alias. Niſi quando ipſum vnum ſimplex fuerit neceſſe eſt huic vnum eſſe contrarium, ſed quando non ſimplex nihil prohibet huic etiam plura eſſe contraria, non ſecundum idem ſed alio atquę ſecundum aliud acceptis contrariis. At cum fuerit contrarium vni ſecundum idem non poſſunt plura eſſe vni contraria, nam propric plura eſſent eidem contraria. Equidem ſi aliquid vnum ens numero plures habens virtutes & potentias & vnicuique in ipſo potentiæ haberet aliquid contrarium, non quia eſt vnum numero acceptũ ob id vni ſunt plura contraria, nam neq; prohibet vnum aliquid numero exiſtens frigidum & album eſſe, vt in niue & habere contraria calidum & nigrum, ſed non ob id vni plura contraria fiunt, quia non ſecundum idem ambo ſcilicet calidum & nigrum ſunt contraria niui, & in contrariorum complicatione idem accidit. Non enim ſecũdum idem huic voluptatem eſſe bonum contrarium eſt, hoc voluptas eſt malum, & triſtitia eſt bonum, ſed prima quod contrarium de ipſo prædicatum ſecit, & ſecũda quia contrarij idem. Nam duo compoſita & vtriq; ipſorum proprium aliquid eſt contrarium, igitur neq; hic eidem aliqď pugnans dicit, quemadmodum neq; in libris de moribus demonſtrauimus & commentariis in illos.

Amplius ſi eſt aliquid contrarium accidenti, conſiderandum eſt, ſi ineſt ei, cui dictum eſt accidens ineſſe. Si enim hoc ineſt, illud non inerit. Impoßibile enim eſt ſimul contraria eidem ineſſe.

Inquit ſi quis aliqui accidere aliquid diceret, oportet conſpicere ſi accidenti eſt contrarium. Hic autem locus idem eſt in quibuſdam cum eo qui dictus eſt prius, & ſolũ verbis differens ab illo, tanquam veriſimile ſit ꝙ Ariſt. diuerſis verbis eundem locum deſignet, idcirco in quibuſdam ante hunc prædictum eſt. Sed locus eſt etiam ipſe à contrariis deſtructiuus. Nam quia impoſsibile eſt ſimul quædam contraria eſſe & accidere inquit, ſiquis aliquid alicui diceret accidere, reſpiciendum eſſe ſi ipſi dicto accidere ſit aliquid contrarium, & ſi ineſt huic cui ineſt aliquis inquit contrarium eidem, nam ſi oſtẽderetur hoc ineſſe huic deſtructum erit poſitum ipſi accidere. Nam ſi quis diceret iniuſtitiam vtilem eſſe habenti, quia vtili nociuum eſt contrarium, & iniuſtitia eſt morbus animę ſi acceperimus quòd omnis morbus eſt nociuus habenti ipſum, habebimus quod etiam iniuſtitia, ſi autem nociua, non vtilis ergo erit. Nã contraria ſimul eidem ineſſe non poſſunt. Similiter ſi quod dicitur ſanari oſtenderimus ægrotare, deſtruemus ipſum ſanari. Item ſi voluptate bonum eſſe poſitum fuerit, oſtenſum quòd ſit malum, deſtructum erit ipſam eſſe bonum. Nam ſimul erunt circa eadem contraria. Verũ differt hic locus ab eo qui paulo ante dictus eſt, quod quibuſcunq; neceſſe eſt alterum ineſſe quandoquidem ille erat dictus de immediatis contrariis, ideo & conſtructiuus non ſolum deſtructiuus. At iſte eſt in contrariis mediatis, ideo eſt ſolum deſtructiuus.

Aut ſi quid tale dictum eſt de aliquo, q. eum inſit, neceſſe eſt contraria eſſe, ut ſi ideas in nobis quis dixerit eſſe. Nam & moueri & quieſcere eaſdem accidet, & etiam ſenſibiles & inſenſibiles. Videntur. n. ideæ quieſcere, & immobiles, & intelligibiles eſſe iis, qui ponunt ideas eſſe. Attamen eum ſint in nobis, impoßibile eſt immobiles eſſe, ſiquidem motus nobis neceſſarium eſt, & quæ in nobis ſunt omnia, ſimul moueri. Manifeſtũ, quoniam & ſenſibiles, ſi in nobis ſunt. Nã per ſenſum, qui circa uiſum eſt, eam quæ in uno quoq; eſt formam, cognoſcimus.

Addit prædicto loco etiam hunc, qui etiam eſt in contrariis & deſtructiuus. Eſt autẽ locus quia ſi quis cenſeret quærendum eſſe ſi aliquis tale aliquid prædicatum ſecerit de aliquo velut inexiſtens eidẽ quod ſequebatur hoc. ſ. vt ſimul contraria inſint rei ſubiectæ. Nã ſi erit tale poſitum alicui ineſſe, deſtrueretur & oſtenderetur impoſsibile ſimul contraria alicui ineſſe. Ipſe igitur vſus eſt exẽplo idearum. Nam ſi quis diceret ideas in nobis eſſe tanq̃ ſint ſpecies noſtræ, hoc ſequetur ſimul hoc. ſ. dicere ideas immobiles eſſe, ſimulq́; motas & ſimul intellectiles & ſenſiles, nã quatenus dicunt ideas intellectuales & immobiles hæc eis inſunt, ſed quatenus in nobis ipſas eſſe dicũt nobis motis vna mouentur, & adhuc ſenſiles erunt. Nam vniuſcuiuſq; formam viſu cognoſcimus quę ſi idea eſt ſenſilis erit. Poteſt etiam à nobis colorari is locus tollentibus hoc, ego mentior eſſe propoſitionem, nam ſi propoſitio ſimul erit vera & falſa, vt oſtenſum eſt, ſed hoc impoſsibile eſt, nam contraria hæc, igitur non propoſitio eſt hoc, ego mentior, nam ſi eſſet conceſſum hoc. ſ. eſſe propoſitionem, deſtrueretur hoc. ſ. omnem propoſitionem eſſe veram vel falſam, nam ſi hoc eſſet etiam eadem vera vel falſa, ſed vtrumuis ſupponeretur eſſe ſequitur etiam contrariũ ipſi, nam ſuppoſito hoc vero ego mẽtior ſequi videtur ipſum mentiri, nam ſic verificaretur dicendo ſe mentiri, rurſus eſſet falſum hoc verificare, ob id enim idipſum idem rurſus mentiretur dicendo ſe mentiri, quia verũ dicit. Sed nõ

omnis

omnis phantaſia vera propoſitio eſſet, nam ſimul vera & falſa, vera quidem quia ipſa eſt etiam phantaſia, falſa aũt quia non inquit omnem veram eſſe, hoc autem impoſſibile eſt. Item ex eo quo aliquis dicit omnia miſceri cum omnibus, ſequitur vt contraria ſimul ſint. Item ſequitur ex dicente ens verum eſſe & infinitum, vt vnum ens ſit;& plura, nam infinitum eſt quantitatis,& quantitas eſt accidens, igitur erit ſubſtantia & quantitas. Item ſequitur ex ponente omnia moueri vt idem ſimul moueatur & quieſcat. nam idipſum omnia moueri quatenus verum & firmum manet, immobile erit, ſed quatenus eſt de numero omnium etiam ipſum mouebitur. Cæterum cum dixit. (Nam per ſenſum qui circa viſum eſt, eam quæ in vnoquoque eſt formam cognoſcimus) demonſtrauit quomodo in nobis dixit eſſe ideas. Nã dixit eſſe in nobis, vt vnamquãque ſpeciem & formam. Et per hunc locum deſtruerentur talia. Scit Dion quod mortuus eſt, nã ſimul ex hoc ſequuntur mori & viuere. Similiter ex hoc ſequitur & hoc non eſt eadem dies.

Rurſum ſi poſitum eſt accidens cui aliquod contrarium eſt, conſiderandum ſi & contrarij ſuſceptiuum eſt, quod & accidentis eſt. Nam idem eſt contrariorum ſuſceptiuum. Vt ſi odium ſequi iram quis dixerit, erit odium in furoris ſpecie. Illic enim ira eſt. inſpiciendum igitur ſi & contrarium in furoris ſpecie amor eſt. Nam ſi non, ſed in concupiſcibili eſt amor, odium iram non ſequetur. Similiter autem & ſi concupiſcibile ignorare dixerit. Erit enim ſcientiæ ſuſceptiuum, ſiquidem & ignorantiæ, quod quidem non uidetur concupiſcibile ſuſceptiuũ eſſe ſcientiæ. Deſtruenti ergo, quemadmodum dictum eſt, utendum eſt, conſtruenti uero, quoniam ineſt quidem accñs, non utilis locus eſt, quoniam aũt contingit ineſſe, utilis eſt, oſtendẽtes.n. quoniam non ſuſceptiuum eſt contrarij: oſtendentes erimus, quoniã neq; ineſt accidens, neq; contingit ineſſe. Si autem oſtenderimus, quoniam ineſt contrarium, aut quoniam ſuſceptiuum eſt contrarij: nondum oſtendentes erimus, quoniam accidens ineſt, ſed quoniam contingit ineſſe in tantum ſolum oſtenſum erit.

Locus iſte talis eſt, quia videtur idem eſſe contrariorũ receptiuum, ſiquis aliquid alicui accidere inquit ſtatuit dignum, conſiderandum eſſe in ipſo quod dicitur accidere, num ſit quippiam contrarium,& ſi fuerit, videndum eſt ſi ſubiectum eſt etiam receptiuum huius, nam ſi fuerit receptiuum conſtrueretur quidem & huius eſſe receptiuum, non tñ iam hoc & omnino idem in ſeipſo eſſet, vt etiã ipſe dicet. Quod ſi non fuerit huius receptiuum neq; ipſius accidere poſiti erit receptiuum, ſi autem non receptiuum neque idem haberet. Vnde oportet etiam in illis loco vti in quibus alterum contrariorum non eſt cõnaturale ſubiecto, vt in niue albũ, ceu ſi quis dixerit odium ſequi iram; in quo patet ꝙ ira in hoc & odium erit ſm ipſum. Eſt aũt ira in præcordiis atque in iraſcibili, in hoc igitur & odium ponebatur, quia igitur amicitia eſt contraria odio, erit etiam iraſcibilis capax amicitiæ. Si ergo non hoc, nam in concupiſcibili amare & amicitia ſunt, ſed odium non erit in concupiſcibili, ſi autem hoc, deſtrueretur hoc odium ſequi iram, ſi quidem ira in iraſcibili ſit, ſed odium oſtenderetur eſſe in concupiſcibili. Rurſus ſi ignorantiam aliquis diceret eſſe in concupiſcibili, ſequeretur hoc & cognitionis concupiſcibilem eſſe capacem, ſi hoc admittitur, itaq; etiam ſcientiæ. Qđ ſi hæc non eſt ſcientiæ capax, ſed intellectus neq; profecto erit ignorantiæ ſuſceptrix concupiſcibilis. Vnde hoc loco vtentibus eſt oſtendere qđ nulla virtutum moralium eſt ſcientia, nam capax ſcientiæ & ignorantiæ eſt intellectus, quare ſi rationale eſt capax ignorantiæ & ſcientiæ idem, tamen paſſiuum in quo morales virtutes non eſt capax horum. Item oſtenderetur per hunc locum etiam quod Deus non eſt vitæ recipiens, quia nec mortis, nam ipſe eſt vita & non vitæ capax, vel per hoc nõ receptiuus, quia viuere ſibi eſt ingenitum & connaturale, vt niui album. Igitur locus vtilis eſt ſimpliciter ad deſtructionem. Sed conſtruere per ipſum quod aliqui inſit, non poteſt, tamen receptiuum idem eſſe dicti eſſe ipſi cõſtrueretur. Si enim ineſt huic receptiuum eſſe contrarij, & quo ad hoc conſtrueretur quod materia non priuatio, ſed receptiua priuationis, quandoquidem etiam ſit formæ receptrix quæ eſt contraria priuationi. ſi igitur oſtenſum erit contrarium ineſſe ſubiecto, palam quod non ineſſet eidem poſitum ineſſe oſtenderetur. Quod tamen eius eſt receptiuum eſſet conſtructum. Si vero ſuſceptiuum eſſet ſolum oſtenſum ſubiectum contrarij, qui eidem poteſt ineſſe idem & non ineſſe: ſi aũtem fuerit de numero immediatorum & omnino ineſſe oſtendetur.

Quoniam aũt appoſitiones ſunt quatuor, conſiderandum ex contradictionibus econuerſo ex conſequentia & interimenti et conſtruenti. Sumere aũt eſt ex inductione. ut ſi homo animal, non animal non homo. Similiter aũt & in aliis. Hic.n. econuerſo conſequentia. nam hominem animal ſequitur, non hominem autem non animal nequaq̃. Sed econuerſo non animal nõ homo. In omnibus igitur tale eſt exiſtimandum, ut ſi bonum ſuaue, & non ſuaue non bonum. Si aũt non hoc, nec illud. Similr autem & ſi non ſuaue non bonum, bonum ſuaue. Manifeſtum igitur quoniam ad utrũq; conuertitur, quæ ſecundum contradictionẽ eſt conſequentia e conuerſo facta. In contrariis aũt conſiderandum, ſi contrarium contrarium ſequatur, an in ipſis conſequentia ſit, an econuerſo, & interimenti, & conſtruenti. Sumere autem & talia eſt ex inductione, & q̃tum quidem utilis ſit in ipſo continentia, ut in fortitudine & timiditate, nam illam quidem ſequitur uirtus, hanc aũt uitium, & illam quidem ſequitur eligendum, hanc autem fugiẽdum. In ipſis igitur & ſic conſequentia eſt. Contrarium.n. eligendum fugiendo eſt, ſimiliter aũt & in aliis. E conuerſo autem, conſequentia, ut bonam quidem habitudinem ſanitas ſequitur, malam aũt habitudinem ægritudo nequaquam, ſed ægritudinem mala habitudo. Manifeſtum igitur, quoniam econuerſo conſequentia in his fit. Raro igitur econuerſo accidit in contrariis, ſed in pluribus in ipſis conſequentia. Si ergo neque in ipſis contrarium ſequitur contrarium, neque econuerſo, manifeſtum quoniam neque eorum, quæ dicta ſunt, alterum ſequitur alterum. Si autem in contrariis, et in iis, quæ dicta ſunt, neceſſe eſt alterum ſequi alterum.

Hic locus eſt ex illationibus & ſequelis ſecundum oppoſitiones, vnde oppoſita quadrupliciter opponuntur. Vel enim vt affirmatio & negatio, vel vt contraria, vel vt habitus & priuatio, vel vt ea quæ ſunt ad aliquid. Et eſt ſecundum vnamquãque oppoſitionem quædam propria & peculiaris illatio à qua illatione ſubſcribit, quomodo incipientes poterimus conſtruere & deſtruere. Verum non in cunctis oppoſitionibus eſt ſimilis illatio, ſed in contradictione illatio facta econtrario ſe habet ſi bonũ delectabile, ꝙ non delectabile non bonum. Vnde nõ eſt dicendum non bonum non delectabile. Nã cum affirmatione dicente, bonum delectabile, vera exñte conuertitur, quæ prædicatum in affirmatione cõtradictorie accipit, & ea quę efficit ſubm de ſic accepto prędicatum in affirmatione & idipſum negatiue. Nã prædictam affirmationem ſequitur, & cõuertitur cum ea hæc dicens non delectabile non bonum, ſed minime nęc nõ bonum non delectabile, nam ſic erat illatio in eadem, ſi ab aliquo initiũ ſumat affirmatio, ab eodem & negatiue acceptũ, ſed hæc conuertitur cum prædicta affirmatione dicens non delectabile non bonũ. Et vniuerſaliter accipientes oppoſitũ conſequẽtis opor-

tet ſi in ſuppoſitione fuerit, & propoſitione hypothetica, vel prædicati, ſi in categorica propoſitione illationum accipimus, & oppoſito antecedentis connectere ipſum, vt conſequens, ſi hypothetica fuerit propoſitio, vel eidé ſubiecti ſi categorica. Nam ſi affirmatio prędicta vera fuerit, et negatio talis vera erit. Et ſi negatio vera neceſſe eſt etiá, vt conuerſa eius prædicto modo affirmatio ſit vera, Similiter ſi quæ harum falſa fuerit etiam reliqua erit. Nam ſi falſum eſt dicere malum delectabile, & dicere non delectabile non bonum. Et vera exiſtente hac homo aſal eſt, vera etiam erit dicens non aſal non eſt homo, & rurſus exiſtente vera hac quod nó eſt homo, neq; Socrates eſt vera ſit, & affirmatio dicens Socratem hominé, quod autem econuerſo illatio in contradictione accipiatur, inquit, hoc accipiendum eſſe ex inductione. Ná ſi homo animal non animal non homo, & ſi ſuſpicio diſpoſitio, & non diſpoſitio non ſuſpicio, ob id etiam ſi factum principium habet, ꝙ non habet principium non eſt factum. Verum non vt Meliſſus putauit hoc. ſ. non factum non habens principium. Nam hoc falſum, ná plura ſunt ingenita, quæ principium habent. Item ſi impartile eſt expers dimenſionis, & non expers dimenſionis non eſt impartile. Fit igitur aliquádo & in eadem illatio velut in propriis, & diffinitionibus. Ná ſi homo riſibile, & non homo non riſibile, & ſi album color eſt diſgregatiuus viſus, & non albus color non eſt diſgregatiuus viſus. Sed non vniuerſaliter talis conuerſio fit, ſed in aliqua materia, ſed prædicta eſt vniuerſalis. Etenim non in ſolis propriis & diffinitionibus, ſed etiam in generibus, & differentiis & accidentibus vera, & eſt talis conuerſio cum oppoſitione dicta; & talis illatio eſt in oppoſitione ſm contradictionem. Vtemur autem eadem ſic, & ad deſtructionem, & ad conſtructionem deſtruentes affirmatiuum, demonſtrando ꝙ negatiuum negatiue non ineſt hoc faciemus, nam ſi non hoc, neq; affirmatiuú cum affirmatiuo, econuerſo acceptum erit, nam ſi non eſt verum non bonum non eſſe voluptatem, neq; voluptatem bonum eſſe erit verum, ſed illud nó eſt verum, nam incontinentium voluptates cum non ſint bone, ſiunt tñ voluptates, igitur non voluptas eſt bonum. Sic deſtruemus quoq; lineas indiuiſiles, nam ſi indiuiſile ſcdm naturam impartile eſt, & non impartile non indiuiſile erit ſm naturam, quare non ſint quædam lineæ indiuiſiles, quia neque impartiles, nam ſola puncta ſunt impartilia, nam lineæ non ſunt puncta. Si vero conſtruxerimus affirmatiuum oſtendentes negatiuum negatiuo ineſſe, demonſtrabimus, etiá affirmatiuum quod conuertitur cum ipſo, nam ſi non animal, non homo, & homo eſt aſal. Et ſi non bonum non eligendum, & bonum eſt eligendum. Item ſi non vtile non bonum, & bonum vtile, quare quia eligenda eſt ſanitas, & bona, & quia bona, & vtilis, & ſi non proprium non appetendum, & appetendum propriú. At petendum diuinum nobis, & proprium igitur. Vt ergo à negatione deſtruitur, & conſtruitur affirmatio, ſic etiam ab affirmatione conſtruitur negatio, & deſtruitur, nam alterius ipſorum conſtructio etiam conſequentis ipſum eſt conſtructio, & deſtructio. rurſus ſimiliter, & talis quidem eſt illatio oppoſitorum ſm contradictionem, & tales ſm ipſas deſtructiones, & conſtructiones, ſed non accipit conſequens contradictionem tanq́ ex voce opiniones, ſed vtranq; propoſitionum ex quibus contradictio, vt oſtenſum eſt, & ipſe dixit per hoc. Manifeſtum igitur, quoniam ad vtrúq; ſm contradictionem eſt conſequentia ecóuerſo facta. Sed in contrariis illatio, & conſequentia talis ſi contrario contrariú, & contrarium contrario. Verum hoc dupliciter. Etenim in eadem, & econuerſo, in plurimis quidem in eadem. Sit etiam à quibus econuerſo; in hac igitur fit contrariorum illatio, qñ duabus exiſtentibus contrarietatibus partes alterius ſequerentur alterius partes, vt fortitudo & timiditas contraria. Item virtus & malitia, & ſequitur fortitudinem virtus, & timiditatem quæ eſt contraria fortitudini ipſa malitia, & fortitudinem ipſum eligendum, & timiditatem fugiendum, nam cum ſint contraria eligendum, & fugiendum in illis ſequitur vtrúq; ex vtroq;. Rurſus ſi bonum delectabile ſequitur, & turpe moleſtum in eadem eſt illatio, & ingenitum ſequitur incorruptibile, & genitum corruptibile, & ſic in eadem eſt illatio, nam contraria ſunt ingenitum, genitum, incorruptibile, & corruptibile, & ambo illa vt antecedentia hæc velut conſequentia ſequantur, & quia album ſequitur diſgregatiuum, & nigrum congregatiuum. Sunt autem contraria diſgregatiuum, & congregatiuum, vt album, & nigrum, & talis quidem eſt in eadem contrariorum illatio, & conſequentia. Econuerſo autem ſi duabus exiſtentibus contrarietatibus nó partes alterius ambas ſequerentur partes alterius, & ex vtroq; vtrúq;, ſed alteram partem alterius altera ſequeret. Rurſus partem alterius in qua ſequebať pars, alia alterius pars ſequeretur vt ſanitas & morbus ſunt contraria, & bona habitudo, & mala. Rurſus contraria & hæc, & ſequitur ſanitas bonam habitudinem, nam omnis qui bona habitudine potitur, is eſt ſanus, ſed non ſequitur malam habitudinem, quæ eſt contraria bonæ ipſe morbus, qui eſt contrarius ſanitati, ſed econuerſo mala habitudo ſequitur morbum, nam omnis qui ægrotat in mala eſt habitudine, ſed non omnis qui eſt in mala habitudine ægrotat, Sunt. n. quidam ægrotantes, qui mala habitudine afficiuntur. Econtra vero illatio videtur fieri, & in malitia, ac in virtute, & felicitate, & infelicitate, ná malitiam videtur ſequi infelicitas, ſed minime virtutem felicitas, ſed ecóuerſo felicitatem virtus. Nam felix ex neceſſitate habet virtuté, & habens virtutem non omnino felix, nam vt in ignaro artis ſufficit ignorantia artis ad peccandum ſm actiones materiæ præſentis. Sed arti ſiei non eſt ſufficiens ars ad recte agendum, ſed etiam eget quibuſdam inſtrumentis. Sic etiam in virtute ſe habere videtur, & malitia. Et tales ſunt contrariorum illationes, & conſequentiæ, & quod tales ſint inquit ſumendum eſſe ex inductione, vt in contrariis ſm contradictionem, argumentationes autem ab his illationibus, & conſequentiis volentes conſtruere, & deſtruere ſequuntur hoc modo. Conſtruunt quidem, ſi ſequitur ex contrario contrarium, ſequetur etiá contrarium ex contrario vel in hoc, vel econuerſo, ſi vero deſtruemus oſtendentes ꝙ alterum contrariorú, alterum contrariorum nullo modo ſequitur, demonſtrabimus, ꝙ nec alterum ſequitur alterum, ceu de bono & malo, albo, & nigro ſi fuerit propoſitum oſtendere ꝙ malum non ſequitur nigrum oſtendentes ꝙ neq; bonum ſequitur albú, oſtendemus etiam, ꝙ neq; bonum ſequitur album, quod neque malum ſequatur nigrum, ſic oſtendemus ꝙ non eſt intemperantia malitia, oſtendétes quod neq; virtus ſequitur temperantiam, neq; econtra virtutem temperantia. Porro inquit in paucis contrariis illationem econuerſo fieri. Cæterum dixit, ſimiliter autem, & in aliis dicendo. ſ. & in aliis malitiis, vel virtutibus. Vt. n. in fortitudine, & timiditate, ſic etiam in ipſa iuſtitia, et iniuſtitia, ac continentia, & incontinentia, omnibusq́; virtutibus, & contrariis malitiis in eadem eſt illatio.

Similiter autem contrariis, & in priuationibus, & habitibus reſpondendum. Veruntamen non eſt in priuationibus econuerſo, ſed in ipſis conſequentiam neceſſarium eſt ſemper fieri, veluti uiſum quidem ſequi ſenſum, cæcitatem autem, inſenſibilitatem. Opponitur. n. ſenſus inſenſibilitati, ut habitus priuationi. Nam eorum, illud quidem habitus, hoc autem priuatio eſt.

Similiter

Similiter autem habitui & priuationi, & in iis, quæ ſunt ad aliquid utendum. In ipſis enim & horum conſequentia eſt. Vt ſi triplum multiplum, & ſubtriplum ſubmultiplum dicitur. Triplum enim dicitur quidem ad ſubtriplum, & multiplum ad ſubmultiplum. Rurſus ſi ſcientia opinio, & ſcibile opinabile, & ſi uiſus ſenſus, & uiſibile ſenſibile.

Rurſus in oppoſitis ſecundum priuationem, & habitũ illatio, & conſequentia in eadem, ſed non vt in contrarijs aliquando, & ecõuerſo, vt oppoſitio ſecundum habitum, & priuationem viſus, & cæcitas, & ſenſatio, & inſenſatio, ſi viſum ſequitur ſenſatio, & cæcitaté ſequetur inſenſatio. Rurſus audire, & ſurdum eſſe ſunt inter ſe oppoſita, vt habitus, & priuatio. Similiter intelligere, & non intelligere oppoſita rurſus inter ſe, & ſi ſequitur ipſum audire ipſum intelligere, & ipſum ſurdum eſſe ſequetur ipſum non intelligere. Rurſus ordo, & inordinatio, & forma, & priuatio, ſi ordinem ſequitur forma, etiam inordinationem ſequetur priuatio. Item vita, & mors opponuntur ſecundum habitũ, & priuationem, ac ſenſatio, & inſenſatio, quod ſi viuere ſequitur ſentire, etiam mori ſequetur non ſentire, igitur conſtruemus, & deſtruemus, vel demonſtrantes alterum ex altero ſequi, nam ſequetur etiam reliquum ex reliquo, vel oſtendentes ꝙ non alterum ſequitur ex altero destruemus. Nam ſi non ſequitur viuentem ſcientia, neq; mortuũ ſequetur ignorantia, nam exiſtenti, & viuente competit ignorare. Cæterum videndum eſt in oppoſitis ſecundum habitum, & priuationem, ne quædam ambo oppoſita alterum ſequatur ex his quæ ſunt alterius oppoſitionis. Nam ſi hoc, non amplius alterum ſequetur ex altero. non.n. alterum ſequitur ipſum, ſed ambo ſequuntur, vt ſe habet in viſu, & cæcitate, vita atq; morte. etenim viſum, & cæcitatem vita ſequitur, ideo neutrum ſequitur mors. Similiter etiam in ſomno, & vigilia ambo ſequitur vita, immo omnes ſenſus, & priuationes ipſorum, igitur ſequetur ex altero alterum, quando ſequetur ex altero alterum ſolum, & non ambo ſequerent. Nõ.n. poteſt priuatio ſequi illud quod ſequitur habitus. Similis quoq; illatio eſt, & in oppoſitis ad aliquid nam in eadem illatio eſt illa, quæ eſt in his quæ opponuntur ad aliquid. pater quidem & filius opponuntur inter ſe. Item dominari, & ſub dominio eſſe inuicem opponuntur, & ſi ſequitur patrem ipſum dominari, & filium ſequitur ſub dominio eſſe. Rurſus imperans, & qui ſub imperio eſt, & benefacere, & bene pati. ſi ergo imperantem ſequitur benefacere, etiam eum qui ſub imperio eſt, ſequitur bene affici. Rurſus triplum, & multiplum, & trinarium partium, & multarum partium. Item ſcientia ad ſcibile, & opinio ad opinabile, & quia ſcientiam opinio ſequitur, etiam ſcibile ſequetur opinabile. Similiter & duplum ad dimidium, & excedens ad exceſſum, & quia ſequitur duplũ excedens, ſequitur etiam dimidium exceſſum. Hæ igitur illationes, & horum tales, ſed argumentationes quæ in ipſis conſtruunt, & deſtruunt planæ ſunt. Nam ſi alterum oppoſitorum, vel ſecundum habitum, & priuationem, de quibus prediximus, vel ſecundum id quod ad aliquid alterum oppoſitorum ſimiliter ſequitur, & reliquum ſequitur reliquum, & ſi non alterum ſequitur ex altero, neque reliquũ ex reliquo addita dicta determinatione in habitibus, & priuationibus. Non enim quia non ſequitur dormire ipſum mori, neque vigilantem ſequitur viuere, nam ambo ſequitur viuere.

Inſtantia, quoniam non neceſſe eſt ijs, quæ ſunt ad aliquid, conſequentiam fieri, quemadmodum dictum eſt, nam ſenſibile ſcibile eſt, ſenſus autem non eſt ſcientia. Non tamen uera inſtantia uidetur eſſe. Multi enim non dicunt ſenſibilium eſſe ſcientiam. Inſuper autem ad contrarium, non minus utile quod dictum eſt, ut quoniam ſenſibile non eſt ſcibile, neque etiam ſenſus ſcientia erit.

Cum dixerit hæc, inquit inſtantiam ad argumentationem ab eo ad aliquid poteſt ferri. Nã oppoſita ad aliquid ſunt ſenſus ſenſile, ſcientia, ſcibile aũt ſequitur, & ſenſile, ſcibile ſequitur, ſed minime ſenſum ſcientia. Verum dicendo inſtantiam hanc veram non eſſe inquit. Neq;.n. concederetur ꝙ ſcibile ſequimus ſenſibile, porro ſenſus eſt animalium indiuiduorum, ſed ſcientia non, ſiquidem ſcientia eſt vniuerſalium. Si autem exiſtentium ſenſibilium non eſt ſcientia, non erunt ſcibilia. Adiecit autem ꝙ magis ad contrarium exemplum dictum vtile eſt. Eſt autẽ ꝙ dicit, quia conſtrueretur nõ eſſe ſenſibile ſcibile, ex hoc magis quod ſenſus non eſt ſcientia quod eſt oppoſitum huic, ſenſibile ſcibile eſſe, quod accipiebatur ad deſtructionem loci. Nã contrariũ non proprie contrariũ nunc dixit, ſed oppoſitũ.

Rurſus in coniugatis, & caſibus, & interimenti, & conſtruenti. Dicuntur autem coniugata quidem huiuſmodi, ut iuſta, & iuſtus, iuſtitiæ; & fortia, & fortis, fortitudini. Similiter autem & effectiua, & conſeruatiua coniugata illi, cuius ſunt effectiua, & conſeruatiua, ut ſanatiua, ſanitatis, habituatiua, habitudinis. eodem autem modo & in alijs. Coniugata igitur talia ſolent dici.

Locus iſte a coniugatis eſt vtilis ad cõſtruendum, & deſtruendum cum ſit ex illatione, & cõſequentia etiam ipſe nam ſequitur vt in vno coniugatorũ oſtenderetur aliquid ſe habere, etiam in aliis. Quædam autem ſunt coniugata, & quædam caſus, & quod etiam caſus in coniugatis numerantur. Nam caſus, & coniugata ſunt, ſed coniugata non amplius caſus, vt ipſe palam per exempla iudicauit. Nam ſic ab aliquo denominata, vt iuſtum, & iuſtus a iuſtitia cõiugata ſunt inter ſe, & cum iuſtitia ipſa a qua denominata ſunt, & iuſtum & iuſtus quædam res ſunt. Nam factum a iuſtitia, & alterum, & alterum habet iuſtitia, ſimiliter fortitudo, forte, fortis, rurſus coniugata inter ſe fuerunt quædam res ſunt. Hoc igit̃ eſt habitus a quo denominata ſunt reliqua, & horum reliquorum aliud eſt id quod factum eſt ſecundum habitum, & aliud ꝙ habet habitum. Et dicerentur coniugata ea quæcunque res cum ſint ab aliquo denominata ſunt inter ſe, & cum eo a quo denominata extant, vt grammatica, grammaticum, grammaticus: medicina, medicinale, medicus: muſica, muſicum, muſicus. Non ſolum autem hæc ſecundum medicinam, vel muſicem, vel aliquem alium habitum denominata, eo quod ſunt ſecundum illam coniugata ſunt habitui, vt grãmaticum & muſicum, ſed etiam quæcunque vniuerſalia, ſimiliter ſecundum dictionem formata, & ſic dicta, eo quod ſunt effectiua illius a quo denominata ſunt, vel conſeruatiua, & hæc ſunt coniugata cum illo. Nam dicuntur etiam ſana, & benehabilia, quorum quędam ſunt efficientia ſanitatem, & bonam habitudinem, quædam conſeruatiua ſanitatis, illud quidem ſanitatis, hoc vero bonæ habitudinis. Et hæc igitur ſunt congiugata his, quorum ſunt effectiua, vel conſeruatiua, a quibus etiam denominata ſunt. Vt autem conſuetudo talium eſt, & ſic denominationem, quæ a quibuſdam dicuntur coniugata ſic dicit, ideo & adiecit. (Coniugata igitur talia dici ſolent.)

Caſus autem, ut iuſte, & fortiter, & ſanatiue, & habituatiue, & quæcunq; eodem modo dicuntur. Videntur autem, & quæ ſunt ſecundum caſus, coniugata eſſe, ut iuſte iuſtitiæ, & fortiter fortitudini. Congiugata autem dicuntur ſecundum eandem coniugationem omnia, ut iuſtitia, iuſtus, iuſtum, iuſte. Manifeſtum igitur, quoniam uno quouis oſtenſo eorum, quæ ſecundum eandem coniugationem dicantur, ut bono, uel laudabili, & reliqua omnia oſtenſa ſunt. Vt ſi iuſtitia eſt laudabilium.

& iuſte, iuſtus, iuſtum laudabilium. Dicetur autem iuſte, & laudabiliter ſecundum eundem caſum. (nam a laudabili) quemadmodum iuſte a iuſtitia.

Caſus autem inquit dici quæ ſic formãtur, vt hoc iuſte, fortiter, muſicæ. Nam hæc caſus aliud quidẽ huius (iuſtus) aliud huius (fortis) aliud vero huius (muſicus) vel hoc iuſtitiæ, & hoc fortitudinis, & hoc muſices. Nam vt denominatiua ab his, ſic etiam caſus horum dicit. Differũt autem coniugata a caſibus, quia illa quidem res ſunt quędam, ſed caſus non ſunt rerum ſubiectarum indicatiue, ſed modum actionis, vel diſpoſitionis alicuius, nam talia etiam hæc muſice, medicabiliter, ſane. Dicit autem & caſus, & coniugata ſecundum hos eſſe cum habitibus, quibus etiam prædicata coniugata denominata ſunt. Equidem caſus fortiter a fortitudine, & iuſte a iuſtitia, & hic caſus muſicæ a muſica, & aliæ ſimiliter. Perinde ac ſint coniugata cum iuſtitia iuſtum iuſtus iuſte, & fortitudine forte fortis fortiter, igitur coniugata ſunt omnia omnibus, ſed caſus non amplius ſimiliter. Non enim vt hoc iuſtę cum hoc caſu iuſte iuſtitia, ſic etiam iuſtitia huius iuſte, & cõiugata, & caſus talia. Sed locus qui ab ipſis eſt, ſi quæreretur de aliquo, ſi eſt aliquid eidem accidens, vt eligendum, laudabile, vel ſi quippiam aliud tale, vt bonum, fugiendum, vel aliquid aliud tale in coniugatis ipſi cenſeret tranſputantes oſtẽdere quæſitum ineſſe eidem, nam oſtenſo quæſito, quod vni coniugatorum ineſt, oſtenſum quoq; erit & huic. Nã quod vni etiã alijs, vt quęſito ſi iuſtitiæ laudabile inſit, ſi aliquis oſtenderet vni cõiugatorum laudabile ineſſe, erit etiam propoſitum oſtenſum. Nam ſi oſtenderetur aliquid horũ in coniugatione ſic ſe habere, erit etiam oſtenſum quod reliqua ſic ſe habent, ut ſi iuſtum, æquale, & iuſtitia æqualitas, & iuſtus æqualis, & iuſte ęqualiter, & ſi fortiter, vel iuſte eſt magis, & minus, & fortitudo, & iuſtitia ſe habebit magis, & minus. ſi autem illa nõ ſic ſe habent, neq; hæc ſe habebũt, ſimiliter ſi ſentire eſt magis, & minus, & ſenſus erit magis, & minus. Idem quoq; in voluptate, & ſi iuſte autẽ eſt mori etiam laudabiliter eſt mori quia iuſtum eſt laudabile, laudabiliter autem quia actio cum ſit laudabilis, & iudicium conueniens laudabilis relati ad iudicium, per quod moritur non in ipſum morientem, ſiquis oſtenderet quod non eſt ſapiens diues (vt ferunt.) nam ſi in poſſeſsione ſapiẽtiæ diuitiæ ſunt, ſapientia erit ipſæ diuitiæ, ſed non eſt, quare nec ſapiens, qua ſapiens eſt diues. Item ſapiens diues, etiã ſapienter erit ditanter. Patet autem quod tranſgreſsio erit ad notius eorum in coniugatione, & facilius quod poteſt oſtendi, nam natura primus habitus denominatorum ipſi & per hoc illi quædam accidere, & his accidit, ſed in oſtenſionibus primum nobis fit notius, & ſi poſterius fuerit natura. Quod ſi aliquid deſtruere voluerimus, vt quod iuſtũ non eſt inutile, vt putant quidam, oſtendentes quod vni coniugatorum ipſum non ineſt. vt iuſtitiæ, nam virtus, & nulla virtus inutilis eſt ei, cuius eſt virtus oſtẽdemus quod neque iuſtum tale. Verum dicendo cum alis coniugatis iuſtitiæ, & caſum hunc iuſte fore de numero laudabilium, quomodo laudabile huic iuſte congruat adiecit. Dicetur autem hoc iuſte, & laudabiliter ſecundum eundem caſum ab ipſo laudabili laudabiliter, vt iuſte a iuſtitia. Nam iuſtitia laudabilis dicetur, ſed iuſtum laudabile, & iuſtus, laudabilis, & iuſte laudabiliter. Vt enim iuſte caſus iuſtitię, ſic et hoc laudabiliter caſus laudabilis eſt.

Conſiderandum autem non ſolum in eo quod dictum eſt, ſed etiam in contrario contrarium: ut quoniam bonum non eſt ex neceſsitate eſt ſuaue, nec malum quoque eſt triſte. Aut ſi hoc, & illud. Et ſi iuſtitia eſt ſcientia, & iniuſtitia erit ignorantia, & ſi quod iuſte eſt, ſcienter, & experienter eſt, quod iniuſte eſt, ignoranter, & inexperienter eſt. Si autem hæc non, nec illa, ut in eo, quod nunc dictum eſt. Magis enim utique apparebit quod iniuſte eſt, experienter, quam inexperienter eſſe. Hic autem locus dictus eſt prius in contrariorum conſequentiis. Nihil enim aliud nunc oſtendimus, quam contrarium ſequi contrarium.

Cum oſtendiſſet abundantiam a coniugatis ad argumentationem, adiecit prædicto loco, & hunc a contrariis ſingulis coniugatis. Eſt autem contrarium iuſtitiæ iniuſtitia, & huic iuſtus iniuſtus, & huic iuſtum iniuſtum, & huic iuſte iniuſte. Oportet igitur (inquit) & a cõtrarijs propoſito non ſolum a coniugatis facere argumentationem conſiderantes, ſi contrarium ſit contrario, nam quæſito hoc an bonum delectabile, videndum eſt ſi contrarium boni quod eſt malum contrarium delectabile, quod eſt triſte ſequitur. Et ſi quidem ſequeretur, oſtendendum eſt quod etiam bonum delectabile ſequitur, ſi autem non. Nã ſunt quædam delectabilia mala, neque ſi bonũ omnino ſequeretur delectabile. Item quæſito ſi iuſtitia ſit ſcientia, conſiderandum an iniuſtitia ſit ignorantia. Nam ſi hoc & illud, & ſi non hoc, neq; illud. Rurſus quia hoc iuſte, & hoc iniuſte contrarium, ſi quæreretur ſi hoc iuſte ſequatur ſcientifice & experienter, conſiderandum ſi hoc iniuſte, ignoranter, & inexperienter ſequantur, nam ſi hoc ſequuntur & illud. Si autem non hoc, nec illud ſequuntur vt videtur, neque ſi hoc iuſte illa ſequerentur. Nam videtur illud iniuſte facta experte magis, quam inexperte fieri. Nam dedita opera, & voluntarie ſæpe quod in iuſte eſt factum ipſum fit. Talia autem ab experiẽtia. Cauſa autem talis oſtenſionis eſt, quam prædixit ſuperioribus ſi contrarium contrario, neceſſe etiam eſt contrarium contrario, vel in rectum, vel econtra, vt demonſtrauit in ipſis illationibus contrariorum, ideo & ipſum adiecit quod hic locus dictus eſt prius in ipſis illationibus cõtrariorum. Nã idem ibi dictum eſt, & oſtenſum, & per hunc locum firmatur, & ſtabilitur dignitate ſua. Sed hoc peculiare ſit a contrarij huic a coniugatis, quatenus ſecundum eandem inflexionem, & caſum contrariũ accipientes per illud etiã oppoſitum oſtendimus, vt ſi quæreretur ſi hoc iuſte laudabiliter, hoc iniuſte accipientes, quæremus ſi vituperabiliter. Si autem non iuſte, ſed iuſtum, non hoc iniuſte rurſus, ſed iniuſtum accipiemus ſecundum eaſdem coniugationes contraria accipiẽtes, quibus aſſumpta ſunt etiam propoſita, de quibus quærimus. Nam ſi caſus contrarij ineſt caſui contrarii, & caſui contrarii inerit caſus contrarii.

Amplius in generationibus, & corruptionibus, & effectiuis, & corruptiuis, & interimenti, & conſtruenti. Nam quorũ generationes bonæ ſunt, & ipſa bona ſunt, & ſi ipſa bona ſunt, & generationes bonæ. Si autem generationes malæ, et ipſa mala. In corruptionibus autem econtrario. Si enim corruptiones bonæ, ipſa mala. Sin autem corruptiones malæ, ipſa ſunt bona. Eadem ratio in effectiuis, & corruptiuis, quorum enim effectiua bona, et ipſa bona. Quorũ uero corruptiua bona, ipſa mala.

Cum dixerit locos a generantibus oppoſita conſtructiuos, & deſtructiuos, atque eos a coniugatis, ſed oſtendit quandam, & aliam abundantiam argumenti ſimilem prædictis ex illatione, & ad cõſtructionem, & deſtructionem vtilem. Eſt autem hæc a generationibus, & corruptionibus, & rurſus ab effectiuis, & corruptiuis, quorũ vnuſquiſque per ſe erit locus. Nam quorum generationes bonorũ & ipſa bona, & conuertibiliter, ſi ipſa bona quæ ſiũt, & generationes bonæ, vt ſi generatio ſanitatis, quæ eſt diæta temperata, eſt bonum, & ſanitas, cuius generatio eſt hæc: ſic diætam ſeruare bonum, & ipſa, & ſi ipſa ſanitas bonum rurſus & temperanter diætam ſeruare eſt bonum. Et quia etiam virtus bonum, & generatio eius bonum eſt, quæ eſt

a puero educatio, quando pueri feruntur per mores ad virtutem. Et quia talis educatio bonum cum ſit generatio virtutis, & factum, ſcilicet virtus eſt bonum. Eſt etiam hic locus quodammodo a coniugatis, niſi quia cõiugata dicuntur exiſtentia vt ſanum, ſalubre, ſanus, ſane, ſed non eſt ipſum ſanari coniugatum ſanitati, ſic oſtẽdes quod quia educatio bonum, & educare, inſtruereque eſt bonum. nã hoc generatio educationis eſt. Vel generationem nunc non dicit illam, per quam fit, ſed ipſum fieri, nã ſi bonum eſt fieri ſanitatem, & ſanitas eſt bonum, & ſi ſanitas eſt bonum, & hoc fieri ſanitatem bonum. Eadem quoque ratio, & in virtute. Sed in corruptionibus non amplius ſimiliter fit, vt in generationibus, ſed ecõuerſo eſt illatio. nam quorum corruptiones bonorum, hæc malorum, quorum autem corruptio malum hæc bona, vt ſi bonum eſt corruptio morbi, malum morbus eſt, nam corruptio morbi cum ſit temperata diæta bonũ, et ſi malũ corruptio ſanitatis bonũ ſanitas eſt. Nã intẽperans diæta cũ ſit malũ ẽ corruptiua ſanitatis. Vel etiam in his non corruptiua ſumenda ſunt, nã illa ſunt effectiua, de quibus dicet, ſed ipſum corrumpi. Vt autem ſe habet in generationibus, et corruptionibus, ſic etiam in effectiuis, & corruptiuis. nam quorum effectiua, & cõſeruatiua bona, & ipſa bona, vt quia effectiua ſanitatis bona, etiam ſanitas bona, & econtra, quia ſanitas bona, etiam effectiua ſanitatis bona. Quorum autem corruptiua bona, hæc malorum, & quorum corruptiua mala, hæc bona. nã morbi corruptiuum bonum, quia malum morbus, & ſanitatis corruptiuum malum, quia bonum ſanitas. Quæreret autem aliquis de effectiuis, ſi quẽadmodũ quorum effectiua bona, & ipſa, ſic etiã quorũ effectiua mala, & ipſa mala: & adhuc ſi bonorũ, & effectiua bona nã ſi hoc videbit, pulchre dici a Stoicis, vt illud qđ fit per malũ non eſt bonum, ſed diuitiæ fiunt per lenocinium quod eſt malum, igitur diuitiæ non bonum. niſi locus ſit probabilis, non tamen verus, non enim prohibitum eſt aliquod bonum eſſe quod a malo fit, vt ſanitas per vſtionem, & inciſionem, quæ ſunt mala, niſi hoc etiam videbitur dicere, & diuidere, nam dicendo, eadem autem ratio & in effectiuis, & corruptiuis, adiecit quomodo hic ſecundum quid dixit. nam quorum effectiua bona erant, & ipſa erant bona, quorum autẽ corruptiua bonorum, eadem & malorum, ſed non amplius adiecit hoc, quorum facta bona, & horum efficientia bona: neque hoc, quorum effectiua mala, & facta ab illis mala, nam vt ex veris prorſus vera concluduntur, non tamen omnino, & verum ex veris, nam ex falſis verum, ſic etiam quod a bonis fit, eſt bonum, non tamen omnino boni, & effectiua bona, nam poteſt bonum fieri etiam a malo. Dixit igitur ſic vſque ad hoc, vt dictis oſtendat in generationibus, & corruptionibus ſimilibus exiſtentibus effectiuis, & corruptiuis conuenientiam. Inuenies autem & generationis differens effectiuum, quod generatio de ipſa re diceretur, velut in effectiuis eius, vt ſi virtutem fieri bonum, & virtus bonum, & ſi virtus bonum, & fieri ipſam eſt bonum, rurſus ſi corrumpi virtutem malum, virtus bonũ erit & ſi virtus bonum, & fieri ipſam bonum eſt, & corrumpi malum, & ſi corrumpi morbum eſt bonũ, & morbus malum erit. Verum paulo ante dicta generationum exempla, non generatio, neque corruptio fit, ſed effectiua, in quibus ſolum verum eſt illud, ſi effectiua bona, & facta bona, & ſi corruptiua bona hæc malorum in numero ſunt, non tamen ſi quid econuerſo eo quod poſſunt, & aliqua bona a malis fieri, vt ſanitatis ab vſtione, & inciſionibus, & tabe quadam, & diuitiæ a lenocinio.

Rurſum in ſimilibus, ſi ſimiliter ſe habent: ut ſi ſcientia uera plurium, & opinio. Et ſi uiſum habere eſt uidere, & auditum habere eſt audire. Similiter autem, & in alijs, & in iis, quæ ſunt, & in iis, quæ uidentur. Vtilis autem eſt hic locus ad utrumque, nam ſi in aliquo ſimilium ſic ſe habet, & in aliis ſimilibus: Si autem in aliquo non, nec in aliis ſimilibus.

De quo loco nunc mentionem facit, hic eſt etiam ex illatione in illis ſecundum proportionem ipſorum, & ſimilitudinem: vt quia ſimiliter ſe habet ſcientia ad ſcibilia, & opinio ad opinabilia, ſi ſcientia vna plurium, erit oſtẽſum quod etiam opinio. nam conſequitur, & ſi ita ſe habet in opinione, erit rurſus in ſcientia idem oſtẽſum ſic accipientes, quod ſimiliter viſus ad vidẽdum, & auditus ad audiendum, oſtendetur, quia habere viſum non ſufficiens eſt ad videndum, quandoquidem indigeat lumine & diſtantia: neque auditum habere ſufficiens eſt ad audiendum. Similiter ſi auditum habet non eſt ſufficiens ad audiendum, neque ſi viſum habet, ſufficiens erit ad videndum, & ſi alterũ ſufficiens, & alterum. Nam adhuc locus eſt conſtructiuus & deſtructiuus. & quia ſimiliter ſe habet res ædificandi ad domum, & nauiſactiua ad nauem: ſi ſufficiens eſt præſentia artis ædificandi domum ad ædificationem domus, ſufficiens etiã erit, & præſentia nauis ſtruendæ artis ad ſtruendum nauem: ſi autem non eſt ſufficiens alterius præſentia neque altera ſufficiens eſſet ad efficientiam eorum quę ad ipſam attinent. Porro inquit hoc loco vtendum eſſe, & in his quę vidẽtur. igitur in his quæ ſunt vere ſimilia, erit etiã vere oſtenſum, ſed in his quæ videntur vere quidem, ſed non apparens. proinde ſtatim non omnino ſcientia ſimiliter ſe habet ad ſcibilia, vt opinio ad opinabilia, ſiquidem ſcientia ſine fide eſt circa ſcibilia, ſed opinio non eſt talis. Item nec ſimiliter ſe habet viſus ad videndum, & tactus ad tangendum, nam hic per medium quoddam, & hoc illuminatum recipit proprium ſenſibile, ſed tactus non ſic eſt apparens. Item ſimilitudo eſt ſecũdum figuram dictionis, nam videtur ſimile eſſe ipſum videre, ipſi clamare, & laborare ipſi facere, & texere, ſanare. ſi autem aliquis cenſeret, quia clamare facere eſt etiam videre ipſum facere eſſe, & quia laborare eſt pati, & facere pati eſſe, & quia texere agere eſt, et ſanare ſimiliter ab apparenti ſimilitudine efficiet argumentationem, non enim re prædictorum eſt ſimilitudo, ſed dictione ſola. Ideo ſuperfici etenus, & ſophiſticus eſt vſus huius loci ad talia.

Conſiderandum autem, & ſi in uno, & ſi in pluribus ſimiliter ſe habeant. Aliquoties enim diſſonant, ut ſi ſcire eſt cogitare, & multa ſcire eſt multa cogitare. Hoc autem non eſt uerum. Contingit enim plura ſcire, cogitare autem non. Si igitur non eſt hoc, neque eſt illud, quod eſt in uno, ut ſcire ſit cogitare.

Etiam hic locus eſt ex illatione. Eſt autem talis, ſi ab vno vnum aliquid, & in pluribus plura talia. nam ſequitur, vt ſi docere vnum iuuare eſt vnum, & hoc plures docere plures iuuare erit. Vel ſi non hoc, neque primum. Rurſus ſi memoriter tenere aliquid cum ipſo imaginari de eodem, etiam plura memoriter tenere cum imaginari de pluribus fieret. Et ſi vnus homo rationalis, & plures rationales, & ſi ſcire eſt diſcurrere, & plura ſcire ſimul, erit plura ſimul diſcurrere, ac intelligere. quod ſi impoſsibile eſt ſimul plura intelligi, neque ſcire erit intelligere, aut diſcurrere. quod autem non ſequatur hoc ſimul plura ſcire hoc, & intelligere ſimul plura, patet, quia ſcire ſimul plura poſsibile eſt, ſed ſimul plura intelligere eſt impoſsibile, nã omnis qui intelligit vnum aliquid intelligit, nam intelligere eſt actus, & trãſitus animæ. Vt enim impoſsibile eſt plures orationes ſimul dici, ſic etiam intelligi ſimul plura, nã intellectio eſt quædam oratio ipſius animæ, quæ dicit in ſe ipſa. Vel non neceſſe eſt ſi non poſsibile eſt plura ſciẽtem, ſimul plura intelligere, neque ſcire eſſe intelligere, quod

etiam ipſe videtur dicere, nam addendo hoc. Aliquoties enim diſſonat ſubdidit, vt ſi ſcire eſt cogitare intelligere, & hoc plura ſcire eſt plura cogitare, ſed hoc non eſt verũ. Vel hoc dixit, ſcilicet aliquoties diſſonat non ob calumniã loci, ſed oſtendens, in quibus vtilis ſit locus ad deſtructionem, nam in quibus videtur in vno ſic ſe habere, non amplius autem in pluribus eſt hoc poſsibile. equidem in his incipientes a pluribus deſtruemus id quod etiam in uno apparet, vt ibi in hoc ſciente cogitare intelligereve. Nam ſic huic ſe habere videnti aduerſatur non poſſe plura ſcientem ſimul, & plura cogitare intelligereque, ideo neque illud ſi verum fuerit. vel & in vno ſciente exiſtente, non neceſſe eſt etiam plures, & uno nigro non neceſſe eſt etiam plures eſſe nigros, & vno cum ſex digitis non amplius plures ſic erunt. vel locus in his, quæ ſunt natura, vel ſecundum naturam.

Amplius ex magis, & minus. Sunt autem eius, quod eſt magis, loci quatuor. Vnus quidem ſi magis ſequitur magis. Vt ſi uoluptas bonum, & magis uoluptas, magis bonum. Et ſi iniuriam facere malum,, & magis iniuriam facere, magis malum. Vtilis autem ad utrunque hic locus, nam ſi ſequatur ad ſubiecti incrementum accidentis incrementum, quemadmodum dictum eſt, manifeſtum, quoniam accidit: Si autem non ſequatur, non accidit. Hoc autem inductione ſumendum.

Item ex ipſo magis, & minus tradit nobis locos, atque ex ipſo ſimiliter conſtructiuos, & deſtructiuos. Sunt autẽ & loci hi vtiles comparabilibus, nam in his magis, & minus, & ipſum ſimiliter inueniuntur. Et primo mentionem facit de locis ab ipſo magis, & minus, deinde addit ipſis locos a ſimili. Inquit autem quatuor eſſe locos a magis & totidem a minus, quorum aſſerit vnumquẽq; vtilem eſſe ad conſtructionem, & deſtructionem. Sunt autem quatuor, vt dicet. Vel vnius de vno, ſecundum magis, & minus accipientis comparationem, vel vnius circa duo, vel duorum de vno, vel duo de duobus. et eſt talis vnius de vno, de quo primo mentionem efficit. Si quæreretur de aliquibus, ſi alterum alteri ineſt ambobus recipientibus magis, & minus videndum eſſet, ſi cui magis ineſt ipſum magis, & cui ſimpliciter ipſum ſimpliciter inerit. Si vero non inſit alicui magis id quod magis ineſt, & cui ſimpliciter id quod ſimpliciter nõ ineſſet vt ſequeretur vtrum voluptati bonum ineſt magis, vel non, quia ambo habent ipſum magis vidẽdum, ſi magis voluptati magis bonum ineſt. Nam ſi magis voluptati magis bonum, & voluptas bonum eſſet : ſi autem nõ fuerit magis voluptas, quam voluptas minor magis bonũ neque voluptas bonum erit. Rurſus ſi quæratur an iniuriã agere ſit malum, quærendum eſt ſi magis ſit iniuriam agere, quam ipſum minus ſit magis, & magis malum, & ſi quidem oſtenderimus ſic ſe habere, demonſtrabimus etiam iniuriam agere malum eſſe. Si vero oſtenderetur magis iniuriam facere non eſſe magis malum, nec a principio iniuriam facere eſſet malum. Videtur autem quibuſdam tyrannidem exercere magis iniuriam agere non eſſe malũ. Rurſus ſi magis algere eſt magis malum, & algere tale, & ſi magis paupertate premi magis malum, & premi inopia. Item ſi magis laboris amicum eſſe magis bonum, et laboris amicum talis erit. Sunt autem loci incipiẽtes ab ipſo magis deſtructiui, & ab ipſo minus conſtructiui. Nam cum oſtenditur non ineſſe magis deſtruitur & ipſum ſimpliciter, & ipſum minus, ſed in oſtendendo minus ineſſe conſtruitur, & ſimpliciter, & magis. ſi autem incremento ſubiecti etiam prædicati ineſt crementum, quod per inductionem accipientes oportet perſuadere, vt magis voluptas eſt, quæ circa venerea, & quæ circa cibos, & potus videntur eſſe vehementiores, ſed illa vehementior eſt magis talis. Si ergo ipſæ non ſunt magis bonæ, quia nec appetitus ipſarum boni ſunt, neque voluptas bonum erit. Verum videtur locus magis probabilis, quam verus eſſe, nam plurium excellentiæ potius non bonæ, & malæ ſunt, ſed ipſa tamen bona ſunt, vt exercere mediocriter & mẽſurate bonum eſt, nam eſſectiuum ſanitatis eſt, ſed eius excellẽtia habet malum, nam excedentia exercitia ſunt corruptiua ſanitatis, & exceſſus diuitiarum non bonus, ſed diuitiæ tamen bonæ ſunt, vel non eſt malum in multitudine diuitiarum ſi aliquis vteretur eis, vt inſtrumento bono, immo tale eſt bonum. Item ſi exercitia definita ſint, eo quod effectiua ſunt ſalutis, & bonæ habitudinis, quæ hæc non efficiunt non ſunt exercitia, quandoquidem non cadant ſub diffinitione exercitii, nam in his magis, & minus, in quo magis poteſt ſeruari propria natura.

Alius uno de duobus dicto, ſi cui magis uidetur ineſſe non ineſt, nec cui minus: & ſi cui minus uidetur ineſſe ineſt, & cui magis.

Secundum locum ab ipſo magis tradit, qui dicitur eſſe vnius circa duo, qui etiam talis eſt. Si quæratur de aliquo vno, quòd videtur pluribus ineſſe, an inſit alicui ex ipſis, vel ne, quærendum eſt ſi, quia magis videtur ipſi ineſſe, & non ineſt, & ſi cui magis ineſſe videtur nõ ineſſet, nec propoſito ineſſet: ſi autẽ cui minus ineſſe videtur ineſſe, oſtenderetur, & efficientia bona, & facta bona, & ſi corruptiua bona cum ſint mala non propoſito ineſſent, nã id cui magis ineſt, ſi non inexiſtens fuerit, nec cui minus ineſſet. Illud autem cui minus veriſimile eſt ineſſe inerit etiam cui magis, vt ſi quæratur an ſanitati, & diuitiis inſit bonum, ſi magis videretur ſanitati ineſſe, oſtenderetur autem non ineſſe, vel quia poteſt alicui ſanitas ad malum ineſſe, vel quia non efficit bonum habentem ipſam, neque diuitiis inerit. Si autem exercitio, cui minus videtur ineſſe bonum quàm diuitiis oſtenderetur bonum ineſſe tanquam effectiuum ſanitatis, & diuitiis erit oſtenſum ineſſe, nã in his vnũ bonum circa duo dicitur, nam de ſanitate, & diuitiis, vel de exercitio, & diuitiis. Rurſus ſi magis bonũ voluptas, q̃ carentia triſtitiæ, non eſt autem bonum voluptas, nec carentia triſtitiæ erit bonum, ſi autem carentia triſtitiæ viſa fuerit eſſe minus bonum, quã voluptas, & voluptas bonũ erit. Et ſi magis prudentia exiſtens finis voluptatis non eſt finis, neq; voluptas eſſet finis: & ſi pugna præſtãtiores ſunt Lacedæmonii reliquiis aliis græcis, non ſunt præſtantes pugna & validi, profecto nec reliqui græci ſint præſtantes pugna. Item ſi magis conſentaneum eſt vt ſenes ſint magis iunioribus prudentes, & hi non ſunt prudentes, nec iuuenes prudentes ſint. Veruntamen non amplius in his quæ ſic ſe habent, vel cui minus ineſt, non ineſſe aliquid oſtendit, vel cui magis ineſt quod ineſt.

Rurſum duobus de uno dictis, ſi quod magis uidetur ineſſe, non ineſt, nec quod minus: aut ſi quod minus uidetur ineſſe, ineſt, & quod magis.

Tertius locus eſt conuerſus aliquo modo cum ſecundo. Nam in ſecundo vnum erat de duobus dictum, ſed in hoc duo de vno. nam cum duo videntur ineſſe eidẽ, ſiquidem quod magis videtur eidem ineſſe non ineſt, neque ſi minus eidem ineſſet. Si autem quod minus ineſſe videtur, inſit, & id quod magis inerit, vt ſi diſcere ipſi videtur magis vtile ineſſe, quam ſuaue, & non ineſt, neq; vtique inerit ipſi ſuaue, vel ſi hoc, & illud. Item ſi audax magis fortis, quam prudens non eſt fortis, nec prudens eſſet. Rurſus ſi modeſtus minus viſus iuſtus, quam manſuetus eſſe iuſtus eſt, vtique erit etiam manſuetus. Item ſi inferre iniuriam magis conferens, quàm malum, ſi non eſt conferens, nec malum erit.

Amplius duobus de duobus dictis, ſi quid alteri magis uide-

tur ineſſe,non ineſt,nec reliquum reliquo: Aut ſi quod minus ui detur alteri ineſſe,ineſt,& reliquum reliquo.

Quartus autem locus eſt,ſi duo fuerint, quæ inſunt, & duo quibus illa inſunt,& alterũ alteri magis videtur ineſſe & alterum alteri minus. Etenim in his,ſi quod magis videtur ineſſe alicui demonſtraretur non ineſſe eidẽ,nec quod minus videtur ſimul ineſſe alicui eidem ineſſet. Si aũt quod minus ineſt proprio ſubiecto ineſſe oſtenderetur, & quod magis ineſſe viſum proprio ſubiecto eidem ineſſet, vt ſi minus voluptas bonum,quàm labor malum. Eſt autẽ bonum voluptas,& labor erit malum,& ſi prodigus magis videtur liberalis eſſe,quam temperatus illiberalis, & non eſt prodigus liberalis,nec erit temperatus prudens illiberalis. Etſi minus moderatus iuſtus, quàm ĩmoderatus iniuſtus, & eſt moderatus iuſtus,& immoderatus iniuſtus erit.

Amplius ex eo,quod ſimiliter ineſt,uel uidetur ineſſe, tripliciter: quemadmodum in eo,quod magis,ut in poſterioribus tribus dictis locis dicebat. Siue enim unum quiddam duobus ſimiliter ineſt,aut uidetur ineſſe,ſi alteri non inſit,nec alteri. Si autem alteri ineſt & reliquo. ſiue duo eidem ſimiliter, ſi alterum non inſit,nec reliquum: ſi autem alterum, & reliquum. eodem autem modo,& ſi duobus duo ſimiliter inſunt. nam ſi alterum alteri non ineſt,nec reliquum reliquo: ſi autem ineſt alterum alteri,& reliquum reliquo. ex eo igitur quod eſt magis, & minus,& quod eſt ſimiliter,tot modis contingit argumentari.

Addit quatuor locis ex ipſis magis, & minus locos ab ipſo ſimiliter. Etenim hi ſunt inter eos qui habent comparationem,& dicuntur comparabilia a magis,& minus, nã primo dicto ab ipſo magis per quẽ oſtendebatur vni ineſſe vnum aliquid,quia etiam intenſione eiuſdem intenſio non eſt,niſi ſecundum proportionem ſimilis. Nam oportet oſtenſum in locis a ſimili oſtendere ſimile per ſimile, vnde non eſt hoc oſtenſum per id quod magis ineſt, vel minus,ſed oſtenſum eſt per ipſum ſimiliter. Non enim magis eidem,& minus ineſt quàm ſimiliter eidem ineſſet. Igitur ſi quid videtur duobus ſimiliter ineſſe,ſi alteri nõ ineſt neque alteri inerit,ſi vero alteri ipſorum ineſt, oſtenderetur etiam reliquo ineſſe. Nam ſi ſimiliter opinio,& diuitiæ bona videntur eſſe,& non eſt opinio,famaq; bonum,nec diuitiæ erunt bonum, vel ſi bonum ipſa opinio, & fama, etiam diuitiæ oſtenderentur eſſe bonæ. Et erit ſimiliter pareudum legi,et patri,ſi parendum legi erit,etiam patri,vel duo rurſus in vno,ſimiliter eorum quæ videntur ſi alterũ inſit,vt ſi ſimiliter iuſtitiæ bonum,& vtile,ſi non vtile,nec bonum ipſi ineſſet,vel ſi alterum,& alterum, & ſi ſimiliter forti ineſt confidere,audereque quando oportet,& timere,quando oportet,quod ſi non ineſt ipſi timere, quando oportet, neque audere quando oportet, ineſſet eidem vel ſi hoc, & illud inerit. Item ſi duo eorum quæ videntur ineſſe duobus inſint, ſimiliter vtrunque alteri, ſi alteri duorum alterum duorum non ineſt, nec reliquo reliquum ineſt,ſi vero ineſt alterum alteri eorum quæ videntur ſimiliter aliquibus ineſſe,etiam alterum alteri inerit,vt ſi ſimiliter videtur forti audacia ineſſe,& timido ſecuritas, ſed non ineſt forti audacia,nec ſecuritas timido ineſt, vel ſi huic ſecuritas,& illi audacia. Item ſi ſimiliter fortis circa timorem,& audaciam videtur eſſe,et temperatus circa voluptates,& triſtitias. Item ſi ſimiliter iuſtus eſt diis amicus, & iniuſtus diis inimicus,ſi alterum,& alterum,vel ſi non alterum,nec alterum. Item ſi ſimiliter voluptas bonum, & labor malum,ſed labor malum,& voluptas bonum.

Amplius autem ex appoſitione,ſi alterum ad alterum appoſitum faciat bonum,uel album, cum non fuerit prius album, aut bonum,quod appoſitum eſt,erit album, uel bonum, quale quidem & totum facit. Amplius autem ſi id,ad quod eſt appoſitum aliquid facit magis tale,quale erat,& ipſum erit eiuſmodi,ſimiliter autem & in alijs. Vtilis autem non in omnibus hic locus,ſed in quibus ipſius magis crementum accidit fieri. Non tamen locus iſte conuertetur ad deſtruendum. nam ſi non facit quod appoſitum eſt,bonum: nondum manifeſtum ſi ipſum eſt nõ bonum. Bonum enim malo appoſitum,non ex neceßitate bonũ totum facit: nec album nigro,nec dulce amaro.

Duos locos affert conſtructiuos ſolum ex appoſitione vnius ad aliud. Eſt autem primus ipſorũ talis,quod eſt additum alicui tale ipſum facit cum non prius fuerit tale ipſum multo prius fuit tale,vt ſi addatur alicui non exiſtenti albo ipſum album,ipſum fecit album & id additum multo prius fuit album. Item ſi addatur aliquid alicui non exiſtenti odorabili odorabile fecit & ipſum odorabile, & ſi non dulci aliquod adderetur aliquid,fecit ipſum dulce, & multo prius additum erat dulce. Similiter & ſi figuræ alicui aliquid additum triangulum efficiet ipſam & eadem addita figura erit triãgulus,& ſi virtus addita alicui efficit ſtudioſum,& ipſa talis eſt,patet autem quòd oportet in his quæ ſunt natura,ſed non lege aliqua & placito tali dictorũ vti loco. nam vncia vndecim vnciis cum non ſit iam addita efficit libram,nõ tamen ipſa eſt libra, nam vncia & libra ad placitum ſunt,porro alia ab aliis vncia et libra ſtatui ſolent vel propter hoc vncia non libra eſt,quia cum fert ad librã vt ſit totum,& ea quibus adduntur vndecim libræ ſed minime ipſæ conferunt,vt fiant decem vnciæ grauiores fiãt, nam grauitatem a ſeipſis habẽt, ſed grauitatem maiorem accipiunt ab ipſo addito,ideo quia totum brauius ſit additione vnciæ neceſſe eſt etiam ipſum eſſe grauem, vt oſtendit ſecundus locus ſic etiam Plato oſtendit animam eſſe viſam,ſi autem anima eſt vita,neq; ſuſceptrix erit contrarii, ſic autem & immortalis inſtantia ad locũ, quia plura pharmaca etiam aliquibus addita videntur totum efficere ſalutare vel mortiferum,ſed cum nullum ſolum ex ipſis tale ſit. vel etiam in his dicendum quòd ſi ſolum additum cauſam habet,erit etiam & ipſum tale,ſi autem ex mixtione omnium & temperantia talis qualitas adueniat cunctis in ipſam deſinentibus nihil diceretur contra locum,nam locus eſt ſi quid non exiſtens tale additione alicuius tale fit ſubiecto non cooperante ad identitatem,nam hoc ſubaudiendum eſt,additum cenſeri debet,& prius tale eſſe, ſed non amplius ex mixtione aliquorum fit tale,& vnumquodque mixtorum tale eſſe dicitur,nam vinum commixtum melli, facit totum vinum mel quod non erat tale ante. Quod vero non id quod additur vltimo cauſa ſit vt totum ſit tale ſolum,patet ex hoc,& ſi hoc ſupponamus miſcendo mutemus,& aliud quid horum tandem ſubiectorum auferẽtes poſterius addamus totum ſimile fieri. Et talis eſt locus primus locorum ab appoſitione. Et ſecundus iſte ſi alicui additum inerit aliquid magis tale facit,& ipſum erit tale: Patet autem quando & hic locus eſt vtilis in quibus eſt magis & minus, nam ſi additum alicui dulci fecit ipſum dulcius & ipſum dulce erit,& ſi albius,& hoc album, & ſi eligibilius,& ipſum eligibilius, & ſi grauius & ipſum graue, ſit dicimus in vncia. Sic oſtenderetur vnumquodque dictorum indifferens,& a iunioribus prius adductum eligibile & bonum,nam vnumquodque ipſorum additum virtuti totum eligibilius facit ipſi ſtudioſo,nam eligibilior vita eſt ſecundũ virtutem ſi cum vncia erit,& ſi cum abũdãtia,& ſi cum bona ſama,nam eligenda & ſugiẽda iudicantur electione ſtudioſi & fuga. Verum cum dixerit (ſi additum alicui magis idipſum tale facit) adiecit. ſimiliter autẽ & in alii (quia non ſolum in quali hoc) ſed etiam in quãto. Nam ſi additum maius ipſum efficit & ipſum in magnitudine,& ſi plus & ipſum in multitudine. Vel dicendo ſi ad,

inexiſtẽs additum aliquid magis facit tale ut in aliquo vno
& definite, adiecit(ſimiliter autem & in aliis)oſtendens ꝙ
in hoc ſolum tali facto magis procedit locus, ſed etiam in
aliis ſic ſe habentibus. Sunt autem prædicti loci vtiles ſolũ
ad conſtructionem, ſed minime ad deſtructionem. Non
enim ſi additum aliquid alicui non efficit ipſum album vel
dulce, vel albius vel dulcius, ob id neque idipſum erit albũ
vel dulce, nam parum mellis abſinthio mixtum non efficit
ipſum dulce, non tamen ob id, nec ipſum erit dulce, nec
quia diuitiæ additæ malitiæ non efficiunt totum eligibile
ob id diuitiæ non ſunt eligibiles. Sed neq; ſi vinum dulce
mixtum melli non efficit totum dulcius, ob id neq; ipſum
eſt dulce. Verum locus nõ eſt vtilis in omnibus(ſed in qui-
bus accidit fieri exceſſus ipſius magis)dixit, quia non om-
nia ſuſcipiunt magis & minus, nam ſubſtantia non eſt ma-
gis & minus ſubſtantia, ideo locus ad hoc non eſt vtilis, nã
nil additum ſubſtantiæ ipſam ſubſtantia magis afficiet. Itẽ
exceſſum ipſius magis in omnibus accidit fieri ante appo
ſitum, quæ certe ſunt iam talia dulcia futura ſunt dulciora,
& calida calidiora, quia vero qualitas ſuſcipit magis, & mi
nus, locus erit vtilis ad ea quæ ſunt ſub qualitate. Item(bo-
num malo additum non ex neceſsitate bonum totum fa-
cit)ſic dixit, quia poteſt aliquando bonum magnum par-
uo malo additum totum eligibile facere, vt virtus. pauper
tati addita. nam virtus & ſi fuerit cum paupertate eſt vir-
tus, Item morti cum ſit malum additum malum a fortitu-
dine totum eligibile facit. Nã ob id aliquis mortalis ſit glo
rioſus, tamen non omne bonum additum malo effieit to-
tum bonum. Porro diuitiæ morbo additæ nõ efficiunt to-
tum eligibile. Verum eſſet additum hoc peculiarius loco
ante hunc per quem ſtatuebat ſi alterum ad alterum adde
retur faciendo bonum vel album, cum non ſit prius bonũ
vel album additum fiet album vel bonum.

*Rurſum ſi quid magis & minus dicitur, et ſimpliciter ineſt.
Quod enim bonum, aut album non eſt neque magis, neque mi-
nus bonum, uel album dicetur. Nam malum de nullo magis,
uel minus bonum, ſed magis malum, uel minus dicetur.* Nõ con
*uertitur autem hic locus ad deſtruendum. Multa enim eorum,
quæ non dicuntur magis, ſimpliciter ſunt: homo enim non dici-
tur magis, aut minus, ſed non propter hoc non eſt homo.*

Hic locus etiam ipſe eſt in ſuſcipientibus magis & mi-
nus, & comparationem ſecundum hoc vtilis, & eſt ſimili-
ter ſolum probatiuus, vt prædicti, ſed nõ deſtructiuus. Nã
quod magis aliquid vel minus eſt aliquo, hoc etiam ſimpli
citer eſt, non velut natura eius exiſtentis talis, ſed velut ta-
lis inexiſtentis ipſi, quatenus magis aliquo vel minus eſt, vt
ſi magis aliquo eſt vel minus hoc aliquid dulce, & ſimplici
ter eſt dulce, nam ſi non eſſet vniuerſaliter dulce, nec ma-
gis & minus aliquo dulci diceretur. Nihil enim quod non
participat aliquo, ipſum dicitur aliquo magis & minus ha
bere, vt ſi non participat albo, neque magis aliquo vel mi
nus eſt, album, eo quod minus proprie nos vtimur. Si autẽ
non participaret aliquo fuerit, nullo certe ſecũdum ſe ma-
gis vel minus eſt, quod magis & minus eſt aliquo, hoc etiã
illo ſimpliciter participat. Quãdo igitur quæremus ſi ineſt
alicui aliquid horum magis & minus ſuſcipientium, quæ-
rendum eſt ſi alicuius additum ſecundum hoc quo quæri-
mus ſi ineſt eidem magis vel minus. Nam ſi aliquid huic
ineſſe oſtenderetur, oſtenſum quoq; erit quod etiam ſim-
pliciter illi ipſi ineſt, vt ſi quæreretur ſi magis eligibilis eſt
ſanitas quam virtus, certe virtus eſt eligibilis. Et minus al-
bum eſt pallium quam nix, quod certe eſt album. Sed vide
tur locus habere inſtãtiam, nam terra dicitur leuior terra,
& non ſimpliciter ipſi ineſt leue. Niſi non proprie leuiora
dicunt de terra, ſed pro hoc minus grauia. Item neq; pau-
pertas ſimpliciter virtus, quanquã dicatur eligibilior mor-
bo. Niſi quod in talibus non eſt proprie eligibilius, ſed per
minus fugiendo. igitur ad conſtructionem (vt dixit) locus
eſt vtilis, ſed minime ad deſtructionem, nam hoc non eſt
verum, ſi aliquid non ſuſcipit magis & minus, hoc nec ſim
pliciter eſt: vel ſi quid ſimpliciter non eſt, hoc magis & mi
nus eſſe aliquo. nam neq; ſubſtantia ſuſcipit magis, & mi-
nus, neq; aliqua quantitas, vt in prædicamentis oſtenſum
eſt, ideo non neceſſarium eſt non eſſe hominem quẽdam,
cum nec ſit, nec magis, nec minus homo.

*Eodem autem modo conſiderandum eſt, & in iis, quæ ſecun
dum quid, & quando, & ubi ſunt. Nam ſi ſecundum quid con-
tingit, & ſimpliciter contingit. Similiter autem & quando, &
ubi. Nam quod ſimpliciter eſt impoßibile, neque ſecũdum quid,
neque ſecundum ubi, neque ſecundum quando contingit. Inſtan
tia eſt, quoniam ſecundum quid quidem ſunt natura ſtudioſi ut
illiberales, uel caſti, ſimpliciter autem non ſunt natura ſtudio-
ſi. Nullus enim natura eſt prudens. Similiter autem & quando
contingit corruptibilium aliquid non corrumpi, ſimpliciter au
tem non contingit non corrumpi. Eodem autem modo & ubi;
expedit enim tali uictus obſeruantia uti, ut in morboſis locis.
Simpliciter autem non expedit. Adhuc autem alicubi unum tan
tum poßibile eſt eſſe, ſimpliciter autem non poßibile eſt unum
tantum eſſe. Eodem autem modo & alicubi bonum eſt quidem
patrem ſacrificare, ut in Tribalis, ſimpliciter autem non bonũ.
An hoc quidem non ubi ſignificat, ſed quibuſdam, nihil. n. refert
ubicunq; ſint. Vbiq;. n. erit eis bonum in Tribalis. Rurſum ex-
pedit quidem medicari, ut quando ægrotat, ſimpliciter autem,
non. An neq; hoc qñ ſignificat, ſed in eo, q. afficitur aliquo mo-
do? Nihil. n. refert quandocunq;, dum modo ſic affectus ſit.*

Cum dixerit locum conſtructiuum ab ipſo magis & mi
nus, Quod enim magis & minus aliquo eſt, hoc etiam ſim
pliciter eſt, tanquam aliquam habeant ſimilitudinem cum
prædicto locos apponit hunc ab eo ſecundum aliquid, &
illum a quando illumq; ab vbi. Vt enim quod magis alicui
ineſt, & ſimpliciter illi ineſt; Sic etiam quod ſecundum ali
quid ineſt alicui, vel quãdo, vel vbi, videtur & ſimpliciter
ineſſe illi. Nam ſecundum quid aſpiciens animal & ſimpli-
citer aſpicit. Similiter etiam ſecundum aliquid audiens &
ſecundum aliquid odorans vel guſtans. Item vnũquodq;
corpus generabile aliquando exiſtens & ſimpliciter eſt.
Item ſi alicubi eſt hippocentaurus, vel Scylla, & ſimplici-
ter erit. Item æſtate ſanum ſimpliciter ſanus eſt, & ſanus
in grecia & ſimpliciter ſanus eſt & corpus vbi exiſtens, &
ſimpliciter eſt. igitur in talibus exemplis cõſonant loci, nõ
tamen in omnibus ſunt veri, oportet porro ipſis vt veris ſi
milibus, ſed non vt habentibus vim vti. Veriſimilitudo au-
tem eſt conſtructionis ipſorũ qua vſus eſt ipſe, nam ſi vni-
uerſale ideſt ſimpliciter impoſsibile eſt ineſſe alicui, hoc
nec ſecundum aliquid, nec aliquando, nec vbi poteſt ineſ-
ſe eidem conſentaneum videtur quod ſecundum aliquid,
vel vbi, vel aliquando ineſt alicui, hoc ſimpliciter etiã ineſ
ſe, non tamen hoc verum eſt. Non enim ſequitur conuer-
ſionem ſimpliciter ineſſe, ſed poſſe ineſſe quod eſt verum,
Quod enim ſecundum aliquid ineſt alicui, patet quia etiã
poteſt ineſſe eidem. Similiter & quando, & vbi, quare ve-
rum erit inexiſtens ſecundum aliquid poſſe, & ſimpliciter
ineſſe, nam quod non verum ſimpliciter ineſſe, manifeſtũ
etiam ipſe facit, nam quando æthiops partim aliqualiterq;
albus exiſtens, quippe ſecundum dentes eſt albus, minime
ſimpliciter eſt albus, nam ſimpliciter hoc dicitur, vt ipſe in
quit calumnians locum, quod ſine adiectione dictum ve-
rum eſt: quod vero eget additione, vt ſit uerum, hoc non
eſt ſimpliciter, ob id æthiops ſimpliciter nõ ẽ albus, qa ſine

adiectione non eſt hoc verũ, æthiops eſt albus, ſed addito ipſo ſm quid fit verũ. Item ſm quid ſtudioſi quidam ſunt qui nõ ſunt ſimpliciter dicẽdi ſtudioſi. Nã natura liberales vel honeſti, totũ hoc natura honeſti, vel natura liberales ſint, nõ tñ & ſimpliciter. Nã cõtingit ẽt eos qui ſunt ad hęc apti bene fieri nequã flagitioſoſve, qa flagitioſe, neqtiæq; nutriti, educatiq; ſunt, nã oportet ſimplr ſtudioſum prudentẽ eſſe. Nullus aũt fit natura prudens, vt in lib. de moribus oſtenſum eſt. Verũ ſm dictionẽ hanc, ſimplr aũt non ſunt, addit id qđ natura impar eſt. Eſt.n. ſufficiẽs de ſe hoc dictũ. Simplr aũt non ſunt ſtudioſi. Rurſus in qñ, nam aliquando cõtingit corruptibiliũ non corrũpi, non tñ & ſimpliciter cõtingit aliquod corruptibile ens nõ corrũpi, et aliquando quidẽ nõ reſpirare, non tamen & ſimplr cõtingit aliquid corruptibile exiſtens nõ corrũpi, & aliqñ quidem nõ reſpirare aliquod animal nõ reſpirantiũ cõtingit, nõ tñ & ſimpliciter nõ reſpirare, rurſus in vbi partim quidẽ confert vti tali diæta, vt in morbidis locis, non tñ & ſimplr, & aliquo modo quidẽ vnum ſolũ poſsibile eſt eſſe, vt in theatro vnũ ſolũ hoĩem eſſe poſt eſt, non tamen & ſimplr vnũ hominẽ ſolum poſe eſt eſſe, ob tales inſtantias de locis his ſic dixit. Eodẽ aũt modo cõſiderandum eſt & in eo quod eſt ſm quid, & quando, & vbi, oſtendens quod locis opus eſt conſiderationes an ipſis vtendũ ſit, an nõ. Verum ipſe vtendo nonnullis exẽplis, alio quod ſignat ipm vbi, & alio quod ſignat quando, correxit hæc, tanq̃ non ſint horum ſignificante. Nã bonũ eſſe patrẽ ſignare poſuimus tanq̃ vbi ſignificatiuũ hoc ſit, nã in Tribalis, ſed corrigitur hoc tanq̃ nõ ſit ſignificans vbi, ſed hoc aliquibus, nã vbi fuerint Tribali, hoc ipſis bonũ. Itẽ ægrotantibus pharmacũ recipere vtile eſſe poſuit, velut ſignificatiuũ qñ, nam qñ ægrotãtur. Item correctũ eſt hoc tanq̃ non ipſius quando ſignificatiuum, ſed ipſius aliquo mõ diſpoſiti, nã ſic diſpoſito ſemp ſana hæc, non aliquando, nec hoc aliqbus bonũ & ſimplr bonum, nec diſpoſitis aliquo modo hoc & omnibus.

Simpliciter autem eſt, quod nullo addito dicis, quoniam bonum eſt aut contrarium: ut patrem ſacrificare non dicis bonum eſſe, ſed quibuſdam bonum eſſe. Non igitur ſimpliciter bonum. Sed deos honorare bonum dicis, nihil addens. Simpliciter enim bonum eſt. Quare quod nullo addito uidetur eſſe honeſtum, uel turpe, uel aliquid talium, ſimpliciter dicetur.

Cũ dixerit inſtãtias cõtra prædictos locos. Etenim ſm aliquid quidã exiſtẽtes ſtudioſi non ſunt ſimplr tales & aliquãdo non corruptũ aliquid nõ eſt ſimplr incorruptibile, & vbi quidẽ confert vti tali diæta vt in locis morbidis, ſimpliciter autẽ non quod nullũ horum ſimplr eſt, vel dicitur oſtendẽs ſimplr qd eſt, indicauit p̃dictas inſtãtias quod recte dictũ eſt firmans, quod.n. ſine adiectiõe alicuius vere eſt dicere ſimplr eſſe, hoc aũt eſt tale. Exẽplo autẽ dicti bono & malo ipſivſus eſt, Nã quod ſine adiectione bonũ, hoc ſimplr bonũ, et qđ per ſe mouetur ſine adiectiõe, hoc ſimplr mouet. Qđ vero indiget adiectione, & vere de ipſo prædicet moueri, hoc non ſimplr mouet. de quo enim verum eſt dicere p accidẽs mouet, & nõ põt ſine adiectione vere de ipſo moueri prędicare, hoc non mouet ſimplr, & in ppoſitis ſane qbus cũ additiõe dictis vel hac, aliquo uel ubi, vel aliqñ, poſſumus & ſimplr additionẽ auferẽtes īferre, vere & ſimplr hæc dicerent, vt ſm oculos videre verũ eſt, imo huius videntis ſm oculos videre ſine adiectiõe vere p̃dicat, ſed minime ſi natura liberale verẽ p̃dicat, oĩno & ſimplr liberale ſine adiectione, & in aliis ſimiliter.

Finis ſecundi libri.

ALEXANDRI
APHRODISIENSIS
IN III. ARISTOTELIS TOPICORVM LIBRVM COMMENTARII.

Et prefatio.

ARISTOTELES cum in ſecundo libro expoſuerit locos, qui ad accidens pertinẽt, quibus poterimus vel affirmare aliquid accidere alicui ſimpliciter, vel infirmare, & pbare nõ accidere, id qđ accidere dictum ſit: in hoc tertio exponit nobis locos, qbus vtamur ad qõnes cõparatiuas, & oſtendamus aliqđ magis vel minus alicui cõuenire. ſed hi etiã loci ex accidẽte erũt, quẽadmodũ ipſe in. 1. lib. dixit oẽs qõnes quę ex cõparatione fiunt, ſub iis, quæ ex accidente oriuntur cõſtitui. Nã ibi poſteaq̃ de accidẽte locutus eſt, addidit ẽt hæc verba. Accidẽti quoq;, inquit, ſubiiciũtur mutuæ cõparationes, quouis mõ ab accidente dictæ. Itẽq; aliter. Perſpicuũ eſt cõparationẽ in ſolis accidentibus fieri. nã ſolũ accidens põt aliquibus magis, et minus ineſſe. genus.n. nõ põt magis & minus ineſſe ei, cui pxime ineſt, neq; etiam propriũ, neq; definitio. accidens autem eo quod eſt extra ſubſtantiam rei, cui accidit, poteſt magis & minus alicui idem, & aliud magis alio, & minus ineſſe, vbi etiam ex parte quadam poteſt conuenire. Materia aũt cõparatiuis quęſtionibus ſubiecta patet per philoſophiam vniuerſam. nam & in morali verſatur, quandoquidẽ ea quæ de optabiliori quæri ſolent, ſunt moralia: ſiquidem relatio expetendorum ad actionem & moralem philoſophiam refertur. Quę vero de naturalibus rebus comparantur, naturalia dicuntur, veluti quãdo quæritur, vtrum maior ſit luna quam terra, & vter eſt melior ſenſus, vel ſcientia, & vter motus ſit ſimplicior, circularis ne, an rectus. Iam vero in logicis quoq; comparatiuæ quędam quæſtiones ſunt, vt vtrum maiorem fidem faciat inductio, an ratiocinatio. & vtrum prior ſit ratiocinatio categorica, vel hypothetica. & vtra figura ſit prior, vel melior. Vnde non ſolum ſecundum has, ſed etiã ſecundũ alias ſcientias, & artes inuenire eſt quædam cõparatiua quæſita, nã muſicum problema eſt, vtrũ acutior ſit armonia, lydia, vel phrygia. Item aliquis quæreret hoc, metrorũ pulchrorum heroum in muſica materia. Rurſus econtra, vtra cura eligibilior vel per inciſiones, vel per pharmaciam exiſtens problema cõparatiuum habet materiam medicinalem ſubiectam. igitur materia cõparatiuorum problematum fere ſm omnem ſcientiam & artem eſt. Prædicamenta aũt in quibus ſunt quæſita ſm cõparationẽ nouẽ videntur eſſe, nã ſm ſubſtantiã ſolam nõ videntur conſtare problemata comparatiua, nam ſm accidens eſt comparatio, ſed ſubſtãtiæ nulli accidit. Oĩs igitur cõparatio eſt ſub ipſo ad aliquid. Secundũ quæ autẽ cõparatio fit, aliquando quidem qualitas eſt, vt qñ quæreretur de aliquibus, quale albius, vel calidius, vel leuius, vel magis muſicũ, vel aliquid horum talium. nam omnia talia ſm qualitatem. ſed ſecundum quantitatem quando quæreretur, vtrum luna maior quam terra, nã ſm quãtũ quæſtio talis. Sed ſm ad aliquid, quando quæreretur vtrũ magis ſcientia geometria an muſica, & qualis magis ſenſus tactus an auditus. ſed ſecũdum ipſum vbi quæſtio, quando quæretur vtrum magis principale eſt in corde an in cerebro. ſed ſm ipſum quando quæſierit quęrens vtrũ eligibilius ſit nauigare poſt æquinoctium

vel æſtatem.ſed ſecundum facere, vtrum ſecans magis medetur quam qui dat pharmacum, ſed ſecundum pati, vtrũ magis bene patiatur corpus, quam anima. Item ſecundũ habere, vtrum magis habent animalia animam quã plantæ. Item ſecundum poni quando quæreretur vtrum ſol terræ proximior quam veneris aſtrum. Sed videtur etiam ſecundum ſubſtantiam fieri comparationem, quando quæremus ſi prima ſubſtantia magis ſubſtantia quam ſecunda. Sed quorum comparatio fit aliquando quidem ea duo ſunt ſecundum aliquod vnum accidens cõparata, vt quando quæreretur vtrum eligibilior ſit ſanitas quam diuitiæ. Nam ſecundum eligibiles ambobus comparatio inuicem. Aliquando autem plurium ad plura fit comparatio ſecundum aliquod commune eis inexiſtens, vt vtrum eligibilior ſit prudentia cum diuitijs, quam ſanitas cum prudentia. Item poteſt vnius ad plura eſſe cõparatio, ſi aliquis quæreret an eligibilior ſit prudentia quam ſanitas cum diuitiis. fit quoq; comparatio vnius ſecundum duo accidentia, vt vtrum prudentia ſit agibilior, quã moralior. fit item duorum quorundam aſſumptorum ſecundum duo accidentia comparatio, vt ſi quis quæreret an prudentia cum ſapientia verſetur magis circa actiones quam circa moralia. Item duo de duobus poſſunt quæri, vt vtrum prudentia magis verſetur circa actiones, quam ſapientia circa ſpeculabiliora. Item duo ſecundum plura accidentia. vtra ſapientia vel prudentia magis circa actiones ſimul & ſpeculabiliora verſetur. Et de materia comparatiuorum problematum & prædicamentorum quibus cõſtant etiam comparatorum ſecundum quot modos inter ſe componuntur & congregantur totidem dicta ſint. Sed quæſtione dignũ eſt cur in hoc libro dicendo de comparatiuis non omnes locos comparatiuos in hunc librum cõſiderauit, ſed quoſdam dixit etiam in libro ante hunc, nam comparatiui fuerunt hi etiã a magis & minus, & hi a ſimili, & alter demonſtrantium ex adiectione, & ab ipſo magis aliquid vel minus aliud alio dici oſtendens, quod etiam ſimpliciter. Niſi quod ei non eſt propoſitum in hoc de comparatiuis locis dicere, ſed de cõparatiuis problematibus. Sunt autẽ cõparatiua problemata in quibus cõparatiuũ quæſitũ & oſtenſum eſt, de quibus omnibus quomodo poſsint hæc oſtendi conſtructiue vel deſtructiue in hoc dicit, ſed hi loci comparatiui quibus vſus eſt in libro ante hunc non fuerunt aliquid cõparatiuũ oſtendentes, ſed ſimpliciter inexiſtens vel non inexiſtens. Vnde nõ eſt idẽ per cõparatiuum aliquid oſtendere, & comparatiuũ de quibus in hoc dicit, facit autem doctrinam hanc de cõparatiuis problematibus vel locis in exemplo eligibilis, quia apertior debuit ſic ipſorum aſsignatio fore, facta in aliquo definito. Sed eligibilius prætractauit, quia plurima ſunt ſecũdũ philoſophiã quæſita ſecundum hoc. Et utiliſsima cognitio & diſcretio eligibilioris vel maioris & calidioris, vel alicuius talium. Item per plures argumentationes & locos demonſtratio eiuſdem, tamen poſt aſsignationem locorũ in hoc oſtendet quod etiam ad comparatiua problemata vtiles ſunt prædicti loci, docens nos quod non ad vnam aliquam ſpeciem problematum ſunt loci aſsignati vtiles, ſed etiam ad omnia quæſita comparatiuo.

VTrum autem eligibilius aut melius duorum, pluriumue, ex his perſpiciendum. Primũ autem determinetur, quoniam conſiderationem facimus nõ de plurimũ diſtantibus, & magnã adinuicem differentiã habentibus: (nullus.n. dubitat, utrum felicitas, an diuitiæ eligibiliores) ſed de iis, quæ propinqua ſunt, & de quibus dubitamus utro oporteat apponere magis, eo quia nullam uidemus alterius ad alterum præeminentiam. Manifeſtum igitur ex his, quoniam oſtenſa una præeminentia uel pluribus, conſtituetur ratiocinatio, quoniam id eligibilius eſt quod eorum eſt præeminens.

NON intelligenda ſunt hæc poſita.ſ. eligibilius & melius eſſe ex his quæ pariter idẽ ſignãt & viciſsim cõuertuntur, nã in plus eſt melius quã eligibilius, nam eligibilius in eligendis ſolis, ſed melius etiam in aliis. Etenim in ſpectatiuis & ſpeculabilibus ac naturabilibus & logicalibus fit quæſtio melioris, nam quærens vtra melior ſubſtantia immobilis, vel mota naturale problema tractat: & logicum qui quærit vtrum melior inductio, quam ſyllogiſmus. Item dixit duorum vel plurium, quia vt prædiximus, aliquãdo quidem circa duo quæſtio ſecundũ comparationem ſecundum vnum cõparatorum fit, aliquando plurium ad plura, vel vnius ſecundum plura accidẽtia, vel plurium de pluribus. Nam in vno non fit comparatio niſi ſecundum tempus quando quæremus hoc aliquid nunc albius vnam prius. Verum fiunt etiam in his duo aliquo modo ea de quibus quæſtio fit adiectione temporis differentiam accipientia. Nam idem aliud & aliud fit appoſitione differentium temporum & cõparatiua problemata in his & horum ac ſecundũ hæc fiunt. Sed ante aſsignationem locorũ, primo ſubſcribit quomodo ſe habere debẽt comparanda inter ſe, & ad quæ aliquo modo ſe habentia inter ſe oporteat vti aſsignatis locis, nam ſic & ipſorum vtile demonſtratur. Inquit aũt quod non in diſtãtibus plurimum inter ſe, & apertã magnãq; differentiam habentibus inter ſe oportet facere comparationẽ, nam perſpicuum eſt omnibus ſic ſe habentiũ differentia, & non eſt digna quæſtione. nam ob id nullus dubitat, vtrum felicitas vel diuitiæ eligibiliores, nõ quia nõ ambæ eligibiles ſint, ſed quod manifeſta & pſpicua eſt excellentia felicitatis quo ad eligibile, ideo neq; ſi aliquis abũdaret oſtẽdendo excellentiã diuitiarũ ſm aliquid reſpectu felicitatis, creditur nec perſuadet, ſed in his quæ ſunt inuicẽ proxima & habent dubitationẽ, quia non eſt manifeſta excellẽtia alterius ipſorũ ad alterũ, vt in ſanitate, & bona habitudine, & videre & audire, & contẽplatiua vita & actiua. Nõ enim ſic proxime exiſtentibus, & ob id quæſtione dignis ſi oſtendatur aliqua excellentia, vel vnius, vel pluriũ, ab oſtenſa componuntur, & intellectus velut errans eſt, quod alterum ipſorum alterius, vel in altero, vel in alio quodam, quatenus querebatur & oſtendebatur ineſſe. Quemadmodum autem velut in primo de cognitione differentium dicendo, & de quæſtione ſimilium in dignitatibus dixit faciendas eſſe electiones. Quæruntur autem & differentiæ in his quæ ppe inuicẽ ſunt, nam quo differunt dæmon, & Deus quæreret aliquis ſed non quo lapis & Deus differunt, & quo lupus & canis, ſed nõ equus & canis. Item quo differt temperantia a prudẽtia ſed non a ſapientia. Similitudo autem in diſtantibus multum, nã quæreret aliquis quid ſimile habet homo cum equo, ſed nõ quid homo cum homine. Vnde ſic dixit problemata comparatiua habere quæſtionem in habentibus occultã excellentiam, & ſi quis oſtenderet breuẽ paucãq; excellẽtiam ſit dignus fide. Quia autem comparatiua problemata non ſolũ inexiſtentiam alicuius petunt, ſed excellentiam inexiſtẽtis quatenus cõparatio fit, & ipſius exceſsi oportet etiam argumentationes & locos id facere, & non ſolum ineſſe oſtendere, ſed huius quidem excellẽtiã, huius vero defectũ. Non enim qui oſtendit aliquod bonum iam & eligibilius demõſtrauit, niſi etiam oſtenderet quod magis hoc eſt bonum quam hoc cui comparatur.

Primum igitur quod diuturnius, aut firmius eligibilius eſt, eo quod minus huiuſmodi eſt.

Primũ locum aſsignat per quem oſtendemus aliud alio eſſe eligibilius ab ipſo diuturnius & firmius, nã quæ videntur ſm alia ſimiliter ſe habere, ſi alterum altero oſtenderetur diuturnius eſſe vel firmius, eligibilius erit. Sed ſunt in quibus videbitur diſſonare, nam poteſt aliud alio eſſe firmius, & eo tamen minus diuturnum, vt ſcientia ſenſu, nã ſenſus diuturnior eſt, quippe nos ab ineunte primaq; ętate ſentimus, ſed ſcientia fit iam adultis, licet firmior fiat & diſficulter magis remouenda quam ſenſus. Quocirca oportet quatenus ſit vtile nobis tractat locum. Vnde hoc loco vtentes poſſumus oſtendere eligibiliorẽ eſſe bonã famam quã diuitię, nã cũ ambo ſint eligibiles, fama bona & poſt mortem durat, ſed ſi nullus fuerit nullus erit diues. Vnde ſi virtute vel felicitate bona fama diuturnior oſtenderet, nõ iam & eligibilius quod manifeſta eſt virtutis & felicitatis excellentia qua excedunt bonã famam, veruntamen ſi fuerit & principio bona fama a virtute proficiſcens, & ſecundũ hoc erit virtus eligibilior bona fama, Quod ipſa & principium eius eſſe bona bonæ famæ ſit cauſa. Oſtenderetur autẽ & ſic ſanitas bona habitudine eligibilior eſſe, vel contra, ſeruãdum eſt diuturnius cõtentũ in ipſo minus diuturniore, nam ſi ſic ſe habuerint, eligibilius ſit, id quod minus diuturnius eo quod habet in ſe, tunc diuturnius cui coextenditur, & extrinſecus additionẽ alicuius eligibilis facit. Nam tale eſt bona habitudo, neq; ſine ſanitate fit, & præter ſanitatem, habet etiam quippiam aliud eligibilius, vbi ergo fit additio alicuius eligibilis poſterius, & ſi minus diuturnius fuerit eligibilius, vbi autẽ alterum eſt alterius cauſa, primum rurſus eſt eligibilius, & ſi minus diuturnius fuerit, igitur ſecundum diuturnius ſanitas, ſm autem alia quædam rurſus bona habitudo. ſed vtentes firmiore ſcientiam recta opinione demonſtrabimus eſſe eligibiliorem cũ ambæ ſint eligibiles. Item virtutem bona fortuna, & illud ſm artem eo quod fit a fortuna, & id quod prius in voluntate & conſilio venit, eo quod inconſulto ex temporeq; facto & correcto. Item neceſſarium continente ſi ambo fuerint eligibilia. Item id quod eſt in nobis eo quod eſt in aliis, ſic bonum cõſilium eligibilius eſt opinione. Nam illud in nobis, ſed opinio non in nobis eſt, ideo & firmius conſilium & opinio inſtabilis. Item ſpeculatiuam viam practica, nã plura ſunt impedientia practicam vitam, quia inſtabilior. Itẽ media vita eligibilior eſt ea, quæ eſt in excellentia. Porro dicit̃ quod plura optima inſunt mediis, medius volo eẽ in ciuitate. Huius quoq; teſtis eſt illud Euripidis, Aemulor autem hoĩes qui habebit vitã ſine periculo vltimus ignotus ſine gloria, & eos qui ſunt in honoribus minus ęmulor. Itẽ diuturnior eſt memoria ſenſu, & cognatus amico, vnde vtentes his occaſionibus poſſumus etiã fugibilius aliud alio oſtendere. Nã fugiendorum diuturnius fugibilius, vt ignobilitas malaq; fama ipſa paupertate, & firmius eo minus tale, vt indigentia ꝓdigalitate, & illiberalitas mollitie, nam illiberales difficiles mobiles ſunt, nam & ſecundum hoc timiditas ignauiaq; fugienda magis eſt quam intemperantia eo quod intemperantia ceſſat corpore declinante ſeneſcenteq;, nam ceſſant appetitus quibus fit intemperantia, ſed timiditas procedente ætate ſuſcipit incrementum, ſic & malitiam aliquis oſtenderet aduerſa fortuna fugibiliorem eſſe, ſiquidem malum ſit maius, & fugibilius.

Et quod magis eligit prudens, aut uir bonus, aut recta lex, aut ſtudioſi circa ſingula delecti, quatenus tales ſunt, aut in uno quoque genere periti, aut quæcunque plures, uel omnes (ut in medicina, uel ædificatoria, quæ plures medicorum, uel omnes) aut quæcunque omnino plures, uel omnes, uel omnia, ut bonũ. omnia enim bonum appetunt.

Scd'm locũ oſtendendi ab eligibiliore aſsignat hunc ex electione meliorũ & iudicio, nã melioribus eligibilius eſt. Meliores aũt ſunt prudentes non prudentibus. equidẽ boni meliores non bonis, & lex certa ipſa nõ recta, & vniuerſaliter ſtudioſi circa aliquid quatenus tales ſunt eligentes, hoc ſunt digniores fide, quam hi qui circa & ipſa non ſunt ſtudioſi nam artifices ſunt meliores circa proprias artes q̃ hi qui eorum artium ſunt ignari, & adhuc magis cũcti qui circa eandem artem idem dicunt. Probabile autem eſt q̃d cuncti, vel plurimi artifices eligunt eligibiliora dicere quã ea quæ non ab omnibus eliguntur, quare in his ſecundum artes quod omnes vel plures eligunt, eligibilius eſt his, quæ videntur ignaris artium eſſe, vel inferioribus longe his qui ſunt periti arte. Sic etiam ſimpliciter omnibus vel plurimis videtur, eligibilius erit, nam eligibiliora ſunt ea quæ omnibus quam ea quæ non videntur omnibus: & ea quæ pluribus quam ea quæ paucioribus. Prudens autem, vel bonus non dixit, velut ea quæ pariter & cõuerſim ſignificat. Nõ enim æqualiter prudens & bonus, ſed in plus eſt bonus, nã bonus eſt etiam prudens, non tamen ſolus. Etenim fortis & prudens, bonus. igitur hoc dictũ æquale eſt huic prudẽs vel vniuerſaliter bonus. Nam omnis bonus nõ ſolum prudens fide dignior circa electiones, quam qui non eſt talis. Item poteſt dici ſapiens ſm rationalem virtutem, & bonus ſm moralem, nam proprie dicitur bonus ſm has virtutes ut rurſus ſapientes eos ſecundum rationales, quia ſm has magis agentes ſunt quam boni, nam prudentia eſt iudicialis, ſed virtutes moris ſunt practicæ. Illud igit̃. ſ. oportere bonos præ aliis honorare eligibilius eſt, quia ſic prudentibus videtur eſſe. nam hoc eſt iudicium prudentis. Itẽ oportere communia præhonorare propriis nã commune coniungit & colligit, at proprium ſeiungit ciuitates, vt plato etiam & Thucydides ferunt. Nam pulchre ferens hoc per ſe corrupta patria nihil minus corrũpitur, & mala fortuna in bene fortunata multo magis ſeruatur, & benefacere quam bene pati eſt eligibilius, quia bonis hominibus hoc eligibilius eſt. Similiter illud iniuria affici eligibilius eſt quam iniuria afficere, quia bonis hoc videtur eſſe magis eligibilius. Item mori glorioſe, quã ſeruari iniuſte per idẽ eligibilius. Item laborare paupertate magis iuſte agendo & tractando res ſuas, quam iniuſta faciendo diteſcere eligibile eſt. Rurſus quia non cunctæ leges rectæ ſunt, equidem ſunt quædam & laudandę vt rectę, ceu Lycurgi leges ac Zaleuchi, & Solonis, quando aliquod ambiguum fuerit eorum quæ determinata ſunt a legibus, quod rectæ leges diffiniunt eligibilius eſt, quandoquidem etiam rectę leges ſecundum prudentiam ponerentur, non iam idem putandum eſt hoc prudens, vel recta lex. Nam hoc legibus determinatum eſt, & de legibus dicitur, ſed hæc prudẽtes ad tempora, ad circunſtantias, ad fortunas congruunt, & alia in aliis ſunt, ſic oſtendentur conuiuia eligibiliora eſſe in ciuitatibus, quia rectæ leges determinarunt ipſa eſſe, atque eos qui virtute præſtant dominari debere, & non qui diuitiis pollent. Item iudicium modeſti poterit locum habere ſi putet dignum eſſe non reſpicere ad decretum & ſcriptũ in legibus, ſed ad ſententiam animumq; ſcribentis, & quid faciebat ille circuens, & ſecundum rectã rationem & legẽ iudicans, ſed non ſm ſcripta ipſius, vnde nõ omnino ſane ſe habet qui habet alias cauſas & alios colores ac prætextus. Item eligibilius ſunt ea in bello quę circa ipſa boni eligunt, vt ſeruare ordinem, & non egredi aliquo. Item parere duci exercitus. Item habere ante oculos. Item

Vnum augurium optimum pugnare pro patria.

Vale quoq; eſt illud Vlyſsis cum dicit hunc in modum.

Non bonum multorum principatus, vnus princeps ſit,

Vnus rex.

Item ſecundũ rempublicã eligenda ſunt quæ circa hæc

boni eligunt,ſic illud eligibilius eſt non gratificari multitu
dini potius quam facere ea quæ ſunt vtilia. Nam bonis cir
ca hæc id eligibilius eſt. Item ſm artes eligibiliora ſunt quę
cũq; vel omnibus vel plurimis artificũ videntur,ſed adie-
cit illud(quatenus tales)quia de medicinalibus medicorũ
electionem ſequi debemus,& de muſicis electionem mu-
ſici.nam qui ſunt præclari in muſica de his quæ ſunt in me
dicina dicunt aliquid,ſed non qua muſici dicent.Similiter
autem medici de his quæ in bello geruntur, dicent, igitur
eligibiliora ſunt ſecundum vnãquamq; artem, quæcũque
omnes artifices illius artis eligunt quod per ſe vt verum ac
cidit,ſed illud quæcũq; plures improbabile eſt,non tamen
verum.Nam ſæpe vnius melioris ſecũdum artem electio,
& iudicium melius eſt quam iudiciũ omniũ aliorum, ideo
in talibus ad ambo fit argumentum.Enim a pluribus , & a
meliore fit non ſolum autem in his ſecundũ artes quæ om
nes vel plures artificum dicunt eligibiliora ſunt , ſed etiam
quę ſimpliciter cuncti vel plurimi hominum eligunt eligi-
biliora eſſe demonſtrarentur quam ea quæ non oẽs dicũt.
Sic etiam aliquis oſtenderet quod eſſe eſt eligibilius ipſo
diſcere vel ſcire,nam eſſe omnes eligunt,ſed ſcire & diſce
re minime cũcti eligunt.Item lætari & voluptate frui quã
exercitari.Porro Plato vtens hoc velut exiſtente probabi
le dixit bonum eſſe,quod omnia appetunt.Item Eudoxus
demonſtrauit voluptatẽ eſſe maximum bonorum ex hoc,
quod cuncta animalia hanc eligunt,& nullum aliud bonũ
ſic habere electionẽ , ob id & ſanitas opinione eligibilior
eſt,quia cuncti homines eligunt ſanos eſſe ſed non omnes
famam & opinionem . Item plures eligunt magis diuitias
quam exiſtimationem,quare oſtenderetur per hoc quod
diuitiæ ſunt eligibiliores exiſtimatione & fama. Item artes
habere pluribus eſt eligibilius quam non habere.

*Oportet autem ducere ad id,quod fuerit utile , quod dicen-
dum eſt. Eſt autẽ ſimpliciter quidem melius ac eligibilius, quod
eſt ſecundum meliorem diſciplinam , ut ſi melior diſciplina ſit,
philoſophia quam ædificatoria,et ſimpliciter eligibiliora erũt,
quæ ſecundum philoſophiam ſunt,his quæ ſunt ſecundum ædifi-
catoriam. Alicui autem,id,quod eſt ſecundum proprium.*

Inquit oportere vnoquoq; dictorũ vti ad quod eſt vti-
le,non enim omnia omnibus congruunt,quandoquidem
per eadẽ nequeat oſtendi quod voluptas ſit eligibilior vir
tute,& qđ virtus ſit eligibilior voluptate,ſed q vult oſten-
dere voluptatẽ eſſe eligibiliorem virtute electione omniũ,
vel electione multorum vtetur,& qui virtutem eligibilio-
rem,electione ſtudioſorum vtetur,quia autem de eligibi-
liore ſermonem faciebat , & non amplius idem omnibus
eligibilius,& de hoc diuidit & dicit.Equidem ſunt quædã
ſimpliciter eligibiliora & nonnulla quibuſdam,ſimpliciter
eligibiliora ſunt ſecundum meliores ſcientias , vt ſi melior
eſt ſcientia philoſophię ipſa arte peritiaq; fabricãdi,& ſim
pliciter eligibiliora erunt ea quæ in philoſophia tractantur
quam in arte fabrili.Veruntamen fabro ea quæ ſecundum
fabrilem artem his quæ ſecundum philoſophiam,& egen
te aliqua arte fabrili eligibiliora viderentur, poteſt autem
aliquis etiã vti dicto loco ad iudiciũ ſimplr eligibilioris.

*Deinceps uero,quod quidem hoc quod,eo quod non in gene
re eſt,ut iuſtitia iuſto:nam illa quidem in genere bono,hoc au-
tem non. Et illa quidem quod quidem bonum eſt , hoc autem
non.Siquidem nihil dicitur quod quidem genus eſt , quod nõ eſt
in genere,ut albus homo non eſt,quod quidem color, ſimiliter
autem & in aliis.*

Illud quod quidẽ apud ipſum ſignãt hoc.ſ. ꝓprie , ac ſi
adderetur hoc quod quidẽ huic ꝓprie illud ſignãt,ceu qđ
quidẽ homo proprie hõ,& quod quidẽ vere ens,ꝓprie ens
& quod quidem vereq; bonum eſt proprie bonũ.Et præ-
dicatorum de alio vti quod vere adderetur hoc propriẽ de
illo prædicari ſignificat,& eſſe ſubiectũ proprie in hoc, &
hoc,quia igitur genera prędicantur de his quæ ſunt ſub ip
ſis proprie in quid eſt prædicata,in eo quod vere ipſa præ
dicari dicuntur,& ea quæ ipſo genere eſſe inquit,vt color
in eo quod vere prædicatur de albo,& album eſt id quod
vere eſt color.Rurſus animal de homine, in eo quod vere
& homo animal,quia igitur prædicatorum hæc partim,vt
genera prædicantur,& partim vt accidẽtia,nam color de
hoc veluti colore albo prædicatur vt genus,ſed de corpo-
re albo vt accidens,locum quendam ab hoc nobis tradit,
per quem eligibilius cognoſcemus.nã quorum compara-
tionem facimus ſi aliud quidem erit, vt in genere horum,
quatenus horum cõparatio fieret,vt in eligibile & bono,
aliud vero vt id quod habet accidens,profecto eligibilius
erit id quod eſt velut in genere quam hoc habens accidẽs,
nã hoc velut in genere exiſtens bonu quod quidẽ bonũ ſit
&,quod quidẽ eligibile quod eſt huius ꝓprie indicatiuum,
ſed illud nõ ens in ipſo vt in genere,ſed habens accidẽs ip-
ſum nõ proprie eligibile,neq; ſimiliter bonũ.Si ergo pro-
prie eligibile,hoc nõ ꝓprie eligibile eſt eligibilius & quod
in genere quod eſt bonũ prædicatur de habente bonum,
non vt genus autẽ eligibilius eſt,nam vniuerſaliter compa
ratorum adinuicem ſecundum aliquid magis eſt ens in ge
nere hoc quatenus ſit cõparatio eius non ſic exiſtentis in
ipſo,ſed habentis ipſum accidens , nam magis quãtum de
quo vt genus quantum prædicatur,quam id quantum ſm
accidens,vt ſuperficies albi,& magis quale de quo vt ge-
nus qualitas prædicatur,quam hoc de quo vt accidens, nã
albedo magis color eſt quam album . Breuiter aũt dixit lo
cũ dicendo,hoc quod quidẽ hoc eo quod non eſt in gene
re,per hoc nõ in genere dixit itẽ iuſto homine, ſed non cũ
dixit qui eſt in habitu,nam hoc ſimiliter eſt cũ iuſtitia , &
ipſum in genere bono,hoc loco vtẽtes demõſtrabimus iu
ſtitiam,& vnãquãq; virtutum eligibiliorem eſſe , & magis
bonum eſſe quam id quod habet vnamquamq; ipſarũ , vt
magis quam iuſtum,prudens fortis.Nam virtutũ vnaquæ
que eſt in genere virtutis,& vt ipſe nunc communius vt ge
nus accipiens bonum dicit in bono,ideo & vnaquæq; ip-
ſarum quandoquidem ſit virtus,& quod vere bonum,ſed
nullus habẽtium virtutes eſt in genere virtutis,& boni , nã
iuſtus,neq; quod vere virtus eſt, neq; quod vere bonum,
ſed eſt bonũ,quia habet accidentem ſibi virtutẽ,& bonũ,
ſed ſiquidem nihil dicitur quod quidem genus eſt , quod
non eſt in genere,hoc eſt perinde,ac dixerit,nihil enim di
citur quod quidem & prædicatum de ipſo eſſe,niſi fuerit,
vt in genere prædicato,nã color prædicatur de albo, & di
citur quod quidem color eſſe album,quod quidem eſt vt
genus de ipſo prædicatũ,ſed de albo hoĩe prædicatur co-
lor,non tamen per hæc quod vere color eſt hõ,quia nõ vt
genus de ipſo,ſed vt accidens color p̃dicatur. Eadẽ quoq;
ratio,& in aliis prędicatis,vt,n.color de his vt genus,& de
his nõ vt genus prædicatᷓ,ſic etiã in aliis ſe habet verũ po-
teſt illud,ſilr autẽ & in aliis additũ ſignificatiuũ eſſe huius,
vt in virtutibus,& bonis eligibilius eſt id quod velut in ge
nere boni exiſtens eſt,q̃ id quod nõ eſt in genere eius , ſic
etiã in aliis magis vnũquodq; illud quod eſt in genere hoc
quatenus cõparatio ipſius.ſ.exiſtentis in illo nõ vt genus,
ſunt etiã aliqua velut in ſpecie,etenim ea ſunt ſpecie, quo-
rum ſunt ſpecies in eo quod vere prędicantur etenim fu-
giendũ magis hoc velut in genere exiſtẽs fugiendi , quam
hoc quod non eſt,vt in genere fugiendi.

*Et quod propter ſe eligendum eo eligendo , quod propter
aliud,eſt eligibilius:ut ſanum eſſe,quam exercitari. Illud enim
propter ſe eligendum,hoc autem propter aliud eſt.*

Manifeſtus

Manifeſtus eſt etiã hic locus, nam quia bonorum, & eligibiliũ aliqua ſunt propter ſe eligibilia, vt felicitas, & quæcunq; honorandæ, & quædã ob aliud, vt ſecare, & exerceri, lucrari, & prorſus quæcunq; ſunt vtilia: quædã vero propter ſe, & propter altera vt virtutes, etenim propter ſe, & propter felicitatẽ eas eligimus, ſimiliter ſanitas diuitiæ & quæcũq; vt potentiæ bona, patet quod eligibilius eſt id quod propter ſe aliquis eligit, quam id quod non eligitur propter ſe, ſed ob aliud, vt etiam per exẽpla notum ſecit ſi eligamus, nam eſt hoc eligibilium propter ſe, ſed exerceri propter alterum, quippe ob ſanitatem, vel ob certamen, velleq; coronam, eligibilius ſanitas, quam ipſum exerceri. Sic etiã amicos eligimus propter ipſos, ſiquidẽ amicus alter ipſe, ſed pecuniæ non ꝓpter ſe, igitur eligibilior eſt amicus, quam pecuniæ. Nam vnuſquiſque ſibi propter ſe eſt eligibilis, quare & amicus. Item ſomno vigilatio eſt eligibilior, ſi ſomnus habet relationem ad vigilationem, nam vt poſſumus vigilare ſomno, & requie indigemus, ſic oſtenderetur quod etiam philoſophia eſt eligibilior rhetorica.

Et quod per ſe eo quod per accidens, ut amicos iuſtos eſſe, eo quod inimicos. Illud enim per ſe eligendum, hoc autem per accidens eligimus. Inimicos enim iuſtos eſſe eligimus per accidens, ut nihil nobis noceant. Eſt autem hoc idem ei, quod ante hoc. Differt autem modo. nam amicos iuſtos eſſe per ſe eligimus & ſi nihil nobis debeat fore, quamuis apud Indos ſint. Inimicos autem propter alterum, ut nihil nobis noceant.

Adiecit prędicto loco, & aliũ quod per ſe eligibile, eo quod eſt per accidens eligibilius eſt. Eſt autem per ſe eligibile quod per ꝓpriam naturam, & præſentiam eſt eligibile, ſed per accidens cui velut non exiſtenti propria natura eligibili, accidit ob aliquam circũſtantiam eſſe eligibile, & quale ſit per exempla ipſa vtrunq; ipſorum indicauit. Nã illud amicos iuſtos eſſe per ſe eligibile eſt, non enim ꝓpter nos neq; vt aliquid nobis ex hoc adueniat, ipſum eligimus ſed quod amicitia eſt voluntas bonorum illius gratia eligimus bona amicis ineſſe, bonũ quoq; eſt iuſtitia habẽti, ſed illud inimicos iuſtos eſſe eligibile nobis eſt, non propter ſe amplius, non.n. proprium inimicitię eſt voluntas bonorũ. vt illorũ gratia hoc eligamus, alioquin idem eſſent inimicitia, & amicitia, ſed hoc nõ propter ſe, ſed per accidens eligimus, nam quia accidit iuſtis non inferre iniuriam, vt nõ afficiant nos iniuria inimici eligimus ipſos eſſe iuſtos. Si autem hoc per accidens eligibile, illud autem per ſe patet qđ illud velut per ſe eligibile eſt eo, quod eſt per accidẽs eligibilius. Eundem autem inquit eſſe hunc locum dicentem id quod propter ſe eligibilius eſſe, eo quod ꝑ accidens, cũ prædicto qui oſtendit id per ſe eligibilius eſſe, quã illud ꝑ aliud, eo quod propter ſe eſt idem cum hoc per ſe, & hoc per aliud, eo quod eſt per accidẽs, nam hoc amicos iuſtos eſſe, & propter ſe, & per aliud eligibile eſt, vt etiam ſanitas illud vero inimicos eſſe iuſtos per accidens. Nam accidit eis factis iuſtis non nocere alicui, ac idẽ eſt per aliud, quandoquidem ſit vt nos non lædant, tale quoque eſt exerceri, etenim per aliud, quia propter ſanitatem, & per accidens, quia accidit exercitantibus ſe ſanari, verum ſolam differentiam eſſe inter vtrunque locum, ſecundum modum prolationis, quia in vno his ꝓpter ſe, & per alterum vtimur, ſed in alio vtimur hoc per ſe, & per accidẽs, vel in dictis exemplis duntaxat modo prolationis eſt differentia, ſed in aliis plura inuenire magnam ſecundum modũ prolationis differentiam. Sunt autem quædam eligibilia, non tamen propter ſe, porro his qui frigeſcunt per ſe eligibile eſt calida veſtis, ſi autem per ſe non per accidens; non tamen propter ſe, ſed per aliud. Nam nõ frigeſcere ex ipſa fit, ſed per accidens, aut albũ, aut fuſcum, aut quẽuis colorem habeat veſtis, quam per ſe frigeſcentes eligimus. Itẽ equitanti per ſe eligibilis eſt equus. Nam ſic aget ſecundum equitandĩ actionem, non tamen & propter ſe, quandoquidem nec equitare ipſum, ad quod vſus equi propter ſe eſt eligibile, per accidẽs autem albus, vel niger. Item quia nutrire eget alimento per ſe quidem non propter ſe eligibile eſſe videbitur, igitur ea quæ ſunt propter ſe eligibilia ſequitur illud quod eſt per ſe eligibile, ſed minime videbuntur conuerti, vel vniuerſaliter per accidens bonum, quod non eſt bonũ ſuapte natura, propter quid bonum accidens ipſi bonum dicitur, nam ſic illud eſt inimicos iuſtos eſſe, quia non exiſtenti ipſi bono aliquod bonum accidit, nam non iniuria affici ab illis bonum eſt non illorum gratia, ſed noſtrũ bonum eſſe per accidens videtur, non vt diuitiæ, neque aliud quippiam inſtrumentorum bonorũ eſt bonum, ſed per ſe quidem, ſed non propter ſe. Nam per ſe quidem diuitiæ, quod ſuapte natura eſt inſtrumentum actionum bonarum, ſed non propter ſe, quia omne inſtrumentum per aliud eligibile eſt, igitur erit omne eligibile per accidens omnino per aliud eligibile, ſed illud per aliud eligibile non prorſus erit, & per accidens, nam plura ab alia eligibilia ſunt cum ſint ſuapte natura bona, ſed ſola per accidens quæ propter aliquid accidens ipſis habent eligibile. ſic enim eligibilis fit aliquãdo paupertas, & morbus, & mors, quare ſi non per ſe idem eſt cum eo, quod eſt propter ſe, neque hoc propter aliud eſt idem cum eo, quod eſt ſecundum accidens, quare nec loci iidem ſint.

Et quod cauſa boni per ſe, eo quod per accidens cauſa, quemadmodum uirtus fortuna. Nam illa quidem per ſe, hæc autem per accidens eſt cauſa bonorum, & ſi quid aliud huiuſmodi. Similiter autem & in contrario, nam quod per ſe eſt cauſa mali fugibilius eſt eo, quod per accidens, ut uitium, quam fortuna. Nam illud quidem per ſe malum, fortuna autem per accidens.

Cum dixerit eligibile per ſe eſſe eligibilius, eo quod eſt per accidens, quia etiam in cauſis eſt talis differentia, nam quædam ſunt aliquorum per ſe cauſa, quædam vero per accidens, nam per ſe ædificator domus eſt cauſa, ſed per accidens Athenienſis vel albus. ideo locum nobis quendã etiam a cauſis ad iudicium eligibiliorum aſsignat. Nam quando duo quædam bona alicuius boni, & eligibilis cauſæ fuerint, quarum vna eſt per ſe erit cauſa, & alterum per accidens eligibilius eſt id per ſe. Hic autem locus produceretur in confeſſo, & conceſſo quod quãdo aliquid eſt cauſa alicuius eligibilis, idipſum etiam eſt eligibile, ſic virtus eſt fortuna eligibilior, nam virtus eſt per ſe cauſa eorum quæ diriguntur, & fiunt ob ipſam, ſed quando etiam fortuna cauſa fieret, per accidens eſſet, nam vniuerſaliter per accidens fortuna cauſa eſſe demonſtratum eſt, ſic etiam medicina eligibilior fortuna eſſe oſtenderetur, quãdo ambæ ſint cauſæ ſanitatis. Item ſanitas bono colore eligibilior eſſet ob idem, nam ſanitas per ſe, bonum autem color per accidens boni eſt cauſa, & exerceri eligibilius ipſo ſecari, nam hoc per ſe, illud vero per accidens eſt cauſa efficiens ſanitatis. Nam quia exercetur, & qui hoc aliquo exercitatus eſt, patet ſed non ob exerceri, ſed ob ipſum vna exerceri. Item oſtenderetur ſecundum eandem rationem etiam fugibilius eſſe id quod eſt per ſe cauſa mali, quã id quod eſt per accidẽs, vt malitia fortuna, & gubernator deterior, ipſe qui nauem ſubuertit eo, cuius ob abſentia nauis ſubuerteretur. nam is eſt cauſa per accidens, ille vero per ſe eſt cauſa ſubuerſionis nauis. Similiter ratio eſt etiam de duce exercitus, & medico, nam dux quo præſente deſtrueretur exercitus, peius eo eſt qui ob abſentiam eſt cauſa cladis, & deſtructionis exercitus. idem etiã de medico.

Et quod ſimpliciter bonum eo, quod alicui eligibilius eſt, ut ſanum fieri, quam incidi. Nam illud quidem ſimpliciter bonum hoc autem alicui indigentium inciſione.

Equidẽ ſimpliciter ſana fruentibus ſanitate,& ſm naturam habentibus eã ſunt talia, ceu inambulationes, exercitia, cibus talis: quædam vero non ſimpliciter ſunt ſana, ſed quibuſdam, vt ægrotantibus, ceu inciſiones indigentibus eis,& diæte,& quies,& pharmaca: ſic etiam bona quædam ſunt ſimpliciter bona, quæ omnibus ſuapte natura habentibus ſunt talia, quędam vero alicui, vt ſanitas ſimpliciter bonum. Nam habentibus omnibus ſecundum naturã bonum ineſt, morbus autem ſimpliciter malum, fieret autem ſi alicui aliquãdo bonũ, vt Theagici, ſiquidem ipſum corporis morbigeri in philoſophia ponunt, vt inquit Plato. Similiter diuitiæ,& fama ſimpliciter bonum, fieret autem alicui aliquando bonum etiam paupertas bonum, & ignominia ſi ob paupertatẽ,& ignominiam non quicquã inſidiæ pateretur, nec tolleretur deſtrueretur que a tyranno aliquis, cũ tyrannus claros,& diuites deſtruat. His porro ſic ſe habentibus inquit eligibiliora eſſe ſimpliciter bona his quæ non ſunt ſimpliciter bona, ſed aliquibus,& aliquando,& locus manifeſtus eſt. Eſſet autem hic idem locus cum eo qui paulo ante dictus eſt, qui eſt ab eo quod eſt per ſe,& per accidens.

Et quod natura eſt eo, quod non natura, ut iuſtitia iuſto. Illud enim natura, hoc autem acquiſitiuum.

Hic locus eſt quidem idem potentia cum prædicto, nã quæ ſunt ſuapte natura bona etiã ſimpliciter ſunt bona:& quæ ſunt aduentitia non ſimpliciter, nec omnibus bona, verum differunt quo ad inſidias, non.n. quia ſimpliciter, ſed quia natura tale eſt: vniuerſaliter autem ea quæ natura cõſtant, ſunt meliora his quæ nõ natura, ſed aduenientia,& ſecundũ artes,& ſtatuta. Nam quæ ſecundũ artes ſunt naturæ æmula ſunt,& inferiora ipſa natura. Item ea quæ ſunt ſecundũ mores,& placita, & leges inferiora ſunt his quæ conſtant natura, nam quibuſdã natura peculiaris eſt, talibus etiam eſt cauſa ipſum eſſe,& quibuſdam placitum de ipſis, ſed aliquorum vel mos,& bonorũ quæcunq; ſuapte natura ſunt bona eligibiliora ſunt talibus nõ natura, vt iuſtitia, quẽadmodum igitur & omnis virtus ſuapte natura bona eſt, illud tamen apud vnũquemq; iuſtum non ſuapte natura tale eſt, ſed vel ſecundum morem, vel ſm legẽ, nam alia ab aliis ſunt inſtituta,& decreta impoſita, & ſunt ſingulis peculiaria decreta bona & eligibilia, ſed cum ſint bona. ſ. iuſtitia,& iuſta lege impoſita iuſtitia ſecundum naturam iuſto tali eligibilior eſt, quia hæc natura eſt, illud vero (non natura) nam iuſtum nunc non natura accipit, cum ſit aliquid etiam natura, nam iuſtum ſecundũ iuſtitiam factum tale vel de iuſto dicit habẽte iuſtitiam, nam eſt adueniens huic bonũ iuſtitia,& nõ natura ſiquidẽ nõ natura iuſtum, quod eſt iuſtũ, iuſtitia aũt ſuapte natura bonum eſt.

Et quod meliori, & honorabiliori ineſt, eligibilius: ut Deo quam homini, & animæ quam corpori.

Planus eſt iſte locus, nã dicit per ipſum qđ melioris bonum eligibilius eſt bono deterioris, non enim eſt dictum, vt ſi videatur, quia hoc meliore eligibilius, hoc etiã eſt eligibilius, non enim facit cõparationem horum quæ ſunt eidem bona, vel eligibilia, ſed differentibus naturis. Verum hic locus indiget diſtinctione aliqua, nam ſi ſimpłr videtur accipere eligibilius ſuapte natura,& non faciendo iudicium ipſorum ſimpliciter locus eſt verus, quia aũt hoc meliori,& honorabiliori, quatenus melius eſt, & honorabilius eligibile eligibilius eligibile nõ tali,& magis bonũ. Porro quæ diis eligibilia ſimpłr eligibiliora,& meliora eligibilibus ab hoĩbus, vt ĩmortalitas, vel vniuerſorũ digeſtio,& impoſitas ſunt eligibiliores, ſapiẽtia, ſanitate, diuitiis, virtute philoſophia, q̃ talia ſunt de numero eorũ q̃ ab hoĩbus eligũtur. Si aũt iudicium eligibilioris eligibiliori fieret, nõ amplius ſimpliciter ſanus locus eſſet. Non.n. eligibilia diis eligibiliora virtutibus a nobis, ſiquidẽ impoſſibilia plura ſunt nobis eorum quæ eliguntur ab illis, equidem inſenſati ſtupidique eſt hominis eligere impoſſibilia. Ideo indigeret adiectione hac, ſi poſſunt eſſe ambo, nam ſi eſſent ambo poſſibilia facienti iudiciũ de eligibiliore, eligibilius hoc quod eſt eligibile meliori,& honoratiori, vt cõmunis vtilitas eligibilior eſt propria vtilitate, nã ambæ ſunt poſſibiles homini,& diis communis vtilitas eſt eligibilis,& ſecundum naturam. ſimiliter etiam benefacere eligibilius quam bene pati. Nam diis eligibile eſt benefacere, & ambo ſunt poſſibilia homini, ſic etiam ſi animæ ſoli eligibile eſt prudenter agere,& vniuerſaliter virtutes,& corpori ſanari,& calere, roburq; habere, eligibilius eſt ſapere prudenterq; agere,& virtutes,& vniuerſaliter eligibiliora ea ſunt, quæ honoratiori,& meliori eligibilia ſunt. Nam anima eſt longe corpore melior. ſimiliter etiam ſcire eſt eligibilius ipſo ſentire, quia ſentire magis ad corpus attinet (nã p corpus fit) ſed ſcire propriũ & peculiare eſt animæ. Verum differret hic locus aliam prædicto, hoc etiam quod magis eligeret prudens, quam bonus vir, quia in illo a magis eligibili meliori fiebat argumentum cum ambo eſſent eligibilia eidem. Hic autem quando aliud quidem fuerit meliori eligibile,& aliud deteriori, illud quod meliori oſtẽderetur eſſe eligibilius, vt ſe habet anima ad corpus, non enim ambo vtrique eligibilia ſunt. Item ibi quærebatur eligibilius eligibile, hic autem ſimpliciter eligibilius,& non hoc alicui.

Et quod melioris proprium, melius quam quod peioris: ut quod Dei, quam quod hominis. nam ſecundum communia quidem utriſque nihil differunt ab inuicem, propriis autem alterũ alteri differentiis ſupereminet.

Cũ aſſignauerit locum ob eligibile meliori cõſtituentẽ eligibilius, quia non omnino eligibile alicui, iam eſt etiam proprium eius, nã ſanitas eſt eligibilis homini, non tamen propriũ homini eſt ſanare: porro nunc a proprio aſſignat locũ, nã melioris proprium melius eſt eo, ꝙ eſt deterioris propriũ minime faciendo ſm cõparationẽ eligibilius, ſed ſecundũ ſimpliciter melius. Nã hoc melioris ſi nõ poſſe deteriori fuerit, nec eligibilius erit ei, vel melius ſimpliciter,& eligibilius ſimpłr eſſe accipit, ideo & differẽtiis ipſis vtitur, nõ enim comparationem facit eligibilioris alicui ſemper, ſed etiam ſimpliciter,& ſm propriã naturam, vt faciebat etiam in primo loco. Quod vero melioris propriũ melius ſic demonſtrauit ob id, quia melius, & ſecundum aliquid melius eo, ſed ſecundum communia,& ſimilia peiori,& meliori neutrum excedit neutrũ. Neq; enim differt. proinde relinquitur vt differentia ſit ſecundum propria ipſorum,& ſecundum hoc melius excedit, deterius, ſi autem ſecundum hæc differentia,& exceſſus ineſt ipſis,& melioris proprium melius erit, ceu ſi Deus, homo,& equus animalia ſecundum genus cõmune nõ differrent inter ſe, ſed cũ melior ſit Deus homine,& homo equo, relinquitur differentiam ipſorum eſt ſecundum propria, ſi ergo Dei proprium eſt immortalitas,& hominis ſuſceptiuum eſt ſcientię propriũ,& equi hinnibile, certe ĩmortalitas eſt melior ſcientiæ ſuſceptiuo, & ſcientię capax melius eſt hinnibili. Sic etiam ſi animæ proprium eſt impetus, motuſq; & corporis fluxus,& momentum inclinatio, certe impetus motuſve eſſet momẽto inclinationeve melior, quia & anima corpore lõge melior eſt, videtur aũt mihi melius, & peius ipſa accipere in his quæ ſunt ſimilis generis, quia etiam eſt comparatio in habentibus conuenientiam inter ſe. Ideo

etiam dixit, nam ſecundum communia quidem vtriſque nihil inuicem differunt, perinde ac comparanda debeant etiam habere quædam communia.

Et quod in melioribus uel prioribus, uel honorabilioribus eſt melius, ut ſanitas, robore & pulchritudine, nam illa quidem in humidis & ſiccis, & (ut ſimpliciter dicatur) ex quibus prius conſtitutum eſt animal, hæc uero in poſterioribus, nam robur in neruis & oſsibus, pulchritudo autem membrorum quædam commenſuratio uidetur eſſe.

Locus talis eſt ſi comparatorum inuicem ſm eligibile aliud in melioribus fuerit, & aliud in peioribus, vel aliud in prioribus, & aliud in poſterioribus, vel aliud quidem in honoratioribus, & aliud in talibus minus, melius eſt id quod eſt in excedentibus, vt ſi quæreretur, igitur ſcientia, vel ſanitas eligibilior, oſtenderetur autem quod ſcientia ſit eligibilior cum ſint ambæ eligibiles & ſciẽtia in anima, & ſanitas in corpore, & melior eſt anima corp͂e. Quod in prioribus etiam ſiquidem ſanitas conſiſtat in commenſuratione primarum corporearũ virium, quæ ſunt caliditas, frigiditas, humiditas, ſiccitas, illarum autem robur eſt in commẽſuratione neruorum ſimilium partium, & oſsium, atq; ſpiritus, & pulchritudo in cõmẽſuratione diſsimilium partium, ceu faciei, colli, manuum, & aliarum partiũ quæ poſteriora ſunt primis viribus, eadem rurſus ratione oſtenderetur, & robur eſſe eligibilius pulchritudine, nã prima quæ ſunt ſimiliũ partium in nobis, in quibus robur eſt ſunt priora his quæ ſunt diſsimilium partium in quibus eſt pulchritudo, nam vnumquodque diſsimilarium partium ex ſimilaribus componitur, vt facies ex oſsibus, & neruis, & carnibus, ideo & ſimul tolluntur ſublatis illis, & non ſimul deſtruunt ſublata. Rurſus ſi quæreretur vtrum eligibilior ſit contemplatio, quam actio oſtenderetur quod contemplatio, eo quod eſt circa honorabiliora, & præſtantiorẽ actionem in ipſa, nam actio circa agibilia, & ea quæ ſunt in nobis, ſed contemplatio circa diuina, & quia ineſt præſtantiſsimæ parti animæ, nam mens eſt honorabiliſsima potentiarum animæ, cuius actio eſt contemplatio.

Et finis iis, quæ ſunt ad finem, eligibilior uidetur eſſe.

Fere hic locus cõtinetur in eo, qui iã dictus eſt paulo ante .ſ. qui dicit, & ꝓpter ſeipſum eligibile eligibilius eo, quod eſt propter alterum. nam finis propter ſe eſt eligibilis, & illud ad finem ob aliud, nam propter finem eſt, verum differunt, quia ibi ea, quæ ſunt ad finem non cõparabantur fini ſed eligibilibus propter ſe, & quocunq; ea quæ ꝓpter alia eligibilia vniuerſaliter, & non propter ſe tanquã ſint finis ipſorum erant eligibilia, ſed propter aliquid aliud. Hic autem finium, & eorum ad fines fit comparatio, ſic ſanitas eligibilior eſſe exercitiis oſtenderetur, ceu in ambulationibus, cibis, vniuerſaliterq; diæta, quia ſanitas eſt finis, & hæc ſunt illius gratia. Itẽ felicitas, virtute, ſanitate, diuitiis, atq; aliis bonis, nam finis, hæc autem ſunt illius gratia. Item ſcire eligibilius diſcere, & ſecundum habitus agere, eo quod eſt habitus habere.

Et duorum, quod propinquius eſt fini.

Locus iſte habet cõparationẽ in his quæ conferunt ad finem. nam ſi fuerint duo quædam ad vnum aliquem finẽ habentia relationem, illud quod eſt proximius fini eſt eligibilius, & melius eo, quod eſt remotius a fine, vt ſanitatis cauſa eſt exerceri, ſecare, ſed quia exercitiũ eſt proximius ſanitate, igitur melius, & eligibilius, nã quod eſt proximius fieri videtur habere eandem rõnem ad cauſam, quæ eſt ante ipſum, cum ipſa ſit finis ad ipſum. Nam finis aliquo modo etiam eſt hæc illius, ſic etiam ſm virtutem actio habitu eligibilior eſt, nam proximior felicitati eſt, quæ eſt finis amborum. Videtur etiam ſic ſana pharmaca, vt conſeruatiua eligibiliora eſſe efficientibus ipſam, nam ſimul ſunt cũ ſanitate, & quædã ſunt ad eam, ſic etiam equitandi ars melior eſt, ea quæ facit frenum, cum ambæ cõferant ad militiam, quia proximior eſt ars equitandi. Item ars fabricandi eſt melior arte quæ docet ligna ſecare, cum ambæ ſint vtiles ad artẽ deſtruenda naue. Itẽ melior eſt ars exercendi ipſa medicina, cum ambæ conferant ad bonã habitudinem.

Et omnino quod ad uitæ finem, eligibilius, quam quod ad aliud aliquid: ut quod ad felicitatem contendit, quam quod ad prudentiam. Nam quod ad felicitatem contendit, eligibilius.

Nam quæ ad finẽ vltimum, & perfectiſsimum cõferũt eligibiliora ſunt conferentibus ad aliquid aliud, nam finis perfectiſsimus vltimuſque, qui eſt felicitas, quippe cuncta alia in hanc relationem habeant, ſi ergo & aliorum fines ad felicitatẽ habent relationem, patet quod etiam quæcunque conferunt aliquid ante illa, poſteriora erunt his quæ conferunt ad felicitatem. ſed hic locus eſt potentia idẽ cũ ſuperiore. Nã quia vnus eſt finis vltimus, etenim alia quæcũque videntur fines aliorum eſſe, ſunt gratia vltimi finis, & fines aliorũ quorundã etiam ipſa ſunt gratia vltimi finis, ſed differentia eſt inter hos locos, quia quædam proxima ſunt vltimo, & perfectiſsimo fini, & quædam remota, vt felicitas quidem vltimus finis, prudentia autem finis etiam ipſa, ſed nõ alicuius exiſtens, & ipſa eſt gratia felicitatis, fit igitur, & ipſa, & ea quæ ob ipſam habentia finem felicitatẽ gratia felicitatis, ſed prudentia proxima eſt felicitati, nã proxime ei eſt finis, ſed prudentiæ factiuum, ceu educatio proximã quidem finem habet ipſam prudentiam, ſed vltimũ ipſaq; felicitatem. Nam proximior eſt prudentia felicitati, quam educatio, & efficientia prudẽtiæ, conſentaneũ eſt vt ipſa ſit eligibilior. Si ergo quæreretur an ſanitas eligibilior ſit, quam diuitiæ, quia ſanitas ad finem vitæ habet relationem .i. ad felicitatem, ſed diuitiæ ad actiones liberales quæ etiam habent relationem ad felicitatem, erit quoque ſanitas eligibilior diuitiis, & efficientibus prudentiã. Actio quoque ſecundum iuſtitiam eligibilior eſt, nam ipſa eſt effectrix felicitatis. Oſtenderetur autem per hunc locum, quod virtus eligibilior ſit honore regio, ſiquidem finis virtutis ſit felicitas, ſed honoris regii finis eſt imperare alicui genti.

Et poſsibile impoſsibili.

Hoc autem non amplius ſimpliciter eligibilius, ſed eligibili. planus autem locus eſt, nam ſi comparatorum aliud fuerit impoſsibile, & aliud poſsibile, eligibilius eſt poſsibile huic cui aliud eſt impoſsibile, ceu quia longa vita homini eſt poſsibilis, ſed ĩmortalitas eſt impoſsibilis eligibilior, erit homini ipſa longitudo vitæ, quam immortalitas. ſimiliter etiam moderate pati, quam ipſa impaſsibilitas, nã ſimpliciter ĩmortalitas eſſet eligibilior, & impaſsibilitas, quia meliori vt Deo hæc ſunt eligibilia. nam quod impoſsibilia dicit eligibilia non his dicit, quibus ſunt impoſsibilia, ſed ſimpliciter ſi eſſent talia, demonſtrauit per hoc, quia efficit comparationem hanc ſecundum eligibilius etiam de impoſsibili, nam hoc eligibilius, ſimpliciter igitur poteſt, & impoſsibile eligibilius exiſtens oſtendi, quam poſsibile, ſed eligibili poſsibile eſt eligibilius.

Amplius cum duo effectiua fuerint, cuius finis melior, & ipſum melius.

Obſcure dictũ eſt ob breuitatẽ, ſed locus ẽ talis, ſi duo quædã fuerint effectiua finiũ, cuius finis melior, & eligibilior, & ipſum melius eſt, ſic oſtẽderetur educatio exercitiis eẽ melior, ſiquidẽ exercitia ſunt ſanitatis effectiua, ſed educatio prudẽtiæ, & ẽ prudẽtia eligibilior ſanitate. Rurſus exerceri eligibilius eſt quã lucrari, nã hoc diuitiarũ eſt effectiuum, hoc vero ſanitatis, igitur melior eſt ſanitas diuitijs

Patet autē quod ſi ambæ acciperētur effectiuæ propriarū finium, vel ſiſt locus ſanus eſt. Nā ſi finis fuerit proxime effectiuus minus eligibilis, & remotius ab eligibiliore non omnino effectiuum eligibilioris eligibilius erit. Non enim eligibilius eſt ſcindere, quam lucrari, & tamen aliud ad ſanitatē confert, & aliud ad diuitias ducit, ſed plurimū abeſt ſcindere a ſanitate, & magis longe, quam lucrari a diuitiis.

Cum autem ſit effectiuum, & finis, ex proportione quando pluri ſuperat finis finem, quam ille proprium effectiuum, (ut felicitas pluri ſuperat ſanitatem, quam ſanitas ſalubre,) effectiuum nimirum felicitatis melius erit ſanitate. Nam quantum felicitas ſuperat ſanitatem, tantum & effectiuum felicitatis ſuperat ſalubre. Sanitas autem ſalubre minus ſuperabat. Quare plus ſuperat effectiuū felicitatis ſalubre quam ſanitas ſalubre, quapropter effectiuum felicitatis melius ſanitate. Manifeſtum igitur, quoniam eligibilius effectiuū felicitatis, quam ſanitas, nam id plus ſuperat.

Cū dixerit per locū ante hūc, quod eſt effectiuū melioris finis melius eſſe, perinde ac fines habeāt inter ſe pportionē, & ipſa effectiua, nā quanto finis finē excedit, tanto etiā effectiuū excedit effectiuū. Hac igitur pportione utēs quendā locū nos docet, quæ vtentes poterimus cōparare finē alicuius, & factiuū aliquod alterius finis, nā valde elegans, & exacta inuentio loci eſt. Nam inquit quod ex hoc quod inueniemus proportionē, & in hoc excellentiā, & eligibilius, nam ſi accipiamus, & proprium finem effectiui comparati ipſi fini, cuius eſt effectiuū, & rurſus finis comparati effectiuo propriū effectiuū, & inueniemus quanto excedit finis effectiuum, comparati finis ipſi, patet quod etiam habebimus quanto comparatum effectiuum excedit effectiuum quod eſt comparati finis effectiuum, nam vt finis, ſic etiam effectiuum, vt oſtenſum eſt per locū ante hunc. His igiť ſic ſe habētibus ſi finis ipſius finis plus extiterit, quam finis contentus propri effectiui, erit etiam effectiuum excedentis finis plus exiſtēs finis effectiui exceſſi, quam finis exceſſi effectiui proprij. Nam ſi quanto finis finem exceſſit, tanto etiam effectiuum excedit effectiuum, & plurimo finis excedit finem, quam contentus finis proprium effectiuum, patet quod etiam effectiuū longe plus excedet effectiuum, quā proprius eius finis, ſed id quod excedit idem plus eſt melius excedētis minus, igitur excedet effectiuum etiam finem cui comparatum eſt, & eligibilius ipſo erit, vt eſto prudentia effectrix felicitatis, & quæratur vtrum prudentia ſit eligibilior cum ſit effectrix felicitatis, quam ſanitas, quæ etiam finis eſt, porro ſi acceperimus felicitatem, cuius prudentia eſt effectrix, & quod eſt effectiuum ſanitatis exiſtentis finis, vt exercitium, erit velut finis ad finem felicitas ad ſanitatem, ſic etiam effectiuum ad effectiuum prudentia ad exercitium. Nam vt ſe habet felicitas ad prudentiam proprium effectiuum, ſic etiam ſanitas ad proprium effectiuum, quod eſt exercitium, ſic aūt ſe habentibus, & vt præcedens ad præcedens felicitas ad ſanitatem, ſic conſequens ad conſequens, ſcilicet prudentia ad exercitium, porro quanto eligibilior eſt felicitas ſanitate, tanto etiam prudentia exercitio. His poſitis rurſus quærentes, ſi quātum excedit felicitas ſanitatem, & ſanitas exercitium, quod erat ipſius effectiuum, vel plus, vel minus. Nā ſi plus exceſſerit felicitas, quam ſanitas, vel ſanitas, quam exercitium, erit etiam prudētia effectrix felicitatis plus excedens exercitium, quam ſanitas. ſi autem plus ipſum excedit, patet etiam quod eligibilior erit ſanitate, nam cum plus excedat ipſum etiam excederet hanc. Si vero æqualiter felicitas ſanitatē, & ſanitas exercitiū excederet, æqualiter etiā prudentia exercitiū excederet, & ſanitas, ſi vero æqualiter, ſiſt etiā erit eadem virtus, ſi vero minus felicitas excedit ſanitatē, vel ſanitas exercitium, minus etiā prudentia excederet exercitium, quam ſanitas, ſed cū minus excedens, patet etiam quod minus ipſa eſt eligibilis, & ſic eſſet finis minus eligibilis oſtenſa ſanitas, quam ipſum effectiuum, ideſt prudentia cui comparabatur. Item oſtenderetur felicitas plus excedens ſanitatem, quam ſanitas exercitiū. eo quod non ſic eget felicitas ſanitate, vt ſanitas eget exerceri, nam exerceri eſt effectiuū ſanitatis, ſed ſanitas, et ſi confert ad felicitatem, ſed non velut efficiens eius, ſed remotius, quare plus excederet felicitas ſanitatem, quam ſanitas exercitium, nam plus etiam prudentia excedit exercitium, quam ſanitas. Illud vero quod idem excedit ſecundum bonum, & eligibilius eſt, ſed non ſolū inuenit locū nō ſuperflue, ſed etiā interpretatus eſt viriliter & breuiter.

Amplius melius eſt, quod propter ſe, & honorabilius, & laudabilius. Vt amicitia diuitiis, & iuſtitia ſanitate, & robore nam illa quidem propter ſe honorabilium, hæc uero non propter ſe, ſed propter aliud nullus enim honorat diuitias propter ſe, ſed propter aliud. Amicitiam uero propter ſe, & ſi nihil nobis debeat aliud ab ea eſſe.

Communiuſ nunc nominibus vtitur his. ſ. meliori, honorabiliori, & laudabiliori. Nam in diuiſione bonorum dixit quædam honorabiliora eſſe principaliora, vt deos, parentes, felicitatem: bona aūt, & laudabilia virtutes & actiones ſecundum ipſas. Potentias autem dixit quibus ineſt vti bene, & praue. Et vtilia ea quę ſunt horum effectiua bonorum, & conferentia in eadem, nunc autem bonū laudabile, & honorabile, videtur etiam dici de bonis, vt viribus, et potentiis, ſed locus eſt talis, qđ per ſe melius, ideſt ſuapte natura melius, & honorabilius, & laudabilius, & eligibilius eo quod eſt minus ſuapte natura tale eligibilius eſt. Nā melior ſuapte natura, & honorabilior, ac laudabilior eſt amicitia diuitiis, ſimiliter etiā iuſtitia fortitudine, nam diuitiæ & fortitudo roburque, & ſi per ſe bona & pulchra, ac honoris & ſtudio digna eſſe videntur, ſed ad alterum eſt relatio electionis ipſorū, quippe diuitiarū relatio fit ad vſum, & roboris ad faciendum propoſitum ſine impedimento. ſed amicitia, & iuſtitia propter ſeipſa honorantur. Sed aliquis quereret, quo hic locus differt a prædicto paulo ante, in quo dixit ea quæ per ſe eligibilia ſunt eligibiliora his quę ſunt per accidens, vel ea quæ propter ſe eligibilia his quæ propter alia eligibiliora. Equidem in illis eligibilia propter ſe dixit eligibiliora eſſe his quæ propter alia, & ea quæ ſunt eligibilia per ſe his quæ ſunt eligibilia per accidens comparans vtilia bonorū eligibilibus propter ſe. Non enim oportet hos locos ab exemplis iudicare, hic autem bonorum, & honorabilium quæ ſunt habentia melius propter ſe, & honorabilius, & laudabilius inquit eſſe eligibiliora, perinde ac ambo habeant idem propter ſe, quamuis vtrum magis, quam alterum. Sic autem differret hic locus ab illo etiā in quo dixit, & natura ab eo, quod non natura, nā hæc ambo ſunt natura, nam amicitia, & iuſtitia diuitiis, & robore ſecundum melius eſſe propter ſe, & honorabiliora, & laudabiliora etiam ſunt eligibiliora, cum ſint hæc etiam natura eligibilia, illud autem contextus, nullus enim honorat diuitias propter ſe, ſed propter alterum non eſt deſtructiuum huius diuitias, ſcilicet eſſe ſuapte natura eligibiles. Nā quatenus inſtrumentum tale, quatenus autem in ſua natura habet aliquod dignum ſtudio ad actiones ſecundum virtutem inſtrumentum eſt, ſed non a ſtudioſo ad actiones ſecundum virtutem fit inſtrumentum tale eſt per ſe bonum & eligibile, nam habet ſuapte natura vt ſit vtile, nam quod non ſtudioſus talem efficiat ipſum, patet eo quod ipſe non efficit paupertatem talem, atque vtendo, hac etiam diuitiæ præ paupertate eligentur.

Amplius

*Amplius quando duo aliqua fuerint ſibimet ipſis ſimilia, et
non poterimus præeminentiā aliquā conſpicere, alterius ad al-
terum, videndum ex iis, quæ ſequuntur. Nam cui conſequens eſt
maius bonum, hoc eligibilius. Si autem ſint conſequentia ma-
la, id cui conſequens minus malum eſt, hoc eligibilius eſt. Vtra-
que enim cum ſint eligenda, nihil prohibet moleſtum quid ſequi.
Dupliciter autem ab eo, quod ſequitur conſideratio eſt. Nam
& prius et poſterius ſequitur, ut addiſcentē ignorare prius, ſci-
re autem, poſterius: melius autem, ut plurimum, quod poſte-
rius ſequitur. Sumendum igitur eorum, quæ ſequūtur, quodcum
que fuerit utile.*

Locum nobis tradit ex conſequentibus, nā quādo quo
rum faciamus cōparationem quærentes, vtrum eſt ipſorū
eligibilius ſi fuerint ſimilia inter ſe, & ob id difficile iudicio
& difficilem comprehenſione habuerit excellentiā, opor-
tet (inquit) ex conſequentibus iudicium ipſorum facere,
nam quod ſequitur maius bonum aliis ſimilibus exiſtenti-
bus ipſis, hoc eligibilius eſt, ſi vero mala fuerint ea quę con
ſequuntur ipſa, nam nil vetat eligibilibus quibuſdam exi-
ſtētibus extare aliqua difficilia, & fugibilia, quod ſequitur
minus malum, hoc erit eligibilius, vt quærentes vtrum di-
ſcere, quam exercēri eligibilius, & non egens quā id quod
indiget, accipiemus quæ ſequūtur hæc. Sequitur autē hoc
diſcere ipſum ſcire, & ipſum exerceri ſequitur ſanare, ma-
ius igitur dicemus bonum eſſe diſcere, quam exerceri, &
eligibilius ſimiliter, & non egens eo quod eget, quando
quærimus, vtrum eligibilius ſit benefacere, quam bene pa
ti, quia hoc benefacere ſequitur hoc, ſimiliter diis, & non
indigentibus eſſe, & illud bene pati eſt mortalium, & eo-
rum qui egent dicemur, quod benefacere eſt eligibilius ip
ſo bene pati. Sic quoque oſtendetur eligibilior eſſe conti-
nentia, quam tolerantia, ſiquidem cōtinentiā ſequetur ip-
ſum vincere, & tolerātiam non inferius fieri ſuperarique.
Equidem eligibilius eſt vincere, quam non ſuperari, ſed ſi
fuerint ſequētia mala iudicium eligibilioris faciemus a mi
nori, malo, nam ſi quęramus vtrum eligibilius ſit curari, quam
nauigare, quia ipſum nauigare ſequitur naui præeſſe; atq;
vehi naue, & curari, medērique ipſum vrere, & ſecare, &
eſt maius malum ipſum vrere, quā nauibus vehi, dicimus
eligibilius eſſe nauigare, quam curari. ſed in eiſdem ipſis, et
a bonis ſequentibus ea eſt faciendum iudicium, nam quia
ipſum curare ſequitur ſanitas, & nauigare, vel lucrum, vel
narratio, & maius bonum horum eſt erit ſanitas, & ſecun
dū hoc curare erit eligibilius ipſo nauigare. Itē vtētes hoc
loco poſſunt oſtendere vitā contēplatiuam eſſe eligibilio-
rem actiua. Nam ſequitur contemplatiuum hoc deſpice-
re, nihilipendere, aſpernari, ſed actiuam ſequitur inuidere
inſidiari, quę ſunt maiora mala, quam deſpicere, & aſper-
nari. Item oſtenderetur, quod fama eſt eligibilior diuitiis,
quia famam exiſtimationemque ſequitur mollities, ſed di-
uitias, ira, iniuria, quæ eſt maius malum, quam mollities,
& ſic eligibilibus comparatis exiſtentibus poſſunt oſtendi
quædam mala quæ ſequuntur ea. Item a conſequentibus
malis. & fugibilibus exiſtentibus poteſt oſtēdi quod aliud
eſt alio fugibilius, nam quia iniuriā inferre ſequitur ipſum
odio habere, & iniuria affici, ſequitur ipſum miſereri, &
eſt maius malū odio habere, quam miſereri, minus fugien
dum erit iniuria affici, quam iniuria efficere. Rurſus ſi ſuis
familiaribus inſidiari maius malum, quam alienis, ſequitur
autem ſeditionem hoc familiaribus inſidiari, & bellum ſe
quitur inſidiari alienis, minus fugiendum erit bellum gere
re, quam ſeditionem mouere. ſic etiam oſtendetur quod
furor ſit minus malum, quam ira, ſiquidem furor inſaniāq;
ſequitur non fieri voti cōpos, et irā ſequitur peccare, quod eſt
maius malum, quæ nō fieri voti cōpotē. Dicit etiam quan
dam driam quorundam ſequentium. nam quædā ſunt tempore
priora his quæ dicuntur ſequi, quędam vero poſteriora, &
& fieri ſolet plerūq; in conſequentibus, vt poſteriora ſint
meliora prioribus, nam ipſum diſcere, primo quidē ſequi-
tur ipſum ignorare, nam ſi diſcit ignorat, nam in ſuppoſi-
tione eſt illatio, & conſequutio, quare poſterius eſt ſcire,
nam ſi didicit ſcit. Item curāri velut primū ſequitur ægro-
tare, ſi. n. curatur ægrotat, tanq̃ ſecundum ſit ſanari, & curari, nā
ſi curatur ſanatur. Item ipſum lucrari, vt primum ſequitur
ipſa paupertas, vt autem ſecundum ſequitur habere nummos. Itē
tempore, & generatione vt primum non eſſe, vt poſterius eſſe.
econtra in corrūpi, & vniuerſaliter in fugibilibus. Etenim
morbum velut primum ſanitas, vt autem poſterius corru-
ptio. Item amiſsionem vt primum poſſeſsio, vt vero poſte
vero poſterius egeſtas. Item in his quæ rediguntur in ſerui
tutem, ſeu in captiuis, primum quidem libertas, poſterius
autem captiuitas, & ſeruitus; quare ſunt in quibus primū
melius, & ſecundum deterius. Cum ergo oſtēderit conſe-
quentium duplicitatem inquit, ſemper oportere hoc acci
pere cōſequentium quod ad oſtēſionem ſubiecti vtile eſt.
Nam in his conſequentibus bonis poſterius oſtendemus,
quod diſcere eſt eligibilius ipſo ſanari, quia illud ſequitur
ſcientia, & hoc ſequitur ſanitas, ſed maius bonum eſt ſani-
tate ſcientia, & ſcire ſanari, quia hoc ſequitur illud quo ani
ma bene diſponitur, hanc vero illud quod eſt bene ſe habe
re corpus cum ſit minus, quam animā bene diſponi. Rur-
ſus autem ex malis ſequētibus poſterius oſtēdetur cupidū
amicūq; eſſe contemplationis eligibilius eſſe, quam robur
corporis habere. Nam ſequitur amicos contemplationis
malum neceſſariorum, ſcilicet negligentia & ignorantia,
ſed robuſtos corpore audacia, & iniuria, quę eſt maius ma
lum, quam ſit neceſſariorum negligentia, & ignorantia, et
ex poſterius bonis, & malis oſtēderetur eligibilius eſſe bel
lum gerentes mori, quam hoc fugientes captiuos fieri. Nā
eos quā in bello moriūtur ſequitur bonum hoc gloria, ſed
malum miſereri, ſed fugientes bonum ſequitur viuere, &
malum in ſeruitutē redigi. proinde ſi vita gloria eſt maius
bonum, & miſereriq; ſeruitus minus malum, ſecundū am-
bo certe eſſet eligibilius mori bellum gerentem, quam fu-
gienti in ſeruitutem redigi, ſed propter prima ſequētia bo
na, & mala oſtenderetur rurſus diſcere eligibilius eſſe, quā
ipſum ſanari. Nam ipſum diſcere præcedit velle ignorātia
liberari, & ipſum ſanari præcedit velle liberari morbo, &
ambobus exiſtentibus eligibilius velle ignorantia liberari
eſt eligibilius, quare & hoc quod ſequitur eligibilius eſt,
econuerſo ſe habent mala præcedentia ipſa. Nam ipſum
diſcere ignorantia pręcedit, & ipſum ſanari morbus, & eſt
minus malum morbus, quam ignorantia, quare ſecūdum
hoc videretur eligibilius eſſe ipſum ſanari, quam diſcere,
vel non proprie hæc conſequentia, ideo reducerentur ad
alium locum exiſtimātem eligibilius eſſe, per quod maius
aliquis a malo ceſſat, vel per quod minus. Item ad vtilitatē
propoſiti poteſt accipi viciſsim ſequentis prius, & illius po
ſterius ſequentis, nam ſcientiā voluptatē oſtendemus eſſe
eligibiliorem accipientes ſcientiæ id quod prius ſequens
ipſam eſt, quod ē diſcere, & voluptatis poſterius quod eſt
frui, quia eligibilius eſt diſcere, quam frui, erit etiam ſcien
tia voluptate eligibilior.

*Amplius plura bona, paucioribus, uel ſimpliciter: uel quan
do altera alteris inſunt, pauciora in pluribus. Inſtantia, ſi ali-
cubi alterum alterius gratia. Non enim eligibiliora utraque,
quam unum, ut ſanum fieri, & ſanitas, quam ſanitas. Eo quod
ſanum fieri ſanitatis gratia eligimus.*

Plura inquit bona eligibiliora eē paucioribus, vel ſimpliciter

quando differentia inter ſe acciperentur, vt ſanitas, & nobilitas, diuitiæ, monumentum, honos, robur. Nam ſimpliciter hæc accepta ſunt, & differentia inter ſe, eo quod in diuerſis nihil diuerſorum eſt, vel non ſimpliciter, ſed quando diuerſa in diuerſis, & pauciora in pluribus fuerint contenta, nam videtur hoc verus eſſe, nam in ſimpliciter, & omnino diuerſis non verum, nam poſſunt pauciora numero eſſe meliora pluribus ſi fuerint pauciora maiora, & plura non talia, nam iuſtitia cum prudentia eligibilior eſt ſanitate, diuitiis, fortitudine, pulchritudine, nobilitate ſimul acceptis, ſed minime hoc fieret ſi pauciora in pluribus, nã ſanitas, et diuitiæ honor, & nobilitas eligibiliora ſunt ſanitate, & diuitiis, ſed cum dicat locum inquit ipſum habere inſtantiam. Nõ enim prorſus plura ſunt eligibiliora paucioribus, ſi aliqua quidem continerent, & aliqua cõtinerentur, nã quando acciperentur duo bona. ſ. finis, & illud cuius gratia, vt ſanari, & ſanitas, & cõpararetur ad ſanitatẽ quæ inerat primis duobus dictis bonis non ſunt ea duo eligibiliora ſanitate, quanquam plura ſint, quia ſanari gratia ſanitatis eligimus. Similiter ſcientia cum ipſo diſcere non eſt eligibilior ſcientia, q̃ eſt vna de illis duobus, quia diſcere ob ſcientiam eligimus. Item nec felicitas cum virtutibus eligibilior eſt ſola felicitate, quia in felicitate cõtinentur, & virtutes. Item ipſo benefacere ciuitati continetur, hoc etiam benefacere familiaribus, quare nõ eſſent ambo eligibiliora hoc benefacere ciuitati. Et bona habitudo continens in ſeipſa ſanitatem non ſit eligibilior ipſa ſanitate. Non enim continuantur quæ continentur cum ipſis continentibus, vt in primo de moribus dictum eſt, ideſt non cõparantur. ideo oportet determinare illud in his eſſe plura, & continentia bona eligibiliora paucioribus, & contentis in his quæ ſunt apta nata numerari.

Et non bona, bonum nihil probibet eligibiliora eſſe, ut felicitatem, & aliud aliquid, quod non eſt bonum, iuſtitia, & fortitudine.

Dicit quod bonũ aliquod cũ nõ bono nihil ꝓhibet pluribus bonis eligibilius eſſe, nõ. n. oĩa nõ bona aſſumpta bonis eligibiliora eſſent, ſed ſi bonum cum non bono cõponeretur, nam illud eſt impoſsibile. Potentia aũt inſtãtiam, quam nos diximus ad primum dictum, quod plura bona paucioribus ſimpliciter eligibiliora ſunt, ꝑ hæc ponit, prudentia enim cum aliquo indifferenti, vt lechito paruo, vel tumore duro, vel mollitie capillorum, vel diſtantia, vel deambulatione, vel aliquo malo paruorũ, vt ignominiæ eligibilior eſt ſanitate, diuitiis, robore. Si vero cum aliquo malo exiſtens prudentia eligibilior ſimul exiſtẽtibus pluribus bonis, vt diuitiis, nobilitate, exiſtimatione, patet quod etiã ſola erit eligibilior ipſis. Sic autem non amplius plura bona paucioribus eligibiliora eſſent, neq; ſi nõ finis fuerit plurium oppoſitus ipſis, ſimiliter & felicitas cum aliquo indifferenti eligibilior eſt prudentia, & fortitudine.

Et eadem cum uoluptate magis, quam ſine uoluptate.

Hic locus non efficit cõparationẽ aliorũ ad alia, ſed eorundẽ ad eadẽ, nã ipſa bona cũ voluptate eligibiliora ſunt, quã ſine voluptate, & fortitudo cũ voluptate eligibilior, q̃ ſine eadem, vel ſi etiã voluptas eſſet ſuapte natura bonũ, eſſent etiã hic plura bona eligibiliora paucioribus oſtendẽs hoc, quia minora pauciora in pluribus continentur.

Et eadem cum indolentia, quam cum triſtitia.

Item ſi cum non voluptate eadẽ fuerint, ſed carẽtia doloris eligibiliora fiunt cũ aliquo malo, quam ſi ſine hoc acciperentur, ſi cum triſtitia eſſent, & merito, nam eadẽ minus fiunt eligibiliora cum aliquo malo, quam ſi ſine hoc acciperentur, vnde perſpicuum eſt, quod dicit indolentiã carentiamque triſtitiæ, aliud quid a voluptate.

Et unamquodque in quo tempore magis babet, in hoc & eligibilius: ut carentia triſtitiæ in ſenectute, magis quam in iuuentute. Magis enim in ſenectute ualet. Secundum hæc autem, & prudentia in ſenectute eligibilior. Nemo enim iuuenes eligit duces, eo quod non conſtat eos prudentes eſſe. Fortitudo autem econtrario, in iuuentute enim magis neceſſaria ſecundum fortitudinem operatio. Similiter autem & in temperantia. Magis enim iuuenes quam ſenes concupiſcentiis ſtimulantur.

Per hunc locum oſtẽdit quod eligibiliũ vnũquodq; eligibilius eſt in illo tpe in quo plus poteſt, poteſt aũt vnumquodq; plus, quando maxime eſt eius vſus, nam oſtendit vniuſcuiuſq; potentiã, & vim vſus maxime, & merito, nã plenum, neq; voluptate frui, neq; triſtari dicit, equidem illum voluptate frui qui nutritus eſt in ipſa indigentia dicit, & qui non videt aliquid ſuaue, nec audiens aliquod tale, neq; delectatur, neq; triſtatur, ſed delectatur qui eſt in his ceu quia eligibilior eſt carentia doloris. Equidẽ ſenes ſunt iuuenibus triſtiores, nam iuuẽtus habet cõnaturalem ſibi iucunditatẽ, ideo in ſenectute magis carentia triſtitiæ eligenda eſt quam in iuuentute, nam plus tunc valet, præualet enim triſtitiæ quę tũ in his eſt magis, & eius magis vſus eſt. Item prudentia cum ſit eligibilis eligibilior eſt in ſenectute, nam magis eius vſus ſenibus eſt, cũ hi etiam hoc requirant & verſentur in his quæcunque egent prudentia. Nam iuuenes nihil tale requirunt & diligens inquiſitio fortis prudẽtiæ ĩ hoc fit. Rurſus fortitudo iuuenibus, & in hac ætate eligibilior eſt, quippe quod magis vſus eius ſit tunc iuuenibus, & hoc requirunt & conueniens ipſis. Similiter & temperantia in iuuenibus magis prǫualet, nam hi ſunt qui a voluptatibus maxime ſtimulãtur ad quas temperandas opus eſt tẽperantia. Eadem quoq; ratione oſtenderetur, & paupertas in ſenectute eligibilior eſſe, nam ob imbecillitatem ſenectus pluribus eget, imbecillitas autem in iuuentute non eſt, nam hi maxime egent fortitudine.

Et quod in omni tempore, uel in pluribus utilius, ut iuſtitia & temperantia fortitudine. Nam illæ ſemper, bæc autem aliquando utilis.

Cũ dixerit in omni tutius fecit dictũ addendo hoc. ſ. in pluribus, equidẽ planus eſt etiam hic locus, nam eorũ quæ inuicẽ æqualiter videntur eligibilia eſſe, eligibilius eſt quo in omni tempore indigemus q̃ quo non. ſic iuſtitia & temperantia fortitudine eligibilior oſtenderetur eſſe, quia iuſtitiæ & temperãtiæ in omni tempore vſus eſt. etenim belli & pacis tempore, & fortitudo tempore belli ſolo, verum non ſunt comparanda ambæ iuſtitia & temperantia ſimul fortitudini, ſed ſeorſum vtraq;, ſic eligibilior oſtenderetur prudentia, quam alia omnis virtus, nam illarum vnaquęq; circa aliqua determinata eſt, ſed prudentia circa omnia. verum non diceret de omnibus virtutibus, nam illæ ſimul ſunt inter ſe, vel etiam ſimul, ſed non & actiones ſimul ſecundum eaſdem, neq; uſus ipſarum.

Et quod cum omnes baberemus, nihil altero indigeremus, quam quod cum haberemus, indigeremus reliquo, ut in iuſtitia & fortitudine. Nam ſi omnes eſſent iuſti, nihil utilis fortitudo. Si uero omnes eſſent fortes, utilis iuſtitia.

Cum fuerint duo eligibilia, ſiquidem talis ſit locus, vt ſi cuncti idem haberẽt, deſtrueretur alterius vſus, & nihil eo eſſet opus aliud, aut tale eſſet, vt ſi omnes idem haberent opus eſſet eos habere etiam vſum alterius, vnde eligibilius inquit eſſe id quod habentes non amplius altero indigemus, hoc mõ vtentes poſſumus oſtendere iuſtitiã eſſe eligibiliorem fortitudine. Nã exiſtentibus omnibus iuſtis nihil opus eſt fortitudine, ſiquidẽ contra bella opus ſit fortitudine, tollitur autem bellũ ſi omnes fuerint iuſti, nam tolerantiæ ſed non fortitudinis videtur eſſe ad tolerandũ vulnera & cruciatus.

& cruciatus. tamen cunctis exiſtentibus fortibus opus eſt etiam iuſtitia. Non.n.deſtruuntur commercia, commeatuſq; ad quæ facienda opus eſt iuſtitia. Item ad ipſa bella opus eſt iuſtitia, ꝙ autem non accipiat virtutes perfectas per exẽpla patet, ſic rurſus amicitia eſt eligibilior iuſtitia, nam amici non egent iuſtitia, ſed iuſti indigent amicitia.

Amplius ex corruptionibus, & abiectionibus, & generationibus, & ſumptionibus, & contrariis. Quorum.n.corruptiones fugibiliores, ipſa eligibiliora. Similiter autem in abiectionibus, & in contrariis. nam ſi abiectio uel contrarium fugibilius, ipſum eligibilius. In generationibus autem & ſumptionibus, econtrario. quorum enim ſumptiones, & generationes eligibiliores, & ipſa quoque eligibiliora.

Loci vſus eſt in ſecundo cum cõſtructionem huius, vel quippiam eligibile ſit, vel fugiendum dixit, certe illis vtitur a corruptionibus & generationibus & effectiuis & contrariis ſic, cuius corruptiua fugienda hoc eligibile, & cuius effectiua eligibilia, & ipſum eligibile. E cõuerſo autem cuius corruptiua eligibilia idipſum fugibile eſt, & cuius effectiua fugibilia, etiam ipſum fugibile, hos porro transfert ad comparatiuum, nam ſi cuius corruptiuũ fugibile, hoc eligibile, & cuius corruptiuum fugibilius hoc eligibilius, ſic oſtenderetur etiam quod ſciẽtia ſit eligibilior ſanitate. Nam obliuio fugibilior quæ eſt corruptiua ſcientiæ quam morbus qui eſt corruptiuus ſanitatis. Item ſcientia diuitię, ſiquidem fugibilior ſit prodigalitas cum ſit corruptiua diuitiarum obliuionis, vel ſcientiæ eſt corruptiua. Cæterum illud (abiectionibus) dixit ex his quæ viciſſim idem ſignificant cum corruptionibus, nam eadem congruunt corruptionibus & abiectionibus, niſi corruptio ſit horũ quorum non eſt regreſſus neq; reaſſumptio, vt etiam in priuationibus: ſed abiectio eſt horum, quæ etiam reſumi abiecta rurſus poſſunt. Nam cæcitas & ſurditas ſunt corruptiones, ideo ſi corruptio viſus fugibilior eſt corruptione auditus, eligibilior viſus quam auditus eſſe oſtenderetur. Item abiectiones in ſanitate, & diuitiis ſunt, quæ etiam reſumi abiectæ poſſunt, nam ſi ſanitatis abiectio fugibilior eſt diuitiarum abiectione, profecto & ſanitas erit eligibilior diuitiis. Sed ſi in his corruptiones, quõ adhuc eſſent virtutes quędam corruptiones? nam ipſę erunt priuationum corruptiuæ, ſed non poteſt eſſe priuationum corruptio. Niſi ergo corruptio de inſeparabilibus dicatur, quorũ obiectio per corruptionem fit, quia ipſa nequeũt ſeruari ſeparatio ab his in quibus ſunt. Tales autem ſunt habitus & qualitates, ſed abiectio eſt in potentibus ſeparari qualia ſunt poſſeſſiones, nã ſi regionis prædiorumúe abiectio fugibilior eſt, q̃ abiectio domus, regio erit eligibilior q̃ domus. Adiecit autem hoc (& contrariis) quia vt in illis ſic ſe habet etiam in contrariis econtra, nam quia abiectionum aliæ ſiunt ob pręſentiam contrariorum, alię aũt ſunt ſolum abiectiones, adiecit abiectionibus amiſſionibuſq; cõtraria; nam eſt abiectio ſcuti non per contrarium. Item neq; latere contrarium eſt ipſi ſcire, qđ quidem eſt abiectio ipſius ſcientiæ, vt neq; impleri eſt abiectio ſanitatis contrarium eſt ipſi, & ſi latere ſit fugibilius ipſo impleri, & ſcientia eligibilior eſt ſanitate, morbus autem et paupertas ſunt contraria ſanitati & diuitiis, & vt in corruptionibus & abiectionibus, ſic etiam in his & talibus ſe habet, nam quorum contraria fugibiliora hæc eligibiliora, & quorum eligibiliora contraria hæc fugibiliora addito hoc, ſi nõ ſimul inferat alterum, nã ob id morbus cum ſit fugibilior quam mala habitudo, nõ eſt ſanitas eligibilior bona habitudine, quia bona habitudo ſecum infert ſanitatem ſic quia iniuſtitia fugibilior eſt prodigalitate, & iuſtitia eligibilior liberalitate, vt autem quorum corruptiones vel abiectiones, vel contraria fugibiliora ſunt, nam ſi morbi abiectio eligibilior eſt abiectione ignorantiæ, fugibilior eſt morbus ignorantia. rurſus ſi fuerit abiectio virtutis fugibilior abiectione ſanitatis, & virtus eligibilior ſanitate, econtra autem in generationibus & aſſumptionibus ſolum habet, vt etiam ipſe dicit. Nam quorum generationes & aſſumptiones eligibiles ſunt, ipſa eligibiliora ſunt, & quorum fugibiliores, & ipſa fugibiliora, nam ſi diſcere eligibilius eſt exerceri ipſo & eſt ipſum diſcere generatio ſcientiæ, & exerceri eligibilius ſanitate, & ſcientia eligibilior ſanitate, & ſi exerceri eligibilius ipſo lucrari, erit etiam ſanitas diuitiis eligibilior, & ſi hoc.ſ. viuere honeſte, & cum honore deberi eligibilius eſt q̃ viuere neglecte & verecunde cum pudore, & aliud effectiuum Philoſophi vitę, & aliud forenſis vitæ, & Philoſophus eligibilior eſt forenſe viro. Item ſi latari magis ſcire vel apparere eligibilius eſt, & aliud eſt effectiuum moris Philoſophi, & aliud ſophiſtici, & illud Philoſophum eſſe eſt eligibilius q̃ ſophiſticum eſſe. Rurſus ſi latere turpia eligibilius eſt q̃ ſanari, ignorantia de numero turpium eligibilior erit ſanitate. Item ſi eligibilius eſt vt peccans luat pœnam quam ipſum ſanare. Rurſus ſi rapere vi aliena fugibilius eſt quam in morbum incidere, & iniuria morbo fugibilior. Item ſi diſcere eligibilius lucrari & ſcientia diuitiis, nam ambæ diſcere & lucrari ſunt aliquid accipere, ipſe tamen talibus locis vſus eſt ad ſolam oſtenſionem eligibiliorum.

Adiacem autem locus eſt, quod propinquius bono, melius atque eligibilius. Et quod ſimilius eſt bono, ut iuſtitia iuſto. & quod meliori eorum eſt ſimilius quemadmodũ Adiacem Vliſſe dicunt aliqui meliorem eſſe eo, quod ſimilior eſt Achilli.

Hi ſi & duo loci acciperentur, primus erit dicens quod eſt proximius bono eligibilius eſſe, qui eſt iam idem cum prædicto qui dicebat de duobus id quod eſt proximius fini, nam hoc qđ eſt proximius bono eſt æquale huic quod eſt proximius fini. Nam cõſtat quod dicit finem veluti de bono, vel ergo huic idem erit, vel prædicto qui dicebat. Deinde autem quod quidem hoc aliquid hoc non in genere. Etenim exempla quibus ad idem vtitur, talia eſſe videntur, nam iuſtitia inquit iuſti proximior eſt bono, hoc autem eſt quia iuſtitia eſt in genere virtutis & boni, & iuſtus non amplius, vel non hoc iuſtum dicit habentem iuſtitiam, ſed iuſtum aliquid quod poteſt poſitione & lege & non natura eſſe tale. Et ſic differentia autem eſt ipſorũ, quia iuſtitia in genere boni, & iuſtum non omnino. Nam quomodo aliter proximior iuſtitia ipſi bono acciperetur, niſi quis dicat ꝙ fini & felicitati proximior ſit. Et is locus prædictus eſt (vt dixi.) Si aũt vnus erit locus certe diceret per ipſum quod id quod eſt proximius bono eſt melius. Vnde exponens qũo proximius dixit, adiecit & ſimilius bono, nam qđ eſt proximius & ſimilius ipſi eſt eligibilius, ſi autem hoc, locus erit dicendum qđ eius ſunt duo exempla, vel quod iuſtitia ſit ſimilior bono, ideſt felicitati, vel iuſtum negotium, vel iuſtus. Etenim non dixit ꝙ eſt proximius bono & ſimilius bono, quæ ſignificaret principaliſſimum bonorum. Item cum hoc hic locus eſt a ſimilitudine ad alia bona, ſic etiam oſtẽderetur & virtus eſſe eligibilior bona fortuna, nã proximior & ſimilior eſt felicitati. Item ꝙ gloria voluptate, nam ſimilior eſt bono. Item ꝙ benefacere amicis eligibilius ſit q̃ lædere inimicos, quia magis habet ſimilitudinem ad bonum, & ſi diuideretur locus, eſſet exemplum de proximiore bono. Item ſecundum virtutem actio & ipſi habitus, nam proximiores ſunt actiones ipſi felicitati, & ſimilius eſt benefacere, quam bene pati, nam ſimilior eſt felicitas ipſi benefacere. Adiecit autem prædicto loco alium dicentem, quod etiam id quod am-

borum comparatorum meliori ſimilius id ſit melius & eligibilius quod notum fecit per exemplum. Nam in Aiace & Vliſſe melior eſt Achilles, quandoquidem horum ſit melior ſimilior Achilli, ideo Aiax melior Vliſſe, quippe qui Aiax ſimilior ſit Achilli.

Inſtantia huius eſt, quod non uerum ſit, prohibet enim nihil non qua ratione optimus eſt Achilles, ea'em ſimiliorem eſſe Aiacem, cum erit alter quidem bonus, non ſimiliter autem Conſiderandum autem ſi & in ridiculoſioribus ſit ſimile, ut ſimia homini quam equus, cum non ſit ſimilis. Non enim eſt ſimia melior, ſimilior tamen eſt homini.

Inſtantiam contra locum additam fert, nam ſi non qua melior eſt aliquis exiſtens eidem ſimilior non erit alterius minus ſimilis eodem melior ſi ille eodem ſit melior. Nam quatenus melior ſimilis erat, vt Achilles, erat quidem etiã fortis, & ſecundum hoc melior Aiace & Vliſſe. Erat aũt & iracundus, ſi ergo comparatorum adiuicẽ, alter quidem valde ipſi ꝑm iram ſimilis fuerit, & alter ſenſim ꝑm fortitudinem, non quia iracundus ſimilior ei, ob id melior erit altero. Verum oportet in contextu intelligere dictionem illam (cum erit alter quidem bonus non ſimiliter tamen.) Perinde ac dicat non ſimili pro hoc non æqualiter ſimili, nam ſic comparatiuum ſeruaretur, vel poteſt etiam ſimpliciter dici. Etenim in ipſo illato non minus dicit equum homini ſimilem eſſe ꝙ ſimiam, ſed ſimiam quia ridiculoſior eſt ſimilem dicit, & equum neq; vniuerſaliter ſimilẽ dicit. Nã poteſt aliquis (vt inquit) ſimilis alicui eſſe, & quoad ridiculoſius, vt ſimia homini, non quia ſimilis eſt ipſi homini meliori exiſtenti ꝙ ſimia & equus, iam melior erit equo. Oportet igitur ſimilitudinem ad meliora & non ad ridiculoſiora eſſe, ſi debet eſſe ſimilior meliori melior. Sic quoq; qui dat oſtenderetur melior eſſe recipiente, nam ſimilior Deo, & contemplatio ipſa actione per idem.

Rurſum in duobus ſi hoc quidem meliori, illud autem peiori eſt ſimilius, erit melius, quod meliori eſt ſimilius. Habet autem & hoc inſtantiam, nihil enim prohibet hoc quidem meliori parum ſimile eſſe, illud autem peiori, ualde: ut ſi Aiax quidem Achilli parum, Vliſſes autem Neſtori ualde. Et ſi hoc quidem meliori in peioribus, illud autem peiori in melioribus, ut equus aſino, & ſimia homini.

Cum dixerit locum à ſimilitudine vnius exiſtentis ad quem ſimilitudo accipiebatur comparatorum inter ſe, addit alium, ſi nõ vnum fuerit cui ſimilius quæritur, ſed duo; & melius ipſorum, & minus tale, & ſi cõparatorum aliud ſimile eſſet meliori, & aliud deteriori, id quod eſt meliori ſimile melius. oportet autem & hic ſi debet aliquis inſtantias ſeruare ſimilitudo eſſe ſecundum melius, & non huius remiſſe, & huius magis ſimilitudinem accipi. Nam ſi non ad melius eſſet aliquid ſimile ei nõ melius, nam ob id, non eſt melior ſimia ipſi equo. Quãuis alter ſit ſimilis homini, & alter aſino, ſed alter quidem quoad peius, et non quoad melius, & alter quoad melius. ſiue rurſus ſimilius meliori remiſſe fuerit ſimile ipſi, & illud peiori valde, nec ſic melius omnino meliori ſimile. Nam ſi Vliſſes remiſſe fuerit Neſtori ſimilis, qui eſt melior Achille, & Aiax valde Achilli ſimilis, non iam Vliſſes melior erit Aiace, ipſe tamen per exemplum vt meliorem Achillem accipiens ipſo Neſtore, ſic comparationem fecit. Verum ſumendæ ſunt ſimilitudines ꝑm vtrunque horum ad quæ ſimilitudo habet aliquid bonum, ſic poteſt oſtendi ſuperbiam faſtumq; ſimiliorem eſſe magnanimitati, & audaciã fortitudini, nam ponitur magnanimitas melior virtus eſſe, & benefacere quam beneficio affici: ſiquidem aliud ſimile non indigenti, & aliud ſimili videatur egenti, & virtus ſecundum actiones eius in habitu, nam alia videtur exiſtentibus actu, alia vero his in potentia.

Alius, quod maxime nobile eo, quod minus tale eſt. Et quod difficilius, magis enim amamus, cum habemus, quæ non eſt facile ſumere. Et quod magis proprium eo quod communius. Et quod malis incommunicabilius: nam magis eligendum quod nulla moleſtia ſequitur, quam quod ſequitur.

Duobus eligibilibus habẽtibus alia æqualiter, inquit nobilius minus tale eligibilius eſſe, erit autem nobilius & clarius benefacere ciuitati ꝙ benefacere vni, & dominari ꝙ priuatim viuere, ac benefacere ꝙ ditari, & concionari ꝙ dare pœnas, ac fortitudo ꝙ temperantia, & magnificentia ꝙ liberalitas, ſic oſtenderet aliquis etiam actionem eſſe cõtemplatione eligibiliorem, nam nobilior clariorq; eſt vita actiua ꝙ contemplatiua. Adiecit autem prædicto eligibilius eſſe, & difficilius faciliora, nam rara & acquiſita difficilia ac ardua bona poſsidere aliquis magis diligit, & ſtudium huic adhibet, ſic virtus oſtenderetur eſſe eligibilior diuitiis & ſanitati, nam rarius & difficile ſumptum eſt. equidem ſecundum Heſiodum.

Virtutem ante Dij poſuere ſudorem,

Item contemplatio eligibilior eſſe actione, nam difficilior eſt Deorum cognitio. Itẽ pulchritudo diuitiis, nam rara & difficillima ſunt hæc poſſeſsionum. Item inquit, & quod magis proprium eligibilius eſſe communione, proprium magis eſt id quod ſoli vel cum paucis ineſt homini, ſic vnde eligibilior eſt prudentia ꝙ ipſa ſanitas. Nam aliud proprium eſt eius, aliud vero commune ipſius & ad alia animalia, & ſcientia robore eligibilior, & ſermo pulchritudine. Diligitur autem & nobilitas magis ꝙ pecuniæ, nam magis proprium eſt habentibus ambo. Item pulchritudo diuitiis, quippe quæ propior eſt. Item bonis propior eſt virtus ꝙ pecuniæ, nam pecuniarum etiam mali participes ſunt, ſed nullo pacto virtutis. ſic etiam & quæcunq; inueniunt quidam ꝑm ſcientias & artes magis diligunt. Item dicit incommunicabilius eſſe eligibilius, ſic oſtenderetur quod temperantia eſt continentia melior. Nam temperantia eſt extra omne malum deſiderium, ſed illa habet prauos & vehemẽtes appetitus. Item quod ſpeculatiuus eſt eligibilior practico, nã immixtus eſt atq; alienus a perturbationibus circũſtantibus & minus moleſtatur. Oſtenderetur autem ſic etiam ſanitas eſſe eligibilior diuitiis, eo qđ diuitiæ ſunt cum timori. Item temperãtia ꝙ fortitudo, ſi fortitudinem ſequuntur labores & vulnera, & pulchritudine nobilitas ſimiliter oſtenderetur eſſe eligibilior.

Amplius ſi hoc illo melius, & ſimpliciter optimum eorum, quæ in hoc, melius eo, quod in altero optimum, ut ſi melior eſt homo quam equus, & optimus homo optimo equo melior. Et ſi optimum optimo melius, & ſimpliciter hoc illo melius, ut ſi optimus homo optimo equo melior, ut ſimpliciter homo ſimpliciter equo melior.

Locus talis eſt, ſi quid ſimpliciter aliquod genus aliquo genere, vel aliqua ſpecies aliqua ſpecie melior, & hoc in meliori genere vel ſpecie optimũ melius erit ꝙ optimum in minori. verum oportet hoc intelligere in tali loco, vt in genere & ſpecie, ceu ſi animatum totum genus vniuerſo genere inanimati eſt melius, et optimum animatorum melius eſt optimo inanimatorum, & ſi ſimpliciter homo eſt melior ſimpliciter equo, & optimus homo optimo equo melior erit. Et ſi animo melior corpore, & optima anima optimo corpore melior, & ſi vir muliere melior & optimus vir melior optima muliere. Item ſi optimum eorum in aliquo genere eſt melius optimo aliorũ in alio genere, & ſimpliciter genus genere erit melius, & hæc eſt conuerſio primi loci, nam ſi optimus vir optima muliere eſt me-

lior, & vir muliere melior. Et ſi optimus homo optimo equo melior, & homo equo melior. Inſtaret autem aliq̃s contra conuerſionem dicendo, q̶ optima immortalitas eſt melior optima ambulatione, non tamen ſimpliciter & mors eligibilior eſt deãbulatione. Vel non optima mors in ſpecie mortis, vt optimus homo in ſpecie hominis, nam optimus homo maxime homo, nam ſm virtutem hominis, & omne quod in aliquo genere eſt, optimum etiam illud maxime eſt, ſed optima mors non eſt maxime mors, nam hoc bene de morte non in ipſa morte fit, vt in hoı̃e, ſed in quodam alio id quod in morte bene, & quatenus mors, ſed ſecundum alicuius alterius præſentiam, nam ſecundum virtutem, non illam mortis, ſed illam morientis, nam mixta eſt optima mors & virtute hominis & ex morte, igitur propoſitum morti exiſtenti malo virtutem magnum bonum eſſe, huic melior eſt quam ſanum & optima ambulatione, ſed ſi dictum eſt quod bonum aliquod eſt cum non bono. nihil vetuit bonis exiſtentibus pluribus eligibilius eſſe, neque ſi bonum paruum fuerit quale eſt ſalubre cum media, ſit deambulatio.

Amplius ea, quibus eſt amicos participare eligibiliora, quam quibus non eſt. Et quæ ad amicum agere malumus, quam quæ ad quemlibet, illa eligibiliora, ut iuſte agere, & benefacere magis, quam uideri. Nam amicis benefacere uolumus magis quam uideri, quibuslibet autem econuerſo.

Cum videntur duo eligibilia eſſe æqualia inter ſe, inquit eligibiliora eſſe quibus participare poſsibile eſt & amicos, vel quorum non. Sic oſtenderetur virtus eſſe eligibilior ſanitate & diuitiæ nobilitate, nam horum eſt etiam participare amicos, & his non poſſunt communicare inter ſe, ſic etiam educatio voluptate eligibilior eſſe oſtenderetur, nã ſolus delectans voluptate fruitur, & liberalitas manſuetudine, ſiquidem manſuetudo ipſum ſolum habentem contra iram mãſuefaciat. item robur pulchritudine, ſiquidem pulchritudo ipſius ſolius habẽtis ipſam ſit decor, & robur etiam amicis vtiliſsimum eſt. Item quæ ad amicum agere malumus q̃ quæ ad quemuis & hæc eligibiliora, ſic oſtenderetur quod iuſta facere ſit eligibilius q̃ videri iuſta facere. nam ad amicos eligimus iuſta vere facere, ſed ad quoſuis & videri iuſta facere putamus ſat eſſe. Oportet autem meminiſſe quod probabiles & veriſimiles argumentationes ſunt. oſtenderet autem aliquis ſic & commodare eſſe eligibilius quam mutuo dare, nam commodatio ad amicos, ſed mutuo dare & fœnerari ad quoſuis. Item docere quam ipſum oſtendere, nam docere ad amicos eligimus, & oſtendere ad quoſuis.

Et quæ ſunt ex circunſtantia, neceſſariis meliora, aliquãdo autem & eligibiliora. Melius n. q̃ uiuere, bene uiuere. bene autem uiuere eſt ex circunſtantia. ipſum autem uiuere neceſſarium. Aliquando autem meliora, & non eligibiliora. non. n. ſi meliora, neceſſario & eligibiliora. Philoſophari ſiquidem melius q̃ lucrari, ſed non magis eligendum indigenti neceſſariis ex circunſtantia autem eſt, quando exiſtentibus neceſſariis, alia quædam adiiciuntur bonorum. Fere autem eligibilius quod neceſſarium eſt, melius autem quod ex circunſtantia.

Quædam eſſe ex circunſtantia, & quædam neceſſaria: primum ſcire oportet, nã ſic vti loco poſſumus, neceſſaria igitur ſunt ſine quibus impoſsibile eſt eſſe aliquid, ex circũſtantia autem quorum præſentia non exiſtens neceſſaria, & vt ipſe dicet, qñ exiſtentibus neceſſariis, alia quędam adiiciuntur bonorum, vt viuere neceſſarium, ex circunſtantia autem eſt bene viuere, nam præſentia ipſius bene non exiſtenti neceſſaria ad eſſe ornat viuere qđ eſt neceſſarium. Meliora porro inquit ea eſſe quę ex circunſtantia neceſſariorum ſunt. Nam melius eſt ipſum bene viuere, q̃ ipſum viuere, & bene viuere q̃ dicere, ſic etiam nobis eligibiliora alicui meliora, & ſi ſimpliciter eligibiliora. Porro nobis impoſsibilia ſi meliora eſſent poſsibilius eſſent eligibiliora, & aliter minime. Nam melior eſt immortalitas q̃ longa vita, ſed nobis non eligibilius. Itẽ horum ex circunſtantia, alia quidem ad meliora eſſe & eligibiliora ſunt, vt ipſum bene dicens eligibilius eſt q̃ ipſum dicere, & aliqua meliora quidem ſunt, non tñ & eligibiliora. Porro philoſophari & contemplari melius quidem eſt q̃ lucrari, non tñ & eligibilius exiſtentibus in indigentia & non potentibus aliter eſſe, nam ſm Phocylidem oportet quærere modum viuendi, virtutem autem qñ qua vita. ſic etiam ſanari eligibilius ipſo philoſophari eſſet ægrotanti, ideo & fere inquit meliora eſſe quæ ex circunſtantia, eligibiliora autem neceſſaria, & illud (fere) addẽs in melioribus eligibilioribus. Etenim videtur ſm naturam eſſe electio eorum ex circunſtantia poſt neceſſaria. Nam primum eſſe oportet, deinde ſic eligi ea ex circunſtantia, ſed ad eſſe neceſſaria conferunt, vt. n. bona habitudo in ſanitate fit & acute videre in viſione, & celeritas in motu, & vniuerſaliter vnũquodq; bene in illo præexiſtenti, ſic etiam illud ex circunſtantia in præexiſtentibus neceſſariis habere videtur electionem, neque. n. horum vtilitas ab illis, quia non poteſt eſſe ſine illis.

Et quod non eſt ab alio exquirere, quam quod eſt ab alio, quale ſuſtinet iuſtitia ad fortitudinem.

Videntur rariora communioribus eligibiliora eſſe ob id qđ nõ poſſunt ab alio expiri, ſed vel ſolus aliquis habet, vel ab ipſo ſolo poteſt poſsideri eligibiliora ſunt his, quæ poſſunt ab alio fieri, ſic oſtendes virtutes eſſe bonis & fortutis meliores. Nam horum per nos ſolos eſt poſſeſsio, & horum plures occaſiones, & cauſæ poſſeſsionis ſunt. Rurſus autem oſtẽdes nobilitatem diuitiis eligibiliorem, nam diuitiarum plures vię, & a pluribus poteſt aduenire, ſed nobilitatem nobilemq; proſapiam à nullo poteſt poſsideri, ſic etiam in poſſeſsionibus & libris circa hæc maxime ſtudentes, quæ ab alio accipi non poſſunt, & ſi a communiora, & ea quæ a pluribus exiſtentia relinqueret. Ideo circa propria conſcripta ſtudij plurimum adhibere ſolemus, ſic oſtenderetur & exercere eligibilius eſſe ipſo mederi, & victores pugnatorum coronari eligibilius eſt, q̃ is qui ſtudio præualet. Dicit autem & ipſe hoc ſuſtinere iuſtitiã ad fortitudinem, ſed fieret dictum apertum ſi primum fuerit nobis notum aliquid penes vtranq; virtutem. videtur porro à fortitudine nobis aduenire, quæ eſt ex periculis ſalus, & à iuſtitia illud diſtribuere eque unicuiq; quod ſuum eſt. Horum aũt ſalus fit a fortitudine, poteſt etiam ab aliis nobis aduenire cum ipſi non ſint fortes. Illud aũt. ſ. diſtribuere ſingulis æqualiter ſine propria iuſtitia alicui aduenire non poteſt, ideo eligibilior eſt iuſtitia fortitudine. Põt etiã econuerſo dici, nam illud ex periculis ſeruari propter ſe, illud vero à iuſtitia æquale ab aliis poteſt, & id quod non eſt ab alio exquiri dici de his, quæ non amplius poteſt aliquis abiiciens poſsidere. eo quod non eſt horum amplius faciens, vt ſi liber cuius non eſt exemplar, vel artificiale alicuius non exiſtentis opus.

Et ſi hoc quidem ſine illo, eligendum, illud autem ſine hoc, non. Vt poteſtas ſine prudentia, non eligenda: prudentia uero ſine poteſtate, eligenda.

Cum duo ſint quædam eligibilia, ſi alterum ipſorũ ſine altero non fuerit eligibile, & alterum eligibile fuerit, & per ſe, & ſine altero ipſorum eligibilius eſt, ſic prudentia erit poteſtate eligibilior, ſiquidem poteſtas ſine prudẽtia non ſit eligibilis, ſed prudentia ſine potentia eſt eligibilis. non ſolum autem in proprie dicta poteſtate hoc, ſed etiam in aliis bonis quæ mos eius eſt dicere poteſtates & vires, ſi-

milis ratio eſt. Nihil. n. ipſorum eligibile eſt ſine prudentia. Oſtendes autem & virtutum voluptate ſic eligibiliorem eſſe. Nam voluptas ſine virtute non eſt eligibilis, ſed virtus & ſine voluptate eſt eligibilis. Item ſanitas eligibilior eſt voluptate, nam ſanari etiam ſine voluptate eſt eligibile. Et frui voluptatibus ægrotantium ſine ſanitate nemo haberet, ſic etiam ipſum ſanari eligibilius eſt quam ipſum diteſcere, vel probabili eſſe oſtenderetur eligibilius, nam nihil horum eſt eligibilius abſente ſanitate, ſanari autem & ſine his eligimus.

Et duorum ſi alterum negamus, ut reliquum uideatur nobis ineſſe, illud eligibilius, quod uolumus nobis uideri ineſſe: Vt laborem diligere negamus, ut ingenioſi eſſe uideamur.

Si duorum eligibilium alterum negamus adeſſe nobis pro hoc videri alterum nobis adeſſe, ꝙ volumus magis vi deri adeſſe nobis eligibilius, ſic indoles oſtenderetur eſſe eligibilior aſsiduo labore. Nā aſsiduo eſſe labore eligimus volentes videri eſſe bonæ indolis boniq́; ingenij. Hoc ſimi liter in diſciplinis, ſimiliterq́; & in gymnaſiis. Item negantur mulieres qui ſunt adulterio depræhenſæ, & natura bonæ videntur eligendum eſſe, ſic etiam ipſum temperari q̃ frui voluptate, & ipſum poſſe magis q̃ non laborare eligibilius eſſe oſtēderetur. Etenim voluptates deſpicere ſimulatus, vt videamus temperari eſſe. Itē deſpicere fingimus labores, vt videamus potentes eſſe.

Amplius pro cuius abſentia minus increpandi ſunt moleſte ferentes, hoc magis eligendum.

Quia moleſte ferentium in aliquibus abſentibus eligibilium, alios quidem cōſentaneum eſt increpare, & alios minus, quorum ea q̃ moleſte ferentibus in abſentia minus increpanda ſunt, hæc eligibiliora ſunt his, in quibus dignū eſt increpare magis moleſte ferentes in abſentia. Item ea quæ non ægre ferentibus digna ſunt increpatione, & hæc eligibiliora his in quibus minus dignum eſt increpare non moleſte ferentes in abſentia ipſorum: vt quia minus increpamus ægre ferentes in abiectione liberorum q̃ pecuniarum, ideo etiam ſunt eligibiliores pecuniis: & ſanitas voluptate eodem ratione eligibilior, nā minus ſunt digni increpatione moleſte ferentes in abiectione ſanitatis q̃ ægre ferentes in abiectione voluptatis, & ægre ferens in abiectione neceſſariorum minus eſt increpatione dignus q̃ is qui eſt in abiectione famæ exiſtimationiſq́;, quare eligibiliora ſunt neceſſaria q̃ ipſa exiſtimatio. Similiter autem & diuitiæ oſtenderētur eſſe eligibiliores exiſtimatione, nam minus increpamus ægre ferentes in paupertate, quam eos qui ſunt in ignominia: & amici pecuniis, nam minus dignum eſt increpare ægre ferentes in abiectione amicorū, q̃ ægre ferentes in ablatione pecuniarum.

Et pro cuius abſentia non moleſte ferentem magis increpandum, id eligibilius.

Hæc ſcientia eligibilior ſanitate oſtendi poteſt, nā magis increpamus non moleſte ferentes in ignorantia, q̃ eos qui ægre ferunt in morbo. Rurſus ſanitas eſt eligibilior diuitiis, nam eos qui negligūt eam magis increpamus. Item communium cura eſt eligibilior q̃ cura propriorum, nam magis increpamus eos qui non moleſte ferunt eſſe in negligentia communium, q̃ non ægre ferētes in negligentia propriorum: & parentum ob negligentiam ſm hoc eligibilior eſt cura liberorum, nam magis digni ſunt increpatione non ægre ferentes eſſe in negligentia parentū. Item educari ipſo exerceri, nam magis increpantur qui educationem vel exercitia paruipendunt.

Amplius eorum, quæ ſunt ſub eadem ſpecie, quod habet propriam uirtutem eo, quod non habet. Vtriſq; autem habentibus quod magis habet, eligibilius.

Quia propria virtus vniuſcuiuſq; eſt extremitas & perfectio propriæ naturæ eius, & omne eligibilius perfectum ſimpliciter, merito eorum quæ ſunt ſub eadem ſpecie, qđ habet propriam virtutem eligibilius eſt eo qđ non habet. Homo quidem habens virtutem homine nō habente virtutem eligibilior eſt, nam ſub eadem ſpecie cuncti homines ſunt, & equus equo, & canis cane. Item vas vaſe præbens proprium vſum ad quem faceret eligibilius, nam hęc virtus vaſis eſt. Per hunc locum oſtendes ꝙ poculum terreum adhibēdum aptius eligibilius eſt poculo aureo & argenteo, nam hæc eſt virtus poculi terrei & non multa perfectio. Item domus ad tegmen regendūq́; aptior eligibilior eſt q̃ ędes fabrorum, ꝙ non ſimiliter prębent bene vtilitatem vſumq́; à cooperimento. Eadem quoq; ratio in iuſte, nam calefaciens non purpurea qua vtilis, & in gladio, non.n. erectius ſed vtiliſsimum eſt ad acuitatem gladij eligibilius. Diligenter adiecit hoc (quæ ſunt ſub eadem ſpecie) nam ſic verus eſt locus, non.n. amplius verum dicere eorum dicere eorūq; ſunt ſub idem genus habet propriā virtutem, melius non habente, non.n. lepus habens virtutem, leporis melior eſt homine nō habente propriam virtutem, nam nullus lepus eſt melior hoīe. Sed ſimilium ſpecierum & receptiuorum eiuſdem virtutis id qđ habet ꝓficuam virtutē eſt melior non habente. Si vero ambo quæ ſunt ſub eadem ſpecie habuerint propriam virtutem, qđ magis habet eſt eligibilius, nā eligibilior eſt viſus acutior, & auditus ad audiendum promptior. Equus autem magis obedit & currens eſt, & ſcientia diligentior.

Amplius ſi hoc quidem facit bonum illud, cui adeſt: illud autem non facit, quod eligibilius. Quemadmodum calidius quod calefacit eo, quod non. Si autem utrunque facit, quod magis facit, aut quod melius, & principaliter facit bonum. Vt ſi hoc quidem animam, illud autem corpus.

Quia bona multipliciter dicuntur, & quædam ipſorum quæ propria præſentia bonos efficit habentes ipſa, vt virtutes, & quædam non, vt diuitiæ, nobilitas, voluptas, talia ſunt eligibiliora bonis quæ præſentia bonos efficiunt, ſic omnis virtus eligibilior omni voluptate eſt & omni bona fortuna extrinſecorum & corporalium de quibus oſtenderetur, hoc eſſe magis bonum & eligibilius, vt calidum & calorem efficiens eo quod non eſt calidum, nam calidior eſt ignis niue, cum & ipſa habēat caliditatem, quia ignis calefacit, & hæc non, vel hoc quidem magis, hæc vero minus. Qđ ſi ambæ faciunt bonos præſentia cōparata, eligibilius eſt ꝙ magis efficit bonum. Item erit & ſm hoc perfecta virtus oſtēſa ꝙ ſit eligibilior naturali, nam ambæ bonos faciunt habentes, ſed magis perfecta virtus. Item ꝙ melius bonum facit faciēte deterius bonum eligibilius eſt, ſic virtus ſanitate & robore eligibilior, nam virtus eſt bonum animi, alię aūt bonum corpus efficiunt, ſed melior eſt aīa corpore. ſic & ſapientia eligibilior eſt temperantia, nam alia mentem bonam efficit, alia vero vim concupiſcibilem. At melior eſt mens ipſa aīæ partę concupiſcibili.

Amplius autem a caſibus, & uſibus, & actionibus, & operibus, & hæc ab illis. Sequuntur.n. ſeſe inuicem, ut ſi quod iuſte eſt eligibilius quam quod fortiter, & iuſtitia fortitudine eligibilior. Et ſi iuſtitia q̃ fortitudo eligibilior, & quod iuſte quam quod fortiter, ſimiliter autem & in aliis.

Vt eligibile in eo ante hunc ſimpliciter à caſibus & cognatis demonſtrauit oſtendi poſſe, ſic etiā eligibilius, nam loci communes & hi, vt etiam hi qui à generationibus & corruptionibus oſtenſi ſunt. Nam ſi quorūdam prolatorum ſm caſum id ſm alterum caſum eligibilius eſt eo ſecundum alterum, & ſimpliciter dictum ſimpliciter dicto quorum fuerunt caſus eligibiliores. Eſt aūt caſus hoc, iu-

ſte, fortiter, & quæcũq; ſic dictione formata ſunt, quorũ autem ijdem caſus iuſtitia, fortitudo, ſi alter altero, vt hic iuſte hoc fortiter eligibilior eſt, certe & iuſtitia fortitudine eligibilior: & econtra ſi iuſtitia eligibilior fortitudine, & illud ſm caſum iuſtitiæ eligibilius eſt eo ſm caſum fortitudinis, vt autem in caſibus, ſic etiam in vſibus. Nam ſi hic iuſte eligibilior eſt hoc fortiter, & iuſtus viſus eligibilior eſt forti vſu. i. qui vtitur iuſtitia, qui quidem eſt iuſtus eligibilior eſt vtente fortitudine qui eſt fortis. Et iuſta actio, & iuſtum opus eligibilius eſt forti actione, & forti opere, nam eſt aliqua et actio iuſta & opus iuſtũ. Similiter & in fortitudine, & conuertuntur oĩa inter ſe, nam quia ex eiſdem eligibilius eſſe acciperetur vno, & alia aliorum. Et eſt æquale dictum cum hoc à cognatis. Erunt aũt cognata, iuſtitia, iuſte, iuſtus, iuſtum. Nam vniuerſaliter cuius vſus eſt eligibilior, & vtens vtente, & habitus habitu, & opus opere. Et econuerſo poteſt & alius eſſe locus à caſibus, & alius ab actionibus, & alius ab operibus. Etenim vſus proprie dñr de vtilibus, nam vſus alicuius eſt vſus, nam quædam actio eſt circa vtile, & vtilis: vtilia aũt dicuntur eſſe bonorum ꝓprie inſtrumenta. Quorum igitur vſus ſunt eligibiliores, & hæc eligibiliora ſunt. Nam ſi vſus diuitiarum eligibilior eſt vſu roboris & diuitiæ eligibiliores ſunt robore, & econtra ſi diuitiæ eligibiliores ſunt robore, & vſus diuitiarum erit eligibilior vſu roboris. Rurſus alius ab actionibus. Eſt aũt actio communius quidem oĩs rationalis actio, proprie autem & principaliter ea ſm prælectionem. i. quæ ſm virtutem vel malitiam actio facta. Quorum igitur actiones eligibiliores, hæc eligibiliora, vt ſi iuſta facere eligibilius eſt fortia agere, & iuſtitia eligibilior eſt fortitudine, & econtra, ſi iuſtitia eligibilior fortitudine, & iuſta agere eligibilius erit fortia agere. Similiter aũt & ab operibus locus, nã cuius opus eligibilius & ipſum eligibilius eſt, vt opus ædificandi artis eſt eligibilior fabrilis opere, & ecõtra ſi ædificandi ars fabrili eligibilior, & opus opere eligibilius, & quia opus amici eligibilius eſt q̃ opus beneuoli, etiam amicitia eligibilior eſt beneuolentia. Eſt aũt amici opus actio voluntaria bonorum in amicum, & beneuoli voluntas ſolum, & econtra, quia amicitia eſt eligibilior beneuolentia, & opus amicitiæ eſt eligibilius opere beneuolentiæ, benefacere amicis eligibilius eſt hoc malefacere hoſtibus. Et eſt quidem benefacere amicis, opus liberi, & malefacere inimicis fortis viri, & liberalitas eſt eligibilior fortitudine, & rurſus econuerſo. Si medicus ædificatore melior, & medici opus eſt melius ędificatoris opere. Eſt autem actio ad finem tendens operatio, & opus eſt finis.

Amplius ſi aliquo eodem hoc quidem maius bonum eſt, illud autem minus, magis eligendum maius. Aut ſi maiore maius fuerit alterum. Sed & ſi duo quædam uno aliquo ſint eligibiliora, q̃ longe eligibilius eo q̃ minus eſt eligendum, eligibilius eſt.

Ideſt ſi aliquo eodem aliud maius bonum eſt, & illud minus, eligibilius eſt maius, vt hoc maiore aliqua magnitudine maius, & minore eſt maius. nam ſi tricubitum eſt maius bicubito, patet qđ etiam cubito ꝙ minus eſt bicubito maius erit. Sic etiam ſi aliquo maius bonum, & ipſum eligibilius eſt hoc, & quorum minus ipſo maius bonum eſt eligibilius. Sic oſtendetur virtus voluptate eligibilior, quia ſanitate vel qđ eſt voluptate eligibilius excedit eligibile. Similiter aũt contẽplatiua vita eligibilior eſt fruendi vita, quia etiam practica, quæ eſt eligibilior vita voluptuoſa. Itẽ ſi duo quædam vno aliquo eligibiliora, aliud eligibilius eſt ipſo, & aliud minus eligibilius eligibiliore. Nã aliquo continentium maius & continens, vt quia diuitiis virtus & ſanitas eligibilior, plus excellẽtia eſt virtutis vel ſanitatis, virtus eligibilior eſt ſanitate, ſic etiam ſcientia recta opinione eligibilior, nam ambæ eligibiliores ſunt ſenſu, & magis ſcire quam recte opinari.

Amplius cuius ſuperabundantia eſt ſuperabundantia eligibilior, & ipſum eligibilius, ut amicitia pecuniis. Nam eligibilior ſuperabundantia amicitiæ quam pecuniarum. Et id, cuius utique magis eliget quis, ut ipſe ſibi cauſa ſit, quam cuius alter, ut amicos pecuniis.

Cuius inquit extremitas & ex ſuperabundantia eligibilior eſt & ipſum eligibilius eſt, vt quia, extremitas in amicitia extremitate in diuitiis eligibilior, & amicitia eligibilior eſt diuitiis, & quia extremitas in ſanitate eligibilior eſt extremitati in voluptate, & ſanitas voluptate. Nam eſt ſanitatis extremitas bona habitudo. Voluptate aũt eſt eligibilius id qđ eſt immixtum triſtitiæ magis eligeret, vt ipſe ſibi cauſa ſit, q̃ cuius alter. i. ꝙ propter ſe aliquis magis eligit poſſidere. hoc eligibilius ipſo eſt ꝙ eſt propter aliud, vt amicos propter ſe magis eligimus poſſidere, q̃ ob alia. Pecunias aũt ab aliis magis ab aliis accipere volumus, q̃ ipſi aliis dare, igitur eligibiliores ſunt amici pecuniis. Sic oſtenderentur & bonæ actiones eligibiliores victoria, nam nos volumus ipſi eſſe cauſæ bonarum actionum, ſed vincere etiam propter alia eligimus. Item cõtemplatrix vita ciuili eligibilior eſt, nam contẽplationem nobis ineſſe eligimus & propter nos fieri actionem per ſe, ſed ciuilia tractare eademq; aliis bene adminiſtrare. Nã ſic habebimus ad contemplandum plus otij. Et ſi liberare patriam, propter nos, ſed rerum copiam facere propter alia, igitur libera patria eligibilior eſt q̃ abundantia & copia rerum. Nõ eſt autem hic locus idem cum paulo ante dicto, ſ. huic. Et qđ nõ eſt ab alio exquirere, q̃ qđ eſt & ab alio, nam ibi ꝙ non eſt ab alio exquirere, ſed propter ſe ſolum. Hic autem cuius magis ipſe cauſa q̃ cuius alter. Etenim eligimus magis ea quæ ſunt propter nos, q̃ ea quæ poſſunt eſſe ob aliud.

Amplius ex appoſitione, ſi eidem appoſitum aliquid quod totum eligibilius facit. Cauere autem oportet extendere ad ea, in quibus altero quidem appoſitorum utitur commune, uel alio quolibet modo cooperatiuum eſt. Reliquo autem non utitur, neque cooperatiuum eſt, ut ſerra & falce cum arte fabricali. Nã eligibilior ſerra conſociata. Simpliciter aũt non eligibilior.

Locus iſte ſi adderetur eidem in parte aliud & aliud, & fieret totum cũ additis aliquando eligibilius, & aliquando minus, cuius additione eligibilius fit illud, eligibilius aliis additis eidem, vt ſi diuitiis addita virtute, & rurſus ſanitate eligibiliores ſunt diuitiæ quæ ſunt cum virtute, q̃ illæ quæ ſunt cũ ſanitate. Et virtus ſanitate eligibilior eſt, & in ipſo viuere, aliquando quidem hoc iuſte, aliquãdo autem hoc ſuauiter addito ſi iuſte viuere eligibilius ipſo voluptuoſe viuere, & id iuſte eligibilius hoc ſuauiter. Sic autem & iuſtitia voluptate. Rurſus ſi mori addito hoc ſine triſtitia, & hoc cum bona exiſtimatione eligibilius eſt mori ſine triſtitia, quam cum bona exiſtimatione & ſine triſtitia opinione eligibilius. Oſtenderetur aũt ſimiliter & triſtitia fugibilior eſſe mala exiſtimatione, ob id triſtans mori fugibilius eſt q̃ hoc ignorans. Vt. n. cuius additione aliquid eligibilius fit illud eligibilius eſt. Sic etiam cuius additione fit aliquid fugibilius, illud fugibilius eſt. Sed non in cunctis videbitur locus vnus eſſe. Non. n. quia liberalitas cum diuitiis eligibilior eſt liberalitate cum robore, iam & diuitię eligibiliores ſunt robore. nec rurſus quia robur cum fortitudine eligibilius, vel diuitiæ cum fortitudine, ob id rurſus robur eligibilius diuitiis. nã eſſet idem eodem minus, & magis eligibilius, ſiquidem in liberalitate diuitiæ robore, & in fortitudine robur eligibilior diuitiis, ꝙ quidem abſurdum eſt. Sed neq; ſi robur cum fortitudine eligibilius, vel cum temperantia, iam et fortitudo temperantia eligibilior. Sed

cauſa cur locus verus non ſit in cunctis, quia in pluribus commune cui ſit additio altero oppoſitorum, vel vtitur, vel vniuerſaliter eſt ipſi cooperans: ideo nõ exiſtente ipſo eligibiliore, tñ totum eligibilius ſit. nam diuitiis liberalitas vtitur non vtendo robore ſm peculiarem actionem. Rurſus autem robore fortitudo vtendo non vtitur diuitiis, & robur eſt cooperans fortitudini, ſed prudentiæ nullo pacto. Ideoq; & ipſe dixit. Cauere oportet extendere talia ad ea, in quibus altero quidem appoſitorum vtitur commune, vel alio aliquo modo cooperans eſt. Reliquo autẽ non vtitur, neq; cooperans eſt. Non.n.ſi ſerra cum arte fabrili eligibilior eſt falce, ob id neceſſe eſt vt ſerra ſit eligibilior falce. Nam quia inſtrumentum artis fabrilis eſt ſerra. Item nec eſt falx ob id eligibilior, quia rurſus falx cum arte meſſoria, ideo eligibilior eſt falx, rurſus q̃ ſerra. In quibus igitur addita ſimiliter ſe habent ad cõe in his locus eſt verus.

Rurſum ſi minori appoſitum aliquid, quod totum maius fecit. Similiter autem, & ex ablatione. Quo enim ablato ab eodẽ quod reſtat, eſt minus, illud magis utique erit: Quando quod ablatum eſt, reliquum minus facit.

Locus talis, additum minori bono, & totum maius bonum efficiens eligibilius eſt maiore addito, & totum toto minus faciente, nam ſi fuerint quædam duo bona, aliud maius, & aliud minus, & addiderit quædam vtriq; ipſorũ, vt fiat per additionem ipſorum, tunc vt minus bonum maius, & minus hoc vt maius, id quod eſt additum minori eligibilius eſt addito maiori, nam duo bona ſunt bona habitudo, & ſanitas, quibus addantur, ſ. ſanitati minori exiſtẽti bono virtus, & bonæ habitudini maiori bono exiſtenti diuitiæ, quia ſanitas cum virtute eſt maius bonum, q̃ bona habitudo cum diuitiis, & virtus eligibilior eſt diuitiis. Rurſus quia dicere, & tacere cum duo ſint, & quoddam eligibilius ipſum dicere, quia etiam multo vtilius. Additis his tacere hoc prudenter, & huic dicere rhetorice, certe prudenter tacere eligibilius eſt, q̃ rhetorice dicere. Et prudentia eligibilior eſt rhetorica. Et quia bona habitudo ſanitate eſt maius bonum. Additis aũt ſanitati hoc contemplari, & huic bonæ habitudini hoc agere, eligibilior eſt contemplatio cum ſanitate, q̃ actio cum bona habitudine, & contemplatio eſt eligibilior actione. Similiter quoque ex ablatione. Similiter inquit oportere arguere, vt ab ipſa additione, ſic etiam ab ipſa ablatione. Nam ſi ablatis quibuſdam eligibilibus æqualiter relictum ablatiõi alterius minus fieret, q̃ ablatione alterius: cuius ablatione minus fit, illud eligibilius eſt. non ſolum autem ſi duo quædam ſimiliter eligibilia ſumpta fuerit, ſed etiam ſi vnũ aliquid eligibile, deinde auferretur ab ipſo, ideo eligibilius, vel ſi duo quædam fuerint ablatione alterius ipſorum magis, ſm ablationem diminutũ, cuius ablatione minus eligibile ipſum fit, illud eligibilius altero, quo poſt ablationẽ eligibilius. Hoc autem perſpicuum maxime eſt in magnitudinibus, & numeris. Nam minora decem fiũt, tum trium, tum quinque ablatione, ſed quia magis minor fit ablatione quinque, q̃ ablatione trium, quãdoquidem quinque ſint plura tribus. Eadem quoq; ratio in magnitudinibus, & in virtutibus, in quibus facit rationem, ſic ſi oſtenderetur à ſanitate, à diuitiis, à pulchritudine ſimul cũ ſint tria, minus relictis duobus eligibilibus fit ſanitas ablatiõe, q̃ diuitiæ, ſanitas porro eligibilior eſt diuitiis. Nã minus eligendæ ſint diuitiæ cum pulchritudine, q̃ pulchritudo cum ſanitate, & ſic quidem de eodem. Item ſi poteſt oſtendi. Si æqualiter exiſtentibus virtutibus. ceu diuitiis cum robore, & ſanitate cum nobilitate, ſublatis diuitiis à robore, & ſanitate à nobilitate diuitiæ minus eligibiles ſanitate fiunt, patet quod robur eſt eligibilius nobilitate. Nam æqualiter eligibile minus eligibile ſit ſublatis quibuſdam ab ipſis, quando magis eligibile fuerit ablatum.

Et ſi hoc quidem propter ſe, illud autem propter gloriam eligendum: Vt ſanitas pulchritudine. Terminus autem eius q. eſt ad gloriam, eſt, q. nullo conſcio, non ſtuderet ineſſe.

Eligibilius certe eſt id, quod propter ſe eligimus, q̃ id propter opinionem, & exiſtimationem ab aliis, ſic ſanitas eſt eligibilior pulchritudine. Nam ſanitatem propter ſeipſam eligimus. & ſi nullus vnquam futurus eſſet. Pulchritudo autem ob exiſtimationem, et gloriam in ipſa. Fruſtra porro videtur pulchritudinem eſſe non cognitam, diffinitum eſſet enim, & hoc ad opinionem, & famam eligibile. Nam nullo conſcio nullus ſtuderet ineſſe eidem, hoc eſt per gloriam, & famam eligibile. Sic oſtenderentur diuitiæ eſſe eligibiliores honore, & domus bene habitabilis, q̃ illa ornata, & veſtis vtilior ſumptuoſa, & ea quæ ferunt redditus poſſeſsionum, q̃ ea quæ ſunt in agris apparentibus, & ſemper exiſtentibus ſic, vt per ipſos ſit iter.

Et ſi hoc quidem propter ſe, & propter gloriam eligendũ: illud autem propter alterum tantum. Et utrũuis magis propter ſe honorandum hoc, & melius, & eligibilius. Honorabilius utique fuerit ſecundum ſe, quod cum nihil aliud debeat eſſe propter ſe eligimus magis.

Eligibilius inquit eſſe, ꝙ per ambo eligibile, q̃ id quod eligitur per ſolam exiſtimationẽ exiſtimo, & hoc propter ſe ſi de eodem aſſumptum fuerit, nam propter ambo eligibilius perſpicuum eſt, ꝙ etiam propter ſe ſolum eligibilius eſt eo ad gloriam, & famam, & hoc per ambo inquit hoc eligibilius ad alterum ſolum, nam hoc propter duo eligibilius eſt eligibile per alterum ipſorum. Sic domus habens ornatum cum vtilitate eligibilior eſt ea quæ ſolo ornatu compoſita eſt, vel ea quæ ſolam vtilitatem habet. Similiter autem veſtis, vel vas, Item equus eligibilior eſt qui ad ſuſtinendum labores, celerq́;, & aſpectu pulcher eſt, altero habente vnum ſolum horum alterũ. Item & aliæ poſſeſsiones habentes ambo ſunt eligibiliores his quæ ſolum alterum ſolum habent. Oſtenderetur autem ſic, & id qđ eſt in aſpectu plurium bona adeſſe eligibilius, q̃ ea latere. Item id quod eſt iuſtum, & videtur eſſe eligibilius eſt eo, ꝙ eſt ſolum vnium ſimiliter & in aliis eligibilius. Vnde dictum eſt, & ignotum nihil haberem bonum. Similiter etiã oſtenderetur, & fugibilius, ꝙ propter ſe, & per famam fugibile eſt, q̃ id per ſolum alterum. Nam fugibilius eſt plane inferre iniuriam, q̃ id qđ occulte, & id intemperanter agere ſimiliter. Et vtrum magis propter ſe honorabile, hoc etiam melius & eligibilius, quemadmodum propter ſe eligibile eo eſt eligibilius, ꝙ eſt ob famam, & ob ipſum, & propter exiſtimationem, eo qđ eſt propter alterum. Sic etiam eligibilium propter ſe, & honorabilium, id qđ magis propter ſe eligibile eligibilius erit, & honorabilius vt ſi magis propter ſe honorabilis eſt contemplatio, q̃ actio. Nam bis actio ad recte quippiam ad agendum fieri videtur. Et contemplatio ipſa propter ſe eligibilior eſt, & ſi magis propter ſe prudentia fortitudine honorabilior, & eligibilior eſt. Nam illius actio vbiq; quæritur, ſed huius eſt in periculis. Item diffinitum eſt id quod eſt propter ſe honorabilius ideſt eligibilius, vt etiam eligibile ad opinionem paulo ante. Nam quod nullo alio eget, vt inſit propter ſe eligimus magis, ideſt per ſe, & propter ſe eligibilius, ſic ſanitas honorabilior eſt diuitiis, ac nobilitate, fortitudine, & pulchritudine.

Amplius diuidendum quoties quod eligendum eſt, dicitur, & quorum gratia, ut utilis, uel honeſti, uel delectabilis. Nam quod ad omnia, uel ad plura eſt utile, eligibilius fuerit eo, q. nõ ſimi-

liter. Si autem eadem utriſq; inſunt, utri magis inſunt, conſiderandum, ut utrum delectabile, an honeſtum, an utile magis. Rurſum quod gratia melioris, eligibilius: ut quod uirtutis gratia, quam quod delectationis. Similiter autem & in fugiendis, nam magis eſt fugiendum quod magis impedit uirtutes, ut ægritudo turpitudine. Voluptatis etenim & eius quod eſt ſtudioſum eſſe, prohibentior eſt ægritudo.

Oportet (inquit) etiam ex diuiſione eligibilis accipere occaſiones, nam ſi diuiſerimus quot modis dicitur eligibile, quia vno modo, abundabimus argumentis ad conſtructionem eligibilioris. Dicitur porro eligibile trifariam. Et enim bonum, delectabile, & conferens eligibilia ſunt, cui proinde omnia hæc inſunt, & propter omnia eſt eligibile, & non habentibus hæc omnia eligibilius. Et cui plura eligibilius eſt his quibus pauciora, ſi ſimiliter eiſdẽ ineſſet, quia poteſt hoc ſm aliquid vnum valde eligibile eligibilius eſſe eo, ꝙ eſt ſm omnia eligibile, non tamen valde. Porro prudentia propter ſe dũtaxat exiſtens virtus eligibilior eſt robore per omnia exiſtente virtute. Etenim propter ſe, fortitudo, & robur eligibile eſt, & vt bonum, & vt conferens, & vt delectabile, ſed excedit prudentia horum omnium eligibile propter ſe, ſed & ſi alterum quidẽ propter ſe fuerit eligibile, & aliud ob delectabile, & vtile, hoc aũt propter ſe eligibile, & proprie exiſtens eligibile eſſet eligibilius, & eligibile propter illa, & hoc exiſtente eligibile per plura. Porro temperantia propter ſe ſolum cum ſit eligenda eligibilior eſt honore, et ob delectabile, et ob vtile cum ipſa ſit virtus. Vel omnis virtus, & propter ſe, & propter delectabile eſt virtus, quia delectabiles ſunt actiones ſm virtutem, ideo & ſm plura erit aliquid eligibile non exiſtens virtus, eo ꝙ propter ſe, & propter delectabile minus ſit virtute, minus erit eligibile eius. Erit igitur eligibilius illud, ſm omnia eo, ſm aliqua, & illud ſm plura, eo quod ſecundum pauciora eſt, ſi fuerit eligibile ſm plura, ſimiliter cũ eo, ꝙ eſt minus eligibile, ſm vnaquæq; eligibilia. Item ſi pauciora in pluribus continerentur. Sic in moralibus demonſtrauit amicitiam per bonũ eligibiliorem eſſe ea quæ eſt ob delectationem, atq; ea quæ eſt ob vtilitatem, nam quæ eſt propter bonum, vt ob id propter bonum ſit eligibilis, delectationem vt vtilitatem habet, nã alia ob ſolum conferens, alia vero bonum, & ſuaue, delectabileq́; habere videtur. Item ſanitas voluptate eligibilior. Etenim delectabile, & conferens habet. Si autem fuerint comparata ob ipſa eligibilia, cui magis inſunt hęc, illud eligibilius erit. Sic temperantia continentia, quippe propter hæc ambo. Verum magis temperantia, & ipſum diſcere, ꝗ̃ exerceri eligibilius eſt. Atqui ambo per conferens eligibilia, ſed magis ineſt ipſi exerceri ipſum diſcere. Sic oſtendetur etiam iuſtitia eligibilior eſſe fortitudine, nam ambæ propter bonum, & delectabile. Sed non ſimiliter fortitudo habet delectabile ob vulnera, & deſtructiones. Item eligibile gratia melioris eligibilius eſt, vt diſcere ipſo exerceri. Nam illud ſcientiæ gratia, & hoc roboris. Item vtiles mores ſunt eligibiliores exercitio corporis. Nã ob philoſophiam aliud eſt, alia eſt eligibilis ob certamen. Item educare pueros, ꝗ̃ ludere diebus feſtis. nam aliud eſt virtutis gratia, aliud vero gratia voluptatis. Hęc vero locus potentia iam, & in primis dictus eſt, nam quorum fines eligibiliores, & ipſa eligibilia ſunt. Eadem quoq; ratio in fugibilibus. Etenim in his fugibilius, ꝙ eſt plurium bonorum impeditiuũ, & magis deſtructiuum bonorum, ſic morbus turpitudine. Nam plurium impeditiuus eſt morbus, etenim voluptatis, & eſſe ſtudioſum: ſed turpitudo ſolius voluptatis. & paupertas fugibilior eſt ignominia, & animi indoles corporis aptitudine. Nam magis eligibilis impeditiuum, & abiectio diſciplinarum abiectione pecuniarum, nam melioris deſtructiuum. Eſſet autem hoc per gloriam eligibile, vel ob delectabile, vel ob conferens.

Amplius ex ſimilitudine demonſtrari poteſt fugiendum, & eligendum, quod propoſitum eſt. Minus enim eligendum huiuſmodi eſt, quod æque eligeret aliquis, & fugeret, altero, quod eligendum eſt tantum. Ad ſeinuicem igitur comparationes (quemadmodum dictum eſt) faciendum.

Ideſt ſimiliter oſtendi poteſt fugibile, & eligibile, nam minus eligibile ſimiliter eligibile, et fugibile, eſt eo ꝙ eſt ſolum eligibile, ceu ſi tractare ciuilia eligibile, & fugibile. Nã fugibile eſt ob moleſtias & accenſiones iraſq́;. Sed philoſophari eligibilius ſolum eligibilius eſt philoſophari, & ſi exiſtimatio, pulchritudo, diuitiæ fugibilia, & eligibilia. Nã ob ipſas inſidias propter ſe habet aliquid & fugibile. Sanitas autem, & robur eligibilia ſolum, eligibiliora hæc illis eligibilibus, & fugibilibus. Erit etiam nauigare, & mercari ob pericula maris ſeſe habentia ad eligibile, & fugibile: ſed terram colere eſt ſolum eligibile.

Iidem autem loci utiles, & ad demonſtrandum quoduis eligendum, & fugiendum. Nam auferre ſolum eam oportet, quæ ad alterum eſt, præeminentiam. Si. n. quod honorabilius, eligibilius, & honorabile eligendum. Similiter autem & in aliis, quæcunque huiuſmodi habent comparationem.

Aſsignando locos, per quos poſsibile eſt facere comparationes ſm eligibilius facere, eoſdem locos inquit locos congruere & ad oſtendendum, ꝙ ſimpliciter eſt aliquid eligibile, nam quia eligibilius vt vtilius, & melius, ac bonũ, ſi excellentias, & comparationes adinuicem vniuſcuiuſq; ipſorum auferamus, oſtenderemus ipſa ſimpliciter exiſtentia talia per eoſdem locos, nam eo qđ honorabilius eſt eligibilius, hoc etiam honorabilius aliquo eligibilius illo, quare in accipiendo qđ honorabilius erit etiam qđ eligibile accipies. Similiter etiam vtilius eſt eligibilius, quia vtile eſt eligibile auferentes, igitur oportet accipere comparationem adinuicem, omne honorabile eligibile, principatus, verbi gratia honorabilis, & eligibilis eſt Similiter etiam de vtili, vtile eſt eligibile, & diuitię ſunt vtiles. Eadem ratio & in aliis oſtenditur ſm eligibilius, quęcunq; conceſſo eligibilia ſunt, quatenus comparatio ipſis eligibilior eſſe oſtenditur. Non. n. ſolum honorabilius, & vtilius eſt eligibilius, ſed etiam id quod eſt magis carens ſic fortuna, & ſuaue, & quod ſtudioſus eligeret magis, & ſecundum quæcunq; alia talia, ſecundum eligibilius excellentia fieri oſtenſa eſt, ſecundum omnia ſi auferentes comparationem, & excellentiam adinuicẽ illud ſimpliciter accipimus, erimus oſtendentes vnumquodq; eligibile ipſorum.

In aliquibus enim ſtatim ſecundum eam, quæ ad alterum eſt, comparationem, & quoniam eligendum utrunq;, uel alterum dicimus: Vt quando hoc quidem natura bonum, illud autem nõ natura bonum dicimus. Nam quod natura bonum, manifeſtum quoniam eligendum eſt.

Inquit in quibuſdam ſtatim ſm eam quę eſt ad alterum comparationem contineri, & fieri argumentum poſſe, & vtrũq; ipſorum eligibilius eſſe, vel alterum plane. Prorſus enim ambo oportet eſſe talia comparata, tñ perſpicuo alterum poſitum tale eſſe ponit. nam cui additur bonũ perſpicuo hoc habet, & alterum appoſitum, nõ amplius ſimiliter plane eſt eligibile in comparatione ſm vtile continetur. Eſt igitur qđ dicit, quia in aliquibus non opus eſt conſtructione ad oſtendendum eligibilius dictis ſm comparationem, nam æque ad oſtendendum vtile eligibile, vel delectabile, vel carens triſtitia, vel longæuum eget rõne. Sed in quibus comparatio ſecundum bonum, Hæc per-

ſpicuo eligibile haberet, nam eligibile bonum, vel nõ, hoc eſt dictum per hoc. Similiter aũt & in aliis quæcunq; habent talem comparationem, ſed quia aliqua dictorum ſecundum comparationem non omnino, & ſimpliciter planum, & manifeſtum habent. Non.n.ſi vno excedens aliquid plus illo, & propter hoc tria plura duobus, iam quod & plura eſſe poſſent tria per hunc locum poteſt oſtendi, auferentes excellentiam eius ad duo, ſed neq;, quia omnis accepta magnitudo & ſi parua fuerit continet aliquid, et qđ continet aliquid eſt iam maius, quia maius, & magnũ ob id, ergo adiecit hoc quæcũq; talem habent, id qđ talem aut habeat comparationem eligibilius aliud alio oſtẽdere oportet aliquid eſſe longioris æui, & firmioris, ꝗ talibus. Nam dicendo id qđ natura bonum eligibilius eſſe eo, ꝙ non eſt natura bonum, eo qđ bonum eſt eligibile, idem in ambobus accipit, & qđ ambo ſint eligibilia ponit. Etenim ſi quid natura boni eſt, hoc eligibile eſt, & ſi non natura autem fuerit aliquid, licet hoc etiam bonum ſit eligibile. Nam omne bonum eligibile, comparantes igitur dicimus natura bonum eligibilius eſſe, eo ꝙ non eſt natura bonum, & eſt natura bonum ſanitas, non natura aũt vincere pugnantem, igitur eligibilior eſt ſanitas victoria in bello. Oſtendentes aũt eligibile dicimus natura bonum eligibile, natura aũt bonum ſanitas eſt, igitur & eligibile. Rurſus etiam omne bonum eligibile, quare etiam bonum non natura. Similiter & in honorabiliore, ſi hoc, eo ꝙ eſt honorabilius eligibilius eſt, quia honorabilius eſt eligibile, & honorabilius aliquo honorabile. nam non eſſet honorabilius nõ exiſtens honorabile, hoc igitur eſt eligibile. Similiter ſi hoc, eo ꝙ longi temporis bonum eſt hoc eſt eligibilius, idem quia eſt longi temporis eligibile erit. Patet igitur qũo poteſt vti comparatiuis locis, & ad oſtenſionem ſimpliciter eligibilis. Sed quæreret aliquis ſi in oĩbus ſanum integrumq; aliquod magis exiſtens, & ſimpliciter ſit. Nam dicitur terra leuior terra, quãquam non ſit ſimpliciter leuis, & ignis igne grauior, & non eſt ſimpliciter grauis. Niſi ꝙ non proprie in his comparatiua dicuntur non recipiendum rationem huius, quatenus comparatio. Nec enim terra leuis rationem ſuſcipit, quę quidem ſimpliciter eſt grauis: leue autem qđ ſuapte natura fertur in locum ſuperiorem, nec ignis ſimiliter recipit diffinitionem grauis. Non.n.dicitur vna terra leuior altera terra, eo ꝙ celerius ſuapte natura ſurſum fertur. ſed eo ꝙ bene vi, & facilius ſurſum impellitur, quod non eſt leuis. Similiter & ignis grauior dicitur, ꝙ facilius deorſum ſequitur, itaq; ſimilitudine hæc quædam dicuntur non proprie.

Sumendum autem quam maxime uniuerſales locos de eo, quod eſt magis, & minus: nam ſic ſumpti ad plura utiles erũt. Fieri autem poteſt, ut eorum qui dicti ſunt, quoſdam uniuerſales magis quis faciat, parum tranſmutans ſecundum appellationẽ: Vt quod natura tale eo, quod non natura tale magis tale. Et ſi hoc quidem facit, (illud autem non facit, ꝙ habet tale) cuicunq; inſit, magis tale eſt, ꝙ interdum facit tale, quã quod non facit: Si autem utrunque facit, quod magis facit tale.

De magis & maiore, & prorſus de his quę ſunt in comparatione aſsignans nobis comparatiuos locos in quodã diffinito, nam de eligibili, quippe cuncti ſm hoc faciebãt comparationem, quia longe melius ſequitur, & congruentior eſt locorum aſsignatio in aliquo definito, vt natura eligibile bonum. Natura aũt bonum ſanitas, ſanitas autem natura eligibile. Sunt autẽ quædam natura eligibilia non omnino bona, vt bonum ſanitas prima propoſitio, vt diximus facta, quia non ſit comparatio, ſm eligibile ſolum, valde cum docendi norma, & via ſuboſtendit nobis, per quæ addit qũo his eiſdem locis vniuerſaliter, & ad alia oĩa ſm quæ comparatio ſit, vti poterimus, nam quia magis comparatiuum exiſtens, & maius, ſimiliter non in bonis ſolum, vel malis, & eligibilibus, & fugibilibus dicitur, ſed etiam in aliis, maxime quidem in magnitudinibus, et in numeris autem & grauibus, & in aliis infinitis fieri comparatio ſecundum maius, inquit oportere comparatiuos locos vt indicauit appoſitione hac de his magis, & maius, perinde ac, vniuerſaliores accipiat, nã ſic accepti ad plura erunt vtiles, & non ſolum ad eligibilia, & fugibilia, ad quæ nunc ipſis vſi ſumus. Sed dicendo hoc qũo poſsibile eſt prædictos locos vniuerſales efficere ſupponit. Nã ſi parum mutauerimus in expoſitione ipſorum communius pro ſpecialiore addentes, fieret prędictum, & qũo hoc fieret per exẽpla indica in locis. Primũ quidem natura bonum hoc non natura bono eligibilius eſt. Nam ſic dictus locus in bonis ſolum, & comparatione horum vtilis ſit. Quia vero non ſolum natura bonum, bono non natura magis bonum, & eligibilius. Item natura fugibile fugibilius, eo ꝙ non natura, & quod natura album, eo ꝙ non natura albius. Et in ſano, & dulci, & ſimilibus his eadẽ ratio, porro ſi dicamus pro hoc, natura bonum hoc, ſ. natura tale non natura tali magis tale, vniuerſalem faciemus locum, & vti ipſo ad omnia poterimus in quibus eſt hoc natura, & hoc non natura. Nam ſic omnia concederẽtur ſic poſito. Rurſus ponatur faciens præſentia bonos eligibilius nõ faciente, ſi pro hoc efficiens bonos eligibilius eſt non faciẽte ſpecifice dicto, accipiamus efficiens habens idipſum tale aliquid non faciente eſt magis tale, vniuerſalem efficiemus locum, & ad plura ipſo vti poterimus. Ipſe aũt ſic poſuit locum, nam ſi facit ipſum habentem talem, cui ſi inſit, hoc autem non efficit magis talem, quandoquidem efficit, vel ꝙ non facit, nam ſic & efficiens calidum eſt calidius non faciente, & efficiens dulce, & efficiens bonum, & efficiens delectabile: ſi aũt ambo facit idem magis efficiens, tale magis, vt ſi ambo faceret habens dulce, vel calidum, vel bonum, vel maius, nam tranſpoſitio eſt in generaliſsimum, ꝙ quidem eſt tale communiorem fecit locum, & longe vtiliorem.

Amplius ſi eodem aliquo, hoc quidem magis, illud autem minus tale. Et ſi hoc quidem tali magis tale, illud uero non tali tale: manifeſtum, quoniam primum magis tale.

Aſsignauit quẽdam & talem locum, ſi eodem aliquo aliud maius bonũ eſt, & aliud maius, eligibilius eſt maius, nam ſic bona habitudo diuitiis eligibilior eſt, quia ſanitate bona habitudo eligibilior eſt. Item diuitiæ minus eligibiles. Qũo igitur & hunc vniuerſaliorem faciemus, expoſitione, & appellatione dicit, nam ſic dictus eſt locus. (Si eodem aliquo hęc quidem magis, hoc autem minus tale,) magis tale ꝙ eodem magis eſt tale. Nam vniuerſale erit accipientibus nobis pro hoc bonum tale, nam hoc poſito, & maius aliquid aliud alio, & plus, & calidius, & dulcius, & oĩa his ſimilia oſtendere poterimus, eo ꝙ cunctis ipſis congruit tale. Et ſi hoc magis tale, ꝗ tale. Hoc aũt non taliter tale patet, ꝙ primum dictum magis tale eſt huius loci dicentis ſi aliquo bono maius erit bonum, & bonum quidem erit, nullo aũt bon maius eligibilius aliquo bono maius, & vniuerſalis eſt hic quem exponit, nam poſſumus per eundem, & calidius aliud alio exiſtens oſtendere, & dulcius, & alia infinita, eo ꝙ tale pluribus competit ſi non eligibilibus ſolis. Videtur alius quis locus præter dictos eſſe iſte, ſi aliquis ipſum ſic intelligeret. Nã calidum ſi calidius magis calido magis calidum, & hoc magis ꝗ dulce. Similiter & in frigido, & amaro, & talibus.

Amplius ex additione, ſi aliquod eidem additum, totum magis tale facit.

Oſtendit quomodo loci ex appoſitione, & ablatione,

quos

quos expoſuit, & ipſi fierent vniuerſaliores. Quos igitur expoſuit ex appoſitione hi fuerunt. Si eidem additum totũ eligibilius facit, & minori additum totum maius facit. ad quos aũt nunc tranſponit ipſos hi ſunt. Si eidem additũ totum magis efficit tale, nã magis tale vniuerſalius hoc eligibilius. Congruit etiã hoc in albo, dulci, malo, & talibus.

Aut ſi ei, q. minus eſt tale, additum totum magis tale facit.

Nam minus tale, & magis tale vniuerſaliora ſunt minus tale, & magis tale.

Similiter autem & ex ablatione. nam quo ablato reliquum minus tale eſt, ipſum magis tale.

Dictus locus erat de eligibili, nam quo ſublato ab eodem relictum eſt minus, illud maius erit aliquando ablatũ relictum minus facit. Sed in quem nunc trãſmutat eſt iſte, quo ſublato reliquum minus tale idem magis tale, nã hoc minus, & maius, quibus vtebatur minus tale, & magis tale communiora, & vniuerſaliora ſunt, ideo ſic poſito loco poſſumus vti in pluribus.

Et quæ contrariis ſunt impermixtiora, magis talia, ut albius quidem nigro impermixtius.

Hic locus tranſlatus eſt etiam ad vniuerſalius, ab hoc immixtum malo bonum erit eligibilius mixto, nã eadem dixit in carentia triſtitiæ eligibiliora ſunt, q̃ cum triſtitia, nam vniuerſaliter dixit magis talia qualia eſſe dicuntur immixtiora contrariis, nam album magis immixtius eſt contrario, & dulce ſimiliter, ſed ſuaue, & in aliis quibus eſt aliquid contrarium. Põt etiam ab vltimo loco dicto ſic tranſlatus eſt, ad hunc amplius, ſi ſimiliter oſtendere fugibile.

Amplius præter ea, quæ dicta ſunt prius, quod magis ſuſcipit propoſiti rationem. Vt ſi albi eſt ratio, color diſgregatiuus uiſus, albior is eſt, color magis diſgregatiuus uiſus.

Præter locos comparatiuos aſsignatos, hunc in præſentia exiſtentem additã diffinitione. Non. n. mentionem fecit de ipſo in comparationem ſm eligibile, nam recipiens magis diffinitionem illã propoſiti magis tale. Album quidem magis id, ꝙ albi rationem recipiens eſt, nam color diſgregatiuus viſus magis album, quia album eſt color diſgregatiuus viſus. Similiter & dulce eſt, ꝙ recipit magis rationem dulcis, & eligibile ſm hæc ipſa erit, quòd magis recipit rationem eligibilis, & voluptuoſum id qđ habet magis rationem voluptatis, quem forte nõ aſsignauit locum in locis demonſtrantibus eligibiliora, quia nec eligibiles boni, neq; vna eius erat ratio, nam multipliciter dictorum ſunt bona, & eligibilia.

Si autem particulariter, & non uniuerſaliter problema ponatur, primum quidem dicti uniuerſaliter conſtructiui, uel deſtructiui, loci omnes utiles. Vniuerſaliter. n. interimentes, uel cõſtruentes, & particulariter monſtramus. Nam ſi omni ineſt, & alicui, & ſi nulli ineſt, nec alicui. Maxime autẽ opportuni, & communes loci, qui ſunt ex oppoſitis, & cõiugatis, & caſibus. Similiter. n. probabile eſt exiſtimare, ſi omnis uoluptas bonũ, & triſtitiam omnem malũ eſſe: Et ſi aliqua uoluptas bonum, & triſtitiam aliquam eſſe malum. Item ſi aliquis ſenſus non eſt poteſtas, & inſenſibilitas quædam non eſt impotentia: & ſi quoddam opinatum diſciplinatum, opinio quædam diſciplina. Rurſum ſi aliquod iniuſtorum bonum, & iuſtorum aliquod malum. Et ſi aliquod eorum, quæ iniuſte malũ, & aliquod eorum, quæ iuſte bonum. Et ſi quoddam delectabile fugiendum, & delectatio quædam fugienda. Secundum hæc autem ſi aliquod delectabile utile, delectatio quædam utilis.

Cũ dixerit in ſecundo, & in hoc libro de vniuerſalibus problematibus quæcũq; continent accidens, vel ſimpliciter quæſtionem habentia, vel comparatiuam, & qui ipſis congruunt loci, nunc de cõparatiuis problematibus non amplius dicit: Sed oſtendit qũo poſsibile ſit aſsignatis locis vti, & ad cõſtructionem, & deſtructionem problematum particulariorum. Et primum oñdit, ꝙ etiã principio dixit ſecundi ꝙ vniuerſales dicti loci non ſolũ ſunt ad vniuerſalia problemata vtiles, ſed etiam ad particularia, nam conſtructo vniuerſali, & particularia ſimul conſtruuntur. Et rurſus deſtructo vniuerſali etiam particularia deſtruuntur, ſi etiam particulare fuerit problema poſitũ. Vtiles ſunt vniuerſales loci, nam ſi quęrat, an hęc voluptas ſit bonum, qui oñdit omnem voluptatem eſſe bonum, demonſtrauit ꝙ etiam quęſita. Rurſus ſi fuerit propoſitum oñdere hanc q̃dam voluptatem non eſſe bonum, qui oſtendit nullam exiſtentem voluptatem bonum, demonſtrauit, ꝙ nec propoſita. De his aũt mentionem fecit (vt dixi) etiam principio libri ſecundi, per quæ dixit. (Sunt aũt ad vtraq; genera problematum cõia vniuerſalia conſtructiua, & deſtructiua.) Nunc aũt apertius hoc explicauit dicendo oẽs vniuerſales vtiles eſſe ad particularia problemata, nã omne vniuerſale oſtenſum ſimul oñdit, & id ꝙ eſt ſub ipſo maxime in opportunitat e temporeq́;. Et cões inquit eſſe locos ad vniuerſalia, & particularia problemata eos dicens ex oppoſitis, & cognatis, & caſibus. Non. n. oĩa particularia poſſunt per vniuerſalia oſtendi, eo ꝙ ſunt aliqua particularia, & per ſe vera, & falſa, ideo oportet ad hæc, & propriorum quorũdam locorum. Nam ad oñdendum quẽdam hominem muſicum non eſt poſsibile, vt vtamur hoc, oẽm eſſe muſicum, quia hoc non eſt verum, neq; ad hoc quẽdam non eſſe grammaticum hoc vti poſſumus nullum &c. Et quia quadrifariam dicuntur oppoſita in vnaquaq; ſpecie oppoſitionis ſiue oppoſitis ſm contradictionem oſtendit ꝙ idem locus ſimiliter conueniet, vniuerſali exñte problemate, & tranſlato ac particularia ad hæc ab illo. Et primũ in contrariis oſtẽdit hoc. Similiter. n. inquit probabile eſt, ſi hoc quæratur nunquid omnis triſtitia malum putando, ſi omnis voluptas bonũ, & omnis triſtitia malum erit, qui eſt locus à contrariis vniuerſalibus, & ſi quæratur an quædam triſtitia malum, putando dignum quæſtione, ſi voluptas quædam bonum, & triſtitiam quãdam eſſe malum, nam eſſet in bonis actionibus voluptas bonum, & in eiſdẽ actionibus triſtitia malum, nam cum problema ſit vniuerſale, & quæritur ſi omnis triſtitia malum hoc probabile ex contrario argumentationem facere vniuerſalem ſic. Si oĩs voluptas bonum, & omnis triſtitia malum. Si aũt particulare fuerit problema quæſito hoc vtrum triſtitia quædam malum, aut non, nihil minus probabile confirmans, ſi voluptas quædam bonum eſt, & triſtitia quædam eſt malũ. Rurſus quia oppoſitis hoc etiam ſm habitum, & priuationem ſic poſſumus vti ad vniuerſalia problemata, et ad particularia ſolum mentionem fecit, vt in primis libris dixit de vniuerſali. Sunt. n. ſenſus, & inſenſatio oppoſita ſm habitum, & priuationem, dicendo aũt in particularibus inquit ſi ſenſus aliquis non eſt vis, potentiaq́;, nec aliqua inſenſatio erit impotentia, nam ſi voluimus oſtendere, ꝙ aliqua inſenſatio non eſt impotentia oſtenderemus accipientes ꝙ aliquis ſenſus non eſt potentia. Si aũt erat nobis prępoſitum oſtendere problema vniuerſale. ſ. omnem inſenſationem eſſe impotentiam, vniuerſale etiam oppoſitum accipientes in habitu, ꝙ omnis ſenſus eſt potentia, oſtendens ꝙ etiam oĩs inſenſatio eſt impotentia, nam ſimilis dignitas eſt in vnoquoq; problematum. Et rurſus ſi volebamus oſtendere qđ nulla inſenſatio eſt impotentia, accipiebamus ꝙ nullus ſenſus eſt potentia. Nam hoc conſequẽs, & exemplum qđ adiecit. Si aliquis ſenſus potentia nõ eſt, & inſenſatio quædam non eſt impotentia, nã cuius ſenſus habitus ſumeretur non exñs potentia, eiuſdem nec priuatio eſſet impotentia. Apponit aũt exempla etiam oppoſi-

torum ad aliqua oſtendens particularia, ꝙ eſt transferre vniuerſale in particulare. Nam quæſito hoc ſi aliqua opinio eſt ſcientia ab oppoſito ſic aliquis argueret, ſi aliquid opinabile ſcibile, & opinio ſcientia, nam opinio eſt opinabilis. Si autem eſſet problema vniuerſale, & quæreretur ſi omnis opinio eſt ſcīa, acciperetur & oppoſitum opinioni opinabile vniuerſale ſic. Si omne opinabile ſcibile, & oīs opinio ſcientia. Non amplius autem mentionem fecit de oppoſitis, ſm affirmationem, & negationem, quia nó eſt contradictio in particularibus, nam eo qđ aliquid eſt, vel non eſt non fit oppoſitio, nam oppoſitiones ſm contradictionem fiunt vniuerſalium oppoſitorum ad particularia, ideo qui oſtēdit ꝙ ſalſa eſt vniuerſalis affirmatio in aliquo oſtendit qđ vera eſt negatio particularis de eodem. Et ſi oſtenderet falſam eſſe negationem particularem, demonſtrauit veram eſſe vniuerſalem affirmationem. Similiter etiam in vniuerſali negatione, & particulari affirmatione, non amplius tñ qui oſtendit falſum particulare affirmatiuum per ſe, ſed ſi quidem oſtendit, eo oſtendit qđ eſt ſub ipſo vniuerſali. Non.n. qui oſtēdit aliquem hominem muſicum demonſtrauit iam & hoc, aliquem hoīem non eſſe muſicum. Dicens aūt de oppoſitis, & oſtendens quō poſſumus ipſis locis etiam in vniuerſalibus vti, & in particularibus. rurſus oſtendit quō loco à caſibus, & in problematibus particularibus vti poſſumus. Nā caſus hic iniuſte eſt iniuſtum, quæſito aūt hoc particulare ſi aliquid iniuſtū bonum à caſibus ſic aliquis arguere pōt, ſi aliquid bonum eorum, quæ fiunt iniuſte, & aliqđ iniuſtum bonum. Si aūt vniuerſale quæreretur, ſi iniuſtum bonū, ſimpliciter ſi accipiebatur caſus, ſi hoc iniuſte, bene eſt, & iniuſtum bonū. Nam ſimile vniuerſale eſt in vniuerſali. Sic etiā in particulari accipiendū eſt particulare. Deinceps aūt à cognatis locum oñdit congruentem particularibus. Cognata aūt inter ſe ſunt ſortitudo fortis, fortiter, forte. Rurſus voluptas voluptate fruens, voluptuoſe, voluptuoſum, & oīa quæ ſic ſe habent inter ſe, vt in primis dictum eſt, ſi quæſitū fuerit particulare, vtrum aliqua voluptas fugienda, vel non à cognato ſic fit argumētatio, ſi voluptatū aliqua eſt fugibilis, vel non, à voluptate ſit argumentū. Et ſimiliter ſi aliquid voluptuoſum eſt vtile, & quædam voluptas eſt bonū. nam vtile bonum. Si aūt ſimpliciter vniuerſale quærebatur de omni voluptate ſi fugibilis, vniuerſale accipiebatur, ſi oīa voluptuoſa fugibilia, & omnis voluptas fugibilis.

Et in corruptiuis autem, & generationibus & corruptionibus ſimiliter. Nam ſi aliquid corruptiuum delectationis, uel diſciplinæ bonum eſt, erit quædam delectatio, uel diſciplina malorum. Similiter autem & ſi corruptio quædam diſciplinæ bonorum, uel generatio malorum, erit quædam diſciplina malorum, ut ſi obliuiſci quæ quis turpia egit, bonorum eſt, uel reminiſci, malorum erit ſcire quæ quis turpia egit, malorum, ſimiliter autem & in aliis. in omnibus.n. ſimiliter probabile.

Similiter inquit cum locis ab oppoſitis caſibus, & cognatis, & locos à corruptiuis, generationibus, & corruptionibus, & tempore cōes eſſe, & ad particularia problemata, & probabile ſimile habet in vniuerſalibus problematibus, & in particularibus. Vt.n. probabile vniuerſale hoc ſi omne voluptatis corruptiuum bonum eſt, et omnis voluptas malum eſt, ſic probabile & hoc, ſi corruptiuum alicuius voluptatis bonum eſt illud quoq; erit voluptatem malum eſſe. Nā ponebatur quorum corruptiua bona hæc ſunt mala, quorum aūt mala, hæc bonorum. Econtra aūt in generationibus, vt ſi corruptiuis, ſic etiam in corruptionibus. Sunt aūt corruptiua ſcientiæ ſi contingerit obliuio, corruptio aūt eſt ignorantia, & corruptiuum ſanitatis eſt impleri, corruptio autem eſt morbus. Eadem quoq; ratio eſt de ſcientia. Vt.n. probabile vniuerſale, ſi ſcientiæ male corruptiuum bonum, aliqua ſcīa malum, ſic probabile, & particulare acceptum. Nam ſi bonum alicuius ſcīæ corruptiuum, aliqua ſcīa malum. Et hæc quidem exempla à locis corruptiuorum. Sed exempla vniuerſalia à locis corruptionum, & generationum, erunt talia. Si ſcīæ corruptio bonum, ſcientia malum: & ſi gñatio ſcientiæ malorum, ſcientia eſt malum, nam eſt locus à corruptionibus, cuius corruptio bonum idipſum malum, & cuius corruptio malum, ipſum bonum, vt dixi, locus autem à gñationibus, cuius gñatio malum, & idipſum tale, et cuius gñatio bonum & hoc bonum, igitur vniuerſalium locorum exēpla talia. Verum ipſe non amplius apponit præueniendo cum dicat iam dictū eſſe de his. Sed problemata in parte, de quibus nunc ſermonem facit, oſtendens ſimiliter, & ad hęc vtiles exiſtentes locos hos. Si corruptio ſcīę bonorum eſt gñatio malorum. Eſt aliqua ſcientia malorum, nam ſimul ambobus locis exiſtentibus, ex quibus exemplum. Nam ſi latére turpia facta alicui bonum, ſcire aūt turpia facta malum, & hoc quidem à corruptionibus, & corruptiuis exemplum, nam corruptiuum ſcientiæ; & cognitionis eſt latere, nam communius nomine ſcientiæ pro cognitione vtitur. Corruptio autem eſſet latere, & huius à generationibus ſi reminiſci turpia facta eſt malum, & ſcire ipſa malum, nā reminiſci eſt quædam generatio. Eodem aūt modo inquit, & in aliis ſi habere, nam ſimile probabile in vniuerſalibus problematibus, & in ſingularibus. Illud autē, ſimiliter autem & in aliis, vel ad exempla dictum eſt. Non.n. ſolum in dictis, ſed etiam in aliis pertractabimus verum, igitur cuius corruptiuum eligibile, ipſum eſt fugibile, & cuius generatio malorum, & idipſum malum non in ſcientia ſolum. Vel in aliis dicit conſequentibus gñationes, & corruptiones, vt efficientium, partim vſuum, partim aſſumptionū. Nam ponebatur cuius effectiuum bonum, et idipſum tale, & cuius vſus, vel aſſumptio eligibilis, & ipſum eligibile. Item vt cuius corruptiuum bonum, idipſum malum, ſic etiam ecōtra: Cuius corruptiuum malum, vel corruptio ipſum bonum. Et in his inquit ſimile probabile, quia in vniuerſalibus, & particularibus problematibus eſt.

Amplius ex eo, ꝙ eſt magis, & minus, & ſimiliter. Si.n. magis quidem eorū, quæ ſunt ex alio genere aliquid tale, illorum autem nihil eſt, nec quod dictum eſt, erit tale. Vt ſi magis quidem diſciplina quædam bonum, ꝙ uoluptas: nulla autem diſciplina bonum, nec uoluptas bonum erit. Et ex eo ꝙ eſt ſimiliter quidem, & minus eodem modo, nam erit & interimere, & conſtruere. Verūtamen ex eo, ꝙ eſt ſimiliter utraq;. ex minus autem conſtruere ſolum: deſtruere autem non. Si.n. ſimiliter poteſtas quædam bonum, & diſciplina. Eſt autem quædam poteſtas bonum, & diſciplina. Si autem nulla poteſtas bonum, nec diſciplina. Si autem minus quædam poteſtas bonum, ꝙ diſciplina, eſt autem quædam poteſtas bonum, & diſciplina. At uero ſi nulla poteſtas bonum, non neceſſe eſt, & diſciplinam nullam eſſe bonum. Manifeſtum igitur, quoniam conſtruere ſolum ex eo, quod minus eſt.

Item loci aſsignati ab ipſo magis, & minus, & ab ipſis ſimiliter; ille qui eſt ex ipſo magis eſt ſolum deſtructiuus. Nam ſi magis aliquod ens non eſt, neq; minus ens erit. Locus vero ex minori conſtructiuus, nam ſi minus aliquod ens eſt; & magis idem eſſet. Et à ſimili locus ſic ad ambo vtilis ad conſtructionem, & deſtructionem, nā ſi ſimiliter alicui ens eſt illud, & hoc ſimiliter eidem erit. Et ſimiliter alicui eidem aliquod ens non eſt, neq; ſimiliter eidē idem eſſet. Inquit aūt & hos locos, ſimiliter, & ī problematibus particularibus veriſimile hr̄e, vt etiam in vniuerſalibus. Verū non amplius mentionem facit de differētia ipſorum

quam

quam cum aſsignationem ipſorum faciebat, expoſuit. Dicendo vnum circa duo dici, vel duo circa vnum, vel duo circa duo, nam præuenit vno, vt tñ vtitur exemplo in quo vnum dicitur circa duo, nam bonum de ſcīa, & voluptate per exemplum dicitur, vnum eſt ſimilibus vti, & ſi duo de vno dicerentur, nam ſi magis aliqua iniuſtitia conferens, vel delectabilis exñs non eſt conferens, neq; delectabilis erit. Item ſi duo circa duo dicerentur, magis aliqua prodigalitas, liberalitas, quędam tẽperantia, & dementia, ſi non primum, nec ſecundum, non amplius in particularibus ꝓblematibus locum haberet primus eorũ a magis traditus, cuius exemplum erat. Si magis voluptas, magis bonum, & voluptas ſimpliciter bonum. Rurſus & in his de vniuerſalibus non fecit mentionem, vt ideo dixit de his. Oſtendit autem ſimilitudinem particularium in his, facit aũt demonſtrationem primum in hoc deſtructiuo à magis. Cum igitur ſit vniuerſale problema, erit exẽplum vniuerſale. Si magis ſcīa bonum exiſtens, q̃ voluptas non eſt bonum, nec voluptas bonum erit. Sed de hoc particulari ipſe ſic mentionem fecit. Nam ſi magis aliquid tale eorũ ex alio genere, & illorum nihil eſt, neq; certe dictum erit tale. Quid autem ſit ex alio genere, ipſe ꝑ exemplum ſignauit dicendo, vt ſi magis ſcīa quædam bonum, q̃ voluptas, & nulla ſcīa bonum, nec voluptas erit. Nam aliud genus eſt ſcientia, & aliud voluptas. Si quidem igitur erat ſimpliciter ſumptum. Si magis ſcīa bonum, q̃ voluptas, vniuerſale erat dictum in differentibus generibus, vt ſi etiam dicebatur, ſi magis hoc genus tale eſt, q̃ hoc vt ſcientia quã voluptas, nunc autem additum, eo ꝙ aliquid, atq; eo ꝙ aliquis particularia efficit ipſa. Cum vero problema fuerit particulare, deſtruens ipſum vniuerſale dicit. Nulla vero ſciẽtia eſt bonum quia nõ eſt aliter deſtruere affirmatiua particularia, ſi ſimpliciter deſtruerentur indefinite poſita, vel ꝑ vniuerſale negatiuum, vt etiam ipſe procedendo dicet. Vnde nõ ſolum locus eſt procedens in differentibus generibus, ſed etiam in his quæ ſub idem ſunt. Nam ſi eorum, quæ ſunt in eodem genere, ꝙ maxime tale videtur aliquis accipiens, oſtenderet & non tale ens deſtruet, & aliud quid eorum ſub ipſo tale erit, vt ſi maxime tale eſt id quod videtur, non eſt tale, neque aliud quid eorum in genere tale erit.

Nam ſi voluptas quæ talis maxime videtur optima eſt: Hæc aũt eſt ea animæ, non eſt optimum: neq; alia quadã voluptas optimum eſſet. Rurſus ſi ꝙ maxime cõtingentis ſcibile apparet, non eſt ſcibile, neq; aliud quippiam cõtingens ſcibile erit. Sed maxime contingentis ſcibile exiſtens videretur eſſe hoc, vt in pluribus. Si ergo nõ eſt ſcibile, igitur neq; quippiam aliud contingens ſcibile erit. Sic neque aliquis ſenſus eſt ſcīa, quia neq; maxime, vt aſpectus, ſed neq; aliquis homo impaſsibilis, quia neq; maxime ſi videretur, iſte aũt eſt ſtudioſus, & ipſe autem qđ eſt, & in hoc genere deſtructionem ex ipſo magis fieri paulo procedendo dicit. Vt aũt loco vti poſſumus à magis (inquit) & in ſingulis ſingularibusq; problematibus deſtruere. Sic etiã in his à ſimili, & minus poterunt tolli particularia, & cõſtrui. Verum hoc intereſt, ꝙ locus à ſimili, vt prædictum eſt deſtructiuus, & cõſtructiuus eſt, ſed locus à minus ſolum eſt conſtructiuus, vt etiam locus ſolum à magis eſt deſtructiuus. Et addit exempla, ꝑ q̃ planum oſtendit, alium à ſimili, & cõſtructiuum, & deſtructiuum eſſe, vt in vniuerſalibus problematibus, ſic etiam in particularibus, & aliũ à minus ſolum eſſe conſtructiuũ. Nã quia non poſsibile ſit vti loco à minus ad deſtructionem demõſtrauit, nam poſito hoc ſi minus quædam potẽtia bonum, vel ſcīa, ſi aſsignaretur, hoc. Eſt aũt aliqua poteſtas bonum oſtenditur & conſtruitur ꝙ etiam ſcīa. Qđ ſi aſſumeretur nullam poteſtatem bonũ eſſe, non oſtenditur illud neq; ſcientiam. Non.n.neceſſe eſt ſi minus aliquod ens non eſt, neq; magis eſt, vt neceſſe eſt ſi minus aliquod ens eſt, & magis aliquod ens eſſe. Sed exemplum etiam in his quo vſus eſt, habet vnũ circa duo dictum, nam bonum de poteſtate & ſcientia dicitur.

Non ſolum autem ex alio genere eſt deſtruere, uerum & ex eodem dum ſumit quis, q maxime tale eſt, ut ſi poſitum eſt, diſciplina quædam bonum, oſtenditur autem quoniam prudentia non bonum, nec alia ulla erit quia nec, quæ maxime uidetur.

Qđ loco à magis exiſtente deſtructiuo non ſolum eſt in differentibus generibus vti, vt iam dixit, ſed etiam de eodem dicit. Iam præuenimus hoc oſtendentes ꝑ plura exẽpla. Sed per exemplum communius de virtutibus vt ſcientiarum exiſtentium dixit hoc neq; magis cõgruens exemplum ſi oſtenderet virtutes non exiſtentes ſcientias, ob id, quia maxime videtur ipſorum ſcientia eſſe. Hęc autem eſt prudentia põt oſtendi ꝙ non eſt ſcientia ſed ab ipſo dictũ erit, perinde ac dixerit ſi fuerit problema, an quædam ſcīa bonum, quod eſt æquale huic, ſi quædam virtus bonum ſi oſtenderetur quod maxime ſcientia. i. maxime virtus non eſt bonum, neq; quædam alia virtus bonum erit.

Amplius ex ſuppoſitione ſimiliter probantes ſi uni, et omnibus ineſſe, uel non ineſſe. Vt ſi hominis anima immortalis, & alias: Si autem hæc non, nec alias. Si igitur ineſſe alicui poſitum eſt, oſtendendum, quoniam alicui non ineſt, nam conſequetur per hypotheſim nulli ineſſe. Si autem alicui non ineſſe poſitum eſt, oſtendendum, quoniam ineſt alicui. Nam & ſic conſequetur omnibus ineſſe. Manifeſtum igitur eſt, quoniam qui hypotheſi utitur: facit problema uniuerſale particulariter poſitũ. Nam particulariter confitentem, uniuerſaliter probabit confiteri, quoniam ſi uni & omni ſimiliter probabit ineſſe.

Cum expoſuerit qui ſint loci vtiles ad ſingularia problemata, & primum oſtendens ꝙ etiam per quę vniuerſalia oſtenduntur, per hæc etiam particularia eo quod ſunt ſub vniuerſalibus ſecundo exponẽs locos, vt ſimile probabile habẽtibus in vniuerſalibus et particularibus dicti. Et oſtẽdens ꝙ ſimiliter ab eiſdem ad ambo eſt arguere nũc dicit locum ex ſuppoſitione, quos etiam ipſos oſtendit conuenientes vt vniuerſalibus, ſic etiam ſingularibus. Nam vtendũ (inquit) loco ex ſuppoſitione eſt in problematibus particularibus. Quis aũt eſt locus ex ſuppoſitione, indicauit addẽdo ſimiliter dignum exiſtimant ſi vni & oĩbus ineſſe par eſt. Etenim conſtructiuus & deſtructiuus iſte locus ex ſuppoſitione eſt. Nam ſi fuerit quæſitum, an oĩs anima immortalis vniuerſale problema & vtemur loco ex ſuppoſitione dignitatem tanq̃ ponentes qđ ſi vna oſtenderetur, & cunctæ ſic ſe haberent. Nam oſtendentes quod anima hominis ſic ſe habet, oſtẽdemus etiam per ſuppoſitionem quod omnis, ſi vero deſtruxerimus accipientes ꝙ vna nõ eſt immortalis neque alia erit, igitur oſtendentes animam hominis vel aliam quãdam non eſſe immortalem, oſtendemus vniuerſale ꝙ nulla. Si aũt fuerit quæſitum animal immortalis, vt anima hominis particulare erit problema. Similiter autem vtentes loco ex ſuppoſitione & accipientes hoc ꝙ ſi aliqua immortalis, & omnis anima immortalis. Nam oſtendẽtes aliq̃ immortalem, & per hoc, & omnem immortalem eſſe, accipientes, oſtẽdemus etiam animam hominis immortalem eſſe, cuius erat in problemate oppoſitum. Rurſus ꝙ non eſt immortalis oſtendentes, & quod nec vna haberemus, ex quo concluderemus quod neque anima hominis eſt immortalis, de qua quæſtio erat. Quod autem ſic oſtendentem neceſſe ſit vniuerſale oſtendere ſi etiam problema particulare fuerit notũ. Non.n.poſsibile eſt aliter vti oſtenſione ex ſuppoſitione. Nã dignitatẽ ſta-

bilire oportet, quod ſimiliter ſi vni, et omnibus, ſi ergo ineſſe alicui ponitur, dictum eſt quod ſi erit affirmatiuum particulare poſitum quod volumus deſtruere, oportet tentare vtentes loco ex ſuppoſitione oſtendendo alicui non ineſſe, petentes hoc quod ſi demonſtraretur quod alicui non ineſt oſtenſum fore, & illud nulli per quod tolletur & illud alicui ineſſe quod deſtruere volumus. Si autem alicui non ineſſe fuerit poſitum, econtra eſt oſtendere affirmatiuum particulare & per ipſum accipere ex ſuppoſitione hoc & omni. Manifeſtum autem eſt quoniam qui hypotheſi vtitur facit problema vniuerſale, æquale eſt huic per ſuppoſitionem vniuerſaliter oſtendit per particulare quoque propoſitum particulare deſtruendum ſit, quia erat problema particulare.

Cum autem indefinitum eſt problema, uno modo deſtruere contingit: Vt ſi dixerit uoluptatem bonum eſſe, uel non bonum, & nihil aliud quicquam determinauerit. Nam ſi aliquam uoluptatem dixerit bonum eſſe, oſtendendum uniuerſaliter, quoniam nulla, ſi debeat interimi propoſitum. Similiter & ſi aliquam dixerit uoluptatem non eſſe bonum, oſtendendum uniuerſaliter, quoniam omnis. Aliter uero nõ contingit interimere. Si. n. oſtenderimus quoniam eſt quædam uoluptas bonum, uel non bonum, nondum interimitur propoſitum. Manifeſtum igitur, quoniam interimere quidem uno modo dicitur.

Inquit cum igitur indefinitũ ſit problema, & ipſa ſunt de problematibus particularibus. Nam quædam ſimpliciter & indefinite dicuntur, & quædam cum aliqua definitione vel etiam plurium. Oſtendit igitur quomodo quidem indefinita particularia deſtruere & conſtruere poſſibile eſt, & quomodo definita, & horum quomodo aliqua minus, & quomodo aliqua magis, & quod indefinita conſtrui facilius eſt quam deſtrui. Merito autem in dictis de accidente & oſtenſionibus particularium problematum. Vt enim iam ſæpe dictũ eſt in ſolo accidente maxime problemata particularia. Sunt autem particularia indefinita problemata, ceu aliqua voluptas bonum, aliud affirmatiuum, aliud vero negatiuum, vt hoc aliqua voluptas eſt nõ bonum, nã particulare eſt & hoc incontinentiæ voluptas bonum, ſed ſic definitum particulare & non ſimpliciter dictum, perinde ac poſſit etiam æquale huic voluptas bonũ ꝙ proprie indefinitum dicitur, & aliqua voluptas, & rurſus voluptas non eſt bonum, ſic vtitur eo. Nam ob id qđ hi particulares indefiniti, quod eiſdem particularibus indefiniti æquiualere poſſunt. Nam prædicendo ceu ſi quis dixit voluptatem eſſe bonum, vel non bonum, eo quòd voluptas bonum eſt tanquam idem accipit hoc aliquam voluptatem eſſe bonum, & idem huic non eſſe bonum voluptatem, hoc aliquam voluptatem nõ eſſe bonum. Nam dicit. Similiter autem & aliquam voluptatem dixerit non eſſe bonum, ipſe igitur indefinite particulares, & quia nõ eſt determinatum vtrum per vniuerſale, vel per ſeipſos ponit, id quod eſt in parte, definitas autem dicit particulares cum dicit hanc aliqua voluptas bonum; & aliqua non, & ſpectatiuam voluptatem ſolam bonum. Cum autem ſint hæ differentiæ in particularibus, primum quidem de indefinita in parte ſermonẽ facit, & inquit talem particularem deſtrui quidem vno modo, & conſtrui dupliciter. Nam dicentem aliquam voluptatem bonum duntaxat eſt deſtruere oſtẽdentem vniuerſale, ꝙ nulla voluptas bonum. Nam qui oſtendit aliquam voluptatem non eſſe bonum, non deſtruxit hoc aliquam bonum eſſe, quia poteſt & eadem vera eſſe oſtenſa illa. Similiter & dicentem quandam voluptatem non eſſe bonum duntaxat eſt deſtruere oſtendendo ꝙ omnis voluptas bonum. Nondum. n. qui oſtendit aliquam voluptatem bonum ſuſtulit hoc non eſſe aliquam bonum. Verum cum ipſe de particulari negatiua dicat, quia per ſolam vniuerſalem affirmatiuam deſtruitur, adiecit. Si. n. oſtẽderimus, quoniam eſt quædam voluptas non bonum, nondum interimitur propoſitum, & in negatiua particulari hoc dicit. Vnde plura de particulari affirmatiua de qua præueniendo prædixit. Verum non amplius apponit ſimile in particulari negatiua oſtendens qđ in affirmatiua particulari non deſtruitur, vt notum factũ, & hoc per dictum in affirmatiua particulari.

Conſtruere autem, dupliciter. Siue enim uniuerſaliter oſtenderimus, quoniam omnis uoluptas bonum, ſiue, quoniam eſt quædam uoluptas bonum, oſtenſum erit, quod propoſitum eſt. Similiter autem & ſi oporteat diſſerere, quoniam eſt quædam uoluptas non bonum, ſi oſtenderimus, quoniam nulla bonum, uel quoniam quædam non bonum, oſtendentes erimus utroq; modo, & uniuerſaliter, & particulariter quoniam eſt quædam uoluptas nõn bonum. Cum autem determinata fuerit poſitio: dupliciter interimere erit. Vt ſi ponatur alicui quidem ineſſe uoluptati bonum eſſe, alicui autem non ineſſe. nam ſiue omnis oſtendatur uoluptas bonum; ſiue nulla, interemptum erit propoſitum.

Inquit conſtruere dupliciter eſſe vtrunq; ſic particularium. Etenim vniuerſale oſtendẽtes omnem voluptatem bonum, & particularem aliquam voluptatem bonũ conſtruemus. ſ. particulare affirmatiuum. Similiter & particulare negatiuum conſtrueretur, ſi oſtenderetur, ꝙ nulla voluptas bonum. Si. n. nulla neq; aliqua, & ſi aliqua non erit bonum, nam fit vtroq; modo oſtenſum, quia quædam voluptas non eſt bonum. Si autem determinatum fuerit problema quod poſitionem dixit, & ſi fuerit determinatio talis in problemate. Si quædam voluptas, bonum, aliqua autem non. Videtur autem mihi hoc, aliqua autem non, adiecit non vt prorſus id quod debet poni in propoſitione, ſed vt indicatiuum non huius vt non ſit particularis per ſe vera ſolum, ſed ob vniuerſalem in qua eſt, neq; indefinite. Etenim ſi fuerint duæ propoſitiones poſitæ, non amplius vna propoſitio dupliciter deſtrueretur: ſed duæ exiſtentes ſub duas, altera affirmatiua ſub vniuerſali affirmatiua, & alia negatiua ſub vniuerſali negatiua, porro dupliciter inquit, cõtingit ſic diffinitam deſtrui particularem. Etenim cum fuerit oſtenſum quod omnis voluptas bona, deſtruetur aliquam eſſe & aliquam non. Et ſi nulla bonum exiſtẽs oſtenderetur. Non. n. poſſibile eſt nulla exiſtente bona voluptate aliquam oſtendere bonam eſſe & aliquam non. Si autem ſic ſe habet diffinitio particularis.

Si autem vnam ſolam uoluptatem poſuerit bonum eſſe, tripliciter contingit interimere, oſtendentes. n. quoniam omnis, uel quoniam nulla, uel quoniam plures quam una bonum: interimentes erimus, quod propoſitum eſt. In pluribus uero poſitione determinata (ut quoniam prudentia ſola uirtutum ſcientia eſt) quadruplicter eſt interimere. Oſtenſo enim quoniam omnis uirtus ſcientia, uel quoniam nulla, uel quoniam & alia quædam, ut iuſtitia, uel quoniam eadem prudentia non eſt ſcientia interemptum erit propoſitum.

Inquit ſi vna ſola voluptas bonum, tripliciter deſtructio eius erit, nam & ſi omnis voluptas bonum exiſtens oſtenderetur, tolleretur, deſtrueretur q; vna ſola, & ſi nulla, nam ſi nulla bonum non verũ erit, neq; vna ſola, ſed & ſi oſtenderint plures eſſe bonas, & ſic deſtrueretur hoc vnam ſolam bonam eſſe. Si autem adhuc in pluribus determinatio particularis problematis fieret, & haberet ſic. Si prudentia ſola eligibilium eſt ſcientia quatuor modis erit eius ſublatio. Etenim quod omnis virtus ſcientia eſt oſtenderet, & ſi quod nulla virtus ſcientia, & ſi quod plures, vt iuſtitia.

tia. Non amplius enim ſola, & ſi quod prudentia non eſt ſcientia, profecto aliqua alia exiſtente, nam & ſi aliquæ aliæ ſuerint, hæc autem non, deſtruitur poſitum. Item ſi poſitum fuerit has tres ſolas aliquas virtutes ſcientias eſſe, quinque modis deſtrueretur ſecundum ipſum ſubdeductum modum. Etenim per hoc omnis, & per hoc nulla, & per hoc plures, & per hoc pauciores, & per idem cuius, & hæ tres quæ fuerunt nominatæ in problemate deſtruētur. De his etiam Theophraſtus in calce libri de affirmatione videtur ſeciſſe ſermonem.

Vtile autem & inſpicere in ſingularibus, in quibus ineſſe aliquid, uel non, dictum eſt, quemadmodum in uniuerſalibus problematibus.

Vt in ſecundo libro dignitatem ſtatuit de vniuerſalibus problematibus, poſito problemate inſpicere ad ſingularia, vel ad ea quæ ſub vniuerſali. Et ſi quidem inueniretur ineſſe nulli poſitum vniuerſaliter ineſſe plura accipere redacta ſub eodem vniuerſali, quod nulli inſit, vel ſi pluribus videretur ineſſe, ponere quod cunctis vel ferre inſtantiam de aliquo non ſic inquit oportere facere & in particularibus problematibus. Nam hoc dixit per hæc ineſſe in quibus aliquid vel non dictum eſt. Nam ſi fuerit poſitum quod aliqua voluptas bonum oportet recipere ad voluptates particulares, vt ſi fuerit poſitum vniuerſale quod omnis voluptas bonum. Et ſi non inueniretur in tali reſpicientia, aliqua voluptas exiſtēs bonum oſtenſum erit propoſitum. Si autem in pluribus non ſic ſe habere inueniretur vniuerſale dignitatis loco nullam eſſe bonum. Sic autem deſtruemus & propoſitum particulare, quare & hic commune problematibus particularibus.

Amplius in generibus inſpiciendum, diuidenti ſecundum ſpecies uſque ad induidua, ſicut prius dictum eſt. Nam ſi omni appareat ineſſe, ſiue nulli multa proferenti, poſtulandum uniuerſaliter confiteri, aut ferret inſtantiam in aliquo non ſic.

Erat etiam hoc in vniuerſalibus problematibus dictum in ſecundo libro, quod in quibus problematibus generale aliquid aſſumptum eſt oportet diuiſionem eiuſdem facere in ſpecies, & rurſus in ea quæ ſunt ſub ſpecies & vſque ad indiuidua conſiderare. Si vnicuique ipſorum ineſt hoc generi problemati poſitum ineſſe, nam ſi fuerit problema, vtrum eſt oppoſitorum eadem ſcientia, vel non quia oppoſita multipliciter, dignitatem ſtatuebant in vnumquodque ipſorum diuiſim acciperemus, deinde propria ſub vnoquoque ipſorum & conſiderare ſi in vnoquoque ipſorum eadem eſt ſcientia, nam vtile eſt hoc & ad deſtructionem & ad conſtructionem, vt in vniuerſalibus, ſic inquit faciundum etiam in problematibus ſingularibus, quando aliquod generale in ipſis fuerit, vt ſi fuerit problema ſi aliquorum oppoſitorum eidem ſcientia, diuidendum ſimiliter oppoſita & in vnoquoque reſpiciendum eſt ipſum & ea quæ ſub ipſo. Et ſi quidem in pluribus videretur ſic ſe habere, conſtruendum eſt problema velut vniuerſale inexiſtens omnibus poſitum alicui ipſorum non eſſe, ſi autem in pluribus non ſic ſe habere inueniretur ab his incipientes rurſus dignitas ſtatuenda eſt quod nulli, ſic deſtruendum eſt affirmatiuum problema particulare. Similiter & ſi aliquis diceret virtutem ſcientiam eſſe diuidendo virtutes, primum quidem ad logicas & morales, deinde rurſus morales diuiſim, & rationales per ſe oſtē dentes in his quæ ſemper prius tractantur, ꝙ non ſcire vniuerſale eſt accipere, ꝙ nulla, & ſi deſtruere aliquam eſſe ſcientiam. Sed non multum differt hic locus ab illo ante hunc, niſi quia hic generis diuiſionem in ſpecies primum cenſebat & dignitatem fieri. Deinde ſi ad ſpecies ordine procedentes ad ſingularia proficiſci. At ille ante hunc & ſi non genus fuerat acceptum commune tamen aliquid inſpicere cenſebat ad indiuidua ſub ipſo.

Amplius in quibus poſſibile eſt, aut ſpecie, aut numero determinare accidens; inſpiciendum, ſi nullam horum ineſt: Vt quoniam tempus non mouetur, nec eſt motus, annumeranti quot ſunt ſpecies motus. Nam ſi nulla earum ineſt tempori, manifeſtum, quoniam non mouetur, nec eſt motus. Similiter autem & quoniam anima non eſt numerus: diuidenti, quoniam omnis numerus aut impar, aut par. Si enim anima neq; impar, neque par, manifeſtum, quoniam non eſt numerus. Ad accidens igitur per talia, & hoc modo argumentandum.

Cum ſuperius dixerit diuidendum eſſe ſubiectum terminum in problematibus ab accidente, ſimiliter in vniuerſalibus & particularibus & ſi fuerit generalis in ſpecies vſque ad indiuidua: nunc dicet de prædicato, & eo quod dicitur accidere, & idem dixit in vniuerſalibus. Etenim in particularibus in quibus poſsibile eſt, oportet (inquit) & hunc diuidere & diffinire vel ſecūdum ſpeciem, vel ſecundum numerum, & videre ſi aliquid eorum ex diuiſione ineſt ſubiecto, nam ſi inexiſtens aliquid ipſorum ſubiecto inueniretur, conſtructum erit problema particulare. Si vero nullum inueniretur, deſtructū erit, vt ſi quæreretur, vtrum tempus mouetur vel non, quia motus multipliciter dicitur, diuidendæ & ſumendæ ſunt ſpecies motus, quia igitur omnis motus vel ſecundum locum eſt, vel ſecundum quātitatem, vel ſecundum qualitatem, vnuſquiſque motus ſumendus eſt & quærendum ſi ſecundum aliquem ipſorum poſsibile eſt moueri tempus. Et ſi videretur quod nec ſecundum locum moueri poteſt, quippe ipſum non mutet locum. Nam quomodo id quod non ſuſtinet, poteſt mutare locum, Imo nec ſuſtinens magnitudinem poteſt mutare locum. nam ſuſtinentis & deferentis eſt motus ſecundum quantitatem. Item nec ſecundum qualitatem, nec ſecundum aliquam ſpeciem motus deſtrueretur tempus moueri. Si autem quæreretur ſi motus eſt tempus generale fieret problema. Oſtenderetur autem quod non eſt motus, quia nec localis, nec alteratiuus, nec ſecundum quantitatem, nam ſi aliquis horum eſſet omne quod eſt in tempore in aliquo motu horum erat eodem & continuo. Similiter ratio etiam in anima, ſi quæreretur vtrum moueatur vel non. Item ſi quæretur vtrum aliqua anima ſit numerus vel non, quia omnis numerus vel impar, vel par, quod anima non impar numerus fuerit, neque par profecto nec numerus erit. Et eadem generalior diuiſio ſecundum ſpecies, ſed ſecundū indiuidua erit ſi diuidentes rurſus vtrunque horum in numeros ſub ipſis oſtenderemus: nam ſi par vel duo erit, vel quatuor, vel ſex, vel octo, vel decem: ſi autem impar vel tria, vel quinque, vel ſeptem, vel nouē, quorum numerorum eſt dicere animam eſſe, indiuiſilem & atomum, neque igitur impar numerus, neq; par eſt anima. Quod ſi non horum aliquis, nec numerus vniuerſaliter eſt. Videtur tamen ipſe per exempla de vniuerſalibus problematibus, ſed non de particularibus adhuc mentionem facere.

Finis tertii libri.

NOBILISSIMI PHILOSOPHI ALEXANDRI APHRODISIENSIS, IN QVARTVM ARISTOTELIS TOPICORVM LIBRVM EXPLANATIO.

DEINCEPS Vero dicendum eſt de iis, quæ ad genus ac proprium pertinent: ſiquidem hæc ſunt elementa eorum, quæ ad definitiones ſpectant, & tamen hæc raro in diſputationem cadunt.

QVIA in ſecundo ac tertio libro huius voluminis tradidit nobis locos, quibus de quæſtionibus accidentis confirmando & refellendo poſsimus diſſerere, idq; ſiue quæratur vtrum accidēs ſimpliciter inſit vel non inſit ſubiecto, ſiue comparate: qm̄ quæſtiones comparatiuas ad eas, quę accidentis ſunt, redigi affirmauit, ſequitur, vt de aliis quæſtionum generibus loquatur, ea autem genera de quibus verba facienda ſunt, à genere, à proprio, & à definitione oriuntur: quibus generibus omnes dialecticę queſtiones continentur. Queſtio.n. in qua queritur, propter quid, vt propter quid mundus ſit globoſus, aut luna deficiat, appellatur quidem quæſtio, ſed non dialectica: quia inquiſitio propter quid eſt magis ſcientifica. Eadem etiam ratione ad dialecticam nihil pertinet quærere, quid aliquid ſic, veluti quid eſt anima, ſed querere an hęc ſit animæ definitio, ad dialecticam pertinet. verum quid ſit anima, & quæ ſit natura aquarum vaticinantium ad dialecticum non ſpectat, qm̄ illæ interrogationes non ſunt dialecticæ. interrogatio.n. dialectica eſt contradictionis interrogatio. Sed quid, aut propter quid eſt, neq; contradictio eſt, neq; oīno oratio negatiua. Præterea tradit locos, quibus confirmemus vel infirmemus quæſtiones quę in iis generibus ſunt. in primis autem eos qui ad genericas q̄ones pertineat, qm̄ poſt accidens genus eſt omnibus reliquis vniuerſalius. Accidēs.n. eſt vniuerſaliſsimum, & omnium queſtionum ſimplicisſimum: nam inerit ſoli huic eſſe. Hęc autem genus et proprium et diffinitio ſunt quippe in quali inexiſtentia omnia. Non enim per ſe ſufficiens eſt ſolum ineſſe ad hoc vel vt genus, vel vt propriū, vel vt definitio ineſt, vt erat ſufficiens de ſe in accidente. Sed oportet etiā proprium modum inexiſtentiæ vniuſcuiuſque ipſorum in conſtructione oſtendere. Nam proprietatem quandam quæ ſic ineſſe dicuntur ad ſubiecta habent, ſed genus cōmunius, vtá de pluribus genus. Sed diffinitio & proprium non de pluribus & differentibus ſ̄m ſpeciem ſunt, ſed quādam proxima vna natura, quare quia communia propriis prima, & communius genus illorum, merito primo locos ad problemata à genere aſsignat, ſimul autem ordinat cū problematibus à genere, & problema à differentiis, vt dixit etiam in primo, quia differentia eſt in ſubſtantia rei, cuius eſt differentia, vt genus communem ſubſtantiam indicat & in plus ſimiliter eſt cum genere, reducerētur autem ad generica problemata etiam ea à ſpeciebus problemata, ſi aliqua erunt, quia etiam ſpecies de pluribus & in q̄d eſt prædicantur, vnde dicit. Poſt hæc autem de his quæ ad genus & proprium inſpiciendum, poſt locos.ſ. ad accidēs (inquit) oportet, de his ad genus & ad proprium locis conſiderandum eſt. Et cur de his primum, & poſterius de his quæ ad diffinitionem adiecit hoc. Sunt autem elementa hæc eorum quæ ſunt ad terminor. Nam loci per quos ad genus & proprium argumētamur, vel conſtruentes vel deſtruentes, ſunt elementa & principia argumentationū ad diffinitiones, nam quia oportet diffinitionem non ſolū genus habere in ſeipſa, ſed etiam propriam eſſe rei: loci vero generum & propriorū conſtructiui confert etiam ad conſtructionem diffinitionum, nam qui oſtendit ꝙ ſ̄m aſsignatum genus in ratione, & ratio propria rei, erit etiam ꝙ diffinitio eſt aſsignata ratio, oſtenſum. Item loci generum & propriorum ſunt loci deſtructiui & vtiles ad deſtructionem diffinitionum. Nam qui oſtendit ꝙ nō genere vt genus aſsignatum eſt in oratione, ſuſtulit etiam ipſam diffinitionem. Similiter etiam qui oſtendit, ꝙ non eſt proprium. Porro quatenus hi loci conferunt ad genus & proprium & ad diffinitiua & problemata, & ſunt principia conſtructionis definitionum & deſtructionis, quia etiam genus, & proprium ſunt elementa diffinitionum, nam oportet & hæc habere diffinitionem, merito & hi elementa dicerentur locorum ad diffinitiones, & quia elementa prima horum ſunt, quorum ſunt elementa, ſunt etiam loci ad hęc primi ad genera. Sed ipſorum rurſus primi q̄ ſunt ad genera, qui etiam genus proprio (vt dixi) communius eſt. Dicit autem rarius fieri à dialecticis ſermonem de problematibus à genere, proprio, & diffinitione, nam plurima dialecticorum problematum de aliquo accidente quæſtionem hñt, nam quæruntur talia problematum dialecticorum in pluribus, vt ſi eligibile eſt vxorem ducere, vel ciuilia tractare, vel bonum diuitiæ, vel ſanitas. Problemata aūt de generibus, propriis & diffinitionibus habent opus diligentioris methodi & ſcientialioris q̄ ſ̄m dialecticum methodum.

Si ergo ponatur genus alicuius exiſtentium, primum quidem inſpiciendum ad omnia, quæ cognata ſunt ei, quod dicitur: ſi de aliquo nō prædicatur, quem ad-modum in accidente. Vt ſi voluptatis, bonum ponatur genus: ſi aliqua voluptas non bonum. Nam ſi hoc manifeſtum eſt, quoniam nō genus bonum voluptatis, genus.n. de omnibus, quæ ſunt ſub ipſo ſpeciebus, prædicatur.

Primus locorum ad genus aſsignatus talis eſt, quia genus de omnibus ſimilibus ſpecie ſimiliter prędicari, inquit oportere, qn̄ aſsignaretur de aliquo vt genus reſpiciendū eſt ad omnia cognita, i. ad ea quæ ſunt eiuſdem naturæ & ea quæ traduntur ſub idem genus, vt faciebamus etiam de accidente. Etenim in problematibus ex accidēte putabat reſpiciendum eſſe ad omnia quæ ſunt eiuſdem naturæ, ſed in illo quidem per ſe ſufficiens ad conſtitutionem problematis, hoc & ſi vni ex his inuenire poſitum vt accñs ſiquidem vniuerſale problema fuerit & deſtruere rurſus ſi nulli inſit. Sed in genere ſi non omnibus ineſt ſimilibus ſpecie aſsignatum genus non poteſt hoc ipſum eſſe genus etiam ſi aliquibus inſit. Vnde aliquis ſi oſtenderet bonum non eſſe genus voluptatis quia non omni ineſt, non.n. voluptates incontinentium bonum. Sic etiam Plato argumētatus eſt in Philebo, accipiendo incontinentem voluptate frui, ſed etiam temperans voluptate fruitur. Rurſus fruitur voluptate etiam demēs, & refertur opinionibus ſtultis ac ſpe vana quibus infertur ꝙ ſtultus videretur merito. Vnde diſſimilitudines has ſic eis exiſtentes in vnum genus bonum ſi quis colligeret, ſic oſtenderet etiam virtutis non eſſe genus ſcientia, nam ſcientia neceſſariorum, ſempiternorum & non contingentium aliter eſſe. Sed virtutum aliam ſapientiam, aliam vero prudentiam quæ dicuntur morales virtutes circa contingentia, & aliter ſe habere conſtitui diximus. Eſt autem locus ad deſtructionem vtilis, nam ſi cunctis ſimilis ſpeciei ineſt, neceſſe eſt idē genus eſſe. Præterea oportet vt in quid eſt prædicatum ipſum.

Deinde

Deinde ſi non in quid eſt, prædicatur: ſed ut accidens. Quemadmodum album de niue, uel de anima à ſeipſo motum. Neque enim nix quod quidem eſt album. Quapropter non eſt genus album niuis. Neque anima ꝗ *quidem motum, nam accidit ei moueri: quemadmodum & animali frequenter & ambulare, & ambulans eſſe. Amplius motum non quid eſt (ſed quid faciens uel patiens) ſignificare uidetur. Similiter autem & album. Non enim quid eſt nix, ſed quale quid eſt, indicat, quare neutrum horum in quid eſt prædicatur.*

Vt in accidente dixit conſiderandum eſſe, ſi id quod ſecundum alium modum quędam ineſt, vt accidens aſsignauit, nam cum dicat colorem accidere albo, vel album colorari, non ſane aſsignabat, nam dixit vt genus inexiſtens accidere. Sic etiã de genere inquit oportere indagare non accidens vt genus aſsignauit, nam poteſt aliquid omnibus ſimilis ſpeciei ineſſe. Verum non vt genus ſed vt accidens. Eſt aũt proprium generis, vt igitur & ſpeciei in quid eſt prædicari. Porro ſi aſsignatum non ſic prędicaretur, oſtenderetur ꝙ non eſt, ſic etiam oſtẽdetur neq; album genus eſſe niuis. neq; motum, neq; ꝙ anima ſit ſeipſa mouens, vt Platoni videtur, nam nec de niue in quid eſt prædicetur album, non .n. nix id qđ vere eſt album. Similiter autem neque ſeipſa motio animæ, neq; .n. albi diffinitio de niue in quid eſt, neq; ipſa motio de anima, nam ſi nix .i. ꝙ vere album, & album quod vere color eſt, & color quod vere eſt qualitas, profecto nix eſt id quod vere qualitas, nam qñ alterum de altero prædicaretur vt de ſubiecto quæcunq; de ſubiecto dicuntur, hæc etiam de prædicato dicentur. De ſubiecto autem quæ dicuntur de aliquo in quid eſt de ipſo prædicantur. Similiter autem & ſi anima fuerit id qđ vere eſt ſeipſum mouens, & ipſum quod eſt ſeipſa motio id qđ vere motio, & motus eſt actus imperfectus. Quod autem ipſa ſeipſa motio non ſit genus animæ, oſtenderetur etiam ex hoc, ſi motio à ſeipſo eſt animæ genus, oportet ipſam, & de aliis quibuſdam vt ſpeciebus prædicari quæ ſunt diuiſe contra animam, aliquorum igitur non tamen ſm hoc nunc, ꝙ non genus oſtendit, ſed quòd nõ in quid eſt, nam hic locus alius eſt. Hoc aũt neq; anima ꝙ quidem motum fecerit dicens pro hoc ꝙ quidem eſt motus. Amplius motum non eſt aliquid, quia nõ genus eſt motus aĩæ vel vniuerſaliter ſubſtantia alicuius, & ſic oſtendit. Si genus quid eſt ſignificat, & motus & ſeipſa motio non aliquid eſt aĩa ſignificat, ſed quid facit vel patitur, nam quatenus moueri dicitur, patitur quatenus autem à ſeipſa facit. Item põt hoc ſed qd aliud faciens, vel patiens de moto dici tanq̃ eſſe moti conſiſtat in actione & paſsione. Itẽ prædicatur quidem motus de motis. Si aũt fuerit anima ꝙ vere motus, vel qđ vere motio à ſeipſo non amplius moueretur, nam ſic eſſet motio mota. Primũ igitur demonſtrauit ꝙ non in quid eſt ab hoc ſubiectum non dici ꝙ vere hoc ꝙ vt genus de ipſo prædicatur. Secundum aũt ab hoc genus in quid eſt prædicatum, quid eſt ipſum ſubiectũ ipſi ſignificare. At hęc non ſignificant quid eſt ſubiectum, ſed quale vel quid faciens, quidúe patiens. Similiter oſtenderetur ꝙ neque dulce eſt genus mellis, neq; amarum abſinthij, neq; voluptas boni. Etenim ſi inſeparabile eſt ſuaue voluptuoſumq; à bono, ſed non in quid eſt de ipſo prędicatur. Verum differret hic locus ab illo qui eſt ante, quia per illum oſtendebatur ſubiectum non eſſe ꝙ vere eſt prædicatũ, ſed in hoc econtra prædicatum non ſignificat quid eſt ſubiectum.

Maxime autem in accidentis definitione eſt inſpiciendum, ſi aptatur ad dictum genus, ut & ad quæ nunc dicta ſunt. Contingit enim quippiam mouere ſeipſum & non. Similiter & album eſſe & non. Quare neutrum horum genus, ſed accidens, eo ꝗ *accidens dicimus* ꝗ *contingit idem ineſſe alicui, & non.*

Inquit maxime oportere reſpicere ad diffinitionem accidentis ſi alicui aſsignatorum vt generum inſit. Eſt aũt accidentis diffinitio hæc, vt poſsit ineſſe & non ineſſe. Si autem albo quòd vt genus aſsignaretur de niue, vel à ſeipſo motioni quæ genus animæ ponebatur accidentis ratio conuenit hæc, ſ. poteſt ineſſe & nõ ineſſe, profecto neutrum erit genus ipſorum. Sed aliquis quęreret qũo vel niui album vel animæ ſeipſo motum, poteſt ineſſe & nõ ineſſe ſm ponentes animam eſſe ſemper motam. Niſi ꝙ his hæc non dicit quæ poſsint ineſſe & non ineſſe, ſed vniuerſaliter & ſimpliciter omni ſubſtantiæ ineſt. Nam ſi talibus vt ſpeciebus & aliis ſubſtantiis hæc indigerẽt quibus ineſt vt ſpeciebus ineſſe. Si autem ſunt quibus aliqua poſſunt ineſſe & non ineſſe cum non ſint illorum genera, neq; horum erit proportionale in illis exiſtentium. Vt autem album inexiſtens aliquibus ſubſtantiis poteſt ineſſe & non ineſſe, ſic etiam ipſa à ſeipſo motio. Nã animalia cum ſint ſeipſa mota non ſemper mouẽtur, perinde ac dictum ſit ꝙ nihil horum ꝙ poteſt aliquibus ineſſe, & nõ eſt genus aliquorum quibus ineſt, & ſi quibuſdam ipſorum ſic ineſt, vt ſi inſeparabile ab ipſis, nam color genus non alicuius horum quibus ineſt, ſed quorum eſt in ſubſtantia. Vel non oportet dictum intelligere, vt in his exemplis dicti. Sed quia poteſt aliquando & tale, & ſic inexiſtens alicui vt genus aſsignari tale & à diffinitione accidentis qđ non eſt genus oportet redarguere. Etenim nunc dicta qđ non ſunt illorum genera quibus contingunt ineſſe hæc, & non à diffinitione accidentis oſtenderentur, nam neq; animalis ipſum ſeipſo motum eſt genus. At qui exiſtente ſeipſo moto, quòd eſt, qñ non ineſt eidem idem mouere, nec album illius cui poteſt idem & ineſſe & non. Sic neq; ſentire eſt hominis genus, nam poſsibile eſt ipſum, & ſentire, & non, non enim idem ſenſitiuum, & ſenſibile.

Amplius ſi non in eadem diuiſione eſt genus & ſpecies, ſed hæc quidem ſubſtantia, illud autem, quale. Aut hæc quidem ad aliquid, illud autem, quale. ut nix quidem & cygnus ſubſtãtiæ album uero non ſubſtantia, ſed quale. Quare non eſt genus album niuis, neq; cygni. Rurſum diſciplina quidem ad aliquid, bonum autem, & pulchrum quale. quare non eſt genus pulchrum uel bonum diſciplinæ, genera .n. eorum, quæ ſunt ad aliquid, & ipſa ad aliquid oportet eſſe: ut in duplici. Etenim multiplex eſt genus duplicis, & ipſum eorum, quæ ſunt ad aliquid eſt. Vt autem generatim dicatur, in eadem diuiſione oportet genus eſſe ſpeciei. Nam ſi ſpecies ſubſtantia, & genus: & ſi quale quippiam ſpecies eſt, & genus quale quippiam, ut ſi album quale quippiam, & color. Similiter autem & in aliis.

Oportet in eodem prædicamento, & eodem genere, & eadem diuiſione eſſe genus & ſpecies, nam eiuſdem naturæ oportet ambo eſſe. Porro ſi aſsignatũ genus alicuius ſub alio prædicamento fuerit, & ſub alio ſpecies, de quo aſſignaretur vt genus, non erit aſsignatum genus: nã ſi aliud fuerit ſubſtantia, vt piſcis & canis, & alterum quale vt album, non poſsibile eſt album eſſe genus niuis vel cani, propter hęc autem neq; motus animę erit genus ſiquidem aĩa ſubſtantia, & motus non ſubſtantia, ſed vel aliqua paſsio, & qualitas, vel ad aliquid, vel quantum. Sed neq; ſcientiæ bonum eſſet genus vel honeſtum, ſi quidem honeſtum eſt quale, & ſcientia de numero eorum quæ ſunt ad aliquid. Sed aliquis quæreret quomodo ſcientia erit genus geometriæ, muſicæ, & aliarum ſcientiarum ſiquidem ſcientia eſt ad aliquid, & illæ qualitates. Vel nihil prohibet ſcientiam etiam eſſe qualitatem cũ ſit habitus & ad aliquid. & cum ſit ipſa p ſe qualitas, & genus prędictarum. Similiter etiam virtus temperantiæ, & fortitudinis genus non quatenus ad aliquid, ſed quatenus qualitas. Et forſitan in eo qđ eſt

ad aliquid hoc contingit ſolum eo ꝙ ſignificat aliquarum habitudinem ad aliquid, ſed quorum habitudo ad aliquid eſt, non amplius illa ad aliquid, nam quatenus accidit, vt aliquid ſub duo genera cadat, ſic eſt ad aliquid, nam in his ad aliquid ſunt ſm habitudinem, & ſub quodam alio ſub quo ſunt illa ſine habitudine accepta ſm ipſorum naturã, nam cum ſit aliquod primum deinde habet habitudinem ad aliud, ideo & ſub illo genere erit. Nihil porro prohibet & bonum ſub qualitate eſſe, vel bonum eſſe genus ſciẽ, quatenus etiam ipſa ſcientia eſt qualitas, vt.n.ſcientia ad aliquid exiſtens genus eſt eorum quæ ſub ipſa, ſ. geometriæ, muſices, & aliarum quæ non ſunt ad aliquid, eo ꝙ genus ipſarum non eſt ad aliquid. ſic rurſus nil prohibet ad aliquid genus eſſe ſcientiæ, vel bonum, vel honeſtum cum ſint qualia, vnde ſcientia non quatenus ad aliquid eſt genus ipſarum, ſed quatenus eſt qualitas. Non.n.ſcientia ſolum eſt ad aliquid, ideo oportet in aliis generibus obſeruare hoc, non.n.poſsibile eſt ſm prædicamenta idem eſſe ſub pluribus. Oſtenderes aũt incipiendo à loco hoc, ꝙ neq; ſimitas narium eſt cauitas, ſiquidem naſus ſit ſubſtantia, & ſimitas non ſubſtantia, ſed qualitas. Nam paſsio aliqua ſimitas eſt, ideo magis conſentaneum eſt ipſam ciuitatem dicere in naſo. oſtenderetur autẽ ꝙ neq; ſtrepitus vel vox eſt aer percuſſus, ſiquidem aer ſit ſubſtãtia, & ſtrepitus non ſubſtantia, nam eſt aliqua paſsio & qualitas, ſed cõſentaneum magis eſt dicere ipſam eſſe plagam in aere. Eſt aũt locus ad deſtructionem ſolum vtilis, nam ſi non eſſet prædicatum, ſub eadem diuiſione & ſubiectum, non eſſet genus prædicatum, nõ tamen ſi ambo eſſent ex eodem genere, iam neceſſe eſt alterum alterius genus eſſe.

Rurſum ſi neceſſe fuerit, uel ſi contigerit genus participare, q̃ poſitum eſt in genere, terminus autem eius, q̃ eſt participare eſt ſuſcipere participati rationem. Manifeſtum igitur, quoniam ſpecies quidem participant genera: Genera autem ſpecies non. nam ſpecies ſuſcipit generis rationem, genus autem ſpeciei non. Conſiderandum igitur ſi participat, uel ſi contingit aſsignatum genus participare ſpeciem: ut ſi quis entis, uel unius genus quodpiam aſsignauerit. Accidet enim genus participare ſpeciem. Nam de omnibus, quæ ſunt, ens & unum prædicantur, quare & ratio eorum.

Quid eſt participare ipſe indicauit, nam ſuſcipere participati rationem eſt ipſo participare. Poſitum autem in genere eſt ſpecies, de qua aſsignatũ vt genus aſsignatur, quia igitur ponuntur ſpecies ſuſcipere rationem generum, ſed genera non amplius ſuſcipere rationem ſpecierum, ideo dicuntur ſpecies participare generibus, & minime genera participare ſpeciebus. His igitur ſic ſe habentibus ſi hoc poſito vt in genere aliquo prædicatum vt genus ipſius rationem & diffinitionem, vel ſuſciperet, vel poteſt ſuſcipere, non eſſet genus aſſumptum, ceu ſi diceret aliquis entis genus quod quid erat eſſe, vel vnius. Nam aſsignatum de aliquo horum vt genus, prorſus recipit rationem entis & rationum vnius. nam omne ꝙ eſt in exiſtentia ens & ens & vnum eſt, ſic oſtendes ꝙ non bene hoc aliquid genus entis Stoici ponunt, nam ſi quid, patet ꝙ etiam ens, ſi autem ens reciperet entis rationem, ſed illi ſtatuẽtes ipſiſmet ens de corporibus ſolis dici, effugerent dubitatum. Nã ob hoc aliud generalius de ipſo inquiunt eſſe prædicatum, nõ de corporibus ſolum, ſed etiã de incorporeis, ſed quia generaliſsimum eſt, quid aut etiam ſub ipſo vnum, ſed poteſt etiam vnum de aliquo eodem prædicare, quare nõ ipſum aliquid non erit genus vnius ſuſcipiens eius rationem. Sic etiam oſtendes neq; multitudinem eſſe genus numeri. Et enim multitudo numerus. & competit eidem ratio numeri, ſi aũt hoc non bene diffinientes ferunt numerum multitudinem vnitatum eſſe, etenim ipſa multitudo ſunt ipſæ plures vnitates, ſed entis & vnius dixit rõnes & diffinitiones eſſe, ſiue cõius, ſiue probabilius, vel quia ſic ei placet, vt eorum quæ dicuntur multipliciter, ceu dicuntur quę habet attributionem ab vno ad vnum diffinitiones eſſe. Talia autem ſunt ens, vel quia ſm aſsignantes quid eſſe genus horum ſm illos forte, hæc etiam ſunt genera.

Amplius ſi de aliquo aſsignata ſpecies uera eſt, genus aũt non: Vt ſi ens, aut ſcibile opinabilis genus ponatur. nam de nõ ente opinabile prædicabitur. Multa.n. nõ entia opinabilia ſunt, ſed q̃ ens, uel ſcibile non prædicetur de non ente, manifeſtum. Quare non eſt genus ens, neq; ſcibile opinabilis. De quibus.n. ſpecies prædicatur, & genus oportet prædicari.

Quia genus propriæ ſpeciei de ſubiecto prædicatur, neceſſe eſt ipſum etiã de eis prædicari, de quibus ſpecies ſub ipſo prædicatur, nam ſpecies eſt aliquo modo pars ipſius generis, ſed partes partium & vniuerſaliter vniuerſorum ſunt partes. Qñ igitur aliquid fuerit, vt genus de aliquo aſſignatum, oportet conſiderare, & ſi de quibus ſpecies ſubiecta prædicatur etiam genus aſsignatum de oĩbus prædicatur. Nam ſi non de oĩbus prædicaretur non erit genus eius ſpeciei. ſic oſtendetur opinabilis non eſſe genus ens, nec vnũ, nec ſcibile, quia opinabile etiam de non ente prędicatur, nam opinamur etiam de non ente ꝙ non eſt. vt dixit etiam in libro de interpretatione. Nã opinio eſt ipſius ꝙ non eſt: non tñ ens, vel vnum, vel ſcibile verificatur de non ente. Oſtenderetur præterea bonum nec eſſe genus voluptatis, quia voluptas etiã verificatur de voluptate incontinentium, ſed minime bonũ. Item nec ſcientia genus eſſet virtutis, quia virtus etiam de contingentibus aliter ſe habere verificatur, eſt autem locus hic deſtructiuus.

Rurſum ſi nullam ſpecierum contingit participare, quod poſitum eſt in genere. impoſsibile enim eſt participare genus, quod nullam ſpecierum participat, niſi aliqua ſecundum primam ſpecierum diuiſionem ſit. illæ.n. genus ſolum participant. Si igitur motus genus uoluptatis ponatur, conſiderandum ſi neque corruptio, neq; alteratio uoluptas, neq; ullus cæterorum, qui aſsignari ſolent, motuũ. Manifeſtum enim quoniam nullam ſpecierum participabit, quare neq; genus, eo quod neceſſarium eſt, q̃ genus participat, & ſpecierum aliquam participare, nõ erit igitur ſpecies motus uoluptas.

Quia genera diuiduntur in proximas ſpecies, diuidũtur quoq; ſpecies rurſus quæ ſunt ſub genere cum ſint genera aliquorum, nam nihil prohibet ſpecies aliquorum eſſe, rurſus eſſe aliorum genera. vt ſe habet auis, non in genera. ſed in ſpecies. i. in coruum & ſimilia diuiditur. Hæc autem rurſus in ipſa indiuidua omnia, patet ꝙ etiam quę ſunt ſub idẽ genus non ſm primam diuiſionem, ſed ſub aliquod genus ſpecierum neceſſarium eſt participare aliqua ſpecie, & ſuſcipere rationem ſpecierum aſsignatam eorum quæ ſunt ſub genere, nam ſpecies proxime generibus ſolum participant generibus, & horum ſolum recipiunt rationem, ſed non illæ non proximæ, ſed plurimum diſtantes, primum ſpeciei alicuius exiſtentium ſub genere, neceſſe eſt ipſa ſuſcipere rationem ſi debet genus ipſorum aſsignatum eſſe, porro ſi aliquid vt genus alicuius aſsignaretur, quærendũ ſi hoc, de quo genus aſsignatum eſt, nec ſecundum primã diuiſionem eſt aſsignati generis, neq; alicuius ſpecierum ipſius eſt particeps. nam ſi ſic ſe hẽt, impoſsibile eſt ipſum genus eſſe aſsignatum, vt ſi quis diceret voluptatem in genere eſſe motus, quia non ſm primam diuiſionem motus eſt voluptas. Nam diuiditur proxime motus in motum ſecundum locum, & in motum ſecũdum q̃titatem, & in motum ſecundum qualitatem, & in motum ſm ſubſtantiam, ſed non in voluptatem. tamen oportet voluptatẽ ſi eſt ſub

genere

genere motus aliqua harum ſpecierum motus participare,& eſſe vel ſub mutatione ad locum , vel ſub quantitate, vel qualitate, vel ſubſtantia, nam ponantur nunc generatio,& corruptio motus eſſe. Porro ſi ſub nullo horũ fuerit, neq; ſub motu tanq̃ ſub genere erit, cõius autem nunc ſpecies motus dicerentur dictæ, non enim genus motus, ſed eſt de numero eorum quæ dicũtur multipliciter, at qui voluptas, nec latio eſt, nec ſuſcipit tal s motus rationẽ, neq; auctio, vel diminutio, neq; alteratio, neque generatio, & corruptio, neq; igitur motus, nam quod nõ ſit corruptio, nec auctio, vel diminutio, perſpicuum eſt, ſed neq; generatio, vel corruptio. Non enim ſm ſubſtantiam eſt mutatio, ſed neq; ſic generatio, vt dicitur repletio, non enim voluptas eſt ſatietas, ſed ſit in ſatietate. porro nõ idẽ eſt fruens voluptate, & repletum, nam ſatietas, & repletio eſt corporum, ſed voluptas eſt animi. Item nec omnis voluptas in repletione, nam in repletione aduenniunt triſtitię, non omnis autem voluptas eſt triſtantium ; ſed neq; alteratio eſt voluptas exiſtens ſecundum paſsionem mutatio, vt videretur forte, nõ enim ſi paſsio, iam & mutatio ſecundũ paſsionẽ, non.n.idem. porro albedo cum ſit paſsio, non eſt alteratio, ſed dealbatio, ſed non idem albedo, & dealbatio. Similiter autem, neque caliditas eſt alteratio, ſed calefactio, nã ipſa eſt mutatio, ſic igitur neque voluptas alteratio in paſſionem, quippe paſsio non ſit alteratio, ſed voluptas ſecundum paſsionem, vel ſi aliqua igitur alteratio: ſiquidem igitur mutatio in voluptate exiſtentem, ſed non voluptas mutatio.

Neque indiuiduorum, neque eorum quicquam, quæ ſub ſpecie motus ſunt. etenim indiuidua participant ſpeciem, et genus, ut quidam homo, & hominem participat, & animal.

Cum dixerit voluptatem non eſſe ſpeciem motus, adiecit quod neque aliquod indiuiduorum, quę ſunt ſub motu voluptas eſt, nã indiuidua quæ ſunt ſub ſpecie motus ſunt in eo; verum dicendo, neque indiuiduorum, dixit hoc, neque eorum quicquam, quæ ſub ſpecie motus, quod eſt idẽ ſignificãs diuerſis nominibus; nã omnia in motum indiuidua ſunt. Similiter oſtenderetur, quod nec animæ diffinitio genus eſſe, neq; enim ſub primam diuiſionem numeri anima, nam prima numeri diuiſio eſt par, & impar, ſed nõ anima impar, vel par eſt, neque horum aliquo anima participat, neque enim diffinitionem imparis, neque paris rationem recipit, ſed neque punctum, neq; nunc ſunt quanta, eo quod nullum ipſorum eſt quantitas continua, vel diſcreta, in quas eſt prima diuiſio quantitatis, ſic neque genus Dei eſſet animal, ſi Deus, neque pedeſtre eſt animal, neque aquatile.

Amplius ſi de pluribus dicitur, quam genus, quod in genere poſitum eſt, ut opinabile quam ens. nam & ens, & non ens opinabile, quare nõ erit opinabile ſpecies entis. **De pluribus enim** *ſemper genus, quam ſpecies prædicatur.*

Quod genus in plus eẽ dicatur, quã ſpecies eſt notum, porro ſi aſsignaretur genus de aliqua ſpecie in minus diceretur eſſe, quam ſpecies, patet impoſsibile eſſe ipſum illius, de quo in minus prædicaretur, genus eſſe. ſic oſtendes nõ poſſe animal eſſe genus animati, nam in plus animatum, quam animal, ſiquidem animatum etiã de plantis, quæ nõ ſunt ſenſitiua, ſed neque de exiſtẽte opinabili, ſiquidẽ opinabile etiam de nõ ente, ſed hic locus videbitur eſſe idem cum paulo antedicto hoc ſcilicet. (Amplius ſi de aliquo ſpecies aſsignata vera eſt, genus autem non) & maxime, quia etiam eodem exemplo in ambobus vſus eſt, non tamen penitus idem, ſed erit aliqua ſe differentia ipſorum, nam in primo dicto loco non eo quod in plus dicitur ſpecies, quam genus, tolleretur genus, ſed eo nõ in quibus eſt ſpecies, & genus. poteſt autem & de pluribus dici illud qđ eſt aſsignatum de aliquo vt genus, nõ tamen de omnibus prædicari, de quibus & ſpecies, ſed de quibuſdã aliis, proinde continuum quantum de pluribus prædicatur, quam quantitas quæ dicitur eſſe compoſita ex habentibus poſitionem, nam continuum de quinq;, de linea.ſ. ſuperficie, corpore, loco, & tẽpore, ſed quantitas non habens aliquorum poſitionẽ de tribus tantum. Nam de numero, tempore, & oratione, nõ tamen de quibus hoc non ex habentibus poſitionem prædicatur, & de omnibus cõtinuum, nã neq; de numero, neq; de oratione prædicatur, ideo non poteſt eſſe continuum genus ipſius, nunc autẽ deſtructionem facit generis, eo quod dicitur ſpecies accepta in plus, quã ipſum, vt animatum pluſquam animal. ideo & peculiarius erit huic loco magis entis, & opinabilis exemplum nam in plus opinabile, ſiquidem & de omnibus entibus, et non entibus dicatur, ſi autem non omnia entia opinabilia illius loci hoc exemplum eſſet peculiare.

Rurſum ſi de æqualibus genus, & ſpecies dicitur, ut ſi eorũ, quæ omnia conſequuntur, hoc quidem genus, illud autem ſpecies ponatur, quemadmodum ens, & unum. Omne enim ens, & unum. quare neutrum neutrius genus eſt. **De** *æqualibus enim dicuntur. ſimiliter autem & ſi primum, & principium, ad ſeinuicem ponantur, nam & principium primum, et primum principium. Quare aut utraque quæ dicta ſunt, idem ſunt, aut neutrum neutrius genus. Elementum autem eſt ad omnia huiuſmodi de pluribus genus, quam ſpeciem, & differẽtiam dici. de paucioribus enim etiam differentia, quam genus dicitur.*

Et deinceps is locus motus eſt, nam ſi de æqualibus ambo prædicarentur, ſcilicet aſsignatum genus, & vt ſpecies aſſumpta, impoſsibile eſt aſsignatũ eſſe genus, nam oportet in plus genus eſſe, vt aſſumptũ per hoc, neq; ens vnius, neque vnum entis poteſt eſſe genus, nam cum vtrunque ipſorum his omnibus accidat de æqualibus prædicatur. Similiter oſtenderetur, quod neq; principium primi, neque primum principii eſt genus, ſi principium primum, & primum principium; ſic neque animal de ſenſitiuo, etenim hæc æqualiter, non ſolum autem genus in plus, quam ſpecies, ſed etiam, quæ differentia (vt inquit) merito. Nam diuiditur genus a differentiis, & ab vnaquaq; differentia aliqua ſpecies circũſcribitur, ideo etiam dixit elemẽtum eſſe principium talium locorum, vt in plus debeat dici genus, quam ſpecies, & differentia.

Videndum autem & ſi alicuius eorum, quæ non differunt ſpecie, non eſt genus quod dictum eſt, uel non uideatur utique. Conſtruenti autem, ſi eſt alicuius. idem enim omnium eorum, quæ non differunt ſpecie, genus eſt. Si igitur unius monſtretur, manifeſtum, quoniam omnium, & ſi unius nõ, manifeſtum, quoniam nullius, ut ſi quis inſecabiles ponens lineas, indiuiſibile genus earum dicat eſſe. Nam linearum habentium diuiſionem non eſt genus, quod dictum eſt. cum ſint indifferentes ſecundum ſpeciem. indifferentes enim ſibi inuicem ſecundum ſpeciem, rectæ lineæ omnes.

Hic locus eſt, quod ſi aſsignatum fuerit de aliquo vt genus ſimilium ſpecie ipſi, & indifferens non fuerit genus, ſecundum ſpeciem, neq; de quo aſsignatur vt genus, erit genus eius, nam omnia indifferentia ſecũdum ſpeciem inter ſe ſunt ſub idem genus, vt ſi quis nigrum æthiopi genus dicat, quia indifferentes ſecundum ſpeciem ſunt æthiopes homines cum galatis, quia etiam cuncti homines inter ſe, ſed nigrum non prædicatur de galatis, neq; de æthiopibus vt genus prædicaretur, verum oportet quærere in ſpeciebus atomis dictum ſi eſt, quia in ſpeciebus ut generibus nihil prohibet genus aliquod ſumi de aliquo eorum ſub ſpe-

cie,quod non ſit omnium exiſtétium ſimilis ſpeciei. Nam volatilia animalia ſunt quidé omnia inter ſe,quatenus volatilia ſimilis ſpeciei,genus tamen aquilæ eſt ſiſſç ale,quod non eſt omnium volatilium genus, vel ſi genus de aquila aſsignaretur,oportet aquilæ,vt aquilæ quærere ſimile ſpecie non quatenus volatile,nam ſi de volatilibus aſsignaretur in volatilibus oporteret quærere,ſi vero quia aquilę de aquilis erit quærendum.Item is locus erit ſub primo loco dicto in hoc libro,per quem ſtatuebat reſpiciendum eſſe ad omnia cognata animalis,quorum genus aſsignaretur, nam ſi alicui ipſorum non inſit,neq; huius genus erit,nam ſi aliqua voluptas non bonum, neque alicuius voluntatis bonum erit genus,vel ibi quidem ſimpliciter aſsignato genere,vt omnibus inexiſtente,ſtatuebat reſpiciendum eſſe ad ſimilia ſpecie,ſi alicui ipſorum non inſit. Hic autem & ſi determinans quaſdam ſpecies earum ex ipſo, & ſeparás genus illorum diceret horum eſſe aſsignatum, ſtatueret oſtendendo,& alia,de quibus nó prædicatur aſsignatum genus ſimile ſpecie, cum his, de quibus aſsignauit genus, ſic tollitur genus,nam ſic oſtenderetur,quod indiuiſile nó ſit genus linearum,quippe non velut aſsignatum genus ipſum indiuiſile de omnibus lineis eſt, cum ipſum non cunctis congruat,ſed quia quorũ genus aſsignauit ipſum hæc ſunt ſimilis ſpeciei cum diuiſis,nam omnis linea omni eſt ſimilis ſpeciei,& de omnibus non poteſt indiuiſibile prædicare,equidem ſic deſtruendum eſt. Conſtruẽdum vero ſi oſtenderimus devno aliqua ſimilium ſpecierum aſsignatum genus,nam ſi de vna, neceſſe eſt etiam de omnibus, nam ſi de galato homine,eo quod eſt ipſum genus indifferens,etiam de omnibus hominibus dicetur, quia cũcti homines ſunt indifferentes inter ſe ſpecie.

Conſiderandum autem & ſi quod aliud genus eſt aßignatæ ſpeciei,quod neque continet aßignatum genus, neque ſub illo eſt,ut ſi quis iuſtitiæ ſcientiam ponat genus. Eſt enim uirtus genus,& neutrum generũ reliquum continet.quare nõ erit ſcientia genus iuſtitiæ. Videtur enim quando ſpecies una ſub duobus generibus eſt,alterum ab altero contineri.Habet autem dubitationem in quibuſdam hoc tale.Nam uidetur quibuſdam prudentia,& uirtus,& ſcientia eſſe, & neutrum genus a neutro contineri.Non tamen ab omnibus conceditur prudentiã ſcientiam eſſe.Si igitur quis admittat quod dictum eſt,uerum eſſe,at tamen ſub alterna,uel ſub eodem ambo fieri,quæ eiuſdem ſunt genera,neceſſarium uidebitur eſſe,quemadmodum & in uirtute,& in ſcientia accidit,utraque enim ſub eodem genere ſunt, nam utrunque eorum habitus,& diſpoſitio eſt.Conſiderandum igitur ſi neutrum eſt in aßignato genere. ſi enim neque ſubalterna ſunt genera,neque ſub eodem ambo,nõ erit genus,quod aßignatum eſt.

Quia non videtur duo genera poſſe eiuſdem eſſe, ſi nó fuerit alterum ipſorum ſub altero, nam ob id aquilæ auis, & animal genera ſunt, quia auis ſub animali eſt (inquit) quando aliquid vt genus alicuius aſsignaretur,quærẽdum eſt ſi aliquid eiuſdem generis aliud eſt genus conceſſum, & ſi aſsignatum ipſius genus,neque contineret cõceſſum ipſius genus,neque contineretur ab eodem,tunc deſtrui, & demonſtrari poteſt,quod non eſt genus aſsignatum,vt ſi aliquis diceret ſcientiam eſſe genus iuſtitiæ,quia conſeſſo virtus eius eſt genus,& neq; virtus ſub ſcientia eſt. Non enim omnis virtus eſt ſcientia,neque ſcientia ſub virtute. Nam geometria cum ſit ſcientia,non eſt virtus, non eſſet iuſtitiæ recte generis aſsignatum ſcientia. Ad hoc infert inſtantiam,nam videtur prudentia,ſcientia, & virtus eſſe, & ſub vtroque genere,quæ tamen non ſunt ſubalterna,ad quam inſtantiam primum dicit,quod non conceſſum eſt prudentiam eſſe ſcientiam,nam ſi eſt circa contingentia, & aliter,atque aliter ſe habentia non erit prudentia ſcientia.Deinde inquit,quod ſi etiam cõcederetur eſſe aliquid in duobus generibus nó exiſtentibus ſubalternis. Etenim ſi non prudentia virtus exiſtens conceditur ſciẽtia eſſe,ſed ſapientia ſub ambobus eſt. Etenim virtus,& ſcientia non ſunt ſubalterna.Videtur autem homo etiam ſub animali rationali eẽ genere,ſiquidem rationales etiam Dei, & ſub hoc genere pedeſtre animal,& neutrum eſſe ſub neutro. Non enim dii ſub pedeſtre,quod ſi non ſub aliquo horum dii,vel ſub pedeſtre,vel ſub volatile,vel ſub aquatile, neq; ſub animali eſſet,& erit conueniens exemplum hoc dicto loco paulo ante,in quo dicebatur.(Rurſum ſi nullam ſpecierum contingit participare,quod poſitum eſt in genere)vt etiam nos appoſuimus.Porro in his inquit oportere, ſi neque ſubalterna ſint genera,in quibus eſt cõmune ambobus,ſed ambo genera ſub aliquod commune vnũ ſunt, vt etiam virtus,& ſcientia ſe habent,ſed non ſunt ſubalterna,tamen ſub aliquo genere ſunt ambo.·Nam ſub habitũ, & diſpoſitionẽ,quod eſt qualitatis ſpecies,proinde ſi neque ſubalterna fuerint genera,neque ambo ſub aliquo cõmuni,impoſsibile eſt vt hæc ambo ſint genera propoſiti, vnde hoc loco vtendo demonſtrabis, quod neque vnitas eſt quantitas,neque ſubſtantia , at vero videtur quatenus eſt quantitatis,quæ eſt numerus auctrix quãtitas eſt. Siquidem omne auctum eo quod eſt ſimile genere augetur,ſed quatenus eſt ens vnum numero capax contrariorum,hac ratione eſt ſubſtantia,nam in eadem trinitate mediæ vnitas & terminus eſt primæ vnitatis,& principium ſecundæ, ſed quia nec ſubſtantia eſt ſub quantitate, nec quantũ ſub ſubſtantia , neque ambo ſubſtantia , & quantitas ſub eodem genere,non erit vnitas & in ambobus generibus.Sic oſtenderet aliquis,neque ſcientiam eſſe ſub qualitate , & ſub ipſo ad aliquid,vel ſolueretur hoc eo, quod dicitur ſecũdum aliud,& aliud.

Conſiderandum autem,& genus aßignati generis , & ſic ſemper ſuperius genus,ſi omnia prædicantur de ſpecie,& ſi in eo,quod quid eſt,prædicantur.Nam omne ſuperius genus prædicari oportet de ſpecie in eo quod quid eſt.ſi ergo alicubi diſſonet,manifeſtum,quoniam non eſt genus,quod aßignatum eſt.

Locus planus eſt , nam quia genus de aliqua ſpecie , & de his omnibus quæ ſub illa ſpecie ſunt , prædicatur genus in quid,nam auis genus prędicatur de omnibus ſpeciebus & indiuiduis ſub aue,& non ſolum de aue.De poſito in genere ipſum genus,atq; genera huius rurſus,& in quid eſt prędicantur:quod ſi alicubi diſſonaret aliquod prædicatorũ aſsignati generis,& non amplius depoſito in genere hoc prædicaretur in quid,non eſſet dicendum ipſum aſsignatum eſſe genus ipſius.ſic oſtenderetũr pudoris virtus non eſſe genus,nam virtutis genus cum ſit habitus non prædicatur de pudore,quippe pudor non ſit habitus,ſed paſsio. Item nec temperantiæ virtus,& genus,quia optimus habitus non prædicatur de ipſo.Nõ enim optimus habitus eſt in prauis deſideriis,ſed de omni virtute optimus habitus, nõ enim ſolum habitus virtus,ſed etiam optimus,quia habitus & malitia.Item nec niuis album,quia neque qualitas quod eſt genus albi,neq; dulce mellis,quia nec ſapor,hoc quidem ſanum eſt,atq; integrum ꝙ aſsignati generis genera omnino debent prædicari in quid eſt,de eo quod eſt ſub genere,ſed non conuertitur.non enim ſi quid ſuperiorum prędicatur de aliquo in quid,iam & omnia ſub eodẽ in quid eſt prædicabuntur de eodem, nam eo quod cõtraria ſub idem ſunt genera de contrariis in quid eſt prædicabuntur,non tamen ambo contraria, quorum genus illud, nam ſi & albi color in quid eſt prædicatur, nõ tamen & nigrum,atqui etiam de nigro color,nam genus nil minus,&

illo, ſimiliter etiam de iniuſtitia habitus prædicatur, ſed minime virtus exiſtens ſub habitu, quod non malitia.

Rurſum ſi genus participat ſpeciem, uel ipſum, uel aliquod ſuperiorum generum. Nam nullum ſuperiorū participat quod inferius eſt.

Oſtendit per hunc locum, ꝙ ſi fuerit genus aſsignatū, vel aliquid generum aſsignati, vt generis participans poſito, vt ſpecie, & ſuſcipit rationē de ipſo, impoſsibile eſt aſsignatum de ipſo genus eſſe, eo quod nullum ſuperiorū ſuſcipit rationem eorum quæ ſub ipſis, nō enim poſsibile eſt dicere, vt aquila ſit genus animalis, quia nō ſola aquila participat animali, ſed etiam genera ipſius, videlicet animal volatile, & auis, ſed iam locum hunc prædixiſſe voluit per quæ dixit. Rurſus ſi neceſſe eſt, vel contingit poſito in genere participare genus, & apponitur in hoc id, & ſi ſuperiorum excedentiumq; aliquid aſsignati, vt generis, videtur autem & extrinſecus is locus immitti, nam omnia illata conſequuntur dictū locum ante hunc, vbi dicebat (conſiderandum autem & genus aſsignati generis) nam dicendo per illum deſtructionem generis, quomodo fieret, acceptis his aſsignati generis, vt generibus, deinceps infert, oſtendens, quomodo poſsibile eſt per ipſa eadem rurſus conſtruere, quod autem aſsignatum eſt genus.

Deſtruenti igitur quēadmodū dictum eſt, utēdum. Aſtruenti autem ſi cōfiteatur quidem ineſſe ſpeciei, quod dictum eſt genus, ſed quod ut genus inſit dubitetur: ſufficit oſtendere aliquid ſuperiorum generum in eo quod quid eſt de ſpecie prædicari. Vno enim in eo quod quid eſt prædicato, omnia & ſuperiora illius, & inferiora (ſi prædicantur de ſpecie) in eo quod quid eſt prædicabuntur. Quare & aſsignatum genus in eo quod quid eſt prædicabitur. Quod autē in eo quod quid eſt prædicato omnia etiam reliqua (ſi prædicantur) in eo quod quid eſt prædicabuntur, per inductionem ſumendum.

Valde artificioſe oſtendit cōſtructionem generis e contrario factā deſtructioni prædictæ ante extremū poſitum locum. nam deſtructio erat ſi quid eorum aſsignati vt generis in quid eſt prædicatum non prædicaretur, & de ipſo poſito in ſpecie, nō eſſet aſsignatum genus ipſius; ſed conſtructio nunc dicta eſt, quod ſi aſsignatum genus de aliquo, de eodem prædicaretur, quæreretur certe, an vt genus in quid eſt prædicatur, quærendum ſi aliquid eorum prædicati in quid eſt prædicatum ſit, id eſt ſi aliquod genus de eodem prædicetur in quid eſt de ſubiecto eius, nam ſit aliquod prædicatum ipſius inueniretur, & aſsignatum ipſius vt genus, in quid eſt, & vt genus prædicabitur. nā de quo prædicato in quid eſt prædicatur de aliquo ſubiecto eius in quid eſt, neceſſe etiam eſt vt hoc in quid eſt de illo ſubiecto eius prædicati, ſi vnum aliquod, vel ſuperiorum generum aſsignati vt generis, vel eorum quæ ſub ipſo, & ſpecierum eius prædicatum oſtenderetur de aliquo in quid eſt, neceſſe etiam eſt vt alia omnia ad inuicem ſic ſe habeant vt ſint genera hæc, & hæc ſint ſpecies, & in quid eſt de ipſo prædicentur, præſertim ſi fuerint prædicata vniuerſaliter, & verificata de ipſo quod indicauit, & ipſe rurſus addendo hoc, de quibus quidem prædicantur, & quod hoc ita ſe habeat per inductionem inquit oſtendendum eſſe. Nam nullibi diſſonans inuenietur, ſic oſtenderetur diſpoſitio eſſe genus virtutis, nam prædicatur de ipſa, quod vero in quid eſt, patet ex hoc quod qualitas eſt genus diſpoſitionis, & in quid eſt de ipſa eſt prædicatum, etiam de virtute in quid eſt prædicatur, nam virtus eſt qualitas, & auis eſt genus aquilæ, quia genus aquilę animal in quid eſt de aquila prædicatur.

Si autem ſimpliciter ineſſe dubitetur aſsignatum genus, nō ſufficit oſtendere aliquod ſuperiorum generum in eo quod quid eſt de ſpecie prædicari: ut ſi ambulationis genus quiſpiam aſsignauit lationem, non ſufficit oſtendere quod motus ſit ambulatio ad oſtendendum, quod latio ſit, eo quod alii motus ſunt. Sed oſtendendum, quoniam nullum participat ambulatio eorum, quæ ſunt ſecundum eandem diuiſionem, niſi lationem. nam neceſſe eſt, quod genus participat, & ſpecierum aliquam participare, ſecundum primam diuiſionem. Si enim ambulatio, neque augmentationem, neque diminutionem, neque alios motus participat: manifeſtum, quoniam lationem participabit, quare erit genus latio ambulationis.

Cum oſtenderit ſi ineſſe concederetur aſsignatum, vt genus de aliquo, dubitaretur autem ſi in quid eſt de ipſo prędicatur, & quomodo poſsibile eſt oſtendere, quod etiā in quid eſt de ipſo prædicatur, oſtendit ſi etiam ipſum ambigeretur in eſſe aſsignatum genus, quomodo poterimus ipſum oſtendere in eſſe, & in quid eſt prædicatum, nam ſi fuerit aliquid prædicatum de his quæ prædicatur de poſito, vt genere in quid eſt, inquit quærendum eſſe, ſi non aliqua alia ſpecies earum quæ ſub genere ſuperiore in quid eſt propoſiti prædicatum ineſt, & prædicatur de ipſo. Si n. nulla alia ſpecierum illius generis eidem ineſſet, aſsignatū vt genus ineſſet eiuſdem, & in quid eſt de ipſo prædicaretur, quia oſtenſum eſt, quod ſub genere exiſtēs neceſſe eſt aliqua ſpecierum eius participare, niſi fuerit, eorum ex prima diuiſione generis, quare & propoſitum, ſi oſtenderimus aliqua ſpecierum participare quæ prædicātur in quid eſt de ipſo, quia eſt ſub cōmuni genere, ſed nullo alio participat, ſi hoc participaret eodem aſsignato, vt genus eſſet etiam eiuſdem hoc genus, vt quia ambulationis genus aſsignauit lationem, & eſſet quæſitum, ſi prædicatur vniuerſaliter latio de ambulatione, vnde genus accipiētes lationis, quod eſt motus, ſi inuenerimus etiam motum in quid eſt de ambulatione prædicatum, & in his accipientes alias ſpecies motus contradiuiſas lationi oſtendemus, quod nullū ipſorum ineſt ambulationi. nam neq; alteratio, neque auctio, neq; diminutio, neque generatio, neque corruptio ineſt eidem demonſtrabimus, quia latio ineſt eidem, & in quid eſt de ipſa prædicatur, & eſt eius genus, & ſic ſe haberet ratio, ambulatio, quia eſt motus erit, vel auctio, vel diminutio, vel alteratio, vel generatio, vel corruptio, vel latio; ſed nō eſt auctio, nec diminutio, nec alteratio, nec generatio, nec corruptio, igitur eſt latio. Nam ſi non latio, nec motus, nam quod eſt in aliquo genere, neceſſe eſt, vt aliqua ſpecierum eius participet, ſed eſt motus ergo latio. Sed longe ſimplicius rurſus audire, intelligereque oportet motum genus, & ea quæ ſunt ſub ipſo vt ſpecies, oſtenderetur autem ſic iuſtitia eſſe virtus, quia habitus quidē præelectiuus prædicatur de ipſa in quid eſt, ſed cum ſit habitus præelectiuus non eſt malitia, ſed habitus ſpecies virtus & malitia, & quod ter eſt numerus impar ſimiliter oſtenderetur, quia cum ſit numerus non eſt par. Item quod anima eſt forma cum ſit ſubſtantia, & non eſt materia.

Rurſum de quibus ſpecies, quæ poſita eſt, ut genus, prædicatur: conſiderandum, ſi & aſsignatum genus in eo quod quid eſt de ipſis eiſdem prædicatur, quemadmodum, & ſpecies, ſimiliter autem & ſi omnia, quæ ſupra genus ſunt. Nam ſi alicubi diſſonat, manifeſtum, quoniam non eſt genus, quod aſsignatum eſt. Si enim eſſet genus, omnia & ſuperiora illius, & ipſum in eo quod quid eſt prædicarentur de iis, de quibus & ſpecies in eo quod quid eſt prædicatur. deſtruenti igitur utile, ſi non prædicetur genus in eo quod quid eſt, de quibus & ſpecies prædicatur. Aſtruenti uero, ſi prædicetur in eo quod quid eſt, utile. Accidet enim genus, & ſpeciem de eodem in eo quod quid eſt prædicari. Quare & idē ſub duobus generibus ſit, neceſſe igitur ſub-

alterna genera eſſe. Si igitur, oſtendatur, quod uolumus genus aſtruere, non eſſe ſub ſpecie, manifeſtum, quoniam ſpecies ſub hoc erit. Quare oſtenſum erit, quoniam genus hoc. Conſiderandum autem & rationes generum ſi optantur, & ad aſsignatã ſpeciem, & ad participantia ſpeciem. Neceſſe eſt enim generũ rationes prædicari de ſpecie, & de iis, quæ participant ſpeciẽ. Si igitur in aliquo diſſonet, dilucidum quoniam non eſt genus, quod aſsignatum eſt.

Cum oſtenderit ab aſsignatis generibus alicuius vt generis, quomodo vel deſtrueretur. vel conſtrueretur genus eſſe aſsignatum de propoſito, nunc econtra ab aſsignato vt ſpecie tradit locos, per quos etiã deſtruere, & conſtruere poterimus aſsignatum genus de ipſo, nam ſi ſpecies vt poſita in aliquo genere, erit idem genus aliquorum reſpiciendum eſt, ſi quorum hæc genus eſt horum etiam aſsignatum eius genus. Si enim vel ipſum genus aſsignatum non prædicatur, & de ipſo genera, vel perſpicuo de ſpeciebus, vel in quid eſt eorum de ſubiecto ſuo vt ſpecie, vel aliquid generum eorum huius, patet quod non erit aſsignatum genus, nam ſi erat genus propoſiti, planum eſt, quod etiam ipſum, & huius genera omnia in quid eſt prædicaretur de ſubiectis ſpecie, vt & poſitum vt ſpecies, nam omnia generaliora de extremis, & his quæ ſub ipſa in quid eſt prædicantur, igitur ad deſtructionem vtile inuentum eſt hoc vt genus aſsignatum non prædicatũ de ſpeciebus ſub aſsignata ſpecie in quid eſt, vel ipſum, vel generum huius aliquid. Nam ſi ſcientia non prædicatur de ſpeciebus ſub virtute non erit genus virtutis, vt fortitudinis, vel tẽperantiæ, vel alicuius alterius virtutis, ſed ad conſtructionẽ vtile inuentũ aſsignatum genus in quid eſt prædicatum de his quæ ſunt ſub ſubiecta ſpecie, ſi enim & poſitum vt ſpecies fuerit prædicatum de ipſis in quid, & aſsignatum vt genus huius ſpeciei, patet ꝙ ſub duobus generibus erit, quę opus erat ſubalterna eſſe, nam quando aliquid fuerit in pluribus generibus, illa oſtenderẽtur eſſe ſpecies ſubalterna, & duo genera ipſorum eſſe, illa aũt oſtenderentur eſſe ſpecies ſubalternæ, & duo genera ipſorum oportet ſubalterna eſſe, & non eſt ſub ſpecie aſsignatum eius genus, relinquitur hoc illius genus eſſe. Si autem hoc, eſſet aquilæ genus aſsignatum, vt ſi fuerit aſsignatum ipſius auis genus volatile animal, & ſi eſt quæreretur, quia auis genus eſt corui, & aliorum quæ contradiuidũtur his, & horum in quid eſt, & volatile aĩal prædicatur vt auis, patet etiã quod volatile aĩal genus eſſet aquilæ. Eſt aũt eius genus auis, oportet igitur horum. ſ. auis, & animalis generum, quia eiuſdem ſunt genera, vt alterum ſit ſubaltero, ſed non eſt animal volatile ſub aue, nam in plus eſt, q̃ ipſa, igitur relinquitur vt auis ſit ſub animali volatili tanq̃ ſub genere, igitur locus deſtructiuus in dictis locis videbitur eſſe idem cũ dicto præſertim omnium primo, per quem ſtatuebat reſpiciẽdum eſſe, ne ad omnia cognata velut alicui ſpeciei poſitæ alicuius generis, ſi de aliquo ipſorum aſsignatum genus non prædicatur, verum additus huic locus conſtructiuus alium ipſum fecit, vnde cum oſtendat propoſitum ab ipſo prædicari in quid eſt, vel non prædicari, quia genera ſpecierum nõ ſolum in quid eſt prædicantur, ſed etiam vniuoce, inquit, ſumendas eſſe rationes aſsignati vt ſpecies, & aſsignati vt genus, & ſi non viderentur de aſsignato, vt ſpecies ambæ rationes prædicara de ſpeciebus, illa. ſ. ſpeciei, & illa generis aſsignati. Item eædem generum aſsignati, vt generis opinatur concludere, & oſtendere propoſitum genus cũ ſit, ſi vero alicubi contra accideret deſtruetur. Nam ſi vt auis ratio prædicaretur de aquila, ſic etiam illa animalis volatilis, & illa animalis, quod eſt genus aĩalis volatilis, erit oſtenſum animal volatile genus eſſe auis: ſi autem ratio animalis volatilis non congrueret aquilæ, vel illa animalis, neque animal volatile genus eſſet auis. ſic etiam oſtenderetur numerus non eſſe genus animæ, quia nulli animæ ratio numeri congruit, quippe nulla anima ſit multitudo ex vnitatibus compoſita, atqui ratio animæ quæcunque fuerit vnicuiq; animæ competit. ſic etiam oſtenderetur quod motus ſit genus alterationis, quia ratio eius congruit omnibus exiſtentibus, ſub alteratione, etenim de ipſo dealbari, & de ipſo denigrari ratio motus prædicatur: ſimiliter autem & in aliis alterationibus.

Rurſum ſi differentiam, ut genus aſsignauit, ut ſi immortale genus Dei. Differentia enim eſt animalis immortale: quoniam animalium, alia mortalia, alia immortalia. Manifeſtum igitur, quoniã peccant. nullius enim differẽtia eſt genus. Quod autem hoc uerum, manifeſtum. Nulla enim differentia ſignificat quid eſt, ſed magis quale quid, ut greßibile, & bipes.

Accipiendo differentiam ſpecificam alicuius vt genus, peccat, nam genus in quid eſt prædicatur, ſed differentia quale eſt ſubiectum, ſed non quid eſt ſignificat: ſic peccat qui tradit genus Dei immortale, nam differentia eſt animalis diuiſiua ipſum immortale, quod eſt differentia ſpecifica ipſius Dei, nam viuentium alia ſunt mortalia, aliæ vero immortalia, ſed cum oſtendat, quod differẽtia ſic ſe habet, vt conſequens hoc accipit, quia hoc eſt differentia nõ genus, nulla enim differentia eſt (vt dixit) genus, quod autem ſic ſe habet, demonſtrauit per hoc. (Nulla enim differentia ſignificat quid eſt) ſed magis quale, verum adiecit illud quale, quia differentia non eſt ſimpliciter quale, nam differentia eſt in ſubſtantia circa ſubſtantiam quale determinat, non tamen quale eſt, ſed ſubſtantia. Diceret autem differentiam quale ſignificare illam ſine ſubiecto, & materia acceptam. propter hæc neque hominis mortale erit genus, per hæc autem neque impar erit ipſius trinitatis, nam eſt numeri differentia.

Et ſi differentiam in genere poſuit ut ſpeciem, ut imparem quidem numerum. Differentia enim numeri, & non ſpecies eſt, neque uidetur participare differentia genus. Omne enim quod participat genus, aut eſt ſpecies, aut indiuiduum. Differentia autem neque ſpecies, neque indiuiduum eſt. Manifeſtum igitur, quoniam non participat genus differentia, quare neque impar ſpecies, ſed differentia erit, quoniam non participat genus.

Inquit ſimiliter peccat, & qui differentiam vt ſpeciem in genere ponit, cuius eſt diuiſiua differentia, vt qui dicit numerum imparem eſſe, non enim ſpecies numeri impar per ſe, ſed differentia, nam ſpecies nõ impar per ſe, ſed impar cum numero compoſitum. Sed differentia non participat genere. i. non ſuſcipit generis rationem, quippe illud quod ſuſcipit rationem alicuius ſit vel ſpecies eius, vel indiuiduum, ſed differentia eſt neutrum horum, ſic neque animal de immortali prædicabitur vt genus, neque de pari numerus, neque auctio de incremento ſecundum longitudinem. Nam differentia auctionis ſecundum longitudinẽ eſt incrementum, & cauſa huius eſt nõ genus prędicari de differentia in ſubſtantia, quia genus eſt quoddam aggregatum, & differentia ſine genere accepta non eſt aggregatum ex vtriſq;, ſi ergo nõ participat differentia genere .i. ſi nõ ſuſcipit rationem eius, neq; ſpecies eius eſſet. Illud vero, quare neq; impar ſpecies erit, ſed differentia, quia participat genere, videtur econuerſo dici. non enim quia non participat, ob id differentia, ſed quia differentia, ob id nec participat genere, nam notius hoc differentiam eſſe ipſum, quam non participare numero. Item ipſe vt cõceſſum differentiam ipſum eſſe adiecit. (Neque videtur participare differentia genus.)

Amplius ſi genus in ſpecie poſuit, ut cõtiguitatem idipſum

quod eſt continuitatem, aut miſturam idipſum quod eſt temperamentum, aut (ut Plato definiuit) lationem ſecundum locum mutationem. Non enim neceſſarium contiguitatem continuitatem eſſe, ſed econuerſo continuitatem contiguitatem. Non enim omne contiguum continuatur, ſed quod continuatur cõtiguum eſt. Similiter autem & in aliis. Nam neque miſtura omnis temperamentum. Siccorum enim miſtura non eſt temperamentũ: neque ſecundum locum mutatio omnis latio. Ambulatio enim non uidetur latio eſſe. Pene enim in his, quæ inuoluntarie locum ex loco permutãt, dicitur latio, quemadmodum inanimatis accidit. Manifeſtum autem, quoniam & de pluribus ſpeciebus dicitur genus in aſsignatis, cum oporteat econtrario fieri.

Perſpicuum peccatũ eſt eius qui ſubordinat genus ſpeciei, & facit ipſam vt genus prędicatum de genere, nam id quod eſt minus dictum aſsignat eius, ꝙ eſt in plus, ſic peccat qui genus contactus contiguitatiſq; aſsignat continuitatem, nam continuitas eſt ſpecies contiguitatis, nõ enim omne contiguum eſt continuum, nam contigua fiunt etiã attigua ſolum, quæ tamen non continuantur. ſed econuerſo tamen eſſe continuatum contiguum ſit, quare in plus eſt contiguum fieri, quam continuum. Item qui mixtionis temperamentum genus dicit ſupponit genus ſpeciei, nam in plus eſt mixtio, quã temperamentũ. Nam ſi aliquid temperatũ eſt etiam mixtũ eſt, non tamen omne mixtum temperatum eſt, nam ſiccorum mixtio non eſt temperamentum. Item qui dicit motus ad locum genus eſſe lationem ponit genus in ſpecie. Facit autem hoc etiam Plato, nam diffiniens motum ſecundum locum lationem ipſum inqt eſſe, ſed latio eſt inanimatorum, & eorum quæ mutant locum ex loco inuoluntarie. Dixit autem illud (inuolũtarie) pro hoc non libenter ſponteq; mouentur, nõ tamen & inuioluntariæ, ſi ergo aliqua ſunt non ſponte ſecundum locũ mutata. Sunt autem quædam etiam hoc efficientia ſponte ſecundum locum mutata, vt quæ ambulant, profecto erit in plus motus ſecundum locum, ſed non omnis motus ſecundum locum latio. Accidit igitur, & facientibus nobis hoc, vt dicamus id quod eſt minus dictum de ipſo genere in plus dicto, ꝙ non eſt conſentaneum. Item is locus differret ab illo, quia ſpẽs eius cuius ſpecies eſt genus aſsignatum oſtendit, ꝙ plus eſt ipſo dici in minus. Fecit autẽ mentionem de Platone vt faceret locum probabiliorẽ, & vtilitatem eius oſtenderet, quandoquidem quidam clari viri ſecundum hunc corrigi queant. ſed etiam latuit ſeipſum dum correxit, nam in quinto de phyſico auditu dicendo motum ſecundum locum eſſe, ſine nomine appellat ipſum lationem.

Rurſum ſi differentiam in ſpecie poſuit, ut immortale idipſum quod eſt Deum.

Vt is qui ponit genus in ſpecie peccat (nã quod in plus eſt ſub eo quod in minus ſupponit) ſic peccat & qui aſsignat genus differentiæ ſpeciem: vel æqualiter de ipſa ſpeciem facit prædicatum, quæ eſt ab ea ſpecificata. Nam & ſecundum hoc etiam corrigit peccatum, nã oſtenſum eſt, quod neque vniuerſaliter de differentia aliquid vt genus prædicatur de his quorum eſt differentia, ſiquidem omne ſubiectum generi, vel eſt ſpecies, indiuiduum, quorũ neutrum eſt differentia generis diuiſi ab ipſa, vnde multo abſurdius eſt vt ſpecies de ipſa prædicatur ſpecificata ab eadem. nam qui hoc facit peccat, quatenus id quod dicitur in plus ſubordinat dicto in minus, nam in plus eſt differentia, quam ſpecies, & ſi acciperetur differentia vt vtrunque aggregatum. Sic peccat qui dicit, ac facit prædicatum de immortali ipſum Deum, ram immortale eſt differentia, ſpecies autem Deus eſt, & in plus immortale, ſiquidem nõ eſſe immortale Deus. Item peccat qui prædicatum facit hominem de rationali.

Accidit enim de æqualibus, aut pluribus, quam ſpeciem dici. differentia enim ſemper de æqualibus, aut de pluribus, quã ſpecies dicitur.

In plus ſpecies dici accidit, quod quidem dixit nõ quia genus æqualiter aliquando dicitur de ſpecie, ſed quia omne prædicatum de aliquo vere, vel æqualiter eſt ipſi, vel in plus. Si ergo & ſpecies de differentia prædicatum aliquis diceret, vel in plus, vel æqualiter, ſpeciem de differentia ſic prædicatum faceret, ſed non ſic ſe habet. Nam differẽtia, vel æqualis eſt ſpeciei, de qua prædicatur, quãdo proprie, & proxime differentia ſpecificans ſpeciem ſumeretur. ſic pedeſtre cum ſit differentia ſpecificans pedeſtris animalis nam ſpecies hæc animalis æqualis eſt ipſi, vel igitur æqualiter, vt volatile, vel in plus, vt bipes, vel rationale de homine. Nam ſi fuerit æqualiter homini ſcientiæ capax, ſi differentia, & hoc. Item ſi ſpecies de differentia prædicatur, & de ſpecie genus, & de differentia genus in quid eſt prædicaretur: ſed oſtenſum eſt hoc eſſe impoſsibile, quia differentia non participat genere. Videtur autem nũc differentiam accipere, vt aggregatum ex vtriſque.

Inſuper ſi genus in differentia, ut colorem quod quidem eſt congregatiuum, aut numerum, quod quidem impar.

Plane peccat qui facit differentiam prædicatum de genere, nam in minus eſt differentia, quam genus. Item neq; genus de differentia principio in quid eſt prædicaẽ, quanuis ſub ipſo ſit: ſi autem hoc multo in minus eſt differẽtia, quam genus, conuertit autem vtroſque locos aſsignatos, hunc in quo differentia de ſpecie, vt genus aſsignabatur, nam hic differentiam in ſpecie ponit conuertitur cum illo etiam illum conuertit, in quo aliquis faciebat genus de aliqua differentia, vt ſpecie prædicatum. nã qui genus in differentiam ponit, de quo nunc dicit conuerſus eſt cum illo, ſic peccat qui prędicatum facit de colore congregatiuum viſus, nam color eſt genus, & congregatiuum eſt differentia coloris, nam colorum alii ſunt congregatiui, vt nigri, alii vero diſgregatiui, vt albi, ſimiliter peccat is qui prædicatum facit impar de numero, nam differẽtia numeri qui eſt genus, dicitur eſſe impar.

Et ſi genus, ut differentiam dixit. Poßibile eſt enim aliquem, & talem ſuſcipere poſitionem. ut temperantiæ, miſturam, differentiam, aut lationis, ſecundum locum mutationem. Inſpicien dum autem omnia, quæ ſunt huiuſmodi per eadem. Communicant enim loci. de pluribus enim genus, quam differentiã oportet dici, & non participare prudentiam. Sic autẽ aßignato, neutrum eorum, quæ dicta ſunt, poßibile eſt accidere. nam et de paucioribus dicetur, & participabit genus differentiam.

Perſpicuum etiam eſt hoc peccatum, ſi quis genus de aliquo differentiam eius diceret, ſic peccaret qui diceret temperamenti miſtionem differentiam eſſe. Nam temperamentum eſt ſpecies, & genus ipſius eſt miſtio, vt dictũ eſt paulo ante. Similiter etiam, qui dicit differentiam lationis eſſe mutationem ſecundum locum, nam id quod eſt in plus aliquo, & in quid eſt prędicatum vt diuidẽs ipſum accipiunt. Sed aliquis quęreret quo differt genus, vt differentiam aſsignare ab hoc genus in ſpeciem poni, nã quo ad exempla genus vt ſpecies ſumptum eſt proprie ſpeciei.

Niſi differat ſi eſſet appoſitum differentiæ nomen generi, perinde ac non diceretur miſtionem temperamentũ ſed miſtionem differentiam temperamenti, tale videretur eſſe peccatum. & aſsignare lutum cœnumq; terram humido commiſtam, nam maſſa, & ea complactio luti cœniq; nõ eſt differentia cœni, ſed genus. ſimiliter & qui dicit differentiam auis volatile animal, tamen inquit omnia talia oportet conſiderare per hæc. Et quædam ſunt, per quæ

oportet conſiderare eadem, & confutare communiter dicit, nam oportet vti hoc, vt in plus genus dicatur, quã differentia, quia differentia nõ ſuſcipit rationem generis, ſic autem aſsignato neutrum dictorum poſsibile eſt accidere, ſic etiam ſi aliquis differentiam generis genus aſsignaret, vt qui colorem diceret eſſe congregatiuum viſus, nam in minus diceretur genus, quam differentia, & adhuc ſuſcipiet rationem eius. Item qui genus, & differentiã aſsignat vt nunc dicebatur in minus facit genus, quam differentiã, nam ſi genus nunc temperamentum, & differentia miſtio eius ſumpta eſt, quia temperamentum in minus eſt, quam miſtio, erit genus in minus, quam differẽtia. Item quia miſtio in quid eſt de temperamento prędicatur, participabit genus differentia. Tale eſt nunc dictum, non eo quod differentia non participet genere, quod prius dictum eſt, ſed quia genus non differentia participat. nam hoc eſt ſignificatum ſub ipſo, & non participare differentia. quod æquale eſſet huic, & non in quid eſt differentiam prædicari de genere, & alii autem prædicti loci de differentiis, ſpeciebus, generibus, non congrue variatis vtentes quibuſdam horum oſtendunt, vel enim accipiunt id quod in minus dictum eſſe in plus, vel quia ponunt nõ participãs aliquo, vt aliquo participans, quare communicant inter ſe ſecundum eadem.

Amplius ſi nulla generis differentia prædicatur de aſsignata ſpecie, nec genus prædicabitur: ut de anima, neque impar, neque par prædicatur, quare neque numerus.

Quia ex genere diuiſo, ſecundum differentias ſit generatio ſpecierum eius patet, quia omnis ſpecies alicuius generis habet etiam differentiam quandam, vel quaſdã quæ prædicantur de ipſo genere. nam ob id, & diffinitio ſpecierum ex genere, & differentiis conſtat, vt hominis animal genus per hoc, & rationale, & mortale animalis cum ſint differentiæ prædicantur de ipſo, nam quæcunque prædicati differentiæ, vt dixit in prædicamentis, totidem & ſubiecti erunt, nam generis differentiæ ſunt in cunctis ſubiectis eius, & aliæ in aliis, videlicet ſecũdum quas vnumquodq; ſpecificatur eorum quæ ſub ipſo. Quando igitur aliquod genus aſsignaretur de aliquo quærendum eſt quæ aſsignati generis differentiarum diuiſiuarum prædicantur de poſito vt ſpecie, nam ſi nulla generi, differẽtia prædicatur de ipſo, neq; genus de ipſo aſsignatum erit. Sic rurſus oſtendetur numerum non eſſe genus animæ, nam nulla differentia numeri prædicatur de anima, nam differentiæ numeri ſunt par & impar, & neutram harum de anima aliquis probabiliter oſtenderet, quia neque mundus ſit animal oſtenderetur, vel aliquod aſtrorum, quia nulla differẽtia animalis prædicatur de ipſo, nam omne animal, vel volatile, vel aquatile, vel terrenum, quorum nullum de illis prędicatur, vel alia differentia in generatione animalis & ſenſitiui. Nã æquiuoce diuina ſunt animalia cum his, nam illorum alia eſt vita. Oſtenſio igitur eſt quod nõ eſt in his animalibus. Item oſtenderetur quod tempus non eſt motus, quia differentiæ motus ſunt ſceleritas, & tarditas, ſed neutra harũ de tempore prædicatur. Item oſtenderetur quod motus non dicitur de voluptate, quare neq; voluptas motus, ſimiliter neque vnitas quantitas, quia neque continua, neque diſcreta eſt. Eſſet quoque locus conſtructiuus, nam ſi aliquæ videantur aſsignati generis differentiæ prædicari de ſubiecto, oſtenderetur ſpecies eſſe de ipſo. Verum intelligere non oportet differentiam prædicari de ſpecie in quid eſt dicente de ipſo, nam demõſtrauit quod neq; differentia in quid eſt prædicatur de aliquibus ſub genere, quando per ſe acciperetur, neque aliquid eorum ſub genere vel genus eiuſdem differentiæ.

Amplius ſi prius natura ſpecies, & ſimul interimit genus. Videtur enim contrarium.

Manifeſtus eſt hic locus, nã notũ eſt quod genera ſunt priora natura ſpeciebus, nam ſimul ſecum ſublata tollunt ipſas, ſed ab ipſis ſublatis ſimul non deſtruũtur, ſi ergo ſpecies ſuppoſita vna ſecum tollit vt genus aſsignatũ eius, nõ erit eius ſpecies. ſic neq; mixtionis temperamẽtum eſt genus, neque mutationis ſecundum locũ latio, neq; contiguitatis continuatio, neq; plagæ percuſsioniſque ſtrepitus, nã deſtructa mutatione ſecundum locum, deſtruitur etiam latio, ſed cum latione ſimul non tollitur mutatio ſecũdum locum, nam ambulatio ſecũdum locum exiſtens mutatio non eſt latio, vt dixit. Sed hic locus virtute eſt idem cũ hoc ſi genus aliquis in ſpeciem poſuerit. Differt autem in modo deſtructionis. Eſt autem ſolum locus deſtructiuus, ſed minime conſtructiuus, nõ enim ſi aliquid aliquo eſt prius natura, iam & genus eius erit, porro ſubſtantia prior cum ſit aliis generibus natura, non tamen eſt genus ipſorum. Item vnitas eſt prior omni numero natura, tamen non eſt genus eius. Item anima altrix eſt prior cæteris, & tamen non eſt genus.

Inſuper ſi contingit relinquere dictum genus, uel differentiam (ut animam moueri, uel opinionem uera & falſum) neutrum erit dictorum genus, uel differentia. Videtur enim genus, & differentia ſequi quandiu fuerit ſpecies.

Quia genus & differentia propria vniuſcuiuſque in ſubſtantia eius ſunt, nam ob id etiam diffinitio ex his, ſed quæ ſunt in ſubſtantia alicuius ſunt inſeparabilia. proinde inqt, ſi genus aliquod de aliquo vel differẽtia aſsignaretur, contingit quærere ipſa ſeparari & ſine his eſſe hoc de quo aſsignaretur genus vel differẽtia. ſic ſi moueri ab anima ſeparabile ſit, non erit genus eius neq; differentia, quatenus putant dicentes ipſam ſubſtantiam eſſe ſeipſam mobilem, nã contingit ipſam & ſine moueri eſſe, quia per accidens mouetur, nam corpore mutato in quo eſt ipſa mouetur, quandoquidem ſi corpus quieſceret nec ipſa moueretur. Rurſus ſi eſt aliqua opinio, nec vera, nec falſa, non eſſent differentiæ opinionis verum vel falſum. Videtur autem futurorum talis opinio eſſe, eo quod neque alterum ipſorum differentiæ ſe habet, ſed neq; corporis differẽtia eſt graue, vel leue, quia contingit corpus eſſe, & neutrum horum habere, vel poſteriora exempla relinquenda non ſunt, ſed ipſius prædicari non in omnibus.

Inſpiciendum autem & ſi quod in genere poſitum eſt, participat aliquod contrarium generi, aut contingit participare. Idem enim ſimul contraria participabit, quoniam ipſum genus quidem nunquam relinquit, participat autem & contrarium, aut contingit participare.

Quia impoſsibile eſt aliquid ſimul rationes contrarii ſuſcipere, eſt autẽ genus inſeparabile ab illo cuius eſt genus. Porro inqt oportere, qñ aſsignaretur aliquid vt genus de aliquo conſiderare, ſi ſubſtantiam vt ſpecies & contrarii aſsignato generi eſt ſuſceptiuum. Nam ſi hoc, non eſſet genus ipſius, nam ſimul contraria ſuſciperet, quare ſi contrarium poſito ipſius generis ſuſcipit aliquando, & genus ipſius ſuſciperet, qa inſeparabile eſt genus a ſpecie. ſic oſtenderetur neceſſarium non eſſe in genere poſsibilis, quia neceſſarium capax eſt etiam impoſsibilis, quod contrarium eſt poſsibili, nam neceſſarium non eſſe eſt impoſsibile eſſe. Item quod nec generatio eſt in congregatione, quia fit aliquis etiam ex diuiſione, quandoquidem ſit mutatio craſsiorum corporum in tenuiora. Item quod nec amor in amicitia, quia etiam aliquando amantes odio habent aliquas.

Inſuper ſi quippiam communicat ſpecies quod impoſsibile

eſt omnino ineſſe his quæ ſunt ſub genere: at ſi anima uitæ communicat, numerorum autem nullum poßibile eſt uiuere, nõ erit ſpecies numeri anima.

Si quo participat (inquit) ſpecies impoſsibile eſt ineſſe hoc horum ſub aſsignato genere, nec genus eſſet eius, nã omnium genus contẽtiuum eorum quæ ſunt in ſpeciebus ſic etiam numerus non eſſet genus animæ, quandoquidẽ anima communicet vita, ſed nullus numerus eſt vitæ capax. Item quod neq; virtutis ſcientia eſt genus, ſiquidem virtus participet actione. Nam virtutes practicæ, ſcientia nulla participat actione. Item nec temperantia virtus, qa temperantia participat prauis deſideriis, ſed nulla virtus his participat. ſed non eſt exiſtimandum quod ſit calũnia loci ſi acceperimus proprium alicuius eorum quæ ſub genere oſtẽdendo hoc quod nulli alii eorũ ſub genere ineſt, nam riſibile nulli alteri eorum ſub animali ineſt, ſed nõ ob id homo non eſt ſub animali, nam locus cenſet vniuerſaliter inſpiciendum eſſe ſi non natura. habet eorum aliquid in aſsignato genere, quod communicet tali quod non eſt poſsibile eſſe in his ſub genere, eo ꝙ omne tale eſt alienũ a genere, nam illud (his quæ ſunt ſub genere) dicit, perinde ac dicat, omni generi & omnibus his ſub genere.

Conſiderandum autem & ſi æquiuoca ſit ſpecies generi, elementis utenti his, quæ dicta ſunt ad æquiuocum. Vniuoca enim genus & ſpecies.

Quid vero genera vniuoce de ſpeciebus prædicantur, & ſuſcipiant ſpecies rationem generum, ſi ergo aſsignatũ de aliquo vt genus æquiuocum erit, & non haberet aliquã rationem quæ prædicabitur de poſito vt in ipſa ſpecie, ſed ſolum ipſo nomine communicaret, nõ genus erit aſsignatum. Vtemur aũt elementis ad cognitionem huius ſi æquiuoca ſit ipſa, vnde inquit (quæ dicta ſunt ad æquiuocum) quibus vel aſſerit dicta in diffinitione æquiuoci, vel magis aſsignatos locos in primo ad inuẽtionem & cognitionem æquiuocorum. Nam qui dicit albæ vocis album eẽ genus, aliquis reprehenderet ipſum oſtendendo album æquiuoce dictum, & non habere vnam rationem. Nam aliud eſt album in colore ab eo quod eſt in voce. Item ſumetur & inueniet ipſum æquiuocum a contrario, quia etiam cõtrarium eidem nigrum eſt æquiuocum. Itẽ oſtendẽdo quod inter album & nigrum in coloribus nõ ſunt media aliqua, ſed eorum quæ ſunt in voce. Similiter autem ſi oſtenderet & ab aliis locis quos aſsignauit ad inuentionem æquiuocorum, ſi æquiuoca ſpecies eſt aſsignato vt genere, qđ æquale eſt huic, conſiderandum autem ſi æquiuoce de ipſis prędicatur & non vniuoce. Nam ſi dixit æquiuocam ſpeciem generi pro hoc ſi æquoce de ipſo prædicatur, patet ex quibus intulit, dicens, nam vniuocũ genus & ſpecies, ſic oſtenderetur quod coloris appellati in melodia color non eſt genus. Nam æquiuocum eidem. quomodo igitur non dicet aliquis nigrum colorem eſſe nigri quomodo ſciemus genus eſſe, vel ſecundum aliud ipſius genus non ſecundum æquiuocum, non enim vniuocum ſed vniuoce genus prędicatur.

Quoniam autem omnis generis plures ſpecies ſunt, conſiderandum ſi non contingit alteram ſpeciem eſſe dicti generis. Nã ſi non eſt, manifeſtum quoniam non erit genus omnino, quod dictum eſt.

Ponitur nobis genus eſſe id quod prædicatur de pluribus & differentibus ſpecie in quid eſt prædicatum, neceſſe igitur ſi aliquid genus eſt vt ipſum plures ſpecies habeat Proinde ſi aſsignati velut generis non cõtingit aliqua alia ſpecies eſſe, patet ꝙ aſsignatũ eſt non eſſe genus, ſic oſtendetur lineæ non eſſe genus longitudinem, vt hi qui dicunt ipſam eſſe longitudinem ſine latitudine. nam neq; eſt alia longitudo præter lineam, nam ſuperficies longitudinem habet, & non eſt longitudo, ſed ex longitudine & latitudine.

Conſiderandum etiam eſt, ſi quod translatiue dictum eſt, ut genus aſsignauit, ut temperantiam conſonantiam. Nam omne genus proprie de ſpeciebus prædicatur: conſonantia uerum de temperantia non proprie, ſed translatitie. Omnis enim conſonantia in ſonis.

Inquit conſiderandum eſſe ſi aſsignatum de aliquo vt genus eſt dictorum metaphorice de ipſo, nam ſi eſſet ſic dictum ab ipſo, nõ eſſet genus, nam quia genus in quid eſt prædicatur, ſed ſecundum translationem dictum non poſſibile quid eſt de ipſo de quo prædicatur ſignificare, non eſſet genus aliquod ſecundum translationem dictum, nã neque de ſuppedaneo pedes in quid eſt, ideo oſtẽderetur quod neque temperantiæ genus eſt cõſonantia, nã translatiue abuſiueq; conſonantia de temperantia dicitur, nam proprie conſonantia eſt in ſonis. Item nec ruſticitatis ruditas duritieſq; vt quidam diffinientes ipſam dicunt eſſe ruditatem & duritiem moris, nã durities proprie eſt in corporibus. Nam corporis eſt affectio. Peccant autem dicentes temperantiam eſſe conſonantiam, & quia non ex ipſius diuiſione, & prædicatione accipiunt ſpeciẽ & genus, nam temperantia eſt qualitas, nam habitus, ſed conſonantia eſt ad aliquid, nam quorundam eſt.

Inſuper ſi ſit contrarium alicui ſpecies, conſiderandum. Eſt autem multipliciter conſideratio, primum quidem ſi in eodem genere & contrarium, cum non ſit contrarium generi. Oportet enim contraria in eodem genere eſſe, ſi nihil contrarium generi ſit. Cum autem eſt contrarium generi, conſiderãdum ſi contrarium in contrario eſt, neceſſe eſt enim cõtrarium in contrario eſſe, ſi ſit contrarium quidem generi. Manifeſtum autẽ eſt unumquodque eorum per inductionem.

Inquit conſiderandum eſſe ſi poſitum vt ſpecies cõtrarium eſt alicui, nam ſi fuerit alicui contrarium poſitum, vt ſpecies alicuius eſt accipere plures occaſiones locorum. Nam vnus locus a contrariis deſtructiuus, ſi nõ fuerit contrarium in genere poſitorum, & ipſum ſub eodem genere cum non ſit aliquod contrarium vt in genere poſito, nam neceſſe eſt ſi alterum contrariorum ſub aliquo genere fuerit, cui nihil eſt contrarium, & alterum contrariorum ſub eodem genere erit, nam contraria vel in eodem genere, vel in contrariis generibus, vel quando ipſa genera ſunt. Genus igitur non erit poſitum in genere, ſed neque in contrario genere niſi genus fuerit aſsignato generi contrarium. Relinquitur igitur & contrarium poſito vt ſpeciei in ipſo genere eſſe, ſi ergo illud non fuerit, neq; hoc erit, nam in quo album in hoc etiam nigrum, nam in colore ambo quia colori nil eſt contrarium. Similiter quia impar eſt in numero contrarium, & par in numero. Per hunc oſtenderet aliquis non eſſe amicitiam ſub genere hoc. ſ. ſimilitudine morum, quia inimicitia cum ſit contrariũ ipſi, neque ſub ſimilitudine morum eſt, neque ſub contrario ſimilitudinis morum, ſecundus locus eſſet. quod ſi fuerit aliquid contrarium generi, & generi accepto contrarium conſiderandum eſt ſi contrarium accepto vt ſpeciei ſub contrario ipſius accepti vt generis ſit, nã oportet contraria ſub eodem genere eſſe, ſi nihil fuerit contrarium generi, ſub contrariis ſunt, ſi fuerit etiam generi aliquid contrarium. Non enim amplius poſsibile eſt generum habentium contrarietatem contraria inter ſe ſub eodem genere eſſe, ſic iuſtitia in virtute eſt vt in genere, quia etiam iniuſtitia cum ſit contraria ipſi in malitia eſt quæ eſt cõtraria virtuti. Sic oſtendes quod iniuſtitia non eſt bonum cõſilium vt putauit Traſymachus, quia contrarium iniuſtitiæ. id eſt

iuſtitia, neque ſub bono conſilio, neq; ſub contrario boni conſilii quod eſt malum conſilium eſt. Item quod intemperantia non eſt malitia. Oſtenderetur autem ꝙ contrarium ipſi eſt temperantia, neq; ſub malitia eſt, neque ſub contrario malitiæ, quod eſt virtus, non enim virtus temperantia ob iniquum ſtultum deſideriú, ſed neq; virtus ſcientia, quia neq; malitia ignorantia.

Rurſum ſi omnino in nullo genere, quod ſpeciei eſt contrarium, ſed ipſum genus, ut bonum. Nam ſi hoc non in genere, nec contrarium huius in genere erit, ſed ipſum genus. quemadmodum in bono & malo accidit. Neutrum enim horum in genere ſed utrunque eorum genus.

Alium locum aſsignat a conſideratione ſi aſsignatæ ſpeciei eſt aliquid contrarium, nam ſi aſsignatæ ſpeciei contrarium ſi nulli generi eſt, neque ipſum aſsignatum, & ſpecies alicuius generis erit in genere poſito, nam quorú contrarium alterum ſub nullo eſt genere, neceſſe etiam eſt vt alterum horum ſit ſub nullo genere, quia contraria vel in eodem genere ſunt, vel in contrariis generibus, vel ipſa genera ſunt, vt in prædicamentis dictum eſt. Quia igitur bonum non eſt in aliquo genere, ſed eſt ipſum genus, neque malum in aliquo genere erit. Mos autem eius eſt ad malú & bonum genera dicere licet æquiuoce dicta, vt demonſtrauit in moralibus. Erunt autem exempla cõtrariorum, vt generum ipſum facere, & ipſum pati, nam cum ſint hęc contraria, ſiquidem neque ſub idem ſint genere, neq; ſub contrariis generibus, neque enim vniuerſaliter ſub aliquo genere ipſorú, ſed hæc genera ſunt in primis decem, hinc incipientes conuertendo oſtendere poſſumus quod priuatio non eſt formæ contraria, nam ſi forma in ſubſtantia, & priuatio in nullo genere, nam quod eſt ſimpliciter nó ens non poteſt eſſe in aliquo genere, neque cõtrarium erit formæ, quia in ſubſtantia non eſt contrarium quicquam ſub qua eſt forma.

Deinde ſi contrarium alicui & genus, & ſpecies eſt. Et horum quidem eſt aliquod medium, illorum autem, non. Si enim generum eſt aliquod medium, & ſpecierum, & ſi ſpecierum, & generũ: ut in uirtute, & uitio, & iuſtitia, & iniuſtitia. Vtrunque enim eſt aliquod medium. Inſtantia huius, quoniam ſanitatis & ægritudinis nihil eſt medium. Mali uero & boni aliquid medium.

Inquit rurſus quærendum eſſe ſi ſpecies ſimiliter & genera inter ſe ſint cõtraria. illud autem ſimiliter eſt ſi ambo ſint immediatorum contrariorum, vel ambo mediatorú, nam ſi horum eſt aliquid medium, & illorum nullum, non videbuntur aſsignatæ ſpecies eſſe ſub aſsignatis generibus eſſe, nam videtur probabile eſſe illud ſimiliter ſe habere in ambobus, & ſi habent iuſtitia, iniuſtitia virtus & malitia, nam vtraq; contrarietas eſt immediata, nam ſi generum erit aliquid medium, & minime earum ſpecierum quę ſub ipſis, medium prædicabitur de quibuſdam generibus. Nã oportet ipſa ſi ſunt de aliquibus prædicari, quippe non ſit aliquod indiuiduum, ſed de nulla ſpecierum contrarium prædicabitur, nam contraria genera de illis, ſi autem erit aliqđ mediũ ſpecierú, & nó amplius generú mediũ cõtrariorum erit ſub aliquo genere. Non enim aliquod contrariorum generum, nam contrariæ ſpecies ſunt ſub eiſdem, cæterum inſtantiam contra locum vt veriſimilem ſolú adducit, ſed minime veram, in qua ſubinſert quod inter ſanitatem & morbum, nullum eſt medium, cum autem bonũ & malum ſint contraria genera ſub quibus ſanitas & morbus ſunt aliqua intermedia boni & mali. Nam nec malum nec bonum ſunt media ipſorum. Verum hic intelligẽdum eſt bonum & malum de ipſis corporalibus, ſed non de ipſis æquiuoce dictis. Etenim horum ſunt aliqua immediata, etenim bona habitudo & mala cum ſint corporalia bona & mala mediata ſunt, nam medium ipſorum eſt ſanum Item turpitudo, pulchritudo, robur, & ĩbecillitas, vel hæc non genera propoſitorum, neq; ſecundum negationẽ extremorum, ſed media ſunt vt boni & mali.

Inſuper ſi eſt quidem aliquid utriſque medium & ſpeciebus & generibus, non ſimiliter autem, ſed horum quidem ſecundũ negationem, illorum uero, ut ſubiectum, probabile enim ſimiliter & in utriſque ut in uirtute & uitio, iuſtitia & iniuſtitia. Vtriſque enim ſecundum negationem medium.

Inquit quærendum eſſe hoc etiam aliquo modo, ſi amborum generum contrariorum, & contrariarum ſpecierũ ſit aliquod medium, & ſi ſimiliter, nam ſi fuerit non ſimiliter, ſed extremorum ſecundum negationem & ſignificatorum ſecundum affirmationem, non erunt diuerſa vt in diuerſis generibus, nam videtur probabile eſſe hoc vt ſimiliter ſe habeãt media in vtriſque, vt ſi habet in virtute & malitia, & iuſtitia, & iniuſtitia. Nam ambæ contrarietates negationum extremorum habent media ſignificata. Item hoc haberet inſtantiam, medium enim inter ſamá & ignominiam oſtenditur affirmatione, nam tale medium prædictum eſt, medius volo eſſe in ciuitate. Item medio modo aſpicere eſt medium inter obtuſe videre & acute, & affirmatione oſtendit: ſimiliter etiã mediocriter audire eſt medium inter acutum auditum & obtuſum, ſed boni & mali in quibus hæc vt genera ſecundum negationem ſunt.

Præterea quando non eſt contrarium generi, conſiderandũ non ſolum ſi contrarium in eodem genere, ſed & medium. In quo enim extrema & medium, ut in albo & nigro. Eſt enim color genus & horum, & mediorum colorum omnium. Inſtantia, quoniam defectus quidem & ſuperabundantia in eodem genere (in malo enim ambo) mediocre autem (cum ſit medium horum) non in malo, ſed in bono eſt.

Dixit quod ſi fuerit ſpeciei aliquod contrarium, & generi, nó quod oportet etiã contrariũ poſitæ ſpeciei in ipſo eſſe gñe, nunc aũt addit huic quod nó ſolũ cõtraria oportet eſſe ſub eodẽ genere, ſi nihil gñi fuerit cõtrariũ, ſed etiã mediũ ipſoru ſi fuerit aliquid ipſorũ mediũ. nam in quo genere extrema. i. contraria ſunt in eodẽ etiã mediũ ipſorum eſt, ſiquidẽ mediũ eſt inter cõtraria, ſic ſub quod genus albũ & nigrũ ſub idẽ & colores medii, nã oĩum color eſt genus. Similiter ſapor cum ſit genus contrariorũ, ceu dulcis & amari, & omnium ipſorũ intermediorum eſt genus. ſic oſtenderet circũferentiale nó eſſe genus gibboſi, nã ſi gibboſum, & cauũ cũ contraria ſub ipſo circũferentiali, & intermediũ gibboſi, & cõcaui quod eſt vel rectũ vel rectitudo non amplius ſub circunferentiali eſt, igitur circunferentiale non erit genus ipſorum. Cæterum inſert inſtantiam etiam ad hunc locum, nam in moralibus virtutibus, excellentia quidem & indigentia ſit contraria inter ſe ſunt ſub malitia, ſed virtutes exiſtentes mediæ ipſorum ſub alio genere ſunt, nam ſub virtute, vel quia accidit his non ſolú vt medie ſint, ſed etiam vt ſint contrariæ vtrorunq; extremorum, proinde magni & parui cum ſint in excellentia abundantia ve, & in indigentia medium eſt æquale ſub eodẽ genere: ſed ſi ſecundũ colorem, vel ſaporem, vel quippiam aliud talium aſſumeretur excedens abũdanſq;, & indigẽs etiam intermedium ipſorum eſt ſub eodẽ genere. Itẽ proprie medium cum ſit ſecundum mixtionem extremorum tale exiſtens & neceſſario ſub idem genus erit cum extremis, ſed virtus non ſic malorum media, quippe æquiuoce medium dicitur, nam dicitur centrum eſſe in circuli medium. Item in terminis medius ille dicitur qui partim eſt ſubiectum partimq; prædicatum, vel totus bis acceptus in complicationibus propoſitionum. Item ſi ſuppoſitum fue

rit quando

rit quando nihil fuerit generi cōtrarium, ſed malitiæ cum ſit genus abundantiæ & inopiæ, contraria eſt virtus.

Conſiderandum etiam, ſi genus quidem contrarium eſt alicui, ſpecies autem nulli. Nam ſi genus eſt contrarium alicui, & ſpecies, quemadmodum uirtus & uitium, & iuſtitia & iniuſtitia. Similiter autem & in aliis conſideranti manifeſtum uidetur eſſe huiuſmodi. Inſtantia in ſanitate & ægritudine eſt, ſimpliciter enim ſanitas ægritudini contraria eſt: aliqua autem ægritudo exiſtens ſpecies ægritudinis nulli contrarium eſt, ut febris & ophthalmia, & unaquæque aliarum.

Etiam hic locus eſt in contrariis, ſtatuit autē per ipſum conſiderandum eſſe ſi quippiam eſt poſitu vt generi contrarium, & ſpeciei non, quod ſi hoc certe non eſſet genus aſsignatum, cum nulla ſpecies eius habeat contrarium, nā contraria genera ſunt inuicem contraria, vt virtus & malitia contraria, & iuſtitia & iniuſtitia, & ſi genus cōtrarium alicui, ſpecies erit contraria alicui, non tamen econtra eo, quod cōtraria poſſunt eſſe ſub eodem genere, ſic quia harmoniæ inconſonantia contrarium eſt, & animæ nullum contrarium, anima non erit conſonantia, vt Plato probauit in Phædone. Sic aliquis oſtenderet non eſſe genus elemēti principium, ſi quidem principio finis ſit contrarius, & elemento nullum eſt contrarium, ſed neque loci vacuū eſt genus, ſiquidem vacuo contrarium ſit plenum & loco nil cōtrarium. Item nec temporis motus, ſiquidem motui quies eſt contraria, ſed tempori nihil. Item ſi incorruptibili contrarium eſt corruptibile, & deo nihil, non igitur erit genus dei incorruptibile. Cæterum fert inſtantiam probabilem contra locum, quæ eſt de ſanitate & morbo. Nam ſimpliciter ſanitas eſt contraria morbo, ſed acceptorum ſub morbo & ſanitate alicui nihil eſt contrarium, nā febris morbus exiſtens, & ophthalmia, & pulmonis morbus nullum contrarium habent. Vel etiā eſt in his cōtrarietas ſine nomine, nam de ſingulis hic ſanitas dicitur.

Interimenti igitur tot modis inſpiciendum. ſi enim nō inſint, quæ dicta ſunt, manifeſtum eſt non eſſe genus, quod aſsignatum eſt. Conſtruenti uero, tripliciter. Primum quidem, ſi contrarium ſpeciei ſit in dicto genere, cum non ſit contrarium generi. Nam ſi contrarium in hoc, manifeſtum, quoniam & quod propoſitum eſt. Inſuper ſi medium in dicto genere, in quo enim mediū, & extrema. Rurſum ſi ſit contrarium quiddam generi, conſiderandum ſi & contrarium in contrario. Nam ſi ſit, manifeſtū, quoniam & propoſitum in propoſito eſt.

Cum aſsignarit multos locos a contrariis (nā ſunt quos expoſuit) nunc omnes hos inquit deſtructiuos eſſe, tres autem ex ipſis ſolum eſſe vtiles etiam ad conſtructionem dicit, quos etiam exponit, nam quādo primus dictorum ſtatuens ſi non eſt aliquid poſito generi contrarium, ſed ſpeciei, tunc ambo contraria ſub eodem genere eſſe. Nā hoc poſito, ſi oſtenderetur quod accepto generi nihil eſt contrarium, & eſt quæſitæ ſpeciei contrarium in genere hoc, erit oſtenſum quod etiam quæſiti contrarii ſpeciei idē genus erit. nam ſi contrarium in hoc, patet quod etiam hoc, ceu quia plura paucioribus contraria, & multitudo eſt genus multorum, & nihil multitudini eſt contrarium & paucorum multitudo erit genus. Secundum quoq; locum ad conſtructionē a cōtrariis prædictis eſſe vtilem exponit eū a mediis, nā ſi medium aliquorum in hoc quodā genere, & contraria in eodē genere erunt. Oportet autem palam medium proprie accipi. Hæc autem ſunt huiuſmodi media, quæ fiunt ſecundum mixtionem contrariorum, nam in quo genere eſt vox craſſa in illo etiam acuta & grauis, & in quo fuſcum, in illo etiam album & nigrum, ſed minime in quo fortitudo, in hoc etiā audacia & timiditas, quia non ſic virtutes mediæ malorum vt ſint ſecundum mixtionem ipſorum. Item tertium locum exponit ad cōſtructionem quando & ſpeciei acceptæ fuerit aliquod contrariū, & poſito vt generi. oportet (inquit) cōſiderare ſi cōtrariū quæſiti ſit in cōtrario genere, nā ſi contrarium in cōtrario & quæſitum in cōtrario illius erit, nam ſi quæſiti genus eſt incōmenſuratio morbi, oſtēdentes quod ſanitatis quæ eſt contraria morbo commenſuratio, at genus cum ſit, cōtraria fuerit incommenſurationi, oſtendemus tum quod etiā morbus eſt in ipſa incommenſuratione.

Rurſum in caſibus, & coniugatis, ſi ſimiliter ſequūtur, & interimenti, & conſtruenti. Simul enim uni, & omnibus inſunt, uel non inſunt: ut ſi iuſtitia ſcientia quædam, & iuſte ſcienter, & iuſtus ſciens. Si autem horum aliquid non ineſt, nec reliquorum ullum.

Vt in problematibus ab accidente tradidit quaſdam locos deſtructiuos & cōſtructiuos a caſibus & cognatis, ſic etiam ad problemata generis ab ipſis eiſdem aſsignat aliquos locos, nam cōes & opportuniſsimi ad omnia ſunt loci a cognatis, nam ſi de aliquo genus aſsignaretur, oportet videre ſi etiam cognata generi ſpeciei cognatorū poſsint eſſe genera. Et ſi fuerint conſtruentur, ſin vero deſtruentē. nam ſi ſimiliter ſequitur poſitū genus ipſam poſitam ſpeciem, etiam caſus generis ſequitur caſum ſpeciei, tunc aſsignatum genus erit conſtructum de eo cuius eſt genus, vt caſus in magnaminitate magnanime, & in ipſa carentia affectionis non affectanter. Si ergo magnamine eſt non affectanter, & magnanimitas eſt affectionis carentia, ſi ergo primum eſt, igitur & ſecūdum. Rurſus deſtruimus ſic a caſibus. eſto propoſitum oſtēdere quod non ſit genus indolis celeritas, aſſumemus a caſibus continuum tale, ſi indoles bonum ingenium eſt celeritas, & īgenioſe eſt celeriter, ſed non eſt ingenioſe celeriter, nam bene magis eſt, ſed nō celeriter, neq; igitur indoles eſt celeritas Rurſus ſi ruſticitas eſt ruditas, & ruſticitus eſt rude, ſed non eſt ruſticitus rude, ſed magis inexperienter, igitur neq; ruſticitas erit ruditas. Item ſi voluptas bonum, & voluptuoſe bene, ſed nō eſt hoc voluptuoſe bene, nam eſt voluptuoſe affici turpiter & male affici, igitur nec voluptas eſt bonum, & ſic quidem a caſibus. Rurſus conſtruemus a cognatis, cognata autem dicuntur inter ſe ſic dicta, fortitudo, fortis, ſortiter, forte. Etenim caſus hic fortiter in cognatis eſt, ideo loci a cognatis continent etiam locos a caſibus, & ipſe vſus eſt de omnibus ſimul eiſdemq; exemplis. Similiter hęc cognata, iuſtitia, iuſtus, iuſte, iuſtum, ſumemus igiť volētes oſtendere ꝙ iuſtitia ſub genus ſit, ꝙ eſt virtus cognata eidem, vt ſi iuſtum, vt ita dixerim, virtuoſum eſt, & iuſte eſt virtuoſe, & iuſtus virtuoſus, & iuſtitia virtus, ſi ergo antecedētia ſunt, etiam ſequens erit verum. Sic ergo conſtruemus & deſtruemus quod voluptas non eſt ſic ſub vtile, ſi voluptas vtile, & hoc voluptuoſe vtiliter & voluptuoſum vtile, ſed non eſt voluptuoſum vtile, igitur nec voluptas vtilis, quare in quo apertius euidentiuſq; contra accideret cognatorū, illud ſumemus & oſtendemus per ipſum, quod neq; voluptas eſt vtile, nā ſiſt ſi habere omnia cognata ſm illationē oportet, ſi vero nō vtile voluptas, patet quod neq; in ipſo genere erit. Rurſus cognata inter ſe iuſtitia, iuſtus, iuſte, iuſtum, & ſcientia, ſciens, ſcienter, & ſciens, ſi iuſtitiæ fuerit genus ipſa ſcientia, oportet etiam iuſtum eſſe ſub ſciente, & iuſtum ſub ſcientem & iuſte ſub ipſo ſcienter.

Rurſum in iis, quæ ſimiliter ſe habent adinuicem ut delectabile ſimiliter ſe habet ad uoluptatem, et utile ad bonum. utrunque enim utriuſque effectiuum eſt. Si igitur uoluptas eſt quiddam bonum, & delectabile quiddam utile erit. Manifeſtum enim quoniam boni erit effectiuum, quoniam uoluptas eſt bonum.

Similis etiã hic locus ei a cognatis, nã ſi aliqua ſimiliter ſe habent adinuicem, ſi alterũ eorũ quæ ſiliř ſe habent alterius genus fuerit, & alterũ erit alterius genus, vt quia voluptuoſum ſimiliter ſe habet ad voluptatem, & vtile ad bonum, vt voluptuoſum eſt effectiuũ voluptatis, ſic etiã vtile erit effectiuum boni, vel econtra permutatim ſi voluptatis genus bonum, erit etiam genus voluptuoſi vtile. Eſt autẽ dictum etiam per proportionem accipiendum, nam ſi vt bonũ ad vtile, ſic voluptas ad voluptuoſum & viciſſim antecedens ad antecedens, ſic etiã cõſequens ad cõſequens, quare vt bonũ ad voluptatẽ, ſic vtile ad voluptuoſum, ſi ergo bonũ eſt genus voluptatis, & vtile erit genus voluptuoſi, ipſe tamen non vſus eſt proportione, ſed affabulationẽ & conſilium oſtẽſi ordinauit, nam quia erit & vtile genus voluptuoſi conſultauit dicendo. (Manifeſtum enim quoniam boni erit effectiuum) quoniam voluptas bonum, nã ſi voluptas bonum eſt effectiuum eius, & huius erat voluptuoſum, itaque erit alicuius boni effectiuum, ſed omne boni effectiuum vtile eſt in genere utili. Item hic lo ūs eſt conſtructiuus, & deſtructiuus, nam ſi voluptas in genere bono, neq; voluptuoſum in genere vtilis erit, & ſi vt exerceri ad ſanitatem. ſic diſcere ad ſcientiã, non eſt autẽ exerceri ſub ipſo diſcere, ſic neq; ſanari ſub ſcire erit.

Simili·er autem & in generationibus, & corruptionibus, ut ſi ædificari eſt operari, ædificaſſe, operatum eſſe. Et ſi diſcere eſt reminiſci, & didiciſſe, recordatum eſſe, & ſi diſſolui eſt corrumpi, & diſſolutum eſſe corruptum eſſe, & diſſolutio, corruptio quædam.

Locos aſsignat, nam ſi generatio alicuius vt ſub genere fuerit alicuius alterius generatio, & genitum ſub ipſo erit vt ſub genere factum a genere effectiuo, eadem ratio etiã in corruptiuis. igitur a generatione ſi ædificare eſt agere, & ſub actione etiam erit ipſum ędificari & agi ſub hoc. Itẽ ſi diſcere eſt reminiſci vt ſub genere, etiam reminiſci & didici˜e ſub reminiſci erit. vt putauit Plato dicẽs diſciplinas eſſe reminiſcentias. verum accipit ædificare & diſcere vt generatiões, quorum aliud eſt ędificari, & aliud eius quod diſcitur. Porro propria eſt ædificati ædificatio & diſciplina eius quod diſcitur. Et erit tale dictum ſi ipſius ædificare fuerit genus ipſum agere, & ipſius ædificari erit agi, & ſi fuerit genus diſciplinæ reminiſcẽtia, & didiciſſe genus erit reminiſci. Sed videntur exempla quibus vtitur competere etiam locis a coniugatis. Nam cognatum eſt ędificare ipſi ædificari, & agere ipſi agi. Item dicti. erunt talia exempla ſi iuſtitiæ generatio non eſt diſciplina, neq; iuſtitia ſcientia erit: ſi primum, igitur ſecundum, Sic autem oſtenderet aliquis quod neque ſcientia eſt genus ſenſus. Nam ſi ſenſus generatio natura, & ſcientiæ non natura, quippe diſciplina ſit, ſenſus non erit ſcientia. Patet autem quod etiam locus conſtructiuus eſt, nam ſi geometriæ generatio eſt diſciplina & geometria erit ſcientia, ſed a corruptione eſt locus talis. Si diſſoluere eſt corrumpi, & diſſolutio eſt corruptio. Nam ſimiliter ſe habet diſſolui ad diſſolutum eſſe, & corrumpi ad corruptum eſſe, quare ſi alterum alterius genus, & alterum alterius eſſet.

Et in generatiuis uero & corruptiuis, ſimiliter & in potentijs, & uſibus, & omnino ſecundum quamlibet ſimilitudinẽ & interimenti & conſtruenti inſpiciendum. quemadmodum in generatione & corruptione diximus. Nam ſi corruptiuũ, diſſolutiuum: & corrumpi, diſſolui. Et ſi generatiuum eſt effectiuũ, & generari, fieri, & generatio factio. Similiter & in potẽtijs, uſibus, & omnino ſi potentia eſt diſpoſitio, & poſſe diſponi. Et ſi alicuius uſus eſt actus, & uti agere, & uſum eſſe egiſſe.

Similiter inquit vt a generationibus & corruptionibus, ſic etiã a generatiuis & corruptiuis arguendum eſt. Item a potẽtiis & vſibus & vniuerſaliter ab iis q̃ ſunt ſimilia ſecundum quamlibet ſimilitudinem, nam ſimiles argumẽtationes ab omnibus his ſunt, non ſecundum idem tamen. Generatio enim eſt talis mutatio, & generatiuum eſt talis mutationis cauſa. Eadem quoq; ratio in corruptione & corruptiuo. Nã dicit omnia talia habere ſimilitudinem inter ſe, & ſecundum proportionem, vt enim fieri ad factũ eſſe, ſic etiam agere ad egiſſe, & vt corrumpi ad corruptũ eſſe, ſic diſſolui ad diſſolutum eſſe, quare ſi alterũ ſub altero fuerit, & altero ſub altero erit. Item potẽtia ad poſſe ſimiliter ſe habet vt etiam diſpoſitio ad diſponi, quare potentia diſpoſitio erit genere, & poſſe diſponi erit. Rurſus vt vſus ad vti & actio ad egiſſe, cuncta autem ſic dicta eo quod ad vnum aliquid habent relationem ſimilia ſunt. Etenim generatiuum ad id quod ſit, & generatio ad factum eſſe, & corruptio ad corruptum, & potentia ad poſsibile, & vſus atque vnumquodq; ſimiliter talium quod habet habitudinem ad vnum aliquid. Ideo & in omnibus ſimilis eſt oſtenſio & per ea quæ ſunt inuicem. Nam ſecundum ipſum caſum omnia inter ſe inferentur, nam ſi corruptiuum eſt diſſolutiuum, & corrũpi eſt diſſolui, & corruptio diſſolutio. Similiter & ſi generatiuum effectiuum & generari fieri, & generatio factio, & ſi nihil talium eſt, neq; alia ſunt, ſed hi omnes loci videntur ſimiles eſſe his a cognatis, vt prædixi, & ſi alicuius vſus actio ſi hoc ratione vti eſt agere, & ſub actione vt genus, & vſum eſſe ratione erit ſub egi ſe vt genus. Similiter ſi vſus actio virtutis, vel virtutem agere, & vti virtute eſt egiſſe.

Si autem priuatio ſit, quod opponitur ſpeciei, duobus modis eſt interimere. Primum quidem ſi in aſsignato genere eſt oppoſitum. Nam aut ſimpliciter in nullo genere eodem priuatio, aut non in ultimo, ut ſi uiſus in ultimo genere eſt ſenſu, cæcitas nõ erit ſenſus.

Cum attulerit prius locos a cõtrariis, nam eo quod contrarium aliquod eſt ſpeciei vel generi conſtructio & deſtructio ſiebat, hũc etiam ab aliis oppoſitis aſsignat, & primum quidem ab his ſecũdũ habito & priuationẽ, & duos inquit eſſe locos deſtructiuos ab oppoſitis ſecundum habitum & priuationẽ, quorum primum tradit eum qui eſt a contrariis generi & ſpeciei, ſi oppoſitum priuatio eſt ſub eodem genere ſub quo ponebatur etiam habitus ipſius vt proximum genus, nõ erit genus habitus aſsignatum. nam priuatio vel vniuerſaliter in nullo genere eodem vt etiam habitus, vel non omnino in extremo & proximo. Nam ſi viſus eſt in extremo & proximo genere ſenſus impoſsibile eſt cæcitatem eſſe priuationem eius in ſenſu eſſe, & ſi cæcitas in proximo genere eſt quod eſt ipſa inſenſatio impoſsibile erit, vt viſus ſit in ipſa inſenſatione, ſic etiam oſtendemus quod habitus non eſt genus ignorantiæ, nam cognitionis habitus eſt genus, cuius ignorantia eſt priuatio, tamen non in proximo eodem genere poteſt eſſe habitus et priuatio, ſic etiam oſtenderetur malitiam non eſſe priuationẽ virtutis, quia horũ amborum proximus eſt habitus.

Secundo autem ſi & generi, & ſpeciei opponitur priuatio, non eſt autem oppoſitum in oppoſito, nec quod aßignatum eſt in aßignato erit. Interimenti igitur, quemadmodum dictum eſt, utendum. Conſtruenti autem uno modo, nam ſi oppoſitum in oppoſito, & propoſitum in propoſito erit. Vt ſi cæcitas inſenſibilitas quædam, & uiſus ſenſus.

Scđs locus a priuationibus quẽ aſsignat deſtructiuũ, talis erit, & poſito gñi priuatio aliqua oppoſita, vel ẽt ſpẽi, ſi nõ fuerit ſpẽi priuatio oppoſita ſub priuatione oppoſita in gñe, neq; ꝓpoſitũ eius erit genus. Nã videtur ſi oppoſitũ in oppoſito, & oppoſitũ in oppoſito eſſe, vt etiam in cõtrariis, ſic viſus in ſenſu, q͞a et cæcitas in ipſa īſenſatiõe: ſed nõ

amplius

amplius viſus ſcientia, quia autẽ cæcitas in ignorantia quæ eſt ſciẽtiæ priuatio, igitur deſtruere a priuationibus eſt dupliciter, & conſtruere vno modo tantum. Nam ſi oppoſitum eſt in oppoſito, & oppoſitum erit in oppoſito, ſi auditus in ſenſu, & ſurditas erit in carentia ſenſus, & auditus in ſenſu.

Rurſum in negationibus conſiderandum econuerſo, quemadmodum in accidente dicebatur. Vt ſi delectabile, quod quidem bonum, quod non bonum, non delectabile. Si enim non ita ſe habet, erit contra non bonum delectabile. At impoßibile eſt ſi bonum eſt genus delectabilis, eſſe quicquam non bonum delectabile. De quibus enim genus nõ prædicatur, nec ſpecierum ulla. et conſtruenti ſimiliter inſpiciendum, quoniam ſi non bonum non delectabile, delectabile bonum, quare genus bonũ delectabilis.

Profectus eſt ad oppoſita ſecundum cõtradictionem, & oſtendit quomodo & ab oppoſitione hac ſecundũ contradictionem poterimus conſtruere genus. Inquit igitur econtra ſumendũ eſſe in locis oppoſitis ſecundum contradictionem, vt iam dictũ eſt, quando de accidente dicebatur, nam aſsignans locũ ad accidens a contradictione in ſecundo libro conſtructiuũ ſic dixit. Quoniam autẽ ſunt oppoſitiones quatuor eum qui conſtruit & deſtruit conſiderare oportet ex contradictionibus econtra ex illatione. De hoc igitur nos reuocat ad memoriam. Sed qũo rurſus ipſe demonſtrauit per exemplum, nam ſi eſſet poſitum voluptuoſum quod quidem eſt bonum id eſt in genere bono oportet rurſum a negatione boni velut genus aſsignaretur incipiendo negationem voluptuoſi inſerre ipſi. Nam ſi voluptuoſum quod quidẽ eſt bonum nõ bonum oportet eſſe non voluptuoſum, cuius cauſam aſsignauit dicẽs. Nam impoſsibile eſt ſi quidẽ bonum genus voluptuoſi aliquod non bonũ voluptuoſum eſſe. Nã ſi fuerit aliquod nõ bonũ voluptuoſum, non amplius omne voluptuoſum ſub bono erit. ſic autem neq; genus ipſius adhuc bonum erit. Item ſi non bonum, non voluptuoſum erit. Eſt.n. aliquod non bonũ voluptuoſum neq; ſi voluptuoſi genus bonum erit. Sic oſtendes quod ſi boni genus eſt laudabile, non laudabile non bonum. Sunt autem quædam non laudabilia licet bona, vt ſanitas, robur, diuitiæ, deſtruentes igitur incipiemus ab hoc quod deſtruere volumus, nã ſi voluptas quod quidem bonum non bonum non voluptuoſum, neq; ſecundum erit. Non enim verum eſt non bonum non eſſe voluptuoſum, igitur neq; primum, hoc autem erat, neq; voluptatis bonum eſt genus. Sed probantes a cõuerſo demonſtrato. Nam ſi virtus nõ fortitudo, & timiditas virtus, ſi autem primum, ergo & ſecundum. Ideo deſtructio ſecundũ locum ſecundum indemonſtrabile eſt. Sed conſtructio ſecundum primum probabile, igitur conſtructionis, non tamen neceſſarium. Non enim ſi verum eſt quod album canis, iam ob id canis album eſt genus, ideo de accidente verior erit locus quam de genere.

Si autem ſit ad aliquid ſpecies, conſiderandum ſi & genus eſt ad aliquid. Nam ſi ſpecies ad aliquid, & genus: ut in duplici & multiplici. utrunque etiam ad aliquid. Si autem genus ad aliquid, non neceſſario & ſpecies. diſciplina enim ad aliquid grammatica autem non. An nec quod prius dictum eſt, uerum utique uidebitur. Nam uirtus quod quidem bonum, et quod quidem honeſtum: & uirtus quidem ad aliquid, bonum uero, & honeſtum non ad aliquid, ſed qualia.

Quia ad oppoſita ſm ad aliquid, pfectus ẽ, aſsignat plures locos ab hoc, nã primũ hunc aſsignat, ſi poſitũ vt ſpeciẽs in gñe aliquo ad aliqd fuerit, oportet etiã genus ad aliquid eẽ, quare ſi aſsignatũ genus nõ fuerit ad aliqd & ſpẽs ad aliquid, non erit genus poſitũ eius genus. Nã eorum ad aliquid videnť ẽt genera eſſe. Porro duplum ad aliquid cũ ſit ſub ipſo ſubmultiplex eſt quod ad aliquid eſt. Itẽ ſcientia cum ſit ad aliquid ſub opinione eſt, quæ eſt etiam ad aliquid tamen æqualis quantitas non eſt genus, quia æquale eſt ad aliquid, ſed quantitas nõ eſt ad aliquid. Dicit autem quod ſi genus fuerit ad aliquid, non neceſſe etiam eſt ſpeciem ad aliquid eſſe. Nam ſciẽtia cum ſit ad aliquid genus eſt grammatices, muſices, geometriæ, quarum nulla eſt ad aliquid. Eſt autem locus ſolum ad deſtructionem vtilis, ſed ad conſtructionem non prorſus. Non enim ſi ambo accepta ad aliquid ſunt, erit alterum alterius genus, vt etiã ſcientia & duplum. Sed inſtantiam ornauit & ad ſtatuentem. Si ſpecies eſt aliquid, & genus erit de numero eorũ quæ ſunt ad aliquid, tanquam non ſane ſit locus. Nam virtus cum ſit ad aliquid ſub honeſto & bono vt genus eſt, quorũ neutrum ſub ipſo ad aliquid eſt, igitur & virtus ſub qualitate magis quam ſub ipſo ad aliquid. Diceret autem aliquis neque genera eſſe virtutis dicta, nam neq; bonum genus, ſi quidem æquiuocum neq; virtutis genus honeſtum, nam primum eſt virtus actionum ſecundum ſe, ſed de his honeſtum prædicari videtur ſolum.

Rurſum ſi non ad idem dicitur ſpecies, & ſecundum ſe, & ſecundum genus, ut ſi duplum dimidij dicitur duplum, & multiplum dimidij oportet dici. Si autem non, non erit multiplum genus dupli. Inſuper ſi non ad idem & ſecundum genus dicitur, et ſecundum omnia generis genera. Si enim duplum dimidij multiplum eſt, & abundans dimidii dicetur. Et ſimpliciter ſecundũ omnia ſuperiora genera ad dimidium dicetur. Inſtantia, quoniam non neceſſe eſt ſecundum ſe, & ſecundum genus ad idem dici. Scientia enim ſcibilis dicitur. Habitus autem, & diſpoſitio non ſcibilis, ſed animæ.

Secundum locum deſtructiuum ab eo ad aliquid aſsignat nobis talem. Ad quod dicitur ſpecies per ſe, ad hoc oportet & ſm genus ipſum dici, vt quia duplum ad dimidium per ſe, nam duplum dimidii duplum, & genus ſiue multiplum ad ipſum dicitur, nã duplũ dimidii dicitur multiplum, quia duplũ eſt multiplex. Hoc enim dictũ eſt quaſi contextus ſententia, vt duplum dimidii, ſic etiã multiplex dimidii. porro ſi aliquid dicitur ad aliquid non ad idem hoc & ſecundum aſsignatum de ipſo genus poteſt dici nõ erit genus aſsignatum eius. Sic autem oſtendetur potentia non eſſe genus viſionis, quia viſio ſecundum ſe viſibilis dicitur, ſed minime ſecundum potentiam. Non enim diciť viſio potentia viſibilis. Sic etiam oſtendetur neq; habitus eſſe genus viſionis, quia viſio per ſe viſibilis dicitur, & in minime potentia viſilis eſſe. Addit autem prædicto quod nõ ſolum oportet ſecundum genus ad ipſum dici, ſed etiã ſecundum omnia generis genera. Porro duplum non modo duplum dimidii duplum dicitur, neque ſolum multiplũ dimidii, ſed etiã excedẽs quod eſt genus multipli & maioris quod eſt generalius, igiť ex ſe ſufficiens nõ eſt ad oſtendendum genus viſionis eſſe ſcientiam, quod dicatur viſio eſſe ſcientia viſilis. Nam ſi diſpoſitio non dicitur quod genus eſt ſcientiæ, non erit eiuſdem ſcientia genus. Cæterum affert inſtantiam contra locum tanquam nõ ſit verus vniuerſaliter, vel quia ſcientià per ſe ſcibilis dicitur. Nam eorum eſt quæ ſunt ad aliquid, non tamen ſecundum genus ipſius dicitur, nam eſt genus ipſius habitus & huius diſpoſitio, tamen non dicitur ſcientia, neque habitus ſcibilis, neque diſpoſitio, ſed habitus animæ & diſpoſitio aĩæ ſcientia. Vel duplex habitus & diſpoſitio, nam habitus & diſpoſitio dicuntur de habente ipſa vt anima, & de his quæ habentur ab ipſis.

Rurſum ſi ſimiliter dicitur genus, & ſpecies ſecundum caſus. Vt ſi alicui, aut alicuius, aut quolibet modo aliter dicitur. Nam ut ſpecies, & genus. Velut in duplo & in ſupioribus. Ali

tuius enim & duplum & multiplum. Similiter alii, & in ſcientia, alicuius enim & hæc, & genera, ut diſpoſitio & habitus. Inſtantia autem, quoniam aliquoties non ſic. Nam differens, & contrarium alicui, diuerſum autem, (quod eſt genus horum) non alicui, ſed ab aliquo. Diuerſum enim dicitur ab aliquo.

Et hic locus eſt ab ipſo ad aliquid, nam quia vidētur genus & ſpecies eſſe de numero eorū ad aliquid ſimiliter ſm caſus dicuntur. Nam ſi ſpecies alicuius, etiā genus alicuius vt duplum alicuius, nā eſt illius quod eſt multipliciter multiplum, & excedens ſimiliter eſt alicuius, nam exceſſi, & maius, nam minoris eſt. Similiter ſcientia alicuius & habitus & diſpoſitio & opinio alicuius & rurſus ſi alicui & alia ſimiliter. Vt enim ſcibile alicui, nam eſt ſcientiæ. Sic etiam habile dicitur ipſius habitus, & opinabile opinionis, & vt genus non erit aſsignatum genus. Ideo ſi poneretur genus amici conſilium, aut voluntas vtentes prædicto oſtendemus ꝙ non eſt amici voluntas genus. Non.n. ſecundū eoſdem caſus dicitur ad alterum voluntas & amicus, nam voluntas ad genitiuum dicitur, nam alicuius voluntas quippe quæ volibilis, ſed amicus ad datiuum diceretur. Similiter oſtendetur quod additio non eſt genus auctionis, quia auctio alicuius, quandoquidem ſit auctorum, ſed additio nō alicuius, ſed alicui, nam addito. Cæterum inſtat contra locum perinde ac non ſanus ſit. Nō enim in omnibus ad aliquid ad ſimiles caſus genus & ſpecies aſsignatur. Nā contrarium alicui quia contrario, & differens ſimiliter quia differenti, ſed alterum genus exiſtēs ambobus alicuius, ſed non alicui, non alterum alterius alterum.

Rurſum ſi ſimiliter ad aliquid ſecundum caſus dicta non ſimiliter conuertuntur. Quemadmodum in duplo, & multiplo. Vtrunque enim horum alicuius, & idem etiam ſecundum conuerſionem dicitur. Alicuius enim & dimidium, et ſubmultiplū. Similiter autem & in diſciplina, & opinione, Nam hæ alicuius & conuertitur ſimiliter. etenim opinabile, & diſciplinatum alicuius. Si igitur in aliquo non ſimiliter conuertitur manifeſtum eſt, quoniam non alterum alterius genus eſt.

Etiam hic locus ex his ad aliquid eſt, nam quia omnia videntur ad aliquid dici ad cōuertentia, ſi conuerſa nō ad ſimiles caſus rurſus cōuerterentur nō erit genus id quod aſſignatur vt genus. Etenim ſi idem vt ſpecies poſita ad ſimiles caſus adinuicem diceretur, nondum genus aſsignatum erit, niſi cōuertentia aſsignato vt generi & ſpeciei ad ſimiles rurſus ambos caſus dicerentur. Sæpe igitur ad caſus aſsignatum eſt, nam duplum alicuius, & multiplū ſimiliter. Itē excedens & maius, & conuertentia cū ipſis ad ipſas, nā minus aliquo minus, & excedens aliquod exceſſum excedit, & multiplex multiplum ſm eadem eſt alicuius. Similiter & dimidium Sed in aliquibus ad alium quidem caſum genus & ſpecies dicuntur, & ad alium cōuertentia cum ipſis. Verum ad eundem inter ſe vt ſcientiæ & opinionis caſum dicuntur, nam ſcientia alicuius quia ſcibilis & genus eiuſdē. Opinio quoq; eſt alicuius ſi quidem opinabilis. Sed cōuertentia cum ipſis ad alios caſus conuertuntur & non ſecundum quos hæc dicuntur, quanquam ſecundum eoſdem inter ſe, nam ſcibile quod conuertitur cum ſciētia in datiuo caſu conuertitur, nam ſcientiæ eſt ſcibile, & opinabile conuertitur ſic ad opinionem. Similiter & ipſum non alicuius eſt opinabile, nam opinioni. Quando igitur non ſimiliter ſe habent conuertentia deſtruetur poſitum vt genus, nam ſiquis poneret maioris genus eſſe excedēs, qa ſunt conuertentia cum ipſis non ad ſimiles caſus dicuntur, nam minus eſt alicuius, quia maioris. Item excedens alicuius, quia minoris. Item exceſſum alicui, nam excedenti, ſed tolleretur excedens eſſe genus maioris, tamen Straton adiecit quendam huic loco alium locum. Si eadem ad ſimiles caſus dicerentur, aliud conuertitur & aliud non in quid poſitum non fore genus. Et exemplis vtitur loci defectu.ſ. & indigentia, nam ſi aliquis genus defectus indigentia dicit, quia vtrunque ipſorum ad eundem caſum aſsignatur, nam defectus alicuius, nam ſupereminentiæ, & indigentia ſimiliter eſt alicuius, nam ſufficientis, ſed non amplius ambo ad quæ vtrunque ipſorum dicitur, conuertuntur, nam exceſſus, & ipſe alicuius quippe defectus, ſed ſufficiens non amplius conuertitur, non enim dicitur ſufficiens indigentiæ ſufficiens, quare non erit indigētia defectus genus, ſed hic qui vult aliquid parum ſecare deſtruit aliquod maius, nam omnia ad genus conuertentia dici aſſerit. Sed cauſa erroris eius eſt, quia non congrue eſt accipere indigentiā ad ſufficiens dici. Etenim indigentia eſt conuenientis & decentis indigentia, & ad hoc dicitur ad aliquid.

Rurſum ſi non ad æqualia ſpecies & genus dicitur. Similiter enim & æqualiter utrunque. uidetur dici: quemadmodum in dono, & datione. Etenim donum alicuius, & alicui dicitur. Et datio alicuius, & alicui dicitur. Eſt aūt datio genus doni: donum enim datio eſt irredibilis. In aliquibus autem nō accidit ad æqualia dici, nam duplum alicuius duplum. abundans autem, et maius alicuius & aliquo. Omne enim abundans, & maius, aliquo abundat, & alicuius abundat, quare non ſunt genera quæ dicta ſunt, dupli eo quod non ad æqualia dicuntur ſpeciei. Aut non uniuerſaliter uerum ad æqualia ſpeciem, & genus dici.

Quia eorum quæ ad aliquid alia ad vnum dicuntur, alia vero ad plura, ad vnum quidem duplum, nam ſolum ad dimidiū. Etenim hoc ad vnum, quippe ad multiplex multiplum, ſed ad plura excedens. Etenim alicuius excedens, quoq; excedit etiam aliquem vel in datiuo caſu. Si ergo nō ad æqualia genus & ſpecies dicerentur, ſed aliud ad plura, & aliud ad vnum, non erit genus aſsignatum. Nam videntur genus & ſpecies ad æqualia dici, vt in donatione & datione, nam vtrunque ipſorum & alicui & alicuius, ideo tolleretur hoc, ſcilicet dationem eſſe genus donationis. Etenim dicitur donatio datio gratis data, ſi ergo non ad æqualia dicerentur, deſtruemus aſsignatum genus eſſe hoc loco vtentes, vt ſi poneretur iræ genus eſſe appetitus, quia appetitus ad vnum dicitur, nam alicuius, ira autem & alicuius & alicui, tamen appetitus non eſſet genus iræ. Similiter oſtendemus quod etiam laudabilis non eſt oratio. Nam oratio alicuius ſolum, ſed locus alicuius & in aliquo, Niſi forte vt etiā ipſe dicit locus non eſt verus, ſed veriſimilis ſolum. Nam ex conceſſo cum fuerint genera aliquorum quæ non ad æqualia cum ipſis dicuntur, vt ſe habet excellentia, multiplum, & duplum. Nam hæc ad vnum ſed excellentia cum ſit genus ipſorum ad duo dicitur. Etenim alicuius & alicui. Item imitatio alicuius ſolum cum ſit genus æmulationis, ſed æmulatio alicuius & in aliquo. Itē oratio cum ſit genus laudabilis non dicitur ad æqualia vt dictum eſt.

Videndum autem & ſi oppoſiti eſt oppoſitum genus. Vt ſi dupli multiplum, & dimidii ſubmultiplum. Oportet enim oppoſitum oppoſiti genus eſſe. Si igitur ponat aliquis ſcientiam, quod quidem ſenſum, oportebit & ſcibile quod quidem ſenſibile eſſe, non eſt autem, non enim omne ſcibile, ſenſibile, etenim intelligibilium quædam ſcibilia. quare non eſt genus ſenſibile ſcibilis. Si autem hoc non, neque ſenſus ſcientiæ.

Item hic locus eſt ab his ad aliqd, nā ſi poneret aliquod genus alicuius, & ambo fuerint ad aliquid, cēſet cōſiderandū eſſe ſi oppoſitū ſpēi. Eſt aūt oppoſitū ipſi ad quod dicitur oppoſitū generi genus eſt. Nā ſi nō hoc, neq; oppoſitū

oppoſita

oppoſiti genus erit. Nam ſemper videtur oppoſitum ſpeciei in oppoſito genere eſſe. Quando fuerit aliquid oppoſitum eidē, ſed ad aliquid habēt hæc oppoſita ad quæ dicuntur, vt dupli genus multiplum, quia etiam dimidii eſt multiplex multiplum & ſcientiæ opinio, quia etiam ſcibilis opinabile. Porro ſi poneretur genus ſcientiæ ſenſus deſtruere poterimus vtentes hoc neque oppoſiti ſcientiæ ſcibilis genus eſſe oppoſitum ſenſui ſenſibile. Non enim genus ſcibilis ſenſile, quia cū ſint plura intellectualia, ſunt ſcibilia. Sed poteſt aliquis vti loco ad conſtructionem. Nam ſi oſtenderetur oppoſitum poſito, vt generi eſſe genus oppoſitæ ſpeciei, & ſuppoſitum erit genus.

Quoniam autem eorum, quæ ad aliquid dicuntur: alia quidem ex neceßitate in eis, aut circa ea ſunt, ad quæ dicuntur, ut diſpoſitio, & habitus, & cōmenſuratio. In alio enim nullo poſſibile eſt eſſe, quæ dicta ſunt, quam in eis, ad quæ dicuntur. Alia autem non neceſſe eſt in eis eſſe, ad quæ dicuntur. Contingit autem, quemadmodum ſcibile eſt in animæ. Nihil enim prohibet ſui ſcientiam habere animam. Non neceſſarium autem. Poßibile eſt enim & in alio eſſe hanc eandem. Alia uero ſimpliciter non contingit in eis eſſe, ad quæ dicuntur, ut contrarium in contrario, neque ſcientiam in ſcibili, niſi ſit ſcibile anima, uel homo: conſiderare oportet, ſi quis in genere ponat, quod tale eſt, in non tali. ut ſi memoriam manſionem ſcientiæ dicat. Omnis enim manſio in manente, & circa illud, quare & ſcientiæ manſio in ſcientia. Memoria igitur in ſcientia, eo quod manſio ſcientiæ eſt. Hoc autem non contingit, memoria enim omnis in anima. eſt autem qui dictus eſt locus, & ad accidens communis. Nihil enim r fert memoriæ genus manſionem dicere, aut accidere dicere illi hoc. Nam ſi quonis modo eſt memoria manſio ſcientiæ, eadem aptabitur de ipſa ratio.

Item quendam alium locum aſsignat eorum quæ ſunt ad aliquid. Eſt autem quod dicit tale, eorū ad aliquid alia ex neceſsitate in illis ſunt, vel circa illa ad quæ dicuntur, vt compoſitio dicta ad cōpoſitum ex neceſsitate eſt in compoſito ad quod dicitur. Similiter etiam commēſuratio, nā incōmenſuratio eſt ad quam dicitur. Item manſio manentis cum ſit ex neceſsitate eſt in manente. Sed aliquis quæreret de habitu, quem etiam ipſe appoſuit. Si ex neceſsitate eſt in hoc ad quod dicitur, nam dicitur habitus habilis, ſed minime in ipſo habile, ſed vel in anima vel in eo cuius eſt.

Niſi quis diceret habitum ad habens ipſum non ad id quod habetur dici, quod etiā paulo ante ipſe dixit. Hæc autem non neceſſe quidem eſt in illis eſſe, vel circa illa ad quę dicuntur, tamen cōtingit ipſa eſſe in ipſis horum eſt ſcientia, nam dicitur ad ſcibile, non tamen eſt in ſcibile, ſed ex neceſsitate quidem eſt in anima. Cōtingit autem & ipſam in ſcibili eſſe ad quod dicit̃, nam ſcientia eſt in anima, & econtra anima dicitur habere ſcientiā. Sic. n. erit ſciētia in ſcibile eadē animæ, non. n. omnis ſciētia in ſcibile, neq;. n. omnis ſcientia anima ſcibile habet, nā quod omnis triangulus habeat angulos duobus rectis æquales ſcibile eſt, nō tamen anima eſt, ideo huius ſcientia non eſt in ſcibili, nam quando ipſa non ſcit ſeipſam, & aliud aliquid erit, tunc nō erit ſcientia in ſcibile, nam ſcientia muſicorum dicitur ad ſcibilia quorum ſunt, nō tamen in his eſt, ſiquidem omnis ſcientia in anima. Forſitan autem melius pro hoc. Poſsibile eſt enim & in alio eſſe eandem hanc ſic ſcriptum eſſe poteſt & alterius eſſe hanc ipſam, ideſt ſcientiam. Non enim ſolum anima ſcibile eſt, poteſt etiam ipſum. (Poſsibile. n. eſſe hanc eandem,) dici perinde ac diceretur. Poſsibile. n. in alio eſſe, ideſt & alterius cuiuſdam eſſe ſcientiam & alicui alteri ineſſe ſcibilium & ſi non ſoli animæ. Sed alia ſimpliciter impoſsibile eſt in illis eſſe ad quæ dicūtur vt habēs cōtrarium. Equidem impoſsibile eſt idem in illo eſſe, nam ſimul eſſent contraria, ſed neq; duplum in dimidio. Similiter neque excedens. Cum igitur ſit talis differentia in his ad aliquid, erūt etiam illorum ex neceſsitate in illis exiſtentium ad quæ dicūtur, & genera talia. Horum quidem contingentium ex neceſsitate in illis quædam cum ſint, & genera in illis ſimiliter ſunt. Item impoſsibilia cum ſint, in his ad quæ dicuntur, & genera ſimiliter, vt commēſurationis æqualitas, nam ambo his ſunt ad quæ dicuntur, & habitus diſpoſitio. Etenim hæc in quibus ſunt ad hæc etiam dicuntur. Rurſus ſcientiæ opinio. Nam neutrum ipſorum ex neceſsitate in ipſo ad quæ dicuntur, tamen contingit aliquando vtrunq; ipſorum, ſimiliter & ſenſus receptio. Item duplum ſub multiplo & excedens & contrarium ſub altero, quia in his nihil poſsibile eſt eſſe in hoc ad quod dicitur, ſi ergo aliquid fuerit genus alicuius aſsignatum, ipſum quidem ex neceſsitate exiſtēs in eo ad quod dicitur. Ad quod autem aſsignaretur ſi non ſic ſe haberet, vel econtra, deſtrueretur & oſtenderetur aſsignatum genus non eſſe genus. Nam oportet talem ſpeciem in tale & ſimile genus poni. Ob id ſi quid poneret genus memoriæ manſionem dicendo eſſe memoriam manſionem ſcientiæ, non recte aſſignabit eo quod manſio cum ſit ad aliquid ex neceſsitate in illo eſt cuius eſt manſio, nam in manēte manſio, ſed memoria non in illo eſt cuius eſt memoria, nam omnis memoria in anima ſed non oīs memoria animæ, ſi ergo memoria manſio ſcientiæ, erit in ſcientia, nam quia oīs manſio in illo eſt, cuius eſt māſio & ſcientię manſio erit in ſcientia, ſed hoc abſurdum eſt, quandoquidem in ſcīa nō ſit memoria ſed in anima, demonſtrauit aūt quomodo neceſſe eſt in quo genus eſt, & ſpeciem eſſe, nam addita differentia generi non trāſponit ipſum, ſed in aliquo communiter dicto eſt manſio. Eſt autem genus ſpecies cum differentia. Sic autem aliquis oſtenderet quod neque ſeruatio ſenſus eſt memoria, nam conſeruatio ſenſus eſt in ſenſu, nam omnis conſeruatio in illo eſt cuius eſt conſeruatio, ſed memoria non eſt in ſenſu, ſed in anima, non. n. ſenſus manens eſt. Item quod non eſt paſsio in genere motus vt diffinientes ipſam dicunt eſſe impetum motumque irrationalem per hunc locum oſtenderetur. Nam ſi omnis impetus eſt alicuius proſequendi, & ad hoc dicitur, ſed impetus, & motus non eſt in proſequendo, ſed in anima, non erit in eo ad quod dicitur, ſed paſsio cum ſit patientis paſsio ex neceſsitate eſt in patiente, ad quod etiam dicitur. ideo rationabilius eſt ipſam aſſerere motum eſſe. Vt enim paſsio in patiente ad quod etiam dicitur, ſic etiam motus, nam in moto motus ad quod etiam diceretur. Dicunt autem motum paſsionis genus, diffinientes paſsionem motum ſecundum animam ob voluptuoſum vel triſtabile. Si ergo fuerit impetus impetuoſi impetus erit etiam impetus in illo ad quod dicitur. Dicit autem dictum locum communem eſſe etiam ad accidens, nam ſi non genus memoriæ eſt manſio, ſed ipſa accidens aſsignaretur, abſurdum ſequetur, nam quando accidit memoria ſcientiæ, tunc ex neceſsitate in ſcientia erit memoria, quod eſt abſurdum dictu, nam omnis memoria & ſemper eſt in anima.

Rurſum ſi habitum in actu poſuit, aut actum in habitu, non eſt genus, quod tale eſt: Vt ſi ſenſum, motum per corpus. Siquidem ſenſus habitus, motus autem actus. Similiter autem & ſi memoriam habitum cōtentiuum opinionis dixerit. Nulla enim memoria habitus, ſed magis actus eſt. Peccant autem & qui habitum in conſequentem potentiam ordinant. Vt manſuetudinem continentiam iræ. & fortitudinem, & iuſtitiam, timoris, & lucrorum continentiam. Siquidem fortis, & manſuetus

perturbatione uacans dicitur. Continens autem, qui perturbatur, & non ducitur. Fortaſſe igitur talis potētia ſequitur utrunque, ut ſi perturbetur, non ducatur. Verum continere non hoc eſt, hunc quidem fortem, illum autem manſuetum eſſe, ſed omnino perturbari ab huiuſmodi nihil.

Aſsignatus locus talis eſt. Videtur habituum habitus eē genus, & actionum actio, ſi ergo aliquis variaret viciſsim & vel habitus actionem aſsignaret genus, vel actionis habitum non ſane aſsignat, ideo deſtruetur aſsignatum genus. Sic peccat qui dicit motum eſſe genus ſenſus, nam habitus actionem genus aſsignauit, nā ſenſus ſed motus eſt actus, nam ſecundum actionem eſt ſenſitiuus motus nō ſimpliciter. Rurſus qui dicit memoriam habitum ſeruatiuum ponit actum in habitu vt in genere, nā memoria eſt actus, & non habitus, nam ſecundum ipſum reminiſci eſt factus actus, vel nō proprie, ſic dicunt diffinientes ipſum habitum ſeruatiuum contentiuūq; opinionis. Dicit autem peccare ponentes habitus in generibus eiſdem cū potentiis conſequētibus ipſos, nam ſunt quædam poſitione quæ videntur nonnullos habitus conſequi quibus vterentur ſi in hoc fierent ad quod ſunt poſitione vtiles, non tamen in ſubſtantia ipſa ſunt, ideo ſint in ipſis ſecundum ſuppoſitionem vt manſuetudinē exiſtentem habitū conſequiť potentia ex ſuppoſitione ſ. poſſe imperare iræ īmoderatæ & nō conuenienti ſi aliquando incideret, nā eſt manſuetudo eſt talis iræ carentia, tamen habere potentiam talem diceref, ac ſi iraſceretur, imperandi paſsioni. Ex ſuppoſitione igitur ipſa potentia ſequitur manſuetudinem, nam ſi iraſceretur imperaret poſtea ſibi & temperanter ſe, vnde ſi aliquis manſuetudinis genus aſsignaret temperantiā, & diffiniret ipſam tēperantiam iræ non recte aſsignat. Non enim ex ſuppoſitione aliquod ſecundum potēt a n ſequitur, & ſic vt poſuimus, erit genus etiam, nam ſemper genus, & inſeparabile. Sed in manſuetudine non ſemper tēperantia iræ, ſed ſi iraſceretur tunc quando nō proprie eſt aliquis manſuetus. Similiter peccat qui dicit fortitudinem eſſe temperantiam timorum, vel iuſtitiam temperantiam lucrorum, nam fortis proprie eſt expers timoris, vt etiam manſuetus eſt expers iræ, quod dixit impaſsibiles ſecundum tales paſſiones. Sed temperatus non ſecundum carentiam paſsionis dicitur, ſed ſecundum pati & non agere ab aliquibus paſsionibus. Et iuſtitia magis conſiſtit in chirographo lucrorum quam in temperantia. Si ergo genus in quid eſt. Illud autem ex ſuppoſitione ſequens aliquid genus aliquis ponit, non erit genus eorum.

Aliquotiens autem & quod ſequitur quouis modo ut genus ponunt: Vt triſtitiam iræ, & opinionem fidei. Vtraque.n prædictas ſequuntur quidem quodammodo aſsignatas ſpecies: neutrum tamen eorum genus eſt. Nam qui iraſcitur, contriſtatur: priore in eo triſtitia facta. non enim ira triſtitiæ, ſed triſtitia, iræ cauſa eſt. Quare ſimpliciter ira non eſt triſtitia ſecundum autem hæc, neque fides opinio. Contingit enim eandem opinionem etiam non credentem habere, non contingeret autem hoc, ſi fides eſſet ſpecies opinionis. Non enim contingit idem amplius permanere, ſi ex ſpecie omnino permutatum ſit: quemadmodum nec idem animal quandoque hominem eſſe, & quandoque non. Si quis autem dicat ex neceſsitate opinantem etiam fidem habere, de æqualibus opinio et fides dicetur. Quare nec ſic erit genus. de pluribus enim oportet dici genus.

Quia genera ſpecies conſequuntur, porro ſi quidam ea quæ quouis modo ſequuntur aliqua genera ipſorum aſsignant, hi peccant. non enim id quod quouis modo ſequitur aliqđ genus eſt, proinde triſtitia ſequitur iram, non tamen vt genus, vt quidam putant, non.n. ira triſtitia, neque ob id eſt triſtitia cum ira exiſtens, quia ira eſt, ſed ut triſtitia ira, nam prior triſtitia ſit iræ. Nam cum aliquis triſtatus eſt vt iniuria affectus iraſcitur, ſed non tale genus ſit prius ſit tempore quam ſpecies, non enim primum animal ſit, deinde ex hoc homo, ſed homo ſimul & animal eſt, & animal in homine eſt, quia homo. Sed dixit hoc, quare ſimpliciter ira non eſt triſtitia, perinde ac dicat, quare non eſt in ſubſtantia iræ triſtitia. Nam effectiuum alicuius & prius exiſtens ſecundum tempus in ipſo non genus eſt, & hi qui aſsignant opinionem eſſe genus fidei, ſimiliter peccat, nā ſequitur fidem opinio, nam ſi fides opinio impoſsibile.n. ſine opinione fidem fieri non tamen genus putant opinionem eſſe fidei quod demonſtrauit valde curioſe eo quod contingit, vt qui habet opinionem aliquando credat, & aliquando autem non, quod impoſsibile eſt in genere, nā impoſsibile eſt ipſum animal aliquando hominem eſſe, aliquando autem non: & idē color, aliquādo quidem albus, aliquando aūt non. Nam mutatus homo non amplius aīal eſt, quare neq; opinio ipſa manet ſi nō fuerit cum fide, nā ſimul tollitur genus in quo eſt vno quoq; ſublato. Sed opinio & prius erat ſine fide, & rurſus tranſmutata ex hoc qđ fides eſt, & non exiſtens amplius fides adhuc opinio manet. Non enim prohibitus aliquis eſt habere eādem de aliquo opinionem aliquando quidem credere ipſi, aliquando autem non, vt habēs opinionem de anima quod ſit immortalis non prohibitus eſt prius credere ipſi & poſterius per quaſdam rationes perſuaſus non credere. Idem quoq; dictum eſt nunc de fide & opinione cum dicto de ira & triſtitia. Etenim in illis contingit eandem triſtitiam eſſe cū ira & ſine ira. Si autem aliquis non concederet eandē contingere habentem opinionem, aliquando credere, & aliquando autem non, eo quod putat omnino opinātem & credere: Confitebitur per hunc locum quod opinio non eſt genus fidei, nam ſit æqualiter fides, & opinio, ſi quidē fides opinio, Sed omnis qui opinatur crediť, ſed genus nō æqualiter eſt cum ſpecie.

Videndum autem, & ſi in aliquo eodem nata ſint utraque fieri. In quo enim ſpecies, & genus. Vt in quo album, & color. Et in quo grammatica & diſciplina. Si igitur quiſpiam uerecundiam, timorem dixit, aut iram, triſtitiam, non accidit in eodem ſpeciem, & genus eſſe, nam uerecundia quidem in rationali, timor autem in iraſcibili. At triſtitia in concupiſcibili. In hoc enim & uoluntas. Ira uero in iraſcibili, quare non ſunt genera quæ aſsignata ſunt, non enim in eodem cum ſpeciebus nata ſunt fieri. Similiter autem & ſi amicitia in concupiſcibili, non erit uoluntas quædam. Omnis enim uoluntas in rationali. utilis autem hic locus, & ad accidens, & ad id, cui accidit. In eodem enim accidens, & cui accidit. Quare niſi in eodem uideatur, manifeſtum quoniam non accidit.

Inquit oportere aliquo genere aſsignato & hoc videre ſi in eodem natū eſt fieri vt ſpecies, poſita, & vt genus de ipſa aſsignatum, nam in quo ſpecies & genus eſt, quippe in quo album, in hoc etiam color, nam ambo in corpore, & in quo grammatices & ſcientia, nam ambæ in anima, ſi ergo aſsignatum genus de aliquo non in eodem fieret in quo ſpecies eſt, ſed in alio deſtruetur ſecundum hunc locū genus, & oſtendetur quod nō eſt genus, vt ſi quis poſuerit genus eſſe verecundiæ timorem vel irę triſtitiā, non bene ponet, ſiquidē eſt pudor in anima rōnali, & timor in iraſcibili, & triſtitia in concupiſcibili. Etenim appetitus eius eſt voluptas eſt in eodē. Item ira eſt iraſcibili. Similiter oſtēdetur nec amicitiæ volūtatē eſſe genus, ſiqđē voluntas eſt in rationali, & amicitia in concupiſcibili. Sed qūo dixit pudorē verecundiāq; eſſe in rationali dignū eſt quærere, ſi quidē eſt paſsio, & paſsiones ſint in paſsiuo: Vel igitur ſimplicius & cōmunius vſus eſt exemplo, vel per pudorē intelle-

xit verecundiã, nam videtur pudor eſſe cũ quadã ratione, & hæc verecundia eſt in concupiſcibili, ſed timor in iraſcibili, & ſic nõ genus, quod vero triſtitia in cõcupiſcibili ſit, oſtendit per contrarium dicendo, nam in hoc etiam voluptas, & amicitia autem vt dilectio ab ipſo ſit dicta, ſic autẽ fortitudo ſcientia, nam alia eſt in rationali anima deſiderante, & ſcientia eſt in rationali. Dicit autem hunc locum vtilem eſſe & ad accidens, nam videtur accidens & cui accidit in eodem eſſe. Hoc autẽ in his ſi diceretur, in quibus etiam ſubiecta in aliis nata ſunt fieri. Non enim corpus & color in eodem, nam in quo ira, in hoc etiã vinolentia quę accidit irę. Item in quo ſuperficies, in hoc etiã color, quod accidit ſuperficiei, & in quo color, in hoc etiam videre qđ accidit colori, quare non ſolum in habitibus animæ, & paſſionibus dictũ diceretur, ſed etiam in his vniuerſaliter quę etiam in aliis nata ſunt fieri, quare ſi aliquid vel accidentis alicui aſsignatum fuerit quod non in eodem eſſet non accidit, vt pudentibus erubeſcere accidit, nõ.n.in eodem, quippe erubeſcere ſit in ſuperficie, aut timentibus palleſcere.

Rurſum ſi ſecundum quid ſpecies dictum genus participat. Non enim uidetur ſecundum quid participari genus. Siquidem non eſt homo ſecundum quid animal, neque grammatica ſecundum qui diſciplina. ſimiliter autem & in aliis. Conſiderandum igitur ſi in aliquibus ſecundum quid participatur genus, ut ſi animal quod quidem ſenſibile, uel uiſibile dicitur. Secundũ quid enim ſenſibile, uel uiſibile animal. Secundum corpus enim ſenſibile, & uiſibile. Secundum animam autem non. quare non erit genus corpus uiſibile & ſenſibile animalis. Latent autem quandoque et totũ in partes ponentes, ut animal corpus animatum. Nullo enim modo pars de toto prædicatur. Quare non erit genus corpus animalis, eo quod pars eſt.

Non ſimiliter ſi aliquid genere participat, & accidente nam accidentis poſsibile eſt aliquid & ſm aliquid participare vt corpus albo, ſimiliter etiam hominem, ſed genere eſt impoſsibile nam homo non ſecundum aliquid ſui participat animali, non enim eſt ſecundum aliquid animal homo, neq; grammatices ſecundum aliquid eſt ſciẽtia. Si genus aſsignaretur alicuius aliquid quo ſecundũ aliquid participat, aſsignatum in genere ipſo deſtruemus ipſum. ſic ſi animalis genus ſenſibile aliquis aſsignaret, quia animal ſm aliquid ſui, ſenſibile non eſſet genus eius. Similiter & ſi viſibile, nam de corpore & ſm ſuperficiem ſenſile & viſile, non enim ſecundum animam. Itẽ peccant qui genus aſsignant partem totius, nam pars de toto nõ prædicatur, ſed genus prædicatur. Sic etiam faciunt qui diffiniũt animal eſſe corpus animatum. Sic enim in genere corpore.ſ. ponunt animal quod eſt pars ipſius. Item dicere tale ſcilicet cænum lutumq; eſſe terram commixtam humido.

Videndum autem ſi quid uituperandorum, aut fugiẽdorum in poteſtate, aut in potente poſuit: ut ſophiſtam, aut ſeductorẽ aut furem eum, qui poßit aliena latenter ſurripere. Nemo enim prædictorum in eo quod poßit horum aliquid, talis dicitur. Poteſt enim & Deus, & ſtudioſus praua agere. non ſunt autem tales, ſiquidem omnes praui ſecundum electionem dicuntur. Inſuper omnes poteſtates eorum ſunt, quæ ſunt eligenda. Prauorum enim poteſtates eligendæ, eo quod Deum & ſtudioſum habere dicimus eas. Potentes enim dicimus eos eſſe, praua agere. Quare nullius uituperandi genus erit poteſtas. ſi autem non, accidet uituperandorum quaddam, eligendum eſſe. Nã erit quædam poteſtas uituperabilis.

Quoniam videtur omnis potentia ſecundũ ipſum aptũ natum eſſe dici bonum eſſe, quendam locum & ab hoc vtilem ad deſtructionem generum aſsignat, nam ſi quis vituperabilium alicuius, & fugibilium aſsignaret potẽtiam eſſe genus, deſtruemus ipſum. Non enim poſsibile eſt vt mali genus bonum eſſe aſsignetur, ceu ſi quis furem vel ſophiſtã vel calũniatorem diffiniens diceret calũniatorem eſſe qui poteſt calũniari, & amicos facere inimicos. Et furẽ qui poteſt aliena occulte auferre, & ſophiſtã qui poteſt ex apparenti ſapientia decipere. Nullus enim horum talis eſt eo quod poteſt, ſed eo quod prælegit talia. Nam potentiam & boni habent faciendi praua, ſed nõ agunt hæc, quia nõ præeligunt. Communius autem dixit non Deus mala poſſe. Nam quomodo prauus ſecundum prælectionem talis eſt, quare potentia non eſſet genus alicuius vituperabilis. Item omnis potentia bonum. Etenim malorum potentia eſt bonum non ſolum qua ipſa & bonorum eſt. Nam oppoſitorum eadem eſt potentia. Item quia bonus eſt potens mala facere licet non præeligat. Nam non poſſe mala etiam eſt inanimatorum, atqui nullum bonum eſt mali genus, nam ſi idem de malo prædicaretur, eſt in ipſo non poſſibile eſt hoc eſſe bonum, quare neq; totum. Etenim ſi ſpecies vituperabilis, & genus vituperabile erit & bonum, ſi illud bonum. Verum dicendo vt ſophiſta, vel calumniator, vel fur, ſolum exemplum furis intulit copulans poſſe aliena clam rapere prædictis ideo & contextus verborum obſcurior eſſe videtur. Verum ab ipſo fure poſſumus etiam ad alios transferre potentiam ſecundum proprietatem.

Et ſi quid propter ſe honorabilium, uel eligibilium, in poteſtate, uel potente, uel effectiuo poſuit. Omnis enim poteſtas, & omne potens, aut effectiuum propter aliud eligendum.

Non ſolum vituperabilia non oportet in genere poſitione ponere, ſed neq; ea quæ ſunt eligibiliora ꝓpter ſe, & honorabilia, nam potentia eſt inſtrumentale bonũ, & omne tale ob aliud eſt eligibile, nam omne inſtrumentale vel eſt effectiuũ bonum ob aliud eligibile, nam ob factũ ab ipſo, ideo eligibiliũ propter ſe & honorabiliũ nõ eſſet genus tale, nã omnis potentia, & omne poſsibile vel effectiuum ob aliud eligibile, per hunc demonſtrauit ꝙ eligibiliũ propter ſe nõ eſt potentia genus, nã quia oẽs virtutes ob aliud quippe non omnium eligibilium propter ſe genera etiam propter ſe eligibilia ſunt, proinde virtus cum ſit ob ſe eligibilis, habitus tamen eius genus non eſt ſimpliciter propter ſe eligibilis ſiquidem & malus habitus ſit, ſed eſt etiam eligibile propter ſe. Nam quantum in ipſa virtute eſt habitus talis eſt ipſe. Sed in potentia nihil tale eſt eligibile ob ſe erit ergo omnis potentia eligibilis ob aliud ſed ſyllogiſmus talis eſt. Omnis potentia ob aliud eligibilis, nihil ob aliud eligibile eſt propter ſe eligibile, igitur potentia non eſt genus eorum quæ ob ſe eliguntur. Sed plane indicauit quomodo ſunt bona vt potentia, nam vt inſtrumenta, tanquam ob alia. porro ſi quis diceret prudentiam vim eſſe effectricem vtilis, hic ſane eligibile ob ſe in genere eligibilis ob aliud ponet.

Aut ſi quid eorum, quæ ſunt in duobus generibus, uel pluribus, in altero poſuit. Quædam enim non eſt in uno genere ponere, ut fraudulentum, aut ſeductorem. Neque enim qui eligit, im potens aũt, neque qui poteſt, at non eligens, ſeductor, aut fraudulentus: Sed qui utraque hæc habet. Quare non ponenda ſunt in uno genere, ſed in utroque eorum, quæ dicta ſunt.

Si aliqua in duobus generibus exiſtentia ſimul aliquis poneret in altero ſolo, neque ſic erit pulchre aſsignans genus. Sunt autem aliqua in duobus generibus ſimul, vt deceptor & calũniator, nam vterq; horum & in præeligẽdo talia & cum poteſt, eſt talis, neq; enim ſolum habens prælectionem decipientis & calũniantis deceptor & calumniator eſt, neq; qui ſolum habet potẽtiam vtriſq; horum.

porro ſi quis vel in potenia horum aliquorum, vel in prælectione poſuerit vtrunq; horum non aſsignabit neutrũ genus, neq; enim qui in prælectione ſola horũ iam talis, neq; ſi in ſola potentia, aliquis horum poneret tales, ſanũ id eſſet ob prædictum locum. Idem etiam quod de fure dictum eſt etiam in prædictis diceretur. Sed aliquis quęreret ſi poſsibile eſt aliquid in quibuſdam duobus generibus eẽ quæ non ſint ſubalterna vel non ſub eodem genere. Et cũ genus eſt amborum generum. Non videntur aũt ſubalterna eſſe prælectio & potentia neq; ad vnum aliquid. Niſi quis ambo ſub qualitate eſſe dicat, vel cõe aliquod genus ex ambobus compoſitum ſine nomine. Equidẽ plura ſunt genera vno nomine innominata.

Inſuper aliquoties econuerſo, genus quidem ut differentiã, differentiam autem, ut genus aßignant: Vt ſtuporẽ ſuperabundantiam admirationis: & fidem uehementiam opinionis. Nã neque ſuperabundantia, neque uehementia genus, ſed differentia. Videtur enim ſtupor admiratio eſſe ſuperabundans: & fides opinio uehemens. Quare genus admiratio & opinio eſt. Superabundantia autem, & uehementia, differentia. Præterea ſi quis ſuperabundantiam, & uehementiam, ut genus aßignet, inanimata fidem facient, & ſtupefacient. Cuiuſque enim uehementia & ſuperabundantia illi adeſt, cuius eſt ſuperabundantia. Si ergo ſtupor ſuperabundantia eſt admirationis, aderit admirationi. Quare admiratio ſtupefaciet. Similiter autem & fides aderit opinioni, ſi uehementia quidem opinionis eſt. Quare opinio fidem faciet.

Quod nõ oportet genus ſpeciemq; in genere differentiæ poni, præuenit oſtendere per prima, nã genus in quid eſt, ſed nulla differentia ſignificat quid eſt (vt dixit) ſed magis quale quid, nunc autem non ſimpliciter dicit de poſitis velut in genere differentiæ & accipientibus genus vt differentiam propoſiti, nam ſi aliquis diffiniens genus vt differentiam ipſius aſsignarit, & differentiam vt genus, patet quod peccat, & patet quod deſtruemus tale vt non genus vtentes hoc loco. Faciunt autem hoc diffinientes ſtuporẽ eſſe ſuperabundantiam admirationis, nam ſic diffiniens ipſam ſuperabundantiam genus ſtuporis non recte accipiunt. Non enim eſt genus ſtuporis ſuperabundantia, ſed admiratio, & ſuperabundantia eſt differentia. Nam admirantiũ alij ſecundum ſuperabundantiam admirantur, vt ſtupidi, alii vero mediocriter. Sed admirari ſecundum ſuperabundantiam eſt ſtupere, igitur non eſt genus aſsignatum. Similiter peccatum eſt aſsignare fidem eſſe vehementiam opinionis. Etenim hic qui ſic diffinit genus accipit vehementiam, & differentiam opinionem, ſed econuerſo ſe habere debent, hæc quippe opinio debeat eſſe genus, & vehementia differentia, nam opinionũ aliæ ſunt vehementius, aliæ vero mediocres, quippe hæ ſunt differentiæ opinionum. Et eſt fides opinio vehemens. Quod vero nõ genera ſint, neq; ſupetabundantia, neq; vehementia dictorũ oſtendit etiã ſic, quia ſuperabũdantia & vehementia in illis ſunt quorũ ſunt, nã oĩs vehemẽtia in illo eſt, cuius eſt vehemẽtia, vt vehemẽtia ſpũs in ſpũ, & vehemẽtia ſagittæ in ſagitta. Siĺr etiã ſuperabundantia erit, nã albi ſuperabundantia in albo, & ſuperabundantia dulcis in dulce, nam alicuius vehementia in illo eſt, cuius eſt vehementia, & alicuius ſuperabundantia ſimiliter in illo eſt, cuius eſt excellentia ſuperabũdantiaq;, nam in excedente eſt exceſſus ſuperabundantiave. Similiter & vehemẽtia opinionis in opinione, quia igitur eſt ſtupor ſuperabundantia, nam genus ipſius eſt hoc ſecundum aſsignantem diſſinitionem, & vehemẽtia erit genus opionis, ſed ſtupor in admiratione, & fides in opĩone, pinde ſi hoc, in quo aũt ẽ admiratio, hoc etiã admiratur & in quo fides hoc credit, admiratio itaq; ſtupebit, & fides credet quæ ſunt inanimata, nam hæ ſunt qualitates animæ, hoc autem impoſsibile eſt, igitur genus non ſuperabundantia eſt ſtuporis, neq; vehementia fidei.

Præterea accidet ſic aßignanti uehementiam uehementem dicere, & ſuperabundantiam ſuperabundantẽ. Eſt enim quædam fides uehemens. ſi ergo fides uehementia eſt, uehementia erit uehemẽs. Similiter autem & ſtupor quidam eſt ſuperabundans. Si ergo ſtupor eſt ſuperabundantia, ſuperabundantia erit ſuperabundans. Videtur autem neutrum horum: quemadmodũ nec diſciplina diſciplinatum, nec motus motum.

Item inquit ſic aſsignanti accidet vehementiam vehementem dicere, & excellentiam ſuperabundantiam ſuperabundantem. i. vehementiæ vehementiam, & ſuperabundantiæ ſuperabundantiam, quod oſtendit ſic, quia eſt aliqua fides vehemens Nã differentia fidei & ſunt ipſius aliæ vehementes, aliæ vero nõ vehementes. Eſt aũt & vĺr fides vehementia ſi genus ipſius vehementia erit vehementia vehemens vehemẽtia. Similiter etiã quia ſtupor quidã eſt ſuperabundans. Nam ſunt tales quidam ſtupores. alii vero minores, ſed vĺr ſtupor ſiquidẽ ſtupor genus habet ſuperabundãtiam, erit ſuperabundantia & ſuperabũdans & minus. Sed non poteſt horũ neutrum eſſe, vt neq; ſciẽtia ipſa ſciens, neq; motus motũ, nam neq; motus motus, ſed moti, ideo neq; motũ, neq; ſcientia ſciæ eſt, ſed ſcientis, ideo neq; ſcibile eſt, neq; ſuperabundantia ſuperabundãtię, ſed ſuperabundãtis. Siĺr neq; vehementia vehementiæ, ſed vehemẽtis, nã omnia talia aliarũ ſunt & in aliis, & nihil eſt ipſum a ſeipſo, ſed in diuerſis quorũ dicitur eſſe, neq; videt aliquid exiſtentiũ in aliquibus illud idẽ ſibi inferre, vt ſciã habenti ipſam infert hoc eſſe ſcientẽ, ſed ipſa nõ ſeipſam. Non. n. eſt ſcientia ſciens ſciendumq;. Similiter autem & motus præbet habenti ipſum vt ſit motus, ſed ipſe motus non mouetur, & ſuperabundantia habenti ipſam infert ipſum ſuperabundans, ſed ipſa non eſt, neq; ſuperabundãs, neq; id quod ſuperabundat. Eadẽ quoq; ratio eſt de vehementia. Etenim ſi ſeipſa inferrent hæc qua inferunt hæc in quibus ſunt, in infinitum adiret, vt in lib. de phyſico auditu demonſtratum eſt. Nam ſi vehementiæ vehementia eſt & illius vehementiæ rurſus erit vehemẽtia, & hoc in infinitum. Similiter etiam ſi ſuperabundantię eſt ſuperabundantia, erit etiam illius ſuperabundantiæ rurſus alia ſuperabundantia, & hoc in infinitum.

Quandoque autem peccant, & paßionem in genus quod paſſum eſt, ponentes, ut immortalitatem uitam ſempiternam dicentes eſſe. Paßio enim quædam uitæ, & accidens immortalitas uidetur eſſe. Quod aũt uerum ſit, quod dicitur, manifeſtũ fiet, ſi quis admittat aliquẽ ex mortali fieri ĩmortalẽ. Nullus. n. dicit aliam uitã eum ſumere, ſed accidens aliquod, uel paßionẽ eidem aduenire. Quare non genus uita immortalitatis.

3 Peccare inquit quoſdam eo quod accipit paſsionẽ alicuius vt ſpeciem eius & prædicatum de ipſo vt genus patientis, vt ſi quis diceret coloris genus eſſe corpus. Nã paſſio corporis eſt color, ideo nõ genus ipſius eſt corpus, ob hoc, neq; ſciæ, vt opĩonis, vel deſiderii, vel triſtitiæ, vel iræ genus anima. Hoc aũt facere inquit eos qui diffiniunt immortalitatem eſſe vitam ſempiternam. Nã aſsignãt genus immortalitatis vitam, ſed eſt caſus, accidens, affectioq; aliqua immortalitatis vitæ. Quod vero paſsio aliqua, & accidens vitæ ſit immortalitas demõſtrauit in ſuppoſitione dicente ex mortali immortale fieri. Non enim participatione alterius vitæ immortale erit cum ſit mortale denique, ſed velut quoddam aduentitium alicui, & paſsio eſt. Nam ipſa vita patiendo immortalis erit, quod ſi vita patiendo immortalis ſit, erit paſsio vitæ immortalitas. Si

ergo

ergo paſsionis proprij patientis non erit genus, quippe eſt aliquod aduentitium, & accidens paſsio patientis, ſed non ſpecies, neq; ſi immortalitatis genus fuerit vita. Item neq; dulcedinis corpus eſt genus, neq; voluptatis, vel triſtitiæ anima. Item ſi non cõcederent aliqui paſsionem vitæ eſſe immortalitatem dictus locus eſt ſanus. Exemplum autem cauſam habere, & ſi non paſsio immortalitas vitę differentia eius eſſet. Nam ſpẽs animalis rationalis homo, et Deus, & differentia ipſorum eſt ſm mortale, & immortale. Sed ſi immortalitas differentia vitæ, neque ſic vita eſt generis eius, nam prędictum eſt peccare eos qui ponunt differentiam in ſpecie. Equidem ſignum ſit paſsionis, ſed non eſt ſpecies poſita in genere ſolum ipſum ſm ſubiectum, & numerum aſsignatum genus paſsio aliqua aſſumpta, vel ſecundum paſsionem tranſmutatum fieri tale, ꝙ nõ poteſt in generibus fieri. Non enim ſi aliquis ſupponeret hominem in equum mutari. (Nã ipſum animal in homine manet ſecundum numerum) aliquo modo equus fieret non ſecundum aliquam paſsionem mutatum.

Rurſum ſi paßionis, cuius eſt paßio, illud genus dicit eſſe: ut uentum aerem motum. Magis.n.motus aeris uentus. Aer.n. idem permanet, & quando mouetur, & quando ſtat. Quare non eſt omnino aer uentus, eſſet.n. & non moto aere uentus. ſiquidem idem aer permanet, qui quidem erat uentus. Similiter autem & in aliis huiuſmodi. Si igitur & in hoc oportet amittere, quoniam aer motus eſt uentus, non tamen de omnibus huiuſmodi eſt aßignandum, de quibus non uerificatur huiuſmodi genus, ſed de quibuſcunq; uere prædicatur aßignatum genus. Nam in quibuſdam non uidetur uerificari, ut in luto, & niue. Niue.n.dicunt eſſe aquam coagulatam: Lutum autem terram humido temperatam. Eſt autem neq; nix aqua, neq; lutum terra. Quare neutrum aßignatorum generum erit genus. Oportet.n.genus ſemper uerificari de omnibus ſpeciebus. Similiter autem, neq; uinum eſt aqua putrefacta, ſicut Empedocles dicit, In ligno putruit unda, nam ſimpliciter non eſt aqua.

Inquit ſimiliter eos peccare, qui inquiunt paſsionẽ eſſe ſpeciem illius cuius eſt paſsio, videlicet patientis. Nã hoc facientes rurſus genus patiens paſsioni dicunt. Et videretur hic locus non eſſe alius ab eo qui ante eſt, quandoquidem ſolo modo aſſumptionis antedicto differat, nã in dicto ſimpliciter erat, ſi genus patiens eſt paſsioni. Hic aũt additur etiam modus aſſumptionis dicẽtis paſsionis illud, videlicet patiens, cuius eſt paſsio eſſe genus, & ſic diffiniẽtes patiens dicunt eſſe genus paſsionis. Nam ſi ſpiritus, & ventus eſt paſsio aeris, vt ipſi videtur & procedẽdo dicet, planum eſt ꝙ qui dicit ipſum aerem motum eſſe, tradit genus paſsionis eſſe patiens, paſſumq;. Nam patiens hic aer eſt. Nam patitur ipſum moueri. Qđ vero ſpiritus vẽtusq; fiat patientis aeris oſtendit, eo qđ permanet circa eũdem aerem ſm numerum, & ſeruatur qñ mouetur, & quando non, vt etiam paulo ante oſtendendo, ꝙ etiam immortalitas eſt paſsio vitæ dixit. Vel non iidem loci, equidem non eſt differentia ipſorum, ſm dictionem ſola vt videtur, ſed eſt primus tanq̃ peccantium ſic diffinientium, & ob ignorantia ponẽtium paſsionem in paſſo; ideo & ipſe ſic dixit. Qñq; autem peccant, & quicũq; ponunt paſsionem in genus, ꝙ eſt paſſum, ideo & ſufficeret in illo loco oſtendere, ꝙ immortalitas, & paſsio vitæ oſtendendo quòd ignorãt. Sed in ſecundo accepit, velut ſcientes, ꝙ paſsio in genere .ſ. patiente ponitur, ceu ſunt qui dicũt ventum eſſe aerem motum, ideo & reprehendit hos non eo ꝙ oſtendat ventum eſſe paſsionem aeris, ſed eo quòd non poteſt eſſe paſſum genus propriẹ paſsionis, eo quòd idem ſm numerum permanet ſubiectum paſsioni, & non amplius exiſtentis paſsionis. Nam idem aer ſm numerum manet, quãq̃ ventus factus in ipſo corrumpatur, non.n.ſimul corrumpitur paſſum cum paſsione. Sed dicendo quare non eſt vniuerſaliter aer ventus, ſed motus aer vt cauſam aſsignãs intulit. Nam erat ventus etiam non moti aeris, ſiquidem ipſe aer permanet qui erat ventus. Sed hoc etiam hactenus ſic aſsignauit attendens breuitati. Sed dignum eſt quęſtione qũo ſi ſupponeretur ventus eſſe ſpecies moti aeris reprehenditur talis aſsignatio, ꝙ non recte ſe habet, qm̃ inquit aer, & motus, & non motus manet, & ventus non deſtruitur non moto aere. Nam dicerent qui illum ponunt ſic eſſe, ꝙ hoc eſt ſequẽs rationem eorum. Nam cum ſit genus aer venti ſimul ſecum tolli ipſo ſublato, ſed nõ tollitur ab ipſo. Ideo nos tentabimus ſm conceſſum dubitatum ſoluere. Sic aũt ſe habent genera, quæ neq; alicubi per ſe ſubſiſtunt, neq; nudi ſunt ſine exiſtẽtia conceptus, vt hippocentaurus, ſed eſt ſubſiſtentia ipſorum in his, de quibus prædicantur, & ſublatis his in q̃bus ſunt, & corruptis neceſſe eſt ſimul corrumpi, & hoc ꝙ eſt in illis genus. Nam ſubſtantia animata ſenſitiua forte in Alexandro corrumpitur hodie corrupto Alexandro. Si autem hoc, vt omnia ſub genere corrumpantur, neq; genus erit. Simpliciter igitur corrũpitur hoc cui accidit eſſe genus corruptis oĩbus exiſtẽtibus ſub ipſo, ſed vt genus corrumpitur, ſi vt vnum aliquid ſolum, vel ſecundum numerum, vel ſm ſpeciem ipſorum ſub ipſo ſeruaretur, nam animal genus eſt, non quia eſt ſubſtantia animata ſenſitiua, ſed quia talis natura in pluribus eſt differentibus inter ſe ſpecie, quibus ſublatis vno autem ſolo ſeruato, non amplius erit genus ſubſtantia aĩata ſenſitiua, .i. aĩal. Hoc igitur ſic ſe habente eſt aſsignatum genus, ꝙ non ſecundum ſolam ſubſtantiam ſeruaretur, ſed etiam ꝙ prædicatur de totidem .i. in totidem eſſe oportet, & oĩa in quibus eſt ſeruari neceſſe eſt, nam ſi ſeruaretur ſubſtantia animata ſenſitiua in hoc rationali oſtenſum erit ꝙ eſt animal rationale. Nã ſublato animali rationali, neceſſe etiam eſt in hoc animal corrumpi. Similiter & ſi in Alexandro ſeruaretur, oportet etiam Alexandrum eſſe. Hoc igitur ſic ſe habente ſi aſsignatum genus alicuius fuerit quo corrupto, de quo aſsignaretur genus eſſe, forte maneret ſm ſe, & nihil ipſius ſimul deſtrueretur corrupta ſpecie, tunc nõ eſſet genus de quo aſsignaret̃. Sed (vt dicit) aduentitium quoddam, & paſsio. Si ea ergo æqualis manet, & idem non ſolum ſm ſubſtantiam, ſed etiam ſm nomen, & magnitudinem & non amplius motus .i. non exiſtentis venti nõ eſſet genus venti. Nam corruptio vento, ſimul etiam deſtrueretur, & in ipſo aer, vt etiam in homine aĩal, ꝙ eſt in ipſo. Nam ſi corrupto eo in quo eſt genus ſimul corrumpitur etiam illud generis exiſtens in ipſo, palam qđ etiam manente in ipſo genere maneret etiam ipſum, & aere manente eodem ſm numerum exiſtente in eo vento, maneret etiam ventus, ſic etiam non moto aere ventus ſeruaretur, tñ non amplius motus in vento ſeruatur corrupto vento. Ideo rationabilius ventus in genere motus ponendus eſt, q̃ in aere. Eadem etiam ratio in vnda, & aqua. Etenim in illis illud in vnda exiſtẽs aqua ſeruatur corrupta vnda, quare non vnde aqua erit genus. Ob id neq; vocis aer ſm ſubiectum, quia manet corrupta voce. Dicens aũt & oſtendens breuibus hoc, quandoquidem non opus erat exacta diligentia de his haberi. Adiecit etiam quãdam aliam argumentationem conſtruentem ad idem. Sic.n.& de vẽto oportet concedere, ꝙ eſt aer motus, & non magis hoc dicendo eſſe motum aeris, quia in conſuetudine confitetur ventum eſſe aerem, & videtur aer de vẽto prædicari vere. Nam eſt genus, non eſſet aer venti ob dicta, nihil tñ prohiberet aerem prædicari de vento non vt genus, ſed velut materia ſpecificata motu, & facta conuerſaq; in ventum, vt etiam ex auro vas dicimus aureum vas, ideo & ventus

aer motus, vel aerea motio appellaretur magis, & non aer motus, ſed non in oībus ſic aſsignatis generibus tale concedendum eſt ponentibus paſsionem in genere, ꝙ eſt patiens, ſed in his ſolis in quibus poteſt aſsignatū genus ſimpliciter, & per ſe acceptum verificari, & de aſsignata ſpecie ſine ſubiecta paſsione eius. Nam ſemper genus de ſpecie verificatur, quandoquidem in quid eſt prædicetur de ipſa. Porro ſi aliquid cum differentiis dictum, vt diffinitio verificatur de aſsignata ſpecie, ipſum autem vt genus aſsignatum ſine differentiis acceptum non amplius verificaretur de ipſo, neq; genus ipſius eſſet. Sic oſtendetur ꝙ neque niuis genus eſt aqua, ceu qui dicūt niuem eſſe aquam congelatam, neq; cæni lutiq; terram, vt qui dicunt lutum eſſe terram, & aquam commixtam. Neq;.n. ſimpliciter de niue aqua vere prædicatur. non.n. eſt nix aqua, neq; terra de luto, quandoquidem nec lutum terra ſit, vt equus aīal. Deſtrueretur autem & illud dictum Empedoclis de vino, ꝙ vinum eſt putrefacta in ligno aqua. Non.n. eſt vinum aqua, in qua eſt in genere poſuit ipſum qui ſic aſsignat.

Inſuper, ſi omnino (quod aſsignatum eſt) nullius eſt genus, manifeſtum.n. quoniam neque eius, quòd dictum eſt. Conſiderandum autem ex eo, quoniam nullum eorum differt ſpecie, quæ participant aſsignatum genus, ut alba. Non enim differūt ſpecie hæc ad inuicem. Omnis autem generis ſunt ſpecies differentes. Quare nullius erit album genus.

Quia alicuius genus, & genus eſt ſi aliquid aſsignatum vt genus, neq; vniuerſaliter erit genus, neq; huius, cuius aſſignatur, genus erit. Tales aūt ſunt ſpecies atomæ indiuiduæq;. Sed qūo poſsibile eſt cognoſcere, ꝙ nō poteſt eſſe aliquid genus, ipſe docet. Nam ſi omnia participātia hoc, vt genere aſsignato, & diffinitionem eius recipientia non differrent inter ſe ſm ſpeciem, hoc non poteſt eſſe genus, vt quæ participant animali, & ſpecies ſuſcipientes diffinitionem eius inter ſe differunt, ideo animal eſt genus. Similiter quæ participant aue. Item quæ participant colore, & vniuerſaliter in cunctis generibus, & quæ participant homine cum inter ſe non differant ſpecie, neq; ea quæ participant aue, neq; ea quæ equo, neq; ea quæ albo, ideo homo, & equus albus, & talia non poſſunt eſſe genera. Porro ſi quis genus alicuius tale aſsignauit, patet qđ deſtruemus ipſum hoc loco vtentes. Non.n. eſt albi differentia, vt quidam dicunt animatum, & inanimatum, ſed eorum ſolum, quæ ſunt alba, ceu niuis, & canis. Nam prædictis differentiis etiam nigrum differre poteſt, quandoquidem coruus, & pix ſic differrent. Sed non eſt poſsibile vt contrariorum eædem ſint differentiæ. Porro ſi aliquis hominem diceret genus eſſe ſtudioſi, & praui, vel ſimi, vel adunci, aut hominis, & mulieris, hæc omnia ſunt indifferentia ſecundum ſpeciem. Nam dictorum in his hominis differētiā, qua homo differentiam indicat, ſed quędam accidētia, & aduentitia, & paſsiones. Oportet autem album non ęquiuoce dictum, ſed illum in colore intelligere.

Rurſum ſi quod omnia ſequitur, genus, uel differentiam dixit. Plura enim ſunt, quæ omnia ſequuntur, ut ens, & unum, eorum ſunt, quæ omnia ſequuntur. Si igitur ens genus aſsignauerimus, manifeſtum, quoniam omnium erit genus, ſiquidem prædicatur de eis.

Si quis id quod ſequitur omnia genus alicuius aſsignaretur, ꝙ conſequitur ipſum non ſane aſsignabit. Non.n. ſi genus ſequitur ea, quorum eſt genus, eo quòd hominem ſequitur animal, & album color, & lineam quantum, iam & conſequens quędam genus eſt ipſorum omnino. porrò ſi quis qđ omnia ſequitur genus alicuius, vel differentiam diceret, non recte dicet. Nam quia plura ſunt, quæ omnia ſequuntur aſsignatum ipſorum vt genus, & aliorum ſi erit genus ſequentium omnia, eo quod & hæc ſequitur & prędicatur de his ſimiliter, vt qui ens genus alicuius exiſtētis dicēs eo ꝙ ſequitur ipſum diceret ipſum eſſe genus etiam vnius. Etenim hoc ens erit, & prędicatur de ipſo ens. Item eſt etiam ipſum de numero eorum, quæ ſequuntur omnia rurſus entia, igitur ſm æquale erit genus, & ſpecies.

De nullo enim genus, niſi de ſpeciebus prædicatur. Quare & unum ſpecies erit entis. accidit igitur de omnibus, de quibus genus prædicatur, & ſpeciem prædicari, quoniā ens, & unum de omnibus ſimpliciter prædicantur: oportet autem de paucioribus ſpeciem prædicari.

Addendum vniuoce, vel de nullo enim genus, ſed vel de ſpeciebus prædicatur, dixit vt conſequens eos qui dicunt conſequens aliqua eſſe genus ipſorū, de quibus prædicatur, vt poſitum genus eſſe, cuius proprium prædicari eſt, porro ſi ſic, & ens vnius, de quo vt ſpecie erit prædicatum. Ipſum autem prædicabitur, ſi fuerit vna aliqua eiuſdem ratio. Addendum autem, quòd & vnum erit entis, ſi rurſus hoc, eo quòd omnia ſequitur aliquis genus oīum aſſignarit. Nam & hoc prædicatum entis erit, & hoc genus, quare idem eiuſdem ſpecies, & genus eſt.

Si autem quod omnia ſequitur, differentiam dixit, perſpicuum, quoniam uel de æqualibus, uel de pluribus differentia, quam genus dicetur. Nam ſi & genus omnia ſequitur, de æqualibus. Sin uero non omnia ſequatur genus, de pluribus differentia dicetur, quam ipſum genus.

Si aliquis poſuerit differentiam alicuius, accidet hoc rurſus, vel æqualiter genus, & differentiam dicere, vel in plus differentiam dicere. Equidem æqualiter ſi etiam genus, cuius talem differentiam aſsignauit, erit de numero ſequentium omnia, vt ſi ens genus, & vnum aliquis differentiam diceret entis, perinde ac diuiſum ſit genus p vnū, & multitudinem. Etenim multitudinem vnum aliquid in plus differentiam efficiet. Rurſus ſi genus non erit conſequentium omnia. Nam erit eius differētia in plus, cum ſit de numero eorum quæ conſequuntur omnia. Sic etiam oſtendetur, neq; ens eſſe aliquod genus oīum. Nam erit & vnius genus, vel æqualiter ipſi eſſe, vel in plus, ſiquidem vnum etiam de vno conceptu, & hoc aliquid ſolis corporibus, & incorporeis. Sed conceptus neutrum horum eſt ſecundum dicentes hæc. Sic peccaret qui aſsignaret entis differentiam opinabile. Nam in plus eſt opinabile, ǭ ens, ſiquidem etiam non ens ſit opinabile.

Inſuper ſi in ſubiecta ſpecie eſt, q. aſsignatum genus dicitur, ut album in niue. Quare manifeſtum, quoniam non erit genus, De ſubiecta enim ſpecie ſolum genus dicitur.

Quod genera dicuntur de ſubiectis ſpeciebus, ſed non ſunt in ſubiectis ipſis, patet, proinde ſi aliquis genus alicuius aſsignauerit in ſubiecto ipſo eſſe patet, ꝙ deſtruemus ipſum vtentes prædicto. Videbitur autem per hunc in oppoſito eſſe qui tollit genus ex eo, quod competit ratio eius in ſubiecto eſſe. Sic oſtendetur album nō eſſe genus niuis. Nam in ſubiecto eſt, quod eſt ipſa, neq; nigrum picis, neque ſcientia, vel virtus animæ.

Conſiderandum autem, & ſi non uniuocum ſit genus ſpeciei, De omnibus.n. ſpeciebus uniuoce genus prædicatur.

Vniuerſaliorem locum prædicto affert, non.n. ſolum genus non vniuocum erit ſpeciei, ſi fuerit aſsignatum genus in ſubiecto, cuius genus aſsignaretur, ſed etiam econtra, ſi quis ſubiectum vt genus eius, ꝙ eſt in ſubiecto diceret. Nam neq; ſic vniuocum erit genus ſpeciei, non ſi conſequitur ſubſtantia exiſtentia hoc vniuoce eſſe iis in quibus eſt, ob id exiſtimandum eſt locum eundem eſſe loco ab his in ſubiecto hunc ab vniuocis. Nā alia eſt ratio eius,

ꝙ eſt in ſubiecto, & alia vniuoci. Secundum igitur eam in ſubiecto tolleretur hoc habens aliquo modo ventum eſſe qualitatem, vel materiam aliquo modo habentem. Nõ.n. poteſt eſſe genus qualitatis ventum, vel materiam. Nam qualitas eſt in ſubiectis. Itẽ qui dicit caſtum eſſe manum aliquo modo habentem peccat. Non.n. cęſtus eſt manus, ſed in ſubiecto.i.in manu eſt cæſtus. Dictum aũt hoc peccatum, in quo etiam qui ponit paſsionẽ in paſſo, vt genus. Sed ſm hoc non vniuoce oſtenderetur vnum non eſſe genus entium, nam ęquiuoce ens, & vnum pręedicantur, non enim ſi ſimiliter vnum, & ens ſubſtantia, & ad aliquid, vel aliquid aliorum generum, iam etiam de ſubiectis ipſis eſt. Similiter neq; quippiam aliud æquiuoce dictorum prædicatur de aliquo vniuoce eorum, quæ ſunt ſub ipſo.

Ad hæc ſi generi, & ſpeciei contrarium eſt, quando quòd melius contrariorum eſt, in peiori genere ponit. Accidet.n. reliquum in reliquo eſſe: ſiquidem contraria in contrariis generibus ſunt. Quare quòd deterius eſt, in meliori erit. At uidetur melioris, & genus melius eſſe.

Locus talis ſi fuerint ſpeciei poſitæ, & generi aſsignato ęius contraria aliqua, quia contrariorũ aliud melius, aliud vero deterius oportet cõſiderare, ſi melius contrariorum in genere deterioris cõtrariorum ponitur. Nam opus erit etiam relictum peius in genere melioris eſſe, quoniam ponitur quod contrarium in cõtrario &c. Erit igitur melius genus peioris, & peius genus melioris. Videtur autem & genera ſub meliore, vel ſpecies meliores eſſe his quæ ſunt ſub peiore. Nam ea quæ ſunt ſub virtute meliora ſunt his quæ ſunt ſub malitia. Proinde ſi iniuſtitiam aliquis virtutem diceret, hic dicet, & iuſtitiam eſſe malitiam, vt Thraſymachus apud Platonem ponens iniuſtitiam bonũ conſilium, & iuſtitiam malum conſilium, cogeretur dicere, & ſi ſegnitia eligibilis, operari eſt fugibile, & ſi voluptas malum, triſtitia bonum.

Et ſi eodem ſimiliter ad utraq; ſe habente: in peiore, & non in meliore genere ponit, ut animam.q. quidem agitationem, aut agitatum. Nam pari modo eadem ſtatiua, & agitatiua eſſe uidetur. Quare ſi melius ſtatio, in hoc oportet genere ponere.

Adhuc ſi ſimiliter ſe haberent aliqua duo, quorum vnũ peius eſt, et aliud melius, et poterit in vtroq; ipſorum, vt in genere poni, conſentaneum magis eſt, vt in meliore, magis q̃ in deteriore ponatur, ceu medicina, nõ quia poteſt, & ſanitatem morbum efficere, dicimus ipſam effectricẽ morbi, vel nihil magis effectricem dicimus eſſe morbi, q̃ ſanitatis: ſed dicimus potius ſanitatis effectricem, nam in meliore eorum, quorum poteſt eſſe vnũquodq;, nam ob id poſitione ſunt bona. ſi autem anima ſimiliter ſe habet ad motum, & ad ſtationem, nam amborum eſt cauſa eadem in animali. vt.n. mouentur animalia ſecundum aĩam, ſic etiam ſtant, & eſt ſtatio melior motu. Nam motus eſt in quibus eſt ſtatio propter ſtationem, & finis motus eſt ſtare igitur. Hęc habent in corporibus finem, manſionem in propriis Item ſubſtantiarum immobiles meliores. Item diſcenti finis diſcere, & in ipſo ſtare, porro ſi hoc nõ recte ponentes in genere motus animam ſunt qui ſic faciunt. Dixit autem, quòd vere motionem, aut motum per hoc ꝙ vere motionem indicans dici genus ipſius motionem dici, vt dicentes ipſum eſſe motum ſeipſo mobilem.

Præterea ex magis & minus: deſtruenti quidem, ſi genus ſuſcipit magis, ſpecies autem non ſuſcipit, nec ipſa, nec quod ſecundum ipſam dicitur: ut ſi uirtus ſuſcipit magis, & iuſtitia, & iuſtus. Dicitur.n. iuſtus magis alter altero. Si igitur aſsignatum quidem genus magis ſuſcipit, ſpecies aũt non ſuſcipit, neq; ipſa neq; q. ſecundum ipſam dicitur, non erit genus, q. aſsignatũ eſt.

Vt quando de accidẽte faciebat rationem ſimpliciter, & rurſus comparatiue ad quoſdam ambos locos à magis, & minus, & ab ipſo ſimiliter conſtructiuos, & deſtructiuos duos quidem deſtructiuos, & vnum conſtructiuum, nam communes vt hi à caſibus, & cognatis, & à generationibus, & corruptionibus, et oppoſitis, ſic etiam hi quos tradit hic. Vnus igitur deſtructiuus ab ipſo magis, & minus talis, ſi aſsignatum genus ſuſcipit magis, & minus, ſed ſpecies, neq; ipſa, neq; per ſe dicta non genus aſsignatum. Nam videtur quorum genus ſuſcipit magis, & minus, hæc etiam ſuſcipere, & dicta ſm ea.i. denominatiua ab ipſis, nam ſi virtus magis & minus, & iuſtitia, & iuſtus ſm ipſam dictus, & econtra rationabile eſt, quare ſi aſsignatum vt ſpecies ſuſcipit, & aſsignatum vt genus nõ ſuſciperet non eſt genus aſsignatum ſic oſtẽderet. Sic aliquis oſtenderet non eſſe genus æqualitatis dubitationem, vt dicunt ipſam diffinientes eſſe æqualitatem contrariarum rationum. Nã dubitatio magis, & minus ſuſcipit, ſimiliter & decedens ſecundum eam. Hi autem ſunt dubitantes, ſed æqualitas, nec eſt hæc, nec æqualia, nam æqualia quædam non ſunt magis, & minus. Rurſus nix non ſuſcipit magis & minus, ſed albedo ſuſcipit, quare non genus niuis album. Itẽ harmonia magis, & minus, ſed anima non: quare harmonia non eſt genus animæ.

Rurſum ſi quod magis uidetur, uel ſimiliter, non eſt genus: manifeſtum, quoniam nec quod aſsignatum eſt. Vtilis autem hic locus in talibus maxime, in quibus plura uidentur de ſpecie in eo, q. quid eſt prædicata, & non determinatum eſt, neq; habemus dicere quale. nam eorum eſt genus. Vt de ira, & triſtitia, & opinio paruipendentiæ in eo q. quid eſt prædicari uidentur. Contriſtatur enim iratus, & opinatur paruipendi.

Secundus hic locus deſtructiuus ab ipſo magis. Idem autem, & à ſimilibus in aliquibus generibus, ſi magis eius videretur eſſe genus, & non eſt, neq; id quod minus videtur, erit. Eodem modo de ipſo ſimiliter. Verum inquit locum eſſe vtilem his, in quibus plura de eodem prædicãtur in quid eſt, ſed non habemus cõceſſum quale eſt ipſorum genus, ceu de ira triſtitia prædicatur, & opinio in quid eſt. Nam dicitur ira aliquando quidem triſtitia, aliqñ autem ipſorum genus eſt. Sumendum igitur eſt id quòd videtur ipſorum magis eſſe genus, vel oſtẽdendum eſſe hoc. Nam ſi non magis, ꝙ videtur eſſe genus, eſt genus, neq; qđ minus. Nã ſi magis triſtitia videtur iræ genus eſſe, & non eſt, vt oſtenſum eſt paulo ante, neque opinio erit genus eius: Item ſimiliter ſi viderentur ambo eſſe genera eiuſdem, ſi alterum oſtenderetur non eſſe, neq; alterum erit, ꝙ ſimiliter huic videtur. Ab ipſo magis igitur ſic, vt dictum eſt, oſtendemus tempus non eſſe in genere numeri. Nã ſi magis tempus motus, q̃ numerus eſſe probabile eſt, quia continuum continui genus magis eſt, & tempus non eſt motus, quia omnis motus eſt alicuius ad aliquid, & tẽpus non ad aliquid, igitur tempus non eſt motus, igitur nec motus eſt genus temporis. Rurſus quod non ſit genus appetitus triſtitia deſtruemus. Nam ſi magis deſiderium eſt indigentia, q̃ triſtitia. & non eſt in genere indigentiæ, neque triſtitia erit, ꝙ vero nec indigentia ſit genus eius, patet ex hoc, ꝙ genus nullius ſpeciei eſt cauſa, ſed indigentia cauſa appetitus. Similiter autem, & in exemplo demonſtratio procederet, ſi ſimiliter iræ, & triſtitia, & opinio genus, ſed non eſt eius genus opinio, igitur neque triſtitia erit genus eius. Similiter & manſuetudinis domeſticatio, vel temperantia genus eſſe videtur, ſi ergo non eſt domeſticatio, neque temperantia erit.

Eadem autem cõſideratio, & in ſpecie ad aliud aliquid comparanti. Si quod magis, uel ſimiliter uidetur eſſe in aſsignato genere, non eſt in genere, manifeſtum quoniam neq; aſsignata

omnino ſpecies erit in genere. Interimenti igitur, quemadmodum dictum eſt, utendum. Aſtruenti uero, ſi quidem ſuſcipit magis, q nihil aßignatum eſt genus, & ſpecies, non utilis locus. Nihil.n. prohibet utrorũq; ſuſcipientium non eſſe alterum alterius genus. Nam bonum & album ſuſcipit magis, & minus, & neutrum eſt neutrius genus. Generum aũt & ſpecierum ad ſe inuicem comparatio utilis, ut ſi ſimiliter hoc, & hoc genus, ſi alterum genus, & alterum. Simul ter autem, & ſi quod minus, & quòd magis. Vt ſi continentiæ magis poteſtas, quam uirtus genus, uirtus autem genus, & poteſtas. Eadem autem & de ſpecie conuenit dici. Nam ſi ſimiliter hoc, & hoc propoſiti eſt ſpecies, ſi alterum ſpecies, & reliquum. Et ſi quod minus uidetur, ſpecies eſt, & quod magis.

Nam ſi qđ magis videtur ſpecies eſſe alicuius aſsignati generis, & non eſt, neq; hoc erit cum ſit minus, q̃ illa ſpẽs propoſiti generis, vt ſi magis ſpecies virtutis temperãtia, q̃ manſuetudo, ſed non eſt tẽperantia, neq; manſuetudo. Item à ſimili, ſi ſimiliter temperantia, & continentia ſunt ſpecies virtutis, non eſt altera horum, ergo nec altera, igitur his duobus locis vtendum eſt ad deſtructionem, & cõſtructionem, ſed ad conſtructionem illud ambo magis ſuſcipere, vt aſsignatum, & vt ſpecies nõn eſt vtile. Non.n. prorſus alterum erit genus alterius, ſic ſe habet, vt ſolũ primus dictus ad deſtructionem locorum à magis ſit vtilis. Non.n. quia album, & bonum magis ſuſcipiunt, iam ob id genus albi eſt bonũ. Sed ſecundus locus dictorum ad deſtructionem, in quo comparatio erat ſpẽrum, & generum inter ſe vtilis, & ad conſtructionem. Nam ſi ꝙ minus videtur genus eſſe alicuius oſtenderetur genus eſſe, & qđ magis erit. Et ſi hoc ſimiliter, & hoc ſimiliter. Eadẽ quoq; rõ de ſpecie, nam ſi tẽperantiæ magis genus potentia, q̃ virtus, nam videtur temperatus, ſm aliq̃ potentiam reſiſtere deſideriis. minus erit virtus genus ipſius, proinde ſi virtus genus eius, erit etiam potẽtia, virtus aũt videtur eſſe, quia eſt habitus laudabilis. Rurſus in ſpecie, ſi minus vr̃ in genere eſſe virtutis temperantiæ, q̃ cõtinentiæ ſpecies eius erit etiam continentia. Eadem quoq; rõ, & in ipſo ſimiliter ſi in generibus, ſiue in ſpeciebus ſimile acciperetur.

Inſuper ad conſtruendum, perſpiciendum, ſi de quibus aßignatum eſt genus, in eo quòd quid eſt, prædicatur: non una exiſtente aßignata ſpecie, ſed & pluribus, & differentibus: nam manifeſtum, quoniam erit genus. Si autem in aßignato ſpecies eſt, conſiderandum & ſi de aliis ſpeciebus genus in eo quod quid eſt prædicatur. Accidit enim rurſus de pluribus, & differentibus idem prædicari.

Conſiderandum cum dixerit, inquit locum ad conſtructionem generis, & locum à minus, & ſimiliter inſuper inquit ad conſtructionem eius, ꝙ eſt aſsignatum genus vtilem locum, ſi aſsignatum vt genus plurium, & differẽtium ſpecierum erit aſsignatum, quęrendum eſt ſi in quid eſt de ipſis prędicetur, nã ſi de pluribus ipſis, & ſm ſpeciem differentibus in quid eſt erit prædicatum, erit genus: vt ſi animal equi, hominis, & idipſum vtile erit ad deſtructionem, nam ſi non fuerit in quid eſt prędicatum non erit genus, ſi autem vnius ſpeciei fuerit aſsignatum, & prædicaretur de eodem, inquirendum eſt, ſi etiam de aliis differẽtibus ſpecie, ſimiliter prędicatur, vt ſi aĩal aſsignaretur genus hominis conſiderandum ſi etiam equi, & alicuius alterius ſimiliter ſit prædicatum, nam erit genus. Verum dicendo de differentia dixit. Qm̃ autem videtur quibuſdam & differentia in quid eſt prædicari, qm̃ vt congregatum eſt accepta ſic prędicatur, ſed minime ſine materia aggregati differentia prædicatur ſic, de qua mentionem fecit in prædicamentis, in quibus dixit ſuſcipere rationem differentiarum indiuidua, & ſpẽs, quas proprie exiſtentes differẽtias non dixit eſſe ſubſtantias ibi, quia neq; genera, neq; ſpẽs, neq; indiuidua, nam de ſpeciebus prædicata, vt genera p̃dicarentur, ꝙ autem non genera differentiæ, nunc oſtendit, neq; ſpẽs, equidem ſpecies ſeorſum, & ſine generibus acceptæ ſunt dr̃iæ, ſi etiam aggregatæ. Hæ autem in illo libro ſubſtantię, & indiuidua ſub ipſis Sed ſic acceptæ dr̃ię, & genera diuiſa ab ipſa vniuoce prædicantur, ſiquidem vt dixit nunc pedeſtre ſignificat quale animal, ſed non videtur ipſi genus de propria differentia ſic prædicari, neq; de differentia in ſubſtantia acceptæ ſine materia diuiſum ab ipſa genus vniuoce prædicatur, quia neq; quippiam aliud totum diſsimilare ſic prædicatur de vnaquaq; parte, ſed talis differentia eſt pars diuiſi ab ipſa, neq; eadem de ſpecie, vel indiuiduo, ꝙ neque pars de toto.

Quoniam aũt uidetur quibuſdam & differentia in eo quòd quid eſt de ſpeciebus prædicari, ſeparandum eſt genus à differentia utẽtis iis, quæ dicẽtur elementis. Primo quidem, quoniam genus de pluribus q̃ differentia dicitur. Deinde quoniam ſecundum ipſius quid eſt aßignationem magis conuenit genus q̃ differentiam dicere. Qui enim animal dicit hominem, magis indicat quid eſt homo, quam qui greßibile. Et quoniam differentia quidem qualitatem generis ſemper ſignificat, genus autem differentiæ, non. (Qui enim dicit greßibile, quale quid dicit animal: Qui uero animal dicit, non dicit quale quid greßibile.) Differentia igitur à genere ſic ſeparanda.

Dixit idem in primo, ꝙ etiam differentiam, & problemata à differentia ſimul oportet cum genere ordinare, tãquam ipſi loci, ſint vtiles ad problemata à differentiis. Qđ vero non omnino idem dr̃ia cum genere patet, ſi etiam quia maxime & ipſa in quid eſt videtur de ſpecie prædicari, & de pluribus, & differentibus ſpeciei differentia, quibus differentiam poterimus ſeparare à genere quædã elementa, & ſpeculata nobis tradit, quæ præueniendo iam dixit in dictis. Eſt autem primum, ꝙ genus in plus dicitur, q̃ differentia, nam eſt aliqua pars generis differentia deciſa ab eo. Secundum quod & ſi differẽtia in quid eſt, videtur prædicari. Nam ſi diffinitio in quid eſt, & differentiæ ſunt in diffinitione. Item magis genus conuenit interrogantibus de ſpecie, quid eſt aſsignare, quã differentiam, nã magis homo animal, q̃ rationale. Tertium & differentia qualitatem generis cuius eſt ſignificat, nam qualitas aĩalis rationale pedeſtre, ſed minime, & genus differentiæ, nã nullius ipſorum qualitas eſt aĩal, & quòd ſi ſe habet oſtendẽs apponit, quia q dicit rationale quale aĩal ſignificat, & qui dicit animal, non dicit quale rõne, quare rationale in quale transmutatur qualitatem animalis ſignificans, ſed aĩal minime qualitatem rationalis ſignificat,

Quoniam autem uidetur muſicum, qua muſicum eſt, ſciens eſſe, & muſica ſcientia quædam eſt: & ſi ambulans, qua ambulat, mouetur, ambulatio motus quidam eſt: Conſiderandum in quo genere uult quippiam conſtruere, dictum modũ. Vt ſi ſcientiam, quòd quidem fidem, ſi ſciens quatenus ſcit, fidit: manifeſtum enim, quoniam ſcientia fides quædam erit. Eodem autem modo & in aliis huiuſmodi.

Locum nobis tradit quo vtentes poterimus cõſtruere, & ſecernere quid ſit in aliquo genere. Nã inquit oportere in habẽtia habitus, & ea quæ dicuntur denoĩatiue ab ipſis habentibus reſpicere, & ſi in illis denoĩatum alicui appareret eſſe ſub aliquod genus aliud quo denoĩatum eſt aliqd, & id in quo propoſitum denoĩatum eſt dicere genus eſſe eius denoĩatiue à dicto genere. Hoc autem ſic ſe habere per inductionem perſuadet. Nã quia muſicum quatenus muſicum denoĩatum in muſica ſciens eſt, & ſciens deno-

minatum ſcientia eſt, & muſica à qua muſicum denominatum eſt ſcientia erit, quia ab eadem denominatiuum ſciens eſt genus muſici. Rurſus quia ſm ambulationem ambulare dictum eſt, & exiſtens eius denominatiuum mouetur, & eſt rurſus moueri denominatiuum etiam ab ipſo motu, erit etiam ambulatio motus, & ſub motu. His itaq; ſic ſe habentibus inquit oportere quando volumus conſtruere, & oſtendere quid ſit genus alicuius ad habentia ipſum, & denominata ab ipſo ſm dictum modum procedentes, & oſtendentes alterum ſub altero, ſic oſtẽdemus, & propoſiti genus eſſe propoſitum, vt ipſe adiecit ſi voluerimus oſtendere genus ſcientiæ eſſe fidem videndum eſt, & oſtendendum, ꝙ ſciens quatenus ſcit credit. Nã ſi hoc, patet ꝙ etiam ſcientia eſt fides, & ſi voluptate fruens, quatenus voluptate fruitur, in bono eſt, et voluptas bonũ erit, & ſi audiens ſentit, & auditus erit ſenſus. Vnde contextus hic. (Quoniam autem videtur muſicum, qua muſicũ eſt, ſciens eſſe, & muſica quædam ſcientia eſt) erit apertior ſi ſic ſe haberet. Quoniam autem videtur propterea qđ muſicum, qua muſicum eſt, muſica ſcientia eſſe.

Inſuper quoniam quod ſequitur aliquid ſemper, & non conuertitur, difficile eſt ſeparare ab eo, ꝗ eſt genus, ſi hoc quidem illud ſequitur omne, illud uero hoc non omne: ut tranquillitatem quies, & numerum diuiſibile, econuerſo autem, non. Nam diuiſibile non omne numerus, neq; quies omnis, tranquillitas: ipſo quidem eſt utendum, ut genere, quòd eſt ſemper conſequẽs, cum non conuertatur alterum. Cum uel enim alterum ſe extendit non in omnibus, obſequendum. Inſtantia autem huius, quoniam non ens ſequitur omne, quod ſit. (Nam quod ſit, non eſt) & non cõuertitur. (Non.n. omne ꝗ non eſt, ſit) attamen non eſt genus non ens eius, ꝗ ſit. Simplr.n. non ſunt entis ſpecies. De genere igitur (quemadmodum dictum eſt) tranſeundum.

Quoniam genus ſequitur ſpeciem, & non conuertitur, nam ſi homo, animal, non tamen ſi animal: homo, inquit oportere in quibus talis ordo, vt alterum, alterũ ſequitur, ſed minime & conuertendo alterum, alterum ſequi, accipere aliud, vt ſpeciem & aliud, vt genus, nam videtur probabile eſſe, nam quia ſerenitatẽ ſequitur quies, & quietem minime ſerenitas. Item ſequitur numerum diuiſibile, ſed diuiſibile nõ numerus, videtur ſerenitas genus eſſe quies, & numeri diuiſibile. Ipſe igitur inquit vt in probabili oportere hoc loco vti in prædicta illatione ad conſtructionem generis. Si autem aliquis alius vteretur ipſo non concederetur, vt in omnibus ſic ſe habere, nam ſunt quædam quæ conſequuntur, & non conuertuntur, nõ tamen & genera ſunt horum quæ ſic conſequuntur. Et oſtendit hoc in exẽplo, nam factum ſequitur nõ ens. Nam nihil ꝙ fit iam eſt, & non conuertitur, quippe minime non ens ſequitur factum, non enim ſi aliquid non eſt, hoc fit, nã tragelaphus non eſt ens, ſed non fit, ideo ſi & non ens ſequitur factum, tamen factum non ſequitur nõ ens. Sed non eſt facti non ens genus, & propter quòd non eſt ipſius genus oſtendit, nam non entis non poſſunt ſpecies eſſe, nam de nullo non ens in quid eſt prædicatur, quippe ob id, neque de priuatione. Et vniuerſaliter ſpecies in exiſtentia eſt, ſed non ens non exiſtit. Quomodo igitur dicetur genus eſſe non exiſtens eius, ꝙ exiſtit? Nam genus debet exiſtere.

Finis quarti libri.

PRÆFATIO

CLARISSIMI PHILOSOPHI ALEXANDRI APRODISIENSIS IN QVINTVM ARISTOTELIS TOPICORVM LIBRVM.

DICTVRVS hoc quinto libro eſt Philoſophus, quo pacto, & quot modis à proprio accipiantur argumenta. quadrupliciter.n. à proprio ducuntur, & quid vnumquodq; ſit, & mutuam eorum differentiam explicabit. Porro cum in quarto nobis aſsignauerit locos, quibus poſsimus queſtiones generis in vtranq; partem tractare, nunc ad proprij quæſtiones tranſit. & docet qũo ad eas ſit argumentandum. & prius quot modis proprium dicatur, ſumit. idq́; quadrupliciter dici aſſerit, & vnumquodq; modum exponit, & eorum differentias docet. Ac profecto loci generis merito ante locos proprij conſtituti ſunt, & loci proprij ante locos definitionis: quia per quos locos oſtendimus hoc huius genus eſſe, per eoſdem etiam demonſtramus genus in definitione aſſumptum eſſe definitionis genus, & per locos deſtruentes rurſus deſtruimus aſſumptum eſſe genus definiti. Ex quo factum eſt, vt prius locos ad quæſtiones generis poſuerit, quia ipſæ quæſtiones ſunt ſubſtantiales, proprij vero quæſtiones ſunt aduentitiæ ſubſtantiæ: & honorabiliora ſunt ſubſtantialia accidẽtalibus. Præterea locos proprij ſtatuit ante locos definitionis. quia loci propriorum ſunt etiam nobis vtiles ad quæſtiones definitiuas cognoſcendas. quibus enim locos oſtendimus hoc non eſſe huius proprium, per eos etiam hoc non eſſe huius definitionem demõſtramus. Oſtendimus autem hoc non eſſe huius proprium, ſi proprium ſubiecti, cui aſsignatur, ſit apertius aſsignatum. ceu ſi quis dicat proprium ignis eſſe ſimilem animæ, magis ſciet ſubiectum, q̃ proprium aſsignatum, vel ſi æquiuocas voces haberet: vt proprium animæ moueri motu rationali: motus enim eſt vox æquiuoca. vel ſi proprium nõ conuerteretur cum ſubiecto, vt ſi aſsignabit aliquis bipes eſſe proprium hominis: ꝙ proprium non eſt. quia ſi proprium eſſet conuerteretur, vt ſi quid homo eſſet, id etiam eſſet bipes, ꝙ ſimiliter fit in definitionibus. conuenit.n. definitionem debere eſſe clariorem definito. ſi.n. eſſet occultior, non eſſet definitio, neq; etiam ſi non conuerteretur cũ definito. vel ſi voces æquiuocas ĩ ſe definito cõtineret.

Vtrum autem proprium, an nõ proprium eſt, ꝗ dictum eſt, per hæc conſiderandum. Aſsignatur autem proprium aut per ſe, & ſemper aut ad aliud, & aliquando. Per ſe quidem, ut hominis, animal manſuetum natura. Ad aliud autem, ut animæ ad corpus, quoniam illa imperare nata, hoc autem parere. Semper autem, ut Dei animal immortale. Aliquando uero, ut alicuius hominis ambulare in gymnaſio. Sunt autem proprij, ꝗ ad alterum aſsignatum eſt, aut duo problemata, aut quatuor. Si.n. de hoc quidem aſsignatum quippiam fuerit, de illo uero negatum id ipſum, duo duntaxat problemata fiunt, quẽadmodum hominis ad equum proprium eſt, quoniam bipes eſt. Nam & quoniam homo, non bipes eſt, argumentabitur quiſpiam, & quoniam equus bipes. Vtrinq; utiq; remouetur proprium. Sin uero de utroq; utrunq; aſsignatum fuerit, & de utroq; negatum, quatuor problemata erunt, ut hominis proprium ad equum, quoniã ille quidem bipes, hic autem qua-

drupes eſt. nam & quoniam homo non bipes eſt, & quoniam eſſe quadrupes natus eſt, argumentari eſt: & quoniam equus bipes, & quoniam non quadrupes, poßibile eſt argumentari. Quolibet igitur modo oſtenſo, interimitur, ꝗ propoſitum eſt.

SCIENDVM quod in plus eſt hoc ſemper, ꝗ per ſe, nam per ſe proprium, & ſemper eſt, non tamen ſemper prorſus, & per ſe, nam per ſe ab omnibus ſeparat cum ſoli ipſi inſit, ſed plura inſunt ſemp aliquibus, quæ non ſolis ipſis inſunt. Similiter & ad aliud proprium eſt in plus ad aliud, ꝗ aliquando, nam ad aliud proprium, vel in cunctis, & ſemper, vel in pluribus, non vt plerũq; per hæc, & ſemper eſt in plus, eo ad aliud. Item differt proprium per ſe à proprio ad aliud, quia proprium per ſe ab omnibus ſeparat, ſed proprium ad aliud non ab omnibus per ſe omnino ſeiungit eo ꝙ ſoli inſit. Itẽ proprium ſemper alicui ineſſe dicitur, non quia & ſoli, ſed neq; quia ſeparat ipſum ab aliquo, velut propriũ ad aliud, ſed propter ſe ſolum, quia ſemper ineſt, ideo nihil vetat ipſum eſſe plurium proprium ſm hoc ſignificatum proprij, vt virtus ad ſcientiam, quia virtus in pluribus potentiis animæ ſit. Etenim in paſsiuo & in rationali, ſed ſciẽtia in ſolo rationali. Adiecit (natura) quia videtur domeſticum mãſuetumq; ineſſe etiam animalibus irrationalibus, ſed ipſis natura non ineſt, ſed ex aſſuetudine & educatione, etiam auibus ineſt manſuetum eſſe, ſed non omnibus. At oĩbus hominibus, ideo etiam dicitur natura his ineſſe, vnde ꝑ ſe proprium dicitur ꝙ etiam proprie eſt propriũ, vt in quinque vocibus aſsignatum eſt quod ſoli, omni, & ſemper ineſt, vel ſemper ineſt, ſed nõ ſoli vt Deo immortale ſemper ei ineſt hoc, ſed non ſoli, quia etiam Angeli & animæ immortales, ſed ad alterum proprium, vt ſi quis diceret proprium hominis eſſe bipedem. nam ad quadrupedem dicitur bipes. Item animæ proprium aſsignatur imperare vt ad alterum, quia ad corpus. nã dominatur & imperat anima, ac mouet corpus, ſed corpus miniſtrat motionibus & impetui animæ. Item ambulare in gymnaſio propriũ diceretur alicuius hominis, ſed aliquando, videlicet ſm id tempus quo ambulat quippe non ſemper ambulat, ſed ad alterum proprium aſsignatũ duo problemata facit ſi de hoc affirmatur vt de homine bipes, & de hoc, videlicet equo negatur. Etenim ſi quis nitetur oſtendere ꝙ homo nõ eſt bipes, hoc erit vnum problema. Deſtruitur aũt tale proprium vtroq; modo, videlicet ſiue aliquis oſtendet hominem quadrupedem, ſiue equum bipedem. Gratia autem exempli, & ad inſinuationem huius qũo ſint duo problemata ex proprio ad alterum tale exemplum ſumptum ſit, nam impoſsibile eſt oſtendere ꝙ homo ſit quadrupes, vel equus bipes. Quatuor aũt problemata fiunt à tali proprio, hoc. ſ. quadrupes, vt quia homo bipes, & equus quadrupes, & ſi vtrũq; ob vtroq; negaretur, vt homo non bipes, equus non quadrupes. nam ſiue aliquis diceret homo non bipes eſt, ſiue homo quadrupes eſt, vnum erit problema deſtruens hoĩem bipedem eſſe ſimiliter et ſi diceret equus non eſt quadrupes, vel bipes eſt. nam etiam per hunc ille negatur, quia equus quadrupes eſt.

Eſt autem per ſe quidem proprium, ꝗ ad omnia aßignatur, & ab omni ſeparat. Quemadmodum hominis animal mortale diſciplinæ ſuſceptiuum. Ad aliud autem, ꝗ non ab omni, ſed ab aliquo ſtatuto determinat, ut uirtutis ad diſciplinam. Quoniam illa quidem in pluribus, hæc autem in rationali ſolo, & in habentibus rationem nata eſt fieri. Semper autem, ꝗ ſecundum omne tempus uerificatur, & nunquam relinquitur. Quemadmodum animalis ex anima, & corpore compoſitum eſſe. Aliquando uero, quòd ſecundum al quod tempus uerificatur, & non ex neceßitate ſemper conſequitur, ut alicuius hominis deambulare in foro.

Diffinit per ſe propriũ, & inquit, per ſe & proprie proprium eſſe ꝙ aſsignatum eſt ad omnia, videlicet qđ competit oĩbus particularibus hominibus reductis ſub hoĩe, & poteſt ſeparare hominem ab oĩbus aliis animalibus, ſed proprium ad alterum eſt ꝙ nõ poteſt ſeparari & diffinire ſecernereq; ſpeciem ab omnibus aliis, ſed à quibuſdam ordinatis & diffinitis, ceu bipes ſeparat hoĩem ab omnibus quadrupedibus, ſed non ab auibus (vt virtutis ad diſciplinam) nam virtus in pluribus ſpeculatur, & in naturalibus & artificialibus & non in aliquibus determinatis dicitur. Nam hominis virtus eſt agere ſecundum mẽtem, ſed equi ipſum bene currere, & domus prohibere imbres, & procellas ac æſtus, & ſedilis ſcamniq; aptitudo ad quieſcendũ, & ſcientia in ordinatis & diffinitis rationalibus conſideratur ſolis, videlicet in hominibus, ſed virtutem & ſcientiam accepit, non vt propria, ſed ad demonſtrationẽ huius qualia conſiderantur in definitis, & qualia non, vt virtus ad ſcientiam, quia virtus in pluribus, etenim in paſsiuo & rationali, & ſcientia in ſolo rationali.

Eſt autem ad aliud proprium aßignare, differentiam dicere, aut in omnibus, & ſemper, aut ut plerũq;, & in plurimis. Vt in omnibus quidem & ſemper, quẽadmodum hominis proprium ad equum, quoniam bipes. Nam homo quidem & omnis, & ſemper eſt bipes, equus autem nullus eſt bipes, & nũquam. Vt plerũq; uero, & in plurimis, quemadmodum rationalis proprium eſt imperare ad concupiſcibile, & iraſcibile, eo quod illud quidem imperat, hæc autem parent. Neq; n. rationale ſemper imperat, ſed quandoq; illi imperatur. Neq; concupiſcibili, & iraſcibili ſemper imperatur, ſed etiam imperat quandoq;, cum fuerit flagitioſa anima hominis.

Proprium ad aliud inquit, vel in omnibus conſideratur & ſemper, vt bipes exiſtens differentia in omnibus hominibus, cõſideratur & ſemper, vel vt plerũq; & in pluribus, vt imperare proprium eſt rationalis, ſed non ſemper ineſt ei, ſed in bonis hominibus rationale imperat iraſcibili & concupiſcibili, & ipſas ab irrationali impetu remoratur, & hæ ipſis adminiſtrant & ſeruiunt, ſed in veſanis & prauis animabus contrarium fit, hæ poſitione imperant rationali, & ipſa ſubdita ſit eis.

Propriorum autem, ea maxime logica ſunt, quæ per ſe, & ſemper, & quæ ad alterum. Nam eius quidem, ꝗ ad alterum eſt proprium plura problemata ſunt, quemadmodum diximus & prius. Siquidem aut duo, aut quatuor ex neceßitate ſunt problemata. Plures igitur orationes ſunt ad hæc. ꝗ autem per ſe, & ſemper eſt, ad multa eſt argumentari, & ad plura tempora obſeruare. Quod per ſe quidem ad multa, quoniam ad unumquodque eorum. quæ ſunt, cui oportet ineſſe proprium. quare ſi non ab omni ſeparat, non erit bene aßignatum proprium.

Logica problemata vicit, quæ ſuppeditant plures rationes, & plura argumenta & fortia, ſunt autem hæc per ſe & ſemper, & hæc ad aliud. Nã inquit, ad alterum proprium quatuor efficit problemata, hoc. ſ. per ſe & ſemper ad plura eſt arguere. Etenim oportet accipere receptiuum ſciæ, & oportet hoc proprio ſeparare hominem ab vnoquoq; exiſtentium, ceu à boue, equo, & aliis diſsimilibus. nam ſic ſeparantes hominem ab omnibus diſsimilibus faciamus plura argumenta, vt ſcientiæ capax proprium per ſe hominis eſt, reliquum neq; equo eſt proprium, neq; boui, neq; alij alium, ſed quadrupes. Propria igitur ad alterum duo et quatuor problemata (vt dixi) efficientia plura argumenta ad vnũquodq; ipſorum trahunt. ſed illud per ſe & proprie proprium, & hoc logicum eſt, quia poſſunt ex ipſo etiam

argumenta fieri ad plura, videlicet plura argumenta accipi. Nam qui conſtruit riſibile eſſe proprium per ſe hominis oſtendit ipſum conuerti & ſoli omni ac ſemper ineſſe. & ſemper proprium qui probat & conſtruit ad plura tempora, videlicet ad præteritum præſens, & futurum obſeruabit & dabit operam, vt ex eiſdem accipiat argumenta, ceu ſi quis dicat Deum immortalem eſſe, & propriũ Deo eſſe, oſtendet ipſum eſſe immortalem tempore præterito, præſenti & futuro. Nam ſi non competit hoc Deo ſm aliquod horum temporum deſtruitur, vt etiam per ſe proprium oportet ſeparare ſpẽm, cuius eſt proprium in vnoquoque entium, ſi autem non minime erit per ſe propriũ. Oportet aũt cognoſcere ꝙ ſemper proprium plus eſt ipſo per ſe. nam omne per ſe & proprie proprium eſt etiã ſemper vt ſcientiæ capax, non tñ ſemper proprium, eſt etiam per ſe. nam bipes eſt ſemper inexiſtens homini, ſed non per ſe & proprie, quia etiam competit auibus, cæterum illud aliquando proprium non dicitur logicum problema, quia non arguitur ad plures rationes. nam ã ſolo tempore habemus arguere ad conſtructionem, & deſtructionem horum, quatenus dicimus nunc idem ineſſe, vt in ſenectute caneſcere hominem conſtruemus, ſi etiam tempore ſenectutis omnes caneſcere oſtenderimus.

Quod autem ſemper, ad plura tempora eſt obſeruare, & ſi non ineſt, & ſi non infuerit, & ſi non inerit, non erit propriũ. Quod uero aliquando, nõ ad alia ꝗ̃ ad illud, q. nunc dicitur tempus, conſideramus. Non igitur ſunt orationes ad ipſum plures. Logicum uero hoc eſt problema, ad qđ orationes fiunt utiq;, & crebræ, & bonæ. Ad alterum igitur proprium dictum.

Semper proprium (inquit) plura argumenta ſuppeditat obſeruanti & inſpicienti ad omnia tempora. nam videndum eſt ſi ſedere nunc inſit Socrati, vel non inerat, vel non inerit, quare ſedere non eſt proprium Socrati, ſed in proprio aliquando non ſunt plures rationes, nec plura argumenta, quia in ſolo nunc tempore cõſideramus ipſum, & ſi eſt Socrati nunc ſedere, etiam eſt proprium ei, ſi autem non eſt nunc, neque proprium eius erit. nam de præterito, futuro ipſum aliquando conſideramus itẽ ad nunc. nam ad hoc tempus in quo ipſum ineſt dicitur aliquando proprium, ſed non bene abundat ſi ab vno aliquo tempore fiat argumentum.

Ex his, quæ ſunt ad accidente locis, inſpiciendum eſt, ſi huic quidem accidit, illi uero non. De his autem, quæ ſemper, & quæ per ſe, per hæc conſiderandum.

Etenim proprium ad alterum, vel eſt inexiſtentiũ ſemper & omni, et aſsignat locos ad hoc, vel eſt de numero eorum quæ vt in pluribus & non ſemper & palam ſunt hæc ſic inexiſtentia aliquibus accidentibus. nam dixit etiam in primo ꝙ accidentia ſæpe propria fiunt ad aliquid. Oportet igitur in his cõſideraſſe & accipere argumenta, ex quibus diximus locis de accidente. Vt.n. album qui probat accidere corpori ex hoc ꝙ alicui ineſt, & alicui non ineſt ſic etiam ad alterum proprium, non ſemper autem ineſſe probabit ex hoc, quia quibuſdam animabus ineſt, & quibuſdam non ineſt, quare iidem loci vtiles ſunt & ad problemata ſm accidens, & ad propria & aliquando propria, ſed in dicendis locis conſiderãdum inquit conſtruere hæc per ſe propria & quæ ſemper.

Primum quidem ſi bene aſsignatum eſt proprium an non bene. Eius autem q. eſt bene, aut non bene, eſt unum quidem.

Primum locum exponit deſtructiuum oſtendentẽ proprium non per notiores & apertiores rationes aſsignatũ. nam proprium gratia cognitionis & diſciplinæ rebus aſsignatum eſt, vt etiam diffinitio ad probationem & cognitionem diffiniti, ſi ergo incuidẽs aſsignatum alicuius proprium quo cognoſcemus ſpeciem, cuius eſt proprium, ceu ſi quis aſsignaret proprium ignis ſimilitudinem eius cum anima, occultius ignis proprium aſsignauit aſſerendo ſimilitudinem ad animam. nam magis cognoſcimus naturam ignis quam animam.

Si non per notiora, aut per notiora poſitum eſt proprium. Deſtruenti quidem, ſi non per notiora: conſtruenti uero, ſi per notiora. Eius autem, q. non per notiora, eſt hoc quidem, ſi omnino ignotius poſitum eſt propriũ, q. aſsignauit, illo cuius proprium dixit. Non.n. erit bene poſitum proprium. Siquidem propter notitiam proprium facimus, diſcendi.n. cauſa & proprium & definitiones facimus. Per notiora igitur accipiendum. Sic.n. magis erit ſufficienter cognoſcere, utputa, qui ponit ignis proprium eſſe ſimillimum animæ, ignotiore ꝗ̃ ignis ſit, utitur anima. Magis.n. ſcimus quid eſt ignis ꝗ̃ quid anima. Non igitur erit bene poſitum proprium ignis, ſimillimum animæ.

Illud non per notiora in duo diuidit, vel vniuerſaliter ignotius eſſe traditum proprium eius cuius eſt proprium, vel quia & ambobus exiſtentibus notis nõ eſſe notius proprium cuius eſt proprium. Oportet igitur magis non ſolũ notius eſſe propriũ rei cuius eſt propriũ, ſed etiam ꝙ huic ineſt notius ineſſe. nam qui non ſcit ſi hoc huic inſit, neq; ſi huic ſoli ineſt cognoſcit. nam oportet cõſtruentem per notiora ſm vtrũq; modorum aſsignationem proprij facere eo ꝙ ipſa re notius eſt proprium & exiſtẽtia eius. Nam ſi aliquid horum deeſt, eſt occulta aſsignatio, Verum addendo hoc non eſt bene poſitum proprium, huius additionis cauſam aſsignauit. nã dicendo conſtruentium locorũ proprium de hoc bene aſsignati, alij bene ſimplr conſtruunt de quibus poſterius mẽtionem faciet, & alij bene ſm hoc. Nam qui oſtẽdit habere aliquid hoc ſm hoc bene habere propoſitum demonſtrauit, & ſi non oĩno bene ſe habuerit, igitur aſsignandum eſt (inquit) proprium per notiora. nam ſic bene magis intelligeretur ſubiectum. nam ſi aſsignaretur ignis propriũ eſſe ſimili numero indiuiduo ſphærico, non erit bene aſsignatum. nam magis patet quid eſt ignis ꝗ̃ hoc quid eſt ſphærica atomus.

Aliud autem, ſi non notius eſt hoc huic ineſſe. Oportet.n. non ſolum notius eſſe re, ſed huic ineſſe notius eſſe. Nam qui nõ ſcit, ſi huic ineſt, neq; ſi illi ſoli ineſt, cognoſcet.

Secundum locum & hunc deſtructiuum exponit dicẽs ſi non fuerit notum hoc qđ huic ineſt. i. ſi ambigitur aſsignatum proprium habere exiſtentiam in hoc ſubiecto, vt ſiquis poneret ignis proprium eſſe hoc in quo primo nata eſt eſſe anima. nam ambigit ſi aĩa ineſt in calido inſito innatoq;. Nam alij aſsignarunt eſſe aĩam in ſpiritu, & alij in corde, quare non bene ſe habens eſt aſsignatum propriũ. Oportet igitur non ſolum notius eſſe proprium ſubiecto, ſed etiam ꝙ notius & non dubitatum ſit id qđ ineſt huic, .i. quia habet exiſtentiam in hoc ſubiecto. Nam qui non ſcit ſi prorſus riſibile ineſt homini, neq; ſi huic homini ſoli & omni ſemper & primo inſit, ſciet. nam proprie propriũ ſic adeſt ei cuius eſt proprium. Igitur inquit probaturum proprium oportet conſiderare ſi notius & euidentius ipſum aſsignaretur, etſi ſm vtrunque dictorum modorum, .i. hunc neq; ſimpliciter ignotum aſsignatum proprium eſſe, neq; notum, ſed non notius ſubiecta re de qua proprium aſsignaretur. nam ſi non ambigit ꝙ hoc proprium ineſt ſubiecto, etſi per plana & nota, ſiue noĩa, ſiue orationes aſsignaretur, planum eſt ꝙ bene aſsignatum eſt. nam loci conſtructiui huius aſsignari bene proprium, alij quidem ipſum hoc ſolum bene aſsignari propriũ conſtruunt. nam hoc indicat ſm hoc ſolum, alij aũt oſtendent ꝙ ſimpliciter bene. Simpliciter aũt, inquit pro vniuerſaliter & proprie, quos etiam eſt aſsignaturus poſt hæc, & hic aũt

per exemplum ꝙ exponit, planum efficit dictum. Non.n. inquit, is qui aſsignat proprium animalis habere ſenſum, bene aſsignauit & ſm vtrunq; dictorum modorum, ideſt ꝙ etiam per notiora & euidentiora, & quòd non ambigitur ſenſitiuum ineſſe animali.

Quare cum quoduis horum acciderit, obſcurum ſit proprium. Vt quia qui ponit ignis proprium, in quo primo anima nata eſt eſſe, ignotiore utitur ꝗ ſit ignis. Eo quia ignotius eſt, ſi in hoc eſt anima, & ſi in hoc primo eſt. Non erit itaq; bene poſitum proprium ignis, in quo primo anima nata eſt eſſe. Conſtruenti autem, ſi per notiora poſitum eſt proprium, & ſi per notiora, ſecundum utrunque modum.

Ideſt ſiue proprium eſt occultũ, ſiue non, perſpicuum eſt ꝙ ineſt ſpeciei cuius proprium aſsignatur, ineuidenter & non bene aſsignatum proprium aſsignatur, vt qui ponit proprium ignis in quo primo anima nata eſt eſſe non bene aſsignauit proprium ſm ambos modos, quia occultum eſt. nam aĩa ignotior eſt igne, & qđ non perſpicua eſt exiſtentia eius. Nam occultum eſt ſi primo ineſt igni animæ, ſed manifeſtandus eſt de hoc ſermo, equidem ignem dicunt ipſum eſſe qui ponunt eſſe ipſum innatum caloré, cuius inquiunt eſſe animam vehiculum. nam in hoc apparet & eidem ineſt & ſine ipſo nequit aliquid agere. nam frigidum ex mortiferum & efficiens immobilitatem. nam motrix & altrix anima, atque aliæ poſitione eius per innatum calorem vti per inſtrumẽtum quoddam animalis nutritionem & digeſtionem ac motus & actiones, & alias operationes perficiunt.

Erit enim bene ſecundum hoc propoſitum proprium. nam conſtructiuorum locorum eius, ꝗ bene, alij quidem ſecundum hoc ſolum, alij autem ſimpliciter monſtrabunt, quoniam bene. ut quia qui dixit animalis proprium ſenſum habere, per notiora, & notius aßignauit proprium ſecundum utrunque modum, erit utique bene aßignatum ſecundum hoc animalis proprium ſenſum habere.

Recte addit ſecundum hoc, videlicet quia ſm hos modos quatenus manifeſtum eſt proprium, & perſpicua eſt huius exiſtentia bene aſsignatum eſt, ſed ſm alios modos forte.i. ſi non conuertitur, & ſi non ſoli, omni, & ſemper ineſt non bene dicetur aſsignatum. nam conſtructiuum locorum huius aſsignari bene proprium, alij ſm hoc ſolũ conſtruunt ipſum bene aſsignatum, videlicet ſm manifeſtum & notum eſſe proprium, & ſm perſpicuum eſſe eius exiſtentiam, ſed ſm alios modos, videlicet conuertere, & hoc ſoli omni & ſemper ineſſe forte non oñdunt bene aſsignatum, alij aũt ſimpliciter oſtendent, videlicet ſm oẽm modum quo ſtabiliunt proprium bene aſsignatum.

Deinde deſtruenti quidem, ſi aliquod nominum, quæ in proprio ſunt aßignata, multipliciter dicitur, uel etiam tota oratio plura ſignificat. Non.n. erit bene poſitum propriũ, ut quoniam ſentire multa ſignificat. unum quidem ſenſum habere, alterum autem ſenſu uti, non erit animalis proprium bene poſitum, ꝗ natum eſt ſentire. Quapropter non utendum eſt, neq; nomine, qđ multipliciter dicitur, neq; oratione proprium ſignificante, quæ plura ſignificet. quia quod multipliciter dicitur, obſcurum facit, quod dictum eſt, dubitante eo, qui debet argumentari quidnam dicit eorum, quæ multipliciter dicuntur. nam proprium diſcendi gratia aßignatur.

Si autem alicubi voluerimus deſtruere propriũ, vt non bene poſitum, conſiderabimus ſi proprium per æquiuocam dictionem eſt aſsignatum, vt quia ſenſum habere eſt vox æquiuoca. nam patet ꝙ dr̃ potentia & actu. Etenim dormiens videtur ſenſum hr̃e, ſed potentia, & non actu, quem vigilans actu habet. vnde ſi ſenſum habere vt proprium aſsignatum fuerit, efficiet occultationem ab æquiuocationem. nam immanifeſtum eſt de quo ſignificato accepit ſenſum habere, an de eo ꝙ eſt in potentia, an de eo ꝙ in actu. Merito aũt adiecit hoc (vel etiam tota orõ) nam non ſolum inuenitur in æquiuocis vocibus ipſum multipliciter dici, ſed etiam in orõnibus, quæ æquiuocatio ambiguitas appellatur vt in hac, faciat Iupiter me vna diſſolui. nam poteſt & per orationem proprium aſsignari, ceu per hanc ſciæ capax. Oportet igitur (inquit) videre ſi per æquiuocam vocem aſsignatum ſit proprium, vel per orationem efficientem amphibologiam, & ſic deſtruere & oſtendere non bene aſsignatum eſſe proprium.

Inſuper aũt ad hæc neceſſarium eſt redargutionem aliquam fieri his, qui ſic aßignant proprium. qũ in dißidente quiſpiam conficiet ſyllogiſmum de eo, ꝗ multipliciter dicitur.

Inſuper (inquit) ad hæc occaſiones elenchi præpet tales aſsignatio. nam quia non ſm omnia ſignificata dicti multipliciter proprium ſignificatur, oportet trãſferentes nomen vel orõnem in ſignificantibus aliquid aliud & non aſsignatum proprium deſtruere ipſum vt non proprium. Eſt autem elenchus hoc, ſ. deducere rñdentem ſecum diſputantem in contradictionem. nam in aſsignatione proprij per æquiuocas dictiones, vt eſt habere ſenſum forſitã. Equidem rñdens accepit ipſum in potentia, vt per hoc & dormientem dicere ſenſum hr̃e, ſed qui interrogat & facit ſyllogiſmum non de ſignãto in potentia redargueret hoc, ſed quia cum diſſonet & differat id qđ eſt in potentia ab eo qđ in actu, & ratiocinatur ꝙ dormiens nó agit ſm ſenſum, ꝙ autem non ſm hunc ſenſum agit non videt, igitur dormiens non videt, quomodo igitur tu dicis dormiẽtem ſentire. nam ſi ſentiebat & videbat.

Conſtruenti autem, ſi non plura ſignificat, neq; nominum quippiam, neq; tota oratio. Erit enim ſecundum hoc bene poſitum proprium, ut quia neq; corpus plura ſignificat, neq; mobilißimum in ſuperiorem locum, neq; totum quòd ex his compoſitum eſt, erit bene poſitum ſecundum hoc ignis proprium, corpus mobilißimum in ſuperiorem locum.

Sunt enim quædam quæ per ſe dicta non plura ſignificant, ſed compoſita cum aliis minime, vt Theophr. inquit in eo libro de eo ꝙ multipliciter dicitur. nam ſcire literas aggregatum amphibolum ambiguũq; eſt, & ſi neutrum nomen ſit æquiuocum per ſe. Itẽ Dionem Platonem verberare. nam nomina ſimplicia, ſed oratio ex ipſis compoſita eſt ambigua. Rurſus in hac, aquila volat, canis latrat, nomina quidem æquiuoca, ſed orationes ſimplices. Hic etiam adiecit illud ſm hoc, quia etiam contingit vt proprium alicuius aſsignetur cum non ſit proprium ſine amphibologia vel æquiuocatione, & ſm aliud quoddam peccatum eum qui aſsignat proprium peccare, quare non omnino proprium ꝙ non horum aliquid habet, ſed ꝗtum ſm hoc ſana eſt aſsignatio. Per quas autem cauſas non immanifeſtum eſt ex dictis prius. Etenim ſi occultum dictũ eo ꝙ non eſt notum de aliquo ſignificatorũ ab æquiuoco proprium aſsignat, etiam occaſionem deſtructiõis facit, ſi aliquid aliud ſignificatorum a nomine de quo non eſt aſſignatum propriũ prætractans de ipſo efficeret elẽchum, ceu quia ſcire hoc plura ſignificat. nam ſcire duo ſigñat, vel ipſum habere ſcientiam, vel ſciam ipſius eſſe, & vtrũq; dupliciter, vel ſecundum habitum, vel ſecundum præparationem. itaq; opus eſt conſtruenti (inquit) conſiderare ſi aſsignatum proprium non per æquiuocam vocem aſsignaretur, nec per orõnem multipliciter dictam, vt ſi quis poneret ignis proprium eſſe corpus bene mutabiliſsimum ad ſupremum locum. nam neq; ipſum corpus per ſe, neq;

bene

bene mobiliſsimum ad ſuperiorem locũ plura ſignificat, ſed neq; totum.i.ex his compoſitum, videlicet ipſa oratio per quam aſsignatum eſt proprium.

Deinde deſtruenti quidem, ſi multipliciter dicitur illud, cuius proprium aßignatur, non determinatur autem, cuius eorum ponatur proprium. Non enim bene erit aßignatum proprium. ob quas autem cauſas non immanifeſtum eſt ex his quæ prius dicta ſunt. Nam eadem accidere neceſſarium eſt: ut quia ſcire hoc plura ſignificat, unum.n.ſcientiam habere hoc, alterum autem ſcientia uti hoc, aliud uero ſciẽtiam eſſe huius, aliud autem ſcientia uti huius: non erit eius, q. eſt ſcire hoc, bene aßignatum propriũ ullum, non determinato, cuius horum ponitur proprium. Conſtruenti uero; ſi non dicitur multiplr̃ hoc cuius proprium ponitur, ſed eſt unum, & ſimplex. Erit.n.bene poſitũ ſecundum hoc proprium, ut quia homo ſimplr̃ dicitur, erit bene poſitum ſecundum hoc hominis proprium, aĩal manſuetum natura. Deinde deſtruenti quidem, ſi frequenter dictum eſt idem in proprio. Sæpe.n.latent hoc facientes & in propriis, quemadmodum & in terminis. Non erit aũt bene poſitum qđ hoc ſuſtinet, proprium. Conturbat.n.audientem, q. frequenter dicitur. Obſcurum igitur neceſſe eſt fieri, & ad hæc, nugari uidentur.

Rurſus inquit oportere deſtruentẽ conſiderare ſi multipliciter dr̃ ſubiectum cuius proprium aſsignatur, & non determinatum eſt de quali ſignificato ſubiecti cuius aſsignatur proprium. nam ſic aſsignatum non bene aſsignatur, ſed ob quas cauſas non erit bene aſsignatum proprium, & ipſe (vt inquit) dixit paulo ante, nos autem ſufficienter annotauimus. Nam eadem eidem accidere abſurda neceſſarium eſt, quæ etiam in prioribus acciderant. Accipit igitur ad exemplum ſcire hoc vt ſubiectum. qđ ſignificat plura nam ſignificat ꝙ ipſum habet ſcientiam, & hoc ſcientiam eius eſſe.i.ſcibile eſſe ipſum actu, non oportet igitur ſcire de ſubiecto tentare propriũ eius aſsignare priuſquam determinetur de quo ſignificato ab ipſo quæritur aſsignari proprium, ſi aũt ſubiectum non ſignificat plura, ſed vnũ, vt homo hic, oportet eius proprium aſsignare.

Eueniet autem frequenter idem dicere duobus modis, uno quidem, quando nominauerit frequenter idem. ut ſi quis proprium aßignet ignis, corpus tenuißimum corporum. Hic.n.frequenter dixit corpus. Secundo aũt ſi quis aſſumat orationes pro noĩbus, ut ſi quis reddat terræ proprium ſubſtantiam, quæ maxime corporum ſecundum naturam fertur in inferiorem locum. Deinde aſſumat pro corporibus, huiuſmodi ſubſtantias. Vnum.n. & idem eſt corpus, & huiuſmodi ſubſtantia. erit ergo hoc modo ſubſtantia frequẽter dicta. Quare neutrum erit bene poſitum proprium. Conſtruenti uero, ſi nullo utitur frequenter nomine eodem. Erit.n.ſecundum hoc bene aßignatum propriũ, ut quia qui dixit hominis proprium, animal diſciplinæ ſuſceptiuum, non uſus eſt frequenter eodem nomine, erit utiq; ſecundum hoc bene aßignatum hominis proprium.

Secundum duos modos, inquit euenire ſæpe aſsignari idem proprium ſm vnum quidẽ ſiquis ipſum nomen bis, vel ter acciperet in aſsignatione proprij idẽ nomen ſæpe, ceu ſi ignis proprium aliquis aſsignaret dicendo corpus tenuiſsimum corporum. nam bis accepit corpus. ſed ſecundum alterum quòd quando pro nominibus rationem aſsignaret, vt ſiquis diceret terræ proprium eſſe hoc, vt ſit ſubſtantia maxime ſm naturam nata corporum ad inferiorem locum. Nam ſiquis hic tranſumeret nomen corporũ, ad rationem ipſorum quæ eſt ſubſtantiarum talium.i.earum quatripliciter diſtant & diuiſibles ſunt. Nam quatuor elementa trifariam diuiſilia diſtantiaq; ſunt, illud ſubſtantia, ſæpe accepit cum quatuor ſint elementa, planum eſt ꝙ terra continet locum infimum.

Deinde deſtruenti quidem, ſi tale aliquod aßignauit in proprio nomen, q. omnibus ineſt. inutile enim erit, q. non ſeparat ab aliquibus. Quod autem in propriis dicitur, ſeparare oportet, quemadmodum, & quæ in terminis. non igitur erit bene poſitum proprium. ut quia qui poſuit ſcientiæ proprium opinionẽ indiſſolubilem à ratione unum exiſtens, tali aliquo uſus eſt in proprio (uno inquam) q. omnibus ineſt, non erit utiq; bene poſitum ſcientiæ proprium. Aſtruenti autem, ſi nullo uſus eſt communi, ſed qđ ab aliquo ſeparat, erit bene poſitum ſecundum hoc proprium, ut quia qui dixit animalis proprium animam habere, nullo uſus eſt communi, erit ſecundum hoc bene poſitum proprium animalis, animam habere.

Si vteretur aliquis pro proprio nomine cõmuni, & eo ꝙ cunctis conuenit non bene (inquit) aſsignauit propriũ. nam proprium illi ſoli ſubiecto oportet adeſſe cuius eſt ꝓprium, & ſeparare ipſum ab omnibus diſsimilibus ſpecie, vt etiam ea quæ in diffinitionibus aſſumuntur, ceu ſi dixero quòd homo animal eſt, ſeparo ipſum ab his quæ ſunt diuerſorum generum reductorum, vel ad quantitatem, vel ad qualitatem, vel ad quoddam aliud prædicamentũ præter ſubſtantiam, non tamen ſeparo ipſum & ab ipſis ſimilibus genere, vt bos ab equo, vel ab aliquo reliquorum. Rurſus ſi dixero proprium animalis eſſe animatum, commune aſsignaui proprium apparens etiam plantis, vel dicens ſcientiæ proprium eſſe opinionẽ indiſſolubilem poſt rationem vnum exiſtens. Nam is vtitur vno quòd oĩbus ineſt rebus, vel.n.genere dicuntur vnum, vt bos, et equus, homo: vel ſpecie vnum, vt Socrates & Plato, vel numero vt vnitas, vel hoc aliquid indiuiduum, vel vnum ſm continuationem vt totus mundus, quare non bene ſm hoc aſsignatum eſt proprium. nam proprium gratia cognitionis rei accipitur cuius dicitur eſſe proprium, & oportet ſeparare ſpeciem cuius eſt proprium ab aliis ſpeciebus, vt etiã diffinitio. Ens autem & vnum tanq̃ quæ omnia exiſtentia conſequuntur, non ſeparant ſpeciem ab aliquibus, ſiquidem acciperet aliquid horum in aſsignato proprio. At dicere animalis proprium habere animam videtur eſſe error ſcripturæ. Non enim ignorauit Philoſophus non eſſe proprium animalis habere animam. nam hoc etiam plantis competit, ſed magis debet ſic iacere contextus animalis proprium eſt eſſe ſenſitiuum, præſertim cum competat ſenſitiuum ſoli animali.

Deinde deſtruenti quidem, ſi plura propria aßignat eiuſdem non determinans, quoniam plura ponit. Non enim erit bene poſitum proprium. Nam quemadmodum nec in terminis oportet præter eam (quæ indicat ſubſtantiam) orationem adiungere quippiam pluſculũ: ſic nec in propriis præter eam (quæ facit proprium, quòd dictum eſt) orationem quicquam aßignandum. Inutile enim fit euſmodi, ut quia qui dixit proprium ignis, tenuißimum, & leuißimum, plura aßignauit propria. (utrunque enim de ſolo igne uerum eſt dicere) non erit bene poſitum proprium ignis, corpus ſubtilißimum, & leuißimum. Aſtruenti uero, ſi non plura eiuſdem propria aßignauit. Sed unum, erit ſecundum hoc bene poſitum proprium, ut quia qui dixit humidi proprium, corpus, quòd in omnem figuram ducitur, unum aßignauit proprium, & non plura, erit ſecũdum hoc bene poſitum huiuſmodi proprium.

Inquit, ſi quis plura aſsignauit propria eiuſdem non determinans quòd plura aſsignauit, peccat, ideo etiam deſtruetur. nam vt in diffinitionibus oportet non plura accipere præter rationem ſignificantem ſubſtantiam, vt homo eſt aĩal rationale mortale mentis capax & ſciæ, latiungue, recto inceſſu proceſsiuum, ſic neque in propriis oportet plura propria aſsignari præter vnum nomen ſignifi-

ſans proprium, vel orationem facientem proprium, ceu ſi quis diceret ignis proprium eſſe tenuiſsimum & leuiſsimum. Vnum.n.duorum vel tenuiſsimum, vel leuiſsimum ſuperfluum & inutile eſt. Vel rurſus qui dicit aqua eſt corpus humidum alieno termino bene terminabile, vnũ proprium aſsignauit corpus humidum, & alterum alieno termino bene terminabile. nam aqua in proprio loco indeterminata eſt & diffunditur, ſed in alieno loco circũſcribitur vt in ciatho, vel aliquo alio. nam qui aſsignat plura videtur ignorare quòd plura aſsignauit, ſi autem aſsignauerit proprium eſſe humidi duci in omnem figuram bene faciebat aſsignationem proprij. nam ſi inũceretur in rotundo, rotundum fieret etiam ipſum, ſimiliter etiam ſi in aliam figuram qualecunq; poneretur.

Deinde deſtruẽti quidem, ſi eodem uſus eſt, cuius proprium aſsignauit, aut aliquo eorum, quæ ſunt illius. Non enim erit bene poſitum proprium. Nam diſcẽdi gratia aſsignatur propriũ, idem autem eidem ſimiliter ignotum eſt, id autem quod aliquid eorum eſt, quæ ſunt eius, poſterius eſt. Non igitur eſt notius. Quare non fit, ut per hec quiſpiam magis quippiam diſcat, ut quia qui dixit animalis proprium, ſubſtantiam, cuius ſpecies eſt homo, aliquo uſus eſt eorum, quæ ſunt animalis, nõ erit bene poſitum proprium. Conſtruenti autem ſi neque eodem, neque eorum, quæ ſunt ipſius aliquo, utitur. Erit enim bene ſecundum hoc proprium poſitum. Vt quia qui poſuit animalis proprium, ex anima & corpore compoſitum eſſe, neque eodem, neque eorum, quæ ſunt ipſius aliquo utitur, erit utique bene ſecundum hoc aſsignatum animalis proprium.

Inquit, rurſus deſtruentem oportet conſiderare ſi eodem vtitur ſubiecto, cuius eſt aſsignatum proprium, vt hominis proprium mentis & ſcientiæ capax, ſi autem aliquis aſsignauerit hominis propriũ eſſe animal rationale ipſum ſubiectum accepit in proprio & eſt ipſum ignotũ, & quæſitum ſimiliter ſubiecto, ſed proprium nõ debet ignotum eſſe. Nam gratia cognitionis ſubiecti ſumptum eſt, ſimiliter & ſi ſumeretur aliquid poſterius his quæ ſunt ſubiecti, .i. poſterius genitum velut proprium eius non bene aſsignatum eſt proprium. nam poſteriora à primis perſuadentur vt credantur, non tñ prima à poſterioribus, ſi ergo acceperimus aliquid ſubiecto poſterius, vt propriũ eius non erit notius ſic proprium. Non.n.ſi fieret nobis ſubiectum per hoc proprium notum. nam qui dicit proprium aĩalis ſubſtantiam, cuius ſpecies homo eſt, peccauit accipiendo aliquid animalis. nam pars animalis eſt homo & poſterius genitus eo. Si aũt neq; ipſo ſubiecto vtitur in proprio, neque nulla parte eiuſdem ſubiecti bene aſsignaretur proprium, vt ſiquis aſsignaret propriũ animalis eſſe hoc conſtare anima & corpore, bene aſsignaretur. Sed eſt inſtãtia huius. nam anima & corpus aliquid aĩalis vtrũq; eſt, quare non erit bene aſsignatum proprium. Soluitur inſtãtia ſic, quia et ſi ſunt partes animalis anima et corpus, tñ non ſunt poſterius genita ipſo animali, ſed ſimul, neq;.n. poteſt intelligi animal niſi vna intelligamus animam & corpus, eodem quoque modo & in reliquis. nam quæ non efficiunt proprium notum ad deſtructionem eius ſumendum eſt. Item efficientia ad conſtructionem, nã ſi accepta in proprio efficiũt proprium notius re cuius eſt proprium bene aſsignatum eſt proprium, ſi autem non faciunt proprium notius non bene aſsignatum eſt.

Eodem autem modo, & in aliis conſiderandum eſt, quæ non faciunt, uel faciunt notius, deſtruenti quidem, ſi aliquo uſus eſt, aut oppoſito, aut omnino ſimul natura, aut poſteriore aliquo. Non enim erit bene poſitum proprium. Nam oppoſitũ ſimul natura, quòd autem ſimul natura, & poſterius, non eſt notius. Vt quia qui dixit boni proprium, quòd malo maxime opponitur, oppoſito eſt uſus boni, non erit profecto bene aſsignatum boni proprium.

Inquit, ſi aliquo oppoſito proprio aliquis vteretur in aſsignationem proprij non bene facit aſsignationem proprij. nam oppoſita ſimul ſunt natura. Quæ vero ſunt ſimul natura, vel poſteriora non faciunt ſubiectum notius, ob id proprium aſsignatum alicuius oportet eſſe natura prius & notius, vt etiam ſubiectum efficiat notum, ceu qui ponit proprium boni contrarium malo oppoſitum accepit in aſsignationem proprij & ob id peccat. Nam oportebat idem accipere prius natura & notius in aſsignationẽ proprij. Similiter & ſi acciperet proprium poſterius natura exiſtens ſubiecto, vt ſi quis diceret hominis proprium mentem & ſcientiam ſuſcipere, vel in ſenectute caneſcere nam hæc ſunr homine poſteriora, ſimul autem natura non ſolum oppoſita ſunt ſecundum contrariorum oppoſitionem, ſed etiam ſecundum oppoſirionem eorum ad aliquid. Nam in oppoſitione contradictoria & ea ſecundum habitum & priuationem, aliud primum, & aliud ſecundum eſt. Nam affirmatio eſt prior negatione, & habitus priuatione. Quæreret autem aliquis in his quæ ſunt ad aliquid, an per oppoſita in his diffinitionis aſsignatio etiam proprij fit. nam his eſſe idem eſt hoic ad aliquid aliquo modo ſe habere. Vel adhibenda eſt mens his hic veluti dictis probabilibus, bene autem adiecit, aut omnino ſimul natura, quia etiam ea ex eodem genere contradiuiſa ſimul natura ſunt.

Conſtruenti autem, ſi nullo uſus eſt, neque oppoſito, neque omnino ſimul natura, neque poſteriore. Erit enim ſecundum hoc bene aſsignatum proprium. Vt quia qui poſuit diſciplinæ proprium, opinionem maxime facientem fidem, nullo uſus eſt, neq; oppoſito, neq; omnino ſimul natura, neq; poſteriore, erit ſecundum hoc bene poſitum diſciplinæ proprium.

Vnde ſumenda ſunt propria ſi non ex his quæ ſimul natura, neq; ex poſterioribus, neq; ex prioribus, vt non fiat ex poſterioribus non cognitione, ſed re diffinitio.

Deinde deſtruenti quidem, ſi non quod ſemper ſequitur, proprium aſsignauit, ſed id, q̃ fit quandoq; non proprium. non.n. erit bene dictum proprium. Nam neque in quo comprehendimus ineſſe ipſum, de hoc & nomen ex neceſsitate uerificatur, neque in quo comprehenditur non ineſſe, de hoc ex neceſsitate non dicetur nomen. Quare non erit bene poſitum proprium.

Seiunxit proprium ad aliud dictum & quando, ab ipſo proprie proprio hic per ſe, videlicet & ipſo ſemper, de quibus etiam locos aſsignauit, ſcilicet de aſsignato proprio bene & non bene. Talis igitur eſt & quem nunc exponit, ſi aſsignatum dicendo proprium non ſemper ſequeretur rem, cuius aſsignatum eſt proprium, ſed aliquando quidem ineſt, & aliquando non. Nam tale accidens eſt & non proprium, verum pro hoc dicere ꝙ ſit aliquando nõ inexiſtens dixit ꝙ eſt quandoq; non proprium. nam tale neq; quando ineſt propriũ eſt, quia non conuertitur cum eo cuius eſt proprium, neq; enim cui ineſt aſſumitur ſic aſſignatum proprium de hoc & nomen ex neceſsitate verificatur de re, cuius eſt aſsignatum vt proprium, quia & aliis ineſt, neque cui non aſſumitur ineſſe de hoc ex neceſsitate non dicetur nomen rei. nam contingit cui non ineſt eidem ineſſe, ſed in propriis in quibus proprium alicuius vere & nomen omnino, et in quibus non ſic ineſt proprium, neq; nomen rei cuius eſt proprium, & merito, ſiquidem proprium ſoli illi ineſt cuius eſt proprium. Addit dictis qđ ſi tale eſt aſsignatum proprium, vt aliquando inſit rei, & aliquando non, neque quando aſsignatum alicui manifeſtum erit, ſi tunc ineſt ei, ſiquidem tale eſt, vt aliquando

do relinquat ipſum & ſeparetur ab eodem, & aliquando inſit eidem, quare non manifeſtū eſt, neq; euidens, ſi contingit idem & non ineſſe aliquando, illud autem quòd nō ineſt alicui quando non ineſt, tunc dici ipſum proprium abſurdiſsimum eſt. nam aliquando proprium, ipſe poſt additionem huius (quandoque) dicit (ſimpliciter autem non.) Hic autem locus & ſequentes nō ſolum, ſunt oſtenſiui quomodo accipiatur bene et non bene proprium, ſed etiam huius ſi proprium eſt, vel non.

Inſuper autem ad hæc, neq; quando quiſquam aßignauerit proprium, erit manifeſtum ſi ineſt: ſiquidem tale eſt, ut quod ipſum relinquere poßit. Non igitur erit clarum eſſe proprium. Vt quia qui poſuit animalis proprium moueri quandoque, & ſtare, tale aßignauit proprium, quòd eſt quandoque non proprium, nequaquam erit bene poſitum proprium. Aſtruenti uero, ſi quod ex neceßitate ſemper eſt, proprium aßignauit. Erit enim bene poſitum ſecundum hoc proprium: Vt quia qui poſuit uirtutis proprium, q. habentem facit ſtudioſum, q. ſemper ſequitur, proprium aßignauit, erit utiq; ſecundum hoc bene aßignatum uirtutis proprium.

Inquit, inſuper ad hæc neque quando forte aliquis aſſignauit Socrati proprium eſſe moueri, planum erit quòd ineſt Socrati ambulare, non ſolum enim non eſt propriū, ſed etiam quæritur ſi Socrati vniuerſaliter ineſt, ſi quidem tale aſsignauit proprium, vt relinquere poſsit, proinde quòd contingit, & non ineſſe. Nam immanifeſtum eſt ſi Socrates ambulat, non igitur planum erit & notum proprium, quòd quidem fit, & non proprium aliquando animalis. nam contingit aliquando & ſtare, hic autem locus eſt ab exiſtentia.

Deinde deſtruenti quidem, ſi quod eſt nunc proprium aßignans, non determinauerit quoniam nunc proprium aßignat, non enim erit bene poſitum proprium. Primum quidem, quia quod præter conſuetudinem fit omne, ſemper determinatione indiget. Solent aũt ut plurimum omnes, q. ſemper ſequitur, proprium aßignare. Secundo autem, quia immanifeſtus eſt, qui nō determinauerit, ſi qđ nunc eſt proprium, uoluerit ponere. Non igitur danda eſt increpationis occaſio. Vt quia qui poſuit alicuius hominis proprium, ſedere cum aliquo homine q. nunc proprium eſt, poſuit, non bene proprium aßignabit, ſi non determinans dixerit, quoniam nunc. Conſtruenti aũt ſi nunc proprium aßignans, determinando poſuit, quoniā nunc proprium poſuerit. Erit.n. bene poſitum ſecundum hoc proprium. Vt quia qui dixit cuiuſdam hominis proprium ambulare nũc alicubi diſtinguens poſuit hoc, bene erit poſitum proprium.

Inquit, deinde conſiderandum eſt deſtruenti ſi aſsignatum proprium non ſemper eſt proprium, ſed nunc velut Socrati ſedere non ſemper eſt proprium, ſed nunc quādo ſedet, ſi ergo hoc aſsignans non determinaret & manifeſtum fuit, vt nunc proprium hoc dicit nō bene aſsignauit. Nam ſi adiecit illud (nunc) ſed abſolute dixit, videtur opinando hoc ſemper eſſe proprium Socratis. nam conſueuimus ea quæ ſemper inſunt aſsignare propria. Si autem præter conſuetudinem non ſemper aſsignauit ineſſe propriū, ſed proprium vt nunc oportet tandem ipſum determinare & addere hoc (nunc) vt manifeſtum efficiat, quando proprium aſsignauit ob id dedit hic occaſionem diſputāti increpare & accuſare ipſum. at oportet animaduertere ne occaſiones det increpationis.

Deinde deſtruenti, quidem ſi tale aß gnauit proprium, qđ manifeſtum non eſt aliter ineſſe, q̃ ſenſu. Non enim erit bene poſitum proprium. Nam omne ſenſibile extra ſenſum factum, immanifeſtum fit. Latens enim eſt, ſi adhuc ineſt, eo quia ſenſu ſolum cognoſcitur. Erit autem uerum hoc in his, quæ non ex neceßitate ſemper conſequuntur: Vt quia qui poſuit ſolis proprium, aſtrum, quòd fertur ſuper terram lucidißimum, tali uſus eſt in proprio (ſuper terram inquam ferri) quòd ſenſu cognoſcitur, non erit utique bene ſolis aßignatum proprium. Immanifeſtum enim erit, cum accidet ſol, ſi adhuc feratur ſuper terram, eo quia nos tunc deſerimus ſenſum. Conſtruenti uero ſi tale aßignauit proprium, quòd non ſenſu eſt manifeſtum, aut cum ſit ſenſibile, ex neceßitate ineſſe manifeſtum eſt. Erit enim ſecundum hoc bene poſitum proprium. Vt quia qui poſuit ſuperficiei proprium, quòd primum coloratum eſt, ſenſibili quidem aliquo uſus eſt (coloratum eſſe inquam) tali quidem, quod manifeſtum eſt ineſſe ſemper, erit ſecundum hoc bene aßignatum ſuperficiei proprium.

Et rurſus inquit, deſtruentem oportere, ſi tale aſsignaretur proprium, ceu ſenſibile, non eſt aliter manifeſtum eſſe, vel per ſenſum nō bene aſsignaretur. Nam omne ſenſibile vſquequo ſenſum ſerit ſuſcipit eius ſenſus, ſed quando extra ſenſum fieret, immanifeſtum fit, ſi ergo extra ſenſum fieret ſubiectum immanifeſtum, ſi adhuc ineſt proprium, quia ſolum ſenſu cognoſcitur, vt ſi quis aſsignaret ſolis proprium eſſe, vt ſit aſtrum diem illuminans. Hoc autem non ex neceſsitate ſequitur ſolem, quare non erit bene aſsignatum proprium ſecundum hoc. nam immanifeſtum erit tale proprium reuoluti ſolis & lati ſub terra. nam minime tunc eſt illuminans, quia ſenſus noſter non percipit ſolem ſub terra ferri. Nam quando ſupra verticem hominum ferretur horum ſenſus perciperet, non bene igitur (inquit) aſsignari, & quæcunq; alia talia aſsignant quę aliter cognoſci non poſſunt ſi ineſt rei quam per ſenſum. Cauſa autem quòd ſenſibilia extra ſenſum facta immanifeſta ſint, ſiue inſunt, ſiue non, ſi autem erit proprium qđ ſemper ineſt rei cuius eſt proprium, hoc autem ſenſui ſolum notum quod ineſt rei cuius proprium eſſe aſsignaretur immanifeſtum, ſiue ſemper ineſt rei, ſiue non, ſed hoc abſurdum, ſit autem hoc in quis quæ non ſemper poſsibile eſt ſentire. nam hoc ſolo ſenſu cognoſcitur, & in his conſequentibus non ex neceſsitate ſemper in quibus immanifeſtum & dubium eſt, ſi ex neceſsitate ſemper ſequitur rē. Nam ſi fuerit notum ex neceſsitate ipſum ſequi rem ſenſibile & aſsignatum non deſtruetur. Cæterum (inquit) conſtruitur ſi tale aſsignauit proprium cōſiderare quòd non ſenſui planum eſt, vel quod non eſt ſenſile, vt hoc mentis & ſcientiæ capax homini, vel riſibile, vel quod ſenſile exiſtens, ex neceſsitate autem ineſſe planum eſt quòd tale aſsignaretur, ceu ſi etiam ſenſus hoc percipit, ſed ex neceſsitate ſequitur ſubiectum, ceu qui ponit proprium ſuperficiei quod primo coloratum eſt ſenſibili quodam vſus eſt proprio, ſuperficies.i. colorari. Tale autem eſt proprium quo vſus eſt, quia planum eſt ſemper ineſſe ſuperficiei, & quod ex neceſsitate ſenſus percipit. Primum autem dicitur ſuperficies colorari, quia ſuperficies cum ſit in omni corpore primum ſenſus percipit ipſam, & per ſuperficiem dicitur videri corpus.

Deinde deſtruenti quidem, ſi terminum ut proprium aßignauit. Non enim erit bene poſitum proprium. nam non oportet indicare quod quid eſt eſſe, proprium. Vt quia qui dixit hominis proprium, animal greßibile bipes, quod quid eſt eſſe ſignificans aßignauit, hominis proprium, non utiq; erit hoc hominis proprium bene aßignatum. Conſtruenti autem, ſi quod conuerſim quidem prædicatur, aßignauit proprium, nō autem quod quid eſt eſſe indicans. Erit enim ſecundum hoc bene aßignatum proprium, ut quia qui poſuit hoc proprium animal manſuetum natura, q. conuerſim quidem prædicatur aßignauit

proprium, nõ quod quid eſt eſſe quidem indicans, erit ſecundum hoc bene aſsignatum proprium hominis.

Rurſus ſi aſsignata eſſet diffinitio pro proprio deſtruetur tale proprium, perinde ac non bene aſsignatum ſit. Non.n.oportet proprium indicare qđ quid erat eſſe, videlicet ſubſtantiam rei, ſed eſſe oportet ſubſtantiale, ceu ſi aſsignaretur proprium ideę eſſe hoc, vt ſit cauſa opificiorum & eorum quæ ſunt in motu, & ſcientiæ proprium eſt eſſe abiectionem ignorãtiæ. Nam ſcientia cognitio eſt, & adhuc hominis animal pedeſtre bipes. nã in his oĩbus tolleretur aſsignatum proprium quòd non bene aſsignatum eſt. Non.n.ſunt hæc propria, ſed diffinitionis quod quid erat eſſe & ſubſtantiam ſignificantes. nã diffinitiones ſubſtantiales & propria debent eſſe ſubſtannialia, ſi autem aſsignaretur proprium illud ꝙ viciſsim ſubiectum & prædicatum ſit atq; conuertitur cum ſubiecto, non ſignificans vero ſubſtantiam, bene aſsignatum eſt.

Deinde deſtruenti quidem, ſi non in qđ quid eſt ponens, aſsignauit proprium, oportet enim in propriis, quemadmodum in terminis, primo aſsignari genus, deinde ſic iam addere reliqua, & ſeparare. Quare quod nõ hoc modo poſitum eſt proprium, non erit bene aſsignatum. Vt quis qui dixit animalis propriũ, animam habere, non poſuit in qđ quid eſt animal, non erit bene poſitum animalis proprium: conſtruenti uero ſi quis in qđ quid eſt ponens eius, cuius propriũ aſsignauit, reliqua adiungit. Erit enim ſecundum hoc bene aſsignatum proprium. Vt quia qui poſuit hominis proprium, animal diſciplinæ ſuſceptibile, in quod quid eſt ponens, aſsignauit proprium, erit ſecundum hoc bene poſitum proprium hominis. Vtrum igitur bene, an non bene aſsignetur proprium, per hæc inſpiciendum.

Vt in diffinitione accipimus genus, ſic etiam quando proprium alicuius aſsignamus, debemus ſubiectũ ponere & reducere in quod quid eſt, videlicet in genus, & accipere quidem primum genus, & ſic rurſus reliqua proprij adaptare & ſeparare ab aliis. Nam debemus in proprio talia accipere poſt genus potentia ſeparare ſubiectum ab omnibus aliis, quare qđ nõ ſic ſe habet proprium in quo profecto non aſſumptum eſt genus non bene aſsignatũ eſſet. Nam qui ponit proprium aĩalis habere animam, non reduxit aĩal in genus ipſius. Nam ſic debuit dicere ſubiectũ animatum aptum natum eſſe. Si ergo proprium aſsignans primum ponens & reducens ſubiectum in quid eſt, videlicet in genus ipſius, et poſt hæc copulauit generi propriũ, vel propria bene aſsignauit vt aſsignans proprium hominis animal ſcię capax eſſe: ſi autem non ſic fecerit, planum ꝙ non bene aſsignauit proprium.

Vtrum uero proprium eſt omnino, q̃ dictum eſt, an non proprium, ex his conſiderandum. Nã ſimpliciter conſtruentes proprium, quoniam bene poſitum eſt, loci idem erunt his, qui proprium omnino faciunt. In illis igitur dicentur.

Loci probãtes quòd pulchre aſsignatum ſit proprium iam aſsignati ſunt, vt nõ accipere æquiuocas voces, ipſum conuerti proprium aſsignatum cum ſubiecto, & aſsignari per notiora ſubiecto. Simul autem his & deſtruentes quæ non ſic ſunt aſsignata propria, videlicet ſi per æquiuocas voces proferuntur, ac non conuertuntur cum ſubiectis, vel non per notiora ſubiecto aſsignantur & quęcunq; alia prædicti loci continent, nunc autem proponit dicere de ipſo ſimpliciter & proprie bene, nõ.n.omne ꝙ ab his alienatur, & non habet æquiuocas voces, vel aliquid dictorũ & proprium dicendum eſt ex neceſsitate. Inquit autem locos eos ſimpliciter, videlicet proprie oſtendentes ꝙ proprium huius alicuius ſubiecti bene aſsignatum eſt, & eoſdem inquit eſſe in his qui probant vniuerſaliter qđ proprium eſt aſsignatum.i.quos dixit. in illis igitur, videlicet dicendis oſtendetur hoc ita ſe habere. Nam proprium alicuius aſsignatur, quando ſimpliciter & bene & ſine peccato aſsignaretur, vt bene oſtendi nihil plus eſt q̃ oſtendi. Similiter & bene agere prudenter quàm prudenter agere, ſic etiam bene aſsignatum proprium nihil plus habet quã proprium, ideo in his qui bene peccat, peccat etiam re. In illis igitur dicetur pro hoc in illis ſimiliter dicetur, nam ſimul ambo oſtendet.

Primum ergo, deſtruenti quidem inſpiciendum ad unumquodque eorum, cuius proprium aſsignauit. Vt ſi nulli ineſt, aut ſi non de hoc uerificatur, aut ſi non eſt propriũ, cuiuſq; eorum ſecundum illud, cuius proprium aſsignauit. Non enim erit proprium, quòd poſitum eſt eſſe proprium. Vt quia de geometra non uerificatur indeceptibilem eſſe ab oratione. nam decipitur geometra cum pſeudographiam facit, non erit hoc ſcientis proprium non decipi ab oratione. Conſtruenti aũt, ſi de omni uerificatur, & qua de hoc uerificatur. Erit.n.proprium, q̃ poſitum eſt eſſe proprium. ut quia animal diſciplinæ ſuſceptiuũ de omni homine uerificatur, & qua homo erit hominis proprium aĩal diſciplinæ ſuſceptiuum. Eſt autem locus dic deſtruenti quidem, ſi non de quo nomen, & oratio uerificatur, et ſi non de quo oratio, & nomen uerificatur. Conſtruenti aũt, ſi de quo nomen, & oratio, & ſi de quo oratio, & nomen prædicatur. Deinde deſtruenti quidem, ſi non de quo oratio, & nomen uerificatur, & ſi non de quo nomen, & oratio uerificatur. Non enim erit proprium, quòd poſitum eſt, proprium. Vt quia animal quidem diſciplinæ ſuſceptiuum uerificatur de Deo, homo autem non prædicatur, non erit hominis proprium, animal diſciplinæ ſuſceptiuum. Conſtruenti autem, ſi de quo oratio, & nomen prædicatur, & ſi de quo nomen, & oratio prædicatur. Erit enim proprium, q̃ poſitum eſt proprium, ut quia de quo animã habere, uerificatur animal, & de quo animal, animam habere, erit animam habere animalis proprium.

Primum locum aſsignat deſtructiuum huius aſsignatũ alicuius proprium non eſſe proprium eiuſdem, qui percipitur inſpectione exemplorum, quorum proprium aſsignatur. nam ſi aſsignatum proprium alicuius nulli ipſorũ videretur ineſſe, ſiue inſit omni nõ tamen quatenus illi cui ſoli non ineſt, ſiue non omnibus ineſt ſub ipſo cuius aſsignatur proprium non eſt propriũ. Nam ſi alicui ipſorum ſub ipſo, cuius proprium aſsignatur nõ inſit proprium, vel inexiſtens non inſit, quatenus eſt in illo cuius proprium aſsignatur, non eſt proprium, ſed ſolum primi exemplum adiecit, quòd non eſt proprium nulli ineſſe, cuius propriũ aſsignatur, vt ſi quis (inquit) diceret proprium eſſe geometræ indeceptibilem eſſe ab oratione. nam nulli geometræ indeceptibile ineſt. Illud autem ſi non ſecundum hoc verificatur pro hoc ſi nõ ſoli ipſi ineſt, ſed etiam aliis ſpẽbus. Nam cõtingit aſsignatum proprium alicuius omni ineſſe ſpeciei illi, cuius aſsignatum eſt proprium, non tamen illi ſoli ineſſe, ſed etiam aliis ceu ſi quis hominis proprium aſsignauerit inceſsiuum. nã omni homini ineſt inceſsiuum progreſsiuumq;, non tamen ſoli. Etenim & alia animalia incedentia & progreſsiua ſunt. Illud autem, vel ſi non eſt proprium vniuſcuiuſque ipſorum ſecundum illud cuius proprium aſsignauit pro hoc ſi non eſt proprium per ſe, vt ſi quis aſsignaret hominis proprium, hoc eſſe ſubſtantiam animam ſenſitiuam. nam hoc proprium homo non quatenus homo habet, ſed quatenus animal, ſed propriũ per ſe, videlicet quatenus illud eſt, debet eſſe, aſsignatur, tamen geometræ indeceptibile nõ ineſt, quia decipitur geometra à deſcribente falſum, qñ ipſe oſtenderet duo latera trianguli maiora eſſe vno, & aliquando vnum eſſe maio-

rem reliquis. Ceterum inquit conſtruentem oportet conſiderare ſi verificatur de omni, & ſm hoc verificatur, videlicet quatenus ſubiectum ꝙ æquale eſt ſoli ineſſe. nã aliud ſi non de quo nomen & oratio verificatur, diceretur de nullo eorum, vel non omni inexiſtentium, & aliud ſi non de quo oratio & nomen de his quæ in plus dicuntur. Nam ratio fit ſi cũ genere erit proprium aſsignatum, igitur conſtruentem & oſtendentem bene aſsignari propriũ. oportet etiam ſm ambo conſiderare, videlicet, & ſi de quo õro & nomen prædicatur, & ſi de quo nomen & oratio verificatur. Eſt autem apertius dicere ſi non de quo nomen prędicatur, & oratio verificatur tale, vt ſi quis aſsignaret hominis proprium muſicum eſſe, deſtruetur vt non bene aſsignatum. Nam prædicatur de Socrate hoc nomen homo, ſed oratio proprij, videlicet muſicum eſſe, nõ verificatur. Non.n. erat Socrates muſicus, illud autem (ſi nõ de quo & nomen verificatur) ceu ſi quis hominis proprium hoc ſubſtãtia animata ſenſitiua aſsignaret, oratio videlicet ſubſtantia animata ſenſitiua verificatur de boue & equo, ſed homo nullo pacto, & ſic deſtruetur non bene aſsignatum proprium. Conſtruet autem ſi de quo nomen prædicatur, & oratio verificatur, ceu ſi quis aſsignaret hominis proprium eſſe ſcientiæ capacem. Nã de Socrate homo prædicatur, & oratio verificatur, videlicet mentis & ſcĩæ capax, & quia in hoc cõuertitur nomen cum oratione, & oratio cum nomine ob id etiã hoc adiecit, videlicet (& ſi de quo oratio & nomen prædicatur.)

Deinde deſtruenti quidem, ſi ſubiectum proprium aſsignauit eius, ꝙ in ſubiecto eſſe dicitur. Non enim proprium quòd poſitum eſt eſſe proprium. Vt quia qui poſuit proprium ſubtiliſsimi corporis ignem, ſubiectum aſsignauit prædicati proprium, non erit ignis corporis ſubtiliſsimi proprium. Propter hoc uero non erit ſubiectum eius quod in ſubiecto eſſe dicitur, proprium, quoniam idem eſſet plurium, & differentium ſpecie proprium. Eidem enim plura quædam diſcrepantia ſpecie inſunt, de ſolo dicta, quorum erit omnium proprium, quod ſubiectum eſt, ſi quis hunc in modum ponat proprium. Conſtruenti uero, ſi quod in ſubiecto eſt, aſsignauit proprium ſubiecti. Erit enim proprium, quòd poſitum eſt non eſſe proprium, ſi quidem de ſolo prædicatur (ut dictum eſt) proprium. ut quia qui dixit terræ proprium, corpus grauiſsimum, ſpeciei ſubiecti aſsignauit proprium, quòd de ſola dicitur re, et ut proprium prædicatur, erit terræ proprium recte poſitum.

Non oportet (inquit) ſubiectum proprium aſsignari eius quòd eſt in ſubiecto. nam proprium oportet vt ſit in altero & non alterum in ipſo, quia idem proprium eſt de pluribus & differentibus numero. Nam ſi quis diceret ignem eſſe proprium corporis tenuiſsimi ſubtiliſsimiq́;, cur nõ etiam leuiſsimi, calidiſsimi, combuſtiſsimi, & omnium ſimpliciter ſic inexiſtentium eidem, & ſic erit de pluribus & differentibus ſpecie idem proprium? At oportet vt differentium ſpecie ſint differentia propria. ſi quis igitur ignem omnium horum proprium poneret non bene aſsignaret proprium. Si autem aliquis ſubiecti proprium poneret in ſubiecto, & eſt tale proprium ſoli ipſi ſubiecto inexiſtens, bene aſsignaret proprium, ceu ſi quis corpus grauiſsimum ſpeciei aſsignauit ſubiecti, videlicet terræ bene aſsignauit proprium, quia etiam de ſola terra dicitur & conuertitur cum ea. Nam hoc indicaret & vt proprium prædicatur, ſi ergo dicente aliquo non eſſe hoc proprium terræ bene conſtruet ſm huius loci aſsignationem.

Deinde deſtruenti quidem, ſi ſecundum participationem aſſignauit proprium. Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium. Nam quod ſecundum participationem ineſt, in quod quid erat eſſe conducit. Erit autem huiuſmodi differentia quædam de aliqua ſpecie dicta. Vt quia qui dixit hominis proprium, greßibile bipes, ſecundum participationem aßignauit proprium, non erit utique proprium hominis greßibile bipes. Conſtruenti autem, ſi non ſecundum participationem aßignauit proprium, neq; quod quid erat eſſe indicans conuerſim prædicata re. Erit enim proprium, quòd poſitum eſt eſſe proprium. Vt quia qui poſuit animalis proprium, quod natum eſt ſentire, neque ſecundum participationem aßignauit proprium, neque quod quid erat eſſe indicans, conuerſim re prædicata, erit utq; quòd ſentire natum eſt, animalis proprium.

Rurſus ſi quis aſsignabit vt proprium ſm participationem adueniens alicui, quia tale differentia eſt ſubſtantialiter inexiſtens ſubiecto, & confert ad eſſe & ad diffinitionem ſignificantem ſubſtantiam ſubiecti, non erit propriũ ſic aſsignatum, ſed differentia ſubſtantialis. Nam ſi & ſubſtantialis differentia vni ſoli ſpeciei ineſt, ſed quia confert ad rationem eius eſſe, non erit differentia proprium, ſi ergo aliquis hominis proprium aſsignauit pedeſtre bipes, quia ſubſtantiã hominis hoc indicat, non eſt hominis hoc proprium, ſi autem aſsignauit proprium non ſm participationem, & non ſubſtantialiter alicui inexiſtens bene aſsignauit. nam tale non qd' quid erat eſſe, & ſubſtantiam indicat, ſed etiam viciſsim ſubiicitur & prædicatur, atq; conuertitur cum ſubiecto, vt ſi quis diceret proprium animalis ſentire aptum natum. Si ergo ponitur hoc propriũ eſſe animalis, quia non ſecundum participationem ineſt, videlicet quia non eſt differentia ſubſtantialis animalis, neque ſubſtantiam eius indicat. Etenim viciſsim ſubiicitur & prędicatur ac conuertitur cum ipſo, quia ſi aliquid aĩal, etiam ſenſitiuum eſt, & ſi ſenſitiuum etiam animal, erit reliquum bene aſsignatum genus.

Deinde deſtruenti quidem, ſi non contingit ſimul ineſſe proprium, ſed uel poſterius, uel prius quam nomen, cuius eſt. Non enim erit proprium quod poſitum eſt eſſe proprium, aut nunq̃, aut non ſemper. Vt quoniam contingit alicui prius fore, & poſterius ambulare per forum, q̃ quod homo, non erit ambulare per forum hominis proprium, aut nunquam, aut non ſemper. Conſtruenti autem, ſi ſimul ex neceßitate ſemper ineſt, cum neque terminus, neque differentia ſit. Erit enim proprium, quod poſitum eſt forſitan non eſſe proprium, ut quia animal diſciplinæ ſuſceptiuum ſimul ex neceßitate ſemper eſt, & id, quod eſt homo, cum neq; differentia ſit, nec terminus, erit animal diſciplinæ ſuſceptiuum hominis proprium.

Nõ proprium proprij prius, vel poſterius eſſe ſubiecto oportet, ſed ſimul ex neceſsitate ineſt & ſemper. nam proprium neque diffinitio eſt, neque differentia, quæ ſunt natura priora ſubiecto, ſed ſimul ineſt ei, cuius eſt proprium & ſemper. Si ergo aſsignatum proprium alicuius nõ ſimul fuerit ipſi, ſed vel prius antequam res ſit, ineſt, vel poſterius iam illo exiſtente. & ſi nomen verificatur, & de ipſo non eſt proprium aſsignatum, vt ſi quis poneret hominis proprium ambulare in ſoro. Nam primum eſt eſſe hominem, deinde ambulare in ſoro, propter hoc igitur non eſſe proprium hominis ambulare per ſorum, quia non ſtatim cum eſt homo de ipſo verificatur ipſum ambulare per forum, ſed neque animatum eſſe, quia erat animatum, & in ventre adhuc exiſtens, quando nondum erat homo, vel igitur tale, neque aliquando erit hominis. Nam contingit & alicui fieri, ceu equo, vel boui, vel ſi fieret aliquãdo proprium, ſed non erit ſemper proprium, ideo non bene aſsignatum eſt hominis proprium, ſcilicet ambulare in ſoro. nam proprie proprium & ſoli debet ineſſe, cuius eſt pro-

prium & ſemper, quia autem & differẽtia & diffinitio ſoli inſunt, & ſemper ſubiecto ob id addit huic ſimul ex neceſſitate ſemper ineſſe dictum proprium, ꝙ non ſit differentia, nec diffinitio. Nam hæc non ſunt propria (vt dictũ eſt) ſic igitur aſsignatum proprium, quare neque prius debet eſſe ſubiecto, neq; poſterius, ſed ſimul cum eo & ſemper, & neque differentia, neq; diffinitio eſſe, bene erit aſsignatum, & ſi quis poneret non eſſe tale proprium cõſtruetur per quæ aſsignat locus.

Deinde deſtruenti quidem, ſi eorundem quæ eadem ſunt, non eſt idem proprium. Non enim erit proprium, q. poſitum eſt eſſe proprium. Vt quia non eſt proprium proſequendi, apparere quibuſdam bonum, neq; eligendi erit utique proprium, apparere quibuſdam bonum. Idem. n. eſt proſequendum, & eligendum. Conſtruenti autem ſi eiuſdem quatenus idem eſt, idem eſt proprium. Erit enim proprium, quòd poſitum eſt non eſſe proprium. Vt quoniam hominis, qua homo eſt. dicitur proprium tripartitam animam habere, & uiri, quatenus uir eſt, erit utiq; proprium hominis tripartitam animam habere. Vtilis autem locus hic, & in accidente eſt. nam iiſdem in eo quòd eadem ſunt, eadem oportet ineſſe, uel non ineſſe.

Idem vel genere dicitur, vel ſpecie, vel numero, vel ſecundum proportionem, ſi ergo alicui generi proprium aſſignaretur, neceſſe eſt ipſum omnium ſpecierum quę ſunt ſub ipſo genere proprium eſſe. Si autem alicui ſpeciei omnium indiuiduorum ſub eadem ſpecie, ſi ergo non fuerit (inquit) alicuius ipſorum, vel ſm genus, vel ſm ſpeciem, de quo aſsignatum ſit proprium, non erit proprium aſsignatum proprium, ſed neq; ſi non fuerit eorum quæ ſunt idem numero, ceu proſequendum eſt idem numero cum eligibile. Si ergo aliquis aſsignaret proprium proſequendi videri aliquibus bonum, oſtenderetur autem non eſſe eligibilis proprium. Non. n. aliquibus apparens bonum eligibile, ſed talem ſuapte natura, non erit proſequendi proprium. Cæterum conſtruentẽ oportet ſi ipſius fuerit idem quatenus ſuperius diuiſimus ipſum eſt propriũ. Vtitur aũt exemplo in eiſdem numero, videlicet nomine ſolo differentibus, ſed ſignificato, videlicet ſubiecto eiſdem. Nam homo & vir ſunt idem ſubiecto, videlicet numero, ſecundum tamen nomen differunt, ſimiliter autem & in accidentibus ſi aliqua fuerint multiuoca quòd proprium habet ſm aliquid nominum nominatum idem debet habere, & ſecundum alterum talium nominum. nã eiſdem quatenus ſunt eadẽ, videlicet quatenus ſuperius diuiſimus eadem propria oportet eſſe, vel non ineſſe. nam ſi vni ineſt, & alteri inerit, ſi autem non vni, neq; alteri.

Deinde deſtruenti quidem, ſi eorum quæ ſunt eadem ſpecie, non idem ſemper ſpecie proprium eſt. Neque enim eius quod dictum eſt, erit proprium, quòd poſitum eſt eſſe proprium. Vt quia idem eſt ſpecie homo, & equus. Non ſemper autem equi eſt proprium ſtare à ſe, nec hominis erit proprium moueri à ſe. Idem enim eſt ſpecie moueri, & ſtare à ſe, quatenus utrique eorum, ut animal eſt, accidit. Conſtruenti uero, ſi eorum, quæ ſunt eadem ſpecie, idem ſemper ſpecie ſit proprium. Erit enim proprium, quòd poſitum eſt non eſſe proprium. Vt quia hominis eſt proprium eſſe greſsibile bipes, & auis erit proprium eſſe uolatile bipes. Vtrunque enim horum eſt idem ſpecie, quatenus illa quidem ſub eodem ſunt genere ſpecies, cum ſint ſub animali, hæc autem, ut generis differentiæ animalis. Hic autem locus falſus eſt, quando alterum quidem eorum, quæ dicuntur, uni alicui ſoli ſpeciei ineſt, alterum uero ineſt pluribus, quemadmodum greſsibile quadrupes.

Hic locus & occulte dictus eſt, & ſecundum aliquid falſus eſt, vt etiam ipſe dicit, & primo quidem, quoniam ſpeciem pro genere accepit quòd quidem in contextum adiecit explicationis cauſa, ſed locus cum ſit deſtructiuus talis eſt, eorũdem genere quę ſunt inter ſe ſpecie differentia, horum neceſſe etiam propria eadem generi eſſe. Nam ſi contradiuiſi contradiuiſum eſt propriũ, & contradiuiſum contradiuiſi, & ſi non illud, neq; hoc, vt ſi quis aſsignaret equi proprium eſſe ſtare à ſe deſtruetur nõ proprium eſſe. nam quia homo idem eſt equo ſm genus ſi equi propriũ eſt à ſeipſo ſtare, erit etiam hominis proprium à ſeipſo moueri. Nam idem genere ſunt ſtare & moueri, ſed nõ eſt hominis proprium moueri, neq; igitur equi proprius erit ſtare, ſed quatenus eſt hoc vtriq; animali accidere, tale erit, videlicet quatenus ipſum accidere, videlicet ſtare & moueri vtriq; ipſorum videlicet equo & homini, quatenus animali & ambobus ineſt, videlicet eius de generis exiſtentibus. Falſum autem inquit eſſe locum & non verum in omnibus quo ad conſtructionem, quando aliud vnum dictorum propriorum vni ſpeciei inſit, vt pedeſtre bipes homini, & alterum pluribus vt pedeſtre quadrupes. nam ſimile genere eſt pedeſtre bipes cũ pedeſtre quadrupede, ſed quia pedeſtre bipes vni ſpeciei ineſt homini, & pedeſtre quadrupes pluribus non poteſt conſtrui, tunc igitur erit locus vtilis ad conſtructionem, quando vtriq; ſpecierum eiuſdem genus vtrũq; propriorum ſimilium genere illi ſoli inerit & non pluribus.

Quoniam autem idem & diuerſum multipliciter dicitur, labor eſt ſophiſtice aſſumenti unius aſsignare, & ſolius alicuius proprium. Nam quod ineſt alicui, cui accidit aliquid, & accidenti inerit ſumpto cum eo, cui accidit. Vt quod ineſt homini, & albo homini inerit, ſi fuerit albus homo: & quod albo homini ineſt, inerit & homini. Calũniabitur autem aliquis multa propria, ſubiectum aliud quidem per ſe faciens, aliud autem cum accidente: Vt aliud quidem hominem eſſe dicens, aliud uero album hominem. Inſuper etiam diuerſum faciens habitum, & qđ ſecundum habitum dicitur. Nam quod habitui ineſt, & ei quod ſecundum habitum dicitur, inerit. Et quod ei (quod ſecundum habitum dicitur) ineſt, & habitui inerit. Vt quoniam ſciens ſecundum ſcientiam dicitur affici, non erit ſcientiæ proprium indiſſolubile à ratione. nam & ſciens erit indiſſolubilis à ratione. Conſtruenti autem, dicendum, quoniam non eſt diuerſum ſimpliciter id cui accidit, & accidens cum eo, cui accidit ſumptum. Sed aliud dicitur, eo quod diuerſum ſit ipſis eſſe. Non enim eſt idem homini, & eſſe homini, & albo homini, & eſſe albo homini. Præterea autem conſiderandũ eſt ad caſus dicenti, quoniam neq; ſciens eſt indiſſuaſibile à ratione, ſed indiſſuaſibilis à ratione, neq; ſcientia indiſſuaſibile, ſed indiſſuaſibilis à ratione. Nam ei qui omnino inſtant, omnino eſt aduerſandum.

Hic locum quẽdam aſsignat ſophiſticum quo vtentes ſophiſtę omne aſsignatum proprium alicuius conſtruunt, & oſtendere nituntur quòd huic ſoli ineſt, cuius aſsignaretur vt proprium. Aſsignat autem & hũc locum eius quidem inſtantia oportet vti contra nitentes oſtendere, ſed locus eſt talis vnde occaſionem argumenti accipiunt, qđ idem & diuerſum multipliciter dicuntur, etenim dicuntur genere, ſpecie, numero, & proportione, & idem numero, & ratione dicitur in multiuocis, vt veſtis & pallium. nam vnum ſunt ſubiecto & ratione, ſed idem ſubiecto, videlicet numero, non idem autem ratione ipſis diuerſiuocis inuenitur. Nam horum ſubiectis vnum & eidem eſt, tamen ratio nominum non eadem, vt in aſcenſu & deſcenſu ſe habet quando de vna ſcala etiam ambo nomina dicerentur. nam ſubiectum vnum eſt ipſa ſcala. Dicitur idem & ſubiectum cum accidente eſſe ſubiecto, vt albus homo cum homine. nã hæc ſic dicta non ſunt ſimpliciter ſunt eadem,

ſed

ſed ſubiecto, & ratione diuerſa. Nam diuerſa eſt hominis ratio, & diuerſa albi hominis ratio, q̈uis ſubiecto ſint ambo vnum, quia igitur idem & diuerſum multipliciter dicitur, difficile videtur de vno ſolo proprium aliqd' aſsignare. nam omne vt propriũ alicuius aſsignatum videtur non eſſe ſolum proprium de quo aſsignatum eſt. Ideo inquit inſtandum eſſe contra volentes conſtruere ſic proprium dicendo quòd nõ ſimpliciter ſunt eadem vel diuerſa, hoc .ſ. cui accidit, accidens cum hoc cui accidit, ſed ratione diuerſa, & ſubiecto eadem, quatenus & proprium aſsignatum eſt. Nam idem ſubiectum in homine & albo homine, tñ ratio ipſorum diuerſa. Inquit igitur qui aſsignat ipſum proprium in ambobus vnum ſubiectum in duo diuidit, ſed ſubiectum dicendo & aliud cum accidente. Similiter non ſi quis (inquit) proprium ſcientiæ aſsignaret indiſſuaſibile à ratione & ſcientis ſecundum ſciẽtiam. Nam eſt (inquit) non diuerſum ſubiecto dictum in habitibus, & id qd' dicitur in affectis ſecundum habitus. nam hæc caſu differunt, & non ſubiecto, ſed aperiendum adhuc magis nobis eſt hæc, quia inquit idem multipliciter dicitur, vt ſuperius diuiſimus inquit opus habent diſputantes ſophiſtice alicuius vnius aſsignare proprium vtentes boc idem eſſe accidens, & id cui accidit, & dicentes quod ineſt alicui cui accidit aliquid & accidens cum ſubiecto inerit, & explicat hoc per exemplum. Deinde inquit deſtruere talia propria per diuerſitatem poſſumus dicentes aliud eſſe ſubiectum ipſum per ſe ſine, videlicet accidente, & aliud vtrũq;, vt ſi dicat aliquis proprium eſſe hominis ſubſtantiam receptricem coloris diſgregatiui viſus. nam hoc proprium inerit & albo homini, deſtruens dicet, aliud quidem eſſe hoĩem, & aliud album hominem, & aliud habitum, ceu ſciẽtiam, & aliud ſecundum habitum, videlicet ſcientem, illud deinceps additum. nam ꝙ ineſt habitui & reliquæ dignitates ſunt vtentium in his identitate ſubiecti per ſe, & ſubiecti cum accidente. Deinde exemplum oſtendentis per diuerſitatem ſic aſsignatum proprium cõſtructiuum eſt. Nam oportet conſtruentes dicere ꝙ non eſt ſimpliciter, videlicet vniuerſaliter alterum ab homine, & alterum ab homine albo, ſed ſecũdum diffinitionem, & ipſum eſſe. nam quatenus ſubſtantia ambo, homo, & albus homo idem ſunt, ſed ſecundum diffinitionem differunt. Nam homo animal rationale mortale ſcientiæ capax & mentis, ſed albus homo eſt capax coloris diſgregatiui viſus. Item quòd neq; eadem eſt diffinitio ſcientiæ vt ſciẽtis, ſed ſcientia eſt indiſſuaſibilis, ſed aliter eſt ſciens. Differunt igitur diffinitiones ſecundum caſus. nam ad ſophiſtam ſecundum omnem modum inſtantem oportet repugnare & à caſibus, & à diuerſis in quibus poteſt.

Deinde deſtruenti quidem, ſi quod natura ineſt, uolens aßignare, hoc modo ponit ſecundum locutionem, ut quòd ſemper ineſt, ſignificet. Videbitur enim moueri quòd poſitum eſt, proprium eſſe. Vt quia qui dixit hominis proprium bipes, uult quidem quod natura ineſt, aßignare, ſignificat autem locutionem quod ſemper ineſt, non erit hominis proprium bipes. Non. n. omnis homo eſt duos pedes habens. Conſtruenti autem, ſi uult quòd natura ineſt proprium aßignare, & locutione hoc modo ſignificat. Non enim mouebitur ſecũdum hoc proprium, ut quia hominis proprium aßignauit animal diſciplinæ ſuſceptiuum, & uult, & dictione ſignificat id quod natura eſt proprium, non mouebitur ſecundum hoc, ut non ſit hominis proprium animal diſciplinæ ſuſceptiuum.

Natura quibuſdam ea ineſſe dicenda ſunt quorum ſubiecta quibus ſic dicuntur ineſſe ſuſceptiua ſunt ipſorum, non tamen ſemper ipſis, neq; ex neceſsitate actu adſunt, ſic natura homini ineſt ſcientia, Nam quia capax eſt eius dicitur natura ineſſe eidem ſcientia, non quia ſemper actu eſt ſciens, ſi ergo ſic quòd natura alicui ineſt vt proprium eius aſsignarit aliquis tanq̃ actu ipſi & ſemper preſens, hoc autem fieret non addito illo .ſ. natura, vel aliquid aliud qd' poteſt indicare rem illam cuius eſt proprium aſsignatum, non bene aſsignat proprium, vnde & deſtruere per hunc locum, vt ſi ſimpliciter aliquis diceret proprium hominis eſſe pedeſtre bipes, nam bipes vt in ſeparabile exiſtens, & ex neceſsitate inexiſtens ipſi ſemper videtur accipere qui ſic dicit, ſed non ſic in natura ineſt videlicet ſecundum naturam, quia etiam eſt aliquis homo non bipes. ſimiliter autem & ſcire proprium hominis, ſed ſecundum ſcientiæ capax.

Inſuper quæcunq; dicuntur, ut ſecundum aliud aliquid primum, aut ut primũ ipſum, labor eſt aßignare talium propriũ. Nam ſi eius proprium aßignauit, q. eſt ſecundum aliud aliquid, & de primo uerificabitur. Si autem primi poſuerit, & de eo prædicabitur, q. eſt ſecundum aliud. Vt ſi quis aßignet ſuperficiei proprium coloratum eſſe, & de corpore uerificabitur coloratum eſſe. Si autem corporis, & de ſuperficie prædicabitur. quare non de quo oratio, & nomen uerificabitur.

Hunc locum etiam vtilem ad deſtructionem proprij aſſignat. nam eorum quæ inſunt aliquibus, alia quidẽ primo inſunt, alia vero non primo, ſed ſecundum aliud, in his aũt ſic ſe habentibus difficile inquit aſsignare proprium alicui ipſorum propter illud, quia de primo ſic ſe habente aſsignatum competit etiam idem non primo ſic ſe habenti, & hoc ſic ſe habente non de quo oratio & proprium verificatur, de hoc etiam nomen rei verificabitur idẽ de ipſo primo habente. nam ſi fuerit aſsignatum proprium ſuperficiei colorari. equidem colorari, & de corpore prædicabitur, ſed minime ſuperficies quippe corpus non eſt ſuperficies, igitur eget quadam determinatione aſsignatum taliũ propriorum, quæ per ſequentia oſtendetur.

Accidit autem in quibuſdam propriis plerũq; fieri aliquid peccatum, propter hoc quòd non determinetur, quo modo, & quorum pon t quis proprium. Omnes enim conantur aßignare proprium, aut quod natura ineſt, ut hominis bipes: aut quod nunc ineſt, ut hominis alicuius quatuor digitos habere: aut ſpecie, ut ignes ſubtiliſsimum: aut ſimpliciter, ut animalis uiuere. Aut ſecundum aliud, ut animæ prudens, aut ut primum, quemadmodum ratiocinatiui prudens, aut ut in eo, q. habet, ut ſcientis indiſſuaſibile à ratione (nihil enim aliud quam habendo aliquid erit indiſſuaſibile à ratione) aut in eo quod habetur, ut ſcientiæ indiſſuaſibile à ratione, aut in eo quòd participatur, ut animalis ſentire. (Sentit. n. & aliud quid ut homo) ſed participans iam hoc ſentit, aut in eo q. participat, ut alicuius aĩalis uiuere. Qui igitur non addit natura peccat, eo qd' contingit quod natura ineſt, non ineſſe illi, cui natura ineſt, ut hominis duos pedes habere. Qui uero non determinat, quoniam nunc ineſt, quod ineſt nunc, aßignat quoniam non erit tale, quale nunc ineſt id. Vt quatuor digitos habere hominem. Qui autem non indicat, quoniam ut primum. aut ſecundum aliud ponit, quoniam non de quo oratio, & nomen uerificabitur. Vt coloratum eſſe, ſiue ſuperficiei, ſiue corporis aßignauerit proprium. Qui etiam non prædicit, quoniam aut in eo quòd eſt habere, aut in eo quod eſt haberi, proprium aßignauit, non. n. erit proprium, quòd aßignatum eſt. Nam inerit (ſi in eo quòd habetur, aßignauit proprium) etiam habenti. Si autem habenti, & ei quod habetur, ut indiſſuaſibile à ratione ſcientiæ, uel ſcientis poſitum proprium. Qui etiam non præſignificat in eo quòd participat, aut participatur. nam & aliis quibuſdam inerit proprium. Si enim in eo quidem, quod participatur, aßignauit, participantibus

inerit. Sin autem in eo, ꝗ participat, his, quæ participantur. Vt ſi alicuius animalis poſuerit viuere proprium. Qui non diuidit etiam id, ꝗ ſpecie ineſt. Quoniam uni ſoli inerit eorum, quæ ſub eo ſunt, cuius proprium ponit.

Multifariam inquit, nonnulli peccant in aſsignatione propriorum non determinanter ſm quem modum aſsignat hæc, quia nitũtur aſsignare proprium, vel qđ natura ineſt ꝙ eſt, quatenus ſubiectum eſt ipſius capax, & non quatenus actu adeſt, vel ſimpliciter ineſt, ꝙ eſt minus contingens, vel ſm alios modos, quot etiam numerat, quorũ vnũquodq; per proprium exemplum manifeſtum facit. Non.n. aliquis determinans, vel addens in vnoquoq; talium propriorum congruentem determinationẽ vniciuiq; modorum quos particulariter appoſuit, planum ꝙ is peccat & non aſsignat bene in vnoquoq; proprium, vniuerſaliter igitur oſtendit ꝙ ſi ſm plures modos inſunt ea quæ inſunt aliquibus, neceſſarium eſt aſsignationem cum exiſtentia proprie determinationis facere. Non.n. integra ſanaq́; aſsignatio ſine determinatione fit eorum, quæ egent aliqua determinatione. Ideo & vnumquodq; talium propriorum deſtruetur, quia debet apponi determinatio quoties non ponitur à diſputante. Cæterum cum dicit. (Vt ignis ſubtiliſsimum) inquit ſi quis proprium ignis poneret ſubtiliſsimum, & non diſtinguens ſepararet proprium qđ ineſt ſpeciei addendo ſpeciei peccat. Et.n. ſi adderet ſpeciei, patet quòd vni inerit ſpeciei eorũ quæ ſunt ſub igne. Nam quia vt ipſe dixit in prædicamentis de ſubſtantia qđ proprium ſubſtantiæ eſt quæ cum ſit vna numero eſt capax contrariorum, non quia omnis ſubſtantia ſit talis, ſed quia in ſubſtantia indiuidua hoc poteſt eſſe. Reducitur autem tale proprium ad peccatum conuerſionis. Non enim de quibus nomen & ratio prædicatur. nam & quęuis bolus terra eſt, grauiſsima autem non amplius, & ignis quidem carbo, & flamma ac lumen eſt ignis, ſed ſolum lumen eſt ſubtiliſsimum.

Nam quod eſt ſecundum ſuperabundantiam, uni ſoli ineſt, ut ignis leuiſsimum. Aliquoties autem et ſpecie addens, peccat. nam oportebit unam ſpeciem eſſe eorum, quæ dicuntur, quando ſpecie addiderit. Hoc autem in quibuſdam non accidit, ut neq; in igne. Nõ.n. eſt una ſpecies ignis, diuerſum eſt enim ſpecie carbo, & flamma, & lux: cum unumquodq; horum ſit ignis: propter hoc non oportet, quando ſpecie additur, diuerſam eſſe ſpeciem eius, ꝗ dicitur: quoniam his quidem magis, illis autem minus inerit, ꝗ dictum eſt proprium, ut in igne ſubtiliſsimum. Subtilior.n. eſt lux carbone, & flamma. hoc aũt non oportet fieri, quando non & nomen magis prædicatur, de quo oratio magis uerificatur. Si autem non, non erit de quo oratio magis.

Hic cum aſsignet cauſam cur peccet is qui ſic indeterminate aſsignat proprium, inquit ſm ſuperabundantiam non poteſt in pluribus conſiderari vt leuiſsimum igni. Nõ enim eſt ſpecies ignis, quia in aſsignatis propriis ſpeciei ſi quæ à nomine de quo proprium aſsignatũ eſt, ſignificata vnius ſpeciei fuerint ſana eſt aſsignatio, ſi vero de pluribus ſpeciebus non amplius ſana additio in ſic ſe habẽtibus niſi addito ſpeciei, & ſic contingit peccare niſi determinaret, & ſm aliquam rei partem. Nam in quibus non ſic eſt vt in igne, ſi quis dicat leuiſsimum eſſe ignem non diſtinguens lumen, quia non additur hoc (parte.) Nam partes ignis carbo, flamma, & lumen, quorum vnũquodq, ignis dicit̃, ſed lumen ſolum eſt leuiſsimum. Sed nunc communius dicit lumen ignem ſm aliquorum opinionem, quia ipſi non videtur lumen ignem eſſe, quia neq; corpus. Sed oĩs ignis eſt corpus, ob id rurſus etiam qui addit ſpeciei dictæ, videlicet leuiſsimam alteram ſpeciem proprium eſſe, vt ſubtiliſsimum & is peccat. Nam ſubtiliſsimum etiam alis congruit, ſed aliquibus magis, & aliquibus minus. Dicit aũt lumen eſſe ſpeciem ignis ſm aliquam opinionem. Non.n. cunctis videtur lumen eſſe ſpeciem ignis. nam ignis & ſpecies eius carbo, flamma eiuſdem corpora ſunt, ſed his incorporea eſt, vnde quõ erit ſpecies corporis incorporeũ. Inquit igitur qñ & addens alicui ſpeciei peccat, quia non eſt vna ſpecies dicti, ſed plura, & hoc conſtat ex ſpeciebus ignis. Nam vnum horũ.i. lux ſubtiliſsimum eſt, & alia ſubtilia, ob id igitur qñ adderetur ſpeciei non oportet eſſe aliam ſpeciem præter dictam, ſed ipſa & ſola. Sed hoc non oportet fieri ceu non oportet aſsignare proprium cũ additione ſpeciei, cuius plures ſunt ſpecies, qñ non & nomen ꝓdicatur magis de ſubiecto de quo magis verificatur orõ. Nam oratio dico ſubtiliſsimum magis vere prædicatur de lumine, ſed nomen, vel ignis non prædicatur magis de lumine luceq́;. Vt.n. diximus ſm quandam opinionem lux dicitur ignis, non tamen ſm veritatem. Nam ſi proprium prædicatur magis & nomen non prædicatur magis, non erit aſsignatum proprium quòd aſsignatur.

Inſuper autem ad hæc idem eſſe accidit proprium & eius quod ſimpliciter, & eius, quòd maxime in eo, quòd eſt ſimpliciter tale. Vt in igne ſe habet ſubtiliſsimum. nã & lucis, & ignis ſimpliciter erit hoc ipſum proprium. Subtiliſsima enim eſt lux. Cum igitur alius ſic aſsignat proprium, argumẽtandum ſic ei, aut non danda eſt hæc inſtantia, ſed ſtatim cum ponit propriũ. determinandum eſt quomodo ponit proprium.

Accidet autem (inquit) in talibus propriis idẽ & vnum proprium plurium eſſe. ſ. ſimpliciter & communiter dicti, vt ignis & maxime exiſtentis in tali communi, videlicet luminis. Nam ignis erit proprium, quia huic aſsignatum, ſed luminis, quia maxime ineſt huic ꝙ non eſt maxime ignis. Sed non oportet proprium eſſe idem gñis & ſpeciei vnius ſub genere. Nam erit idem plurium & differentium proprium, quæ cum diſtinguat concludit dicens. Cum igitur alius ſic aſsignat proprium argumentandum ei ſic, videlicet tibi non eſt danda hęc inſtantia. i. ſi tu tale aſsignaueris proprium non oportet ſibi inferre inſtantiam, videlicet cauſam dare diſputanti, vt inſtet ſibi, ſed opus ei eſt ſtatim aſsignare quomodo aſsignauerit proprium ſecũdum vnum modum expoſitorum.

Deinde deſtruenti quidem, ſi idem eiuſdem propriũ poſuit. Non.n. erit proprium, ꝗ poſitum eſt eſſe proprium. Nam idem eidem omne, quid eſt eſſe indicat. Quod autem quid eſt eſſe indicat, non proprium ſed terminus eſt. Vt quia qui dixit honeſti proprium decens eſſe, idem eiuſdem proprium aſsignauit (idem enim eſt honeſtum & decens) non utiq; erit decens honeſti proprium. Conſtruenti autem ſi non idem quidem eiuſdem propriũ aſsignauit, cum conuerſim prædicatum poſuit. Erit.n. propriũ, ꝗ poſitum eſt non eſſe proprium. Vt quia qui poſuit animalis proprium id, ꝗ ſubſtantia animata, non idem quidem eiuſdem proprium poſuit, & conuerſim prædicatum aſsignauit, & erit animalis proprium ſubſtantia animata.

Hoc autem fit ſi quis æquale ſubiecto potens nomen vicisſim mutando vt propriũ alicuius aſsignauerit, ꝙ maxime in multiuocis fieri poteſt. nam quia nomen vniuſcuiuſque eſt indicatiuum vniuſcuiuſq; ſubſtantiæ illius. nam cuius eſt diffinitio indicatiua, huius etiam nomen indicatiuum eſt, & qui tale proprium aſsignat indicatiuum ſubſtantiæ eius vt proprium aſsignat. Ponitur aũt ꝙ id quod eſſe & ſubſtantiam alicuius indicat, non eſt proprium. Nõ enim erat proprium ſi genus qđ quid erat eſſe, & in diuiſione problematum dixit talia eſſe diffinitiua, ceu quia ponendo animalis proprium hoc, ſubſtantia animata, oportet autem addi, & hoc ſenſitiua, ꝙ viciſsim prædicatum

& ſubiectum

& ſubiectum eſt aſsignauit, ſed minime proprium. Nã animalis ſubſtantia animata ſenſitiua conuerſim prædicatur. nam omne animal eſt ſubſtantia animata ſenſitiua, & omnis ſubſtantia animata ſenſitiua animal. Quæreret autẽ aliquis in dictis diuerſiuocis ſi non poteſt alteri alterũ ineſſe, ceu punctum indiuiſibile, minimum, vel omnis dimenſionis expers. nam videntur in his etiam ſignificata differre, q̃bus aũt ſi aduenerit & planius & notius magis cõgruet.

Deinde in ſimilaribus conſiderandum eſt, deſtruẽti quidem, ſi quod totius eſt proprium, non uerificatur de parte, aut ſi quod partis eſt proprium, non dicitur de toto. Non enim erit propriũ quod poſitum eſt eſſe proprium. Accidit autẽ hoc in aliquibus fieri, aſsignabit enim utique aliquis in ſimularibus proprium: aliquoties quidem ad totum reſpiciens, aliquoties autem ad id, quod ſecundum partem dicitur, ipſe ſeipſum ſciens. At erit neutrum recte aſsignatum, ut ad totũ quidem, quia qui dixit maris proprium, plurimam aquam ſalſam, alicuius quidem ſimulariũ poſuit propr um. Tale autem aſsignauit, quod non uerificatur de parte (non enim erit quoddam mare plurima aqua ſalſa) nõ utique erit maris proprium plurima aqua ſalſa. Ad partem autem, ut quia qui poſuit aeris proprium, reſpirabile: ſimilarium quidem alicuius dixit proprium. tale autem aſsignauit, quod de aliquo aere uerum eſt, de toto au'em non dicitur (non enim erit uniuerſus aer reſp rabilis) nõ erit utique aeris proprium reſpirabile. Conſtruenti uero, ſi uerificatur quidem de unoquoque ſimilarium, quod eſt proprium eorum ſecũdum totum. Erit enim proprium, quod poſitum eſt non eſſe proprium, ut quia uerificatur de omni terra deorſum ferri ſecundum naturam. Eſt autem hoc proprium alicuius terræ ſecundum terram (ſecundum enim terram & id quod eſt terram eſſe) erit utique terræ proprium deorſum ferri ſecundum naturam.

Quia diuiſio quæ fit totius in partes, vel in ſimilaria fit, vel in diſsimilaria, aſsignat locos etiam in ſimilaribus. Et ſi deſtruit aliquis hoc poteſt modo ſi aſsignaretur proprium totius, hoc autem non conueniet etiam parti, nõ bene erit aſsignatum proprium. Vel ſi partis proprium aſsignatum & toti non competeret, nõ bene erit aſsignatum propriũ. Hoc autem fit in aliquibus aſsignare propriũ ſi in vniuerſum, aliquando & totum quis reſpexerit, & proprium aſsignatum parti non congruet, ceu maris proprium plurima aqua ſalſa, hoc autem non competet parti quippe non poteris aſsignare hoc, plurimam aquam ſalſam de aliquo mari, quia quoddam mare pars eſt minima totius. Quonam pacto diceremus de ipſa plurimam, quare neq; ipſius maris erit proprium aſsignatum, quia non cõpetit etiam parti. Sed ſæpe aliquis aſsignaret proprium partis conſiderans proprium aſsignare eidem parti, ſed non conueniens eſt etiam toti. Vnde non ſic aſsignare bene proprium in hunc locum, quia omnes partes ſimilarium inter ſe cũ toto ſunt eiuſdem ſubſtantiæ, ideo & idem cõgruet toti & vnicuiq; partium. Quia igiť talia ſimilaria videntur eſſe, patet quod etiam proprium alicuius ſimilaris aſsignatũ omnino ineſt ſimilari. Similiter toti & partibus eius. porro ſi quis tale ꝓprium ſimilarium alicuius aſsignauerit, quod toti ineſt, & partibus eius non ineſt, vel ecõtra, poterit deſtruere quod non eſt proprium aſsignatum proprium. Oportet igitur aſsignatum proprium eſſe alicuius ſimilaris & toti & partibus eius ineſſe. Nam ſic proprium terræ deorſum ferri ſecundum naturam. Etenim de omni terra & de aliqua verificatur. Nam & alicuius terræ quatenus terra eſt, propriũ eſt deorſum ferri ſecundum naturam, non quatenus ſimilaris, ut neque omnis quatenus omnis. Cæterum illud (q̃d eſt proprium eorum ſecũdum totum) indicatiuũ eſt huius vt totius proprium accepti & partium vniuſcuiuſq;.

Deinde ex oppoſitis conſiderandum eſt, primum quidem ex contrarijs: deſtruenti quidem, ſi contrarii non eſt contrarium proprium, neque utique contrarii erit contrarium proprium ut quia contrarium eſt iuſtitiæ quidem iniuſtitia, optimo autem peſsimum. Non eſt autem iuſtitiæ proprium optimum, non erit iniuſtitiæ proprium peſsimum. Conſtruenti autem ſi contrarii contrarium proprium eſt, & contrarii contrarium proprium erit: ut quia contrarium eſt bono quidem malum, eligendo fugiendum, eſt autem boni proprium eligendum, erit mali proprium fugiendum.

Ex oppoſitis aſsignat & ad deſtructionem, & conſtructionem loci propriorum, vt fecit etiam in his ad accidẽs & ad genus aſsignatis locis, ſed quoniam quadrupliciter dicuntur oppoſita primo a contrariis incipit (Et optimo peſſimum) Nam omnis virtutis eſt hoc, ſi enim virtutis ratio habitus optimus & minime optimum iuſtitiæ proprium non erit iniuſtitiæ proprium peſsimum. Etenim in eadem eſt eadem ratio. nam omnis malitia habitus eſt peſsimus.

Secundum autem ex iis, quæ ad aliquid ſunt, deſtruenti quidem, ſi hoc quod ad aliquid eſt, eius, quod eſt ad aliquid, non eſt proprium: neque utique hoc, quod ad aliquid eſt, eius, quod ad aliquid eſt, erit proprium. Vt quia dicitur duplum quidem ad dimidium, ſuperans autem ad ſuperatum: non eſt autem dupli proprium ſuperans, non erit dimidii propr um ſuperatum. Conſtruenti autem, ſi eius, quod eſt ad aliquid hoc quod eſt ad aliquid, eſt proprium, & eius, quod eſt ad aliquid, id quod eſt ad aliquid, erit proprium. ut quia dicitur duplum quidem ad dimidium id eſſe, quod duo ad unum eſt, autem dupli proprium, ut duo ad unum, erit dimidii proprium, ut unum ad duo.

Vt quia dicitur duplum ad dimidium. nam opponitur duplum ad dimidium, & duo ad vnum, ſed vnum ad duo, quatenus duo ad vnius dupli rationem ſignificat. Sed vnum ad duo dimidij. Hæc autem non ad aliquid proprie. Non enim dicuntur duo vnius duo, vel vnum duorũ vnum, neque habent eſſe in habitudine adinuicem. Erit autem proprium magis propoſito exemplum, ſi acciperetur vna oppoſitio corũ ad aliquid, vt ſenſus & ſenſile. Nã ſenſus eſt receptio per corpus, & ſenſile id quod recipitur per corpus. Nam ſi ſenſui proprium eſt, vt per corpus ſit receptio, erit etiam ſenſibilis proprium, vt per corpus receptibile ſit. Sed hoc non eſt proprium dupli, quandoq; idem non ſolum duplum ſit excedens.

Tertium autem deſtruenti quidem, ſi ipſius habitus, id quod ſecundum habitum dicitur, non eſt proprium: neque utique priuationis, id quod ſecundum priuationem dicitur, erit proprium. Et ſi priuationis, id quod ſecundum priuationem dicitur, nõ eſt proprium, neque habitus ipſius, id quod ſecundum habitum dicitur, erit proprium. Vt quia non dicitur, ſurditatis proprium inſenſibilitatem eſſe (etenim aliis communis eſt) neque ipſius auditus erit proprium ſenſum eſſe. Conſtruenti uero, ſi quod ſecundum habitum dicitur, eſt ipſius habitus proprium, & priuationis id quod ſecundum priuationem dicitur, erit proprium, et ſi priuationis, id quod ſecundum priuationem dicitur eſt propriũ & ipſius habitus, id quod ſecundum habitum dicitur, erit proprium. Vt quia uiſus eſt proprium uidere ſecundum quod habemus uiſum, erit cæcitatis proprium non uidere, ſecundum q̃d non habemus uiſum, nati habere.

Quia duabus exiſtentibus oppoſitionibus ſm̃ habitum & priuationẽ, ſi nõ habitus fuerit habitus proprium, neq; priuatio erit priuationis, ſi vero habitus fuerit propriũ habitui, & priuatio priuationi, & econtra.

Deinde ex affirmationibus & negationibus, primum quidem ex ipſis, quæ prædicantur. Eſt autem locus hic utilis deſtruenti tantum. ut ſi affirmatio, uel quod ſecundum affirmationem dicitur, eius eſt proprium, non erit utique eius negatio, neque quod ſecundum negationem dicitur proprium. Si autem ſit negatio, aut quod ſecundum negationem dicitur proprium, eiuſdem non erit affirmatio, neque quod ſecundum affirmationem dicitur proprium: ut quia proprium animalis eſt animatum, non erit animalis proprium, non animatum. Secundum etiam ex prædicatis, uel etiam non prædicatis, & de quibus prædicatur, uel non prædicatur, deſtruenti quidem, ſi affirmationis affirmatio non eſt proprium, neque negatio negationis erit proprium. Et ſi negatio negationis non eſt proprium, neque affirmationis affirmatio erit proprium. Vt quia non eſt proprium hominis animal, neque non hominis proprium erit non animal. Si autem non hominis, non uidetur proprium non animal, neque hominis erit proprium animal. Conſtruenti autem, ſi affirmationis affirmatio eſt propriū, & negatio negationis erit proprium. Si autem negationis negatio eſt proprium, & affirmatio affirmationis erit propriū. Vt quia non animalis eſt proprium non uiuere, erit animalis proprium uiuere. Et ſi animalis proprium uidetur uiuere, & non animalis proprium uidebitur non uiuere.

Ideſt ſi affirmatū ipſius propriū erit, impoſsibile eſt contradictoriū eius propriū eſſe, & econtra ſi negatū. Inquiūt autem affirmationem dicit. Sed aliquis quæreret quomodo locus non eſt vtilis ad conſtructionē. Nam qui oſtēdit alterū contradictionis non ineſſe, alterum ineſſe demonſtrauit. nam nullum intermedium eſt contradictionis. vel quia eidem poſsibile eſt oſtendi, non tamen & vt propriū eius. Vel poteſt neque principio eidem ineſſe oppoſitum non proprio, vel oſtenſum non proprium ineſt ipſi non vt proprium. Non enim ſi homini non eſt proprium animatum, iam eidem & non ineſt. Sed magis proprium in animali eſt ſenſitiuum transferre pro animato. nam animatū ineſt ipſi non vt proprium eius. Eſt autem primus locus ex repugnantia etiam deſtructiuus ſolum, ſed ſecundus non. Et ambobus in ſequentibus proprium negatiuum eſſe inquit, non oportere perinde ac non inſit negatio dictioni, ſed ineſt, non tamen vt proprium. Secūdum autem infert ex prædictis, ſcilicet propriis affirmatiue dictis, vel nō prædicatis, ideſt propriis negatiue dictis, & de quibus prædicatur, vel ſubiectis affirmatiue, & de quibus non prædicatur, vel de ſubiectis priuatiue dictis. Nam accipit duo ſubiecta & vnum affirmatiuum, & alterum priuatiuum, & duo ſola propria. Inquit igitur quod ſi affirmatiōis ceu hominis non eſt proprium dictio affirmatioq́; videlicet animal, neque negatio, videlicet nō animal proprium erit nō hominis. Similiter autem & contrarium, merito aūtem dixit, Hominem inquiunt, quia pars eſt propoſitionis.

Tertium autem ex ipſis ſubiectis, deſtruēti quidem, ſi quod aſsignatum eſt proprium, affirmationis eſt proprium, non erit, & negationis proprium. Si autem negationis eſt propriū quod aſsignatum eſt, non erit affirmationis proprium, ut quia animalis proprium eſt animatum, non animalis proprium non erit animatum. Conſtruenti uero, ſi aſsignatum proprium non eſt affirmationis proprium, erit negationis. At hic locus deficit. nam affirmatio negationis, & negatio affirmationis non eſt proprium. Quandoquidem affirmatio negationi omnino non ineſt: Negationi autem affirmationi ineſt quidem, at non ut proprium ineſt. Deinde ex iis, quæ ex oppoſito diuiduntur, deſtruenti quidem, ſi eorum, quæ ex oppoſito diuiduntur, nullum ullius reliquorum ex oppoſito diuiſorum eſt proprium, neque profecto quod poſitum eſt, erit proprium eius, cuius poſitum eſt proprium. Vt quia animal ſenſibile nullius aliorum mortalium animalium eſt proprium, nec animal intelligibile erit dei propriū. Conſtruenti autem, ſi cæterorum, quæ ex oppoſito diuiduntur, quoduis eſt proprium talium quorumcunque eorum, quæ ex oppoſito diuiduntur, erit profecto reliquum eius proprium, cuius poſitum eſt non eſſe proprium, ut quia prudentiæ eſt proprium per ſe natum eſſe rationalis uirtutem eſſe, & aliarum uirtutum ſic uniuſcuiuſque ſumptæ, erit temperantiæ propriū per ſe natum eſſe concupiſcibilis uirtutem eſſe.

Hic vnum proprium duobus ſubiectis cōſiderandum eſſe concludit contrario modo primo loco qui duo propria ad vnum ſubiectum inquirenda eſſe dixit. Incipit igitur hic a ſubiectis ipſis, & inquit ſi aſsignatum eſt affirmationis proprium, ſcilicet ſubiecti dicti affirmatiue, vt animalis animatum, non erit idem negationis, videlicet negati ſubiecti proprium, vt non animalis animatum. nam erit proprium vnum plurium ſubiectorum & contradictoriæ oppoſitorum, ſimiliter & econtra. Nam ſi non animalis proprium inſenſibile neq; erit proprium hoc animalis. Verum inquit locum conſtruentem in his eſſe falſum, & ponit cauſam etiam dicens quod neque affirmatio negationis, neque negatio affirmationis eſt proprium. Nam affirmationem vt poſitionem impoſsibile eſt eſſe propriū negationis, quæ deſtructio eſt & quoddam ſine exiſtētia, ſed negationem affirmationi contingit ineſſe, ſed non vt proprium, ceu non ens opinabile eſt, nō vt album homini, ſed vt non ens. Nam opinio eius eſt non quia ſit, ſed quia non eſt, ſed opinabile non eſt proprium non entis. nam eſt etiā entis. Aſsignans itaque locum primum ab oppoſitis ſecundum contradictionem deſtructiuum, in quo vnum erat ſubiectum, & duo prædicata aliud affirmatiue & aliud negatiue, quod eſt proprie contradictio. Secundum autem in quo ſubiecta duo & prædicata duo accipiebantur, & ambæ coniugationes contradictorie oppoſitæ, & oſtendens hunc, & ad deſtructionem & conſtructionem vtilē mentionem fecit de tertia oppoſitione, in qua autem prædicatum vnum accipit, & duo ſubiecta contradictorie oppoſita contrario modo primo loco, & hunc inquit eſſe locum deſtructiuum. Nam ad conſtructionem nō eſt vtilis, quia falſus eſt & oſtendit cauſam, vt dictum eſt ſuperius. Deinde autem ex contradiuiſis cōtradiuiſa inter ſe dicuntur, quæcunque ex eodem genere ſecundum eandem diuiſionem inter ſe ſeparata ſunt. ſi ergo aliquis contradiuiſorum inter ſe aliquid aſsignauerit proprium alicuius alterius, & ipſorum contradiuiſorum inter ſe ſecundum aliam diuiſionem ex eodem genere, vel ſecundum aliam petitionem ex alio genere inquit reſpiciendum eſſe in alio ꝓprio aſsignato ſecundum eandem diuiſionem ſi alicuius alterius eſt proprium diuiſorum huic, cuius illud proprium aſſignatum eſt. Nam ſi nihil contradiuiſorum illi ineſt, neq; erit aſsignatum proprium de quo aſsignatur, quod ſi alterum alterius proprium, vel alia aliorū ſi plura fuerint contradiuiſa erit per hoc oſtenſum quod etiam quæſitum proprium eſt, cuius aſsignatum eſt, ceu contradiuiſa velut propria animal ſenſile & animal intellectuale & contradiuiſa, vt ſubiecta mortalia animalia, ſcilicet & immortalis Deus. Inquit igitur ſi animal ſenſile non erit proprium mortaliū animalium, neq; animal intellectuale propriū erit immortalis Dei. Cæterum in loco conſtructiuo vſus eſt exemplo talia accipiens velut vniuerſæ animæ partes inter ſe contradiuiſæ, videlicet rationale, iraſcibile, & concupiſcibile. Equidem accipiendo virtutis eas quæ inter ſe contradiuiduntur vt prudentia, & fortitudo temperantia oſtendit, quod quia proprium prudentiæ eſt ſecūdum ſe, vt ſit apta nata eſſe virtus rationalis etiā fortitudinis erit, ſicut ſit ira-

ſcibilis, & temperantiæ, vt ſit concupiſcibilis propriũ hoc vt per ſe ſit virtus.

Deinde ex caſibus, deſtruenti quidem, ſi caſus, caſus non eſt proprium, neque profecto caſus erit proprium caſus: ut quia non eſt eius, quod eſt iuſte proprium, id quod bene, neque iuſti proprium erit bonum. Construẽti autem, ſi caſus, caſus eſt proprium, erit profecto & caſus, caſus proprium: Vt quia hominis eſt proprium greßibile bipes, & homini erit propriũ greßibili bipede dici. Non ſolum autem in eo, quod dictum eſt ſecundum caſus eſt conſiderandum, ſed & in oppoſitis, ut in prioribus locis dictum eſt. Deſtruenti quidem ſi oppoſiti caſus non eſt proprium oppoſiti caſus, neque utique oppoſiti caſus erit proprium oppoſiti caſus: ut quia non eſt eius, quod eſt iuſte, proprium, quod bene, neque iniuſte erit proprium, quod male. Conſtruenti uero, ſi oppoſiti caſus eſt proprium oppoſiti caſus, erit & utique oppoſiti caſus proprium oppoſiti caſus: Vt quia honeſti eſt proprium optimum, & inhoneſti erit proprium peßimum. Deinde ex iis, quæ ſimiliter ſe habent. Deſtruenti quidem ſi quod ſimiliter ſe habet, eius, quod ſimiliter ſe habet, non eſt proprium: neque utique quod ſimiliter ſe habet, eius quod ſimiliter ſe habet, erit proprium. Vt quia ſimiliter ſe habet ad extruendum ædificium ædificator, & medicus ad efficiendam ſanitatem. Non eſt autem proprium medici efficere ſanitatem, neque ædificatoris erit proprium extruere ædificium. Conſtruenti autem, ſi quod ſimiliter ſe habet, erit proprium eius, quod ſimiliter ſe habet: erit utique & quod ſimiliter ſe habet eius, quod ſimiliter ſe habet proprium. Vt quoniam ſimiliter ſe habet medicus ad id, quod eſt eſſe effectiuum ſanitatis, & ludi magiſter ad id, quod eſt eſſe effectiuum bonæ habitudinis. Eſt autem proprium magiſtri ludi, eſſe effectiuum bonæ habitudinis, erit proprium & medici eſſe effectiuum ſanitatis. Deinde ex iis, quæ eodem modo ſe habent, deſtruenti quidem, ſi quod eodem modo ſe habet eius, ad quod eodem modo ſe habet, non erit proprium: neque utique quod eodem modo ſe habet eius ad quod eodem modo ſe habet, erit proprium. Si autem eius ad quod eodem modo ſe habet id, quod eodem modo ſe habet, eſt proprium: eius non erit proprium, cuius poſitum eſt eſſe proprium. Vt quia eodem modo ſe habet prudentia ad honeſtum & turpe, eo quia diſciplina utriuſque eorum eſt, non eſt autem prudentiæ propriũ diſciplinam eſſe honeſti, non utique erit proprium prudentiæ diſciplinam eſſe turpis. Si uero eſt proprium prudentiæ diſciplinã eſſe honeſti, non erit proprium eiuſdem diſciplinam eſſe turpis. Impoßibile eſt enim eiuſdem plura eſſe propria. Conſtruenti uero nihil locus iſte utilis. Nam quod eodem modo ſe habet unum ad plura comparatur.

In prioribus dixit caſus iuſte ipſius iuſtus, fortiter huius fortis, nunc autem caſus dicit vtraq; vtrorumq; viciſsim. Equidem mos ipſi eſt etiam dicere cognata omnia caſus eſſe, ſed cognata inuicem ſunt hęc iuſtum, iuſte, & iuſtitia. Nam hæc ſunt ſimilia inter ſe, ſi ergo caſus ipſius caſus nõ erit proprium, neque idipſum, cuius caſus proprium non eſt, reliqui erit proprium. Si vero caſus ipſius caſus eſt proprium, & id cuius eſt caſus proprium illius erit, cuius caſus erat proprium caſus. Vnde inquit non ſolum dicto loco et caſus oportet vti, ſed etiam in his quæ ſunt oppoſita eis, vt etiam in prioribus locis dictum eſt, qui fuerunt dicti ad ac cidens. Sciendum quod plane in exemplis oſtendit quod nomine caſus communius nunc in cognatis vſus eſt. Non enim ſolum in caſibus, ſed ſimpliciter etiam in cognatis locus deſtructiuus & conſtructiuus eſt. Erit autem locus hic competens etiam his ſecundum proportionem. Vt enim in mari tranquillitas, ſic etiam in aere ſerenitas. Nam proportione ſimilitudo eſt, quare ſi non alterum alterius proprium, neque alterum erit reliqui. Vel ſi alterũ alterius proprium, & reliquum erit reliqui. Deinde ex his quæ eodem pacto ſic ſe habent, quæ ſunt quæ eodem modo ſic ſe habent, & quæ differentiam habent ad ſimiliter ſe habentia, ipſe paulo poſt dicit. Nam quæ ſimiliter ſe habent ſic ſunt, vt vnum ad plura comparantur, ſed ſimiliter ſe habentia oſtenſa quod duo ad duo comparationem accipiunt. Nã ſi non proprium habens ſimiliter ad aliquid illius, neque hoc ſimiliter ad aliquid habens aliud illius proprium fiebat. Sed in his quæ eodem pacto ſe habẽt vnum accipitur ad duo ſimiliter ſe habens, vel duo ad vnũ de quibus duobus ſi alterum non fuerit proprium huius habentis ſe ſimiliter ad ambo, neque alterum eius proprium erit. Si autem vnum ad duo differentia inter ſe, & ſimiliter ſe habentia alteerius ipſorum proprium fuerit, non erit etiam reliqui proprium eo quod non poteſt idem eſſe plurium propriũ, ſiquidem proprium eſt quod ſoli alicui ineſt. Nam ſi prudentia ſimiliter ſe habẽt viſa ad bonum & turpe, eo quod amborum ipſorum videtur ſcientia eſſe ſi alterius ipſorum fuerit proprium, reliqui non erit proprium. Item aũt econtra accipit ſi prudentiæ dicens proprium dicendo ſcientiã boni eſſe non amplius ipſius proprium erit hoc ſciam eſſe turpis, deinde inferens cauſam dicendo impoſsibile eſſe vt idem proprium ſit plurium redarguit peccatum. Non enim ad duo proprium aſsignauit, ſed ad vnum prudẽtia.

Quæreret autem aliquis quomodo adhuc poteſt idem ſimiliter ad ambo ſe habere, ſi eſt ſolius alterius ipſorum proprium eſt. Vel etiam hoc ſimul oſtendit quod videtur ſimiliter habere cum non ſimiliter ſe habere. Sed ad conſtructionem inquit hunc locum non eſſe vtilem, ſed cauſam non adiecit, ſed vel ſolum enim eodem modo ſe habens vnum ad plura comparatur, & videtur per hunc locum potentia dicere. Non enim eſſe alterius ipſorũ proprium ad ambo eodem modo ſe habens conſtructiuum eſt huius ſcilicet, & alterius ipſorum idem proprium eſſe, ſed deſtructiuum. Non enim ſi oſtẽſum fuerit alterius proprium eſſe, conſtruetur quod etiam reliqui. Nam contrarium deſtruitur, nam ad duo comparatur & propriũ plurium eſſe proprium non poteſt.

Deinde deſtruenti quidem, ſi quod ſecundum eſſe dicitur, nõ eſt eius, quod ſecundum eſſe dicitur, proprium. Nam neque ſecundum corrumpi, eius quod eſt ſecundum corrumpi, neque ſecundum generari, eius quod ſecũdum generari dicitur, erit proprium. Vt quia non eſt hominis proprium eſſe animal, neque eius, quod eſt hominem generari, erit proprium generari animal, neque eius, quod eſt hominem corrumpi, erit proprium corrumpi animal. Eodem autem modo accipiendum eſt ex generari ad eſſe, & corrumpi ad eſſe, & generari, quemadmodum dictum eſt nunc, ex eſſe ad generari, & corrumpi. Conſtruẽti autem, ſi eius, quod eſt ſecundum eſſe, ordinatum eſt (Eſt autem per ſe ordinatum proprium) nam & eius quod ſecundum generari dicitur, erit hoc, quod ſecundum generari dicitur, proprium. Et eius quod ſecundum corrumpi, hoc quod ſecundum corrumpi eſt aßignatum ut quia hominis eſt proprium eſſe mortalem, & eius quod eſt generari hominem, erit proprium generari mortalem, & eius, quod eſt corrumpi hominem, corrumpi mortalem. Eodem autem modo accipiendum eſt & ex generari, & corrumpi & ad eſſe, & ad ipſa ex ipſis fieri quemadmodum & in deſtruenti dictum eſt. Deinde inſpiciendum ad ideam poſiti, deſtruenti quidem, ſi ideæ non ineſt, aut ſi non ſecundum hoc, ſecundũ qđ dicitur de illo cuius propriũ aßignatũ eſt. Non. n. erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium. ut quoniã ipſi homini non ineſt immobilitas, qua homo eſt, ſed qua idea, non erit hominis proprium immobilitas. Conſtruenti autem, ſi ideæ ineſt,

& ſecundum hoc ineſt, qua dicitur de illo ipſo, cuius poſitũ eſt non eſſe proprium. Erit enim proprium quod poſitum eſt non eſſe proprium: ut quoniam ineſt animali ex anima & corpore compoſitum eſſe, & qua animal eſt ipſi ineſt id, erit proprium animàlis ex corpore & anima compoſitum eſſe.

Quia proprium alicuius, vt neceſſarium quidẽ eſſe entis, vt eius quod factum eſt fieri, & eius quod corruptum eſt corrumpi: ſi in aliquo horum aſsignatum propriũ diſſonat, neque in aliis erit proprium. Si autem in aliquo horum aſsignatum proprium eſt, non in reliquis conſtruetur reſpiciendo ad ideam poſiti. Item ſi proprium aſsignatũ alicuius nõ inſit ideæ rei, cuius proprium aſsignatum ineſt ipſi, ſed non quatenus idea eius erit, vel diceretur non erit proprium aſsignatum proprium, vt quia ipſiſsimo homini ꝙ eſt idea hominis non ineſt quieſcere non quatenus homini ſunt quatenus idea. Nam cunctis ideis hoc ineſt, non erit profecto hominis proprium quieſcere. Rurſus autem quia ipſiſsimo animali ineſt componi ex anima & corpore, & ineſt huic quatenus idea, erit etiam animalis propriũ ex anima & corpore componi. Equidem communius & in pluribus & nunc exemplo vtitur, hoc ideam animalis, videlicet ipſummet animal cõponi ex anima & corpore. Nam ſequitur æqualiter hoc, non tamen conceditur a ponentibus ideas.

Deinde ex magis, & minus, primum quidem deſtruenti, ſi quod magis eſt, eius quod magis, uõ eſt proprium. Neque enim quod minus eſt eius, quod minus, erit proprium, neque quod minime, eius quod minime, neque quod maxime, eius quod maxime, neque quod ſimpliciter eius, quod ſimpliciter. Vt quia non eſt magis colorari magis corporis proprium, neque minus colorari minus corporis proprium erit, ueque colorari corporis omnino. Conſtruenti autem, ſi quod magis eſt, eius quod magis eſt, eſt proprium. nam quod minus eſt eius, qrod minus eſt, erit proprium: & quod minime eius, quod minime: & quod maxime eius, quòd maxime: & quod ſimpliciter eius, quod ſimpliciter. Vt quia magis uiuentis magis ſentire eſt proprium, & minus uiuentis minus ſentire erit proprium, & eius quod maxime id quod maxime, & eius quod minime id, quod minime, & eius quod ſimpliciter id quoque, quod ſimpliciter. Et ex eo autem quod ſimpliciter, ad eadem conſiderandum eſt, deſtruenti quidem, ſi quod ſimpliciter eius, quod ſimpliciter, non eſt propriũ, neque enim eius, quod magis eſt, eius quod magis, neque quod minus eius, quod minus, neque quod maxime eius, quod maxime neque quod minime, eius quod minime erit proprium. Vt quia non eſt hominis proprium ſtudioſum, neq; magis hominis magis ſtudioſum erit proprium. Conſtruenti autem, ſi quod ſimpliciter eſt eius, quod ſimpliciter eſt proprium. Nam & hoc, quod magis eius, quod magis, & quod minus eius, quod minus, & qđ minime eius, quod minime, & qđ maxime eius, quod maxime erit proprium. Vt quia eſt ignis proprium ſurſum ferri ſecundum naturam, & magis ignis erit proprium magis ſurſum ferri ſecundum naturam. Eodem autem modo conſiderandum eſt & ex aliis ad omnia huiuſmodi. Secundum autem deſtruenti quidem, ſi quod magis eſt, non eſt eius, quod magis eſt proprium. neque enim quod minus eſt eius quod minus, erit proprium, ut quoniam magis eſt proprium animalis ſentire, quã hominis ſcire: uon eſt autem animalis proprium ſentire, quare non erit hominis proprium ſcire. Conſtruenti autem, ſi quod minus, eius quod minus, eſt proprium. nam & quod magis, eius quod magis, erit proprium, ut quia minus eſt hominis propriũ manſuetum natura quam animalis uiuere. Eſt autem hominis proprium manſuetum natura, erit proprium animalis uiuere.

Et ex ſuperpoſitionibus etiam, ſcilicet ab his ſuperlatiuis maxime & minime, quia vt ſe habet in vno etiam reliquis, vel plurimis & vt in ſimplicibus, ſic etiam in comparatiuis quatuor aſsignat locos a magis, ſcilicet vnum de vno duo circa duo, & duo circa vnum, & vnum circa duo. Et eſt primus cõſtructiuus & deſtructiuus vtrinque. Sed ſecũdus & quartus a magis deſtructiui & a minus conſtructiui. Sed tertius ſolum conſtructiuus. Quæreret autẽ aliquis ſi ſimplicia omnino ſequi oportet comparatiua. nã in quibuſdam videtur non ſequi. nam magis & minus aer grauis, non tamen & ſimpliciter grauis, & terra magis & minus leuis. Vel in his non ſequitur ipſum ſimpliciter ea ſecundum comparationem, quia nõ ꝓprie in his accipiuntur dicta ſecundum comparationem nã in tãtis magis, ſed nõ ſimpliciter. Et exẽplis his graue & leue, ſed æquiuoce. etiam in his locis communius vtitur. nam in ſubſtãtiis quæ non ſuſcipiunt magis & minus fecit ſermonem. Verum peculiarius aptiuſq; erit exemplum de voluptate & bono facere rationem. nam ſi magis voluptas non eſt bonum magis, neque aliæ, & ſimiliter in aliis deſtructiue & cõſtructiue. Secundum vero locum deſtruentem aſsignat, vbi quoad expoſitionem loci idem videbitur dicere quod iam dixit, ſed non ſic ſe habet, vt per exempla oſtenditur. Nã tũc comparatio quæ ſecundum magis erat facta ab ipſo ad ea comparata accepta propria, & ea quorum ſunt propria fiebat. Nam ſi quæratur an colorari proprium ſit corporis vtrunque ipſorum ſecundum magis & minus accipiebatur. Nam ſi alterum non alterius proprium erat, tolleretur etiam ſimpliciter hoc ipſius ſimpliciter proprium eſſe. Sed nunc ipſorum intẽſionem ad ipſa accipimus & magis, ſed eorum quæ inſunt eis. Nam ſi magis quod alicui ineſt, propriũ non eſt illius, neq; cui minus ineſt. Et ſunt hi loci iidẽ cũ locis proprie a magis & minus dictis, quorum alii ab ipſo magis ſunt deſtructiui, alii autem ab ipſo minus conſtructiui. Sed primo duo quædam habentia habitudinem ad duo ſecundum magis & minus differentia accipit.

Tertium uero, deſtruenti quidem, ſi cuius magis eſt, proprium uon eſt, neque enim cuius eſt minus proprium, erit eius proprium. Si autem illius eſt proprium, uon erit huius propriũ ut quia colorari magis ſuperficiei quam corporis eſt propriũ, non eſt autem ſuperficiei proprium, non erit corporis propriũ colorari. Si uero eſt ſuperficiei proprium, non erit corporis proprium. Nam conſtruenti hic locus non eſt utilis, impoſsibile. n. eſt idem plurium proprium eſſe.

Primus locus faciebat cõparationem vnius ad vnum. Et ſecundus duorum ad duo. Hic vero vnius ad duo & ſolum deſtructiuus. nam ſiue cuius magis eſt proprium non eſt proprium, ſiue eſt, nõ erit proprium, cuius eſt propriũ. Nã ab ipſo magis locus deſtructiuus eſt non cõſtructiuus, & quod impoſsibile eſt idem plurium eſſe proprium, ideo neque ab ipſo minus eſt conſtructiuus.

Quartum autem, deſtruenti quidem, ſi quod magis eſt eius proprium, uon eſt proprium, neque profecto quod minus eſt eius proprium, erit proprium: Vt quia magis proprium eſt animalis ſenſibile quam partibile, uõ eſt autem animalis ſenſibile proprium, quare non erit animalis partibile proprium. Conſtruenti autem, ſi quod minus eſt eius proprium, eſt proprium. nam & quod magis eſt eius proprium, erit proprium: ut quia minus eſt animalis proprium ſentire quam uiuere, eſt autem animalis proprium ſentire, erit animalis proprium uiuere. Deinde ex his, quæ ſimiliter inſunt, primum quidem deſtruenti, ſi quod ſimiliter eſt proprium, non eſt proprium eius, cuius ſimiliter eſt proprium. neque enim quod ſimiliter eſt proprium, erit proprium eius, cuius ſimiliter eſt proprium, ut quia ſimiliter eſt proprium concupiſcibilis concupiſcere, & rationalis ratio

cinari:non eſt autem proprium concupiſcibilis concupiſcere, non erit rationalis proprium ratiocinari. Conſtruenti uero, ſi quod ſimiliter eſt proprium, eius eſt proprium, cuius eſt ſimiliter proprium. nam & quod ſimiliter eſt proprium erit eius proprium, cuius ſimiliter eſt proprium, ut quia ſimiliter eſt proprium rationalis primum prudens, & concupiſcibilis propriũ primum temperãs, eſt autem rationalis proprium primum prudens, erit utique concupiſcibilis proprium primum temperans. Secundum autem, deſtruenti quidem, ſi quod ſimiliter eſt proprium, non eſt proprium eius. nam neque quod ſimiliter eſt proprium, erit proprium eius. Vt quia ſimiliter eſt proprium hominis uidere, & audire, non eſt autem hominis proprium uidere, non utique erit hominis proprium audire. Conſtructi uero, ſi quod ſimiliter eſt eius proprium, eſt proprium. nam et quod ſimiliter eſt eius proprium, erit proprium, ut quia ſimiliter eſt proprium animæ aliqua pars eiur eſſe concnpiſcibile, & rationale primo, eſt autem proprium animæ aliqua pars eius eẽ concupiſcibile primo, erit utique proprium animæ aliqua pars eius eſſe rationale primo.

Aſsignat quartum locum a magis & minus deſtructiuũ & conſtructiuum eorum quæ habent cõparationem duorum ad vnum ſecundum magis, deinde ex ſimiliter in exiſtentibus aſsignant locos ſecundum magis & minus, procedit ad locos eorum quæ ſimiliter inſunt. Sed hi non ſunt iidem cum illis quos iam a ſimiliter ſe habentibus aſsignauit. Nam illi fuerunt a ſimiliter ſe habẽtibus accepti ad aliquid ſeecundum proportionem, ſed hi ab his quæ inſunt aliquibus ſimiliter. Dicet quoque ipſe differẽtiam ipſorũ. Qui ergo a magis & minus quatuor fuerunt. Tres vero ab his quæ ſimiliter inſunt, quos ponet de quibus etiam in locis de problematibus ab accidente mentionem fecit. Dixit autem quod comparatio ſecundum magis & minus eorundem etiam fit ad eadem, non ſolum inter ſe, ſed ſimilitudo ſolum in pluribus. Primum igitur accipit locum a ſimilibus deſtructiuum & cõſtructiuum, ſi duo quædã duobus quibuſdam inſunt ſimiliter. Secũdum autem ſimiliter ad ambo vtilem, ſi duo alicuí vni ſimiliter inſunt. Tertium vero deſtructiuum ſolum, ſi vnum aliquibus duobus ſimiliter ineſt, in hoc conſiderat ſi duo propria ſimiliter vni inſunt, vel non inſunt, & exemplum ponit planum de ipſo non ineſſe videre, audire, hominem, quia exemplũ de ipſo ineſſe occultum eſt. Eſt autem quod dicit tale. Si ſimiliter eſt animæ proprium, vt partis eius primo ſit concupiſcibilis, & rationale ſimiliter partis primæ erit proprium eius rationale partis primæ, vt etiam concupiſcibilis partis primæ proprium eius. Sed animæ partis primæ eſſe concupiſcibilem & rationalem in exemplis accepit, quia etiam hominis proprium eſt, quãdo aliquis dicit aliud eſſe iraſcibile, & aliud concupiſcibile, ſed non primæ.

Tertium nero, deſtruenti quidem, ſi cuius ſimiliter eſt proprium, non eſt proprium, neque enim cuius ſimiliter eſt proprium, erit proprium. Si autem illius eſt proprinm, non erit alterius proprium: Vt quia urere ſimiliter eſt proprium flammæ, & carbonis: non eſt autem flammæ proprium urere, non erit utique carbonis proprium urere. Si autem eſt flammæ proprium, non erit carbonis proprinm urere. Conſtructi enim hic locus non eſt utilis. Differt autem quod eſt ex iis, quæ ſimiliter ſe habent, ab eo, quod ex iis eſt, quæ ſimiliter inſunt quoniam illud quidem ſecundum proportionem ſumitur, non in eo quod ineſt alicui comparantur. Hoc autem ex eo, quod ineſt, alicui comparatur.

Si vnum duobus quibuſdam ſimiliter ineſt, ceu quia ſimiliter eſt proprium eſt flammæ & carbonis vrere, quia non poteſt idem plurium eſſe proprium, ſed in quo alterius ipſorum oſtendit proprium eſſe, ſimul ſi oſtenderetur quod neque ambo prorſus inſunt.

Deinde deſtruenti quidem, ſi potentia proprium aſsignans, & ad ens aſsignauit proprium potentia, cum non contingat ei potentia ineſſe, cum ens non eſt. Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium: Vt quia qui dixit aeris proprium reſpirabile, potentia quidem aſsignauit proprium (nam tale proprium, ut reſpirari poſsit, reſpirabile eſt) aſsignauit autem & ad ens proprium. nam & cum non eſt animal, quod natum eſt aerem ſpirare, contingit aerem eſſe, non tamen cum non eſt animal, poſsibile eſt ſpirare, quare neque aeris erit proprium huiuſmodi poſsibile reſpirari tunc, quia animal non erit, quod tale eſt, ut reſpirare poſsit. Non ergo erit aeris proprium reſpirabile. Conſtruenti autem, ſi potentia aſsignanr proprium, tam ad ens quã ad non ens proprium aſsignauit, cum contingat potentia ineſſe eo non ente erit enim proprium, quod poſitnm eſt non eſſe proprium: Vt quia qui aſsignauit proprium entir poſsibile pati, aut facere, potentia aſsignans proprium, ad ens aſsignauit proprium (nam cum enr eſt, & poſsibile pati quid, aut facere erit) qnare proprium erit entis poſsibile pati, quid aut facere.

Si quis proprium aſsignans ad potentiam, ſed ſecundũ potentiã eſt, verbi gratia, capax ſcientiæ & riſibile. Et quæcunque non ſecundum actum dicũtur ineſſe rei, ſed dicuntur proprium ipſius poſſe in vnoquoq; fieri. Porro ſi quis proprium alicuius aſsignando ad potentiam aſsignauit potentiam hanc ad aliquid quod poteſt & non eſſe entis eius cuius proprium aſsignatum eſt, cum non contingat hæc potentia ineſſe non enti non ſane erit aſsignãs proprium, ceu ipſi reſpirari reſpirabile eſt, & quia aptum natum reſpirari ab aliquo reſpiratur, & omne reſpirabile animal, ad animal erit reſpirabile dictum proprium. Nam cum dicat aeris eſſe proprium inſpirabile eſſe ad potentiam aſsignauit reſpirabile, ideſt quia contingit animali exiſtente reſpirari aerem, & non exiſtente animali aerem eſſe, & non reſpirari, ſi quidem reſpirabile ad reſpirans dicitur, proinde ſi non fuerit reſpirans, neq; reſpirabile erit, quare non bene aſsignauit aeris proprium eſſe reſpirabile. Nam quod eſt ens contingenter non ſemper eſt. Nam contingit etiã non eſſe, ſed non ſemper ens proprium aſsignauit non bene. Nam oportet propriũ inſeparabile eſſe & ſemper ineſſe ei, cuius eſt proprium. Cæterum conſtruere poteſt aliquis, ſi potentiam eius ad ens fieri ſecũdum potentiam aſſignati aſsignat. Vnde exẽplum proprii adiecit ipſum ens poſſe pati vel facere. Sed huius ad nõ ens nullo pacto, contingit tamen ipſum etiam non entis eſſe. Erit autem exemplum huius in formis materia capax exiſtens contrariorũ. Nam ſi nõ vnius generis actu materia acciperetur, ſed potentia inerit eidem aſsignatum proprium ſecundum potentiam. Inquit autem conſtruentem oportet conſiderare ſi potentia proprium aſsignauit, vel ad ens, vel ad non ens, vel materiam contingentis potentiæ, ideſt eius ꝙ potentia eſt, & non enti ineſſe, ꝙ eſt materia. Nam materia non ens eſt, quia eſt omnia potentia & nihil eſt actu. Si ergo aliquis aſsignauerit materiæ proprium eſſe, vt ſit capax omnium. Nam potentia eſt capax omnium, ꝙ quidem alicuius entis non eſt, vel ſi aſsignauit entis proprium ꝙ poteſt pati vel agere. Nam omne ens poteſt pati vel agere bene aſsignauit proprium vtriuſq; in idem, quia quando nõ entis huius ad quod potentia aſsignata eſt, neque potentia adhuc ſeruatur, rei cuius eſt proprium aſsignatum, non bene aſsignatum. Si autem non entis huius ad quod dicitur potentia adhuc manet res in potentia, tunc bene erit ſecundum potentiam proprium aſsignatum. Nam huius reſpirabilem eſſe aerem potentia, in alio eſt ſcilicet in ani-

maſi, ſed huius ens poſsibile pati, vel agere potentia, in ipſo eſt & non exiſtente patiente vel agente. Nã actus impeditur nõ exiſtentihus rebus, ſed potentia in ipſo ſeruatur.

Deinde deſtruenti quidem, ſi per ſuperabundantiam poſuit proprium, non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium. Accidit enim ſic aßignantibus proprium non de quo orationem, & nomen uerificari. nam corrupta re, nihil minus erit oratio. eorum enim quæ ſunt, alicui maxime ineſt, ut ſi quis aßignet ignis proprium corpus leuißimũ. corrupto enim igne, erit aliquod corporum, quod leuißimum erit. Quare non erit ignis proprium corpus leuißimum. Conſtruenti autem, ſi non per ſuperabundantiam poſuit proprium. erit enim ſecundũ hoc bene poſitum proprium: ut quia qui poſuit hominis proprium animal manſuetum natura, non per ſuperabundantiam aßignauit proprium, erit utique ſecundum hoc bene poſitum proprium.

Nam ſi oportet proprium ſoli ineſſe & ſimul tollitur ſublato eo cuius eſt proprium, & id quod eſt ſuperabundantiam dictum non ſimul deſtruitur cum ipſo habente ſuperabundãtiam, ob id ſublato hoc aliud fit in ipſa ſuperabundantia quod eſt poſt illud, ſi quis cum ſuperabundantia aſſignaret alicuius proprium, non erit bene aſsignans. Nam accidit (inquit) de quo hæc ratio proprii, videlicet ſuperlatiuum dicitur non verificatur etiam nomen proprii. Nam ſublato ſubiecto non ſimul tollitur id quod ſuperlatiue dicitur proprium, vt dictum eſt, vt eſto aſsignatum leuiſsimum eſſe igni proprium, ſed non erit bene aſsignatũ. Nã ſublato igne erit leuiſsimum in aere.

Quinti libri Topicorum Finis.

MAXIMI PHILOSOPHI ALEXANDRI APHRODIſienſis in Sextum Librum Topicorum Ariſtotelis Stagiritæ Commentarij.

ARISTOTELES Cum docuiſſet generis & proprii quæſtiones, itemq; de iis quæ ex accidente ducuntur, locutus eſſet locoſq; quibus probaretur hoc eſſe huius genus, proprium, aut accidens, vel etiam infirmaretur, tradidiſſet: hoc libro definitiuas quæſtiones docet. in quo non declarat naturam definitionis etſi oporteat multa genera in definitione aſſumi, & vnam differentiam, vel econtra: & quorũ definitio ſit, quod videlicet principaliter eſt ſubſtantiarum, & poſtea accidẽtium. quibus de rebus omnibus docuit in libris Metaphyſicæ, & in ſecundo Poſteriorum. vbi docet vtrum definitionum faciendæ ſint demonſtrationes, ſed hic exponit vtrum definitio alicui aſsignata, ſit eius definitio nec ne. hoc enim eſt, quod hoc libro ei propoſitum eſt diſputare.

EIus autem negocij, quod eſt circa terminos, partes ſunt quinque.

Inquit huius negocii tractationiſve, quæ eſt circa terminos diffinitioneſq;, vel quæ eſt circa diffinitiua problemata, partes ſunt quinque. Nam quinque ſunt quibus nitimur conſtruere quod hoc eſt diffinitio huius, & rurſus contrarium deſtruere, quod aſsignata diffinitio non bene aſsignetur,

Aut quia non eſt uerum dicere de quo nomen, & orationẽ. Oportet enim hominis definitionem de omni homine uerificari. Aut quia cum ſit genus, non poſuit in genere, uel nõ in proprio genere poſuit. Oportet enim eum, qui definit, in genere ponentem differentias adiungere. nam maxime eorum, quæ ſunt in definitione, genus uidetur definiti ſubſtantiam ſignificare. Aut quia non propria eſt definitio, oportet enim definitionẽ (quemadmodum & prius dictũ eſt) propriam eſſe. Aut ſi omnia quæ dicta ſunt, faciens, non determinauit neque dixit quod quid erat eſſe ipſi definito. Reliquum autẽ præter ea, quæ dicta ſunt, ſi definiuit quidem, ſed tamen non bene definiuit.

Aut enim oportet arguere & oſtendere quod non perperam aſsignata diffinitio numerũ diffiniti ſignificat, ſed aliud quid eſt. Nam ſi animal rationale mortale eſt diffinitio hominis, debet etiam de omni homine prædicari & de quo nomen prædicatur, videlicet a nomine ſignificatum, ceu homo etiam de Socrate prædicatur, & ob id diffinitio etiam hominis propria Socrati oſtendi ſolet. Aut cum ſit genus diffiniti, non poſuit diffinitionem in genus, vel non accepit genus diffinitionis in diffinitionem ipſius, vt ſi quis ſcientiam diffiniens dicat, Scientia eſt indiſſuaſibilis a ratione peccans redargueretur, quippe qui non accepit genus in diffinitione eius. Nam maxime inquit genus acceptorum in diffinitione videtur ſubſtantiam ſignificare diffiniti. Nam in quid eſt prædicatur genus, ſed differentiæ velut qualitates magis accipiuntur, & quia primo genus vniuſcuiuſque ſubſtantiam oſtendit ſeparans ipſa ab omnibus differentibus. Nam principium diffinitionis eſt genus, & differentiæ aſsimilantur efficientiæ & operi. Equidem differentiis a propriis & cognatis ſeparant diffinitum, a quibus non poteſt ſeparari ipſum niſi prius ſeparetur a diſsimilaribus & extra naturam diffiniti quod facit genus, vel quando non proprium diffiniti aliquis aſsignauerit rationem, vt ſi quis poneret diffinitionem eſſe hominis animal pedeſtre bipes. Nam hoc diffinitio nõ propria eſt hominis quia non conuertitur. Oportet autem diffinitionem propriam eſſe diffiniti & conuerti, vt etiam proprium. (Aut omnia quæ dicta ſunt, faciens.) videlicet genus etiam proprium accipiens, & differentias addens & conuertens ad diffinitum diffinitionem aſsignando non determinauit, ideſt non proprie aſsignauit diffinitionem, ſed deſcriptionem, neque dixit quid erat eſſe, videlicet nõ indicauit naturam diffiniti. Nã qui dicit animal recte progreſsiuum latiungue caluum ventricoſum Socratem eſſe, omnia ea quæ diximus cuſtodiunt, ſed non fecit diffinitionem, ſed deſcriptionem cum accipiat accidentia, ideo nõ indicauit naturam diffiniti. (Et reliquum ſi definiuit non bene diffiniuit,) ideſt ſi diffinitio eſt aſsignata, & non propria ſit rei.

Si igitur non uerificatur de quo nomen & oratio, ex iis, quæ dicta ſunt in accidente locis, conſiderandum. nam & illic utrum uerum, uel non uerum, omnis conſideratio fit. Quando enim quoniam ineſt accidens diſputamus, quoniam uerum eſt dicimus. Quando autem, quoniam non ineſt, quoniam non uerum. Sin uero non in proprio genere poſuit, aut ſi non propria propria eſt aßignata oratio, ex iis quæ ſunt ad genus, & proprium dictis locis, perſpiciendum. Reliquum uero ſi non definiuit, aut ſi non bene definiuit aliquo modo, aggrediendum dicere.

Cum quinque ſint quæ numerauit peccata quę fiunt ſecundum problemata diffinibilia, & priora tria ex aſsignatis locis ſecundum accidens, genus & proprium aſsignaſſet, inquit deſtruendum eſſe, & duo poſteriora tradit propriis locis egere, quos etiam exponit, ideo inquit. (Si

ſigitur nõ verificatur de quo nomen & ratio)ſcilicet ſi nullo pacto inerit rei aſsignata diffinitio, per illos locos oſtendemus, per quos etiam oſtendimus in his quæ ſunt per accidens. Hi enim oſtenſum fuerit quod poſitum ineſt, & accidens ſoli inexiſtentiæ deſignauit. nam erat accidẽs quod nec genus, nec diffinitio nec proprium ineſt rei, vt quod album non ineſt Socrati. Etenim in illis conſideratio, & inquiſitio fiebat, vtrum ineſt Socrati album, vel non. nam vt ibi ſtuduimus oſtendere quod Socrati non ineſt album, quia nec album eſt, vlterius autem non curioſe, vel pluribus tractauimus, vel rurſus ꝙ ineſt: ſic ſufficit nobis, & ſi oſtendemus quod ſubſtantia inanimata inſenſilis non eſt diffinitio hominis. Neque ipſe eſt inanimatus & inſenſilis, ceu rurſus igitur animal rationale mortale diffinitio ẽ eius, quia etiam rationalis mortalis eſt. Sed locos quibus debemus oſtendere quod in diffinitione genus alienum eſt a diffinito, vel quod non conuertitur diffinitio, conſiderandum inquit eſſe ab aſsignatis locis in problematibus genericis & propriis. Nam per quæ oſtenderetur in illis quod nõ eſt genus huius, vel proprium aſsignatum per eadem, & quod nec genus in diffinitione proprium eſt diffinito, vel quod diffinitio ſit eius propria. Similiter autem rurſus & per locos in illis talia conſtruimus, quare primæ quidem deſtructiones diffinitionum a locis ad accidens fierent, et ſecundæ per locos ad genus, & tertiæ per locos ad ꝓpriũ.

Primum igitur inſpiciendum, ſi non bene definiuit. Facilius eſt enim quodlibet feciſſe quam bene feciſſe. Manifeſtum igitur, quoniam peccatum circa hoc pluſculum, eo quod laborioſius. Quare argumentatio facilior circa hoc, quam quæ circa illud, fit. Sunt itaque eius, quod eſt non bene, partes duæ. Vna quidem obſcura interpretatione uti. Oportet enim definientem (ut contingit) quam clariſsima interpretatione uti, eo quod cognoſcendi gratia, aſsignatur definitio.

Cum duo ſint ſubaccepta ad quæ oportet locos inuenire, primum inquit conſiderandum eſſe an non bene diffinitum eſt. Nam facilius ad hoc eſt argumentandum, videlicet quod non bene diffinitum eſt, quam ad id quod non diffinitum eſt. Nam ſimpliciter facere facilius eſt, quã benefacere, & peccantis plus ſit circa benefacere quam circa ſimpliciter facere, ſed circa quod peccatũ, eſt plus quoque argumenti facilius ad deſtruendum ſumi poterit, quia etiam facilius eſt plura peccata deprehendere quam minora, quare facilius eſt oſtendere quæ non bene definita ſunt, quam ea quæ nec prorſus diffinita ſunt.

Secunda autem, ſi amplius dixit in definitione quam par ſit. Nam omne, quod ſuperadiectum eſt in definitione, ſuperfluum eſt Rurſus autem utrunque quod dictum eſt, in plures partes diuiditur.

Ideſt ſi ſuperfluum adiecit diffinitioni. Nam qui addit aliquod ſuperfluum rationi indicanti quid erat propoſiti tanquam non bene diffiniens contigeretur, ſed qui in minus aſsignat & ſecundum indigentiam etiam hac ratione peccat, non eo quod non bene, ſed quod perperam diffiniuit. Nam diminuta ratio ſecundum hoc egens eſt, quia deficit aliquid ei ad diffiniendum, videlicet ad ſignificandum quod quid erat eſſe, ſed quod non indicat quod quid erat eſſe non eſt diffinitio.

Vnus ergo locus eius, quod obſcure eſt, ſi ſit æquiuocum alicui, quod dictum eſt: Vt quoniam generatio eſt ductio ad ſubſtantiam, & quoniam ſanitas commenſuratio calidorum. et frigidorum. Nam æquiuoca eſt ductio, & commenſuratio. Immanifeſtum igitur, utrum uult dicere eorum, quæ ſignificantur ab eo quod multipliciter dicitur. Similiter autem, & ſi cum definitum multipliciter dicitur, diuidens non dixit. Nam immanifeſtum utrius definitionem aſsignauit.

Nam æquiuocum eſt deductio & cõmenſuratio, quia deductio ſignificat aliquorum lationem, ꝙ etiam afferre euehiq; dicitur, vt dicitur cibi deductio, vel vini vectio. Dicitur etiam ornatus morum, vt dicitur puerorum educatio & deductio. Item dicitur deductio tendentia, in quo ſignificato qui ſic generationem diffinit vtitur nomine deductionis. Item commenſuratio eſt æquiuocum vt etiam commenſurabile. Nam commenſurabilia eodem metro eademq; menſura menſurantur, vt in numeris & magnitudinibus, & in his quæ vnicuique congruunt & competunt, vt pallia, vel ſubcalcei, vel ſecundum multitudinem, vel magnitudinem ſecundum temperantiam qualitatum eo quod nõ excedit alia alteram, ſed æqualiter ſunt in compoſitione, vel habentia potentias ſecundũ proportionem.

Inſuper etiam contingit calumniari, uelut non conueniente oratione ad omnia, quorum definitionem aſsignauit.

Contingit (inquit) calumniari ſic aſsignatam diffinitionem ꝙ neque principio diffinitio eſt, ſi quis cum aſsignaret diffinitionem omnium ſignificatorum ipſius rationis diffinitionem, & pertractando illa ſignificata quibus non competit aſsignata ratio, oſtenderet quod non diffinitio, quia aliquorum diffinitionem oportet de omnibus verificari, de quibus etiam nomen verificatur, cuius eſt diffinitio. Vnde merito adiecit calumniari in tali elencho. Non enim qui aſsignat rationem canis cum putat omnibus ſub cane ſignificatis competere, perinde ac ſit vna natura canis exiſtentis calũniatur. Nam diffinitio alicuius canis eſt animal pedeſtre latrabile. Si ſic forte fortuna aſsignaretur occulta fieret diffinitio eo quod nõ determinatum eſt de quo cane ſit, tamen exhibet occaſionem talis calumniæ, cum is qui aſsignat diffinitionẽ non ſecernat diſtinguatq; id quod multipliciter dicitur, ſed velut vnam naturam nominis indicat.

Maxime autem contingit tale quippiam facere cum latet æquiuocatio. Contingit etiam & eum, qui diuidit (quoties dicitur id, quod in definitione aſsignatum eſt) ſyllogiſmum facere. Nam ſi ſecundum nullum modorum ſufficienter dictum eſt, manifeſtum, quoniam non definiuit illo modo.

Maxime autem contingit (inquit) redarguere diffinientẽ, quare ignorauerit aliquis quod multa ſignificat id qđ eſt multipliciter dictum in diffinitione. Nam tunc poſsibile eſt, vt qui accipit, vt vnam naturam ſignificantis nominis oſtendere quod non eſt diffinitio, quia non omnibus his ſub nomine competit. Si vero cognoſcit diſputans verbi gratia quod canis multa ſignificat & diuidet ipſum in ſignificata, & dicet quod huius canis diffinitionem aſsignauit non debet corrigi. Equidem (inquit) contingit autem ipſum diſputantem diuidere, & determinare quot ſignificat aſsignatum, videlicet diffinitum in diffinitione ſyllogiſmum facere, videlicet collectionem, & nominationem ſignificatorum. Nam ſi nulli ſignificatorum competet aſsignatum in diffinitione non bene aſsignatum diffinitũq; erit, quod indicauit, quia dicit illo modo, videlicet ſecundum aliquem modum ſignificationis numeratorũ. oportet autem collectionem ſic facere, quia verbi gratia quia aſsignata a te diffinitio canis, neque aſtro conuenit, neq; terreno, neque marino, igitur non bene definiebas.

Alius ſi ſecundum metaphoram dixit, ut ſcientiam indeciduam, aut terram nutricem, aut temperantiam conſonantiam. Nam omne obſcurum, quod ſecundũ metaphoram dicitur. Contingit autem & metaphora loquentem calumniari, tanquam non proprie dicentem. Non enim congruet dicta definitio, ut in temperantia. omnis enim conſonantia in ſonis. Inſuper ſi eſt genus conſonantia temperantiæ, in duobus generibus erit idem

nen continentibus ſeinuicem. Neque enim conſonantia uirtutẽ, neque uirtus continet conſonantiam.

Translatio quidem eſt quando eam quæ proprie de aliquo dicitur vocem traducimus ad alterum non proprie ſignificatum ab ipſo, quæ vocatur a grammaticis etiã abuſio. Si ergo aliquis diffiniens ſcientiam diceret indeciduã; quia indiſſolubile indeciduumq; proprie de corporibus dicitur, quæ per vim non mutantur, vel per æqualitatẽ & commenſurationem non tranſmutãtur occultum fecit dictum. Similiter etiam qui diffinit terram altricem. Nam altrix proprie dicitur de nutriente & alente filios. Contingit igitur (inquit) metaphorice translatiueq; diffinientem calumniari, videlicet reprehendere tanquam non aſsignantem diffinitionem conuenientem ſubiecto, vt ſi quis diffiniret temperantiam conſonantiam. Nam conſonantia nõ conuenit temperantiæ. Nam proprie conſonantia dicitur de ictibus & ſonis. Si ergo & temperantia eſt conſonantia ſecundum diffinientem, erat etiam temperãtia ſonus, ſed neque genus erit temperantiæ conſonantia. Nam ſi ſecundum diffinitum genus eſt temperantię conſonantia. Nam ſic ab illo aſſumptum eſt in diffinitiõe. Item eſt genus con ſenſu omnium ipſius temperãtiæ virtus, inuenietur etiam temperantia eſſe vna & eadem ſpecies ſub duobus generibus redacta, quorum vnum non continet aliud viciſsim, neque ſub vno & eodem genere reducuntur. Nam ſi ſub eodem & vno genere reducerentur, vel virtus, vel conſonantia: vel conſonantia contineret virtutem, vel virtus conſonantiam, ſed non ſunt ſub eodem genere. Nam virtutis generaliſsimum eſt qualitas, & conſonantiæ ipſum ad aliquid.

Præterea ſi non poſitis nominibus utitur, ut Plato ciliumbre oculum, aut araneum putrimordax, aut medullam oſsigenum. Nam omne obſcurum, quod inſuetum eſt.

Etiam hic locus ſuperioris ſecundum abuſionem trãſlationemque habetur. Poſita igitur nomina dicit conſuetas & triuiales dictiones, & non eas quibus Lycophron vtitur ſcilicet dictis allegoriis dicens morte dignam eſſe mortiferam, & canem mulierem, ob inuerecũdiam. Et Plato oculum vmbracilium, & alia quæ adiecit hic. nam hæc ſunt inſueta, & omnis dictio inſueta ingerit diffinitionibus occultationem.

Quædam autem neque ſecundum æquiuocationem, neque ſecundum metaphoram, neque proprie dicuntur, ut lex menſura, uel imago eorum, quæ natura iuſta ſunt. Sunt autem huiuſmodi deteriora metaphora. Nam metaphora facit quodammodo notum, quod aſsignatum eſt per ſimilitudinem. Omnes enim metaphora utentes, ſecundum aliquam ſimilitudinem ea utuntur. At quod tale eſt, non facit notum. Nam neque ſimilitudo eſt, ſecundum quam menſura, uel imago lex eſt, neque proprie ſolet dici. Quapropter ſi proprie menſuram, uel imaginem legem dicit eſſe, mentitur. Imago enim ideſt, cuius generatio per imitationem eſt. Hoc autem non ineſt legi, ſi autem nõ proprie, manifeſtum quoniam obſcure dixit, atque deterius quolibet eorum, quæ ſecundum metaphoram dicuntur.

Inquit quædam nec ſecundum æquiuocationem, nec ſecundum translationem, nec proprie dicũtur, & ſunt hæc priora dictis ſecundum translationem. Etenim ſic poſita in diffõnibus, vel ſm æquiuocationẽ, vel ſm translationẽ erãt cã occultationis, ſed hoc nõ principaliter accepta excidunt, & ſunt lõge errore facto ſecundum conſuetã ęquiuocationẽ priora atque ea ſimilitudine accepta ex translatione. Nam translatio & metaphora, & ſi non proprie eſt rei ſignificatiua, tamen notum aliquo modo continet ſignificatum, quia ſecundum ſimilitudinem aliquam fiunt metaphoræ & translationes, & qui vtitur æquiuocatione habet etiam ipſe propoſitum a nomine ſignificatum proprie, & ſi non ſolum, ſed talia nullatenus præbent cognitionem, eo q non ſunt propria, nec ſecundum ſimilitudinem dicta, ſed ſunt cauſa multæ occultationis. Nam nec ſimilitudo ineſt ſecundum quam menſura vel ſimulacrum lex eſt, neque cõſueuit proprie dici, ſed velut neutrum eſt proprie lex. Nam menſura eſt quantitas, ſed lex non quantitas, & ſimulacrum imitatio eſt animalis ex talibus coloribus figuratum, ſed lex non eſt imitatio animalis. Si autem non proprie videlicet occulte dixit quod non bene diffiniendum ſunt duæ partes hæ occultatio & ſuperfluitas. Et occultatio quæ per æquiuocationem, vel in diffinitione, vel in diffinito eſt, vel per tranſlationem, vel per abuſionem.

Inſuper etiam ſi non manifeſta eſt contraria ratio ex hoc, quod dicitur. Nam quæ bene aſsignantur, & contrarias commanifeſtant. Aut ſi per ſe dicta, non ſit manifeſtum, cuius eſt definitio. Sed quemadmodum ea quæ ſunt antiquarum picturarum, niſi quis ſuper ſcripſiſſet, non cognoſcebatur, quid unumquodque.

Adhuc huius occulte dici oſtẽſiuum eſt hoc ex aſsignata diffinitione non eſſe notum contrarii cuius aſsignatur diffinitio, rationem & diffinitionem, videlicet an ſit aliqd ei contrarium. nam videtur alterius contrariorum diffinitio facere notum & aliam alterius. nam ob contrarium qd eſt in diffinitione alterius contrariorum cognoſcitur contrarium ipſi. Ad idem adhuc inquit ſi non ratio & diffinitio cõtrarii manifeſta eſt ex dicta diffinitione. Nam bene aſsignatæ diffinitiones ſignificant etiam diffinitiones contrariorum, vt ſi quis diceret iniuſtitia eſt malitia animæ, ſtatim & contrarii diffinitionem iuſtitiæ iudicauit. Eſt aũt, hæc virtus animæ. Et ſi album colorem diſgregatiuum viſus, patet q contrarium albo, ideſt nigrum erit color congregatiuus viſus. Si ergo ex dicta diffinitione non ſit manifeſta, & diffinitio contrarii diffinibili ambigua ſit, cuius ſit diffinitio, aut ſi ſecundum ſe dicta non plana erit cuius ſit diffinitio. Oportet (inquit) aſsignatam diffinitionem plane, & ſi non additum id quod qua ipſis competit id cuius eſt diffinitio ſtatim notum ſit ſtudioſis circa hęc. Nõ enim & idiotis vulgaribuſve notum ſit quod diffinitio non eget additione, cuius eſt diffinitio. Nam hoc ineuidens & ſine diſciplina eſt, quod quidem veteres pictores faciebant nõ exactas elaborataſq; imagines operantes per deſcriptionẽ indicabant, cuius eſt animalis vnaquæq; figura. Quando igitur aſsignata alicuius diffinitio ſit non nota per ſe fuerit cuius eſt diffinitio, ſed eget additione diffiniti, patet quod occulte aſsignatum eſt.

Si igitur non clare, ex huiuſmodi eſt inſpiciendum. Si autem ſuperfluum in termino dixit, primum quidem conſiderandum, ſi aliquo uſus eſt, quod omnibus inſit, uel ſimpliciter iis, quæ ſunt, uel iis, quæ ſub eodem genere ſunt definitorum. Nam ſuperfluum dici neceſſarium ideſt. Oportet enim genus ab aliis ſeparare. Differentiam autem ab aliquo eorum, quæ ſunt in eodem genere. At qui quod omnibus quidem ineſt ſimpliciter, à nullo ſeparat: quod autem omnibus, quæ ſub eodem ſunt genere ineſt, non ſeparat ab iis, quæ ſunt in eodem genere. Quare ſuperuacaneum huiuſmodi appoſitum.

Occultum igitur inquit ex dictis iudicandum, & fere quando quidem inuenitur in paſsionibus dictionis. Nam paſsio dicitur etiam æquiuocatio, & translatio, & abuſio, ſed ſi ſuperfluum, & vanum in primo acceſſu impetuque videretur Ariſto. traducere ad negotioſas inquiſitiones. Nam palam locus aſſumit ex abundantia malitiam & pluſes res. Nam videtur & redarguere, ſed nõ vere, ſed quan

do toti diffinitioni ſimul acciderit dici in plus quam res nō ad modum increpatio, neq; ad bene, vt homo eſt animal bipes, ſed quando in vna dictione ſuperfluum, qua & ablata reliqua diffinitio perfecta, & exacta fuerit hoc turpe erit iam, vt in corpore pulchro pentilia. Et hunc modum nunc accuſat Ariſtote. & inquit. Superuacaneum atque parelchon eſt diffinitiōi addere quod cūctis ineſt, vel ſimpliciter exiſtentibus, vel his quæ ſunt ſub ipſo generi diffiniti. Equidem quod ineſt exiſtentibus, vt quando aliquis diceret animal rationale mortale vnū ens. Nam addit in hac vnum eius quod ſuperfluum eſt tanquam omnibus in exiſtens & his quæ ſunt eiuſdem generis & diſsimilibus genus, & id quod ineſt his quæ ſub idem genus, vt quando dixerit animal rationale mortale. Nam ſenſile omnibus ſpeciebus ſub eodem genere, ceu equo, boui, & aliis ineſt. Nā oportet (inquit) in diffinitione genus ab his quæ ſunt ſimilis generis ſeparare, ſed differentiam a ſimilibus, tamen quod omnibus ineſt non ſeparat diffinitum ex diuerſis genere, ſed quod ſimilibus genere ineſt non ſeparat ipſum a ſpeciebus in eodem generę.

Aut ſi eſt qu dem proprium, quod appoſitum eſt. Ablato enim illo, & reliqua definitio propria eſt, & indicat ſubſtantiam Vt in hominis oratione ſcientiæ ſuſceptiuum appoſitum, ſuperfluum eſt. Etenim eo ablato, reliqua oratio propria eſt, & indicat ſubſtantiam. Simpliciter autem dicendo, omne ſuperfluum, quo ablato, reliquum manifeſtum facit id, quod definitur. Talis autem eſt & animæ terminus, ſi eſt numerus ipſe ſeipſum mouens. Etenim quod ſeipſum mouet, eſt anima, ceu Plato definit. an propr.um quidem eſt, quod dicitur, non tamen indicat ſubſtantiam interempto numero. Vtrouis igitur modo ſe habeat, difficile eſt explicare. Vtendum autem in omnibus, talibus ad id, quod expedit, ut eſt phlegmatis terminus, humidum primum a cibo indigeſtum. Vnum enim primum nō multa, quare ſuperfluum, indigeſtum, appoſitum. Etenim hoc ablato, reliqua erit propria definitio. Non enim contingit a cibo & hoc quid, & aliud quoddam primum eſſe. An non ſimpliciter a cibo phlegma, ſed indigeſtorum primum. Quare addendum eſt indigeſtum. Nam illo quidem modo dicta, non uera erit definitio, ſi quidem non omnium primum eſt.

Aut additum inquit proprium eſt diffinitionis, ſed hoc ablato & tota ratio propria eſt, atq; indicat ſubſtantiam eius ſuperfluum additum eſt. Nam vniuerſaliter omne ſuperfluum quo ſublato a derelicto indicatur ſubſtantia propoſiti. Vniuerſaliter autem intulit hoc demonſtratiuū exiſtens huius & communia excedere ab hoc & illis ſublatis demonſtrari a reliqua ratione, vel quia non propoſiti, tanquam ſi generi non fuerit oſtenſum, nō amplius erit ratio, vt animæ diffinitio numerus ſeipſum mouens. nam numerus ſuperfluo ponitur. Etenim ipſum ſeipſum mouens ſine numero indicat animam, vt Plato in Phædone inquit dicens. Cum ſit immortalis dicta a ſeipſa mouetur, ſubſtantiam animæ & rationem hoc aliquis dicens non erubeſcit. Item numerus non eſt genus animæ vt ſi aliquis inſtaret, & diceret quomodo inquis quod ſublato numero nō diffinitio læditur & euertitur. nam genus animæ eſt numerus ſecundum Xenocratem, & Platonem. Et oportet additione numeri vt generis in diffinitione inquit, ꝙ ſi dabimus ꝙ numerus eſt genus animæ hoc ſublato relictum nō erit diffinitio ſed proprium non tamen & ſubſtantiam ſignificabit rei. nam omnis diffinitio proprium, non tñ & econtra, vtrouis modo igitur ſe habet, tamen difficile eſt aperire an ſit genus animæ an non, & vtrum ablato numero relictum diffinitio eſt animæ, vel proprium, vel non. Nam maioris conſiderationis eſt inquiſitio de hoc, quam dialecticæ. Sed vtendum eſt diffinitione in præſenti exēplo, vt nobis eſt vtile. Vtilis autem fit vt accipiamus nunc numerum vt genus animę. Oportet aūt cognoſcere quod huius nō bene definitæ ſunt duæ partes, immanifeſtatio, & ſuperflua locutio. Dixit autem quod modis occultatio. Nūc autem de ſuperuacanea locutione. Superfluum eſt in diffinitione omne quo ſublato reliquum indicat quid eſt definitum, hoc vel omnibus ineſt, vel vniuerſis exiſtentibus, vel his quæ ſunt ſub eodem genere diffiniti, vel proprium eſt additum, vel non omnibus ineſt his ſub eadem ſpecie, vel ſæpe dictum eſt, vel ſi vniuerſaliter dictum adderetur, & particulariter priori exemplo adiecit etiam alterum ſimile dicendo, ſi quis poneret diffinitionem phlegmatis eſſe humidū primū a cibo indigeſtum. Nam indigeſtū ſuperfluo ponitur, quia hoc (primum) ſat eſt. Deinde dubitat ſimul de dicto perinde ad ſit primum humidum, & humidum primum indigeſtum. Nam poteſt a cibo humidum eſſe primum & ante phlegma non indigeſtum, ceu ſanguis ex humecto cibo in digeſtione fiat quod retribuitur, attamen vt indigeſtum humidum primū phlegma, quia poſſunt & alia a cibo humida indigeſta eſſe, porro a phlegmate tranſmutato acutus humor fit aliquis circa ſtomachū, aliquando autem cholericus, ideo non ſuperflueret additum indigeſtum in ratione phlegmatis. Nam ſi non eſt ſimpliciter primum, tamen indigeſtorum primum erit.

Inſuper ſi quippiam eorum quæ ſunt in oratione, non omnibus ineſt, quæ ſunt ſub eadem ſpecie. Nam talis peius definit, ꝙ qui uſi ſunt eo quod ineſt omnibus, quæ ſunt. Illic enim ſi reliqua propria definitio eſt, & tota propria erit. Simpliciter.n. ad propriū quolibet addito uero, tota oratio propria fit. At ſi aliquid eorū, quæ ſunt in oratione non omnibus inſit, quæ ſunt ſub eadem ſpecie, impoſsibile eſt totam orationem propriā eſſe. enim conuerſim prædicabitur de re, ut animal greſsibile bipes quadricubitale. Non enim huiuſmodi oratio conuerſim prædicabitur de re, eo quod non omnibus inſit, quæ ſub eadem ſpecie ſunt, quadricubitale.

Item ſi aſsignatæ alicuius rationi aliquid tale additum fuerit, quod non omnibus aſsignatis in eadem ſpecie cuius eſt diffinitio ineſt, parelchon ſuperuacaneum, ſcilicet & fruſtra additorum tale erit, & magis deterius quā additum habentis quod cunctis ineſt, & propriū eſt alicuius ſubiecti ſubſtantiam eius indicās, & cū hoc addito propria erit ei. Nam vniuerſaliter ad propriam diffinitionem alicuius ſi adderetur aliquid quod omni definito ineſt, & tota ratio cū addito adhuc propria fit rei, & viciſsim conuertitur cum diffinito. Nam nulli alii præter propoſitum competit talis ratio, ſi autem adderetur aliquis quod nō omni ineſt diffinito, fieri non poteſt vt tota ratio ſit propria, non .n. cōuerſim prædicatur de re, quia nō omnibus ineſt quæ ſunt ſub eadem ſpecie, quadricubitale. Erit aūt ſi nō quod non diffiniatur, ſed quia non bene diffinitur eo quod habet ſuperfluo additum. Et hic locus eſt quod ſublato hoc quod nō oībus ineſt relicta oratio diffinitio eſt propoſiti.

Rurſum ſi idem frequenter dixit, ut qui concupiſcentiam appetitum delectationis dixit. nam omnis concupiſcentia delectationis eſt, quare & idem concupiſcentiæ appetitus delectationis erit. Fit igitur terminus concupiſcentiæ, appetitus delectationis (nihil enim differt concupiſcentiam dicere, & appetitum delectationis) quare utrunque eorum delectationis erit. An hoc quidem nihil abſurdum. nam & homo bipes eſt, quare idem homini bipes erit, eſt autem idem homini animal greſsibile bipes. Quare animal greſsibile bipes, bipes eſt, ſed non propter hoc abſurdū aliquid accidit, nō .n. de aīali ſolū greſsibili, bipes prædicatur (ſic.n. de eodē bis bipes prædicaretur) ſed de aīali greſsibili bipede bipes dicitur. Quare ſemel tantū bipes prædicatur.

Similiter autem & in concupiſcentia, non enim de appetitu id, quod eſt delectationis eſſe prædicatur, ſed de toto, quare ſemel & hic prædicatio fit. Non eſt autem bis dicere idem nomen aliquid abſurdum, ſed frequenter de aliquo idem prædicari, ſicut Xenocrates prudentiam definitiuam, & contemplatiuam eorum quæ ſunt, dicit eſſe. nam definitiua contemplatiua quædã eſt. Quare bis idem dicit, addens rurſum contemplatiuam.

Rurſum autem inquit plus peccat, qui ponit ſæpe idem in diffinitione actu tamen idem, & non ſiquis facile diffiniens ſæpe poneret. Nam planum fit & perſpicuum peccatum, potentia autem ſæpe faciunt quidam hoc addentes quod iam idem eſt alicui dictorum, vt aſsignans diffinitionem hominis animal rationale ſenſitiuum pedeſtre bipes, actu quidem non poſuit ſæpe idem poſitum ſenſitiuum, ſed potentia hoc fecit. Nam in animali ſenſitiuum aſſumptũ eſt, ſiquidem animal eſt ſubſtantia animata ſenſitiua, ideo & ſuperuacanea eſt talis ratio eo quod habet aliquid additũ ex ſuperfluo in quo ſæpe, vel actu, vel potentia idẽ aſſumptum eſt. Non.n.de animali pedeſtre bipes prædicatur, quod velut de homine bipes prædicat̃, ſic etiã cũ ſit ipſa diffinitio animal pedeſtre bipes, & non bis p̃dicat̃ bipes ſed ſemel. Nõ.n.ſolũ bipes prædicat̃ de animali pedeſtre, ſed de toto animali pedeſtre bipede, quia nec hominis cui eadem eſt huius diffinitio per bipedem prædicatur. Et dicẽs virtus eſt habitus in mediocritate exceſſus, & defectus optimus, bis dixit optimum. Nã omne medium etiã optimum eſt, quare ſuperfluum eſt hoc(optimus) Similiter & illud(defectus)& exceſſus, eſt ſuperfluum. Nam dicendo medium indicauit, quod neque excedit, neq; deficit, & dicendo concupiſcentiã eſſe appetitum voluptatis, bis poſuit hoc(voluptatis)in diffinitione, Vt enim concupiſcentia eſt voluptatis, ſic ẽt eius diffinitio appetitus voluptatis, voluptatis. Sed forte inquit nullum abſurdũ hoc. Etenim bipes idem eſt cũ homine, & prædicatur de ipſo. Eſt autẽ animal pedeſtre bipes idem homini quare de homine bipes prędicatur, quod erat aĩalis pedeſtris bipedis, ſed non erit homo animal pedeſtre bipes, ideo nullum abſurdum ex hoc accidit. Non.n.de pedeſtri animali bipes dicit̃. Nã ſic duplex prædicatio fiebat de homine. & animali pedeſtri, & in diffinitione bis accipiebatur bipes, ſed de animali pedeſtre bipede dicitur bipes, & animal pedeſtre bipes homo eſt, & in hoc habet homo ipſum eſſe, quare qui dicit animal pedeſtre bipes hominem dixit. Eadem ſimiliter etiam in concupiſcentia oportet accipere. Sed apertius dicendum eſt de hoc, quod velut de homine bipes prædicatur, ſic etiam de diffinitione hac animal pedeſtre bipes, & non bis ipſum bipes prædicatur, ſed ſemel. Non enim bipes de ſolo animali pedeſtre prędicatur tanquam ex neceſſitate, quando audiemus animal pedeſtre intelligemus ipſum, & bipes eſſe, ſed p̃dicatur de toto animali pedeſtri bipede, quod eſt hõ. Quia igitur in homine bipes nõ bis prædicatur, neque in diffinitione eius qui eſt idem cum eo bipes bis aſſumetur, ſiquidem de homine aſsignaretur diffinitio animal pedeſtre bipes. Similiter igitur neq; in concupiſcentia bis ſuaue prædicabitur. Non enim de ſolo appetitu ſuaue prædicatur, ſed de vniuerſo, videlicet appetitu voluptatis, quare non eſt abſurdum bis idẽ nomen loqui, ſed ſi ſæpe idem prædicaretur. Vt igitur de homine habẽte in ſeipſo bipes nullum abſurdum ſi prædicaretur de eodem bipes. Nam verum & ſanum eſt hominem bipedem dicere, & nullum abſurdum eſt quod ineſt alicui prædicare de eodem, ſic nihil abſurdum eſt, neque de diffinitione hominis modo habent in ſeipſo bipes idẽ prædicari. Non enim quãdo dixero forte, quod homo eſt animal rationale mortale, & poſſum ſimul intelligere, quod homo eſt animal rationale mortale, & velut ſi dico hoc ſecundum ſentẽtiam intellectumque abſurdum aliquid facio, & ob id corrigã bis dicere idem, ſed quando de eodem ſubiecto idem bis prædicatum fecero. Et ponit huius exemplum ipſam diffinitionem a Xenocrate aſsignatam de prudentia dicente, quod prudentia eſt diffinitiua, & contemplatiua entium. Nam contemplatiuum idem exiſtens cum diffinitiuo bis in tali diffinitione aſſumitur. Similiter etiam per reliqua exempla quæ dicit plana fecit, ob id pluribus dicere nobis opus non eſt.

Similiter autem & quicunque refrigerationem priuationẽ eius quidem caloris, qui ſecundum naturam eſt, dicunt eſſe. nam omnis priuatio eius eſt, quod ſecundum naturam eſt. Sed ſufficit fortaſſe dicere priuationem caloris, eo quod ipſa priuatio notum facit, quod eius ſit, quod ſecundum naturam dicitur.

Non idem eſt dicere priuationem eius quod ineſt, ſecundum naturam, & priuationem ſecundum naturã, nam quia abſentia eius quod aptum eſt, quando aptũ eſt ineſſe priuatio eſt. Et priuationum aliæ ſunt violentæ, aliæ factæ præter naturam, ceu ſi quis oculos exſcinderet, & aliæ ſecundum naturam, vt ſomnus priuatio eſt vigiliæ. Diceres ergo priuationem eius ſecundum naturam incidit in abſurditatẽ hanc, vt Philoſophus inſinuat. at qui dicit ſomnum priuationem vigiliæ ſecundum naturã non incidit in talem abſurditatem, vt Sotion putat ſic diffinientem corrigens. Acciperet autem aliquis etiam exempla ſimilia acceptis ab ipſo, quæ talem abſurditatem habeãt, vt ſi quis diffiniret lineam eſſe dimenſionum eam, quæ eſt ad vnũ diuiſilem, tanquam idem ſit hoc diuiſile ad vnum cum linea. Nam ſimile aliquid hic dicit, vt ſi dicat ad vnum diuiſile, diuiſile eſt. Nam diuiſile ad vnũ aliquod diuiſile aliquamq; diuiſilem in ſeipſo continet. Non enim in dimenſione dimenſum ad vnum diuiſibileq; eſt. Et rurſus qui dicit ignẽ eſſe corporum ſiccum, & calidum. Nam ſiccum, & calidũ ineſt igni, vel hominem animal prælectiuum, & voluntarium, tanquam prælectio eadem ſit cum conſilio, & voluntate. Vel virtutem habitum in mediocritate exceſſuſ, & defectus optimum diceret. Nam in prædicta mediocritate optimum eſt, & altera plura ſimiliter.

Rurſum ſi vniuerſaliter dicto, addidit & particulare, ut ſi clementiam imminutionem expedientium, & iuſtorum, nam iuſtum expediens quippiam eſt. Quare continetur in expediente. ſuperfluum igitur iuſtum. nam qui dixit uniuerſaliter, addit & particulare, & ſi medicinam diſciplinam ſanatiuorum animali, & homini: aut legem imaginem eorum, quæ ſunt bona, et iuſta. Iuſtum enim bonum quippiam. Quare frequenter idem dicit. Vtrum igitur bene, an non bene definiuit, per hæc, & huiuſmodi perſpiciendum. Vtrum uero definiuit, & dixit quod quid erat eſſe, aut non, ex hiſce.

Huius addere aliquid ſuperfluo diffinitioni oſtẽſiuum inquit eſſe hoc, ſcilicet inuenire ſi dicto vniuerſaliter de aliquo addatur aliquid particularium, & ſub ipſo. Etenim qui hoc facit ſæpe idem accipit, ſed differt hic locus ab eo qui eſt ante ipſum, quia ibi oſtendebatur additum idem eſſe alicui poſitorum, ſed hic idem ſub aliquo datorum accipitur. Videbitur tamen locus habere inſtantiam, nam in volatili fiſſæ pennæ additum non eſt ſuperuacaneum, ſi etiam fiſſum penna in volatili continetur. Sed hoc nõ eſt ſimile poſitis hic exemplis, nam in illis, eo quod vniuerſaliter eſt proprium rei, hoc fiebat, ideo additio eius ſub ipſo erat ſuperflua, & non particularium in diffinitione appoſitorum per vniuerſalia, & particularia indicantur, nam lex omnium bonorum eſt imago, ſecundum ſic dicentem, & æquitas in cũctis cõferẽtibus eſt eius diminutiua.

Nam

Nam ſi in quibuſdam diffinitis opus erat additione, & nō ſi dicebatur conferentium,& iuſtorum eſſe,quamuis conferentia ſint iniuſtis,& medicina ſcientia canonum in cunctis animalibus,& auis non in omnibus eſt volatilibus,ſed volatile in hoc. Item in aue genus quidem volatile, differentia autem fiſſum penna,ſed in prædictis,neque vniuerſale, vt genus exiſtens propoſiti ſumptum eſt,neque ſub ipſo differentia,ſed aliqua ſpecies vniuerſalis.

Primum quidem ſi non per priora,& notiora conficit definitionem.nam cum terminus aſſignetur eius cognoſcendi gratia,quod dicitur. Cognoſcimus autem nō ex quibuslibet,ſed ex prioribus,& notioribus,quemadmodum in demonſtrationibus (ſic enim omnis doctrina,& diſciplina ſe habet) manifeſtum igitur,quoniam qui non per huiuſmodi definiuit,non definiuit. Si enim definiuit, plures erunt eiuſdem definitiones. manifeſtum enim,quoniam & qui per priora, & notiora, melius definit. Quare utræque erunt definitiones eiuſdem. Tale autem non uidetur. Vnicuique enim eorum,quæ ſunt,unum eſt eſſe,quod quidem eſt. Quare ſi plures erunt eiuſdem definitiones, idem erit definito eſſe,quod quidem ſecundum utrãque definitionem ſignificatur. Hæc autem non eadem ſunt,eo quia & definitiones diuerſæ ſunt. manifeſtum igitur,quoniam non definiuit, qui non per priora, atque notiora definiuit. Igitur per non notiora quidem terminum dici,dupliciter eſt accipere. Aut enim ſi ſimpliciter ex ignotioribus,aut ſi nobis ignotioribus. Contingit enim utroque modo. Simpliciter enim notius eſt quidem, quod prius eſt poſteriore,ut punctum linea,& linea ſuperficie,& ſuperficies corpore,quemadmodum & unitas numero, Prius enim, & principium omnis numeri. Similiter autem, & elementum ſyllaba. Nobis autem econuerſo quandoque accidit. nam corpus magis, quam ſuperficies ſub ſenſu cadit, ſuperficies autem magis, quam linea, linea autem ſigno magis. Multi enim magis huiuſmodi cognoſcunt.nam illa quidem quomodolibet, hæc autem ſubtili,ac ſecundo intellectu comprehendere oportet. Simpliciter igitur melius per priora,poſteriora tentare cognoſcere,ſcientificum enim magis huiuſmodi eſt: uerum ad eos, qui impotentes ſunt cognoſcere per talia,neceſſariū forſan per ea,quæ illis nota ſunt,facere orationem. Sunt autem talium definitiones,quæ & puncti,& lineæ,& ſuperficiei. Omnes enim per poſteriora priora indicant.nam illam quidem lineæ,iſtam autem ſuperficiei, hanc uero corporis fines dicũt eſſe. Nō oportet autem latere,quoniã ſic definientes non contingit,quod quid erat eſſe definito indicare,niſi contingat idem, & nobis notius eſſe,& ſimpliciter notius. Siquidem oportet per genus, & differentias definire eum,qui bene definit. Hæc autem ſimpliciter notiora,& priora ſunt ſpecie,interimit enim genus, & differentia ſpeciem. Quare priora hæc ſpecie. Sunt autem & notiora.nam ſpecie quidem nota,neceſſe eſt & genus,& differentias cognoſci. Qui enim hominem cognoſcit, & animal, & greſſibile cognoſcit. At genere,uel differentia nota,& non neceſſe eſt,& ſpeciem cognoſci. Quare ignotior ſpecies.

Primum quidem(inquit)oſtendetur non diffiniri propoſitum,niſi per priora,& notiora eius faciat aliquis diffinitionem,nam diffinitio cauſa cognoſcendi propoſitum datur,cognoſcimus autem non ex quibuſuis, ſed ex prioribus,& notioribus,vt in demonſtratione ſignificatum eſt, quare non erit per poſteriora,ſed per notiora diffinitio. Si autem aliquis diceret,& per hæc fieri, accidit eiuſdem plures eſſe diffinitiones. Nam patet quod ratio per priora, & notiora eius diffiniti erit diffinitio optima, ſed ſi diffinitio ratio eſt,quod quid erat eſſe rei indicãs,ſic plures erũt diffinitiones eiuſdem rei,nam plura etiam ſunt hæc quid erat eſſe rei. Sed vnicuique eſſe,quatenus eſt idem eſt,nam vnũ eſſe rei,& non plura. Equidem vnumquodq; entium, quatenus eſt quod quid erat eſſe vnum,& idem habet, & non eget pluribus diffinitiōibus ad ſignificationē huius quod quid erat eſſe: igitur non eſt poſsibile,vt plures ſint vna diffinitione. Sed ſciendum eſt, quod hoc per notiora dupliciter, vel ſimpliciter,vel non,quia & notius, ſimpliciter igitur melius eſt per priora poſteriora niti cognoſcere, nam tale magis ſcientificum eſt, porro contra impotentes per talia cognoſcere forte neceſſarium eſt per notiora illis definire, videlicet niti quod quid erat eē rei indicare, niſi forte idem nobis fuerit notius,& naturæ,ſunt autem hæc,ceu oportere diffinitionem ex genere eſſe,& differētiis,& genus,& differentiæ debēt eſſe primorum ſimpliciter, & naturæ notiorum quam ſit ſpecies diffinita. Nam vnumquodq; horum ſimul deſtruit ſpeciem,ſiue diffinitum,ſed nō ſimul deſtruitur ab ipſo,quare ſi per hæc diffinitio, ſed non talia quo ad nos ſi fuerint notiora. Equidem oratio aſſignata per notiora quo ad nos, & primo non quod quid erat eſſe indicat,neque diffinitio,nam oportet diffinitionem hoc ſignificare,vnde oſtendens quod genus,& differentia ſunt priora ſpecie,quia ſequitur ex hoc quōd priora ſunt,vt etiam ſint notiora,nam de hoc ei propoſitum eſt dicere,ſubdidit. Sunt autem notiora,quia qui ſcit quod vere eſt diffinitum,& cuius ſpeciei diffinitio ſit,nouit,& genus eius,& differentias i. diffinitionem, nam hoc erat ſcire ſubſtantiam eius,ſed tamen non qui ſcit genus,vel differentiarum conſtitutionem,iam & ſpeciem nouit, vnde ſi ſciuit,quod non cōuertitur cognitio, quod notiora erunt quæ vna prorſus cognoſcuntur. Poteſt tamen cognoſci ſecundum proprietatem ſine illis,quæ poſſunt cognoſci, vt enim prius natura eſt id quo ſublato ſecum deſtruit alia,& non deſtruitur aliis ſublatis.ſic etiam notius natura, cuius cognitio ſimul ſcitur cum cognitione alicuius. Porro illud non cognitione ipſorum cognitum ſimul introducit, ſed latere nō oportet eos qui ſic diffiniunt,quod diffinitiones ex notioribus nobis, & poſterioribus non indicant quid erat eſſe diffiniti, niſi idem fuerit notius nobis, & naturæ, ſiquidē diffinitiones ex genere, & cōſtitutiuis differentijs ſint. Hæc aũt priora,& notiora naturæ ſunt, vnde volens valde diligenter oſtendere notius eſſe genus, & differētias vſus eſt prioris diffinitiōe. Nā ſi prius eſt id,quod cum deſtruitur reliqua deſtruit,& nō deſtruitur illis deſtructis,merito erit notius illud,quod ſimul eſt notũ alicui, q̃ id quod non eſt ſimul notum. Item ſciendum eſt, ꝙ notius dupliciter,in aliquibus igitur prius natura, & quo ad nos diuerſa patiuntur,& habent in quibus neceſſe eſt diffinitiones incidere in vno abſurdo. Vel enim coniecturantes euidentiã quo ad nos ſubſtantiæ rei peccant,vel certitudinem rationis transferentes deſpiciunt notum,quo ad nos,in quibus ergo ambo concurrunt ſimiliter,vt eadē nobis nota ſint, & ſimpliciter,hæ quoque dicunt,& docent quid erat eſſe, tales autem ſunt quæ per ꝓpria genera,& differentias proprias aſsignantur. Etenim genus eſt notius nobis, & naturæ. Nam quod eſt natura prius etiam ſecum deſtruit alia ipſo deſtructo, ſed non nobis notum, quia cognoſcentes ſpeciem, & genus omnino cognoſcunt, ſed non econtrã. Plures igitur videntes non conſuetos piſces, & aues, quod vnumquodque ſit piſcis, & auis nouimus,ſed quid, non ſciuimus dicere,vnde prima naturæ exacti, & ſcientifici(inquit) eſt intellectus cognoſcere, videlicet potentis etiam non facilia comprehēdere, vt igitur reuertamur ad contextum ſimpliciter melius eſt diffinire poſteriora per priora naturæ. Nam ſcientis eſt tale,non tamen debemus ſemper hoc facere, nam ad non potentes cognoſcere res per priora natura neceſſarium eſt facere diffinitiones

a notioribus illis.i.a poſterioribus, ſunt autem indicantes per poſteriora priora diffinitiões, de quibus adiecit exempla, diffinitionem ſcientiæ, lineæ plani. Sed nos latendum non eſt, quod diffiniẽtes ex poſterioribus nõ indicãt quid erat eſſe, & ſubſtantiam diffiniti, niſi alicubi aſſumptum in diffinitione idem ſit, videlicet & nobis, & naturæ notum. Conſtruit igitur, & quomodo poſſunt ea quæ ſunt naturæ priora etiam nobis nota eſſe, & inquit quod omnis diffinitio ex genere, & differentiis conſtitutiuis cõponitur. Hæc autem omnino priora naturæ, & notiora, atque nobis nota, quia ſpeciem cognoſcentes etiam genus, & differẽtias ipſius cognoſcimus, ſed econuerſo nõ ex neceſsitate. Qui ergo facit diffinitionem ex ſolis naturæ notis, & nõ nobis, bene facit quo ad naturam, ſed non nobis, ſed ſi ex notis ſecundum ambo optimam efficit diffinitionem. Item qui ex ſolum notis nobis.i.poſterioribus tentet diffinire ob valde plebeios vulgareſq;, ac rudes viros hoc faciens forſitan rationabiliter facit, ſed ad ſciẽtiam, & exactam cognitionem minime,

Inſuper illis (qui ſecundum ueritatem huiuſmodi definitiones dicunt eſſe, quæ ſunt ex his, quæ unicuique ſunt nota) plures eiuſdem accidit dicere definitiones eſſe. Siquidem alia aliis, & non omnibus eadem contingit notiora eſſe. Quare ad unumquenque erit definitio aßignanda. Siquidem ex his, quæ ſingulis quibuſque ſunt notiora, definitionem oportet facere. Præterea eiſdem alia, interdum alia magis nota. nam a principio quidem ſenſibilia, inſtructioribus autem factis, contra. Quare neque ad eundem ſemper eadem definitio aßignanda eſt ab his, qui per ea, quæ ſingulis quibuſque ſunt notiora, definitionem fatentur aßignandam eſſe. Manifeſtum igitur, quoniam nõ definiendum eſt per ea, quæ huiuſmodi ſunt, ſed per ſimplicciter notiora. Solummodo enim ſic una, & eadẽ definitio ſemper fiet. Fortaſſe autem, & id, quod ſimpliciter notum eſt, non eſt id, quod omnibus notum eſt, ſed quod bene diſpoſitis intellectu, quemadmodum, & ſimpliciter ſalubre his, qui bene affectum habent corpus. Oportet igitur unumquodque talium diligenter peruestigare, uti autem diſputantes ad id, quod expedit.

Inquit, dicentes, ꝙ aſsignare diſpoſitiones ex notis vnicuiq; proprie, & ſecũdum veritatem diffinitiones ſunt, periclitantur hi plures diffinitiones eiuſdem aſsignare, quia alia aliis ſunt nota, & non eadem omnibus, quare oportet ad vnumquenq; diſputantium alias, & alias diffinitiones eiuſdem aſsignare, ſiquidem plerique de eodem diſputãt, & a notioribus vnicuique diffinitiones efficiunt, quare accidit vnius, & eiuſdem rei plures eſſe diffinitiones, quod eſt abſurdum, neque ad eundem, & vnum eadem ſemper aſsignata diffinitio eſt, ſiquidem neceſſe eſt diffinitiones facere ex notis vniuſcuiuſq;, quia eidem & vni alia, atque alia ſunt nota. Nam ex principio cum ſit aliquis adoleſcẽs ei ſenſilia ſunt nota, ſed intellectualia omnibus ignota, ſed cum exactione ætate tactus eſt.i.cum nouerit, & ſciuerit diligenter res diuidere, ſenſilia ei videbuntur eſſe in continuo fluxu, & intellectualia, & valde nota, vt permanentia, & ſtabilia, quare neque ad eundem ſemper eadem ratio ſemper erit ſecundum quos oportet diffinitionem a notis vnicuique fieri forſitam, & notum ſimpliciter, non omnibus notum eſt, ſed bene diſpoſitis mente, & intellectu, videlicet ſcientibus. Equidem notum eſt bene affectis id qđ eſt ſuapte natura primum, & notum, ſed hoc ſolutio eſt alicuius incidentis. Nam ad inſtantem ſorte, quia aliquo modo poſsibile eſt ea quæ ſunt nota naturæ etiam cunctis nota eſſe, inquit quod nõ dico omnibus ſimpliciter, ſed ſcientibus, vt etiam ſimpliciter ſanum dicimus ſanum, non quia omnibus videtur, ſed habentibus corpus validum, ob id oportet dictis attendere locis, & vti ipſis ad cõferens. Nã ſi alius quiſpiam diffinit a notis vnicuique oportet ipſum redarguere per ea loca, quę diximus, ſi autem tu ipſe es diffiniens ex notioribus nobis te oportet inſtare, quod nõ bene diffiniuiſti. Nam talis dialectices non veri indagatrix, ſed per opinabilia tentatiua, & argumentatrix, & aliquando quidem per nota naturæ diffinit, & aliquando per nota quo ad nos.

Maxime autem ſine diſſenſione interimere contingit definitionem, ſi neque ex ſimpliciter notioribus, neque ex his, quæ nobis, contingit definitionem fieri. Vnus igitur locus eius, quod non per notiora, eſt ex eo, quia per poſteriora priora indicant, ut prius diximus.

Maxime autem ex conſenſu, & proprie contingit deſtruere diffinitionẽ, quam aliquis fecit, neq; ex notis ſimpliciter, neque quo ad nos, vt ſiquis diceret homo eſt aĩal inſtar aquæ motum, vel mixtim, & fortuna latum. Nam inſtar aquæ motum, & hoc mixtim, neque natura, neque nobis nota ſunt, cum ſint voces verſatiles abuſiue, & nõ proprie dictæ, nam ſi proprie dicebantur, erant ſane naturæ, nobiſque nota, tanquã indicantes rem, de qua dicuntur.

Alius autem, ſi eius, quod eſt in quiete, & definitione, per indefinitum, & quod in motu eſt, aßignata eſt oratio nobis. Prius enim eſt, & notius, quod manens, & definitum eo, quod indefinitum eſt, & in motu.

Si aliquis inquit eius, quod quieſcit, per id quod eſt diffinitionem facit, vel diffiniti determinatique per indeterminatum peccat, & nõ aſsignat diffinitionem ſubiecti bene vt diffinientis ideam per effectũ dicunt eſſe cauſam eorũ quæ fiunt ab ipſa. Nã ſenſilia ſe habent ob eam quæ in motu ſunt, & indefinita, ſed idea eſt immobilis, & definita, ſic etiã peccaret qui dicit ſcientiã eſſe abiectionẽ ignorantiæ, nã quia ignorantia eſt priuatio ſciẽ, & priuatio eſt nõ ens, & nõ ens eſt indefinitum, & oĩs ſcientia circa diffinita, & ſemper eodem modo ſe habentia ſubiecta verſantur fecit diffinitionem diffiniti determinatiq; ex infinito determinatoq;. Item qui dicunt ſanitatem eſſe abiectionẽ morbi ſimiliter peccant. Et rurſus qui dicunt, quod Deus eſt opifex eorum quæ facta, & ſunt in motu. Nam Deus eſt ſempiternus ſtans, atque immutabilis, ſed opificia, atq; condita ſunt in fluxu, & motu. Item qui ſcientiam rurſus habitũ per diſciplinam motiuũ diffinit immobile per id quod eſt in motu, Nã diſciplina eſt aliqs motus. Itẽ qui dicit ideam eſſe ſubſtantiã infiguratã, & intactile videtur diffinire diffinita per indefinitũ. Item qui dicit virtutem mediocritatẽ eſſe exceſſus, & defectus definit diffinitum per indefinita.

Eius autem, quod eſt non ex prioribus, tres ſunt modi. Primus quidem, ſi per oppoſita, oppoſitum definiuit. Vt per malum, bonum. Simul enim natura oppoſita. Et nonnullis eadem diſciplina contrariorum uidetur eſſe. Quare non notius alterũ altero. Oportet autem non latere quædam fortaſſe aliter definiri non poſſe, ut duplum ſine dimidio, & quæcunque per ſe ad aliquid dicuntur. Nam omnibus huiuſmodi eſt idem eſſe ei, quod eſt ad aliquid quodammodo ſe habere. Quare non eſt poßibile ſine altero alterum cognoſcere, quippe cum neceſſarium ſit in alterius oratione coaſſumi & alterum. Ergo cognoſcere quidem oportet huiuſmodi omnia, uti autem eis in his, ut uidebitur expedire.

Nã oppoſita ſimul natura ſunt, & quæ ſunt per ſe ad aliquid aliter diffiniri nequeunt, quam inuicem, quandoquidem illorum eſſentia ſit vt vnum non poſsit eſſe ſine altero viciſsim, ſed per ſe ad aliquid dicuntur, quia ſunt quædam quæ ſecundum relationem ad aliud quippiã ſunt ad aliquid ſunt, ſed non ad aliquid per ſe vt medicina, & grãmatices, & vnaquæque ſcientiarum, nam ipſe ſecundum

propriam rationem non ſunt eorum, quæ ſunt ad aliquid, ſed ſecundum relationem ad genus ad aliquid, ideo horũ diffinitionẽ aſsignare nõ poſſumus ſine oppoſitis eorum. Nã eſſentia ipſorũ eſt in habitudine ad illa, tamen medicinã, & geometriã diffinientes non amplius ipſis oppoſitis vtuntur, quia nõ ſunt hæc per ſe eorũ, quę ſunt ad aliquid. Sunt aũt quædam per accidens ad aliquid vt vnitas, nam quia accidit ei, vt ſit numeri principium, & principium eſt per ſe ad aliquid, ſecundum hoc etiam ad vnitas erit de numero eorum quæ ſunt ad aliquid. Item punctum, quatenus terminus, & linea & ſuperficies. Nàm accidit eiſdẽ omnibus vt ſint termini. Dicendo igitur & oſtendendo quod eorum per ſe dictorum ad aliquid non eſt aliter, videlicet ſine oppoſitis aſsignare rationem, oportet igitur cognoſcere. i. agnoſcere omnia quæ ſic ſe habẽt, & vti ipſis oportet diſputando, vt videtur conferre ad propoſitum, nam ſi volumus deſtruere diceremus, quod non eſt diffinitio ex prioribus, & notioribus, ſi autem probauerimus, oſtenderimus quod non poſſunt talia aliter diffiniri.

Alius, ſi eodem ei, quod definitur, uſus eſt. Latet autem, cũ nomine non utitur eodem ei, quod eſt defin ti: Vt ſi ſolem ſtellam in die apparentem definierit, ſiquidem, qui die utitur, & ſole utitur. Oportet autem ad deprehendenda talia ſumere pro nomine orationem, ut quoniam dies eſt ſolis latio ſuper terram. Nam tunc manifeſtum, quoniam qui ſolis lationem ſuper terram dixit, ſolem dixit; Quare utitur ſole, qui die utitur.

Nã idem in ſeipſo, vel de ſimile, & nihil ſe eſt prius, vel poſterius, latet autem quoſdam, & non videntur hoc facere, quia neque eodem nomine diffiniti vtũtur. Nam ſic aſſignatorum malitia facile deprehenditur, ceu ſi quis diffiniens rationem aſsignaret vocẽ ſignificatiuam, cuius partes ſunt rationis partes, nihil vero intereſt ad aſsignandum perperam rationem ſimul vti eodem ad diffinitionem, & ſiquis non idem nomen poſuerit, ſed aliud quippiam ęquale ei eſſe poſsibile, vt exemplum quod ponit, vt ſiquis diceret, ſol eſt aſtrum illuminans diem. Nam cũ dicat die ſolẽ dixit, quare dixit ſol eſt aſtrũ ſol. Oportet igitur ad deprehendendam talem malitiam mutare diffinitionem pro nomine, ceu pro hoc dicere diem, dicere diffinitionem diei, nam eum qui ſic lateret poneret diffinitum in diffinitione vt ratio eius deprehendemus quod diffinitũ accepit in diffinitione, ceu quia dies eſt quando ſol fertur ſuper terram, videlicet lationem ſolis, dicendo diem ſolem dixit. quare diem accipiens in diffinitione ſolis, & dicẽdo ſol eſt aſtrũ illuminans diem, ſole vtebatur in diffinitione eius.

Rurſum ſi eo, quod e diuerſo diuiditur, id, quod e diuerſo diuiditur, definiuit: Vt impar eſt, quod unitate maius eſt pari. Simul enim natura ſunt, quæ ſub eodem genere e diuerſo diuiduntur. Impar autem & par e diuerſo diuiduntur. Nam ambo numeri differentiæ ſunt.

Tertium locum aſsignat oſtenſiuum eius, quod nõ diffinitur per priora, ſiquis id quod eſt contradiuiſum diffiniret per contradiuiſum, nam ſimul natura ſunt contradiuiſa inter ſe.

Similiter autem, & ſi per inferiora, ſuperiora definiuit. Vt parem numerum, qui bipartite ſecatur: aut bonum, habitum uirtutis. Nam & bipartite ſumptum eſt a duobus, quæ paria ſunt, & uirtus bonum quoddam eſt. Quare inferiora hæc, quam illa ſunt. Eſt autem neceſſe eum, qui inferioribus utitur, & illis uti. Qui enim uirtute utitur, et bono utitur. eo quod bonum quoddam uirtus eſt. Similiter autem, & qui bipartite utitur, & pari utitur. eo quod in duo ſecari ſignificat bipartite ſecari. Duo autem paria ſunt. Generatim igitur dicendo unus eſt locus, non per priora, & notiora feciſſe orationem. partes autem eius, quæ dictæ ſunt.

Videtur hunc locum addere oſtenſiuum eius, quod nõ ex prioribus, de quibus alterum trium prædixit, nam neq; ex oppoſitis, neque ex eiſdem diffinito, neq; ex contradiuiſis ſub vniuerſali. Oſtẽdit igitur quod definitum aliquod non per priora, ſed per aliquid eorum ſub communi, nam hoc eſt ſi per inferiora ſuperiora diffinita fuerint, non erit tunc aſsignata diffinitio propoſiti. Et erit hic locus euidentiſsimus eorum, qui ſunt ex diffinientibus non per priora, ceu ſi quis propoſitum ſic diffiniens, quia inferius poſterius eſt eo, cuius eſt inferius. Eſt autem neceſſarium ei, qui vtitur inferiori, & eodem vti. Erat autem ſecundus locus dictus ab ipſo oſtenſiuus, quod non per priora eſt diffinitio per idem, & ſeipſum ad quem videtur reducere, & hũc diffinientem ſuperiora per inferiora. Ideo etiam tres dixit eſſe locos non per priora, ſed nõ quatuor ſunt. Hoc igitur maxime modo diceret aliquis ſi eius diffinitio per idem, neque ſeipſum, & non proprium ſit, tamen quatuor maxime ſunt, & non tres.

Secundus autem, ſi in genere exiſtentis rei, non ponitur in genere. Nam in omnibus tale peccatum eſt, in quibus non proponitur in oratione ipſum quid eſt. Vt ſi corporis definitione, hoc quod eſt habere tres dimenſiones, aut ſi quis hominem definierit, quoniam ſcit numerare. Non enim dictum eſt ipſum quid exiſtens tres habet dimenſiones, aut ipſum quid exiſtens ſcit numerare. Genus autem uult ipſum quid eſt ſignificare, & primũ ſupponitur eorum, quæ in definitione dicuntur.

Cum aſsignaret vt vnum tres locos, qui oſtendit quod non diffinit, quia non per priora, & notiora, hunc ſecundum locum aſsignat oſtenſiuum, quod non definitur aliquid habẽs genus, niſi aſſumat in diffinitiõe genus ipſius, occulte autem dixit hoc. (Si in genere exiſtentis rei) cum dicere debeat ſi res eſt ſub genere, nam ſunt quædã, quorũ nõ eſt genus vt generaliſsima. Oportet igitur genus, quia quid eſt ſignificat primum ſupponere eorum, quæ ſunt in diffinitione, nam per genus prius figuramus naturam, & per differentiam tanquam complemus, & perfecte deſcribimus. Nam primo dicendum eſt quid eſt, & ſic quale qd eſt, nam ex ambobus vnicuiq; quod quid erat eſſe. Dixit autem ſupponitur, quia nõ ſecundum demonſtrationem accipitur. Eſt autem ſuppoſitio contradiuiſa diffinitioni, & poſitio communis ipſis.

Inſuper ſi cum dicatur ad plura id, quod definitur, non ad omnia aſsignauit: Vt ſi grammaticem ſciẽtiam ſcribendi, quod profertur. Nam indiget & quoniam legendi, nihilo enim magis ſcribendi, quam legendi aſsignat, qui definit. Quare non alius, ſed qui utraque hæc dicit, eo quod plures nõ contingit eiuſdem definitiones eſſe. In quibuſdam enim ſecundum ueritatem ſe habet, ut dictum eſt, in quibuſdam uero non. Vt in quibuſcunque non per ſe dicitur ad utrunque, ut medicinalem ſcientiam ſanitatem, & ægritudinem efficiendi. Nam ad illam quidem per ſe dicitur, ad hanc autem per accidens. Simpliciter enim alienum a medicinali eſt, ægritudinem efficere. Quare nihil magis definiuit qui ad utrunque aſsignauit, quam qui ad alterum. Verũ fortaſſe, & deterius. eo quod & reliquorũ quilibet poteſt ægritudinem efficere. Inſuper ſi non ad melius, ſed ad peius, cum ſint plura ad quæ dicitur, quod definitur. Nam omnis diſciplina & poteſtas optimi uidetur eſſe.

Quia quædam ſunt ad aliquid vnum, quæ dicuntur eſſe vnius velut effectrix potentia, habitus, habitudo, & quædã ad plura, vt duplum ad vnum dicitur, huius enim dimidii vnitas eſt, & grammatica eſt de numero eorum quæ dicuntur ad plura. Etenim eſt ſcribendi, & dicendi peritia

ac legendi,& non magis vnũ,quam aliud. Vnde ſi quis diffiniens quod dicitur ad plura non ad oĩa aſsignaret ipſum, certe non diffinitum eſſet tale,equidem qñ ad plura ſimiliter haberet eſſe aliquid per ſe,& ad omnia non definit qui aſsignat ad aliquid,& nõ ad omnia,vnde ſi aliquid ad plura diceretur,& non proprie ad omnia, neq; per ſe, ſed ad aliquid per ſe,& ad aliquid per accidens.inquit nõ magis amplius in his diffinire aſsignantem ad ambo diffinitionẽ eius quod eſt per ſe,ſed etiam minus,nam ſæpe & alienum eſt a prædicto illo ad quod dicitur per accidens. Nõ enim in ſubſtantia vniuſcuiuſq; per accidens ineſt ipſi, ſed oportet vt ſubſtantiam ſubiecti diffinitio ſignificet,quia plures eiuſdem diffinitiones eſſe non contingit. Nã vna ſubſtantia eſt vniuſcuiuſque,cuius diffinitio eſt indicatiua, Inquit igitur in quibuſdam verum eſſe diffinitionem aſsignare ad omnia ad quæ dicitur diffinitum,ſed in aliquibus nullo pacto. Nam ſi ad plura dicitur, quorum aliud melius eſt, & aliud peius, qui non ad melius ipſius ſolum, ſed etiam ad peius aſsignationem facit, non diffiniuit,nam omnis ſcientia, & potentia eſt melioris, & ipſum eſſe illorum in hoc conſiſtit.

Rurſum ſi non poſitum eſt in proprio genere, quod dictum eſt, conſiderandum ex his (quæ ad genera ſunt) elementis, ut prius dictum eſt. Præterea ſi tranſcendens dicit genera, ut qui iuſtitiam æqualitatis habitum effectiuũ, uel diſtributiuũ æquinam tranſcendit (qui ſic definit) uirtutem. Relinquens igitur iuſtitiæ genus,non dicit quod quid erat eſſe. Nam ſubſtãtia unicuique cum genere eſt. Eſt autem hoc idem ei, quod eſt non in proximo genere ponere. Qui enim in proximo poſuit,omnia ſuperiora dixit,eo quod omnia ſuperiora genera de inferioribus prædicantur. Quare aut in proximo genere ponendum,aut omnes differentias ſuperiori generi addendum, per quas definitur proximum genus. Sic enim erit nihil prætermiſſum, ſed pro nomine in oratione dictum erit inferius genus. Qui uero ipſum ſuperius genus dicit,non dicit & inferius genus. Quoniam qui plantam dicit,non dicit arborem.

Item ſi non ponitur in proprio genere,quod dictũ eſt, ſed in alio,nam non definit virtutem, qui genus eius aſsignat ſubſtantiã in ratione,ſed quomodo poſsimus cognoſcere,an aſsignatum genus in ratione ſit proprium remitteret nos ad locos aſsignatos ad genus, nam in illis de hoc tractauit,iam etiam hoc a principio huius libri dixit. Elementa autẽ dixit locos,quia hi elementa, & principia,atq; occaſiones argumentorum ſecundum vnumquodq; genus problematum ſunt. Cum ergo dicat eos qui non ponunt additum in proprio genere non diffinire dicit,neque eos diffinire qui non ponunt in proximo genere diffinitũ, ſed ſupergredientes communius accipiunt. Nã dixit tranſcendere eſſe hoc, ſcilicet non ponere in propinquiſsimo genere,ſecundum aliquid igitur peccant ſic facientes, & quomodo fiat peccatum,& quomodo nõ dicit, nam proximum propoſiti genus aſsignans,habet etiam ea quæ ſub ipſo,ſiquidem ſuperiora ſint in his quæ ſub ipſis,nã dicens virtutem etiã habitũ dixit, ſed accipiens ſuperius non amplius in hoc,dicit,& inferius,quare relinqueret aliquid eorũ quæ ſunt in ſubſtãtia,& cõplent eſſe,ſed qui aliquid horum omittit non definit propoſitum. Ideo inquit oportere diffinientẽ uel proximus genere accipere diffinitũ, vel tranſcendentem accipere differentias ſuperiorũ, quibus diuiditur proxime poſitũ genus ex contradiuiſis ipſi ex aſſumpto genere. Nam ſic nil amplius erit excedens,& relinquens,ſed pro nomine proximi generis diffinitionem eius accipiens erit. Si ergo ſi aſsignauerit aliquis nõ peccat, qđ ſi ponens ſuppoſitum genus nõ amplius adderet differentias proximas in ſubſtantia generis ipſi propoſito, ſed ſolas accipit differentias quibus propoſitum a proximo genere ſeparatum eſt, eo quod omittit proprium propoſiti generis non definit propoſitum,non enim definit qui dicit hominem ſubſtãtiam animatam pedeſtrem bipedem, neque qui dicit album qualitatem diſgregatiuam viſus. Adiecit autem.(Eſt autem hoc idem ei, quod eſt non in proximo genere ponere)reuocans nos ad memoriam loci qui eſt inter locos ad problemata generibus poſitus.

Rurſum in differentiis ſimiliter conſiderandum, & ſi differentias dixit generis. Si enim rei non ſpecificis definiuit differentiis, aut ſi etiã omnino aliquid huiuſmodi dixit, quod nullius contingit differentiam eſſe(ut animal, aut ſubſtantiam) manifeſtũ, quoniam nõ definiuit. Nullius enim differentiæ, quæ dicta ſunt. Videndum autem, & ſi eſt aliquid, quod e diuerſo diuiditur dictæ differentiæ. Si enim non eſt, perſpicuum, quoniam non erit, quæ dicta eſt generis differentia. Quippe cum omne genus his (quæ e diuerſo diuiditur) differentiis diuidatur, ut animal, greſſibili, & uolatili, & aquatili, & bipedi.

Nunc oſtendit,& peccata diffinitionum ob differentias,& primo inquit videndum eſſe,ſi definies aliquis proprias generis in quo eſt diffinitum differentias ſuſcipiat,nã ſi hoc non facit non diffinit propoſitum, vel ſi talis fuerit vt differentia accepta,quæ non contingit differentia eſſe, vt animal,vel ſi non eſt aliquid diuiſum contra illam dictã differentiam. Nam ſi non eſt,non erit dicta generis differentia quo cõpleta eſt,nã omne genus diuidiť differentijs contradiuiſis. vel ſi eſt contradiuiſa differentia, non ineſt autem aſsignatum ſub genere,neq; hoc diuidẽs, patet qđ neq; erit gñis differentia,vel ſi habet poſitũ vt dñiam contradiuiſum aliquid vel etiam ſm ambo verificatũ ſm genus,& ens aliquid in ipſo,ſi talis profecto erit vt compoſita generi nõ efficiat ſpeciem,patet quod nõ ſunt ſpecificæ differentiæ. Dixit,ſed verificantur de proprio genere,quia in eodem ſunt,& prædicantur de ipſo ſimul accepto. nam animal, vel rõnale vel irrationale. vel dixit differentiam verificari de genere,quia de aliquo eius prædicatur. Item videndum eſt,ſi eſt contradiuiſum aliquid dictæ differentię, ſic qui dicit animam motũ ſubſtantialem reprehẽderetur, ſed ſubſtantiale non eſt differentia contradiuiſa ſecũdum quam ipſe motus diuiditur,quocirca qui ſic aſsignat velut non aſsignans propriam differentiam eſt.

Aut ſi eſt quidem e diuerſo diuiſa differentia, non uerificatur autem de genere: ſi enim non, perſpicuum quoniam neutra erit generis differentia. Omnes enim quæ e diuerſo diuiduntur differentiæ, uerificantur de proprio genere.

Vt ſi hominem aliquis diffiniret animal continuum, nã eſt continuo contradiuiſum diſcretum,ſed neutrum horũ eſt animalis differentia.

Similiter autem & ſi uerificatur quidem, at non facit appoſita generi, ſpeciem. Nam perſpicuum, quoniam nõ erit hæc ſpecifica differentia generis, quippe cum omnis ſpecifica differentia cum genere ſpeciem faciat. Si autem hæc nõ eſt differentia, nec quæ dicta eſt, quia hæc e diuerſo diuiditur.

Vt ſi hominem aliquis diffiniat habere naſum curuum, nam diuiditur curuum contra ſimum, ſed curuum cõpoſitum animal ſpeciem non facit.

Inſuper ſi negatione diuidat genus, ut qui lineam definiunt eſſe longitudinem ſine latitudine. Nihil enim aliud ſignificat ſine latitudine, quam quoniam non habet latitudinem. Accidet igitur genus participare ſpeciem, omnis enim longitudo ſine latitudine, aut latitudinẽ habens eſt, quia de quolibet uel affirmatio, uel negatio uera ſit, Quare genus lineæ (cum longitudo ſit) ſine latitudine, aut latitudinem habens erit. At longitudo ſine

Latitudine ſpeciei eſt ratio. Similiter autem & longitudo latitudinem habens. Sine latitudine enim, & latitudinem habens differentiæ ſunt. Ex differentia autem & genere eſt ſpeciei oratio, quare genus ſuſcipiet ſpeciei rationem. Similiter autem, & differentiæ. eo quod altera dictarum differentiarum ex neceſſitate prædicatur de genere.

Neq, qui negatione diuidunt genus, ideſt qui ponunt in diffinitione negationem vt differẽtiam propoſiti generis accipiunt hi definiunt (inquit) ceu qui aſsignat diffinitionem lineæ longitudinem ſine latitudine. Nam ſine latitudine æquale eſt huic negationi. nõ habens latitudinem, quomodo accipiunt ſic diffinientes, hoc aũt inquit nõ bene fieri, nam accidit ſecundum diuidentes ſic genus participare ſpecie. i. genus ſuſcipere diffinitionẽ ſpeciei, quod eſt abſurdũ. Nã nec ſpecies, nec differentia de genere prædicatur, ſed econuerſo genus de his, nam has in minus cũ ſint ipſum ſequitur. Item oſtendit qũo ſecũdum ſic facientes genus recipiet rationem ſpeciei, quia opus erit de ſolo genere, vel affirmationem, vel negationẽ verificari, quia igitur de longitudine, quod quidẽ vt genus accepit lineæ, vel latitudinem habere, vel non habere verificatur, verificatur aũt & de longitudine, longitudo nõ habens latitudinẽ, ſed hoc diffinitio lineæ ẽ, vel eſt ſpecies lõgitudinis, igitur genus ſpeciei recipiet rationem, & non ſolũ genus participabit ſpecie, ſecundum diuiſionem dictam, ſed etiam differentiæ, ſed hoc abſurdum eſt, nam ſi differentia longitudinis eſt habere latitudinem, & non habere latitudinem neceſſe eſt vt alterum horum ſit verum de lõgitudine. Nã contradictio erit, & altera differentiarum longitudinis verificabitur de diuiſo a genere, quod erat longitudo. Eſt autem hic locus totus ſophiſticus. Non enim contradiuiſæ differentiæ longitudinis ſine latitudine, & latitudinem habens de genere, videlicet longitudine prædicantur. Nam tunc prædicarentur, ſiquidem eſſent conſtitutiuæ longitudinis, & non diuiſiuæ, & incidunt in contradictionem ſic dictam, & ex hoc patet rationale & irrationale eſſe differentias contradiuiſas animalis, & de animali nõ dicuntur ſed cum animali de homine & animalibus irrationalibus, ſic etiam in præſenti ſe habet. Nam diuiditur longitudo in id quod habet latitudinem, & id quod eſt ſine latitudine, ſed vtrunque horum cum longitudine non de longitudine dicitur, ſed id ſine latitudine aſſumens longitudinem vt genus de linea prædicatur, & latitudinem habẽs rurſus cũ longitudine de ſuperficie.

Eſt autem dictus locus utilis ad eos, qui ponunt ideas eſſe. Si enim non eſt ipſa longitudo, quodam modo prædicabitur de genere, quoniam latitudinem habet, aut ſine latitudine eſt. Oportet enim de omni longitudine alterum eorum uerificari, ſiquidem de genere uerificari oporteat. hoc autem non accidit. Sunt enim & ſine latitudine, & latitudinem habentes longitudines. Quare ad illos ſolos utilis hic locus, quicunque genus unum numero dicunt eſſe. Hoc autem faciũt, qui ideas ponunt, quoniam ipſam longitudinem & ipſum animal genus dicunt eſſe. Fortaſſe autem in quibuſdam etiam neceſſarium eſt negatione uti definiẽtem, ut in priuationibus. Cæcum enim eſt, quod non habet uiſum, quando aptum eſt habere.

Cum oſtendiſſet ponentes ideas eſſe per ſuperiora quæ videntur abſurda ſequi diuidentes negationes genus, poſt hæc in quibus poſſunt dici dicta dicit, & ad quæ vtilis eſt dictus locus, nam quia genus de pluribus prædicatur, & eſt nomen vniuerſale & non indiuiduum, ſed cõtradictio in vniuerſalibus nominibus cum determinatione facta omne animal rationale, & non omne animal rationale, omnis linea latitudinem habet, & omnis linea non latitudinem habet, & eſt in generibus negatio accepta, differentiæ vera cum determinatione facta hæc non omne animal rationale nullum abſurdum ab his accidit, ſi ſic diceretur longitudo ſine latitudine, & longitudine habens latitudinem non addito hoc eſſe. Non enim hoc eſt cõtradictio, quia non neceſſe horum alterum eſſe: inquit igitur in illis congruere locum ad conſtructionem, quia genus vnum aliquid numero dicunt. Hi aũt ſunt qui genera ideas eẽ dicunt, nã vnum aliquid numero eſt idea, ceu ipſummet animal, igitur ponentes ideas dicunt ſi ipſummet animal vnũ aliquid eſt nunc non ſuſcipit determinationem hanc omnis, vel hanc non omnis, ſed in ipſo vno exiſtente numero rationale & irrationale prædicabitur. Similiter etiam ſi eadem longitudo eſt vnum aliquid numero verũ in ipſo erit, & latitudinem habere vel non habere, quare merito in diffinitione additur longitudo ſine latitudine. In quibuſdam aũt inquit neceſſarium eſſe vt negatione vtetur qui diffinit vt in diffinitionibus quæ ſunt priuationum, vt cæcum eſt non habens viſum quod aptum eſt habere & in aliis ſimiliter, & hoc veriſimile eſt. Neque enim genus aliquod accipimus in ipſis, ſed in quibus genus acceptũ eſt in his ſane abſurdum eſt negatione vti, nam negatio neq; eſſe aliquid ſignificat, neq; diffinit, nec deſcribit ea quæ ſunt ſub genere, nec aliquid ponit, ſed per ſe dicta nõ magis de ente quam de non ente verificatur.

Differt autem nihil negatione diuidere genus, aut huiuſmodi affirmatione, quatenus negatione neceſſe eſt e diuerſo diuidi, ut ſi longitudinem habentem latitudinem definiuit. Nam habenti latitudinem e diuerſo diuiditur non habens latitudinem, neq; aliud quicquam. Quare rurſum negatione diuiditur genus.

Nihil intereſt ſi diuidatur genus a negatione, vt quãdo dicimus longitudo diuiditur in habẽs latitudinem & in id quod eſt ſine latitudine, vel animal in rationale, & irrationale, vel tali affirmatione qua ſimul intelligi poteſt, & contradiuiſa huic negatio, vt ſi quis diffiniat lõgitudinem habens latitudinem, nam quod cum hoc ſimul intelligitur etiam id quod non eſt habens latitudinem tãquam ſit contradiuiſum illi, vel rurſus quando dicimus colorem diſgregatiuum viſus ſimul intelligimus & non diſgregatiuum viſus, ſed non in omnibus hoc ſeruatur. Nam ſi aliquis diceret quod viſus eſt inſtrumentum viſus non ſtatim ſimul intelligit quid ſit contradiuiſum huic, nam neque habet, & alia plurima talia ſunt.

Rurſum ſi ſpeciem. ut differentiam aſsignauit, ut qui conuicium, iniuriam cum irriſione definierunt. nam irriſio iniuria quædam eſt. Quare non differentia, ſed ſpecies eſt irriſio. Inſuper ſi genus ut differentiam dixit, ut uirtutem, habitum bonum uel ſtudioſum, bonum enim genus uirtutis eſt. An non genus eſt bonum, ſed differentia. Si quidem uerum eſt, quod non contingat idem in duobus generibus eſſe, non cõtinentibus ſeinuicem, (nam neque bonum continet habitum, neque habitus bonum. Non enim omnis habitus eſt bonum, neque omne bonum eſt habitus) non erunt profecto genera ambo. Si igitur habitus genus eſt uirtutis, perſpicuum bonum non genus, ſed magis differentiam eſſe. Præterea habitus quidem quid eſt uirtus ſignificat, bonum autem, non quid eſt, ſed quale quid eſt: uidetur autem differentia quale quid ſignificare.

Ideſt ceu ſi quis vocem diffiniret aerem percuſſum, nã genus vocis eſt percuſsio, ſed non differentia, & ſimitatis genus cauitas ideo non diffinit diffiniens dicendo naſum cauum ſimitatẽ, nam cauitas eſt naſo. Nã differentia ſpecifica ſimitas eſt ſimum in naſo, & lutũ eſt conſtrictio compactioq;, ſed non differentia. Item ſimitatis genus eſt cauitas. Item ſi genus vt differentiam dixit, virtutis genus eſſe

inquit bonum vel ſtudioſum habitum, quo circa bonum quod vt differentiam habitus accepit genus magis eſt, & non differentia. Deinde corrigens ſe forte inquit. de hoc exemplo non videtur bonum genus eſſe, ſed differentia. Nam ſi bonum genus eſt virtutis, eſt autem & habitus ex confeſſo contingit vt vna & eadem ſpecies ſub duobus generibus non ſubalternis reducatur, nunc aũt neque habitus continget bonum, neq; bonũ habitum. Neq; oĩs habitus bonum, neq; omne bonũ habitus, quare nõ erũt genera virtutis ambo habitus & bonũ, ſed ſi etiam nõ continet alterum alterum, tamen ſub vno & eodem genere, ſcilicet qualitate reducuntur, ſunt igitur magis talis exempli quæ ſupra a nobis poſita ſunt conſtituentia locum, & oſtendentia vere ſe habere.

Videndum autem, & ſi non quale quid, ſed ipſum quid ſignificat aßignata differentia. Videtur enim omnis differentia quale quid ſignificare.

Inquit videndum eſſe & ſi aſsignata differentia nõ quale quid ſignificet, ſed hoc aliquid, & in quid eſt prędicatũ, non enim eſſet differentia.

Conſiderandum autem, & ſi ſecundum accidens ineſt definito differentia. nam nulla differentia eſt eorum, quæ ſecundum accidens inſunt, ſicuti neque genus. non enim contingit differentiam ineſſe alicui, & non ineſſe. Inſuper ſi prædicatur de genere differentia, uel ſpecies, uel aliquod inferiorum ſpeciei, non erit definiens. Nullam enim eorum, quæ dicta ſunt, contingit de genere prædicari, eo quod genus de quamplurimis omnium dicatur. Rurſum ſi prædicatur genus de differentia. Non enim de differentia, ſed de quibus differentia genus uidetur prædicari, ut animal de homine, & boue, & de alijs greßibilibus animalibus, non autem de ea differentia, quæ de ſpecie dicitur. Si enim de unaquaque differentiarum animal prædicabitur, multa animalia de ſpecie prædicabuntur, quippe cum differentiæ de ſpecie prædicentur.

Hic locus cõior eſt prædictis duobus, nam ſpecies & genus hoc aliquid ſignificat, ſed nullum quid horũ in ſubſtantia poteſt eſſe accidens, nam accidens poteſt ineſſe & non ineſſe cui accidit, ſed ꝙ eſt in ſubſtantia alicuius inſeparabile eſt ab ipſo, ſi ergo aliquis diffiniens aliquid aſſumpſit pro differentia aliquod accidens diffinito non definitũ eſt hoc. (Inſuper ſi prædicatur genus de differentia) inquit tales differentias acceptas non eſſe ſumendas in diffinitionibus vt genus de ipſis p̃dicetur, ſed de quibus differentia. i. de ſpeciebus atomis: nam in quę diuiſio generum fit de his etiam genera prædicantur, ſed genera non diuiduntur in differentias, ſed per differentias, vt igitur in aliis diuiſis diuidens non eſt ꝙ eſt diuiſum. Nam neq; ſuperficies diuiditur ſuperficie, neque linea diuiditur linea, ſic neque in differentiis ſecundum quas diuiditur genus, nam ſi genus fuerit de vnaquaque differentia prædicatum, vt animal de pedeſtri & bipede, quia de quo prædicatur animal in quid eſt illud eſt animal, erit etiam pedeſtre animal ipſe animal & bipes rurſus animal, ſi ergo homo animal pedeſtre bipes ſæpe de ipſo animal prędicaretur & plura animalia homo erit, ꝙ eſt abſurdum.

Inſuper differentiæ omnes, aut ſpecies, aut indiuidua erunt, ſiquidem ſunt animalia: nam unumquodque animalium, aut ſpecies, aut indiuiduum eſt.

Secundum autem ꝙ etiam vnaquęq; differẽtia, vel erit ſpecies, vel indiuiduum, quia omne ꝙ eſt ſub genere vel ſpecies eſt, vel indiuiduum. Nam in hæc generum diuiſio fit, & eſſe generum nihil eſt proxime quidẽ in ſpeciebus, ſecundo autem in atomis indiuiduiſq;, in his videtur corrigere dictum in prædicamentis ꝙ diuerſorum generum, & non ſubalternatim poſitorum diuerſæ ſunt ſpecie differentiæ, vel etiam ibi diuideretur hoc additione ſpeciei, vel in prædicamentis diuerſa genera dicit, quæ ſub alio & alio generaliſsimo rediguntur, quia diuerſorum generum & non ſubalternatim poſitorum, neq; ambæ ſub eodem genere rerum diuerſæ ſpecie differentiæ ſunt. Inquit igitur conſiderandum eſſe ſi aliqua differentia alicuius aſsignatorum in diffinitione & deterius generis differentia eſt, ꝙ neque continet id cuius accepta eſt differẽtia, neque continetur ab ipſo ambæ ſub eodem ſunt genere. Nam ſi eſſet quædam talis aſſumpta differentia, non erit diſpoſitio propoſiti aſsignata ratio, neq; propoſiti generis erit differentia, nam ſi erit, accidet etiam eadem ſpecies in duobus generibus eſſe non ſeſe viciſsim continentibus, nã vnaquæq; differentia proprium genus ſpeciebus de quibus ipſum ſumitur in diffinitione, quare de quo differentia & vtrũque generum. Patet igitur quod ſpecies in duobus generibus non ſeſe continentibus inuicem quando cum alterius generis fuerit, vt alterius cuiuſdam ſumeretur. Nam eadem fieret duorum generum huius quidem, quia aſſumitur cũ nõ ſit eius & alterius, quia proprie illud diuidit, ceu ſi quis animal definiret ſubſtantiam contemplatiuam. Nam contemplatiuum eſt quidem ſcientiæ differentia, ſed aſſumptum eſt ſubſtantiæ, & ſunt ambarum diuerſa genera non ſubalterna, ſic igitur erit animal ſubſtantia & ſcientia, quia differẽtia proprium genus vna introducit cum eo de quo in diffinitione aſſumitur, proinde dicit. Inſuper differentiæ omnes, aut ſpecies, aut indiuidua ſi quidem genera de differentiis prædicantur, ſed genera de ſpeciebus, & indiuiduis prædicentur, differentiæ igitur, aut ſunt ſpecies, aut indiuidua, vt ſi animal de differẽtiis ipſius prædicatur. Prædicatur autem & de ſpeciebus ſub ipſo & indiuiduis, differẽtia animalis, itaque rationale, ſcilicet & irrõnale uel ſpecies erunt, ideſt ſpecialiſsimæ, vel indiuidua, nam cum animal de vnaquaque ſpecie ſua prædicetur, vnaquæque ſpecies eſt animal & dicitur, ſic etiam ſi prædicatur de differentiis eius vnaquæque differentia eius erit animal, & vnumquodq; animal, vel ſpecies eſt, vel indiuiduum.

Similiter autem inſpiciendum & ſi ſpecies, aut inferiorum ſpeciei aliquod de differentia prædicatur. Impoßibile enim, eo quod de pluribus differentia quam ſpecies dicitur. Præterea accidet differentiam ſpeciem eſſe, ſi quidem prædicabitur de ea aliqua ſpecierum. Nam ſi de differentia prædicatur homo, manifeſtum, quoniam differentia eſt homo. Rurſum ſi non prior eſt differentia ſpecie. Nam genere quidem poſterior eſt. Specie autem priorem differentiam eſſe oportet. Conſiderandum autem, & ſi alterius generis eſt dicta differentia, neque cõtenti, neque continentis. nam non uidetur eadem differentia duorum generum eſſe non continentium ſeinuicem. Si autem non, accidet & ſpeciem eandem in duobus generibus eſſe non continentibus ſeinuicem. Infert enim unaquæque differentiarum proprium genus, ut greßibile & bipes, animal coinferunt. quare ſi de quo differentia & generum utrunque, manifeſtum utique quoniã ſpecies in duobus erit generibus non continentibus ſeinuicem.

Similiter inquit, conſiderãdum & ſi ſpecies, vel aliquid eorum ſub ſpecie de differentia prædicatum, vt ſi quis de immortali animam cum ſit ſpecies prædicatum faceret, aut ſi quis ſimiliter Socratem de rationali cum ſit indiuiduũ. Nam indiuidua ſunt inferiora ſpeciebus, ſed hoc impoſsibile eſt (inquit) quia differentia in plus eſſe dicitur, cuius contrarium diffiniens fecit cum ponat in plus ſpecies quam indiuidua differentiæ.

An non impoßibile eandem differentiam duorum generum eſſe non continentium ſeinuicem, ſed addendum, neque utroque ſub eodem exiſtente. nam greſsibile animal, & uolatile ani-

mal genera ſunt non continentia ſeinuicem. Et utriuſq; eorum eſt bipe[illegible]a. Quare addendum eſt, neq; ſub eodem utroque exiſtente. Hæc.n.ambo ſub animali ſunt. Manifeſtum etiam, quoniam non neceſſe eſt differentiam omnem proprium genus inferre. Eo qđ contingit eandem duorum generum eſſe, non continentium ſeinuicem, ſed alterum tantum neceſſe eſt inferre, et eo ſuperiora omnia. Vt bipes, greßibile, uel uolatile animal.

Hoc correctiuum eſt loci dicentis, ꝙ oĩs differẽtia proprium infert genus, non.n.neceſſe eſt inquit ſimul inferre proprium genus. nam in quibus eadem eſt dĩia duorum generum non ſubalternatim poſitorum non neceſſe eſt ſimul inferre in diffinitione & ambo genera, ſed alterum ſolum & ſuperiora huius. Nam bipes in hoĩs diffinitione nõ infert ambo genera volatile & pedeſtre, ſed pedeſtre ſolũ, & illud ſuper hoc in quibus ambobus animal eſt.

Videndum autem & ſi in aliquo differentiam aßignauit ſubſtantiæ. Nam non uidetur differre ſubſtantia à ſubſtantia in eo quod alicubi eſt. Quare & eos, qui greßibili, & aquatili diuidunt animal, increpant, tanq̃ greßibile et aquatile alicubi ſignificet. An in his quidem non recte increpant, non enim in aliquo neque alicubi ſignificat aquatile, & terreſtre, ſed quale quid, etenim ſi in ſicco fuerit, pari ratione aquatile. Similiter autem & terreſtre, & ſi in humido fuerit, pari ratione terreſtre, ſed non aquatile erit. Attamen ſi quandoq; ſignificet in aliquo differentia, manifeſtum, quoniam peccabit.

Quia alicubi eſſe & in aliquo loco non eſt ſubſtantia alicuius qđ quid erat eſſe ſignificans & diffinitio, qđ quid erat eſſe ſignificat, inquit videndum eſſe ſiquis diffiniens aliquam ſubſtantiam accipit differentiam in diffinitione alicubi eſſe ſignificantem. Nam vnum in aliquo multipliciter cum dicatur nunc de hoc in loco eſſe dicit, nam qui ſic accipit (inquit) peccat, & quidã vtentes loco deſtruant oſtendentes ꝙ marinum terrenum non ſunt differentiæ animalis, nam ſignificant in loco eſſe, quos oſtendit peccare, & inquit quod, aquatile & terrenum non ab alicubi. videlicet ab hoc in loco eſſe ſic dicuntur, ſed ab eo ꝙ eſt in potentia. Nam quadam poſitione talis, nam aliqđ quale ſignificant, merito aũt & illud (ſubſtantiæ) adiecit. nam ſubſtantiæ differentia non poteſt eſſe hoc alicubi, tñ exiſtentium alicubi neceſſarium eſt etiã vt diffinitio habeat aliquam differentiam indicatiuã alicubi, vt aquatile & terrenum, non velut nunc ſint in loco in quo ſunt & mõ non ſint, ſed ſemper ſint, quia etiam qñ accidit locos ipſa mutare differentias, non mutant. Non.n.homo natans dicit aqueus, ſed terrenus, ſimiliter & quecũq; aquea quã ad terram proficiſcuntur non dicuntur terrena, ſed aquea.

Rurſum ſi affectum differentiam aßignauit. nam omnis affectus, cum magis ſit, detrahit à ſubſtantia. Differentia autem non talis eſt. Differentia.n.magis uidetur ſeruare id cuius eſt differentia. Etiam ſimpliciter impoßibile eſt unumquodq; eſſe ſine propria differentia. Greßibile.n.non exiſtente, non erit homo Etiam (ut ſimpliciter dicam) ſecundum quæcunq; alterantur habens, nihil eorũ eſt illius differentia. Omnia.n.huiuſmodi, cum magis fiunt, detrahunt à ſubſtantia. Quare ſi aliquam huiuſmodi differentiam quiſpiam aßignauit, peccauit. Simpliciter enim non alteramur ſecundum differentias.

Vt quis diceret homo eſt aĩal calidum aut frigidum, planum eſt qđ calefieri, & infrigidari cum ſint paſsiones differentiam ſubſtantialem efficiunt, ſed hæc oĩa talia cũ ſint paſsiones accipiunt intenſionem, & egreditur aĩal à ſubſtantia, quare calidum & frigidum recipientia intenſionẽ in animali corrũpitur aĩal, & ſubſtantialis differentia conſeruatrix magis debet eſſe ſubſtantiæ, & non corruptiua. Nam vniuerſaliter impoſsibile eſt eſſe vnũquodq; ens ſine propria differentia vt homo nequit eſſe ſine rationali, & equus ſine irrationali. Et vniuerſaliter dicit ſm quaſcunq; paſsiones quibus alteratur ſpecies quę habet hęc quæ ſunt calidum & frigidum, vt album & nigrum vt talia nihil horum erit differentia, nam calidum intenſum corrũpit tactum & animal, nam ſine tactu eſt impoſsibile vt ſit animal, & album & valde lucidum ſuperexcedit vim vidẽdũ, & corrumpit viſum, & alia ſimiliter.

Et ſi alicuius eorum, quæ ſunt ad aliquid, non ad aliud differentiam aßignauit. nam eorum, quæ ſunt ad aliquid, eſt differentiæ ſunt ad aliquid. Vt & in ſcientia, contemplatiua enim, & actiua, & factiua dicitur: unumquodq; autem horum ad aliquid ſignificat. Contemplatiua.n.alicuius, & actiua alicuius, & factiua alicuius. Conſiderandum autem & ſi non ad quod natum eſt unumquodq; eorum, quæ ſunt ad aliquid, aßignauit definiens, nam in quibuſdam quidem, ad quod natum eſt unumquodq; eorum quæ ſunt ad aliquid ſolum eſt uti, ad aliud autẽ, nihil enim in quibuſdam autem, & ad aliquid aliud. Vt uiſu quidem ad uidendum ſolum. Stelengidi autem, hoc eſt labro, ſi hauriat aliquis. Attamen ſi aliquis diffinit labrum, inſtrumentum ad hauriendum peccauit. Non.n. ad hoc natũ eſt, terminus autem huius, ad qđ natum eſt, illud eſt ad qđ utiq; utitur eo prudens, quatenus prudens, & diſciplina, quæ circa unumquodq; propria eſt. Inſuper ſi non primum aßignauit, qñ contingit ad plura dictum eſſe, ut prudentiam uirtutem hominis, aut aĩæ, & non rationalis. primum.n.rationalis uirtus, prudentia, nam ſecundum hoc, & anima & homo dicitur prudens.

Adhuc inquit generum ad aliquid & differentias eſſe ad aliquid oportet, nam quia eorum ad aliquid, alia ſunt ad vnum ſolum aliquid, et non ſi qs ipſis vteretur ad aliud, vel ad quod natum eſt vnũquodq; vt viſu ſolum videre, & quædam ad aliud quid, ad qđ non eſt aptum aliquis vteretur, porro ſi quis vteretur, ſtelengide labroq́; non ad poliendum, ſed & ad hauriendum aquam, inquit (oportet) in aſsignatione eorum quæ ſunt ad aliquid non ſolum conſeruare differentias, vt etiam eædem ſint ad aliquid, ſed etiam ſi ad quot nata ſunt aſsignantur. Eſt autem ſtelengides ut quidam dicunt pecten, vt alij dicunt inſtrm cauum per quod aquam hauriunt ꝙ melius videtur eſt hoc, quia per ipſum cum ſit cauum aquam haurimus. Et eſt ſtelengidis nomen in Lycophrone. Nam ille inquit, ſtelengiſmata ſunt polita & terſa. Cæterum inquit, nõ ſolum oportet differentias quæ accipiuntur in diffinitionibus eorum q̃ ſunt ad aliquid etiam ipſas eſſe ad aliquid, ſed oportet diſputantem conſiderare, & ſi vnũquodq; definitum eorum ad aliquid diffiniens aſsignat, ad quod propria natum eſt dici, velut habens habitudinem, nam oportet diffinientem aliquid eorum quæ ſunt ad aliquid, & de illis mentionem facere in aſsignatione diffinitionis ad quę dicitur ꝓprie diffinitum ſiue vnum ſint ea ad quæ dicitur, ſiue etiam duo. Nam ſi diffinitum illud ad duo aptum natum eſt hr̃e habitudinem proprie, vt grãmatica cum ſit diffinitum & ipſa eſt de numero eorum ad aliquid, quatenus generaliſsimo nomine eius ſcientia dicitur ad duo nata eſt habere habitudinem, videlicet ad bene ſcribendum & bene legendũ, & oportet eum qui diffinit in diffinitione eius de vtriſque mentionem facere, dicendo grammatica eſt ars bene ſcribendi & bene legendi. Si aũt ad vnum proprie apparet habens habitudinem diffinitum, et ad alterum improprie, vt medicina ad ſanandum proprie dicitur, ſed ad afficiẽdum morbum improprie, de eo ad quod proprie dr̃ ſola mentio habẽda eſt. Si autem ad vnum ſolum vt viſus ad ſolum videre, & auditus ad ſolum audire mentio faciunda eſt de

ipſo ſolo, contingit tamen vti quibuſdam ad aliquid, & ad aliud quid ad qđ nō nata ſunt dici, ceu ſtelengide labroq́; par eſt vti ad hauriendum aquam, vel aliquid alterum humidum, quāq̄ magis idoneum ſit ad poliēdum, ſed tamen inquit, & ſi poſsibile eſt vti hac idoneitate ad hauriēdum per q̄ habet cauitatem, quia ſi non natum eſſet, ad hauriēdum, ſed ad trahendum poliendúq́; . diceret aliquis diffiniens eum eſſe inſtr̄m ad hauriendum peccat. Equidem nonnulli aiunt ſtelengidem eſſe pecten ſtrigiléq́;. alij vero ſpeciem ſpongiæ per q̄ medici aquas ægrotantium abſtergunt & abſorbent. vt igitur in alijs circa vnūquodq; ſcientis, & ſtudioſi ſentētia vti oportet, ſic etiam in diſcretione & differentia propoſitorum inquit. ideo aſsignant diffinitionem eius ad quod natum eſt dicēdo ad quod vteretur eodem prudens qua prudens, & circa vnūquodq; eſt propria ſcientia qua ſcientia, ceu medici eſt videre medicos prudentiores & ſcientes ad quo hoc vſus eſt. Similiter etiā ad geometricū attinet dicere videreq́; quō hoc accipiūt. Addit aūt hoc & ſuperioribus, nā quia aliqua eorum quæ dicuntur ad plura non ad oīa dicuntur primo, ſed ad vnū aliquid primo, et ad aliquid aliud ſecundo (inquit) oportet videre ſi non ad quod dicitur primo aſsignauit diffiniens. Nam prudentia primo eſt virtus rationalis & animæ pars eſt rationale, & qđ ineſt parti, ineſt etiam toti. Secundum hoc igitur dicitur & aīa prudēs, ſed ſecundo & homo per animam, nam ex anima & corpore conſtat, & ſi tēperantiam concupiſcibilis cum ſit primo virtus & fortitudinem iraſcibilis aliquis aſsignaret animæ virtutes.

Præterea ſi eius non ſuſceptiuum eſt, cuius dicitur diffinitus affectus, uel diſpoſitio, uel quoduis aliud peccauit. Nam omnis diſpoſitio, uel affectus in illo natus eſt fieri, cuius eſt diſpoſitio uel affectus, ut & ſcientia in anima, diſpoſitio exiſtens animæ. Al quando autem peccant in talibus, ueluti quicunque dicunt ſomnum eſſe impotentiam ſenſus, & dubitationem contrariarum ratiocinationum æqualitatē, & dolorem naturalium partium uiolentam ſeparationem. Neq;.n. ſomnus ſenſui ineſt, oporteret autem ineſſe, ſi ſenſus impotentia eſt. Similiter autem neq; dubitatio contrariis ratiocinationibus ineſt, neque dolor naturalibus partibus. Dolebunt enim inanimata, ſi dolor eis inerit. Talis autem eſt & ſanitatis definitio, ſiquidem commenſuratio calidorum, & frigidorum eſt; Neceſſe eſt enim ſana eſſe calida & frigida. illis.n. cuiuſq; commenſuratio ineſt, quorum eſt commenſuratio. Quare ſanitas inerit utiq; ipſis.

Item inquit, ſi non ſuſceptiuum eſt diffinitum illud. ſ. affectio, vel diſpoſitio, vel habitus, vel quoduis aliud illius de quo aſsignauit diffiniens ſic peccauit. Nam oīs paſsio affectióq́;, & omnis diſpoſitio in illa re nata eſt fieri, cuius eſt diſpoſitio, vel paſsio, vt ſi quis diffiniret ſcientiam diſpoſitionem animæ bene aſsignauit diffinitionem ſciētiæ, nam in anima eſt ſcientia diſpoſitio, ſi aūt aſsignatum paſsioni vel diſpoſitioni in diffinitione non eſt illius non bene diffiniuit, ſeu ſomnus eſt impotentia ſenſus. Etenim ſomnus eſt paſsio, ſed animalis in quo ſenſus, nō tamen de ipſo ſenſu dicitur. Nam cuius eſt impotentia, illius etiam paſsio erit ſomnus, ſed non eſt ſomnus in ſenſu, ſed in animali, & rurſus dubitatio eſt æqualitas contrariarum rationum. Etenim dubitatio eſt paſsio hominis per æqualitatem contrarium rationum. Item dolor eſt diſtantia connaturaliū partium cum violentia Nam dolor eſt paſsio animalis per diſtantiam partium connaturalium cum violentia, ſed non diſtantia partium connaturalium. Si.n. ērat ſic oportebat non inanimata cum ſecantur diſtantiam partium patientia habere dolorem. Itē ſanitas eſt commenſuratio humorum & calorum. Nā ſi hoc, neceſſe etiam eſt vt humida & frigida ſanare, videlicet ipſas inanimatas qualitates. Eſt enim & in his cōmenſuratio humidorum & calorum, ſed ſanitas eſt corporis aīalis in commēſurati[illegible] calorum frigidorum & humorum & ſiccorum, igitur in his oībus dictis peccatum fit ob id quia non eſt aſsignatum affectum ſuſceptiuum, vel diſpoſitio non ſubiicitur dictis.

Item id quod ſit, in effectiuum, aut econuerſo accidit ponere ſic in diffinientibus. Non enim eſt dolor ſeparatio naturalium partium, ſed effectiuum doloris. Nec ſomnus impotentia ſenſus, ſed effectiuum alterum alterius. Aut enim propter impotentiam dormimus, aut propter ſomnum impotentes ſumus. Simpliciter autem & dubitationis uideatur effectiuum eſſe contrariarum ratiocinationum æqualitas. Quando enim ad utraque ratiocinantibus, nobis uidentur omnia ſecundum utrunq; fieri, dubitamus utrum agamus.

Item (inquit) peccant ſic diffinientes, & accipientes in diffinitione tale ꝙ non eſt ſuſceptiuum diffiniti, vel ponūt factum in effectiuum, vel effectiuum in factum. Nam qui dicit ſomnus eſt impotentia ſenſus fecit ſenſum ſuſceptiuū ſomni, ſed non eſt paſsio ſenſus ipſe ſomnus, vt dictū eſt, alioquin ſenſus eſſet dormiens, neq; dolor eſt diſtātia partium connaturalium, alioquin accideret ſic factum eſſe effectiuum, ꝙ eſt abſurdum. Nam diſtantia connaturalium partium magis eſt effectiuum doloris, neq; ſomnus eſt impotentia ſenſus, ſed effectiuum alterum alterius, nam vel eſt impotentia effectiuum ſomni, nam cum nequit organum inſtrumentúq́; videndi non poteſt videre animal in ſomnum incidit, vel econtra ſomnus eſt effectiuus impoſitione, nam cum animal in ſomnum incidit aduenit impotentia ſenſui. Item nec dubitatio eſt effectrix contrarium rationum, ſed econtra. Eſt autem dubitatio paſsio intellectus ob contrarietatem rationum aduenie͂s, nam quādo in duabus rationibus contrariis conſiderantibus & inquirentibus nobis qualis magis congrua videatur, æqualitas & ſimilitudo ad ambo ſcđm vtrūq; appareret, tunc talis paſsio fit, ceu ſi proponatur, an anima ſit immortalis, an mortalis & ſumptis, ſecundum vtranq; queſtionem rationibus oſtendentibus ambo quæſita rationibus & demonſtrationibus validis, tunc fit dubitatio cui partium ſit hærendum, quando igitur omnia fortia & valida viderentur & ſimilia, adeo vt etiam dubitandum ſit, quarum partium ea ſit ſumenda, talis eſt dubitatio.

Ad hæc ſecundum tempora omnia conſiderandum, ſicubi diſſonet. Vt ſi immortale animal definierit nunc incorruptibile eſſe. Num nunc incorruptibile animal, nunc immortale erit. an in hoc quidem non accidit. Anceps.n. ſecundum amphiboliam eſt nunc incorruptibile eſſe. aut.n. quoniam non corrumpitur nunc, ſignificat, aut quoniam non poßibile corrumpi nunc, aut quoniam huiuſmodi eſt nunc, ut nunq̄ poßit corrumpi. Quando igitur dicimus, quoniam incorruptibile nunc eſt aīal, non hoc dicimus, quoniam nunc tale eſt animal, ſed ut nunq̄ poßit corrumpi. Hoc autem immortali idem erat. Quare non accidit tūc idem immortale eſſe. ueruntamen ſicubi accidit quòd ſecundum definitionem quidem aßignatum eſt ineſſe nunc uel prius. Quod uero ſecundum nomen non ineſt, non erit idem. Vtendum ergo hoc loco, ut dictum eſt.

Inquit, videndum eſſe ſi diſſonat ſecundum tēpus diffiniti aſsignatum in diffinitione, nā ſi diffinitum habet conditionem ſempiternam & immortalem, & ſm tria tempora procedit prorogaturq́;. Eſt autem & diffinitio talis pulchre aſsignata. ſi autem diſſonat non bene eſt diffinitum, ſic autem calumniaretur qui diceret quocūq; futurus ſemper eſt. Nam æuum ſempiternum eſt ſm vniuerſa tempora, ſed qui aſsignauit ſolum ꝙ futurum eſt. nam immanifeſtum eſt ſi futurum aliquid erit, nō bene iccirco aſsigna-

tit, nam diſſonat ſecundum tempus. Similiter etiam ſi qs diceret immortale eſt nunc incorruptibile, nõ nunc incorruptibile nunc immortale indicat & diſſonat ſm futurum vt prӕteritum, nam immanifeſtum eſt, ſi etiã poſt hæc corrumpitur, vel ante corruptum ſit. Nam immortale ſemper eſt immortale, vnde de hoc ſignificato.ſ.nunc nõ accidit aſsignare bene diffinitionem, nam ambiguum eſt nũc incorruptibile, nam tria ſignãt. Vel.n.ꝙ non corruptum eſt nunc, videlicet vſq; nunc, ſed corrũpetur, vel quod nõ poteſt nunc corrupi, ſed poteſt corruptum iri, aut quod nũc tale eſt, vt nũq̃ interire queat. Qñ igitur (inquit) dicimus ꝙ immortale eſt nunc incorruptibile animal non ſm hoc ſignificatũ de incorruptibili dicimus nunc incorruptibile ꝙ nunc eſt incorruptibile, ſed primum corruptum eſt, neque ſm alterum ꝙ eſt de futuro, ſed ſm tertium ſignificatum nunc incorruptibilis qñ idem eſt immortali, quare non accidit ſecundum hoc ſignificatum nunc incorruptibile, nunc immortale eſſe, quare ſi conſonat immortale cum incorruptibili ſecundum rationem.ſ.ſm tertium aſsignatum ſignificatum, & ſecundum nomen diſſonat qđ immortale non ſignificat nunc incorruptibile, non eſt idẽ incorruptibile cum immortali, & propter hoc nec diffinitio eius eſt, vtendum nobis igitur eſt loco, vt dictum eſt, videlicet ſecundum tertium ſignificatum.

Inſpiciendum autem & ſi ſecundum aliud quippiam magis dicitur, quòd diffinitur, quam ſecundum aßignatum orationẽ: Vt iuſtitia poteſtas æqui diſtributiua eſt. Iuſtus enim magis eſt, qui eligit æquum diſtribuere eo, qui poteſt. Quare non erit iuſtitia poteſtas æqui diſtributiua. Nam & iuſtus eſſet maxime, qui poſſet æquum diſtribuere.

Quia vniuſcuiuſq; diffinitio eſt eiuſdem ſubſtantiæ indicatiua (inquit) oportet aliqua aſsignata diffinitione cõſiderare, an ſecundum aliam rationem aliquam poteſt dici propoſitum diffinitum. Nã ſi erit magis ab altero quodam ſignificatum, nõ erit dicta ratio diffinitio eius. Nam ratio magis indicans propoſitum, ipſa eſt proprie eius diffinitio. Erit aũt locus iſte ex ſimilitudine, cõparationeq;. Quod autem in electione magis quam in potentia iuſtitia ſit, etiam ex aliis virtutibus oſtenditur. Nam communior electio eſt ipſa potentia, non enim potens, ſed præeligens ſtudioſus eſt, & ſi non poſſet ſecundum actum eſſe ſtudioſus, idem quoque in malitia.

Inſuper ſi res quidem ſuſcipit magis, q. autem ſecundum orationem aßignatur, non ſuſcipit: Aut contra, q. ſecundum orationem ei aßignatur ſuſcipit, res autem non. Oportet.n.aut utraque ſuſcipere, aut neutrum, ſiquidem idem eſt rei, q. ſecundum orationem aßignatur. Ad hæc ſi ſuſcipiunt utraq; quidem magis, non ſimul autem utraque augmentum ſumunt, ut ſi amor concupiſcentia coitus eſt. Nam magis amans non magis concupiſcit coitum. Quare non ſimul utraque ſuſcipiunt magis. at oporteret, ſi ſimul eſſent.

Inquit, ſi diffinitum ſuſcipit intenſionem, & id, ꝙ ſecundum rationem aſsignatum non ſuſcipit, vel econtra quòd eſt aſsignatur ſm rationem ſuſcipit, ſed diffinitum non ſuſcipit, non bene eſt aſsignata diffinitio, vt voluptas eſt diſpoſitio animæ optima, nã ecce diffinitum ſuſcipit magis. Nam voluptas eſt magis & minus, ſed diffinitio.i.diſpoſitio animæ optima, quia habitus eſt non ſuſcipit magis, vel econtra vt homo eſt animal album grammaticum. Nam ecce diffinitum homo non ſuſcipit magis, quippe non eſt magis homo, ſed album & grammaticum poſitum in diffinitione ſuſcipit, nam eſt animal album grammaticum magis & minus. Oportet autem ambo ſuſcipere magis & minus, vel neutrum, ſi quidẽ diffinitio ipſa debet eſſe eadem cum diffinito, ſi ergo diffinitio ſuſcipit magis & minus & diffinitum non ſuſcipit, vel econtra, non eſt eadem diffinito, etiam patet ꝙ nec diffinitio eſt. Itẽ inquit, ſi ambo hæc diffinitum & diffinitio ſuſcipiunt magis & minus, & non ſimul, ſed diuiſim non bene aſsignatur diffinitio, vt amor eſt deſiderium colloquij & conſortij. Nam quando amãs habet magis deſideriũ colloquij atq; coire minus habet, nam magis amans non magis appetit coire. nã coitus conuenientiaq; eſt corruptiua amoris, ſed quãdo deſiderium coitus & conuenientiæ magis habet, tunc econtra amans minus. Nam qui magis appetit coire, minus amat, vnde oportet ambo magis & minus ſimul ſuſcipere & non diuiſim, ſi quidem diffinitio eadem eſſe debet cum diffinito.

Præterea ſi duobus quibuſdam propoſitis, de quo res magis dicitur, id quod eſt ſecundum orationem, minus dicitur. Vt ſi ignis eſt corpus ſubtilißimum. Ignis.n.magis flamma q̃ lux. corpus autem ſubtilißimum minus flamma quam lux. Oportet autem utraque magis ineſſe eidem, ſiquidem eadem ſint. Rurſum ſi hoc quidem ſimiliter utriſq; ineſt propoſitis, aliud autem non ſimiliter utriſque, ſed alteri magis.

Item ſi duabus quibuſdam propoſitis ſpeciebus vt flamma & igne aſsignaretur diffinitio ignis corpus ſubtiliſsimum, ſumendæ ſunt partes ignis.ſ.flamma & lumen, & cõſiderandum eſt de quo res, videlicet ignis magis dr̃, & ratio tũc ignis, videlicet corpus ſubtiliſsimum minus. In his igitur flamma magis dicitur ignis q̃ lumen, ſed lumen corpus ſubtiliſsimum magis q̃ flamma, quare non eſt diffinitio corpus ſubtiliſsimum. Nam oportuit ſi erat diffinitio hæc ignis & de ambabus ipſius partibus, videlicet flamma & lumine nomen ſimiliter & rõnem dici, & non de hoc minus, & de illo magis. Rurſus ſi dareť ignis diffinitio corpus vſtiuum, ſumendæ ſunt duæ ſpecies ipſius ignis.ſ.flamma & carbo, & conſiderandum eſt ſi ignis ſimiliter de ambobus prædicatur & non magis flamma q̃ carbo diceretur igni, ſed alterum. videlicet diffinitio ignis.i.corpus vſtiuum magis de flamma q̃ de carbone, nõ bene aſsignatur diffinitio ignis, corpus vſtiuum.

Ad hæc ſi ad duo definitionem aßignauit ſecundum utrũq;, ut bonum, q. per uiſum, uel auditum delectabile. Et ens, q. poßibile eſt pati, aut facere. Simul.n.idem & bonũ, & non bonum eſt. Similiter autem & ens, & non ens. Quod n.per auditum delectabile eſt, idem bono erit. Quare quod non delectabile per auditum, idem non bono. Nam eiſdem & oppoſita eadem erunt. Opponitur autem bono quidẽ, non bonum, per auditum autem delectabili nõ delectabile per auditum. Manifeſtum igitur, quoniam idem non delectabile per auditum, non bono. Si igitur aliquid eſt per uiſum quidem delectabile per auditum autem non, & bonum, & non bonum erit. Similiter autem oſtendemus, & quoniam idem & ens, non ens eſt.

Oportet (inquit) etiam quæ ponuntur in diffinitione quærere an duo aſsignauit diffinitionem, quia autem eorum ad duo aſsignatum aliud ſic aſsignari ad ipſa poteſt, velut ad ambo ſimul hæc. Nam qui grammaticem dicit ſcientiam legendi & ſcribendi ſimul ad ambo eãdem aſsignauit, ſed illud ad duo aſsignatum nõ tamen vt ad ambo ſimul, ſed vt in his cum ſit res diffinita volens oſtendere quomodo ad duo aſsignatam rationem facit diffiniens adiecit, hoc ſm vtrũq; ꝙ eſt indicatiuum huius nõ ad ſimul, vt facit qui diffinit pulchrum, & dicit pulchrum eſt quod per viſum, vel auditum eſt delectabile. Dicit igitur ſic diffinientes non bene aſsignare rei rationem. Nam ſimul per eandem rõnem idem & hoc, & non hoc dicit, & pulchrũ & non pulchrum ſm vtrũq; aſsignatum. Nã ſi pulchrum eſt ꝙ per viſum eſt delectabile, & pulchrum etiam eſt qđ

per auditum delectabile, erit vtriq; ipſorum idem, ſed pulchrum hoc qñ non per viſum fuerit delectabile non erit pulchrum. Nam eiſdem eadem quoq; ſunt oppoſita. Si ergo idem bonum ꝙ per viſum delectabile, & non pulchrũ opponuntur pulchro, & delectabili per viſum, id qđ non delectabile per viſum, idem erit non bono nõ delectabile per viſum, ſed delectabile per auditum non eſt delectabile per viſum, igitur delectabile per auditum non pulchrum, ſed ſupponebatur pulchrum eſſe id ꝙ eſt per auditum pulchrum, idem igitur erit pulchrum & non pulchrum apud eos qui ſic diffiniunt. Similiter autem & ſi entis aſsignaref ratio quod ens eſt quod poteſt facere & pati. Nã ſic idem erit ens & non ens, nam ſi ens idem vtriq; ipſorum, ens igitur idem huic poteſt facere, ſed quod non põt facere non eſt ens, & quod põt pati eſt non facere, ſed qđ potentis facere, ſed qđ poteſt facere eſt ens, igitur ꝙ poteſt pati non ens, igitur idem erit ens & non ens quippe ꝙ poteſt pati ſit idem enti & non enti, enti quidem, quia ponebatur ens & in hoc, & non enti, quia eſt oppoſitum ipſi potenti facere ꝙ erat idem cum ente, idem igitur erit non enti. Item ipſum facere & pati erunt ens & non ens. Nam quatenus poteſt facere ipſum ens eſſe dicit, ſed quatenus poteſt pati non ens, vel econuerſo, nam nil differt.

Deinde & generibus, & differentiis, & aliis omnibus, quæ in definitione ſunt aßignata, eis, qui orationes pro nominibus faciunt, conſiderandum ſi quicquam diſſonet.

Item oportet (inquit) pro nominibus poſitis in diffinitionibus, ſiue genera ſint hęc, ſiue differentiæ accipere diffinitiones ipſorum, & conſiderare ſi diſſonant, vt plãta eſt animal radicitus collocatũ in terra, quia igitur ſumpta diſfinitione animalis ꝙ vt genus ponitur in diffinitione plantæ, & eſt ſubſtantia aĩalis ſenſitiua, diſſonantia erit huius ad plantam, quandoquidem planta non ſit ſenſitiua, quocirca non erit recte aſsignata diffinitio plantæ hęc, animal radicitus firmatum in terra, ſimiliter & in differentiis.

Si autem ſit ad aliquid, q̃ definitur, aut per ſe, aut ſecundum genus, conſiderandum ſi non dictum eſt in definitione ad quod dicitur, aut ſecundum ipſum, aut ſecundum genus. Vt ſi ſcientiam definiunt opinionem indiſſuaſibilem, aut etiam uoluntatem appetitum ſine triſtitia. Omnis.n. eius, q̃ eſt ad aliquid ſubſtantia ad alterum eſt, eo quod idem ſit unicuiq; eorum, quæ ſunt ad aliquid eſſe quod quidem eſt ipſum ad aliquid quodammodo ſe habere. Oportebat igitur ſcientiam dicere opinionem ſcibilis, & uoluntatem appetitum boni. Similiter autem & ſi grammaticam definiuit ſcientiam literarum. oportebat.n. aut ad qđ ipſum dicitur, aut ad qđ forte genus dicitur, in definitione aßignari.

Eorum quæ ſunt ad aliquid alia per ſe vt ſcientia, ſenſus, duplum, nam per ſe aſsignãtur ſcientia quidem ad ſcibile, ſenſus ad ſenſile, & ſimiliter duplum ad dimidium, & alia non per ſe, ſed ſecundum genus, vt geometria, grãmatica, nam hæc per ſcientiam quæ eſt genus earum ſunt ad aliquid, & non per ſe. Nam per ſe ſunt qualitates, vt oſtẽſum eſt in prædicamentis. Porro ſi quis diffiniens (inquit) aliquid eorum quæ ſunt ad aliquid in diffinitione nõ aſsignauerit, ad quod dr̃, ſi hoc ipſum per ſe erit eorum, quæ ſunt ad aliquid, vel ſm genus non aſsignat bene diffinitionem. Non.n. ſubſtantiam indicat diffiniti, vt ſi quis aſsignaret ſcientię diffinitionem dicendo, ſcientia eſt opinio indiſſuaſibilis, non bene aſsignauit diffinitionem, neq;.n. vt p ſe, ad aliquid diffiniret ſcientiam, neq; ſecundum genus, videlicet opinionem ꝙ accipit in diffinitione. Nam ſi aſsignaretur opinio ad opinabile, bene ſe haberet diffinitio. ſimiliter & ſi quis diceret, voluntas eſt appetitus ſine triſtitia non aſsignauit terræ diffinitionem, nam nec ad quod dicitur res, videlicet voluntas, neq; ad quod dicitur genus faciebat aſsignationem in diffinitione. ſi autem aliquis diceret voluntas eſt appetitus eius qđ volumus, vel appetitus appetibilis, pulchre aſsignauit diffinitionem volũtatis. Nam ſubſtantia eorum quæ ſunt ad aliquid, hoc eſt vt ad alterum dicantur, quia eſſe, & ſubſtantia eorum, quæ ſunt ad aliquid in hoc conſiſtit, vt vnumquodq; ad aliquid aliquo modo ſe habeat, vel ad alterum dicatur, ſed pro hoc dicere appetitus eſt appetibilis, dixit appetitus boni, quia vniuerſalius eſt appetibile, q̃ bonum, nam omne bonum appetibile, ſed non omne appetibile bonum, nam furi latroniq; appetibile eſt rapere, ſed non bonum: Similiter inquit, & ſi grammaticam definiret ſcientiam eſſe literarum qui ſic diffiniens eſt non bene diffiniuit ipſam, quia nec aſſignauit in diffinitione ad quod ſcientia eſſe habet, videlicet ſcibile, ſed non eſt idem ſcibile cum hoc literarũ, ideo oportebat in diffinitione poni hoc (ſcibilis) & non literarum. Nam ipſa grammatica non dicitur ad aliquid, neque eius eſſe eſt hoc eſſe literarum, ob id igitur non oportebat ineſſe dicere hoc literarum: verum quia ſm genus eſt ad aliquid ad quod genus ipſius dr̃, hoc oportebat aſsignare. porro genus aſsignans, videlicet ſcientiam oportebat dicere (ſcibilis.) Nam oportebat, vel ad quod ipſum dicitur, vel ad quod genus, ſed grammatica, neq; eſt ad aliquid per ſe, neq; literarum eſt ſcientia, ſed legendi, & ſcribendi, quare non bene aſsignauit diffinitionem grammaticus. Illud autem in contextu. (Oportebat.n. aut ad qđ ipſum dicitur, aut ad quod forte genus dicitur in diffinitione aſsignari) erit dictum, ꝙ eorum, quæ ſunt ad aliquid per ſe, ad quæ oportet aſsignare, nam qui dicit ſcientiam opinionem eſſe ſcibilium, non ad quod opinio dicitur, ꝙ genus accepit ſcientiæ in diffinitione poſuit, ſed ad quod ſcientia. Nam per ſe ſcientia eſt ad aliquid, ſed qui dicit grammaticam eſſe ſcientiam ſcibilium ad quod genus dicitur diffiniti, hoc accepit, quia etiam diffinitum grammatica, ſecundum genus eſt ad aliquid.

Aut ſi cum quippiam ad aliquid dicitur, non aßignauit ad finem. Eſt autem finis in unoquoq;, q̃ optimũ eſt, aut cuius gratia alia ſunt. Dicendum igitur, aut optimum, aut ultimum, ut concupiſcentiam non delectabilis, ſed delectationis. Nã propter hanc, & delectabile eligimus.

Neq; hos inquit diffinire, qui cum diffinitum ſit ad aliquid, & dicitur ad duo, quorum alterum ad alterum habet relationem: eſtq́; aliud finis, & aliud velut ad finem, ſi non ad finem, ſed ad aliquid eorum ad finem aſsignant peccãtes, nam oportet ſemper ad optimum eorum, ad quod dicitur aſsignari. Nam vnumquodq; horum ſm optimum eorum in ipſo maxime eſt, vel ad extremum, vt ſi quis diceret quòd concupiſcentia eſt appetitus ſuauis, & voluptuoſi, non bene diffiniuit. Non.n. ſuaue eſt finis concupiſcentiæ, ſed aliquid eorum ad finem, nam finis concupiſcentię eſt voluptas, nam ob hanc & delectabile eligimus. oportebat igitur dicere, ꝙ concupiſcentia eſt appetitus voluptatis, nam hæc finis eſt.

Conſiderandum & ſi generatio, uel actus eſt, ad quod aßignauit, nihil.n. talium finis. Nã magis q̃ eſt egiſſe, & generaſſe finis, q̃ fieri, & agere. An non in omnibus uerum huiuſmodi. Fere.n. plurimi delectari magis uolunt, q̃ deſtitiſſe delectari. Quare agere magis finem quis ſtatuet q̃ egiſſe.

Conſiderandũ eſſe inquit, & ſi generatio eſt, vel actus, vel motus ad quod aſsignata eſt diffinitio: neq;.n. generatio, vel actus, vel motus ſunt fines, quia alter fit, & altera efficitur, & alter mouetur. Equidem horum nullus eſt finis, vt ſi quis diceret, ꝙ album eſt corpus motum ad albationem. Nam quia mouetur, & nondum in finem incurrit,

& iam album factum eſt, non bene aſsignatur diffinitio, quia finem non accepit. Vel rurſus album eſt color à nigredine diſtans. Etenim hæc diffinitio non recte ſe habet, nõ enim à nigredine diſtantia finem ſignificauit. Similiter igitur, & in reliquis generatione.ſ.& actione actuq;.nam factum eſſe, & actum eſſe potius ſunt fines, q̃ fieri, & agere. verum in his affert inſtantiam ad locum, & oſtendit non eſſe verum in omnibus. Nam inquit ſm voluptatem plures potius velle operari.q̃ egiſſe.i.ceſſaſſe, quare in hoc magis erit finis agere, & non egiſſe.

Rurſum in quibuſdam, ſi non determinauit quanti, aut qualis, aut ubi, aut ſecundum alias differentias, ut ambitioſus, & quanti, & qualis honoris appetens eſt. Omnis.n.appetunt honorem, quare non ſufficit ambitioſum dicere, qui appetit honorem. Sed addere oportet, dictas differentias. Similiter autem et auarus, quantas appetit pecunias, aut intemperans circa quales uoluptates. Non.n.qui à qualibet uoluptate tenetur, intemperans dicitur, ſed qui ab aliqua. aut rurſum qui definit noctem, umbram terræ: aut ſucceſsionem, motum terræ: aut nubem denſitudinem aeris, aut uentũ, motum aeris. Addendum.n.quanti, & qualis, & ubi, & à quo. Similiter autem & in cæteris huiuſmodi. Omittens.n.differentiam quamlibet nõ dicit quid eſt eſſe. Oportet autem ſemper ad id, quo indiget, argumentari. Non enim quolibet modo terra mota, neque quantacunque, ſucceſsio erit. Similiter autem, neque aere quolibet modo, neque quantocunque moto, uentus erit.

Quia fiunt quędam peccata in diffinitione & ſecũdum defectum, nũc aſsignat locum quõ deprehendere ſic peccantes poterimus. nam quia aliqua talia ſunt, non qđ ſimpliciter in quibuſdam ſint, ſed vel in q̃titate, vel qualitate, vel loco, vel aliqua tali differentia, diffiniens itaq; aliquod ens cum tali differentia ſine differentia peccat, non.n.diffinit, ceu ſi diceret aliquis, ambitioſus eſt qui honorem appetit, & non addit qualem honorem, an apud regem, vel apud maiores, & magiſtratus, neq; quantum vt maiorem, vel quẽuis, neq; vbi, ceu in conſilio, vel in agro, vnde cum non aſsignat aliam talium differentiarum non perfectam aſsignat diffinitionem. Et in hoc poſuit etiam diuerſa exẽpla, quæ velut aperta relinquimus. Quõ autem eſt diffinitio noctis, quę dicit ꝙ nox eſt vmbra terræ deficiens, quia etiam vmbrę facta ſub arbore, vel monte magno nox non eſt, quia non quæuis, & vt cõtingit facta terræ vmbra nox eſt, ſed facta ob ſolis cauſam, eo ꝙ ipſe eſt in hemiſphærio alio ab eo, in quo aliis fit nox. Oportebat igitur addere diffinitioni ſole dimetiẽte vmbram, & diffinitio terræ motus quationiſq; terræ. Nam oportebat addere hoc ex violẽto vento recondito in concauitatibus terræ quærente exitũ. Nam ſæpe cum quidam fodiunt terrã ligonem vehementius deorſum firmant, vt inueniant terram ſolidam, & duram, vel quoties lapis grauis ab altitudine decidit, fit quædam leuiſsima quatio eorum circa ipſa. Itẽ diffinitioni nebulæ, ꝙ eſt denſatio aeris, oportebat addere hoc taliter, videlicet valde. Item diffinitioni venti, ꝙ motus eſt aer, addendum erat ex euaporatione terræ, & in aliis ſimiliter ob id inquit videndum eſt de definitione, & ſi quid in ipſa ꝓtermiſſum eſt, deinde arguere ab ipſo qđ deeſt, Nam neque quomodouis terra mota, neq; parua terrę parte mota fit terręmotus, & quatio terrę. Oportet igitur addere hoc, quãta, videlicet tota, vel aliqua pars maxima digna dictu. Similiter quoque in reliquis.

Inſuper in appetitibus, ſi non apponitur, q. apparat, & in quot aliis congruit. Vt quoniam uoluntas appetitus boni, concupiſcentia autem appetitus delectationis, ſed non apparentis boni, aut delectationis. Plerũq3.n.latet appetentes, quoniam bonum, aut delectabile eſt: quare non neceſſarium bonum, uel delectabile eſſe, ſed apparens ſolum. Oportebat ergo ſic & aſsignationem facere. Si autem & aſsignauit, q. dictum eſt, in ipſas ſpecies dicendum eum qui ponit ideas eſſe. Non.n.eſt idea ullius apparentis, nam ipſa ſpecies ad ipſam ſpeciem uidetur dici. Vt ipſa concupiſcentia ipſius delectationis, & ipſa uolũtas ipſius boni. Apparentis igitur boni non erit ipſa uoluntas, neque apparentis delectationis ipſa concupiſcentia. Abſurdum enim eſt eſſe ipſum apparens bonum, uel delectabile.

Hic locus communis eſt omni, cuius in diffinitione ſumitur, vt genus appetitus. Genus autem appetitus, & voluntatis, & concupiſcentiæ, & iræ. Dicit igitur eos qui non addunt in rõnibus talium appetitui alicuius apparens non diffinire. Adiecit autem & hoc (Et in quot aliis cõgruit) quia videri etiam quibuſdam aliis apponit nõ ſolum appetitibus, porro dicimus ſyllogiſmum ſophiſticum eſſe cum ex apparentibus probabilibus. Si ergo aliquis diceret (inquit) ꝙ voluntas eſt appetitus boni, vel concupiſcentia eſt appetitus delectabilis non addens apparens bonũ, vel apparens delectabile, non bene diffiniunt, quia non omne appetibile bonum, vel delectabile eſt, quia furi appetibile eſt rapere aliena, ſed non bonum. Nam ſæpe (inquiunt) latet appetentes, & videtur ipſis bonum eſſe illud, ꝙ appetunt, non eſt autem bonũ. Similiter neq; delectabile, quare non ex neceſsitate omne appetibile bonũ, vel delectabile ſimpliciter dicitur, ſed apparens cum hæc dicit, adiecit oportere rurſus addentes appetitui apparere in rationibus propoſitorum redarguere, tanq̃ non bene diffinientes dicentes ad ideas, vel transferentes ad illas aſsignatas rõnes, ſiquidem videlicet illi ſic diffinientes ponunt ideas. Nam quia idea ad ideam dicitur, non poteſt ipſum bonũ, & apparens eſſe bonum. Nam nihil in idea apparens.

Præterea ſi ſit quidem habitus diffinitio, conſiderandum in habente, ſiquidem habentis in habitu. Similiter autem & in cæteris talibus. Vt ſi delectatio eſt iuuatio, & delectabile iuuabile. uniuerſaliter autem dicendo ſit huiuſmodi definitionibus quodãmodo uno plura accidit eum, qui definit, definire. Nam qui ſcientiam definit, quodammodo & ignorantiam definiuit. Similiter autem, & ſcium, & inſcium, & ſcire, & ignorare, Primo enim dilucido facto, & reliqua quodammodo dilucida, fiunt. Inſpiciendum igitur in omnibus talibus, ne quicquam diſſonet ei, qui elementis utitur, ex contrariis, & coniugatis.

Hic locus à coniugatis, vel etiam à contrariis arguere ponit. Nã quia cognata inter ſe ſimiliter ſe habent, & contraria contrario modo oportet (inquit) aſsignata aliqua diffinitione trãſferre aſsignatam diffinitionem ad cognata, videlicet competentia ſm dictionem vnicuiq; ipſorum proprie aſsignatam diffinitionem. Et ſi in aliquo diſſonat deſtruenda eſt diffinitio tanq̃ non ſit illius, de qua aſsignatur. Et in his inquit diffinitionibus quodãmodo plura vno accidit diffiniẽtem diffinire. Etenim qui cognata diffinit, & cognatis contraria, & contrariis cognata ſilentio diffinit. Iõ conſiderandum eſſe inquit ei qui in his vtitur elemẽtis, videlicet locis acceptis ex contrariis, & cognatis, & his quidem ex contrariis, quia ſi contrario contrarium, & cõtrario contrarium, & his ex cognatis, ꝙ vt ſe habet in vno cognatorum, ſic etiam in reliquis.

Deinceps in iis, quæ ad aliquid ſunt, conſiderandum, ſi ad quod genus aſsignatur, & ſpecies ad illud quoddam aſsignatur; Vt ſi opinio ad opinabile, & quædam opinio ad quoddam opinabile. Et ſi multiplex ad ſubmultiplex, & quoddam multiplex ad quoddam ſubmultiplex. Si enim non ſic aſsignatur, manifeſtum quoniam peccatur.

Inquit conſiderandum eſſe in his ad aliquid, ſi ad quod

erit reliquis. Si autem non plures erunt definitiones reliquis, quoniam duæ ſecundum nomen orationes accommodabuntur ad eadem: & quæ prior aßignata, & quæ poſterior.

Qm̃ autem (inquit) quidam reſpondentium ob ignorantiam ſæpe vniuocum æquiuocum dicunt. Nam quãdo competeret aſsignata ratio omnibus, ceu qñ aliquis diceret, ꝙ animal eſt ſubſtãtia animata irrationalis, quia ratio hæc q̃ aſsignauit non competit omnibus, coactus dicet, ꝙ non vana eſt, ſi non competit omnibus, nam aĩal æquiuocum, ſed in æquiuocis non poteſt vna oratio diffinitiua aſsignari, vel rurſus æquiuocum vniuocum, vt ſi aſsignaret vnam communem diffinitionẽ in ambobus, videlicet in omnibus ſignificatis à nomine, ceu quod motus eſt actus internus entelechiaq́; mobilis, qua mobile dicet talis, quia cum aſsignata hæc diffinitio ſit omni motui cõpetens motus deinceps vniuocus eſt. Nam in vniuocis vna eſt cõis diffinitio, quia igitur vt diximus quidam reſpõdentes per ignorantiam dicunt æquiuoca vniuoca, & vniuoca æquiuoca, & ob id reprehenduntur ab interrogante, tanq̃ non bene aſsignantes diffinitionem, porro pro his prius habenda eſt confeſsio, & conſenſus. i. oportet interrogantem cogere reſpondentem concedere vtrum diffinibile ſit æquiuocum, vel vniuocum. Nam magis inquit cõcedunt vera non præuidentes, quæ futura ſit ex conceſsione cõfutatio. Nam ſi aliquis diffiniet bonũ, verbi gratia ſic, ꝙ eſt aptum facere bonos, congruum eſt primo conceſsionem facere ad interrogantem, vtrum bonum æquiuocum, vel vniuocum eſt. Et ſi dicit, quòd vniuocum, oſtendendo interrogans, ꝙ non omnibus bonis aſsignata ratio competeret, ſic confutare illum poterit. Qđ ſi æquiuocum dicit, corrigendum eſt, velut is qui tentat æquiuoce dicti vnam diffinitionem aſsignare, ſed (vtrũq; fuerit) dixit pro hoc, vel diuerſiuocum, vel multiuocum, ꝙ ſi nõ facta confeſsione inquit reſpondens fugiendo confutationem huius, ꝙ non competat aſsignata ratio omnibus, quæ ſub nomine ſunt, diceret vniuocum non vniuocum, ſed æquiuocum eſſe, inquit (oportet) vt etiam tali modo ad confutationẽ dicti conſiderando ſi ratio hæc competit etiam reliquis, & ſic arguere ipſum, tanq̃ ratio vniuoci ſit aſsignata de æquiuoco. Etenim competit etiam reliquis, quæ dixit eſſe æquiuoca, nam quorum vna eſt ratio hæc vniuerſa ſunt, ſi autem non fuerint vniuoca, & aſsignata ab illo ratio, vt vniuoci aſsignata eſt, & ſic cõfutabitur ꝙ plures ſunt diffinitiones ipſarum ſpecierum, quã ille aſsignauit dicendo animal eſt ſubſtantia animata irrationalis, & illa poſterior, quam interrogans adducit, ꝙ animal eſt ſubſtantia animata ſenſitiua, & quę communis inueniretur eſſe eidem ad illud, qđ videtur ipſi æquiuocum eſſe.

Rurſum ſi quis definiens aliquid eorum, quæ multipliciter dicuntur, & oratio non accommodetur ad omnia. Quæ æquiuocum eſſe non concedit, nomen etiam dicit non ad omnia accommodari, quoniam nec oratio. Dicendum ad eiuſmodi, quoniam nominatione quidem oportet uti, quæ tradita eſt, & quæ ſeruata eſt, & non dimouere talia. Nonnulla tamen non dicendum ſimiliter, ut plures.

Nunc multipliciter inquit æquiuoca, atqui & aliorum multipliciter dictorum, vt vniuocorũ, & inquit ſi quis diffiniuit aliquod æquiuocum, ceu motus eſt ſm locum mutatio, quia eadem ratio non competit omnibus ſpeciebus motus. Non. n. proprius, neq; auctioni, neq; alterationi, neq; reliquis, patet quòd æquinocum eſt. Si ergo diſputãs redargueretur, & aſsignans diffinitionem motus, adhuc autem inſtaret fortiter diceret ipſa non eſſe æquiuoca, principio nec diceret nomen competere his, de quibus neque eſt aſsignata ab ipſo diffinitio. Vnde inquit oportet ad talem ſic dicere. ꝙ nominibus oportet vti, vt plures dicunt, & non noua nomina ponere. Verum ſolent rebus competere nomina ſecus, quamplures, ſed vt ſapientes. Non. n. vt plures appellanda eſt bona fortuna, felicitas, neq; familiæ rector illiberalis, neque grauis prudens, neque audax fortis, vt multi conſueuerunt. Differunt autem hæc ab illis, quæ imponuntur, quoniam illa ſic vocant ſtudioſi, hæc autem vulgares nominant.

Si autem alicuius complexorum aßignetur terminus, conſiderandum eſt ei, qui aufert alterius eorum, quæ complectuntur, orationem, ſi eſt & reliqua reliqui. nam ſi nõ, perſpicuum, quoniam neq; tota totius, ut ſi quiſpiam definiens lineam finalem rectam, finem plani habentis fines, cuius medium ſuperadditur finibus. Si finalis lineæ oratio eſt, finis plani habentis finis, recte oportet eſſe reliquum, cuius medium ſuperadditur finibus. Sed infinita neq; medium, neq; fines habet, recta aũt eſt. Quare non eſt reliqua reliqui oratio.

Quia in diffinitionibus compoſitorum, ſi fuerit compoſitum, cuius diffinitio aſsignatur ex duobus quibuſdam compoſitum, oportet. n. qui aufert à tota ratione alterius eorum in diffinitione rationem cõſiderare, ſi relicta pars aſsignatę rationis relictę diffinito compoſito diffinitio ſit. Nam ſi non neq; tota ratio erit diffinitio totius compoſiti diffiniti in idem. Inquit ergo (Si autem alicuius complexorum aſsignetur terminus) vt quod homo albus eſt aĩal rationale mortale ſuſceptiuum coloris diſgregatiui viſus, oportet cõſiderare, & auferre rationem alterius, videlicet vnius complexorum, vt animal rationale mortale. Si ergo & reliqua. Eſt aũt ſuſceptiuum coloris diſgregatiui viſus, diffinitio eſt reliqui, ꝙ complicatur cum nomine, videlicet albi, patet ꝙ etiam diffinitio totius erit diffinitio, ſi aũt aſſumptum nõ eſt aſſumpti diffinitio, neq; tota totius, ceu linea finita recta eſt terminus plani habentis terminos, cuius medium ante extrema, diuiſit autem complexum, et dixit, ſi finitæ lineæ diffinitio eſt, vt ſit terminus planum habentis terminos, & eſt linea terminus plani, nam terminus ſuperficiei eſt linea. Cæterum illud (Finis plani habentis fines recte oportet reliquum, videlicet, cuius medium ſuperadditur finibus, ſed eſt infinita linea, ꝙ neq; medium, neq; finem habens, recta aũt eſt,) .i. oportet intelligere lineam rectam ductam, neq; medium habentẽ, neq; fines, cui nõ eſt adaptare relictum, ſiue cuius medium extremis ſuperadditur finibus, quia neq; mediũ habet, neq; fines, quare non eſt reliqua diffinitio reliqui, videlicet cuius medium extremis ſuperadditur rectę, ſed neq; tota totius.

Inſuper ſi eum ſit compoſitum quòd definitur, æquimembris oratio aßignetur definito: æquimembris autem dicitur oratio eſſe, quando quot fuerint compoſita, tot et in oratione nomina, & uerba fuerint. Neceſſe enim in talibus ipſorum nominum commutationem fieri, aut omnium, aut aliquorum. quoniam non plura nunc, quam prius nomina dicta ſunt: oportet etiam eum, qui definit, orationem pro nominibus aßignare maxime quidem pro omnibus: Si autem non, ſaltem pro pluribus. Sic enim & in ſimplicibus, qui nomen commutat, non definiturus eſt, ut pro tunica ueſtem.

Aequimembrem diffinitionem inquit eam, quæ habet partes ęquales diffinito. Sed quod dicit tale eſt, quia ſi compoſita ratio de aliquo aſsignata fuerit totidem partes habens, quot etiam compoſitum habet, cuius diffinitio aſsignatur, non eſt hæc oratio diffinitio illius. Nam in ſic aſsignatis rationibus neceſſarium eſt nominum in nõĩa tranſmutationem fieri, quia æqualia ſunt etiam ea, quæ ſunt in definito, & ea quæ ſunt in ratione, & nominis in nomen tranſumptio non diffinitio. Nã ponitur diffinitio orõ eſſe.

Vt igitur

Vt igitur ſimplex in nomen tranſmutans non diffinitū eſt, ſic neq: ex pluribus aſsignata ratio talis, vt vnūquodq; nominum in eodē in nomen tranſmutari poſsit diffinitio eſt. Dixit autem illud (maxime quidem pro omnibus, ſi aūt non ſaltem pro pluribus,) perinde ac non omnia debeāt ex neceſsitate compoſita nomina in diffinitione ipſorum tranſmutari in orationem. Nam ſufficiens eſt, vt in quibuſdam plurima ſumantur. Nam dicimus ſyllogiſmum demōſtratiuum rationē eſſe ex veris primis immediatis cauſisq́; concluſionis, quāquam ſyllogiſmum non diffiniamus. Fit autem hoc, in quibus dictum genus eſt alicuius notū. Etenim prædicta ōro eſt diffinitio, quia genus ſyllogiſmus, & vt genus aſſumptum eſt in ratione. Sit aūt apertius dictum per exemplum, ceu homo albus eſt vir cādidus. Hic æqualis eſt diffinitio diffinito quo ad partes, & vtrūq; cōponitur ex duobus nominibus, & ambo noīa quæ ſunt in definito in ęqualia noīa tranſumpta fuerūt in diffinitione, vel aliquorum qn̄ fieret trāſmutatio vnius, vt homo albus eſt vir candidus. Patet igitur, ꝙ facta euariatione in diffinitione, quia plura nomina quæ dicta ſunt eorum indefinita non ſunt diffinitio aſsignata. Nam oportet diffinitionem plura diffiniti nomina habere ſignificantia, tū vnum, vt ſe habet in homine, vt homo eſt aīal rationale mortale mentis, & ſcientiæ capax. Cæterum oportet diffinientem oīa nomina in orationem tranſmutare, vt qn̄ dixerit homo albus eſt aīal rationale mortale mentis, & ſcientiæ capax habens colorem album, vel non oīum, plurium ſaltem & occultiorum, ceu ſyllogiſmus demr̄atiuus eſt ſyllogiſmus, in quo poſitis quibuſdam, &c. Hic ſyllogiſmus non mutatus eſt in orationem ob euidentiam, ſed demonſtratiuus tranſumptus eſt in orōnem.. Quod ſi nō ſic fieret tranſumptio nominum in orationes, ſed nomina pro nomine aliqs aſsignando cenſeret diffinitionem eſſe, etiā erit omne nomen ſimplex in ſimplex tranſmutandum, & ſic fieri diffinitionem aſſerere, vt pro tunica veſtem.

Adhuc aūt maius peccatum erit, ſi & per ignotiora nomina commutationem fecerit: Vt pro homine albo, terrigenam candidum. Neque. n. definiuit, cum minus ſit clarum, ꝙ ſic dicitur.

Item inquit maius peccatum fit, ſi etiam per ignotiora nomina aliquis tranſumptionem faceret, ceu pro albo homine aſsignando virum candidum. Nam quo ad diffiniendum fecit rationem captu difficiliorem.

Conſiderandum etiam in commutatione nominum ſi non idē adhuc ſignificent. Vt qui contemplatiuam ſcientiam, opinionem contemplatiuam dixit. Nam opinio ſcientiæ non idem eſt. Oportet autem, ſi debet, & totum idem eſſe. Nam contemplatiuam quidem commune in utriſque orationibus eſt. reliquum uero differens.

Inquit etiam hoc conſiderandum eſſe, ſi ſumptum in commutatione nominum idem ſignāt cum nomine diffiniti. videlicet ſi ęquiualet eidem. Nam ſi non idem eſt, patet vt etiam ſm̄ hoc praua ſit aſsignatio, vt ſcientia contēplatiua eſt opinio contemplatiua, hic opinio non idem ſignificat cum ſcientia. Nam hæc eſt eorum, quę ſemper eodem modo ſe habēt, & ſempiterna nūq̄ de futura, ſed opinio eſt eorum quæ poſſunt errare, & non eodem mō ſemper ſe habent. Oportet aūt idem ſignificare, ſiquidem tota, videlicet diffinitio eadem eſſe debet cum diffinito.

Inſuper ſi alterius nominis commutationem faciens non differentiæ, ſed generis commutationem fecit, ut in eo, ꝙ nuper dictum eſt, ignotius enim contemplatiua q̄ ſcientia. Nam hoc quidem genus, illud autem differentia. Omnibus autem notius eſt genus, communius enim eſt. Quare non generis, ſed differentiæ oportebat commutationem fieri quoniam ignotior eſt. An hæc quidem ridicula reprehenſio eſt, nihil enim prohibet differentiam quidem notiſsimo nomine dici, genus autem non. Sic autem rebus ſe habentibus perſpicuum, quoniam generis, & non differentiæ ſecundum nomen commutatio facienda. Si autem non nomen pro nomine, ſed orationem pro nomine commutauerit, manifeſtum. quoniam differentiæ magis q̄ generis definitio aſsignanda eſt. Quoniam cognoſcendi gratia definitio aſsignatur. minus enim differentia q̄ genus nota eſt.

Et hoc inquit oportere in trāſmutationibus noīum in nomina conſiderare ſi aliquis alterius nominis tranſumptionem efficiens non differentiæ velut occultioris, ſed generis cum ſit notum fecerit. Nam oportet tranſumptionē ignotioris efficere, ſed poſt exponendum eſt ſupra exemplum hoc videlicet contemplatiuæ ſcientiæ. Vnde inquit non eſt neceſſe differentiam ſemper gn̄e ignotiorem eſſe, quo circa in quibuſdam ſi accideret differentiam notiorē eſſe genere in nomen tranſumptionem facere licebit. Si autem non noīs tranſumptio in nomen fieret ſed in orōnē & diffinitionem, differentiam (inquit) oportet magis tranſmutare q̄ genus. Nam peculiarior eſt differentia rei q̄ genus, & diffinitio cauſa cognoſcendi fit, quare ob differentiam hoc fieri debet. Sed ob genus non magis hoc q̄ aliqd aliud ſimilium generum cum ipſo, vt ſi fuerit propoſitum ſyllogiſmum demr̄atiuum definire non ſyllogiſmum ſimpliciter, ſed demr̄atiuum ſyllogiſmum erit definire. Nam hoc quærimus vt proprium, & eorum quæ ſub ſyllogiſmo aliud magis differt. Nam differentia minus tota eſſe q̄ genus videtur non eſſe conceſſum paulo ante dictis. Nam dixit poſsibile eſſe differentiam nominari per ſe notam, ſed genus non. Ideo & inquit oportēre apertius tranſumere, vel ſi etiam nomen aliquando differentiæ non eius fuerit generis, ſed ipſa res à differentia ſignificata minus nota ſignificato ſub genere. Nam eum qui cognoſcit differentiam, oportet etiam genus cognoſcere, non tamen in cognitione generis & differentia continetur.

Si autem differentiæ terminum aſsignauerit, conſiderandum ſi & alicuius alterius cōmunis eſt aſsignatus terminus. Vt cum imparem numerum, numerum medium habentem dixerit, determinandum quónam pacto medium habentem. Nā numerus quidem communis in utriſq; orationibus eſt. Imparis autem tranſumpta oratio. Habet autem & linea, & corpus medium, cum non ſint imparia. Quare non erit utique definitio hæc imparis. Si autem multipliciter dicitur medium habens, determinandum quomodo medium habens. Quare aut reprehenſio erit, aut ſyllogiſmus, quoniam non definiuit.

Inquit rurſus oportere, qn̄ tranſumpta fuerit differentia in orationem conſiderare ſi aſsignata oratio differētiæ & alicui alij competit. Nam ſi non competit alicui alij non eſt diffinitio tranſumptæ differentiæ. Nam oportet diffinitionem propriam eſſe huius cuius eſt, et ad nihil aliud cōe. Sed non ſolum peccat qui aſsignat rationem poſiti vt differentiæ, quæ ab aliis etiam competit, ſed etiam ſi in omni eo competeret de quo aſsignatur, & ſic peccauit. Nam qui dicit lineæ rectę diffinitionem, linea eſt cuius media ſuperponuntur extremis, peccat, quia hæc ratio non competit infinitæ lineæ rectæ, quandoquidem hæc non habeat medium, neque fines, ſed neque ſuperponitur ſecundum aliquas partes ab intermediis, quia autem hoc ſcilicet medium habens eſt de numero eorum quæ multipliciter dicuntur. Nam quia numerorum eſt magnitudinum in aſsignationibus multipliciter dictorum oportet definire ſecūdum quale, vel quod ſignificatum aliquis facit aſsignationem, vel ratiocinandum eſt & oſtendendum ꝙ non definiuit qui ſic aſsignat, eo ꝙ cōpetit etiam aliis aſsignata rō, vel increpandum eſt ꝙ non bene accepit, quia indetermi-

nate aſsignationem faciebat. Non.n.ſuperfluũ eſt hoc habens medium ſimpliciter, ſed etiam habens vnitatem mediam, vt quinque. Nam inter duo & duo eſt vnitas.

Inſuper ſi id, cuius quidem orationem aßignauit, eſt entium: Quod autem ſub oratione, non entium, ut ſi album quiſpiam definierit colorem igni permiſtum. Impoßibile enim incorporeum corpori permiſceri. Quare non erit color igni permiſtus, tamen album eſt.

Quia diffinitio quid erat eſſe ſignificat vniuſcuiuſque, oportet inquit inſpicere, ſi quidem diffinitio entium eſt, & illud à diffinitione ſignificatum.i.diffinitum, nõ rerum. Nam ſi hoc manifeſtum perinde ac non ſit diffinitio propoſiti aſsignata oratio. Non enim poſsibile eſt alicuius entium quod quid erat eſſe, cuius eſt diffinitio indicatiua nõ ens eſſe. Sed poſitum exemplum cũ ſit manifeſtum oſtendit loci potentiam.

Inſuper quicunq; non diuidunt in iis, quæ ſunt ad aliquid, ad quod dicitur, ſed in pluribus comprehendẽtes dicunt, aut oĩno, aut in aliquo falſum dicunt. Vt ſi aliquis medicinã diſciplinam entis dixerit. Nam ſi nullius entium medicina eſt diſciplina, manifeſtum quoniam tota oratio mendax eſt. Si aũt alicuius quidẽ, alicuius autem non, in aliquo falſa erit. Oportet.n.de omni, ſiquidem per ſe, & non ſecundum accidens entis eſſe dicitur, quẽadmodum in aliis ſe habent ea, quæ ad aliquid ſunt. Nam omne diſciplinatum ad diſciplinam dicitur. Similiter aũt & in aliis, quoniam conuertuntur quæcũq; ſunt ad aliquid, omne.n.diſciplinatum ad aliquid. Cæterum ſi is (qui non per ſe, ſed ſecundũ accidens aßignationem facit) recte aßignauit, non ad unum, ſed ad plura unũquodq; eorum, quæ ad aliquid dicuntur, aßignauit. Nihil.n.prohibet idem, & ens, & album, & bonum eſſe. Quare qui ad quodlibet horum aßignauit, recte aßignauit, ſiquidem is, qui ſecundum accñs aßignauit, recte aßignauit. Præterea autem impoßibile eſt huiuſmodi orationem propriã aßignati eſſe. Nam non ſolum medicina, ſed plures aliarum diſciplinarũ ad ens dicuntur. Quare unaquæq; entis diſciplina erit. Manifeſtum igitur, quoniã talis nullius eſt diſciplinæ definitio. Propriam n.& non communem oportet definitionem eſſe.

Peccant autem (inquit) etiam hi qui diffiniẽdo aliquid eorum ad aliquid non diuidunt neq; determinãt ad quod dicitur illud ꝙ ſub communi diffiniunt. Nam quia omne ad aliquid habet eſſe in habitudine ad aliud, & eſt hoc ad quod vnũquodq; eorum ad aliquid habet eſſe determinatum, vt etiam ipſum ad illud eſſe habet, ſi aſsignando quis diffinitionem eorum ad aliquid ad quod aliud aſsignaretur, ꝙ commune cum ſit continet etiam id ad quod diffinite dicitur, cuius diffinitionẽ aſsignat, vel aliud eſt ab eo, omnino peccat & mentitur vel ad aliquid, vel ſimpliciter, vel vniuerſaliter. Et quo ad aliquid ſi fuerit id ad quod aſsignauit ipſum cõe, & in hoc continentes ad quod proprie hoc dicitur. Item ſimpliciter & omnino peccat, vel mentitur, ſi aliud. Nam medicinam diffiniẽs ſcientiam entis, ad aliquid peccat, eo quòd ſub ente ſunt etiam hæc quorum eſt medicina ſcientia. Nõ.n.omnia entia, ſed quædam medicina ſcit, nam ens vnũ & de morbidis ægrotãtibus agit, quorum eſt ſcientia medicina. Vel poteſt cõe eſſe & non æquiuocum vt ens, ſed vniuocum illi ad quod propoſitum dicitur, vt ſi geometriam aliquis diffiniens dixerit ſciam ſcibilis vel opinabilis eſſe: nam ſcibilia & opinabilia ſunt, quorum geometria eſt ſcientia. Simpliciter autem peccat qui dicit medicinam eſſe ſcientiam paris & imparis. Nam omnino hæc ſunt diuerſa à medicinalibus rebus. Et exempli gratia, vt oſtendat ꝙ aliquis mentiens quo ad aliquid & quædam ſimpliciter ſit, in medicina dixit hoc. Nam ſi de nullo ente medicina ſcientia eſt, quaſi dicat, ſic hæ.n. non fuerint ſub aſsignata quorum eſt ſcientia medicinæ, ſimpliciter mentitus eſt. Si vero fuerit ad aliquid, quia oĩs ſcientia entis eſt. Nam oportet medicinam eſſe ſcientiam omnis entis, ſi quidem per ſe & non ſm accidens ſit aſsignata diffinitio, ſed per accñs eſt entis, quia accidit ſanis vt ſint, ſed non ſimpliciter, neque per ſe. Oportet autem vnumquodq; eorum ad aliquid ad quod dicuntur per ſe aſsignare. Nam oĩa ad aliquid dicuntur ad conuertentia. Vt.n.ſcientia ad ſcibile, ſic etiam ſcibile ad ſciam, ſed non per ſe aſsignata, ſed ad communius & per accñs non conuertitur, & adhuc apertius de hoc dicemus. Nã ſi aſsignauit ꝙ ſcĩa de nullo ente eſt medicina, omnino mẽtitus eſt. Si vero alicuius eſt ceu ſani, & alicuius non vt morbidi, ad aliquid mentitur. Nam prorſus oportet vt medicina ſit ſcientia ad ambobus.ſ.morbido & ſano, ſi quidem per ſe aſsignatum ad ens, & non per accidens ſit, & non de aliquo verificetur, & de aliquo non, igitur non debet vniuerſalius eſſe eo ad quod dicitur. Vt.n.ſcientia ad ſcibile dicitur & econtra oportet etiam medicinam diffinite ad aliquid dici. Nam ſi non erit vniuerſalius ſed æquiualens erit etiam conuertens. Nunc autem neq; conuerti poteſt dicendo omne ens ſcibile medicinæ eſt. Nam aliqđ ens ſcibile eius eſt, vt ſanum & morbidum. Nam ob dixit quòd ſi per ſe & non ſecundum accidens aſsignauit ſcientiam ad ens. Nam quæ dicuntur per ſe ad aliquid conuertuntur etiam inter ſe, ſed quæ non per ſe, ſed per accidens i.ad aliquod communius aſsignata non conuertuntur. Quod vero non oporteat per accidens aſsignationem eorum ad aliquid facere oſtendens appoſuit etiam hunc locum dicẽdo ꝙ ſi ſic aſsignaretur aliquid eorũ ad aliquid, accidet vnũquodque non vnum dici, ſed ad plura ſm hanc rationem. Nam vt ſomno accidit eſſe aliquod ens ſic nihil prohibet eidem accidere bonum magnum album & alia infinita. Et qui ad vnũquodq; horum aſsignat ſcientiam & medicinam bene aſsignabit; ſiue dabimus quòd aſsignans per accidens recte aſsignat. Hoc igitur abſurdum. Item non fieri in tali aſsignatione aſsignatã diffinitionem propriam ei de quo aſsignatur patet, ſed oportet habere propriam diffinitionem quòd diffinitur. Nam oportet ipſam propriam eſſe & ſignificare quod quid erat eſſe, cuius eſt. Itẽ inquit & hoc impoſsibile eſt, ſcilicet eſſe peculiarem diffinito ſic aſsignatam diffinitionem. Non enim ſolum medicina ſcientia entis dicetur, ſed etiam ſimpliciter vnaquæque ſciẽtiarum ad ens aſsignabitur, ſi quidem omnis ſcientia ſit alicuius entis, quod ſi omni ſcientiæ competit, nullius erit propria. Cæterũ cum dicit. (Nam non ſolum medicina, ſed plures aliarum diſciplinarum ad ens dicuntur.) hoc Simplicius dixit, vel quia videtur etiam ſcientia ſophiſtica, cum quædam ſit circa ens non eſſe, vt Plato in ſophiſta demonſtrauit.

Quandoq; autem definiunt non rem, ſed rem bene ſe habentem, aut perfectam. Talis autem & rectoris, & furis terminus eſt, ſi ſit rector quidem, qui poteſt quod in unoquoq; eſt ueriſimile conſiderare, & nihil prætermittere. Fur autem qui clam ſumit. Perſpicuum.n.quoniam cum talis uterque bonus ſit, ille quidem bonus rector, hic autem bonus fur erit. Nõ.n.qui clam ſumit, ſed qui uult clam ſumere, fur eſt.

Errant aliquando qui non diffiniũt per ſe rem, ſed rem bene ſe habẽtem vel perfectam, videlicet qui finem & habitum rei, ꝙ corrigeretur efficereturq; recte ab aliquo ob exercitium & diligentiam meditationemq; diffiniunt. Nõ enim in omnibus rebus ſubſtantia in ipſo bene ponitur. in quibus igitur non eſt ipſum bene connaturale, ſed extrinſecus aduenit, vt etiã ad ipſum bene poſſe res ſit, in his nõ recte ipſum bene in diffinitione aſſumit. Nã pars eius, ſed

non totum diffinitur. Non.n.ſolus homo ſtudioſus, neq; ſola domus ſtudioſa, item nec ſola ciuitas bene recta legibusq́;, neq; actio nec diſpoſitio, vel opinio cum ipſo eſſe hoc bene habeut, ideo in omnibus his diuerſa eſt rei diffinitio, & alia eſt hæc bene habentis. Nam rector nõ eſt qui contemplatur in vnoquoq; veriſimile & nihil omittit, & etiam ſi dimitteret aliquid contingentium ad propoſitum perſuaſibilium & voluerit eſſe veriſimile inuenire & afferre. Nam ſunt quædam etiam in ſcientiis & artibus imperfectiores. Item virtutum & malitiarũ, & qui in vnoquoq; addit conſilio voluntatiq́; actum perfectum definit, qui vero ab electione ſi incipit habentem habitum diffinit. Nam iniuſtus eſt qui eſt perfectus in iniuſtitia præeligens & faciens iniuſta, & non ſolum eligens.

Rurſum ſi quod propter ſe eligendum eſt, ut actiuum, uel effectiuum, uel quolibet modo propter aliud eligendũ aſſignauit. Vt qui iuſtitiam legum conſeruatricem dixit, aut ſapientiã effectiuam felicitatis. Nã conſeruatiuum, & effectiuũ eorum ſunt, quæ propter aliud eliguntur. An nihil quidem prohibet & qđ propter ſe eligendum eſt, & propter aliud eſſe eligendum. Attamen nihil minus peccaui, qui ſic definiuit q propter ſe eſt eligendum. Nam unicuiq; optimum in ſubſtantia maxime. Melius aũt q propter ſe eligendum quam quod propter aliud. quare id, & diffinitionem oportebit magis ſignificare.

Quia diffinitio ſubſtantiam vniuſcuiuſq; & eius eſſe ſignificat, eligens per ſe eligibile velut effectiuũ & actiuum alterius & propter hoc eligibile, vel vniuerſaliter propter aliud eligibile, patet ꝙ non diffinit, quãdoquidem ſubſtantiam rei indicat per orationem. Si autem ſunt quędam propter ſe eligenda, & propter alia, nihil minus inquit peccat qui talia à deteriore diffinit, nam vnũquodque ſm melius eorũ in ipſo diffiniri debet, ſed diffinitio eius quid erat eſſe vniuſcuiuſq; eſt indicatiua. Sed nõ oportet exiſtimare pugnantia ipſum dicere cũm paulo ante dixerit non oportere diffinientem ab ipſo bene ſe habente eorum in ipſo diffinire, nunc autem dicit vniuſcuiuſq; ſubſtantiam ſm eo ꝙ melius eſt in ſeipſo diffiniendam eſſe. Nam in cunctis in quibus ſunt optimum & minus tale, vt in prædictis eligibilibus propter ſe, & propter diuerſa & alia horum eſſe propter ſeipſa eſt melius eo propter altera, ſed quorum melius non eſt in natura, ſed extrinſecus ab ipſis hoc aduenit ex aliqua cura & diligentia, horum eſſe nõ eſt amplius in meliore, quandoquidem nec à principio in omnibus ſit. Item argumentum fit ſecundum probabile.

Conſiderandum autem eſt, & ſi is, qui alicuius definitionem aſſignauit, aut hæc, aut quod eſt ex his, aut hoc cum illo definiuit. Nam ſi hæc quidem, accidet utriſque, & neutri ineſſe. Vt ſi iuſtitiam temperantiam, & fortitudinem definierit. Nam ſi duo ſint, uterque autem alterum habeat, utrique iuſti erunt, & neuter: quoniam, ambo quidem habent iuſtitiam uterque autem non habet. Si autem nondum quòd dictum eſt admodum abſurdum uidetur, quoniam & in aliis accidit huiuſmodi (nihil enim prohibet utroſq; habere minam, cum neuter habeat.) Attamen contraria ineſſe eidem omninò abſurdum uidebitur eſſe. Accidet autem hoc, ſi hic quidem ipſorum temperantiam, & timiditatem habet. Ille autem fortitudinem, & prodigalitatem, nam utrique & iuſtitiam, & iniuſtitiam habent. Nam ſi iuſtitia, & temperantia, & fortitudo eſt, & iniuſtitia timiditas & prodigalitas erit. Et omnino quæcũq; ſunt ad argumentandũ idonea quoniam non idem ſunt & partes, & totum. Omnia utilia ſunt ad id, q nunc dictum eſt. Videtur.n. qui ſic definit, partes toti eaſdem dicere eſſe. Maxime aũt accommodatæ ſunt orationes, in quibuſcunq; manifeſta partium eſt compoſitio. Quẽadmodum in domo, & in cæteris talibus. Verum manifeſtũ, quoniam cum partes fuerint, nihil prohibet totum non eſſe, quare non idem erunt partes toti. Si aũt non hæc, ſed qđ ex his eſt dixit id eſſe, q definitur. Primum conſiderandum, ſi non aptum eſt quippiam unum fieri ex iis, quæ dicta ſunt. Quædam.n ſic ſe habent adinuicem, ut nihil ex eis unum quippiam fiat, ut linea & numerus.

Conſiderandum inquit eſſe ſi alicuius diffiniti velut domus aliquis diffinitionem aſſignãs diffiniret quòd domus eſt hæc, videlicet lapides, & ligna, vel ex his videlicet qđ iuſtitia eſt ex fortitudine & temperantia, vel domus ex lapidibus & lignis, vel hoc cum hoc, quia iuſtitia eſt temperantia cum fortitudine, vel domus eſt integumẽtum cum lapidibus & lignis. Nam ſi hæc accidet & ſi duo extiterint alter tẽperatus, & alter fortis, & duobus his iuſtitia ineſt, & nulli ipſorum diuiſim. Nam vnus & temperatus non iudicaretur iuſtus quippe duæ erant, iuſtitia.ſ.temperantia & fortitudo. Nam cum duo fuerint homines alter habeat temperantiam, & alter fortitudinem, & ob id ambo iuſti erunt & neuter ſeorſum, nec vnus ſolus qui habet fortitudinem iuſtus vocabitur, aliquando quia ambo hi duo qui habent iuſtitiam nemo eorum diuiſim iuſtitiam habet. Cęterum inquit & ſi nullum abſurdum accidit, ſi diceretur vnus horum non habere iuſtitiam, neq; appellari iuſtum, imo quòd ſimul duo habent ipſam, & diffinire iuſtos ambos debemus, quia in aliis tale accidit. Nam ſi fuerint quidem tres, qui ſimul numiſma vnum habeant, ſimul tribus inerit numiſma vnum, ſed diuiſim vnicuiq; non inerit, tamen hoc cum inſit duobus contrario modo, vt iuſtum & iniuſtum videbitur omnino abſurdum eſſe. Nam opponitur iniuſtitia iuſtitiæ, & temperantiæ intemperantia, & timiditati fortitudo. Si ergo iuſtitia eſt fortitudo, & temperantia, erit etiam iniuſtitia timiditas & intemperantia, ideo etiam accidit cõtraria eiſdem ineſſe, ſi ipſorum alter fuerit temperans, & timidus. Nam fortis non eſt, & alter fuerit fortis & intemperans. Non.n.temperans & ob id etiam ambo habebunt iuſtitiam & iniuſtitiam, ſiquidem iuſtitia eſt temperantia cum fortitudine, & ob id iniuſtitia eſt intemperantia cum timiditate. Vniuerſaliter igitur inquit quęcũq; ſunt oſtendentia non idem eſſe totum & partes, omnia ſunt vtilia ad id quod nunc dicitur, vt quod iuſtitia eſt hęc videlicet temperantia, fortitudo. Nam qui ſic diffinit inquit partes eſſe has in toto. Nam partes iuſtitiæ ſunt fortitudo & temperantia. Vnde maxime orationes oſtendentes nõ idem eſſe totum & partes peculiares ſunt ſane congruæ in quibus perſpicua eſt compoſitio partiũ. Nam patet ex his quod ſi lapides & ligna fuerint, non neceſſe eſt etiam domum eſſe, quare eorum quæ ſunt partes contingit totum non eſſe nõ idem erunt partes cum toto. Hic autem locus vtilis in ſolis diſsimilaribus. Quòd ſi quis diffiniendo non dixit partes totum eſſe, ſed illud quod fit ex partibus, vt domum non ex lapide & latere, ſed ex lapidibus & lateribus, primo conſiderandum eſt ſi ex his aliquis diffiniret ex quibus non poteſt compoſitis vnum aliquid fieri cum vnum ſit diffinitũ. Nam quędam talia ſunt ex quibus non poteſt vnum aliquid fieri, vt linea, numerus, & tota accidentia. Nam qui ex talibus ipſum eſſe alicuius dicit & definit, patet quòd non definit, ceu corpus eſt ex lineis numeriſq́; compoſitum, ideo neque qui dicit albedinem ex igne & colore diffinit.

Inſuper ſi definitum quidem in uno aliquo aptum eſt primo fieri, ea autem ex quibus dixit ipſum eſſe, nõ in uno primo apta ſunt fieri, ſed utrũq; in utroq;. Manifeſtum.n. quoniam nõ erit ex iis illud, in quibus enim partes, & totum neceſſe eſt ineſſe. Quare non in uno totum primo eſſet, ſed in pluribus.

Item inquit hoc conſiderandum eſſe ſi diffinitum, cuius diffinitionem aſſignat in vno quodã eſt, in quo primo

natum eſt fieri, & ea ex quibus diffiniuit non ſunt in eodẽ primo, ſed in alio, & alio, vt prudentia eſt ex fortitudine & temperantia, patet quòd etiam non definit prudentiam qui ſic aſsignat. Nam in quo ex his compoſitum videlicet prudentia eſt, in illo oportet eſſe etiam ea ex quibus componitur prudentia: ſed prudẽtia in prima eſt rationali parte, & fortitudo & temperantia aliam in iraſcibili, & alia in concupiſcibili, igitur patet qđ non erit ex his temperãtia, Nam in quibus apparent partes, in illis etiam totum apparere oportet, quare non in vna prima rationali parte accidit prudentiam videri, ſed etiam in pleriſq; aliis, videlicet iraſcibili & concupiſcibili.

Si autem & partes, & totum in uno aliquo primo fuerint. conſiderandum, ſi non in eodẽ, ſed in altero totum, & in altero partes ſint, nam in quo totum in eo & partes eſſe uidentur.

Si autem vtrũq; inquit ex quibus aſsignauit eſſe propoſitum in vno primo ſunt illa & totum ꝙ eſt ex his erit qđ quidem eſt propoſitum, cuius diffinitionem aſsignat, non tamen in eadem parte, ſed alia in alia, & alia in alia, neq; is erit diffiniens. Nam in quo totum in illo oportet etiã partes eſſe, ceu ſi quis diffiniret virtutem ex fortitudine temperantia & prudentia. Nam ibi totum apparet, videlicet virtus, apparet aũt in anima in qua etiam partes apparent, ſed vnaquæq; talium partiũ virtutis in alia & alia parte animi videntur & non vnaquæq; in toto. Nam partes animæ rationalis iraſcibilis & concupiſcibilis ſunt.

Rurſum ſi cum toto corrumpuntur partes, econuerſo enim oportet accidere, partibus corruptis totum corrumpi. Toto uero corrupto, non neceſſe eſt & partes corrumpi.

Quia partibus corruptis neceſſe eſt ſimul corrũpi & totum, & toto corrupto non neceſſe eſt & partes ſimul corrumpi, ſiquis inquit diffiniet aliqd ex talibus partibus corrupto toto neceſſe etiam eſt hæc ſimul corrũpi ex quibus definitum eſt totum, patet ꝙ non bene diffiniuit. Sic igitur peccaret qui diffiniens corpus ꝙ ex planis conſtitutũ eſt. Nã vna cum corpore corrũpuntur plana, vel planum ex lineis, vel linea ex pũctis. Neq;.n. corpus ex planis, quia ſimul cum corpore corrumpitur planum, neq; planum ex lineis, neq; linea ex punctis ob id neq; ex ſpeciebus poteſt dici genus eſſe. Nam ſimul deſtruerẽtur cum eo. Item neque quòd numerus ex pari & impari conſtet.

Aut ſi totum quidem bonum, uel malum, partes autem neutræ: aut econuerſo, partes quidẽ bonæ, uel malæ, totum autem neutrum. Non.n. ex neutris poßibile eſt bonum quippiam, uel malum fieri, neq; ex bonis, uel malis neutrum.

Nam ſi totum bonũ & partes neutræ bonum non contingет ſic recte diffiniri propoſitum ex partibus. Nã oportebat etiam partes bona vel mala eſſe, ſiquidem partes totius extiterint. Nam impoſsibile eſt partibus non exiſtentibus, vel bonis vel malis aliquid ex his compoſitum bonũ vel malum eſſe. Vel rurſum ſi partes bonę vel malæ, & totũ nec bonum nec malum, non recte erit aſsignatio facta totius per partes. Nam patet ꝙ non ex talibus partibus tale componitur. Nam quatenus ipſum totum bonum vel malum etiam erat, ſiquidem ex talibus partibus erat.

Aut ſi magis quidem alterum bonum, quã alterum malum. Quod autem ex his non magis bonum q̃ malum eſt. Vt ſi imprudentia eſt fortitudine, & falſa opinione. Magis.n. bonum fortitudo eſt, q̃ malum falſa opinio. Oportet ergo & quod ex his eſt, ſequi illud, q. magis eſt, & eſſe uel ſimpliciter bonum, uel magis bonum q̃ malum. Et hoc quidem non neceſſarium, niſi utrunq; ſit per ſe bonum uel malum. Multa.n. effectiuorum per ſe quidẽ non ſunt bona: mixta aũt quibuſdam ſiunt bona. aut econuerſo utrunque quidem bonum: mixta autem malum, uel neutrum. Maxime autem manifeſtum, quòd ſunc dictum eſt in ſalubribus, & morbificis. Nam quædam medicamentorum ſic ſe habent, ut utrum que quidem ſit bonum. Si autem utraque dentur mixta, malum.

Quia videtur compoſitum ex quibuſdam quorum eſt magis aliud & aliud minus tale magis ſequi ſi diffiniens aliquis aſsignarit aliqđ compoſitum ex bono & malo, quorum bonum magis eſt bonum q̃ malum, & malum ꝙ non eſt magis bonum diffinit, is ſic diffiniens nõ recte diffinit. Cum hæc dicit affert in dictis inſtantiam, dicendo ꝙ non neceſſe eſt compoſitum ex bonis omnino bonum eſſe, neque ex malis malum ꝙ locus ante hũc ſtatuebat. Itẽ nec ex magis bono magis bonum neceſſe eſt eſſe, nec ex magis malo magis malum. Nam in his quæ ſunt per ſe & ſimpliciter dicta ſequerentur. Si aũt aliqua velut effectiua boni vel mali acciperentur non amplius neceſſe eſt ſequi dicta. Nam plura per ſe nõ exñtia effectiua boni in mixtione ad inuicem hoc faciunt, tñ virtus cum ſit per ſe bona talis manet & non in cõpoſitione cum alio, igitur boni exñtis per ſe neceſſe etiã eſt partes bonas eſſe. Similiter etiã in malo. At ſi effectiua fuerint bona vel mala nõ neceſſe eſt, vt quę ex his prodeunt ſint bona vel mala. Et hoc ſic oſtendit ſe habere in pharmacis efficientibus ſanitatẽ & non talibus, Etenim quæ non ſunt per ſe ſana imo contrario damnoſa mixta tamen inuicem efficiunt ex ipſis effectiuum ſanitatis. Et rurſus cum quædam fuerint non dãnoſa ſeorſum, & mixta inuicem vtilia efficiunt ex eis dãnoſum.

Rurſum ſi quod ex meliore, & peiore eſt, non eſt totum peiore quidem melius. meliore autem peius. An neq; hoc neceſſarium eſt, Niſi per ſe bona ſint, ex quibus cõponitur. Nam in iis, quæ nõ per ſe ſunt bona, nihil probibet totum non fieri bonum: ut in iis, quæ modo dicta ſunt.

Rurſum inquit ſi aliquis dictũ ex meliore & peiore non fuerit meliore peius, & peiore melius, neq; congrue ex his eſſe diceretur. Nã ex his compoſitum medium fit vtriuſq; ipſorum extremi accepti ob mixtionẽ contrariorũ vtriuſque ipſorum ferens deteriora. Jdõ tẽperantia continẽtiaq; compoſita eſt ex recta ratiocinatione & prauo deſiderio & eſt melior prauo deſiderio & peior recta ratiocinatione. Cæterũ ad hoc affert inſtantiam q̃ etiam ante hęc prius adduxit. Nam nihil per ſe bonis & malis vera eſt ratio non ſimpliciter. Nam ſi aliquid fuerit compoſitum ex ſimpliciter bono, & ſimpliciter malo, intermedium compoſitorum erit, ſi vtrũq; illorum in compoſitione ſeruaretur, ſed in bonis velut effectiuis hoc nõ amplius neceſſe eſt. Nam hæc in compoſitione ad inuicem alterantur, vt prædixit in medicinalibus pharmacis, tanq̃ nil prohibet ex ambobus melius & probius vtroque fieri.

Inſuper ſi uniuocum eſt totum alteri. Non oportet enim quẽadmodum neque in ſyllabis. Nulli enim elementorum ex quibus componitur, ſyllaba uniuoca eſt.

Neq; hũc inquit diffinire qui dicit aliquid ex aliquibus eſſe, quorum vnum aliquid in toto hoc ex omnibus vniuocum eſt, ceu virtus eſt fortitudo, iuſtitia, & prudentia. Nam vnumquoq; horum virtus dicitur vniuoce cũ toto, non oportet igitur totum vniuocum eſſe cum partibus, vt neque in ſyllabis. Nam vnaquæq; ſyllaba non eſt vniuoca cum elementis componentibus ipſam.

Præterea ſi non dixit modum compoſitionis. Non.n. ſufficiens eſt ad cognoſcendum dicere ex his. Nam non quod ex his, ſed quod & ſic ex his, cuiuſq; compoſitorum ſubſtantia eſt. Vt in domo. Non.n. ſi quolibet modo componãtur hæc, domus eſt.

Item neque illum inquit diffinire qui dicit ex quibuſdam cõponi quod diffinitur: & minime exponit modum

compoſitionis. Non.n.ſufficiẽs eſt de ſe ad indicationem ſubſtantiæ compoſitorum ex aliquibus aſsignatio eorum ex quibus ea componuntur, niſi etiam modus compoſitionis ipſorum fuerit in ratione additus. Nam ſic ex his compoſitum ſubſtantia vniuſcuiuſq; compoſitorum eſt. Et dictum patet exẽplo domus & ſyllabæ. Neq;.n.domus ſimpliciter eſt lapides, lateres, & ligna, ſed omnium talis ordo: neq; ſyllaba eſt elementa, ſed horum talis compoſitio.

Si autem hoc cum illo aſsignauit, primum quidem dicendum, quoniam hoc cum illo dicitur, aut hoc et illud, aut quod ex illis. nam qui dicit mel cum aqua, uel mel & aquam dicit, uel quod ex melle, & aqua. Quare ſi cuilibet eorum, quæ dicta ſunt, idem confitebitur hoc cum illo: eadem conueniet dicere, quæ quidem dicta ſunt prius ad utrunq; eorum.

Inquit & ſi quis diffinitionem alicuius fuerit aſsignans aſsignando hoc cum hoc nihil intereſt (inquit) ſi dixerit hæc quædam eſſe vel hoc ex his. Nã qui dicit mellimerum dicit ſimile vinum cum mero, vt ſi dixit mellimerum eſſe merum vinum, vel ex mero & melle. Vtrũuis horum erit idem dictu. Ideo & locis his ad deſtructionem vtendum eſt, quibus etiam ibi diffinientes prius aſsignauit. Tradit autem & hic quoſdam proprios locos ad talem aſsignationem diffinitionum.

Inſuper diuidenti quoties dicitur alterum cum altero, conſiderandum, ſi nullo modo hoc cũ illo, ut ſi dicitur alterum cum altero aut ut in aliquo eodem ſuſceptiuo: & iuſtitia et fortitudo in anima aut ut in loco eodem, aut ut in tempore eodem. Quod ſi nullo modo uerum ſit, ꝗ dictum eſt in his, manifeſtum eſt, quoniam nullius erit aſsignata definitio. quoniam nullo modo hoc cum illo eſt. Si autem diuiſo quoties dicitur alterum cum altero, uerum erit in eodem tempore utrunq; eſſe, conſiderandum, ſi contingit non ad eundem finem utrunq; dici. Vt ſi fortitudinem definiuit audaciam cum recta intelligentia. Contingit.n.audaciam quidem habere ſpoliandi, rectam autem intelligentiam circa ſalubria. Sed non fortis, qui in eodem tempore cum illo hoc habet. Inſuper ſi & ad idem ambo dicuntur, ut ad medicinalia. Nihil.n.prohibet & audaciam quãdam, & rectam intelligentiam habere ad medicinalia: non tamen ſic fortis erit, qui hoc cum illo habet. Neq;.n.ad alterum, eorum utrunq; oportet dici, neq; ad idem quodcunq; ſit. Sed ad fortitudinis finem, ut ad præliorum pericula, aut ſi quid magis eſt illius finis.

Primum igitur cenſet diuidentem quotupliciter dicitur hoc cum hoc conſiderare ſi ſecundum nullum ſignificatorum ab ipſo aſsignatum hoc cum eſt. Non.n.erit determinate ſic aſsignans. Significat hoc autem cum hoc vel hoc cum eodem ſubiecto, vel id in eodem loco, vel in eodem tempore. Addit autem ꝙ ſi aſsignatam poſsit in eodẽ tempore eſſe non ad idem vtrũq; diceretur, vel ſi etiam ad idẽ ambo dicerentur, non tamen ad finem propoſiti definiti. neq; ſic ſane definitum eſt, neq; enim ad alterum oportet dici, neq; ad idem quoduis, ſed ad finem diffiniti. Sed exẽpla huius ꝙ ſint in eodem receptiuo dicit, vt virtus iuſtitia cum fortitudine. Nam in eodem receptiuo.ſ.anima ambę ſunt iuſtitia & fortitudo. Item in eodem loco vt corpus trifariam dimenſum cum ſuperficie. Nã in quo loco eſt corpus in eodem etiam ſuperficies. Item in eodem tempore, vt fortitudo eſt audacia cum recta intelligentia. Nam in quo tempore eſt audacia, in eodem etiam recta intelligentia. Item inquit ſi ad eundem finem audacia eſt recta intelligentia dicerentur, vt ad medicinalia forte. Nam par eſt in quibus inducit ſectionem medicus, vt in vulnere ſimul audaciam & rectam intelligentiam habere & ad vnum finem reſpicere.ſ.laborantem ſanare, ſed tamen nec ſic dicetur fortis medicus. Neq;.n.vtraq; pars ad alium & aliũ finem dicenda eſt vt in prauo deſiderio & recta ratione, neq; ad eundem & vnum. Sed forte vt nunc diximus eundem finem habere ambo.ſ.ſanare, ſed ad quem dicitur diſfinitum, ceu quia fortitudo ad recte agendum ea, quæ in bello geruntur, oportet etiam ad eũdem finem partes eius reſpicere, vt audacia & recta intelligentia partes eius.

Quędam autem ſic aſsignatorum nullo modo ſub dictam cadunt diuiſionem: Vt ſi ira triſtitia eſt cum opinione paruipendendi. Nam cum propter huiuſmodi opinionem triſtitia fiat, hoc uult indicare hoc cum hoc fieri aliquid. Hoc aũt ſecundum nullum dictorum modorum idem eſt ei, ꝗ eſt hoc cum illo eſſe.

Oſtendit & aliud peccatum, ꝙ poteſt inueniri in tali aſſignatione. Nam quędam ſic aſsignata ſm dictionem qđ hoc cum hoc aliud quid ſignificat, & nihil horum ſignificatorum huius cum hoc, neq; eorum ſub dicta diuiſione. Nam neq; hæc ſignificat, neq; hæc ex his, neq; hoc cum hoc, ſed hoc & hoc. Nam qui dicit ꝙ ira eſt triſtitia cũ opinione paruipendendi, & nihil horum ſignificare vult, quia per tantam opinionem facta triſtitia ira eſt. ſi autem vult ſignificare dici per hoc cum hoc, patet quod peccaret, & non bene aſsignaret diffinitionem.

Rurſum ſi horum compoſitionem dixit totum, ut animæ & corporis compoſitionem, animal: primum quidem conſiderandum ſi non dixit qualis cõpoſitio, ut ſi carnem definiens, aut os, ignis & aeris, & terræ dixit cõpoſitionem. Non.n.ſufficit compoſitionem dicere. Sed & qualis quædam determinandum. Nõ enim quolibet modo compoſitis his, caro fit, ſed ſic quidem compoſitis, caro: ſic autem, bos. Videtur autem neutrum eorũ, quæ dicta ſunt, oĩno eſſe compoſitioni idem. Nam compoſitioni omni diſſolutio contraria eſt. Dictorum autem neutri ullo modo.

Item qui diffiniuit totum eſſe talium harumq; compoſitionem partium, peccat. Non enim quæuis compoſitio totum eſt, neque quoduis compoſitum totum dicere ſufficit, ſed qualis quæue ſit compoſitio determinanda eſt, vt qui dicit animal eſſe compoſitum ex anima & corpore, & animal vt totum aliquid eſt, ſed partes eius anima & corpus oportet determinare, & quod hæc ſint. Qđ vero nec idem ſit componi vtrunq; dictorum, quia qđ eſt ex quibuſdam compoſitum non eſt illorum cõpoſitio ſic oſtendit. Nam omni compoſitioni inquit diſſolutio quędam eſt contraria, ſed toti nil eſt contrarium.

Inſuper ſi ſimiliter ueriſimile eſt omne compoſitum compoſitionem eſſe, uel nullum: animalium autem unumquodq; (cum ſit compoſitum) non eſt compoſitio: nullum profecto aliorum compoſitorum compoſitio erit.

Addit etiam hoc dictis, ſi ſimiliter conſentaneum veriſimileq́; fuerit omne compoſitum, & compoſitionem illorum eſſe, vel nullum. Nam ſi vnum aliquid oſtenderetur compoſitorum ex aliquibus non eſſe illorum compoſitorum, non aliud quippiam cõpoſitorum ex aliquibus compoſitio illorum erit: ſed non animal compoſitum eſt ex aliquibus, igitur non eſt compoſitio illorum. Nam ſubſtãtia animata ſenſitiua animal, ſed non compoſitio aĩæ & corporis ex quibus componitur, igitur neq; quippiam aliud ex compoſitis eſt compoſitio. Erit igitur talis demonſtratio per conceſsionem à ſimilibus. Si autem non cõpoſitio vniuerſaliter, neq; qualiſcunq; compoſitio erit.

Rurſum ſi ſimiliter in aliquo apta ſunt eſſe contraria, definiuit autem per alterum, manifeſtum quoniam non definiuit. Si autem non eſt ita, plures accidet eiuſdem definitiones eſſe? Quid enim magis qui per hoc, ꝙ̃ qui per alterum definiens dixit. Quoniam ſimiliter utraq; apta ſunt fieri in eodem, talis autem animæ eſt definitio. Siquidem eſt ſubſtantia diſciplinæ ſuſceptiua. nam ſimiliter & ignorantiæ eſt ſuſceptiua.

Si aliquid fuerit ſuſceptiuum eorum quæ ſunt ſimiliter inuicem contraria diffiniens hoc per alterum contrariorũ non aſsignat diffinitionem eius. Nam ſic accidet eiuſdem plures eſſe diffinitiones. Nam eſt diffinitio propoſiti & aſſignata ratio per alterum cõtrariorum, ſiquidem ſimiliter eorum diffinitum eſt capax.

Oportet autem ſi non ad totam definitionem habeat aliquis argumentum, eo quod non nota ſit tota: ad aliquam partium argumentari, ſi ſit nota, & nõ bene aßignata appareat. Nam parte interempta, & tota definitio interimitur. Quæcunq; aũt definitiones obſcuræ ſunt, emendanti, & reformanti ad manifeſtandum aliquid, & habendum argumentum, ſic conſiderandum. neceſſe eſt enim rñdenti aut ſuſcipere, q. ſumptum eſt ab interrogante: aut idem declarare, quid temere eſt in definitione.

Inquit oportere eum occultas immanifeſtasq; diffinitiones tranſumere trãsferreq;, qui corrigit & figurat ipſas vt quippiam manifeſtum ſignificare poſsimus, ad quod arguere valeamus. Vel.n ſic ſe habere orationem concedũt qui illam diffiniunt, vel ſi non concedunt ipſi apertius diſfiniunt, oſtendentes per ea quæ à nobis dicta ſunt, ꝙ non admittunt tranſumptionem. Sed ſi vtrũuis fieret à nobis, bene ſacillimeq; ratio probari poterit, ceu ſi aſsignaret aliquis diffinitionem animę ꝙ eſt numerus ipſe ſeipſum mouens, opus erit ipſam tranſumere ex immanifeſto ad manifeſtum, & tale à quo haberes argumentum, videlicet locum deſtruendi ipſam. Vel.n. reſpondens ad te oſtendet tranſumptionem diffinitionis, vt trãſumpta ſit à te, & ſi facies deſtructionem eius: vel ſi non recipit trãſumptionem neceſsitatem habebit à te aperiendi aſsignatam diffinitionem, ſed tranſumptio diffinitionis ſic fit, vt in diffinitione animæ quę dicta eſt ſuperius. Eſt aũt Xenocratis. Dixit igitur ſi numerus fuerit, vt Xenocrates inquit, vel impar eſt vel par, igitur anima vel eſt par vel impar. & ſi par vel quatuor ſunt, vel ſex: ſi autem impar, vel quinque, vel ſeptem, igitur aĩa eſt aliquid quatuor vel quinque, & quia ex omni numero abiecta vnitate alter numerus relinquitur, vt ab ipſo ſex quinque, & ab ipſo ſeptem rurſus ſex, igitur quendam numerum ab ipſa anima abiici oportet, & tunc facit alterum, & ſic deſtrues. atqui qui ſic diffinit animã etiam ſm Pythagoreos diffinit. Nam hi ſpecies vocabant numeros, & dicebant quod vt numerus, verbi gratia, decem dictus virum determinat intelligentiam, & ipſa eſt dans animali occaſiones motus quo pacto mouetur. Nã huius gratia dixit mouens ipſa ſeipſam. Nam motus, quibus mouetur animal, vel animaſtici ſunt, vel naturales, & naturales qui ſunt in ſurſum vel in deorſum motus, vt motus ignis ſurſum vel lapidis. Equidem animaſtici etiam ſunt hi qui à loco in locum præelectione fiunt.

Inſuper quemadmodum in concionibus ſolent legem inducere, & ſi melior ſit, quæ inducitur, interimunt anteriorem: ſic & in definitionibus faciendum, & definitio alia ferenda. Nam ſi apparet melior, & magis, q. definitur, perſpicuum, manifeſtum quoniam intercmpta erit, quæ poſita eſt, quoniam nõ ſunt eiuſdem plures definitiones.

Vt in conciliis populiq; conuentu inquit ſi introduceretur aliqua lex noua ab aliquo, videreturq; melior poſita à veteribus tolleretur iam poſita, eodem quoq; modo fiat in diffinitionibus. Nam diffinitione aliqua aſsignata à reſpondente introducatur à te altera melior, quęcũq; magis ſignificabit ſubſtantiam diffiniti, ꝙ etiam Ariſt. fecit. Nã poſita diffinitione animæ ꝙ ſit motio ſeipſam mouent, introduxit alteram ꝙ eſt actus internus naturalis corporis inſtrumentarij habentis vitam in potentia, quę cum videatur longe melior abrogata eſt, atq; ſublata poſita, quia nõ poſſunt eſſe eiuſdem duæ diffinitiones.

Ad omnes autem definitiones non minimũ elementum apud ſe eſt, ſolerter definire propoſitum, aut apte dictum terminum aſſumere. Neceſſe eſt enim ueluti ad exemplar conſiderantem habere definitionem, & quod minus eſt iis, quæ oportet, & qđ oppoſitum eſt ſuperflue, inſpicere: ut magis argumenti, ſit abundans. Quæ igitur circa definitiones ſunt, intantum dictum ſit.

Non exiguam viam, & occaſionem ad probationem contra diffinitiones eſſe inquit, & exercitatũ eſſe, vt poſsit omne propoſitum facillime diffinire, vel etiam bene aſsignatas repetere, & velut regula vtitur, & quodam exẽplo ex his ad vſum. Nam ad hanc conſiderantes, & comparantes aſsignatam facillime contueri poterimus peccata aſsignatæ diffinitionis, ſi defectuoſe aſsignata ſit, vel ſi ſuperfluo quippiam appoſitum habet. Nam ſic etiam argumentis magis abundabimus, vt ſi aſsignaretur ꝙ homo ſit aĩal mortale irrationale, & adduceretur altera melior, tunc id ꝙ deficit addendum eſt. ſ. rationale, & mentis ſcientiæq; capax, & fruſtra additum, videlicet irrationale abiiciendũ eſt, quare cum hoc fit, erit copia abundantiaq; argumentorum ad deſtruendum ipſam.

Finis ſexti libri.

ARISTOTELIS PHILOSOPHORVM PRINCIPIS LIBER VII. TOPICORVM: ET IN EVM DOCTISSIMA ALEXANDRI APHRODISIENSIS EXPOSITIO.

VTRVM *autem idem ſit, an diuerſum ſit ſecundum propriißimum eorum modorum, qui de eodem dicti ſunt, nunc eſt dicendum.*

CVm in primo Topicorum dixerit eas etiam quæſtiones ad definitionem referri, & in quibus quæreretur, vtrũ hoc huic idem ſit nécne, & eius rei cauſam ibi oſtenderit, iure quæſtionibus definitiuis, de quibus ſexto Libro locutus eſt, quæſtiones de eodem coniungit. & locos etiam deſtruentes, vel aſtruentes in hoc ſeptimo tradit: ac pręſertim eos, qui ſunt de eodem conſequẽter ad eos, qui de definitionibus ſunt. Ij enim loci de eodẽ ad quæſtiones definitionis vtiles ſunt. quibus enim locis oſtendimus, hoc eſſe idem quòd hoc, iiſdem etiam oſtendimus hanc definitionem eſſe eandem definitionem. rurſus vero, quibus probamus hoc eſſe diuerſum ab hóc, iiſdem quoq; definitionem à diffinito eſſe diuerſam poſſumus oſtendere.

Dicebatur autem propriißime idem. q. numero unum eſt. Et conſiderandum ex caſibus, & coniugatis, & oppoſitis. Nam ſi iuſtitia idem eſt fortitudini, & iuſtus forti, & iuſte fortiter. Similiter autem & in oppoſitis. Nam ſi hæc eadem, & oppoſita his eadem, ſecundum q̃libet dictarum oppoſitionum. Nihil. n. differt hoc, uel hoc modo oppoſitum ſumere, quoniam idem eſt.

Cum plures ſint modi de eodem, de ipſo dicto ſecundum propriiſsimum modum dicendum eſſe inquit. Eſt autem propriiſsimus aliorum modus hic de eodem, & vno numero, quia alij cum additione dicuntur, vt eadem gñe, vel ſpecie, ſed modus ſimplr, & ſine adiectione eſt vnius numero, & quod eadem numero, & ſecundum alia ſignificata eiuſdem eadem ſunt inter ſe, ſed minime illa, & ſe-

cundum

cundum hoc. facit igitur de eiſdem numero ſermonem, quãquam multipliciter dicatur idem, quia etiam diffinitio ſic diffinito eadem eſt, videlicet numero, non.n.genere, vel ſpecie idem. Pars aũt diffinitiuorum problematũ eſt, & ea de eodem. videlicet hęc quæcũq; habent communicationem, quo ad diffinitiones. Nã de eiſdem genere à locis contra genus eſt arguere, nam per quæ deſtruitur & oſtenditur loca aliud genus eſſe alterius per eadem etiam aliud alteri, quæ oſtenduntur eſſe genere eadem. Nam qñ aliquid amborũ oſtenderetur genus cõe fieret oſtenſum, ꝙ propoſita eadem ſunt inter ſe ſm genus, vt etiam ipſe dixit in primo. Item ſi ſpecifica problemata ſub genericis ſunt, vt etiam ea quæ ſunt à differentiis erunt etiam ea ſecundum ſpeciem eadem ex locis ad genus oſtenſa, & ipſa, ideo merito de eiſdem numero hic quæſtionem facit, & primum locum exponit, ꝙ idem numero conſtruitur, & deſtruitur ex caſibus coniugatis, & oppoſitis. Vt enim ſe habet vnum ad vnum ſm idem, vel alterum, & ſecundum caſus, & cognationes, ſic etiam alia omnia inuicem ſe habebunt. Item oppoſita eiſdem eadem, & diuerſis diuerſa, ſecundum qualẽcunque oppoſitionem.

Rurſum ex effectiuis, & corruptiuis, & generationibus, & corruptionibus, & omnino ex iis, quæ ſimiliter ſe habet alterum ad alterum.

Rurſum inquit ex effectiuis, & corruptiuis. Nam quæcunque ſimpliciter eadem, & gñationes ipſorum, vel corruptiones eædem, vt ſi homo vir eadem, & gñationes ipſorum eędem. Nam eſt gñatio ipſorum ex ſpermate et fœtu. Corruptio autem eſt diſſolutio animæ à corpore. Rurſus ſi ſanitas et morbus idem erit etiam gñatio ipſorum eadem, ſed non ſunt idem. Nam ſanitatis cibi ſani ſunt effectiui & commenſurata nutritio, morbi aũt his contraria ſunt effectiua. Similiter aũt & corruptiua ipſorum eadẽ, ſiquidem eadem ſunt. Differt aũt corruptio, & corruptiuum. Nam corruptio morbus, corruptiuum aũt eſt cibus & prauitas.

Conſiderandum autem & quorum alterum maxime dicitur quoduis eſſe, ſi & alterum eorum ipſorum ſecundum idem maxime dicitur. Quemadmodum Xenocrates beatam uitam, & ſtudioſum aßignauit eandem, quoniam omnium uitarum maxime eligenda ſtudioſa & beata. Vnum.n.maxime eligendum, et maxime. Similiter & in aliis huiuſmodi. Oportet autem utrũq; unum numero eſſe, q dicitur maximum, maximeq; eligendum. Si autem non, non erit oſtenſum, quoniam idem. nõ neceſſarium enim ſi fortißimi græcorum ſunt Pelopõneſii, & Lacedæmonii, eoſdem eſſe Pelopõneſios Lacedæmoniis. Quoniam non unus numero Pelopõneſius, & Lacedæmonius. Sed contineri quidem alterum ab altero neceſſarium, ut Lacedæmonij à Pelopõneſiis. Si autem non, accidet ſeipſis inuicem eſſe meliores, ſi non continentur alteri ab alteris. Neceſſe enim eſt Pelopõneſios meliores eſſe, quàm Lacedæmonios, ſi non continentur alteri ab alteris. Nam omnibus reliquis ſunt meliores. Similiter autem & Lacedæmonios neceſſe eſt meliores eſſe Pelopõneſiis, nam & iſti cæteris omnibus ſunt meliores. Quare ſe.n. inuicem meliores fiunt. Manifeſtum ergo, quoniam unum numero eſſe oportet, quòd optimum, & maximum dicitur, ſi debeat, quoniam idem ſunt oſtendi, propter q Xenocrates non idem aßignauit. Non enim una numero ſtudioſa, & beata uita, quapropter nõn neceſſarium eandem eſſe, quoniam ambæ maxime eligendæ, ſed altera ſub altera.

Item quæ dicuntur ſm ſuperabundantiam, ſm idem, ceu optimum, & maximum, & alia ſi eadem ſunt, omnino ſunt vnum numero. Nam ſi non eſſent eadẽ numero, non eſſent eadem: & neceſſe eſt alterũ ſub altero eſſe, alioquin vtrũque erit vtroq; ſm idem ſuperabundans. Oportet igitur inquit reſpicere ad quæſita, ſi eadẽ ſunt inter ſe. Si quorum alterum ipſorum maxime eſſe aliquid dicitur ſm ſuperabundantiam corũdem, & alterum maxime eſſe aliqd dicitur, ſm idem eiuſdẽ maxime accepti, vt ſi alterius maximi omnium exiſtentis, & alterum ſimiliter maximũ omnium erit, & ſi fuerit alterum maximum, & eligibiliſſimũ omnium, & alterum ſimiliter maximum, & eligibiliſſimũ omnium erit. Non.n.ſi eligibiliſſimum fuerit, & ſm hoc ipſum maxime haberet, & maximum, & ſm hoc alia excederet, hæc eadem erunt, ſed ſi ambo ſm idem omnium. Nam neceſſe eſt, vt ea quæ ſm idem excedunt omnia, ſint eadem inter ſe numero. Vnum enim ſm idem ipſa excedens eſt. Et hoc eſt ſi vtrũque ipſorum vnum, & idem numero fuerit, & non ex pluribus compoſitum, vt aliud contineat, & aliud comparatiuorum cõtineatur. Porro oſtendens quõo oportet comparata accipere, inquit qđ vnum oportet numero eſſe ſignificatum ab vtroq;, de quibus eſt quæſtio, an eadem ſint, & ſi ſm prędictum locum demonſtratio ſit, ꝙ eadem, & non ex pluribus ſint compoſita. Nam ſi vnum numero vtrunq; fuerit, de quibus maximũ, vel quippiam aliud de dictis ſm ſuperabundantiam, & excellentiam prædicatur, oſtenderet hoc.ſ.illa eſſe eadem inter ſe. Quòd ſi non fuerit vtrũq; ipſorum vnum numero, non oſtenderetur idem, eo quod poteſt alterum ipſorum ſub altero eſſe. Non.n.neceſſarium inquit eſſe eoſdem eſſe Lacedæmonios, & Pelopõneſios, & ſi ambo dicantur ſecundum excellentiam ſimiliter fortiſſimi græcorum, quia non ſunt vnum numero Pelopõneſij, & Lacedæmonij. Item Pelopõneſij continent Lacedæmonios. Ob id igitur adiecit, ꝙ duo, de quibus prædicatur aliquid ſm excellentiam, debẽt vnam rem ſignificare. Nam ſic eadem numero erunt, & haberent vnum aliquid ſm excellentiam ipſorum dictum, vt Pelopõneſij, & Lacedæmonij. Nam quia non vnum ſignificant, & ſi habent aliquid ſm excellentiã ipſorum dictum, non dicentur eadem numero, niſi quia continetur alterum ſub altero, nullum aliqđ abſurdum accidit. Nam vbi dicit, ꝙ Pelopõneſij fortiſſimi comprehendit etiam Lacedæmonios, quia fortiſſimi. Nam ſi dicũtur Pelopõneſij omnium græcorum fortiſſimi, tñ non Lacedæmoniorum fortiſſimi dicuntur, quia Pelopõneſij continent Lacedæmonios. Qđ ſi non continentur alij ab aliis, accidet eoſdem eſſe meliores, & peiores inter ſe.

Rurſum conſiderandum ſi cui alterum idem, & alterum. Nam ſi non ſunt ambo eidem eadem, manifeſtum, quoniam nec ſibiinuicem.

Ceu ſi quis diceret, hominem, & virum idem & vnum eſſe numero. Nam ſi diuiſim vterque idem erit homini, patet qđ etiam inter ſe iidem ſint numero: ſi aũt non iidem homini, neq; inter ſe iidem erunt.

Inſuper autem ex iis, quæ accidunt, & ex iis, quibus hæc accidunt, conſiderandum. Nam quæcunq; alteri accidunt, & alteri oportet accidere: & quibus alterum eorum accidit, & alterum eorum oportet accidere. Si autem aliquid horum diſſonet, dilucidum quoniam non ſunt eadem.

Si.n.homo, virq; eadẽ, deinceps contingit, & quęcũq; alteri acciderunt etiam alteri accidiſſe, accidit homini grãmaticum album, eadem etiam viro contingit accidiſſe. Itẽ econuerſo inquit, quibus accidit alterum, his etiã alterum debet accidiſſe. Accidit aũt Socrati, & Platoni, & reliquis hominibus particularibus, hoĩem, & virum eſſe: iõ homo & viridem, & vnum numero ꝙ ſi aliquid ſecundũ eadem diſſonat, planum ꝙ non ſunt eadem aſsignata.

Videndum aũt & ſi non in uno genere prædicamenti utraque, ſed hoc quidem quale, illud autem quantum, uel ad aliquid ſignificet. Rurſum ſi genus utriuſque non idem, ſed hoc

quidem bonum, illud autem malum: aut hoc quidem uirtus, illud autem ſcientia.

Nam ſi aliquis diceret, ꝙ ſcientia & virtus idem ſunt, videndum eſt, ſi etiam ambo ſub vno genere prædicamenti reducuntur. Nam ſi hoc non fuerit, ſed aliud ſub q̃titate, & aliud ſub qualitate, vel ad aliquid, vel quopiam alio non eſſent eadem, vt verbi gratia, numerus & ſcientia, quę ſub alio atq; alio genere reducuntur. ſed videbitur hic locus idem eſſe cum prædicto, non tamen ſic ſe habet. Nam in illo quærebat ſi nõ fuerit ſub eodem prædicamento, nunc autem proximi generis rationem facit, nam ſi ſub eodem fuerint aliqua inter ſe, & non haberent proximam genus idem, patet quòd non erunt eadem numero inter ſe, nã ſi fuerint ambo ſub eadem qualitate, erit autem huius quidẽ virtus, & huius malitia genus, vel huius virtus, & huius ſciẽtia, patet quòd hæc diuerſa ſunt.

Aut ſi genus quidem idem, differentiæ autem non eædem de utroque prædicantur: ſed de hoc quidem, quoniam contemplatiua ſcientia, de illo autem, quoniam actiua. Similiter autem & in aliis.

Et ſi genus ipſorum idem fuerit, & ſpecificæ differentię non eædem, patet quod hæc non eadem ſunt. quare ſcientia contemplatrix, & ſcientia practica non ſunt eædẽ, nam genus vtriuſq; eſt vnum ipſa ſcientia, ſed differentiæ ſunt, quia huius eſt ſpeculatiua, & alterius eſt practica.

Inſuper autem ex magis, ſi hoc quidem ſuſcipit magis, illud autem non. Aut ſi ambo ſuſcipiunt quidem, non ſimul autem. Vt qui magis amat, nõ magis concupiſcit Venerem, quare non idem amor, & concupiſcentia Veneris. Inſuper ex appoſitione, ſi eidem utrũq; appoſitum, non facit idẽ. Aut ſi eodem ab utroque ſublato, q relinquitur eſt alterum. Vt ſi duplum dimidij, & multiplum dimidij idem dixerit eſſe, ſublato enim ab utroq; dimidio, reliqua idem oporteret indicare. Non indicãt autem. nam duplum & multiplum non eadem ſignificant.

Quare non idem ſunt continentia & temperantia, ſiquidem cõtinentem eſſe ſuſcipiat magis & minus, & temperatum minime.

Conſiderandum autem non ſolum ſi iam aliquid accidit impoßibile per poſitionem, ſed & ſi poßibile ſit ex ſuppoſitione exiſtere: quemadmodum his, qui uacuum & plenum aere, idem dicunt eſſe. Nam manifeſtum, quoniam ſi exeat aer, uacuum quidem non minus, ſed magis erit. Plenum autem aere non erit amplius. Quare ſuppoſito aliquo, ſiue uero, ſiue falſo (nihil enim refert) ſi alterum interimitur, alterum autem non, profecto non idem ſunt.

Hic locus ex ſuppoſitione accipitur, nam cenſet non ſolum cõſiderandum eſſe ſi iam impoſsibile ſequitur quædam poſita eſſe talia, vt ſi ponatur hoc ꝙ prodigalitas & liberalitas ſint eædem, ꝙ ſane & perſpicuo ſequitur impoſſibile, hoc. ſ. virtutem & malitiam eorundem eſſe, ꝙ igitur impoſsibile ſequitur cum eadem eſſe ponantur, patet qđ hæc diuerſa non ſolũ inquit, oportet in ipſis poſitis videre, ſed etiam ſi ſuppoſito quodam, vel vero vel falſo, & poſsibile vel impoſsibile. Non. n. ſi impoſsibilia omnia et ad ſuppoſitionem impoſsibilia ſequitur aliquod impoſsibile propoſita hæc erunt eadem inter ſe, imo & ſi poſsibile ex ſuppoſitione erit abſurdum, reliquum erit impoſsibile. Nam poſito hoc, vacuum & plenum aere idem eſſe ex ſuppoſito hoc deſtrui aerem ſequitur aliqđ impoſsibile. ſ. vacuum & plenum aere idem eſſe, nã ſublato aere ex ſuppoſitione vacuum erit, ſed plenum aere non erit.

Vniuerſaliter autem loquendo, ex his, quæ quouis modo de utroque prædicantur, & de quibus hæc ipſa prædicantur, conſiderandum, ſi alicubi diſſonent. Nam quæcunq; de altero prædicantur, & de altero prædicari oportet, & de quibus alterũ prædicatur, & alterum prædicari oportet.

Videtur etiam hic locus idem eſſe cum paulo ante dictis duobus locis ab accidente aſsignatis, non tñ prorſus eſt idem cum illis, ſed hic vniuerſalior eſt. Nam ex quomodocũque inexiſtentibus propoſitis, & non ſolum velut ex accidentibus inexiſtentibus hic locus eſt, non. n. omne qđ inexiſtit alicui accidens eſt, ſed cenſet conſiderandũ eſſe ex his quibus eadem quomodocũq; inſunt, non ſolum vt accidentia. Nam ſi non fuerint vtrique ipſorum inexiſtentia omnia eadem, vel ſi non eiuſdem inexiſtentiæ inſint ſecundum aliqualem modum. non ſunt eadem, nam oportet ſecundum nihil diſſonare quæ ſunt eadem.

Inſuper cum multifariam idem dicatur, conſiderandum ſi ſecundum aliquem alium modum eadem ſunt. Nam ſpẽ, uel genere eadem non neceſſe eſt numero eadem eſſe. Cõſideremus itaq; utrum ſic eadem, an non ſic. Inſuper ſi po eſt alterum ſine altero eſſe, non enim erit idem. Qui igitur ad idem loci, tot dicuntur. Palam autem ex his, quæ dicta ſunt, quoniam omnes, qui ad idem ſunt deſtructiui loci, & ad terminum utiles ſunt, ut prius dictum eſt. Nam ſi non idem indicent & nomen & oratio, manifeſtum, quoniam non erit definitio, aßignata oratio. Conſtructiuorum autem locorum nullus utilis ad terminum. Non enim ſufficit conſiderare idem, quòd ſub oratione, & nomine eſt, ad conſtruendum, quoniam definitio: Sed & alia oportet omnia habere, quæ præcepta ſunt, definitionem.

Quia bifariam idem vt in prioribus dixit, nunc cenſet ꝙ ſemper eadẽ dicta ſm aliquem alium modũ non erunt, ſaltem numero eadem, hoc autem ſi ſic ſe haberet, ſi erũt eadem genere proximo, & ſpẽ differentia inter ſe, ſane impoſsibile eſt hæc cum ſint ſpecie diuerſa, vt ſint numero eadem. Rurſus ſi quæ ſunt ſpẽ proxima eadem inter ſe & numero differunt, non ſunt eadem, ideo principio dixit propriiſsimum modum eſſe dictum de ipſo eodem numero, quia videtur eadem numero & ſpẽ & genere eadem eſſe, ideo & videbuntur quędam poſſe genere eadem & ſpecie eadem eſſe, quæ etiam nĩl vetat eſſe eadem numero. Oportet igitur oſtendẽtem ꝙ ſm aliquid aliud hæc ſunt eadem quæ aliquis inquit eſſe eadem, ſed non quatenus qõ erat deſtruere dictum & oſtendere errorem talem aſsignationis, qm̃ ſi poteſt alterum ſine altero eſſe hæc inuicẽ eadem non erunt. Patet autem (inquit) ex dictis ꝙ hi loci ad idem deſtructiui & ad deſtructionem diffinitionum vtiles ſunt. Nam per quæ oſtenditur ꝙ non idem aliud alij, ꝑ eadem poteſt deſtruj diffinitio. Nam ſi non idem ſignificent nomen & ratio, non erit diffinitio: minime tamen conſtructiui loci eiuſdem, & ad conſtructionem diffinitionis vtiles, eo ꝙ diffinitio non ſolum eadem debet eſſe cum diffinito, ſed etiam indicare, ꝙ quid erat eſſe eius, ꝙ nõ omne ꝙ eſt idem alicui ſequitur. Nam oportet diffinitionem & genus indicare rei, & differentias quibus differt res ab his quæ ſunt ſimilis generis, & nihil ſuperuacaneum hr̃e additum, & euidentiam habere ex prioribus, & quæcunq; alia quæ de diffinitionibus determinata prius ſunt.

Interimere igitur definitionem ſic & per hæc ſemper tentandum. Si autem conſtruere uolumus, primum quidem ſcire oportet, quoniam nullus aut pauci diſputantium, terminum ſyllogiſmo colligunt: ſed omnes principium, q tale eſt, accipiunt, ut qui circa geometriam, & numeros, & alias huiuſmodi diſciplinas. Deinde quoniam exacte quidem alterius eſt negotij aßignare, & quid eſt terminus, & quõ definire oportet, nunc aũt quantum ſufficit ad præſentem utilitatem, tantum ſolum dicendum, quoniam poßibile eſt fieri definitionis, & eius q eſt q quid

erat

erat eſſe, ſyllm. Nam ſi terminus eſt oratio, quæ quod quid erat eſſe ſignificat, & oportet, ea quæ in termino prædicantur, in quod quid eſt de re ſola prædicari. Prædicantur autem ſola in eo quod quid eſt genera, & differentiæ. Manifeſtum, quoniam ſi quis ſumat ea, quæ ſolum de re in eo quod quid eſt prædicari oportet, quod oratio hæc habens, terminus ex neceßitate erit. Non enim contingit aliud eſſe terminum. Quoniam nihil aliud in eo quod quid eſt de re prædicatur. quod igitur poßibile ſit ex termino ſyllogiſmum fieri, manifeſtum. Ex quibus aũt oportet conſtruere, determinatum quidem eſt in aliis diligentius. Ad propoſitam autem doctrinam iydem loci utiles. Inſpiciendum.n. in contrariis, & in alijs oppoſitis, & totas orationes, & ſecundum partem conſideranti. Nam ſi oppoſita oppoſitæ, & eam (quæ dicta eſt) propoſiti neceſſe eſt eſſe.

Per hæc dicit nonnullos dictos locos in primo libro ad deſtructionem diffinitionis, & per deſtructiuos in eodem libro de ipſo eodem. Deinceps autem aſsignat quoſdam locos, quibus probare conſtruereq; poterimus diffinitionem. Et primo reuocat nos ad memoriam, quod plurimi diffinientes aliquid principio diffinitionem indemonſtrabilem accipiunt, ſed non per demonſtrationem, & ſyllogiſmum. Vnde per hæc conſtituit quod non facile vt conſtruere demonſtratiue diffinitionem, & quod non neceſſe eſt. Nam geometræ, atque hi ſecundum alias ſcientias, vt principiis vtuntur diffinitionibus non demonſtrantes eas ſecundo conſtituit quod exacta diligenſque de diffinitionibus tractatio non eſt dialecticæ, ſed primæ philoſophiæ quare dũtaxat dicendum eſt quod poteſt fieri diffinitio, & ſyllogiſmus ipſius quid erat eſſe, ideſt per ſyllogiſmũ poteſt oſtendi diffinitio, ſed per demonſtrationem minime, cum eius non ſit demonſtratio, vt in ſecundo libro poſteriorum reſolutiuorum oſtendit, ſed dicimus quod veritatem certitudinis non eſt demonſtrare, vt etiam ibi demonſtrauit, ſed dialecticæ, & probabiliter poteſt ſyllogiſmo ratiocinari, & concludi diffinitio. Poteſt etiam vt hic dicit, & quomodo hoc fieri poſsit ſubſcribit indicãs. Nã inquit ſi diffinitio nullum alterum eſt, quã oratio indicatiua eius quid erat eſſe diffinitum, & ob id oportet prædicata in diffinitione in quid eſt prædicari de ipſa re, & prędicantur in quid eſt genera, & differentiis. Nam & ſi differentiæ prædicentur in quale quid, tamen in diffinitione quid eſt rei ſignificant, patet vt ſi quis componeret orationem ex genere, & differentia indicantibus quid erat eſſe rei, quod diffinitionem fecit, quia non contingit aliter fieri diffinitio, niſi fuerit aliud genus, & differentiæ indicantes quid erat eſſe rei. Deinde inquit, quod igitur concedit ac ſyllogiſmos fieri de diffinitione, videlicet dialecticæ, ſed non demonſtratiue, determinatum eſt in aliis diligentius, vt in ſecundo libro Poſteriorum reſolutiuorum, & in ſeptimo metaphyſi. Sed ad propoſitam methodum iidem loci vtiles ad conſtructionem diffinitionum ſecũdum dialecticem methodum inquit, eoſdem locos eſſe vtiles, videlicet aſsignatos ad deſtructionem diffinitionũ. Nam quia in libro ante hunc aſsignauit deſtructiuos diffinitionum ab oppoſitis, a cognatis, ab aliis, de quibus etiam nunc mentionem facit, ſint loci vtiles, & ad conſtructionem problematum. Etenim & accidens a contrariis conſtrui poteſt, & genus; & proprium, nam ſi contrarium contrario accidit, & propoſito eodem modo: & ſi contrarium contrarii genus, vel proprium fuerit, & propoſiti ſimiliter, & in cognatis, atq; in aliis quos apponit: Nam communes loci ab oppoſitis cunctis generibus problematum vtiles ſunt ad cõſtructionem, & deſtructionem vt etiam hi a caſibus, & hi a cognatis, & hi alii, de quibus mentionem facit.

Quoniam autem contrariorum plures complexiones ſunt, ſumenda eſt ex contrarijs qualiſcunque maxime apparebit contraria definitio, totas igitur definitiones (ut dictum eſt) conſiderandum. Secundum partem autem, hoc pacto, primum quidem, quoniam aßignatum genus recte aßignatum eſt, nam ſi contrarium in contrario, & propoſitum non eſt in eodem: manifeſtum, quoniam in contrario erit. quoniam neceſſe eſt contraria in eodem genere, uel in cõtrarijs generibus eſſe. Et differentias quidem contrarias de contrarijs arbitramur prædicari, ut de albo, & nigro. Nam illud quidem diſgregatiuum, hoc autem congregatiuũ uſus eſt. Quare ſi de contrario contrariæ prædicantur, de propoſito, quæ aſsignatæ ſunt, prædicabũtur. Quapropter cum & genus, & differentiæ rectæ aſsignatæ ſunt, manifeſtum, quoniam definitio erit, quæ aßignata eſt.

Inquit enim, oportet incipiendo a notiore facere conſtructionem, vniuerſales igitur rationes ab oppoſitis, ſic oportet facere conſtructionem, & deinceps docet quonam pacto poteſt fieri conſtructio particularis, & in contrariorum complexione inquit, quod ſi vtrunque contrariorum per contraria diffinitum fuerit, ſumẽdum eſt a duabus diffinitionibus id quod magis apparet contrarium, ceu eſto vtilis diffinitio ipſum effectiuum boni, & diffinitio nociui effectiuum mali, aut corruptiuum boni, ſumendum igitur ab his diffinitionibus duabus nociui, quod maxime apparet contrarium diffinitioni vtilis. Rurſus amicitia eſt effectrix ipſius boni, & inimicitia ipſius mali, aut ipſius nõ boni: ſumatur igitur etiam in his ea, quę videtur apertior contraria. Deinceps quoq; docet quo pacto fieri queat cõſtructio particularis, & quia partes diffinitionis ſunt genus, & differentia, oſtendit quomodo primo genus cõſtruemus, & inquit primo igitur quod aſsignatum genus recte aſsignatum ſit cognoſcemus, & oſtendemus a contrario illi, cuius diffinitio aſsignata eſt. Nam ſi contrarium in contrario eſt huius, in quo propoſitum ponebatur, & non poteſt propoſitum ſub eo genere eſſe, in quo contrarium eſt, patet quod in hoc erit, in quo aſsignatum eſt. Nam cõtraria, vel in eodem genere, vel in contrariis generibus eſſe oſtenſa ſunt, vt ſi acciperetur virtus genus iuſtitiæ, dicendum, quod bene aſsignatum eſt. Nam ſi contrarium eidem iniuſtitia, vt in genere malitiæ reducitur, & propoſitum iuſtitia non eſt, vt in genere malitiæ, patet quod in cõtrario reducetur, videlicet virtute. Nam cõtraria, vel in eodem genere reducuntur, vt album, & nigrum in colore, vel in contrariis generibus, vt iuſtitia, & iniuſtitia in virtute, & malitia. Verum minime adiecit, vt eadem genera eſſe, vt in prędicamentis dixit, quia neque vtile erat ad hoc propoſitum illud additum, quippe nunc nõ eſt quæſtio, ſi genus eſt propoſitum, ſed ſub aliquo genere. Item differentiarum iudicium, inquit ex contrariis faciemus. Nam ſi de contrario diffiniti contrariæ differentiæ prædicantur, & de propoſito aſsignatæ rationabiliter prædicarentur, vt ſi de iuſtitia aſsignaretur hoc, habitus diſtributiuus æqualis, & æqui, conſiderandum eſt ſi contrarii, ſcilicet iniuſtitiæ cõtraria differentia, videlicet diſtributiuum de inæquali prædicetur, & cum hoc apparet merito aſsignata eſt contraria differentia iuſtitiæ, ſed in his affert inſtantiam.

An non neceſſarium eſt de contrarijs contrarias differentias prædicari, niſi in eodem genere ſint contraria. Quorum autem genera ſunt contraria, nihil prohibet eandem differentiam de utriſque dici, ut de iuſtitia, & iniuſtitia. Nam illa quidem uirtus, hæc autem uitium animæ eſt, quare id animæ differentia de utriſque dicitur. Quoniam & corporis eſt uirtus, & uitium.

Nam eorum quæ ſunt ſub eodem genere nunc eſt ſpecificas differentias contrarias eſſe, vel omnes, aut quaſdã,

omnes quidem vt de graui,& leui,nam genus eſt corpus, & differẽtiæ grauis ſunt craſſum, denſumque, & deorſum ferri.& leuis,ſubtile,& ſurſum ferri,vnde diceremus rurſus graue natura ſuapte deorſum ferri, & leue ſurſum natura ferri. Nam hoc eſt communis differentia in ambobus, & hoc aduenięns non cunctas differentias ipſorum contrarias eſſe fecit,& eorum ſubcontrariis generibus non neceſſe eſt contrarias eſſe differentias,nam poſsibile eſt, vt communem quandam differentiam habeant, & quod hoc ſic ſe habeat oſtendit in iuſtitia,& iniuſtitia.nam hæ cum ſint genera ſubcõtraria,nam alia eſt ſub virtute, & alia ſub malitia,eandem differentiam habent,nam illud animæ vtriſque communis differentia eſt. Etenim iuſtitiæ eſt animæ virtus, & iniuſtitia eſt animæ malitia, nam illud (animæ) ſeiungit ipſas a corporalibus virtutibus,& malitiis,nam vt differant inter ſe ſufficit ipſis, vt ſint contraria genera, verum ad ea quæ ſunt in corpore prędicta eſt differentia. Contingit tamen,& quædam genera ſub cõtraria exiſtentia habere differentias contrarias,vt quando dicimus iuſtitiam virtutem æqualitatis effectricem, & iniuſtitiam malitiam æqualitatis corruptricem.

Id tamen uerum eſt, quod contrariorum, aut contrariæ, aut eædem differentiæ ſint. Quare ſi de contrario contraria prædicatur, de hoc autem non, manifeſtum, quoniam quæ dicta eſt, de hoc prædicabitur. Vniuerſaliter autem dicendo, ſi definitio eſt ex genere, et differentijs, ſi ſit contrarij definitio manifeſta, & quæ propoſiti definitio manifeſta erit. Quoniam uero contrarium, uel in eodem genere, uel in contrario: Similiter autem & differentiæ, aut contrariæ de contrarijs, aut eædem prædicantur: manifeſtum, quoniam de propoſito, aut idẽ genus prædicabitur, quod & de contrario. Differentiæ autem contrariæ, uel omnes, uel aliquæ, reliquæ autem eædem: aut contra differentiæ quidem eædem, genera autem contraria, aut ambo contraria genera, & differentiæ. Eadem enim eſſe ambo non contingit. Si autem ſecus, definitio eadem contrariorum erit.

Hoc autem ſubiunxit poſt inſtantiam, quaſi dicendo quod contrariorum, quia contrariæ ſunt differenriæ, vel eadem,ſimiliter erunt & ipſa genera cõtraria, vel eadem. Etenim genus, vel idem, vel contrarium ęſt, quare patet vt ſi de contrario contraria prædicatur differentiá, & de propoſito non prædicatur eadem differentiá, dicta, videlicet contraria prædicabitur de eodem, & ob id ponit vniuerſalem methodum dicendo, vt quia diffinitio eſt ex genere,& differentiis ſi fuerit nota contrarii propoſito diffinitio,nota etiam erit huius. Nam quia contrarium in generibus eiſdem eſt,vel in contrariis,ſimiliter etiam differentiæ contrariorum, vel eædem, vel contrariæ ſunt, patet qđ propoſitum, vel ſub eodem genere cum ſuo contrario, vel ſub contrario genere,& ſi ſub eodem, vel omnes differentias contrarias habebit, vel aliquas contrarias illis illius, & aliquas eaſdem, ſi autem ſub contrario genere, & ſic contrarias eſſe differentias contingit. Item poſſunt eſſe eędem non omnes,ſed quædam, vel etiam ambo contraria, & genera,& differentiæ,ſed minima poſſunt ambo eadem habere genus,& omnes differentias. Nam ſic non amplius eſſent diffinita contraria ſub eadem. ſic ergo contrariorũ eadem diffinitio erit,quod eſt abſurdum.

Inſuper ex caſibus, & coniugatis. neceſſe eſt enim ad genera genera, & ad terminos terminos conſequi. Vt ſi obliuio eſt ſcientiæ amiſsio, & obliuiſci amittere ſcientiam erit, & obliuitum eſſe amiſiſſe ſcientiam. Vno igitur eorum, quæ dicta ſunt, conceſſo, & reliqua concedere neceſſe eſt. Similiter autem & ſi corruptio diſſolutio ſubſtantiæ eſt, & corrumpere diſſoluere ſubſtantiam erit, & corruptiue diſſolutiue, & ſi corruptiuum diſſolutiuum ſubſtantiæ, et corruptio diſſolutio ſubſtantiæ erit. Similiter autem & in alijs. quare uno quouis ſumpto, & reliqua omnia concedantur oportet. Et ſimiliter ſe habentibus adinuicem, nam ſi ſalubre eſt effectiuum ſanitatis, & habile effectiuum bonæ habitudinis erit, & adiutiuum effectiuum boni. Nam ſimiliter unumquodque eorum, quæ dicta ſunt, ad ſuum finem ſe habet, quare ſi unius eorum definitio eſt effectiuum eſſe finis, & reliquorum cuiuſque ſic erit definitio.

Nam ſi alicuius coniugatorum diffinitionem acceperimus, inueniemus etiam alia,& vt in generatione accipiendo aliquis quid eſt generatio, demonſtrauit etiam diffinitiones coniugatorum in generatione, nã de quo vno coniugatorum diffinitio concederetur, erit etiam per illud de alis conceſſa.

Inſuper ex eo, quod eſt magis, & ex eo, quod eſt ſimiliter, quoties contingit conſtruere duas ad duo comparando: Vt ſi magis illa illius, quam hæc huius definitio eſt, hæc autem, quæ minus uidetur, definitio eſt, & illa quæ magis. Et ſi ſimiliter illa illius, & hæc huius, ſi altera alterius, & reliqua reliquæ. Vna autem definitione ad duo comparata, aut duabus definitionibus ad unum, nequaquam utilis eſt ea conſideratio, quæ ex magis eſt. Nam neque unam duorum, neque duas eiuſdem definitiones poßibile eſt eſſe.

Non accipit idem prædicto, nam ibi ſecundum analogiam proportionemq; ſimilitudo accipiebatur, hic vero ſimpliciter, & ꝓprie dicta, igitur plures loci aſsignati ſunt ab ipſo magis,& minus,& ab ipſo ſimiliter cõſtructiui, & deſtructiui. Vnde quatuor ſunt ab ipſo magis,& minus,& tres ab ipſo ſimiliter, inquit ergo illis locis vti oportere ad conſtructionem diffinitionis, quibus fieri hoc poteſt. Eſt autem per hunc ſolum in quo duo erãt ad duo dicta, & in ipſis magis,& minus,& in ipſo ſimiliter. Nam neque per hunc, in quo vnum circa duo dixit, quod ſignificat magis, & minus fieri poteſt conſtructio diffinitionis, nam magis eadem eiuſdem diffinitio, & minus. nam magis eadem eiuſdem diffinitio, & minus non poteſt eſſe. Non enim eadem, & vna diffinitio ſuſcipit magis & minus. Item neque ob id, in quo duo circa vnum tãquam magis, & minus inſit eidem. Item neque ſi ſimile fuerit. Tales autẽ fuerunt loci quando dixit (Hoc huic magis, quam huic ineſt. Et dicendo huic hoc magis, quam hoc ineſt) ſimiliter & ab ipſo minus & ſimiliter. His igitur non poſſumus vti ad conſtructionem diffinitionis. Nam fieri non poteſt, vt idẽ ſit plurium diffinitionum, vel quod diffinitio ſit huius magis, huius vero minus, vel ſimiliter. Nam ambo fuerant dicentes, ſi aliud magis, alterum vero minus ineſt, vel ambo ſimiliter, nam impoſsibile eſt per hæc cõſtruere diffinitionem, quia impoſsibile eſt vnius plures eẽ diffinitiones, vel ſimiliter, vel huius quidem magis, huius vero minus. Relinquitur autem locus, in quo duo erant ſubiecta, & duo de eiſdem dicta, ſi aliud magis quam aliud ineſt, & aliud minus, quam alterum, vel vtrunque vtroque ſimiliter, ſecundum hunc ſolum modum communem eſt ab ipſo magis, & minus, & ab ipſo ſimiliter conſtruere diffinitionem. Et hæc eſt continuatio cõtextus. Inſuper (inquit) quoties contingit conſtruere ex magis, ceu ſi temperantiæ magis diffinitio eſt corpus moderare, quam iuſtitiæ diffinitio habitus diſtributiuus æqualis, rurſus minus eſt diffinitio iuſtitię habitus diſtributiuus æqualis, quam hæc diffinitio temperantiæ corpus moderare poſsibile dici non eſt ſi magis diffinitio eſt, erit etiam minus, & ſi magis non eſt, neque minus ſi accipiantur duæ diffinitiones, & ad duo comparentur ſubiecta. Eodem quoque modo ex ipſo ſimiliter, Nam ſi ſimiliter hæc diffinitio eſt fortitudinis habitus circa cor-

ruptiua audaciæ effectrix, ſimiliter diffinitio erit iuſtitię habitus æqualis diſtributiuus, ſi autem altera nõ eſt alterius, neque altera alterius. Quod ſi acceperit vt diffinitionem ad duo ſubiecta non tibi proderit ex ipſo magis conſideratio. Non enim dici poteſt, ſi hæc magis eſt diffinitio huius, quam huius, & eſt huius diffinitio, igitur & huius erit. Neque enim contingit accipere vnam diffinitionem duobus ſubiectis, quia neque vna diffinitio duorum ſubiectorum indiuiduorum non inuenitur, ſed neque duæ diffinitiones ad vnum ſubiectum, nõ enim dici poteſt, ſi hæc magis diffinitio eſt huius, quam hæc, & eſt diffinitio hæc huius, & hæc erit.

Sunt autem opportuniſsimi locorum, & qui nũc dicti ſunt & qui ex caſibus, coniugatiſque ſunt. Quocirca et oportet maxime detinere, & promptos habere hos (Vtiliſsimi enim ad plurima) & aliorum eos, qui maxime ſunt communes, nam cæterorum illi maxime efficaciſsimi, ut inſpicere in ſingularibus, et conſiderare in ſpeciebus, ſi conueniat definitio. Quoniam uniuoca ſpecies eſt. Eſt autem utilis hic locus ad eos, qui ponunt ideas eſſe, ut prius dictum eſt.

Inſuper ad conſtruendam diffinitionem vtiliſsimi loci ſunt ex ipſo magis, & minus, & ſimiliter oſtẽdẽtes, vt ſuperius dixit. Item loci a caſibus coniugatiſque, ideo & promptiores ipſos habere oportet. Sunt enim oportuniſsimi, cũ propter manifeſtationem, tum etiam ob efficaciam. Inqt autem oportet, & ab aliis aſsignatis locis vti maxime communibus. i. qui ad plura genera problematum congruunt, & hos habere promptos, nam hi efficaciſsimi ſunt loci, & vtiliſsimi. Dicit autem talem eſſe aſsignatum ab ipſo principio tractationis huius, per quem ſtatuebat inſpiciẽdum eſſe, ſi dictum quod alicui ineſt, etiam omnibus ſub ipſo ineſt. Etenim in conſtructione, & deſtructione diffinitionum eſt vtile hoc. Verum dicendo, quod eſt inſpiciendum ad ſingularia, adiecit etiam conſiderandum eſſe in ſpeciebus, nam ſi ſpecies, vel indiuidua ſunt, quorum diffinitio aſsignata eſt, ad ſingularia, ſiue indiuidua ſolum reſpiciendum eſſe inquit, ſi autem genera & in ſpecies ſub ipſis reſpiciendum eſt. Dicit autem vtilem eſſe hunc locũ, & hanc conſiderationem ad deſtructionem idearum, & ſpecierum, nam eadem ratio non competit ſingularibus, & ideæ ad quam hæc ſingularia ſunt. Neque enim ideæ ratio competit ipſis, neque illorum illa. oportet autem ſpeciebus vniuoca eſſe ea quæ ad hæc fiunt, & ſunt.

Inſuper ſi per metaphoram dixit nomen, aut idem de eodem prædicauit, ut diuerſum. Et ſi quis alius communis, & efficax locorum eſt, illo utendum. Quoniam autem difficilius eſt conſtruere, quam deſtruere terminum, ex his, quæ poſtea dicẽtur, manifeſtum. Nam noſſe ipſum, & ſumere a reſpondentibus huiuſmodi propoſitiones non facile eſt, ut quoniam eorum, quæ ſunt in aſsignata oratione, hoc quidem genus, illud autem differentia. Et quoniam in eo quod quid eſt genus, & differentia prædicantur. Sine his uero impoſsibile eſt definitionis ſyllogiſmum fieri. Nam ſi quædam etiam alia in eo quod quid eſt de re prædicantur, incertum eſt, neque dicta eſt, an alia eius definitio eſt. Quoniam definitio eſt oratio, quod quid erat eſſe ſignificans. Manifeſtum autem & ex his. nam facilius unum, quam multa concludere, unum enim quodcunque ſit, deſtruentes, interempturi ſumus terminum. At conſtruenti, omnia neceſſe eſt conſtruere, quoniam inſunt, quæ in termino inſunt. Inſuper conſtruenti quidem, uniuerſaliter ſtatuendum ſyllogiſmum. nam oportet de omni, de quo nomen prædicari, & terminum.

Cum dixerit, qui ſunt loci vtiles ad conſtructionem diffinitionum, & mẽtionem feciſſet de quibuſdam, per quos poſſumus non ſolum conſtruere, ſed etiam deſtruere diffinitionem, addit etiam hos communes deſtructiuos locos, dicendo quod dignum eſt etiam hos prõptos habere vult maxime vtiles, ſunt autem quando fit translatio metaphoraq; nominis vel vniuerſale vtimur abuſiue, & nõ proprio nomine. Nam qui ſic diffinit non bene diffinit, cum idem de eodem prędicatum efficiat tanquam poſterius, aſsignatione diffinitionis non diffinit & abuſiuo nomine vtitur, ceu dicens, temperantia eſt conſonantia animę. Nam conſonantia proprie in cordis dicitur. Item idem de eodẽ prædicatur ſi dixerit, aliquis homo eſt animal rationale mortale homo. Quod vero difficilius ſit cõſtruere quam deſtruere diffinitionem ex dicendis planum (inquit) erit. Etenim difficile eſt accipere a reſpondente tales ꝓpoſitiones, quibus oſtendetur diffinitio, nam oportet accipere ſi debet aliquis oſtendere quod diffinitio ſit hæc, quia aſsignare in diffinitione hoc genus, & hoc differẽtiam eſſe, & quod in quit eſt prædicetur ſolum, hæc ſane difficilia ſunt. Prorſus enim non ſequitur talia, ſed niſi hæc concedantur impoſsibile eſt oſtendere quod diffinitio aſsignata ſit ratio, nam ſi fuerint etiam quædam alia in quid eſt prædicata de propoſito, & non ſola genus & differentia, quæ in aſsignata ratione cõprehenduntur, nondum notum eſt, ſiue hæc diffinitio eſt propoſiti, an & quædam alia, quia diffinitio eſt ſi genus quid erat eſſe, ſed ratio propoſiti in quid eſt prædicatur. Item patet ex his, nam facilius eſt vnum concludere quam plura, quia facilius eſt deſtruere quam cõſtruere diffinitionẽ. Nã ad cõſtruendã diffõnẽ oportet oĩo ſyllõ accipere & oſtendere oĩa ineſſe ꝓpoſito quæ in diffõne aſſumpta ſunt, nã ſi nõ omnia inſunt non erit diffinitio, ſed ad deſtruendum & oſtendendum quod non diffinitio eſt aſsignata ratio, ſufficit etiam vnum oſtendere eorũ quæ ſunt in diffinitione non ineſſe diffinito. Nam vno calũniato reiectoq;, vniuerſa diffinitio ſublata eſt, nam facilius eſt vnũ conſtruere quam plura. Item cõſtruentem diffinitionem neceſſe eſt (inquit) vniuerſaliter & affirmatiue cõcludere, quia quæ ſunt in diffinitione de omni diffinito prædicantur, & quod conuertitur de quo ratio & nomen prædicatur, ſiquidem eſt aſsignata ratio propria rei, ſed deſtruentem non neceſſe eſt vniuerſale concludere. Non enim ſolum tollitur ſi nulli eorum quæ ſub nomine ſunt, ratio ineſt ſed etiam ſi alicui oſtenderetur non ineſſe, nam ſufficiens eſt deſtruenti vniuerſale oſtendere quod non alicui ineſt aſsignata ratio eorum, quę ſunt ſub nomine. Itẽ quod non conuertitur diffinitio cum diffinito hoc neceſſarium eſt ſi deſtrui debet diffinitio vt erat neceſſariũ, videlicet ad conſtruendum, ſed non eſt vtile hoc ad deſtructionem diffinitionis. Nam ſufficiens eſt oſtẽdere hoc de quibus nomen quod de nullo eorum competit ratio, non tamen, & econuerſo ſecundum conuerſionem quod quibus ratio non competit nomen prædicatur, nam eſt æquale hoc de quo nomen prædicatur non competere ei rationem huic, cui non competit ratio nomen prædicatur, ſed non velut conferens vſui deſtructionis. Cæterum inquit obſeruandam eſſe conuerſionem in hoc, quippe diffinitio aſsignata non eſt ratio, eſt igitur difficilis conſtruere diffinitionem, quã deſtruere.

Et etiam ad hæc, conuerti de quo oratio, & nomen, ſi debeat proprius eſſe aſsignatus terminus. Deſtruenti uero non neceſſe oſtendere uniuerſaliter. Sufficit enim oſtendere, quoniam de quodam eorum, quæ ſub nomine ſunt, oratio nõ uerificatur. Et tametſi uniuerſale oporteat deſtruere, non tamen conuerti neceſſarium & in deſtruendo. nam ſufficit deſtruenti uniuerſale oſtendere, quoniam de aliquo eorum de quibus nomen prædicatur, oratio non prædicetur. At econuerſo non neceſſarium, ut oſtendatur, quoniam de quibus oratio non prædicatur, neque

nomen prædicetur. Præterea etiam ſi omni ei ineſt, quod ſub nomine eſt, modo non ſoli, interempta eſt definitio.

Sufficiebat, inquit deſtruenti vniuerſaliter oſtendere quod nulli ineſt aſsignata ratio eorum ſub nomine, ſed nõ amplius opus eſt deſtruere oſtendendo quod non cõuertitur, quæ conuerſio eſt hæc, de quibus ratio prędicatur de nullo horum nomen prædicatur, nõ enim vtile eſt hoc ad deſtructionem diffiniti, nam ſufficiens eſt oſtendere hoc de quibus nomen de nullo horum ratio, videtur tamẽ hæc non negatiue intuliſſe conuertere, ſcilicet cum primo, ſed idem. Nam idem tunc de nullo de quibus nomen prædicatur, & ratio prædicatur, & hoc de quibus ratio non prædicatur nomen prædicatur, nam hoc eſt conuerſum cũ prædicto. hoc de nullo eorum de quibus diffinitio prędicatur, & hoc quod de quibus non prædicatur ratio, nomen tamen æquale etiam hoc illi poteſt eſſe. Aut cõuertere dixit de hoc ꝙ de nullo de quibus nomen prædicatur & ratio prædicatur, etiam de quibus ratio prædicatur nomen prædicatur, ſed eſt æquale dictum, ac ſi diceret nihil cõfert ad oſtendendum quod de nullo, quorum nomen prędicatur, & ratio prædicatur, quod propoſitio conuertatur. Forte etiam illud non neceſſarium eſt conuertere oſtendit ꝙ deſtruitur vniuerſale, quia vniuerſale negatiuum cõuertitur & non eget demonſtratione. Quanto igitur difficilius eſt oſtendere vnum quam plura, & vnum vniuerſale affirmatiuum huius conuerſum, ideſt particulare negatiuum concludere, vel etiam vniuerſale negatiuum, tanto difficilius eſt diffinitionem conſtruere quam deſtruere.

Similiter autem & circa proprium & genus ſe habet. In utriſque enim deſtruere quam conſtruere facilius eſt. De proprio quidem, manifeſtum ex his, quæ dicta ſunt. Nam ut plurimum in complexione proprium aſsignatur, quare deſtruere quidem eſt unum interimenti. Conſtruenti uero omnia ſyllogiſmo colligere neceſſe eſt. Inſuper & reliqua fere omnia, quæ ad definitionem, & ad proprium conueniet dici. Nã & omni oportet, quod ſub nomine eſt conſtruenti monſtrare, quoniam ineſt. Deſtruenti autem ſufficit oſtendere uni non ineſſe. Præterea ſi omni ineſt, non autem ſoli, etiam ſic deſtructum ſit, perinde ac in definitione dicebatur. De genere autem, quoniam conſtruere quidem neceſſe eſt uno modo, qui omni oſtendit ineſſe, deſtruenti autem dupliciter. nam ſiue nulli, ſiue alicui oſtenſum ſit non ineſſe, interemptum eſt quod in principio. Præterea conſtruenti quidem non ſufficit, quoniam ineſt, oſtendere. Sed & quoniam ut genus ineſt, oſtendendum. Deſtruenti autem ſufficit oſtendere non ineſſe, uel alicui, uel nulli. Videtur inſuper quemadmodum in aliis corrumpere quam facere facilius, ſic & in his deſtruere quam conſtruere.

Vtplurimum inquit, proprium in complicatione, ideſt cum genere dici, nam dixit in ſermone de proprio quod oportet poſt genus aſsignationem proprii facere. Dixit autem (vtplurimum) quia aſsignatur aliquando, & per ſolũ nomen, vt quando dicimus proprium eſſe boni decens, & felicitatis indigens. Maxime autem ſic aſsignatur propria in primis generibus eo quod nequeunt ipſa complicari cũ genere, ſic ſubſtantiæ proprium eſt in ſubiecto non eſſe, ſi ergo & proprium in complicatione dicitur, oportet etiam omnia quæ inſunt prædicto oſtendi, & vniuerſaliter & qđ conuertitur. Nam ſoli proprio vnum deeſt præter diffinitionem quod quid erat eſſe non ſignificat, ſed ad deſtruendum proprium per ſe ſufficit & vnum aliquid oſtẽdere eorum, quæ in aſsignatione proprii afferuntur propoſito nõ ineſſe, atque vni alicui eorum ſub prædicato non ineſſe aſſignatum proprium, ſed etiam ſi omni ineſt, non ſoli autẽ ponitur & deſtruitur proprium & celerem oſtendit etiam de genere quod deſtruere facilius eſt quam conſtruere, nam conſtruitur genus vno modo tantum, vt per vniuerſale affirmatiuum, ſed deſtruitur dupliciter per vniuerſale, & negatiuum particulare.

In accidente uero uniuerſale quidem facilius deſtruere, quã conſtruere. Nam conſtruenti quidem oſtendendum quoniam omni, deſtruenti autem ſufficit oſtendere uni non ineſſe. Particulare uero econuerſo. nam facilius conſtruere, quam deſtruere. Conſtruenti enim ſatis eſt oſtendere alicui ineſſe, deſtruenti autem oſtendendum, quoniam nulli ineſt.

Inſuper accidẽs vniuerſale facilius eſt deſtruere, quam conſtruere, ſed particulare econtra, nam qui conſtruit qđ hoc accidens omni homini ineſt, nõ habet hoc facilius facere, nam impoſsibile eſt verificari album de omnibus hominibus dictum: ſed qui deſtruit prompte opportuneq; oſtendet quod album vni non ineſt, vt Socrati, & ſic non euertet vniuerſale problema, ſed particulare, vt quod album alicui ineſt facilius eſt conſtruere quam deſtruere, nam ſufficit ad conſtructionẽ oſtendere quod alicui ineſt ſed deſtruere difficile, & oſtendere nulli ineſſe album, nã impoſsibile eſt nullum hominem eſſe album, nam hãc (aliquis) hæc, nullus, tollit, quia non omnis in aliquibus verificatur ſimul.

Manifeſtum autem qua de cauſa omnium facillimũ eſt terminum deſtruere. Plurima enim ſunt in ipſo data multorum dictorum. Ex pluribus autem citius fit ſyllogiſmus. Nam ueriſimile in multis magis, quam in paucis peccatum fieri. Inſuper ad terminum quidem contingit per alia argumentari. Siue enim non propria ſit definitio, ſiue non genus, quod aſsignatur, ſiue non ineſt, aliquod eorum, quæ ſunt in definitione, interempta ſit definitio. Ad alia autem neque per ea, quæ ex terminis, neque per alia contingit omnia argumentari.

Manifeſtum igitur, inquit quod deſtruere diffinitionẽ facilius longe eſt omnibus problematibus de proprio de genere, & accidente. Nam cum plura ſint obſeruanda in diffinitione, vt quod conuertatur diffinitio cum diffinito, quod ſubſtantiales ſint differentiæ, quod nõ æquiuoce voces ſumantur, nec abuſiue, plura etiã ſunt aſsignata in his ad deſtructionem. nam ex pluribus obſeruatis facilius fit etiam ſyllogiſmus deſtructiuus, nam vbi plura obſeruãda ſunt, plura etiam accidit fieri peccata, & vbi pauca, patet etiam quod pauca peccata fiunt. nam qui longius iter facit, & celeriter abſoluere ambulando contendit, incidit in plures caſus, quam qui breuius & ſegnius pertranſit. Item in domo habente plures ingreſſus adituſq; fur nocturnus facilius ingrederetur, quam in ea quæ habet vnum aditũ. Similiter in diffinitione qui nititur inquit, deſtruere diffinitionem, poteſt arguere ꝙ non accepit ſecum diſputãs proximum genus in diffinitione, & quod alienum eſt aſſumptum genus, vel quod non conuertitur ad diffinitum, vel quod æquiuocas vel metaphoricas accepit voces, vel quæcunque alia, quæ aſsignato in locis deſtructiuis. Nam neceſſe eſt cum plura ſint obſeruanda, vt lateat ſecundum aliquid vel ſecundum plura componentia diffinitionem, igitur qui deſtruit diffinitionem, poteſt etiã per alia loca quibus deſtruimus problemata propria generica, & de ipſo accidentem. deſtruere ipſam. Nam per quæ propriũ oſtenditur non conuerſum ad quod aſsignatur, per eadem etiã diffinitio deſtruetur, perinde ac non conuertatur cum diffinito. Rurſus per quæ aſsignatum genus oſtenditur alienum eſſe vel non proximũ, vel non ſubſtantialiter dictum per eadem oſtendetur, vt ſumptum in diffinitione genus, vel non ineſſe genus, vel non ineſſe diffinitio. Rurſum in problematibus ab accidente, vt forte ſi oſtenditur album nõ ineſſe Socrati, ſic ſi aſsignaret aliquis diffinitionem ho

minis q̃ ſit ſubſtantia animata irrationalis, vel diſſiniuerit mare eſſe potum humidum, ſi tolleretur aliqua pars earũ in tota diſſinitione, & tota deſtruetur. per quæ igitur deſtruuntur alia, etiam diſſinitio deſtruetur, non tamen per quæ diſſinitio tollitur, & alia tolluntur. Non enim omnia quæ ſunt diſſinitionis ſunt vtilia ad conſtructionem aliorum. Neque enim ſi oſtẽderetur in diſſinitione riſibile cũ non ſit ſubſtantiale homini, iam tolleretur non proprium eſſe homini, neque ſi non proximum genus non bene aſſignatum, iam tolleretur & non genus eſſe, ſimiliter neque ſi album ſubſtantialiter dicitur de aliquo homine iam tolleretur accidens eſſe, ſed neque rurſus per quæ loca conſtruitur vel deſtruitur, alia videlicet generica & propria problemata, per eadem etiam ad alia omnia ſecundum accidens, videlicet argumentabimur, ſed magis per ea ad accidens, & ad alia.

Sola enim ea, quæ ad accidens, communia ſunt omnibus prædictis. Ineſſe. n. oportet unumquodque eorum, quæ dicta ſunt. Si autem non ut proprium ineſt genus, nondum interemptum eſt genus. Similiter autem & proprium non neceſſarium, ut genus ineſſe. Neque accidens, ut genus, aut proprium, ſed ineſſe tantum. Quare non poßibile ex aliis ad alia argumentari, niſi ad definitionem ſolum. manifeſtum igitur, quoniam facillimum omnium eſt terminum interimere; Conſtruere autem diſſicillimum.

Videlicet nõ ſolius accidentis ſunt deſtructiua, ſed etiã aliorum. Etenim quæſitum de ipſo ſecundum accidens ſi ineſt ſolum, & in alijs ſimiliter quæritur, ſi proprium, & genus & diſſinitio ineſt rei. Si autem non conuertitur vt genus aſſignatum ad rem, nõ tolleretur iam vt genus & proprium, ſi non vt genus, videlicet ſubſtantialiter aſſignatur, iam & non eſſe proprium erit oſtenſum, ſimiliter etiã in his ad accidens. Nam ſi non vt genus, videlicet ſubſtantialiter ineſt rei, vel ſi non conuertitur vt propriũ, oſtenditur & non accidens eſſe, & hoc bene oportet accidiſſe.

Nam & illa omnia oportet ſyllogizare. Etenim quoniam inſunt, quæ dicta ſunt: & quoniam genus eſt, quod aßignatum eſt: & quoniam propria eſt definitio, et adhuc præter hæc, quoniam ſignificat quod quid erat eſſe oratio. Et hoc probe oportet feciſſe. Aliorum autem proprium maxime huiuſmodi, nam interimere quidem facilius, quoniam ex pluribus plerunque eſt: Conſtruere autem difficillimum, quoniam multa oportet aſtruere, & adhuc quoniam ſoli ineſt, & quoniam conuerſim prædicatur de re. Facillimum autem omnium conſtruere accidens. Nam in aliis quidem non ſolum ineſſe ſed & quoniam ſic ineſt, oſtendendum. In accidente uero, quoniam ineſt duntaxat ſufficit oſtendere. Deſtruere autem difficillimum eſt accidens, quia quam paucißima in eo data ſunt. Non enim conſignificatur in accidente quo modo ineſt. Quare in alijs quidem dupliciter interimere contingit, aut oſtendendo, quoniam non ineſt, aut quoniam non ſic ineſt. In accidente uero non contingit interimere, niſi oſtendendo, quoniam nõ ineſt. Loci igitur, per quos copioſi erimus argumentari ad ſingula problemata, fere ſufficienter enumerati ſunt.

Inquit oportet autem hic etiam, ſcilicet ſyllogiſmo concludere & oſtendere quod diſſinitio ſubſtantiam rei ſignificat beneſacere, ſi non occultum nec ſuperfluum aliquid ratio habet, ad quæ plures nobis tradidit locos, ob id igitur & dicta omnia vt conſtituant diſſinitionem difficillimum eſt, ſed magis difficile eſt conſtructione ipſum proprium, quam alia problemata generica & accidentis, ſed fatilius quã diſſinitio. At deſtruere proprium facilius eſt quam alia, quia ex pluribus eſt, vel cum complicatione, vt plurimum aſſignatur, vt quod animal riſibile, quod etiã proprium eſt proprie tanquam cum complicatione aſſignatum. Dixit autem vt plurimum, quia aliquando etiam per nomen ſolum aſſignatur, vt proprium hominis eſt riſibile. Difficile igitur eſt conſtruere hoc cum complicatione, quia plura oportet accidiſſe & ſyllogiſmo concludere. Primum quidem q̃ proximum genus ſit accipere, præterea quod ſoli ineſt homini animal riſibile, quod conuertitur, ſed facilius promptiuſq; ad conſtruendum cæteris eſt ipſum accidens. Nam ſat eſt ad conſtructionem eius ſolũ oſtendere quod album ineſt Socrati, quod ſolum in aliis non per ſe ſufficiens eſt. Difficillimum autem (inquit) eſt etiam accidens ad deſtructionem, quia ab vno loco incipimus oſtendere accidens modo ineſſe rei. Non enim ad quærendum ſi non ineſt vel ineſt accidens rei, adhuc oportet quærere, & ſi vt genus ineſt, vel vt proprium: ob id igitur aliis problematibus dupliciter ſublatis, & ob id igitur cum ſit facilis eorum deſtructio, problemata ad accidens vno modo ſublata deſtructaque ſunt, eo quod aliorum difficillima ſunt ad deſtructionem.

Finis ſeptimi libri.

ARISTOTELIS

STAGIRITAE PERIPATETICOrum Parentis Liber. VIII. Topicorum cum ſubtilißima Alexandri Aphrodiſienſis Philoſophi celeberrimi interpretatione.

NVNC *uero de ordine, ac de interrogandi ratione dicendum eſt.*

IN primo libro præfatus eſt quædam, quæ ad hanc tractationẽ ſunt vtilia, in hoc autẽ extremo idem facit. Proponit enim ſibi de tribus capitibus eẽ dicẽdum primum eſt de reſponſione & interrogatione, quando bene, vel ſecus interrogatur ac reſpondetur. Ei vero, quod de interrogatione eſt, addit ea, quæ ſumpta ſunt ad occultationem, & omnino ea, quibus interrogans cogeret eum, qui reſpondet, vniuerſalem ꝓpoſitionem ei concedere: quoniam ſine ea effici ſyllogiſmus non poteſt. Sermoni vero de reſponſione additus eſt ſermo de propoſitionum diuiſione, & de ſignificatis ambiguorum, & vniuerſaliter de inſtantia, ex quo fit, vt de eis etiam loquatur. Quoniam autem eæ quæſtiones quę probari facile poſſunt, difficulter refelluntur, & debet reſpondet tueri eam, quam poſuit, & interrogans eam confutare, propterea interroganti & reſpõdenti erit de iis oratio. idẽ poſtea de eis verba faciet, primum autem de interrogante, deinde vero de reſpondente. Proinde primum caput eſt hoc, & ſecundum quot modis oratio eſt vituperabilis, & laudabilis, quia tripliciter, vel per ſe, vel vt ad problema, vel a diſputantibus altera. Nam cõtingit & orationem ipſam per ſe vituperabilem eſſe vel laudabilem, & horum vtralibet cum ſint per ſe ad problema contraria, ſunt, aliquando autem etiam quæ bene interrogari poteſt ob inſcitiam alterius diſputantium vituperabilis fieret. Et hoc eſt ſecundũ caput. Tertium autem quomodo exercitaremur priuſquã ad orationes veniamus, & quæ præparatio. Item aliter, in primo cum diuiſionẽ fecit dialecticorum problematum,

& oſtenderit quod quatuor ſunt, atque aſsignaſſet in libris poſt illum locos problematum ad vnũquodq; genus, quibus poterimus abundare argumẽtis ad deſtructiones problematum, & ad conſtructiones, in hoc qui vltimus eſt huius tractationis de vſu ipſorum ſermonem facit. Nõ enim ſufficiens de ſe locorum inuentio dialectico ad cõcludendum ſyllogiſmo propoſitum per eoſdem, ſed opus eſt ipſi & qualis ſit ordinis atque vſus oſtẽdere. Et cauſa huius eſt; ꝙ dialecticus cõtra alium diſſerit, & ex interrogatione accipit propoſitiones, quibus propoſitum concludit ſyllogiſmo, nam ob id etiam dialectica propoſitio determinata eſt interrogatio contradictionis eſſe. Item opus eſt ipſi noſcere, qualis ſit ordo interrogatorum, quandoquidem nõ eædem reſponſiones reſpondeant de eiſdem quomodocunq; interrogat, ſed ſæpe quæ non concederent ſimpliciter interrogantes hæc dant per modum interrogationis. Oportet igitur dialecticum etiã de ipſo interrogare quandam experientiam atque artem habere, vt per modum interrogatiõis accipere queat ea, quæ ſunt vtilia ad propoſitum ſibi ſyllogiſmum. Et eſt ſimilitudo ſecundum hoc rhetorices & dialectices. Nam vt rhetorem cum facit orationes aliis, quippe q populo vel theatro, vel iudici, aut oportet poſt inuentionem dicendorum diſtributionem eorum noſcere, vt quis ordo inuentorum, & quæ ſit explicatio ipſorum & dicẽdi modus. ſic etiam dialectico opus eſt poſt inuentionem locorum in quibus demonſtrationes propoſitorum ſunt ſcire quis ſit ordo inuentorum & apparatus ad interrogationem, atque in his eiuſdem interrogationis quæ eſt proportio dicendi modo ipſius rhetoris, quia non ſolum dialectici eſt interrogare, ſed etiam reſpondere, vt etiam ipſe dixit principio huius tractatiõis. Nam dixit, ipſi ſuſtinentes orationem nihil dicemus cõtrarium, ob id nõ de ſola interrogatione, ſed etiam de reſponſione facit ſermonem. Nã vt interrogantis eſt bene interrogare, & hoc eſt accipere vtiliter ꝙ vult. ſic etiam reſpõdentis eſt bene reſpondere ꝙ eſt eo ꝙ nil contrarium dat his quæ poſuit a principio. Ob id etiam quidam putant inſcribendum eſſe librum hunc de interrogatione & reſpõſione. Verum alii de ordine & reſponſione, quia etiam ipſe de his dicere incipiens proponit. Item aliter cũ oſtenderit principio præſentis tractationis ꝙ quatuor ſunt genera problematum, aliqua ſecundum accidens, alia generica, alia propria, & diffinitiua, & deinceps vniuſcuiuſque peculiares locos aſſignaſſet deſtructiuos & conſtructiuos, & poſterius de ipſo eodem parum diſſeruiſſet, vt ad diffinitiua problemata vtile. Cum igitur in his omnibus aſsignaſſet, vnde debeamus accipere argumẽta cõſtruendi vel deſtruendi vnumquodq; ipſorum: nunc proponit oſtendere de ordine ipſorum, quia non inordinate, & vt contingit temereque ipſa proferimus. Nam optima diſtributio eſt ſcire quã primo proferenda ſunt, & quam poſterius, non velut rhetores, nam illi non vt natura & ordo poſtulat capita ponunt, ſed vt occaſio petit. Docet igitur qualia debemus prius ordinare, an ea a caſibus cognatiſque quam illa a cõtrariis, vel potius hæc priuſquam illa, ſiquidem talibus pluribus abundemus. Porro de hoc quomodo interrogandum ſit, an ſecundum contradictionem, nam hoc dialectica methodus exigit.

Oportet autem primum quidem eum, qui interrogare debet locum inuenire, unde ſit argumentandum. Secundum autem interrogare, & ordinare ſingula apud ſeipſum. Reliquum uero & tertium, dicere iam eadem ad alterum.

Inquit, oportet eum qui interrogaturus eſt dialectico primum inuenire per ſe conſiderantem locum, vnde debet arguere & diſputare, & ſecundo formare per ſe interrogationem, quomodo proponentes ipſam dialecticæ, id eſt contradictorie, ceu nunquid anima immortalis eſt, vel nõ, & cum hac ordinare ſuopte ingenio ſingula argumenta, & quale primum oportet inferre atque adducere, & quale poſt hæc & deinceps, & tertium prius afferre interrogationem.

Quo quidem ad locum ipſum inueniendum ſimiliter Philoſophi, & dialectici conſideratio eſt. Verum illa ordinare iam atque interrogare, proprium dialectici eſt. Ad alterum enim omne tale eſt. Philoſopho autem & quærenti per ſeipſum nihil curæ eſt, ſi uera quædam ſint, & nota, per quæ eſt ſyllogiſmus & non ponat ea, qui reſpondet. Quoniam propinqua ſunt illis, quæ ſunt ex principio. Et præuidet, quod ſubſecuturum eſt. Sed fortaſſe & ſtudioſe aget, quoniam maxime notæ, & propinquæ ſunt dignitates. Ex illis enim ſcientifici ſyllogiſmi. Loca igitur, unde oportet ſumere, dictum eſt prius. De ordine autem, & interrogatione dicendum, diuidendo propoſitiones præter neceſſarias, quæcunque ſumendæ ſunt, ſi quidem neceſſariæ dicuntur, per quas ſyllogiſmus fit.

Quo igitur ad inueniendum locos, ab eiſdem inquit locis a quibus nititur dialecticus conſtruere & deſtruere, ab eiſdem nititur etiam demonſtratiuus, & quo ad abundandum talibus argumentis & vtriſque eadem conſideratio eſt, ſcilicet dialectico & demonſtratiuo, ſed proprium dialectici eſt ordinare inuentos locos ſuopte marte, & facere, vt præfati ſumus. Dialecticus autem merito hoc facit, quia proponit inuenta ad alterum, ſed demonſtrans per ſe quærens verum, non tantum ſtudii adhibet diſſerendo an veram & notam propoſitionem accipiat, quandoquidem non ſibi ſit neceſſe, vt hanc conceſſam a reſpondente accipiat. Non enim interrogat, ſed accipit per ſe. Facit autem hæc demonſtrans, quia propoſitiones ſumptæ ſunt cognatæ poſito problemati ex principio, & quia ſtatim prouidet ex propoſitionibus cognatis quæ ſit euentura concluſio. Nam accipit verbi gratia ꝙ anima ſeipſa mobilis quæ eſt propoſitio vera & nota, & proxime continuanda huic ꝙ anima immortalis. Nam & ſi diſputans vna cum dialectico non concederet hanc, quia mox vnaq; videt concluſionem ex hoc, tamen ille accipit hanc, & ob id maxime ſtudium adhibet, quatenus ſunt apta nata eſſe nota & cognata concluſioni & primę ac immediate acceptę dignitates, videlicet propoſitiones, nam ex his fiũt ſyllogiſmi demonſtratiui, ſed dialecticus non accipit hæc ſic, neq; enim concederet hæc diſputans cum dialectico, quia prouidet quid euẽturum ſit ex cognatis & ex proximis propoſitionibus, ſed curam adhibet & ad licentiam, quomodo lateat diſputantem vt concedat ꝙ vult, vt interrogat alterum de his duobus an animã moueat, vel ipſa ſeipſam mouet, & concedente ꝙ ſeipſam mouet, inducit ipſe ꝙ ſeipſum mouet per ſe mobile eſt, hoc autem immortale eſt, igitur & anima immortalis. accepit igitur hanc longe, vt lateat reſpondentem, & ipſe concedat proximam, & ſic concludet concluſionem.

Quæ autem præter has ſumuntur quatuor ſunt, aut enim gratia inductionis, ut detur uniuerſale: aut ad magnitudinem orationis, aut ad occultationem concluſionis, aut ut dilucidior ſit oratio. Præterea autem nulla eſt aſſumenda propoſitio, ſed per has augere, & interrogare tentandum. Sunt autem quæ ad occultationem, certaminis gratia: ſed quia omne negotiũ, quod huiuſmodi eſt ad alterum eſt, neceſſe et illis uti. Neceſſarias igitur per quas ſit ſyllogiſmus, non ſtatim præordinandum, ſed abeundum ad ſuprema, ut non poſtulet quis contrariorum eandem diſciplinam, ſed oppoſitorum. Poſito enim hoc, & quoniam contrariorum eadem diſciplina eſt, ſyllogizabit, quoniã

expoſitis contraria ſunt. Si uero illam non ponat, per inductionem ſumendum proponenti in particularibus contrariis.

Oportet diuidere (inquit) propoſitiones, quaſcunque accipere debemus neceſſarias. Dicit autẽ neceſſarias has, nõ quia ſint neceſſariæ materiæ, ſed quia ad minus ex duabus exiſtentibus neceſſario concluditur concluſio, ſed dialectici etiam plures quam duas accipiunt. Ipſæ autem plures ſunt quatuor videlicet ſecundum quatuor modos accipiuntur, vel enim inquit gratia inductionis. Nam vtuntur inductione, vt accipiant ex particulari vniuerſale, & ſic inducunt proximam: aut ad magnitudinem orationis, ideſt vt videatur auditoribus ſapiens, ſuperfluas propoſitiones in oratione interſerit atque inſinuat, & ipſam orationem prolixam efficit, vt nunquid voluptas ſit ſecundum naturam? Nonne hoc natura & ipſa natura idem eſt, vel diuerſum, cur ſecundum naturam non eſt eligibile? & eligibile non bonum? voluptas igitur bonum. eędem aſſumptæ propoſitiones ſuperfluæ ſunt & non vtiles ad concluſionem, ſed aſſumptę fuerunt gratia faciendi bonam magnitudinẽ orationis. Aut ad occultationem concluſionis, quando acceperit etiam proſyllogiſmos cõtrariarum propoſitionũ, vt neceſſariæ propoſitiones ſunt proxime cõtinuãdæ concluſioni, & eſto concluſio quod ſalubre & morbidum ſint oppoſita, igitur neceſſariæ propoſitiones quod ſalubre & morbidum contraria ſunt, & contraria oppoſita, igitur ſalubre & morbidum ſunt oppoſita. Vnde dialecticus volẽs occultare id ei qui ſecum diſputet forte non propter minorem propoſitionem quam non concedit, ipſam ſic proſyllogiſmo probat, ſalubre & morbidum ſunt inter ſe corruptiua; ſed quæ inuicem ſeſe corrumpunt ſimul eſſe impoſſibile eſt. Hæc autem contraria ſunt, igitur corruptiua inter ſe ſunt contraria (Aut vt dilucidior ſit oratio) Nam ponitur ab ipſis ſępe propoſitio nihil plus ob aliam ſignificãs ſed vel ſolum hanc manifeſtans. Præter has (inquit) impoſſibile eſt accipere aliam propoſitionem ſuperfluam, ſed vel per hæc, videlicet per vnum dictorum quatuor modorum augere ſimul orationem, vt interrogare dialectice. Nam vnde impoſſibile eſt accipere propoſitiones ſuperfluas, ſunt autem ad occultationem in certamen aptiores, videlicet quæ ſunt magis ſophiſticæ. Nam in oratiõe interrogatum & amicum magis contentionis contingit abnuere & reſpuere, & non ſequi rationem interrogatorum & poſitorum. Vtile autem erit dialectico ad occaſionem vti occultatione, & ſic interrogare. Nã ob id intulit, ſed quia omnis talis tractatio ad alterum eſt &c. Et dixit, ſed per hos augere & interrogare tentandum eſt, ideſt ſed has ſolas oportet extrinſecus addere, nam accipere eſt indicatiuum additionis earũ ob neceſſarias, igitur neceſſarias ſtatim non eſt prꝛordinandum, ſed abeundum eſt vſque ad ſuprema, ideſt vſque ad vniuerſaliora & communiora, ſi per ſyllogiſmum aſſumptionem neceſſariorum faciemus. Si autem non poſitum fuerit per inductionem ſumendum eſt, ideſt ſi vniuerſale & ſuperius neceſſaria propoſitione voluerimus accipere, & non concederet reſpondens, tentandum eſt per inductionem accipere non vniuerſalem & ſuperiorem, ſed neceſſariam, Nam efficacior communior eſt his quæ in minus ſe habent, quæ ſub illa ſunt, oportet autem accipere per inductionẽ propoſitum, & erat hoc neceſſarium contrariorum vnam eſſe ſcientiam, aſſumemus quod paris & imparis, quæ ſunt contraria, eadem ſit ſcientia, nam eſt arithmetica. Item bonæ habitudinis & malæ habitudinis eadem ſciẽtia eſt, quippe quę ſit exercitatiua. Item virtutis & malitiæ eadem, quandoquidem ſit moralis philoſophia. Item diuitiarum & paupertatis, nam ſuppeditandi inueniendiq; peritia, & ſic inducentes augebimus hoc, ꝙ contrariorum omnium eadem ſit ſcientia.

Nam aut per ſyllogiſmum, aut per inductionem neceſſarias ſumendum: aut has quidem inductione, illas autem ſyllogiſmo. Quecunque autem ualde manifeſtæ ſunt, illas quoque oportet protendere. Nam quod ſecuturum eſt, in abſceſſu, & inductione immanifeſtius eſt.

Quia neceſſe & proxime oſtenſæ concluſioni propoſitiones duę ſunt, vt oſtenſum eſt in libro de priori reſolutione: cenſet quãdo non fuerint hæ per ſe notæ ſumendas eſſe ambas per ſyllogiſmum, vt ſint quidam proſyllogiſmi facti, vel ambas per inductionem, vel vnam per ſyllogiſmũ & aliam per inductionem, quod quidem faciundũ eſt in his, quæ nõ ſunt per ſe nota. Nam quæcunq; (inquit) valde manifeſtæ ſunt neceſſariarum oportet has protendere offerre, non enim erubeſcunt contradicere manifeſtis, vt quod omnis numerus par vel impar eſt. Nam ſi reſiſtunt & cõtendunt, videntur ad manifeſta inſtare ſeruantes increpationem ab audientibus. Cæterum ſubiungit, qđ ſemper immanifeſtius eſt, ſcilicet cum dixerit quomodo oportet neceſſarias accipere propoſitiones, ſi non valde fuerint perſpicuæ, quod oporteat per ſyllogiſmum ſuperiora accipere, vel per inductionem, cauſam, qua ſic oportet accipere, aſsignat. Nam inquit ſit immanifeſtius quod ſecuturum & concludendum ſit in abſceſſu, ideſt in aſſumptione vniuerſalis, & in inductione, igitur quia immanifeſtius eſt quod ſecuturum, illud accipimus quod ſit neceſſarium, & quia nil vetat, etiam ſi non illa via vtimur vt hanc concedet aliquis ad aſſumptionem neceſſariarum, tales neceſſarias & vtiles oblatas putat ſumendas eſſe. Item dixit immanifeſtius, quia ſemper in abſceſſu conſtructiuum eſt ſuperioris ipſum immanifeſtius, quandoquidem opus ſit recurrere ad vniuerſalius, vel vti inductiõe. Nam quanto aliquis vniuerſalioribus vtitur, & quãto abſcedit a proximis propoſitionibus in remotiora, vt ſi pro contrariis accipiat oppoſita, aut inductione, quod conſoni & inconſoni muſica eſt ſcientia, tanto immanifeſtior fit concluſio, quæ euentura eſt. Nam acceptis vniuerſalioribus aut in inductione particularium, non ſtatim diſputans intelligit qđ concludendum eſt ex acceptis propoſitionibus. proinde ſi concederetur quod oppoſitorum eadem eſt ſcientia, promptum eſt ſimul offerre proponereq; ſtatim ipſas vtiles, videlicet quod contrariorum eadem ſit ſcientia, quanquam nequeat eas accipere, quia illo modo non datur a diſputante, videlicet ſi interrogans non recurrit ad vniuerſalius, vel non vtebatur inductione.

Præterea ſimul ipſas utiles protendere erit ei, & qui non poteſt illo modo prompte ſumere.

Vtiles inquit, ideſt neceſſarias.

Igitur, quæ præter has dictæ ſunt, harum gratia quidem accipiendæ ſunt.

Cum dixerit de neceſſarijs quomodo oportet has offerre & accipere, dicit de ipſis non neceſſariis, quæ ob dictas cauſas quatuor & ipſæ a dialecticis aſſumuntur, & inquit. locum quidem & vniuerſaliter de ipſis hoc oportere illas aſſumere gratia neceſſariarum, & ſeorſum quomodo vnaquaq; vtendum eſt, deinceps addit.

Siquidem unaquaque eo modo utendum inducenti quidem a ſingularibus ad uniuerſalia, & a notis ad ignota. ſunt autem magis nota, quæ ſecundum ſenſum, uel ſimpliciter, uel multitudini.

Nam a ſingularibus & notis, ad vniuerſalia & ignota oportet procedere, ideſt vti ſingularibus & notis ad oſtenſionem vniuerſalium, & ignotorum. & nota magis ſunt, quæ ſecundum ſenſum vel ſimpliciter & cætera. Nam contingit quædam eſſe notiora ſapientibus, quam ea

per ſenſum,quãdoquidem per demonſtrationẽ ſciuntur.

Celanti uero proſyllogizare ea,per quæ ſyllogiſmus eius, quod ex principio eſt,debet fieri.Et hæc utplurimum: erit etiã hoc,ſiquis non ſolum neceſſarias ſed & earum,quæ utiles ſunt ad illas,aliquam ſyllogizauerit.

Quomodo autem vtendum ſis his gratia occultandi & cælandi concluſis,quod vult aliquis acceptis propoſitionibus dicit:Equidem occultatio atque cęlatio eſt methodus qua poteſt cælari propoſitum ſyllogiſmo acceptum & concludendum.

Inſuper concluſiones non dicere, ſed poſterius ſimul omnes ſyllogizare.Sic enim longiſſime abſcedet ab ea, quæ ex principio,poſitione.Vt autem uniuerſaliter dixerim,ſic oportet eum interrogare,qui latenter interrogat,ut interrrogata omni oratione,& eo dicente concluſionem,quæratur propter quid, hic autem erit maxime per antedictum modum. Nam ſola ultima dicta concluſione, immanifeſtum erit, quonam modo accidit. Quoniam non præuidit reſpondens ex quo accidit, non digeſtis per membra prioribus ſyllogiſmis.minime etiam per membra digeritur ſyllogiſmus cõcluſionis,cum non eius ſumptiones ponuntur.Sed cum ea ſumuntur, a quibus ſyllogiſmus fit.

Poteſt illud,ſimul omnes ſyllogizare,dixiſſe, nõ vt omnes concluſiones ſyllogiſmorum aliquis ſimul dicat,ſed in omnibus ſyllogiſmorum propoſitionibus ſimul vltimam induceret concluſionem, quod etiam magis videtur dici ex poſterius adductis.Nam dicit de ſola vltima dicta concluſionem,eo igitur quod immanifeſtum eſt oſtenſum ab his qui ſic interrogant cõcedunt propoſitiones, & ex conceſſo oſtendere per reſolutionem rationis conſequens qđ concluſiua propoſiti non amplius habent abnuere, quod quidem fit maxime,vt dictũ eſt,ſi quis accipiens ſine propriis concluſionibus omnes propoſitiones,quibus oſtenditur propoſitum,ſolam vltimam concluſionem inferret, facit autem hoc notũ reſolutio orationis. Item ſic faciendo & accipiendo propoſitiones proſyllogiſmorum & proſyllogiſmos proſyllogiſmorum,& non inducens ipſorum concluſiones ſtatim, ſed poſterius longe remouendo reſpondentem a poſitione,a principio, vel problemate, ſic inquit oportet interrogare reſpondentem, videlicet eum qui latenter interrogat. quare interrogata tota oratione vel ſyllogiſmo & concluſa concluſione,quærendum eſt diſputanti,cur hoc fit,quia non intellexit vnde concluſa eſt concluſio,vt ſi ponitur problema hoc, ſi homo & equus ſubſtantia ſunt,dicat nonne ſubſtantia de omnibus ſub ipſa dicitur?quo conceſſo ab illo reſpondente,etiam reliquũ concedendum eſt,ſcilicet igitur homo & equus ſub ſubſtantia.Deinde illo interrogante cur hoc, perinde ac non intellexerit,vnde ſit concluſio concluſa,dicet interrogans quod quando conceſsit quod ſubſtantia de omnibus ſub ipſa dicitur,tunc & ſi cõfitendo quod homo & equus ſubſtantia ſunt.Hoc autem,videlicet hoc etiam cõceſsis propoſitionibus,deinde adducta illataq; concluſione, adhuc rurſus quærendum eſt reſpõdenti, quamobrem in quo pacto ſit dictus modus occultationis.Eſt autem hic modus, ſcilicet dicere propoſitiones proſyllogiſmorum, & non inferre concluſiones ipſorum. Nam ſolum (inquit) dicta concluſione vltima,accidit hinc immanifeſtum eſſe non recte digeſtis proſyllogiſmis,ex quibus deducta eſt cõcluſio,ideſt concluſio dicta ſecundum vnumquemque proſyllogiſmum.Nam minime inquit,ſi diſponeretur recte et notus fieret ſyllogiſmus,qualis eſt huius concluſæ concluſionis nobis non ponentibus ſumptiones videlicet non accipientibus neceſſarias propoſitiones, quæ ſunt concluſiones proſyllogiſmorum,ſed propoſitiones proſyllogiſmorum,quibus fit ſyllogiſmus,

Vtile autem & non continua poſtulata ſumere,quibus ſyllogiſmi: Sed uiciſſim ad aliam & ad aliam concluſionem.Nam poſitis conuenientibus iuxta ſeinuicem, magis quod accidit ex ipſis,manifeſtum.

Vtile eſſe inquit ad occultationem etiam,hoc propoſitiones non accipere in ordine adinuicem, ſed differre & viciſsim mutare atque ponere eas,quæ ſunt inuicem ad alterum,& ad alteram concluſionem conſerentes, & nõ ad eandem.Nam poſitis propriis propoſitionibus deinceps conſerentibus ad eandem concluſionem facillime reſpondentes contueri poterunt quid ſit euenturum. ſed notandum eſt quod communiter dignitatibus propoſitionibus uſus eſt.

Oportet autem & definitione ſumere,in quibus poſſibile eſt uniuerſalem propoſitionem non in ipſis,ſed in coniugatis.Nam decipiunt falſa ratiocinatione ſeipſos,quando in coniugato ſumitur definitio,ſi non uniuerſale concedunt: Vt ſi oportet ſumere,quoniam qui iraſcitur,appetit pœnam,ſumatur ira appetitius eſſe pœnæ propter apparentem paruipenſionem. Et erit manifeſtum quoniam hoc ſumpto, habemus uniuerſale, quod præelegimus. At eis,qui in ipſis proponunt,ſæpe accidit,ut obſiſtat reſpondens,quoniam magis ſe habet in ea re inſtantia, ut quoniam non omnis,qui iraſcitur,appetit pœnam.Nam parentibus iraſcimur quidem, non autem pœnam appetimus. Fortaſſe autem non uera inſtantia eſt,nam in quibuſdam ſufficiens pœna eſt,triſtari ſolum,& facere pœnitere.Veruntamen habet aliquid uerisſimilis, ut non uideatur irrationabile negare propoſitum:at in iræ definitione non ſimiliter facile eſt inſtantiam inuenire.

Inquit, oportet autem & diffinitionem ſumere tẽtare, in quibus contingit per diffinitionem accipere vniuerſalem propoſitionem, tamen non diffinire ipſum propoſitum,ſed aliquid cognatorum eius.Nam accipientes in illo per diffinitionem quod volumus,facilius etiam ad propoſitum cognatum illi transferendum eſt aſſumptum. Nam quæ in ipſis propoſitis non afferunt reſpondentes, vt videant quid euenturum ſit,hæc dant in cognatis propoſito,quibus autem datis etiam propoſitum dabitur, quia locus cognatorum eſt verus, ſed de ipſo propoſito acceptũ habet inſtantiam quandam non veram forte,licet perſuaſibilem,vt non uideatur irrationabiliter abnuere propoſito,ſed minime ſimiliter,abundans diffiniens inſtare poterit ad cognatum.

Præterea proponere oportet eum qui proponit non ut propter ipſum,ſed alterius gratia.Nam deuitant ea, quæ ad poſitionem ſunt utilia. Vt autem ſimpliciter eſt dicere, qui quam maxime dubium facere,utrum quod proponitur, an oppoſitũ, ſumere uult.Nam cum dubium fuerit quidnam ad poſitionem ſit utile magis,quod ei uidetur,ponunt.

Cælatiuum etiam hoc,quia vtilia ad oſtenſionem propoſiti proponenda ſunt,& interroganda velut alterius gratia,& non accipere ea,ex quibus facilis eſt coniectura propoſiti.Nam ſuſpicatur gratia poſitionis,& propoſiti problematis interrogata reſpondentes, & ob id nõ facile admittunt.Cæterum inquit,vt autem ſimpliciter eſt dicere, quod quam maximum facere immanifeſtum, fit quidem vt prædictum eſt,& quia interrogatum eſt immanifeſtum ignorantia vtra reſponſionum vtilis ſit ad propoſitum.Fit autem hoc etiam ob interrogationis modum, quod nunc cenſet faciendum.Nam ſi in interrogatione non aperiemus quod volumus accipere, vel maxime ipſum ponere, vel oſtendere abſurdum oppoſitum dicere, immanifeſtũ facimus vtrum,quam vtile nobis ad propoſitum accipere volumus.Nam volentes oſtendere quod anima immortalis,volumus

lis, volumus accipere, quòd anima ſeipſa mobilis, ſignificabimus per modum interrogationis quod hoc volumus accipere, ſi autem dixerimus, num tibi videtur anima eodem quo mouet motu moueri ab alio, vel non: non amplius oſtendemus per interrogationem, vtrum quod pro ponimus volumus accipere, vel negationem eius.

Inſuper per ſimilitudinem interrogare. Nam & perſuaſiuum eſt, et latet magis uniuerſale. Vt quoniam quemadmodum ſcientia, & ignorantia contrariorum eadem, ſic & ſenſus contrariorum idem. Aut contra, quoniam ſenſus idem contrariorum eſt, & ſcientia. Hoc autem eſt ſimile inductioni, non tamen idem. Nam illic quidem à ſingularibus uniuerſale ſumitur. In ſimilibus autem non eſt, quòd ſumitur uniuerſale, ſub quo omnia ſimilia ſunt.

Locum occultandi inquit eſſe etiam non ab eodem ꝙ volumus accipere, ſed ab alio quodam ſimili ipſi. Dicit autem hoc ſimile eſſe inductioni, ſed non idem. Nam inductio per ſimilitudinem ſingulariũ vniuerſale accipit, & fit ſm ſimilis diſcurſum à ſimile propoſito propoſitum accipiens, ſed non ab eis, quæ ſunt ſub propoſito eodem. cæterum quia dicit (vniuerſale), ſignificauit propoſitionem.

Oportet autem & ipſum ſibimet quandoque inſtantiam ferre. Nam inſuſpecte ſe habent reſpondentes ad eos, qui uidentur iuſte argumentari.

Occultatiuum locum inquit eſſe ad facilius, ꝙ quis vult ſibi concedi à reſpondente, & ipſum ſibi ad aliquid interrogantem inſtare. Nam videntur qui hoc faciunt merito, & vere argumentari ad propoſitum. Proinde ad rationes ſic tractantis ſine ſuſpitione ſe habent reſpondentes, & promptiſsime concedunt ea quæ putãt, perinde ac neque illis putantibus hæc ſint, & ſi ſic non ſe haberẽt. Equidem omne occultatiuum eſt, quòd ducit reſpondentem ad inſtantiam circa reſponſiones.

Vtile autem, & dictum addere quoniam contenſum, & dicitur hoc tale. Nam pigreſcunt quòd ſolitum eſt dimouere, inſtantiam non habentes. Simul autem & quia utuntur & ipſi talibus, cauent ea dimouere.

Vtile autem inquit ad accipiendum promptius interrogantibus, quæ volunt, & occultatiuum addere conſuetum, & vtile, ceu nunquid tibi videtur ſanitas eligibilis eſſe, vt omnibus videtur? Nunquid videtur tibi bonus iudex optimus eſſe, vt omnibus conſuetum eſt dicere? ſic & Socrates ad Calliclen vſus eſt cum diceret ſapientes ſtolidos, non enim conſuetudo talis eſt de ſapienti ſuſpicio, nam hoc poteſt ipſi eſſe reſponſio, vel nullus ignoraret, quòd non tales dico ſic etiam ſi quis eſſet addictus Platoni facilius aſſumet ab ipſo interrogans quod vult, ſiquis adderet, ſic Platoni videtur.

Inſuper non diligenter agere, & ſi omnino utile ſit. Nã aduerſus diligenter agentes, magis renituntur.

Ad poſitionem inquit, ꝙ oblatum ad oſtenſionem propoſiti non oportet eum qui diligenter agit apparere circa ipſum admittendum ab ipſo reſpondente. Nam & hoc occultatiuum eſt nã quæ interrogantes ſtudent accipere magis contra rñdentes afferunt, & ꝓponunt, ac contendunt, ideo quærunt afferre inſtantiam ad hęc: fieret autem hoc, ſi velut dubitantes, & ipſi interrogarent, & non vt ſciẽtes, ꝙ ſæpe Socrates fecit apud Platonem. Nã vt neſcius eius, ꝙ euenturum eſt, & velut hoc aſſumens, ꝙ ex ratione apparet optima habere, ſic interrogat.

Et ipſum ut in ſimilitudine proponere. Quod enim propter aliquid aliud proponitur, & non propter ipſum, utile ponentibus magis eſt.

Occultatiuum etiam hoc eſt, & qđ vult quis accipere, vt in ſimilitudine interrogare alterius gratia accipiendo, & non velut ipſum accipiendo, vt ſi volumus accipere, ꝙ continentia eſt virtus, interrogabimus nunquid tibi videt̃, vt continentia virtus, ſic etiam fortitudo, & iuſtitia eſſe.

Inſuper non id proponere, quòd oportet ſumere, ſed cui conſequens ideſt ex neceſsitate. Nam & magis concedunt. quoniam non ſimiliter ex his manifeſtum eſt, quod conſecuturum eſt, & ſumpto hoc, ſumptum eſt & illud.

Sunt quædam quæ ſequuntur nonnulla neceſſario, vt virtutem eſſe ſcientiam ſequitur hoc, virtus eſt docenda, occultatiuum inquit eſſe, & non interrogare ipſum ꝙ accipere volumus, ſed id quod hoc ſequitur neceſſario, nam facilius eſt talibus concedentibus tanq̃ non habentibus aliquid ad propoſitum notum, & nihil minus ipſis datis concluditur propoſitum per illationem.

Et id ultimo interrogare, q maxime uult ſumere. Nam maxime prima renuunt. Quoniam plurimi interrogantium prima interrogant, circa quæ uel maxime ſtudent. Ad quoſdam autem prima, quæ huiuſmodi ſunt, proponere. Nam proterui maxime prima admittunt, niſi omnino manifeſtum ſit quod ſecuturum eſt. In fine autem proteruiunt.

Occultatiuum etiam, ꝙ vult aliquis non primum interrogare, nam ad prima vt interrogata propoſiti gratia, & exiſtentia neceſſaria maxime inſtãt, quia etiam fere diſputantes hæc primo interrogant. Oportet igitur (inquit) alia quædam interrogare prius, & ante diſſoluere, per eadem reſponſa, ꝙ eſt inſtãs, & vltimo interrogare vtilia, verum inquit nõ contrariis hoc loco interrogationis vtendũ eſſe. Nam ſunt quidam qui prima non cõcedunt, niſi valde plana ſint, tanq̃ ſemet acceſsibiles ſuperfluis verbis præbentes, poſterius recurrunt ad proprium defectum.

Similiter autem & quicũq; arbitrantur acuti eſſe in reſpondendo, ponentes enim prima, in fine recantant, tanq̃ nihil acciderit ex his, quæ poſita ſunt. Ponunt. n. prompte confidentes habitui, & arbitrantes ſe nihil eſſe paſſuros.

Sunt nonnulli per exiſtimationem acuitatis, tanq̃ nihil paſſuri, quia dant, & concedunt, interrogata primis nõ inſtant, deinde in fine nugantur, & nituntur euertentes data oſtendere ꝙ non ex conceſsis illatum oſtenditur, vel dictionem præuertentes, vel amphibologias quaſdam exponentes tales. porro inquit oportere potius neceſſaria interrogare, & quibus maxime conceſsis aliquis indiget.

Inſuper prolongare, & interponere, quæ nihil ſunt uſui ad orationem, quemadmodum pſeudographia utentes. nam cum ſint plura, immanifeſtum, in quo falſum ſit. Quare & occultant quandoque interrogantes, in abſconſo proponentes ea, quæ propoſita per ſe non ponerentur. Ad occultationem igitur dictis eſt utendum.

Inquit, adhuc quoſdam differre, & interponere quędã interrogata nihil vtilis habentia ad propoſita, qđ facere etiam in geometria qui falſa deſcribunt, inquit. Nã plures ducentes nõ vtiles ad falſo deſcriptum demonſtratum, & quædam de ipſis dicentes, quæ cum eos latuerint ferentes in falſum deſcribunt. Nã immanifeſtius, & occultatius falſum eſt in pluribus, & poſitum in occulto, vt. n. reſpõdentes concedunt ea quæ ſunt inutilia interrogatis ad propoſitum, latent etiam vtilia dãtes cum ipſis. Item accidit ipſis confundi à multitudine interrogationum, ꝙ videre nequeunt ex quibus accidit propoſitum.

Ad ornatum uero inductione, & diuiſione eorum, quæ affinia ſunt. Inductio quidem quale quid eſt, manifeſtum. Diuidere autem, huiuſmodi, ut quoniam ſcientia eſt ſcientia melior, aut

quia certior eſt, aut quia de melioribus. Et quoniam ſcientiarũ, aliæ quidem ſunt contemplatiuæ, aliæ autem actiuæ aliæ uero effectiuæ. Vnūquodq; enim talium coornat quidem orationem; non neceſſarium autem eſt, ut dicatur ad concluſionem. Ad dilucíditatem autem, exempla & ſimilitudines afferẽdum. Modo exempla accommodata fuerint, & ex quibus ſcimus. Qualia Homerus, non qualia Chœrilus, ſic enim dilucidius erit, quod proponitur. Vtendum autem in diſſerendo, ſyllogiſmo quidem ad dialecticos magis, quàm ad multitudinem. Inductione uero contra, ad multitudinem magis. Dictum eſt autem de his & prius.

Quia exẽplum inductionis aliud etiam in libro de priori reſolutione dictum eſt, nam inductio eſt via à ſingularibus ad vniuerſale. Exemplum autem fit ſimile, & notius ſimile, & minus noto, ideo inductio non fit per vnum, ſed exemplum ſufficit etiam vt fiat per vnum. Et eſt quidem inductio magis peculiaris dialectico, ſed exemplum rhetori, vtitur tamen etiam dialecticus exemplis gratia explicationis dicti, ſi non fuerit notum, vt paulo ante dicebat quando dicebatur, Inſuper per ſimilitudinẽ interrogare. Nam exemplum ſic interrogat, num cõtrariorum eadem ſit ſcientia, vt ſenſus, verum diſcrimẽ eſt inter exemplum, & ſimilitudinem, quia exemplum videtur eſſe factum aliquid ad oſtenſionem apponi alicuius nondum facti, & ob id immanifeſti: ſed ſimilitudo eſt ſimulachrum ſignificãs ſimilitudinem ad aliquid factum. Attamen videtur ipſe nunc pro eodem vſus feciſſe exemplo, & ſimilitudine, per quæ dicit (Modo exempla accommodata fuerint, & ex quibus ſcimus qualia Homerus, non qualia Chœrilus, ſic enim dilucidius) & per nota ſunt ſimilitudines ab Homero factæ, ſed non tales quæ ſunt Chœrili.

Eſt autem in aliquibus quidem inducenti poſsibile interrogare uniuerſale, in aliquibus uero non facile. Quoniam non poſitum eſt ſimilitudinibus nomen omnibus commune. Nam quando oportet uniuerſale ſumere, & ſic in omnibus talibus eſſe dicere, id determinare difficillimum eſt, qualia ſunt ea, quæ proferuntur huiuſmodi, et qualia non. Et propter hoc ſæpenumero diſsident in diſputationibus, alij quidem dicẽtes ſimilia eſſe, quæ non ſunt ſimilia. Alij uero dubitantes, quæ ſunt ſimilia, non eſſe ſimilia. Quare tentandum in omnibus talibus ipſum nomen effingere, ut neque reſpondenti liceat dubitare, quoniam non ſimiliter dicitur, quòd infertur, neque interroganti calumniari, ut ſimiliter dicto, quoniam plura eorum, quæ non ſimiliter dicuntur, ſimiliter uidentur dici.

Dicit primo de inductiuis orationibus, quomodo vtendum ſit ipſis, & primum quãdam difficultatem ſæpe in rationibus inductiuis concurrentem indicat, quam cenſet ſeruare eos, qui recte agere, & corrigere tentant. Eſt aũt difficultas talis, quia in quibuſdam vniuerſale, & commune non nominata ſunt, ceu quæ ſunt animalium quadrupedes. Nam animali bipedi eſt nomẽ homo, ſed pedeſtribus quadrupedibus non eſt vnum nomen ſimilitudinem continens ipſorum. Facientes ergo inductiones in ipſis, & accipientes quædam ipſorum ab vniuerſalibus, quia non inferunt in ipſis commune nomen nominari, & omne tale, proinde ob talem illationem in ipſis inductiuis rationibus ſæpe inuicem ſeſe decipiunt, & confutant, & diſputantes diſsimilia ſumptis per inductionem inducentes, vt ſimilia & contenta, eo quod talia videntur eſſe ob quãdam ſimilitudinem breuem. Qui vero ſimilia non exiſtimantes eſſe ſimilia, neq; concedunt hoc quòd ſint talia ob quandam ſecundum aliquid aliud diſsimilitudinem. Cõcludit igitur talia ſeruare tẽtantes, ſi poſsibile eſt ipſis fingere nomina, & cõi nomine complecti ſimilia acceptis per inductionẽ, ceu quòd omnia ferentia cornua vtrinq; dentes non hñt. In quibus igitur, abundare facilius eſt nomine, & vt in dictis, & in quibuſdã minime facilius eſt. Veruntamen oportet forte ſi etiam nomine vno nõ poſſunt ipſa complecti, ſed oratione plane circunſcribente inſerri, nam hoc notum, & minus occaſiones eſt præbens ambiguitatis.

Quando autem inducenti in pluribus, non dederit uniuerſale, tunc iuſtum eſt petere inſtantiam. Non dicente autem ipſo in aliquibus non ſic, non eſt iuſtũ petere, in quibus non ſic. oportet enim inducentem prius, ſic inſtantiam petere.

Per hæc dicit, ꝙ conſentaneum eſt inſtantiam petere interrogantem à reſpondente, & quando non conſentaneum eſt. Nam quãdo interrogans inductiue in pluribus rationem faceret, reſpondens non concederet vniuerſale, tunc conſentaneum ipſi eſt petere inſtantiam in aliquo ꝙ non ſic ſit. Si vero aliquis non faceret fidem vniuerſalis ex ſingularibus accipiendo vniuerſalẽ, & inſtantiam peteret abnuentis, non conſentanea eſt inſtantia, nam inducere oportet primum, ſic inſtantiam deinde petere.

Et digne petendum inſtantias (non in eo quod proponitur) ferre, niſi unum tantum ſit huiuſmodi, ut dualitas parium numerorum ſolus primus. Oportet enim eum, qui inſtat, in altero inſtantiam ferre, aut dicere, quoniam hoc ſolum tale eſt.

Et hoc de inductiuis rationibus dicit eos qui vtũtur eis non oportere concedere permittereq; reſpondentibus facere in ipſo propoſito, & oſtenſo inſtantias ad deſtructionem vniuerſalis, niſi fuerit vnum ſolum tale.

Ad eos autem, qui inſtant uniuerſali, ferentes autem inſtantiam non in eodem, ſed in æquiuoco, ut quoniam habet aliquis non ſuum colorem, uel pedem, uel manum (habebit enim pictor non ſuum colorem, & cocus pedem non ſuum) diuidendo profecto reuera in talibus interrogandum eſt, nam latente æquiuocatione bene uiderentur inſtare propoſitioni.

Quia quidam tẽtant inſtare ad vniuerſale per inductiones acceptum facientes inſtantias nõ in his, de quibus eſt ratio, & interrogatio, ſed in quibuſdam æquiuocis ipſorũ. Proinde ad præcuſtodiam talium inſtantiarum, nihil ferentium ad propoſitum, ſed potẽtium aliquando efficere phantaſiam, perinde ac ſint inſtantiæ diuiſa in his æquiuocatione in his faciunda eſt interrogatio, quæ cadit extra æquiuocationem ad ea quę non ſic ſe habent, vt in ipſo habere, qđ quidem multipliciter dicitur, vel vt pars in ipſo, vel vt habitus, vel vt poſſeſsio.

Si autem non in æquiuoco, ſed in eodem inſtans prohibeat interrogationem, oportet auferentem id, in quo inſtantia eſt, proponere reliquum uniuerſale faciendo, donec ſumat, ꝙ utile eſt. Vt in obliuione, & oblitum eſſe, non enim concedunt eum, qui amiſit diſciplinam, oblitum eſſe, quoniam tranſeunte re, amiſit quidem diſciplinam, oblitus autem non eſt. Dicendum igitur auferenti id, in quo inſtantia eſt, reliquum. Vt ſi permanente re, amiſit diſciplinam: idcirco oblitum eſſe.

Cum dixerit quomodo ſeruabimus inſtantias in æquiuocis, quia diuidentes ſic ſeruabimus, addit quomodo ſi in aliquo inſtantia non æquiuoci fieret, ſed in aliquo eorum ſub vniuerſali, ꝙ accipere volumus, per inductionẽ ſeruabimus, & talem inſtantiam eo concludimus propoſitum. Nam de hoc putat auferentes illud ad vniuerſali, ſecundum quod fit inſtantia, vel ad determinantes de relicto interrogare vniuerſale, vt ſi per inductionem nobis accipientibus, ꝙ obliuio eſt ſciẽtiæ abiectio, inſtat aliquis dicendo, ꝙ habentes alicuius rei ſcientiã mutata re, etiam

ſcientiam

ſcientiam abiicere rei, non tamen obliuiſci. Vnde auferentem oportet hoc, ſecundum quod fit inſtantia reliquum vniuerſale accipere. Auferretur autem ſi appoſitum hoc fuerit ſcientiæ abiectionem obliuionem eſſe ſeruata re:. Nam talis determinatio addita inſtantiam deſtruit, & accipiendo propoſitum cauſa fit.

Similiter autem & contra inſtantes, quoniam maiori bono maius opponitur malum. Proferunt enim quoniam ſanitati, quæ minus bonum eſt bona habitudine, maius malum opponitur, nam ægritudinem maius eſſe malum mala habitudine. Auferendum igitur & in hoc, id in quo inſtantia eſt, ablato enim magis ponet. ut quoniam maiori bono maius malum opponitur, niſi alterum inferat alterum: quemadmodum bona habitudo ſanitatem.

Quia in his petendum ſtatuendumq́; eſt maiori bono maius malum opponi, in quibus non eſt maius bonum inferre alterum minus. Nam ſi fuerit tale, vt ſimul inferat alterum, & ob id maius eſſe, eo quod ipſum per ſe ſine illo non accipitur, non amplius fit, & contrarium malum maius contrario minori bono malum, vt ſimul illatum à maiore. Nam ob hoc contrarium malum non eſt maius contrario malo ſanitati, quãquam maius ſit bona habitudo, q̃ ſanitas, ſed ob hoc maius, quia ſecum infert ſanitatem: Nam fieri nõ poteſt vt aliquis bona habitudine potiatur, niſi recte valuerit, ac ſanus ſit. Vt ergo bona habitudo maius bonum eſt, quàm ipſa ſanitas, quia ſecum infert ipſam, ſic rurſus morbus, quia eſt contrarius ſanitati ſimul illato bono ab ipſa bona habitudine maius malum prauæ habitudinis, quę eſt contraria bonę habitudini, quia etiam ipſa ſimul infert malam habitudinem. Nam omnis qui laborat morbo in mala eſt habitudine.

Non ſolum autem eo inſtante, hoc faciendum eſt, ſed etiam ſi ſine inſtantia negauerit, propterea quia præuidet aliquid talium. Nam ablato eo, in quo inſtantia eſt, compelletur ponere, quoniam non præuidet in reliquo, in aliquo non ſic eſſe. Si autem non ponat efflagitatus inſtantiam non habebit aſsignare. Sunt autem huiuſmodi propoſitionũ, quæ in aliquo falſæ ſunt, in aliquo autem ueræ. In his enim par eſt auferre, reliquum autem uerum relinquere.

Quod & ſi non inſtantiam aliquam ferat reſpondens, neget tamen vniuerſale, quia ſubuidet aliquid tale, petat ipſos participantes determinare interrogationes, & auferre ſecundum quæ inſtantiæ locum habent. Nam his ſublatis additionibus cogetur petentibus concedere, quia non ſimul videt in aliquo quòd non ſic ſe habet aliquid ſuppoſitorum. Quæ autem propoſitiones naturales ſint, quę egent tali determinatione, indicauit vniuerſaliter. Nã partim veræ, partimq́; falſæ ſunt, quæ ſint hæ in libro de reſolutione priore dictæ ſunt. Sed in talibus addita determinatione poſſumus auferre falſum, & relictum eſſe verum poteſt. Nã propoſitio dicens omnis abiectio ſcientiæ obliuio eſt, non eſt vera vniuerſalis, ſed ſeruata re.

Si autem in multis proponenti non ferat inſtantiam, poſtulandum eſt ponere. Nam dialectica eſt propoſitio, ad quam ſic in pluribus ſe habentem non eſt inſtantia.

Cenſet ſi in multis, & à multis conſtituentibus vniuerſale nobis per inductionem, reſpondens inſtantiam non ferat in aliquo, ꝙ non eſt ſic, ſed ſolum contradicit ad vniuerſale, quia ponit ipſum, & vtitur ipſo veluti conceſſo, & probabili. Nam dialectica.i. probabilis propoſitio eſt, ad quam illius, quòd in pluribus oſtẽditur, quòd ſic ſe habet, non ferretur inſtantia.

Quoniam autem contingit idem, & ſine impoſsibili, & per impoſsibile ſyllogizare, demonſtrantis quidem, & non differentis, nihil refert. uel ſic, uel illo modo ſyllogizare. Differenti autem non eſt utendum per impoſsibile ſyllogiſmo. nam ſi ſine impoſsibili quidem ſyllogiſmo ſyllogizat, minime fiet, ut dubitent. At quando per impoſsibile ſyllogizant, niſi ualde manifeſtum ſit falſum eſſe, non impoſsibile dicunt eſſe, quare non fit interrogantibus, quòd uolunt.

Quia ſyllogiſmus fit etiam demonſtratiuus, fit etiam deductione ad impoſsibile, dicit quod ad oſtendendum propoſitum ſyllogiſmum de ipſo factum, & gratia veritatis inueniendæ nil differt ſic vel illo modo ſyllogiſmum conficere. Nam eiſdem vt manifeſtis, & cõceſsis vtitur, & qui oſtenſiue oſtendit, & per impoſsibile deductione vtitur, vt oſtenſum eſt in ſecundo libro priorum reſolutiuorum. Sed in diſputationibus vtiliſsimi ſunt demonſtratiui, & demonſtrationes. Nam hæc rationabiliora dantur & conceduntur, cum nondum ſit oſtendendum notum. Vnde in demonſtratione poſt aſſumptionem manifeſtam propoſitionum concluſio infertur, ſed in deductione ad impoſsibile planum eſt, quòd debent oſtendi. Nam oppoſitum ſuppoſitioni demonſtrare vult talis demonſtratio, ſed quando præaſſumpta altera propoſitione in ſuppoſitione oſtenditur, ꝙ aliquid eſt impoſsibile, cuius deſtructione velut impoſsibilis conſtruitur oppoſitum ſuppoſitionis, non inquirunt oſtenſum, & concluſum impoſsibile eſſe, ſed videntes quòd cum hoc oſtenſum eſt eſſe impoſsibile oſtenditur oppoſitum ſuppoſitionis, & quod dederunt ſimpliciter petentes, vt verum, hoc non dant videntes quòd euenturum eſt, ſed dato ipſo, & vniuerſaliter in oſtenſiua demonſtratione nullus eſt inſtantię locus, poſtquam oſtenſa fuerit concluſio per ſyllogiſmum, ſed in ipſum inductione ad impoſsibile poſtquam concluſum eſt ſyllogiſtice, adhuc eſt inſtantiæ locus, eo quod non oſtenditur per ſyllogiſmum propoſitum, ſed eo quod ſyllogiſmo concluſum eſt impoſsibile conſtruitur propoſitum ꝙ erat ſuppoſitioni oppoſitum.

Oportet autem proponere quęcunq; in pluribus quidem ſic ſe habent, modo inſtantia, aut omnino non ſit, aut non in ſuperficie ſit conſpicere. nam qui nõ poſſunt conſpicere in quibus non ſic, tanquam uerum quidem ſit, ponunt.

Oportet interrogatas propoſitiones ab interrogantibus tales eſſe, vt in pluribus ſint planæ, & conceſſæ, & inſtantiam, vel vniuerſaliter nõ habeant, vel prompta, & facilis in eis inueniri nequeat. Nam ſic acciperet eas à diſputante. Nam cum nequeat contueri in aliquo quod nõ ſic ſe habet, concedit petentibus aliam vniuerſalem.

Non oportet autem concluſionem interrogationem facere, alioquin eo remanente non uideretur fieri ſyllogiſmus. nam & ſæpe eum non interrogat, ſed ut ſequens infert, negant. Et hoc facientes non uidentur per hæc redargui, qui non conſpiciunt, quoniam accidit ex iis, quæ poſita ſunt. Quando igitur non dicens quidem accidere, interrogabit, ille autem negabit, omnino non uidetur fieri ſyllogiſmus.

Inquit non interrogandum eſſe concluſionẽ velut propoſitionem dialecticam, vt eſto concluſio, vel problema, ꝙ voluptas ſm naturam, non oportet interrogare, cur ſecundum naturam non bonum? curq́; voluptas non bonũ? Nam ſi ſic interrogaueris renuente diſputante, & nõ concedente, ꝙ voluptas ſit bonum, non vl'r erit ſyllogiſmus. Nam ſi alias ꝓpõnes gratia concluſionis interrogaueris, vt ex his concludas ipſam inferens concludendum, vt interrogatum quod negabit, neq; vniuerſaliter facit ſyllogiſmum, Nam ſæpe negat diſputans etiam nõ interrogãte

te concluſionem, ſed inferente, & concludente eandem & id quod accidit ex propoſitis propoſitionibus, & hoc igitur negare facientes non videntur redarguere non exactis probatisq; dialecticis. Nã ſi non fuerit probatus dialecticus, non redargueret ipſum qui non bene dicit. qñ igitur interrogans interrogaret concluſionem, & non conſiteretur ꝙ concluſa ſit ex dictis propoſitionibus, & reſpondens negabit, patet ꝙ non bene fieret ſyllogiſmus.

Non uidetur autem omne uniuerſale dialectica propoſitio eſſe, ut, quid eſt homo? aut, quot modis dicitur bonum? Eſt.n. dialectica propoſitio, ad quam eſt reſpondere ſic, uel non. Ad dictas autem non eſt. Quare non ſunt dialecticæ huiuſmodi interrogationes, niſi ipſe determinans, uel diuidens dicat, ut, putas ne bonum ſic, uel non ſic dicitur? nam ad talia facilis reſponſio, uel affirmando, uel negando. Quapropter tentandum ſic proponere huiuſmodi propoſitionum. Simul autem, & iuſtũ fortaſſe eſt ab illo interrogare, quot modis dicitur bonum: quũ hoc diuidente, & proponente, nullo modo conceſſerit.

Vniuerſale, vel in propoſitionibus dicit, ꝙ non omnis propoſitio dialectica eſt, vel per hoc non videtur vniuerſale omne, ꝙ quomodocunq; interrogatum eſt propoſitionem dialecticam eſſe, vel omne vniuerſale. Etenim qd' eſt hoc aliquid interrogans vniuerſalem quãdam interrogationem interrogat. Nam horum diffinitiones ſunt. Et interrogans de aliquo quot modis dicitur. Nam ſimpliciter non ſolũ non dialectica eſt propoſitio, quid eſt homo: ſed neq; propoſitio eſt à principio, ſed dicta in primo nobis in memoriam reuocat. Etenim in illo dixit non eſſe dialecticas interrogationes inquirentes quid eſt propoſitũ, quę mos eſt à iunioribus eſt dici interrogationes. Quia igitur dixit in illis dialecticam propoſitionem interrogationem contradictionis eſſe, ſed tales non ſunt interrogationes hæ, tamen quid eſt homo eſt interrogatio illud, quid, ſi interrogans petat à diſputante diſcere hominis ſubſtantiam. Sic etiam in ſecundo diuiſionem fecit, ſed cur tales interrogationes non ſunt dialecticæ, adiecit. Nam eſt propoſitio dialectica, ad quam reſpondere eſt, vtique, vel nõ. Quod vero ad dictas interrogationes non ſit poſsibile ſic reſpondere, perſpicuo docet. Nam tales interrogationes ſunt volentium diſcere, & non diſputantium. Sed quomodo poſsint tales interrogationes transferri in dialecticum modum, ſignificauit dicendo, ſi non idem diuidens, vel determinans dixerit. i. diffiniens. Nam determinans hoc ipſum ſignificaret. ſ. pro hac dictione, quid eſt homo, nũquid eſt animal rationale mortale. Sed pro hoc quot modis dicitur bonum rurſus ipſe diuidendo diceret, num quadrifariam dicitur bonum? vel nunquid bonorum alia in anima ſunt, & alia in corpore, & alia extra? Nam quæ petebat per illas interrogationes reſpondere interrogatum, eadem oportet facere interrogans, an illi ſic videatur. Nã ſic interrogabit dialecticus, & ſi poterit interrogatus reſpondere vtiq;, vel non. Non enim dicta interrogatio talem reſponſionem excludit, & porro iuſtũ inquit eſſe tunc a diſputante quid eſt hoc aliquid interrogare, vel quot modis hoc quid dicitur, quando interrogantis diffinitis, aut diuiſis interrogans non acquiſierat cederetq;, aut diuiſioni, aut diffinitioni interrogatæ.

Quiſquis autem unam orationem multo tempore interrogat, male interrogat. nam ſi reſpondeat quidem ei interrogato, q. interrogatur, manifeſtum quoniam multas interrogationes interrogat, aut frequenter eaſdem. Quare aut nugatur, aut non habet ſyllogiſmum, ex paucis enim omnis ſyllogiſmus. Si uero non reſpondeat, non increpat, aut diſcedit.

Si omnis ſimplex ſyllogiſmus ex duabus propoſitionibus eſt, ac ſimplex & vnus. Nam orationem ſyllogiſmum dixit. Quiſquis autem talem orationem multo tempore interrogat. i. per plures interrogationes, male interrogat. Notandum autem eſt rurſus quod ipſo interrogare etiam in dialectica interrogatione vtebatur. Vnde cur exercitati multo tempore interrogare vnam rationem male interrogant, cauſam aſsignauit. Nam ſi reſponderit, aut interrogauerit ad vnumquodque interrogatum, patet quod plura interrogans & fruſtra, vel ſæpe eadem interrogabit & reſpondebit. Si ergo ſæpe eadem, certe nugatur: ſi vero quippiam aliud abundat ſyllogiſmis ad oſtendendum propoſitum & multum temporis conterit ſuperfluis interrogationibus, vt videretur quippiam efficere ad poſitum; quod ſi non reſponſum dederit ad interrogata immoratur interrogationibus peccat, quia non increpat ipſum & diſcedit ab ipſo velut non diſputante. Et vnumquodq; horum eſt inuenire apud Platonem. Sed non eſt exiſtimandum ipſum contraria dicere, dictis de occultatione, quod oportet plures interrogare propoſitiones, & viciſsim mutando genus ponere. Non enim erant hæc dictá de vna ratione, ſed de eo in quo opus erat profyllogiſmis.

Eſt autem argumentari difficile, & ſuſtinere facile eaſdem ſuppoſitiones. Sunt autem talia, & quæ natura ſunt prima, & quæ poſtrema. Nam prima quidem termino indigent, poſtrema uero per multa terminantur, uolenti continuum ſumere à primis, aut ſophiſticæ uidentur argumentationes. Impoſsibile enim demonſtrare quippiam eſt eum, qui non incipit à proprijs principijs, & connectit uſq; ad ultima. Definire autem non dignum putant reſpondentes, neq; ſi interrogans definierit, aduertunt. Non facto autem manifeſto, quid nam eſt ipſum propoſitum, non facile eſt argumentari. Maxime autem quòd tale eſt, circa principia accidit. Nam alia quidem per hæc monſtrantur, ipſa uero non per alia contingit, ſed neceſſe eſt definitionem talium unumquodque cognoſcere. Sunt autem difficile argumentabilia, & quæ ualde propinqua ſunt principijs. Non enim contingit plures ad hæc rationes inuenire, cum & horum, & principiorum, per quæ neceſſe eſt monſtrare eá, quæ poſt illa ſunt, pauca ſint media.

Suppoſitiones nunc dicit problemata, quæ etiam poſitiones eſt mos ipſi dicere, arguere autem dicit interrogare & ratiocinari. Nam argumentum eſt dialecticus ſyllogiſmus. Et ſuſtinere dicit ipſum reſpondere. Inquit igitur eadem problemata interrogantibus, & volentibus oſtendere difficilia eſſe, & difficulter oſtenſibilia, ſed reſpondentibus facillima ad inſtantiam, vt differentia & ſpecifica. Nam facilius eſt impedire difficile oſtendere quam oſtendere. Nã ob id difficile quia non facile aſſumuntur ea quibus oſtenditur. Eſt autem non facile quia multas habet inſtantias, merito quòd eſt difficile interroganti, hoc eſt facile reſpondenti, quia ipſorum ſtudium eſt de oppoſitis, quia ſyllogiſmo concluditur oppoſitum poſito. Equidem nonnulla ſunt ꝓblemata argumentantibus difficilia oſtenſione, ſed reſpondentibus facilia, ꝙ quidem addit. Nam ſi inquit talia partim ſunt natura prima, partimq; extrema, natura igitur prima ſunt principia. extrema autem ſunt, quæ plurimum diſtant a principijs. Verum non eſt eadem cauſa difficultatis amborum, ſed oppoſita. Nam prima difficultatem habent, quia non poſſunt & ipſa per alia oſtendi, eo quòd oſtendenda per prima oſtenduntur, ſed primorum fit & principiorum cognitio non per demonſtrationẽ, ſed per terminũ & diffinitionem. Nam definire oportet primum principium quid eſt, & tunc ſupponẽdo

ipſum eſſe vti eodem ad demonſtrationem ipſorum poſt ipſum. Diffinire igitur qui reſpondent, non putant. Neque enim principium dialectici eſt interrogare & exiſtimare accipiendum eſſe à reſpondente quid eſt reſpondendum, neque argumentantibus licet concedere alicui diffinire male. Equidem de nulla quadam re ſe nata poteſt aliquid oſtendi & concludi ſyllogiſmo, quòd quidem maxime accidit in principiis eo quod pro hæc ſola ipſa ſiunt nota, & ab iis ſiunt ſyllogiſmi contra alios quidem impoſſibile eſt vti principiis ignoratis. Prima igitur natura ob id difficilia probatione ſunt ac oſtenſione, ſed poſtrema vltimaq́;, quia per multa media oſtenduntur, quandoquidem eorum cognitio pendeat à primis & principiis. Vnde ſi ab his proceſſus non fieret, ſed per quædam proxima ratione eſſent occultæ & ignotæ, & interrogata quæ egent cauſa. Si ergo aliquis continuas propoſitiones à principiis ſumpſerit, difficile erit ob multitudinem acceptorum. Nam cum plura accipiuntur plures quoque ſiunt occaſiones inſtantiarum, ſi vero ſupercedens & continuas principiis falſas & ſophiſticas prapoſitiones apparent & non oſtendentes propoſitum, ad quas repugnare facilius eſt. Cæterum dicit eſſe difficile argumentabilia ea etiam quæ ſunt valde propinqua principiis. Sunt autem difficilia ecótrario ea, quæ quatenus diſtant per multitudinem mediorum probantur, & ea quæ proxime ſunt, quandoquidem per paucitatem mediorum probãtur. Nam quia ipſorum non ſunt media, vel ſi ſunt, ea ſane pauca ſunt, & non manifeſta, ideo difficilis eſt eorum oſtenſio. Item ob propinquiſsimam phantaſiam ad prima, qui de his dicunt, id qđ eſt in principio petunt.

Terminorum autem difficile argumẽtabiles, hi omnium maxime ſunt, quicunque utuntur talibus nominibus, quæ primum quidem immanifeſta ſunt ſimpliciter ne, an multipliciter dicantur. Adhuc autem quæ neq; nota utrum proprie, an ſecundum translationem de definito dicantur. Nã quia obſcura ſunt, non habent argumenta: quia uero ignoratur ſi abſq; translatione dicitur, q tale eſt, non habet increpationem.

Oſtẽſum eſt facilius eſſe deſtruere diffinitionem quàm conſtruere. Nunc oſtendit quæ ſint ipſorum difficiles deſtructione. Nam diffinitionem inquit diffinitiones difficillimæ hæ præſertim ſunt, quæ per hæc aſsignantur, quæ ſunt immanifeſta ob occultationem, ſiue ſint æquiuoca, & de numero multipliciter dictorum ſiue non, vel per hec quæ non ſunt nota, ſiue vt propria accepta ſint, ſiue vt ſecundum translationem. Nam dixit in ſexto non bene illos diffinire qui per æquiuoca diffiniunt, neque eos qui metaphorice diffiniunt. quando igitur immanifeſtum fuerit, ſiue æquiuocum ſit neceſſarium, ſiue non, difficilis argumento probationeq́; ſit. Similiter etiam ſi etiam de proprio propoſitio, vel ſecundum translationem dicto dicantur. Nam quia ſunt immanifeſta, difficilia ſunt argumentatione, & quia ſunt immanifeſta, ſiue æquiuoce, ſiue ſecundum translationem dicantur, ſunt ob id increpatione difficilia. Nam talis eſt ratio ſi quis diffinit vnitatem in numeris infinitum, ſm vtraq; immanifeſtum eſt. nam nõ eſt notum ſi ſimplex eſt, vel æquiuocum, neque planum eſt ſi proprie, vel metaphorice eodem vtatur. Nam vult dicere ꝙ ipſa non habet terminum cum dicitur infinita. Sed immanifeſtum eſt ſi proprie infinitum eſt tale.

Omnino autem omne problema, quando fuerit difficile argumentabile, uel termino indigere arbitrandum eſt, uel eorum, quæ multipliciter, uel eorum, quæ ſecundum translationem eſſe dicuntur, uel non longe à principiis, aut quia non manifeſtum eſt primum nobis hoc idem, quo nam etiam dictorum modorum eſt, quòd dubitationem præſtat. Nam cum manifeſtus eſſet modus, perſpicuum eſſet, quoniam aut definire, aut diuidere, aut propoſitiones inuenire oporteret, quippe cum per has oſtendantur ultima.

Cum dixerit ea, quę ſunt natura prima & poſtrema adhuc ea quæ ſunt valde propinqua principiis, eſſe difficillima argumentatione, & immanifeſta ſiue habeant aliquod dictum in ratione æquiuocum ſiue metaphorice, nunc vniuerſaliter ad dicendum de ipſis ſeſe conuertit, dicendo ob quas cauſas probatione difficilia ſunt talia problemata. Nam omne tale difficile eſt argumentatione. Nam quando immanifeſtum fuerit ſecũdum aliquid quo modo ipſi opus ſit facere argumentum, tale eſt difficile probatione, vel quia diffinitione eget, vel quia dixit, prima natura difficillima eſſe, vel eo quod habet aliquid in ipſis quòd ſit de numero eorum quæ multipliciter dicuntur, vel quia proximum eſt principio, vel quia eſt de numero eorum quæ multipliciter dicuntur. Dicit autem talia maxime dubitationem ingerere, & primo quia immanifeſtum eſt propoſitum ſecundum quid horum opus ſit facere argumentum ad ipſum, & ſecũdum quid in ipſo eſt difficultas. Vtrũ quia eget diffinitione terminoq́;, vel quia habet æquiuocum, vel metaphoram, vel eſt proxima principiis. Oportet igitur ſcire ꝙ propter aliquid horum difficile eſt argumentatione. Nam cum fuerit hoc notum quæremus ſecundum quod horum propoſitum eſt difficile argumentatione, ſi eo ꝙ indigere videtur problema aliqua diffinitione aut termino, periclitabimur diffinire hic: ſi vero per æquiuocationem, nitemur diuidere. Si vero metaphorice & abuſiue, tunc nitemur oſtendere, ſi autem quia ſunt propinqua principiis quærendum ſunt intermedię diffinitiones, quibus oſtendi poterunt.

Et in multis poſitionibus (non bene aſsignata definitione) non facile eſt diſputare, atque argumentari: Vt utrum unum uni contrarium, an plura. definitis autem contrariis aliquo modo, facile eſt oſtendere, utrum contingit plura eidem eſſe contraria, an non? Eodem autem modo & in aliis definitione indigentibus.

Cum oſtenderit quod in pluribus problematibus neceſſarium eſt primo diffinire rem, addit prędicti indicatiuum & explanatiuum hoc, ꝙ ad plura problemata non eſt facilius diſputare, quam oſtendere in ipſis verum, niſi bene aſſignata fuerit diffinitio rerum in ipſa. nam quòd vnum eſt vni contrarium, non poteſt oſtendi niſi recte diffiniantur contraria. Nam ſi quis diceret contraria eſſe ea quæ inuicem multum diſtant, vel quorum vnum aliud viciſsim deſtruit, certe per hæc non poteſt oſtendere ꝙ vnum ſit vni contrarium. Nam poſſunt etiam multo plura accipi, quæ inuicem diſtent, & hoc quidem in eodem genere. Nam flauum & pallidum ab albo multum diſtant, quæ etiam deſtructiua ſunt albi, & ipſum album econtra, eſt horum deſtructiuum. Item poſſumus accipere nonnulli multum diſtantia in differentibus generibus, ſi aſsignetur eorum gr̃a ꝙ plurimum inter ſe diſtent in eodem genere. Equi m plurimum inter ſe diſtare nequeunt eſſe plura q̃ duo. im vnum vni plurimum diſtans eſt. Item aſsignata eorum diffinitione ſm modum, videlicet hunc (bene) facilius eſt concludere & oſtendere vtrum contingit eidem ſubiecto plurima contraria eſſe, vel non. Nam ſi aſsignaretur ratio ꝙ contractæ ſunt quæ plurimum inter ſe diſtant, quorum vnum eſt corruptiuũ alterius viciſsim, & vnum in alterum mutari non aptum eſt, quia extrema duo ſunt quæ cũ plurimum diſtent inter ſe, tum etiam non plura ſunt, patet qđ vnum vni contrarium eſt.

Videntur autem & in diſciplinis, quęlam ob definitionis defectum non facile deſcribi. Vt & quoniam, quę ad latus ſecat planum linea, ſimiliter diuidit & lineam & locum. Definitione autem dicta, ſtatim manifeſtum eſt, quod dicitur. Nā eandem diuiſionem habent loca, & lineę. Eſt autem definitio eius orationis hęc.

Quod non ſolum in verbis & diſputationibus ſunt etiā in diſciplinis quædam ob diffinitionis defectum difficilia ſint conceſſa. Nam deſcriptione dixit ea eſſe non facilia, pro hoc non facile demonſtrantur, conſtituens quòd in pluribus problematibus entium opus eſt diffinitione. Exemplo autem huius vt demōſtrato & occulto vſus eſt hoc quòd circa latus linea ſecus planum, ſimiliter diuidit linea & regionem locumq;. Sed qui dicit, eſt hoc, quod ſi planum parallelogramum fuerit, & duceretur in ipſo vnum laterum parallelum, ſimiliter parallelus diuidit lineam, & omnem locum, ideſt in eadem proportione. Nam hoc ſimiliter dictum non eſt notum, tamen dicta diffinitione proportionale fit notum, quia tale ab ipſa dicta linea parallela ſecatur linea & area regio, locusq;. Eſt autem diffinitio proportionum qua veteres vtebantur hæc. Magnitudinis habent proportionem adinuicem quę ſimiliter habent adinuicem, quorum eadem eſt ablatio inciſioq; mutua. Dixerunt autem, mutua ablatio, pro deſtructione. Sed cum ea quæ habent proportionem adinuicem, & ſimiliter ſe ad inuicem habere dicuntur, ideo dixit. Eſt autem diffinitio ſic. Cæterum dicit, Eſt autem diffinitio eius orationis hæc, pro hoc. Eſt autem diffinitio huius proportionis, de qua cum dicta fuerit diffinitio, planum fit, quòd parallelum ductum latus in parallelogrammo loco ſimiliter ſecat, & lineam atque locum habere proportionem. Item inquit videtur in mathematicis non facile quædam deſcribi, quia non ſine defectu diffinitio aſsignatur, vt linea ſecus planum, vel aream regionis & loci propelatus, quia ſecat etiam latus, ſimiliter diuidit lineam, vel latus, & aream, lineam autem rectam dicit ſecantem latus plani & ipſum latus ſecatum, igitur hæc diffinitio eſt cum defectu, quia lineam dixit etiam ductum ad latus rectum & ſecutum latus. Sed erit perfecta diffinitio ſi ſic dicebatur, ducta linea recta prope quoddam latus quadrati, vel parallelogrammi ſimiliter ſecat aream loci & latus.

Simpliciter autem prima elementa, poſitis quidem definitionibus (ut quid linea, & quid circulus) facillimum eſt oſtendere. Verum non multis ad unumquodque eorum eſt argumentari, quoniam non ſunt multa media. Si autem non ponantur principiorum definitiones, difficile. Fortaſſe autem omnino impoßibile. Similiter autem his, & in illis, quæ ſunt circa orationes, ſic habet. Non igitur latere oportet, quando difficile eſt argumentabilis poſitio, quoniam paſſa eſt aliquid eorum, quæ dicta ſunt.

Cum dixerit de mathematicis & diſciplinis, vtens prædicto exemplo, & vniuerſale inquit prima elementa, quæ erunt ea quæ ſunt proxima principiis, & quæ per illa ſola oſtenduntur, ſi fuerint diffinitiones principiorum notæ, vt quid punctus, quid linea, quid circulus, quid triangulus, per quas oſtenduntur prima theoremata facilia demonſtratione eſſe, ſed non per plura. Nam eo quòd plura ſunt media, quibus demonſtratio fit, fit abundantia in ipſis ob propinquitatem ad principia, vt iam prædictum hæc ſunt, & ſolum per hæc oſtendere ſi non fuerint determinata principia, vel difficile, vel etiam impoſsibile eſt de ipſis afferre oſtenſionem. Vnde cum dixerit de demōſtrationibus ſecundum diſciplinas & mathematicas, & vtilitatem conſtituens ad demonſtrationes diffinitionum, ob id inquit. (Similiter autem his & in illis quæ ſunt circa orationes ſe habebit) vbi orationes dicit argumentationes, quæ fiunt diſputando. Oportet autem inquit non latere quòd difficilia argumentatione problemata paſſa ſunt aliquid dictorum.

Quando autem erit ad dignitatem & propoſitionem maior labor diſputare, quam ad poſitionem, dubitare utique poſſet quiſpiam, utrum ponenda ſint talia, an non. nam ſi non ponat, ſed poſcat & ad illa diſputare, maius præcipiet, quam quod in principio poſitum eſt. Si uero ponat, credet ex minus credibilibus. Si igitur oportet non difficilius problema facere, ponendum: Si autem per notiora ſyllogizare, non ponendum. An diſcenti quidem non ponendum, niſi notius ſit. Exercitanti uero, ponendum, ſi uerum ſolum appareat? Quare manifeſtum, quoniam non ſimiliter & interroganti, & docenti exiſtimandum eſt eſſe ponēdum. Quo pacto igitur interrogare, & ordinare oportet, bene ſufficiunt, quæ dicta ſunt.

Poſitionem problema dicit, & dignitatem & propoſitionem dicit, veluti ea quæ ſunt idem ſignificantia atque æqualiter. Dicit autem de acceptis propoſitionibus ad oſtenſionem problematis. Eſt autem quòd quærit, ſi fuerit difficillimum, ideſt arduum maxime oſtendere acceptam propoſitionem ad propoſitum problema, quòd ſic habent problema ipſum, quid opus ſit facto. Vtrum argumentandum etiam ad propoſitionem, & faciendum eſt quòd ipſa euadat problema, vel ipſa ponenda eſt, vt poſitio ſine demonſtratione ſic ſe habens, ſed propoſitum ſolum ex principio oſtendendum eſt cum habeat dubitationem. Nam & ſi propoſitionem oſtenderit videbitur maius opus inuoluere propoſito atque afferre, ſi vero non oſtenderit quod ſic ſe habente vti dignitate putauerit, etiam videbitur ad ſyllogiſmum problematis oſtendere & ratiocinari, & dignum putabit quòd reſpondens credat aliquid eorum quæ oſtenduntur per minus credenda. Vnde ponendo dubitationem, ipſe etiam iudicat & inquit. Quod ſi fuerit decens non facere difficilius problema, ponenda eſt propoſitio & vtendum eſt ea nobis ſine demonſtratione ſic ſe habente ad propoſitum. Si vero oportet ſyllogiſmos & propoſitiones problematū ſemper per notiora facere, non ſunt nobis vtendæ tales propoſitiones ſine demonſtratione, ideo infert oportere in doctrinis nil ponere quòd non ſit notum, & primum ſit quam id quod oſtenditur per ipſum. Nam cognitiones ſcientificæ per hæc fiunt, ſed in dialogis duorumq; diſputationibus atque argumentis quæ fiunt exercitij gratia, vtendum eſt talibus propoſitionibus, ſi ſolum veræ videantur. Non enim ſolum per ſimiles propoſitiones oportet docere & ratiocinari. Neque enim minus erit propoſitum, quam ipſum & ea quæ conceduntur ſine demonſtratione. Nam qui oſtendit & docet, per prima & nota facit rationes: ſed qui arguit, per probabilia. Nam cum ſit propoſitum videre quòd omnis voluptas bonum, dialecticus vteretur hoc, omnem voluptatem eſſe ſecundum naturam velut probabili propoſitione, vel aſſumens hoc omne quòd eſt ſecundum naturam eſt bonum, quòd eſt probabilis propoſitio, & ſic oſtendet propoſitum. Sed oſtendens & demonſtrans, quæret quomodo omnis voluptas ſit ſecundum naturam, & oſtendet quòd efficacia actusq; eſt impediens virtutis & poſitione ſecundum naturam, ſed quæ ſit potentia vſque ſecundum naturam, & quomodo energia, efficacia & actus impediat, opus eſt non exigua ratione quam ſit propoſitum ex principio. Sed notādum quòd dignitates dicit etiam propoſitiones,

quæ

quæ egent demonſtratione, ſed non ſolas indemonſtrabiles, vt eius mos eſt dicere in poſterioribus reſolutoriis. Videtur autem contextus non nihil habere non inuicem reſpondens & congruum conſequenſque cum dicit, quando autem erit ad dignitatem, & propoſitionem magis labor diſputare, quia addit hoc (Vel) ideo & in quibuſdam exemplaribus abiectum eſt illud. Eſt autem mens & ſententia dictorum, quod quādo fuerit ad dignitatem maius opus laborq; diſputare, quam ad poſitionem.

CAPVT DE RESPONSIONE.

DE reſponſione autem primum quidem determinandum, quidnam ſit opus bene reſpondentis, quemadmodum bene interrogantis. Eſt autem interrogantis quidem ſic ducere orationem, ut faciat reſpondentem dicere inopinabiliora, quam ea, quæ propter poſitionem ſunt neceſſaria. Reſpondentis uero, non propter ſe apparere accidere impoſsibile: aut quod præter opinionem eſt, ſed propter poſitionem. Nam alterum fortaſſe peccatum ponere primum, quod non oportet, & alterum poſitum non ſeruare aliquo modo.

Ideſt interrogationes ſic faciendæ ſunt, vt per ipſas reſpondens cogatur inopinabilia maxime dicere ob poſitionem neceſſariorum, ideſt eorum quæ ſunt cōſequentia neceſſario in poſitione & problemate quod defendit reſpondens, vel quæ poſſunt oſtendi per ſyllogiſmum veluti ſequentia ipſum. Vnde illud (neceſſaria) eſt iudicatiuū oſtenſionis per ſyllogiſmum. Sunt autem maxime inopinabilia, quæ ſunt præter omnium opinionem & impoſsibilia. Sed bene reſpondentis opus eſt primo, non permittere, vt ducatur ad ea, quibus cogatur impoſsibilia, vel inopinabilia quædam per reſponſiones concedere. Secundo, vt ſi ipſi talia acciderent, adeo agat, vt non videátur talia ob ipſum accidere, ſed ob problema tale, igitur præcedens & primū opus reſpondentis nunc non dixit, ſed ſecundum quo etiā manifeſtum eſt primum. Nam cum dixit quæ aſſequuntur inopinabilia & impoſsibilia oſtendi, quia ob id quo ꝓpria ſunt problematis accidunt ipſi hæc, ſed non ob ipſum, huius proinde gratia principio obſeruandum eſt tale aliquid quod concedit. Cæterum inquit non idem peccatum eſſe tunc a principio ſi illis accidit qui fauent problemati, dicere admittereq; inopinabilia & impoſsibilia quædam, & poſt cum cogitur ob reſponſiones vt deducatur ad inopinabilia, vel impoſsibilia & aliena a poſito. Equidem ambo ſunt peccata reſpondentis, ſed aliud eſt, quia talibus innititur, & non ſecundum reſponſionem peccantis.

Quia autem ſunt indeterminata ijs, qui exercitationis, & experientiæ gratia orationes faciunt (nam non eædem conſiderationes & diſcentibus & docentibus, & concertantibus, & ijs, qui ſemper ſeinuicem exercent inſpectionis gratia. nam diſcenti quidem ponenda ſunt ſemper ea, quæ uidentur. Quippe cum nullus conetur falſum docere. Concertantium uero, interrogantem quidem uideri aliquid facere oportet omnino: Reſpondentem autem, nihil uideri pati, & in dialecticis congreſsionibus, quæ non concertationis, ſed experientiæ, & inſpectionis gratia orationes faciunt, nondum enucleatum eſt, quo pacto oporteat coniectare reſpondentem, & qualia dare, & qualia non, ad bene, aut non, ſeruandam poſitionem.) Quoniam igitur nihil habemus traditum ob aliis, ipſi aliquid dicere tentemus.

Quia non determinatum eſt a quibuſdam ante nos, cuius gratia oportet reſpondentem coniectura & meditatione inſiſtere circa tentatiua & dialectica colloquia. Non enim reſpondentibus ſunt eædem conſiderationes. Nam alia eſt diſcentibus conſideratio, & alia eſt contendentibus. Sunt equidem colloquia certandi ſophiſtica, & alia eſt meditatio his, qui communiter loquuntur gratia quæſtionis & exercitationis. Hi autem ſunt qui dialectica colloquia faciunt. Vnde tunc reſpondenti licet diſcendi gratia ponere & reſpondere quæ videtur eidem, & vera eſſe. Aut enim hæc ipſa ſtabilientur ob doctrinam, ſi vera fuerint: vel tranſponentur, ſi aliter fuerint. Nam nullus mutat docere falſa. At his qui communiter loquuntur certandi gratia qui tales ſunt ſophiſtæ, videtur intentio cum interrogant, videri reprehendere aliquid ob interrogationes. Nam ſophiſticus elenchus eſt apparens, & hoc vult qui ſophiſtice interrogat, vel mentiri reſpondentem, vel dicere inopinabilia, vel nugari, vel ſolœciſmum committere. Sed intentio reſpondentis eſt nihil horum ferre videri. Sed in dialecticis colloquiis, nec certaminis gratia fit, nec doctrinæ, ſed experientiæ, & exercitii gratia. Quia igitur nondum recte enucleatum eſt ab alio quodā, quo pacto oporteat reſpondentem coniecturare, & qualia ſibi opus ſit concedere, & qualia minime, ſi debeat dialectice reſpondere ad ſeruandam poſitionem, nos dicere aliquid de ipſis atque determinare tentabimus.

Neceſſe eſt itaque reſpondentem ſuſtinere orationem ponendo, aut probabilem, aut improbabilem poſitionem, aut neutram, & aut ſimpliciter probabilem, aut improbabilem, aut indeterminatæ, huic alicui, ut aut ſibi, aut alii. Nihil autem refert quouis modo probabilis, aut improbabilis fuerit. Nam idē modus erit bene reſpondendi, uel dandi, uel non dandi, quod interrogatum eſt. Cum igitur improbabilis fuerit poſitio, neceſſe eſt & concluſionem probabilem fieri. Cum uero probabilis, improbabilem. Quippe cum ſemper oppoſitum poſitionis interrogans concludat. At ſi neque probabile, neque improbabile fuerit, quod poſitum eſt, & concluſio erit talis. Quoniam autem bene ſyllogizans, ex probabilioribus, & notioribus propoſitum demonſtrat, manifeſtum quoniam cum ſimpliciter improbabile fuerit, quod ponitur, nihil dandum eſt a reſpondente, quod non uidetur ſimpliciter, nec quod uidetur quidem, minus tamen concluſione uidetur. Nam cum improbabilis eſt poſitio, probabilis eſt concluſio. Quare oportet, quæ ſumuntur, probabilia eſſe omnia, & quidem magis probabilia, quam quod proponitur, ſi debet per notiora, qđ minus notum eſt, concludi. Quare ſi neque tale eſt quippiam eorum, quæ interrogantur, non ponendum eſt a reſpondente. Si autem poſitio fuerit ſimpliciter probabilis, dilucidum eſt, quoniam concluſio erit ſimpliciter improbabilis. Ponendum igitur & quæ uidentur omnia, & eorum, quæ non uidentur, quæcunque ſunt minus improbabilia concluſione. Nā ſufficienter ſic uidebitur diſceptatum eſſe.

Supra incipiens ab his, quæ opus eſt coniectare in dialecticis colloquiis dicit. Quia igitur omnis reſpondens & ſuſtinens orationem alicui ponens quandam poſitionem, & problema aliquid, de hoc ſuſtinet orationem, quæ quidem neceſſe eſt, vel probabilis eſſe, vel inopinabilis, vel ſimpliciter, vel definite. Sunt autem ſimpliciter probabilia, quæ omnium opinione vel plurium conceduntur, vt ſanitatem eligibilem eſſe, ſed definite probabilia ſunt, quæ ſequuntur aliquem probabilium & exiſtimationis virum, vt Platonem, vel Ariſtotelem, aut Galenum, & ipſum reſpondentem. Improbabilia vel inopinabilia ſimpliciter ea ſunt, quæ ſunt oppoſita probabilibus, talia autem erunt quæ ſunt præter omnium vel plurium opinio-

nes dicta. Definita autem inopinabilia ſunt, quæ repugnant opinioni alicuius viri æſtimati, verbi gratia dicere animam non eſſe immortalem, quia repugnat Platonis opinioni. Item neque probabile, neque improbabile problema, ideſt de quo aut neutro modo opinentur, vt non pares vel impares ſtellæ ſint: aut de quo æqualiter ambo rationes habemus, vt vnum infinitum ſit uel non. Item num ſcientiæ ſint virtutes, vel econtrario quod non. Verum (inqnit) nil differt an ſimpliciter problema probabile improbabileq;, pro quo orationem ſuſtinet reſpondens, an diffinite ſe habeat. Nã eidem modus eſt in vtriſque bene reſpõdendi. Quid autem ſit, ipſe deinceps dicit. Nam quia interrogans dialectice vult deducere reſpõdentem in contradictionem problematis, cui fauet. Equidem improbabilis problematis oppoſitũ eſt probabile, & probabilis improbabile. Vnde ſi fuerit ſimpliciter inopinabile poſitum problema, cui fauet reſpondens, patet quod oportet ſimpliciter probabile eſſe huic oppoſitum, proinde talem elenchi improbabilis problemati concluſionem oportet fieri. Equidem cum aliquis bene aliquid oſtendit & ratiocinatur dialectice ex notionibus, idipſum & probabilioribus oſtendit, patet etiã quod qui ſimpliciter probabile oſtendit, per probabiliora idem bene oſtenderet. Vnde inquit oportet pro tali poſitione reſpondentem neque ea quæ ſimpliciter non videntur concedere, ideſt nihil dare, quod non ſimpliciter eſt probabile. Et ſi ſimpliciter aliquid fuerit probabile, non tamen probabilius, eo quod debet fieri concluſio, neque hoc concedet. Non.n. dialectici eſt concedere interroganti aliquid ꝓbabile ſyllogiſmo concludere per minus probabilia. Hæc autem cũ dicat, videatur contrario additioni reſpondentes dicere. Nam eius propoſitum eſt non deduci in cõtradictionem, ſed qui hæc digne petit ſibi concedi, ex quibus oppoſitum improbabili poſitioni concludetur, vel ex omnibus quæ interrogans non concedet non cõcludetur ab interrogante, ſi quidem interrogat per ea, per quæ ſi acciperet concludens oppoſitum dialectice reſpondentis & non concedentis, & non per probabiliora propoſitõ, quæ ſola concedenda ſunt, quibus ſiquidem abundat interrogans concluderet propoſitum: ſi autem non, prohibebitur a reſpondente dialectice exiſtimante ipſum concludere & oſtendere idem per probabiliora, eo quod probabile eſt vt oporteat oſtendenda per notiora oſtendi. quare in quibus orationibus concluſio facienda eſt ſimpliciter probabilis, in his oportet reſpondentem hæc ſola ponere, quæ probabilia ſunt ſimpliciter, & probabiliora concluſione per ipſa. Rurſus ſi fuerit probabilis poſitio ſimpliciter, patet quod oppoſitum ipſi inopinabile erit. Oportet autem (inquit) reſpondentem rurſus improbabilia dare, tamen improbabilium quæcunq; ſunt minus improbabilia, quã futura concluſio. Nam ſic rurſus talia erunt concedenda, quibus non poteſt bene ſyllogiſmo concludere propoſitum interrogans per notiora & probabiliora. Nam improbabile inopinabileq; ſunt notiora probabilia, & quæ minus ſunt improbabilia. Vnde planum eſt quod cum fuerit propoſitum ſimpliciter inopinabile, quod non eſt reſpondenti dandum, pro hoc, ſcilicet non deberet reſpondens concedere improbabiliora concluſione, quam vult concludi a reſpondente. Cæterum inquit (Quæ non videntur quæcunque ſunt minus improbabilia concluſione. Nã ſufficienter ſic videbitur diſceptatum eſſe.) Nam illud, ſufficienter videbitur enim diſceptatum eſſe, eſt indicatiuum huius, non videbitur enim tranſgredi dialecticũ colloquium, qui ſic reſpondet, Nam oportet colloquia gratia exercitii facta ambo efficere vt ad ſyllogiſmum facta ſint. Sed in talibus problematibus dialecticus concedens ſola probabilia, impediet propoſitum. Non enim facile eſt inuenire dialecticas probabiles propoſitiones.

Similiter autem erit & ſi neque improbabilis, neque probabilis eſt poſitio. Nam ſic & quæ uidentur, omnia dandum, & eorum, quæ non uidentur, quæcunque minus ſunt improbabilia concluſione. Sic enim probabiliores accidit orationes fieri. Si igitur ſimpliciter quidẽ probabile, uel improbabile, quod ponitur ad ea, quæ uidentur ſimpliciter comparatio facienda. Si autem non ſimpliciter probabile, uel improbabile ſit, quod ponitur, ſed reſpondenti, ad ſe, quod uidetur, & non uidetur, indicando, ponendum uel non ponendum. Si uero alterius opinionem tuetur reſpondens, manifeſtum, quoniam ad illius mentem aſpiciendo ponere ſingula debet, & negare. Quare & qui tuentur extraneas opiniones, ut bonum malum eſſe idem (quemadmodum Heraclitus inquit) non dant nõ ineſſe ſimul contraria eidem, non quia uidetur eis hoc, ſed quia ſecundum Heraclitum ſic dicendum. Faciunt autem hoc & qui ſuſcipiunt abinuicem poſitiones. Coniectant enim ac ſi is dicat, qui ponit. Manifeſtum igitur quæ coniectandum reſpondenti, ſiue ſimpliciter probabile, ſiue alicui poſitum.

Rurſus oportet reſpondentem ſimpliciter, probabilia ponere & probabiliora non probabilibus neque improbabilibus. Nã per hæc oſtenderet dialecticæ. Nam talem fieri concluſionem oportet oppoſitam tali poſitioni, qualis etiam poſitio. Equidem ad hæc nec facile eſt abundare probabilibus ad propoſitum. Equidem cum problematum pro quibus ſuſtinet reſpondens orationem, alia quidem ſimpliciter probabilia vel improbabilia ſunt, quædam vero determinata. Et eorum quæ determinata, vel alicui alii digno exiſtimatione videntur ſic, vel ipſi reſpondenti dicenti mihi hoc videtur probabile. Nam ſi fuerit problema propoſitum ſimpliciter improbabile, vel ſimpliciter probabile, oportet reſpondentem ad ea quæ videntur ſimpliciter probabilia comparationem interrogatorum & conceſſorum facere. Nam cum ſit poſitio ſimpliciter improbabilis, quia cõcluſionem oportet fieri ſimpliciter probabilem, ex ſimpliciter probabilibus opus eſt concedere probabiliora, quia concluſionem oportet facere ſimpliciter probabilem. Rurſus oportet concedere ſimpliciter ĩprobabilia & ea q̃ minus ſunt improbabilia, q̃ ea quæ ſunt ſimplr improbabilia. Si aũt nõ fuerit ſimplr probabile vel improbabile, ſed definite, quia definite probabile vel improbabile duplex eſt, aliud ipſorum alii, & aliud reſpondenti, ſi fuerit reſpondenti iuſtum eſt facere reſponſiones ad ea quæ videntur ipſi. Nam oportet eum qui oſtendit oppoſitum quam ipſi videatur ſyllogiſmum facere ex his quæ videntur facere ipſi poſito poſitionem. Quod ſi fuerit problema alicui alii viſum cui fauet reſpondens, oportet inquit ipſum coniecturantem opinionem illorum etiam dare quæ dant, & negare illi qui habet intentionem talis concedendi, quæ etiam probabiliora ſunt oſtendendo. Nam fauentes opinioni Heracliti dicenti bonum & malum idem eſſe, non concedunt dicenti non poſſunt contraria ſimul eſſe non ꝙ ipſis videatur, ſed velut Heraclito, ſic non videbatur addentes, videlicet hoc. Idipſum faciunt etiam qui ſuſcipiunt abinuicem poſitiones. Coniecturant equidem opinionem illorum, & velut reſpondent, ſic etiam ipſi nituntur reſponſiones facere, vt facit Protarchus in Philebo Platonis, recipiens problema a Philebo. Planum igitur inquit, factum eſt quæ oporteat reſpondentem cõiecturare ſiue ſimpliciter fuerit probabile poſitum, ſiue alicui.

Quoniam autem eſt neceſſe omne, quod interrogatur, aut probabile, aut improbabile eſſe, aut neutrum, & aut ad orationem, aut non ad orationem eſſe, quod interrogatur. Si ſit quidem quod uidetur, & non ad orationem, dandum eſt dicendo, quoniam uidetur. Non enim interimitur poſito eo, quod in principio. Si uero non uidetur, & non ad orationem dandum quidem, ſed annotandum (quoniam non uidetur) ad deuitationem abſurditatis. Si uero ſit ad orationem, & uideatur, dicendum quoniam uidetur quidem, ſed ualde propinquum ei, quod in principio eſt, & interimitur (eo poſito) quod propoſitum eſt. Si autem ad orationem quidem, ſed ualde improbabile ſit poſtulatum, fatendum, quoniam accidit hoc poſito, at ualde abſurdum eſſe quod proponitur. Si uero neque probabile, neque improbabile, ſi nihil quidem ad orationem, dandum nihil determinandum. Si autem ad orationem, annotandum, quoniam interimitur eo poſito quod in principio eſt. Nam ſic & qui reſpondet, nihil uidebitur propter hoc pati, ſiquidem præuidens ſingula poſuerit. Et qui interrogat, aſſequetur ſyllogiſmum, poſitis ab eo omnibus probabilioribus concluſione.

Cum dixerit differentias problematum, & oſtenderit quomodo ad vnumquodq; ipſorum oporteat reſponſiones facere, & quid coniecturandum ſit reſpondēti, nunc de eiſdem interrogatis dicit, & horum diuiſionem facit, & oſtendit ad quæ oportet reſpicientem vnamquanq; interrogatarum propoſitionum, vel dare, vel non dare. Nā ſic per hoc facere id licebit vt poſsimus propoſitam intentionem aſſequi. Item interrogatorum alia ſunt probabilia interrogata, vt hoc, erga Deum pios eſſe, parentes colere, legibus parere, virtutem eſſe bonum, quædam vero improbabilia, quædam autem neutra. Et hæc quidem eſt interrogationum diuiſio cōſimilis diuiſioni problematum. Etenim illa ſecundum hæc proceſſerunt. Addit autem diuiſioni interrogationum et hoc, aut ad orationem eē, aut non ad orationem eſſe. Sunt autem hęc ad orationem, quę cunque conferunt ad ſyllogiſmum problematis, ea vero ſunt ad non orationem, quæcunque nil conferunt ad propoſitum, ſed fruſtra ſunt interrogata. Cum igitur hæc ſit differentia interrogatorum in his neceſſe eſt omnem interrogationem eſſe probabilem & ad orationem, vel probabilem quidem non ad orationem: aut improbabilem, ad orationem autem improbabilem non ad orationem, vel neque improbabilem, neque probabilem eſſe ad orationem, vel non ad orationem. Quo modo igitur rurſus oportet ſecundum vnamquanque differentiarum ſecundum tales interrogationes facere reſponſionem dicit. Si ergo probabilis fuerit interrogatio, & non ad orationem oportet (inquit) reſpondentem dare ipſam dicētem, quod eſt probabilis. Nam ſic ipſa approbabit concedendo probabilia, ſed interrogās videbitur improbabilibus vti, cum nequeat dato vti ad propoſitum, & hæc dicta ſunt ſi fuerit probabile. ſi vero improbabile fuerit interrogatum, & non ad orationem, dandum quidem eſt etiam hoc danti ipſum, cum non poſsit aſſequi interrogās aliquid quo vtatur, tamē ne videatur ignobilibus viris parumq; eruditis ſtolidus concedens, idipſum notandum eſt, & inſinuandum, quod eſt improbabile, ſed ipſum admittit gratia orationis & diſcendi quomodo ex ipſo propoſitum oſtenditur. Etenim ſic rurſus, quia fit conceſſum in ipſa improbatione facit interrogationem. quod ſi fuerit etiam probabile interrogatum & ad orationem, oportet (inquit) reſpondentem fateri interrogatum probabilem eſſe & valde propinquum eſſe propoſito, & aliquo modo per interrogatum in principio accipi. Nam ſic neque videbitur inſtare probabilibus, neque aliquid pati ab interrogato eo quod ſimilitudinem oſtendit ipſius ad oſtenſum. Si vero improbabile fuerit interrogatū, ſed ad orationem, oportet inquit reſpondentem dicere quod poſito ipſo oſtenditur propoſitum, tamē ſtulta eſt interrogatio & a nullo poſitum qui eſt mentis capax. Si vero neque probabile fuerit neque improbabile interrogatum, ſi nihil fuerit ad orationem, idipſum oportet (inquit) inſinuare reſpondentem quod conceſſo hoc accidit deſtrui poſitum. Dicit autem quod dans tales reſponſiones & præuidens quid euenturum ſit, nihil videbitur per ipſas pati. Nam dixit opus eſſe bene reſpondentis, quando interrogans poterit ratiocinari dialecticæ cōceſsis ipſi probabilioribus, quam ſit concluſio. Eſt autem dialecticum colloquium, quando neuter diſputantium in oratione aliquid præter legem & praue affert, ſed faceret conueniens ipſi.

Quicunque uero non ex probabilioribus cōcluſione conantur ſyllogizare, perſpicuum, quoniam non bene ſyllogizant. Quare has interrogationes non ponendum.

Quod non oportet reſpondentem dialectice concedere propoſitiones dialectices oſtendens, inquit ex his perſpicuum eſt, quod neque qui talia interrogant, & qui per improbabiliora nituntur probabilia ratiocinari dialectice interrogant, ſed hæc nō concedere quibus dialectice vult vti non eſt opus dialectici.

Similiter autem & in his, quæ obſcure, & multipliciter dicuntur, occurrendum eſt. nam quia permiſſum eſt reſpondenti non diſcenti, dicere non diſco, & multipliciter dictum, non ex neceſsitate confiteri, uel negare: manifeſtum quoniam primum quidem (niſi planum ſit) quod dicitur, non pigreſcendum eſt dicere, non intelligo. nam ſæpe (propterea, quia interrogantibus non clare dant) occurrit aliquid difficile. Si autem notum quidem ſit, multipliciter autem dictum, ſi in omnibus quidem uerum uel falſum ſit, quod dicitur, dandum ſimpliciter, quod dicitur, uel negandum. Si autem in aliquo quidem ſit uerum, in aliquo autem falſum, annotandum eſt, quoniam multipliciter dicitur, & quoniam hoc quidem falſum, illud autem uerum eſt, nam cum poſterius diſtinguitur, immanifeſtum, ſi & in principio ambiguum animaduerterit. Si autem non præuiderit dubium, ſed in alterum aſpiciens poſuerit, dicendum ad eum, qui in alterum ducit, quoniam non ad id aſpiciens dedi, ſed ad alterum eorum. nam pluribus exiſtentibus, quæ ſub eodem nomine, uel eadem oratione ſunt, facilis eſt ambiguitas. At ſi & dilucidum, & ſimplex ſit, quod interrogatur, aut ſic, aut non reſpondendum.

Quomodo in his quæ obſcure & multipliciter dicūtur interrogatis, & quomodo in his quę immanifeſte & ſimpliciter reſpondendum eſt, nunc docet. Nam quia fiunt quædam interrogationes immanifeſtæ, & per quædam multipliciter dicta, quomodo oporteat reſpōdentem ad tales interrogationes inſtare, nunc dicit. Verum dicit illud (ſimiliter) non quia vt prædictum eſt, præbet. Nam de aliis prædictum fuit, ſed ſimiliter dixit pro hoc, ſecundum prædictum modum, nam quia reſpondens non prohibetur idipſum fateri, ſi non intelligeret dictum, vel ſimpliciter negare. Item nec habet neceſsitatem quoddā multipliciter dictum, vel ſimpliciter fateri, vel ſimpliciter negare, immo habet licentiam & facultatem diuidendi & diſſoluendi interrogata. Sic igitur cum ſit occultum, non cunctandum eſt fateri ſe non intelligere. Nam peccatum eſt ſic interrogantium & non aſſerentium ſe non intelligere, nam ſæpe accidit, quia conceditur aliquod ens occultum redarguive interrogante aliquo ſi finitum ad aliquid

terminetur non intelligens reſpondens id concederet. Nā accidet ipſi concedere hoc extra omne finitū aliquid eſſe, ideo non conceſsit intelligens quid ſignificat hoc ad aliquid terminari. veruntamen ſi notum fuerit dictū, & multipliciter diceretur, ſi in cunctis ſignificatis ſic ſe habere videretur, diuiſum concedendum eſt ſimpliciter. Nā temperate degere eligibile eſt ſecūdum omnia ſignificata eligibilis. Etenim eſt bonum, delectabile, & conferens: ſi autem nec in vno ſic ſe habet, rurſum negandum eſt ſimpliciter. Nam vnum ens eſſe ſecundum nullum ſignificatum ab ipſo vno verificatur, neque enim vnum eſt genere, nec numero, nec ſpecie. ſi vero in quibuſdam verum fuerit dictum, & in quibuſdam falſum, idipſum reſpondendum eſt quod multipliciter dicitur, eo quod alicui ſignificatorum ſic ſe habet, & aliud non. Nam hoc, canem eſſe latrabilē, de animali pedeſtri verificatur, ſed non de ipſo marino. Vnde petat a principio diuiſionem facere, & nō poſt concluſionem. Nam cum immanifeſtum ſit, ſi etiam principio cognoſcens, quod multipliciter dicitur ſic conceſsit, & ſecundum ſignificatum verum ab ipſo detur. Cęterum, inquit quod ſi non prouideret quod eſt ambiguum, ideſt multipliciter dictum. Nam ſpecies quædam multipliciter dictorum ambigua eſt, vt dictum eſt in ſophiſticis elenchis. Si ergo non præuideret duplicitatem dicti, ſed ſecundum verum tāquam ſolum cōcedens in alteram ſpeciem conuerteretur, fatendum eſt & dicendum ꝙ non ad hoc reſpiciens concedit, ſed ad illud quatenus erat verum dictum. Nam quando fuerint plura ſignificata et differentia nam illud in contextu pluribus exiſtentibus, non numero dicit, ſed ſecundum naturam aſpiciens, tunc facilis fit ambiguitas dicentibus, quod non ſecundum hoc conceſsit, ceu eſt cæcum videre, vel tacentem loqui, tamen ſi manifeſtum fuerit & ſimplex interrogatum, cenſet ſimpliciter, vel ſic, vel non bene reſpondentes dicere oſtendens rurſus per hæc, quod non ad hæc interrogata oportet dialectice reſpondentem ambigere.

Quoniam autem omnis propoſitio ſyllogiſtica, aut earum aliqua eſt ex quibus eſt ſyllogiſmus, aut propter aliquam illarum: manifeſtum, quoniam interdum alterius gratia ſumentur, cum plura ſimilia interrogant. nam aut per inductionem, aut per ſimilitudinem plerunque uniuerſale ſumunt. Singularia igitur omnia ponendum. Si uera ſint, & probabilia. Ad uniuerſale autem tentandum inſtantiam ferre. Nam ſine inſtantia, uel quæ ſit, uel quæ uideatur, prohibere orationem, proteruire eſt. Quare ſi multis apparentibus, non dederit uniuerſale, qui non habet inſtantiam, manifeſtum eſt, quoniam proteruit. Inſuper ſi neque contra argumentari habeat, quoniam non uerum, longe magis uidebitur proteruire. Quanuis nec hoc ſufficiat, nam complures rationes opinionibus contrarias habemus, quas difficile eſt ſoluere. Velut Zenonis, quoniam non contingit moueri, neque ſtadium pertranſire. Sed non propter id, quæ ſunt oppoſita bis non ponendum. Si igitur quiſpiam neque contra argumentari habet, neque inſtare, & nō ponit, dilucidum quoniam proteruit. Eſt enim in diſputationibus proteruia, reſponſio præter dictos modos ſyllogiſmi deſtructiua.

Syllogiſticam propoſitionem dicit eam, quæ confert ad propoſitum ſyllogiſmum, quam dixit paulo ante ad rationem, dicit autem ſyllogiſticarum, ideſt non fruſtra interrogatarum propoſitionum alias tales eſſe ex quibus ſyllogiſmus, ideſt in quibus ſyllogiſtice oſtenſum concluditur, quas etiam proprie aliquis diceret propoſitiones ſyllogiſticas: & alias eſſe gratia propoſitionum interrogatorū. Tales autem ſunt acceptæ ad conſtitutionem ſyllogiſticarum propoſitionum, quæ ſunt in inductionibus. Cum vero dixerit quomodo oportet ad non ſyllogiſticas, ſed interrogatus gratia ſyllogiſticarum dicere, inquit planum eſſe, quando alterius gratia acciperentur, & reſpondentur, & non concluſionis eo quod plura ſimilia contingit interrogari, quod per inductionem vel ſimilitudinē, vt plurimum nituntur ſyllogiſticas & vniuerſales propoſitiones aſſumere, quando non fuerint notæ per ſe. Vnde exponēs quæ ſint per ſe plura ſimilia, ſubiunxit aut per inductionē, aut per ſimilitudinem, vt plerunq; vniuerſaliter ſumitur. Nam in inductionibus plura ſimilia interrogātur. Verum cum dicit aut per inductionem adiecit hoc, aut per ſimilitudinem. Nam eo quod plura ſimilia accipiuntur, oſtendit inductio vniuerſale per ſingularia, vel cum dicat inductionem vt communius ſimilitudinem intulit. Nam per ſimilitudinem etiam propoſitiones exemplarie oſtendunt, ac non ſolum inductiue, ſed etiam per ſimilitudinē & proportionem. Item adiecit illud, vt plerunque, quia ſæpe etiā per proſyllogiſmum conſtruūtur tales propoſitiones, ſed etiam vt quædam marifeſtæ propoſitiones aſſumuntur, ſed ad conferentes propoſitiones ad propoſitum ſyllogiſmum, & propter hoc viſas eſſe ſyllogiſticas non per ſyllogiſmum oſtendentes oportet (inquit) ſic reſpōdere. Equidem inquit omnia ſingularia ponenda eſſe, ſi vera fuerint & probabilia per quæ fit inductio. Sed ad vniuerſale tentandum eſt illatum ex ſingularibus inſtare. Vt enim in ſyllogiſmo ex neceſsitate ſequitur ex ipſis poſitis concluſio, ſic etiam accepta inductiue ſequitur vniuerſale. Nō enim ſi homo, & canis, bos, mouet mādibula in inferiorum, iam & omne animal mouet, proinde inquit ad hoc nitendum eſt afferre inſtantiam. Non enim ſine aliqua inſtātia oportet reſpuere concluſionem. Nam ſine inſtantia vel exiſtente vel apparente prohibere orationem concludi, eſt proteruire inquit. Dicit autem inſtantiam exiſtentem quæ vt vere prohibet concluſionem, vt omne quod ex aliquibus in aliquid tranſmutatum mouetur. Nō enim ſi ſecundum quantitatem & locum, & qualitatem iam & omnis. Nam generatio & corruptio mutationes quidē ſunt ex aliquo, non tamen motus. Quod enim mouetur oportet idem ſeruari, ſed in his mutationibus idem nō ſeruatur mutatum. Dicit quoq; inſtantiam apparentem. Nam qui ad oſtendentem æqualia eſſe per inductionem quæ neque excedunt, nec deficiunt inſtando, & dicendo qui inſtat quod ſecundum aliquam proportionem non ſunt æqualia, ſiquidem iuſtus & iuſtum ſint æqualia, non tamen ſic ſe habent vt non ſeſe excedant neque vnum ab altero deficiāt. Nam in tali diſtributione aliis plus, aliiſque minus diſtribuitur, inſtat apparenter. Non enim idem ſimpliciter æquale, de quo ratio erat, & æquale cum additione hac ſecundū proportionem. Cæterum cum dixerit eos proteruire qui ſine inſtantia renuunt concluſionem, quid eſt proteruire poſterius dicit inquiens. Nam eſt in orationibus proterua reſponſio circa dictos modos ſyllogiſmi corruptiua. Nam proteruire dicitur qui non per cōuenientes reſponſiones corrumpens & prohibens fieri ſyllogiſmum eſt. Quæ autē ſint conuenientes reſponſiones dictæ ſunt. Item cum dicat eos proteruire, qui ſine inſtantia renuunt concluſionē inquit. Inſuper magis hoc facere, ſi neque cōtra argumentari ad oſtenſum aliquis habens & oſtendere idē per quædam quod non verum eſt non concederet. Eſt autem contra argumentari, ad dicta non afferre inſtantiam, & argumentari per quædam alia, & idem rurſus ſyllogiſmus concludere, quod non eſt verum oſtenſum. Nam qui inſtat ad rationem oſtendentem quod animus non immortalis, qa

eſt ſpecies eius materialis, & nulla ſpecies formaque materialis eſt ſeparabilis a materia & tentans oſtendere idem rurſus per alia quædam quod eſt incorruptibilis, vel quia accipit quod diſciplinæ ſunt reminiſcentiæ, vel quia ſeipſa eſt mobilis contra arguit, & nõ inſtat. Cæterum dicit eos magis proteruire adhuc non contra argumentantes. Non enim ſi quædam ratio contraria communibus conceptionibus exiſtens difficilis ſolutionem affertur; aliquis contra argumentans ad oſtenſa iam per eandem cauſam non oportet ponere manifeſta oſtendentia. Non enim ſi oſtenſo aliquo per inductionem ꝙ omne animal mobile eſt & mouetur, aliquis contra argumentans afferat rationem Zenonis deſtruẽtem motum, quia oportet motum quoddam ſpatium tranſiens primum dimidium tranſire. Hoc autem fieri nequit eo quod & illius rurſus dimidii rurſus dimidium debet pertranſire, & illius dimidii ſimiliter, & cũ infinita ſic, ſicut dimidia impoſsibile eſt vt omnia hæc percurrat. Nam magnitudo in infinitum diuiſibilis. At impoſsibile eſt infinito infinita pertranſire, non oportet ob id non concedere motum non eſſe, neq; inductionis conclusionem quæ fit per manifeſta. Item dicendo non contra argumentari ſufficiens eſſe ad prohibendum illud per inductionem, intulit ꝙ neque inſtare in aliquibus nõ ſic, neque habens contra arguere, & non concedens concluſionem is talis proteruire videtur. Equidem proterua reſponſio eſt præter reſponſiones dialecticas ſyllogiſmi deſtructiua. Nam proteruiens non ſinit interrogantem ſyllogiſmo concludi ꝙ vult. Et eſt modus hic proteruæ reſponſionis alius præter dictus. Nam neque qui contra ponit reſpondendo ꝙ æquiuocum eſt interrogatum, aut ꝙ metaphoricum, vel multum, ſed ſolum deſtruendo prohibet ſyllogiſmum & diſputationem.

Suſtinere aute n & poſitionem, & definitionem ipſum ſibi ipſi oportet præargumentando. Nam iſs, ex quibus interimunt interrogantes quod ponitur manifeſtum, quoniam aduerſandum.

Oportet (inquit) eum qui de aliquo problemate argumenti vel diffinitione aliquid in medium adducere, ſuſtinere quandam rationem, & reſpondere primum ſibimet prius arguenti contra idem ac prius aſſumenti ea quibus poteſt ipſum deſtruere & ordinatum ſic quomodo ad ipſum poteſt reſpondere. Nam facilius reſponſiones facit, ſi prius meditetur de his quomodo reſpondendum ſit, nam ad hæc reſpondere & inſtare oportet ex quibus nituntur interrogantes deſtruere poſitum, idem quoque dixit ei ſaciendum eſſe, qui de aliquo futuro debet interrogaret.

Inopinabilem uero ſuppoſitionem cauendum ſuſtinere. Erit autem inopinabilis muliplicıter, nam & ea ex qua abſona contingit dicere: Vt ſi omnia dicat aliquis moueri, aut nihil, & quæcunque peioris moris, eſſe eligenda. Inſuper & quæ ſunt contraria conſilus, ut quoniam uoluptas bonum, & iniuriam facere melius, quam iniuriam pati. Nam non (ut orationis gratia ſuſtinentem, ſed ut dicentem ea) quæ uidentur, oderunt.

Concludit inopinabilem ſuppoſitionem non eſſe tuendam, vbi ſuppoſitionem problema & poſitionem dicit. Eſt autem inopinabilis ſuppoſitio dupliciter, etenim aliqua per quam neceſſe eſt aliqua abſurda & inopinabilia dicere. Nam quia omnia mouentur ſecundum Heraclitum ſic dicentem, contingat deſtruere ipſe moueri, ſiquidem motus horum ſit alicuius mutati, vel ſecundum locũ vel ſecundum quantitatem, vel qualitatem, ſed ſecundũ dicentes omnia fluere nihil poteſt idem etiam parum permanere. Item ſi omnia mouentur continue, neq; idipſum hoc omnia moueri manet, & eſt hoc, ſcilicet omnia moueri idem cum hoc, nihil motum eſſe. Deinde non eſſe motum eſt præter euidentia, quomodo igitur non eſt abſurdum, immo etiam inopinabile? aliqua igitur problemata ob id ſunt inopinabilia, & quædam eo quod peioris moris conſuetudinis eſt electio ipſorum, & quia cõtrario modo conſiliis hominum ſe habent, nõ enim vt exercitũ gratia talia tractantibus audientes mentem adhibent, atque aſſentiuntur, ſed velut eligentibus ipſa odiunt eos.

Quæcunque uero orationum falſum ſyllogizant, ſoluendum interimendo id, propter quod fit falſum. nam non is, qui quoduis interimit, ſoluit. Neque ſi falſum eſt, quod interimitur. Habere enim poteſt plura falſa oratio. Vt ſi quis ſumat ſedentem ſcribere, Socratem uero ſedere. Accidit enim ex his, Socratem ſcribere. Interempto igitur Socratem ſedere, nihil magis ſoluta eſt oratio. Quamuis falſum ſit poſtulatum, ſed non propter id oratio falſa. Nam ſi quis ſit ſedens quidem, non ſcribens autem, non amplius in tali apte accommodabitur eadem ſolutio. Quare non id interimendum, ſed ſedentem ſcribere. Non enim omnis, qui ſedet, ſcribit. Soluit igitur omnino, qui interimit id, propter quod fit falſum. Nouit autem ſolutionem qui ſcit, quoniam propter id falſa eſt oratio, quemadmodum in his, quæ falſo deſcribuntur. Non enim ſufficit inſtare, neque ſi falſum ſit, quod interimitur, ſed id propter quod falſum, aſsignandum, ſic enim erit manifeſtum, utrum proſpiciens aut non, facit inſtantiam.

Quia neceſſe eſt ſi concluſio eſt falſa, huius etiam rationis propoſitionum aliquas falſas eſſe, patet quod ſi fuerit propoſitio falſa ob illam erit etiam concluſio falſa, vt in hac ratione, quale corpus, ſed qualitas quale, igitur qualitas corpus. Nam falſitatis in concluſione cauſa eſt propoſitio accipiens quale corpus, nam altera vera eſt, quia igitur contingit, & plura eſſe quædam falſa, ſi ſumpta fuerit, inquit oſtendentem non quod expoſitis falſum, ſolueте rationem, ſed illud præter quod facta eſt concluſio talis. Non enim omnis propoſitio ſumpta falſa eſt cauſa falſæ concluſionis. Nam oſtenſum eſt, quod ex falſis propoſitionibus aliquod vere concluditur. Et manifeſtum quod dicit per exemplum fecit, nam qui concludit Socratem ſcribere per propoſitiones ambas falſas, Socrates ſedet, omnis ſedens ſcribit, non, quia Socratem accipit ſedentem falſum concludit. Etenim ſi vera erit, nihil minus erat falſa concluſio, igitur non eſt cauſa falſæ concluſionis. Item neque qui demonſtrat eandem falſam ſoluit rationem, ſed qui demonſtrat dicentem, omnis ſedens ſcribit. Nam hæc ſemper falſa eſt, huius autem ſignum eſt, quod ſi ob hanc, Socrates ſedet, erat interempta illa etiam intercepta fuit concluſio, ſed vtcunque nunc ſe habeat hæc, concluſio eſt falſa. Soluit igitur deſtruens eſſe, ob quod fit falſa. Soluere igitur rationem hanc inquit, deſtruens eſt deſtruendo propoſitionem, ob quam talis concluſio fit, non tamen prorſus inquit, omnino ſoluentem falſam rationem, eo quod deſtruit propoſitionem iam ſcire ſolutionem. Nam contingit ſic aliquem deſtruere propoſitionem cauſam concluſionis, vt ſolum falſam, non quod in ipſa habeat cauſam, vt ſit talis concluſio. Proinde qui ſic tollit, ſoluit quidem rationem, verum nõ ſciet eius ſolutionem. Nam in cunctis cauſæ cognitio ſcientia eſt. Porro medicus ſciens non ſolum medicando, ſed etiam cauſam qua medetur cognoſcẽs. Adiecit autem ad oſtenſionem huius, ſcientes cauſam, per quam falſa eſt concluſio, hoc ſcilicet hos ſcire etiam ſolutionem, ſed non ſolum oſtendentes poſitionem falſam, oportet eos qui nituntur inſtare contra ea quæ falſo deſcripta ſunt. Etenim in his

fuerit poſitum, patet quod oppoſitum eius proponitur oſtendere arguenti, ꝙ neceſſe eſt vt ſit falſum, & propoſitiones ſimiliter quæ oſtendunt hoc. Non enim poteſt ex veris aliquid ſalſum oſtendi, oportet igitur ſalſa proponere. Aliquando aũt & ſi ſalſa (inquit) fuerit poſitio per ſalſa tollenda eſt ipſa, ſi magis videntur reſpõdenti ſalſa, quam vera. Et ex his quæ videntur illi, & ponuntur ab illo, & conceduntur procedente oratione magis erit ſuaſus.

Oportet autem eum, qui bene transfert, dialectice, & non contentioſe transferre: Vt geometram, geometrice, ſiue falſum, ſiue uerum ſit, quod concludendum eſt. Quales autem dialectici ſyllogiſmi, dictum eſt prius

Aut ex veris in falſum, vel a ſalſis ad verũ oportet transferentem orationem aliquam, vt oppoſitã oſtendere per oppoſitum inquit. Item inquit oportere eum qui ſyllogiſmo vtitur oſtendere dialectice per probabilia, & nõ contentioſe, neque ſuperficietenus aliqua, & apparentia. Vt enim geometram oportet per geometrica principia demonſtrationes facere, ſic etiam dialecticum dialectice. Hæc autem ſunt probabilia, ſiue oſtenſum ſit verum, ſiue falſum fuerit.

Quoniam autem peruerſus ſocius eſt, qui impedit commune opus, patet, quoniam etiam in orationibus. Nam commune quippiam, quod proponitur, & in illis eſt. Præterquam in concertantibus, in quibus quidem non eſt eundem utriſque finem aſſequi. Nã plures uno impoßibile eſt uincere. Differt autem nihil, ſiue in reſpondendo, ſiue in interrogando fiat: Nam et qui contentioſe interrogat, praue diſputat, & qui in reſpondendo non dat, quod uidetur, neque ſuſcipit quicquã quod uult interrogans. Manifeſtum igitur ex ijs, quæ dicta ſunt, quoniam non ſimiliter increpandum, & ſecundum ſeipſam orationem, et interrogantem. Nam nihil probibet oratiõe quidem prauam eſſe, interrogantem uero, ut poßibile eſt, optime contra reſpondentem diſceptare. Nam contra proteruos non poßibile eſt fortaſſe ſtatim ſumere quales quis uult, ſed quales fieri poſſibile, faciendi ſyllogiſmi.

Vt prauus ſocius eſt qui commune impedit opus, ſic etiam in dialecticis hi ſunt, qui exercendi gratia commune opus faciẽtes per colloquium & diſputationem orationum, ſiue interrogans ſiue reſpondens hoc faceret, tranſgrediens intentionem dialectici eſt dignus increpatione. Cæterum cum dicat & in oratione, & in diſputationibus cõmune aliquod opus proponi. Etenim in diſputãdo adiecit præter certantes, ideo cur his nõ proponitur aliquod cõe opus indicauit. Nam ambo contentioſe diſputantes appetunt victoriam apparentem, ſed impoſsibile eſt in eadem oratione ſimul contradicentes ſeſe vincãt. Nam plures vno vincere eſt impoſsibile. Differt autem nihil, ſi interrogans, an reſpondens impediat commune opus. Nã vterque ipſorum contentioſe facit colloquium. Etenim interrogans contentioſe interrogat, & reſpondens non dat apparens probabile, neque quatenus interrogans facit interrogationem accipit, ſed calũniaretur, & non daret quæ videntur eſſe, & probabilia ſunt, & non admitteret interrogare, & audire quid vult interrogans, ſed antequam expleret interrogatione præripiẽs orationem & negans non concederet. Patet igitur ex dictis, quod non ſimilis eſt increpatio orationis per ſe, & in interrogatione. Nã nil vetat orationem prauam eſſe inquirentẽ per ſe, ſed ſi interrogant (vt fieri poteſt) optime, diſputaret contra reſpondentem, ſi fuerit proteruiens, & non faciens reſponſiones ſecundum opinionem. Item nihil enim prohibet ſyllogiſmũ prauum eſſe ipſum per ſe, quia cõcluditur ſyllogiſmo ex inopinabilibus propoſitionibus: ſed qui interrogat bene, & ſine defectu, poteſt diſputare contra reſpondentem. Non.n. reſpondens concedit ei probabiles propoſitiones, ſed inopinabiles, quare non inculpandus eſt, ſi ex quibus interrogaret, faceret etiam ſyllogiſmum. Nam impoſsibile erat aliter ratiocinari aduerſus proteruientes non bene reſpondentes. Nam contra tales non eſt poſsibile interrogantem facere ſyllogiſmos quales vult, ſed quales contingunt. Nam ille vellet probabilem facere ſyllogiſmum. Vnde ipſo non concedente improbabilia neceſſe eſt ratiocinari ipſum, vt contingit, & deinceps ſuperabit. Nam qui ſic facit non inculpandus erit.

Quoniam autem eſt indeterminatum, quando contraria, & quando ea, quæ ſunt in principio, ſumunt homines (nam plerunque per ſeipſos dicentes contraria dicunt, & abnuentes prius, dant poſterius, quoniam interrogantes, & contraria, & quæ in principio plerunque ſubaudiunt) neceſſe eſt prauas fieri diſputationes. Cauſa autem eſt qui reſpondet, hæc quidem non dans, illa autem talia dans. manifeſtum igitur quoniam non ſimiliter inculpandum, & interrogantes, & orationes.

Dicit fieri cum diſputatiuo per ſe peccata in orationibus, & propter ignorantiam, & quia non determinatum eſt quando oppoſita, & quando ea quæ in principio ſunt, accipiunt. Nam quia ignoratur ſępe fit in orationibus peccatum, & hæc accidunt etiam in ſeipſis cum dicunt, & reſpondent. Nam qui dicit cuncte eſſe fato, & eſſe nonnulla in nobis ſibimet pugnantia dicere ignorat. Item qui dicit infinitum ab infinito contineri, ignorat ſibimet aduerſantia dicere. Nam ipſum infinitum dicit eſſe finitum. Item qui dicit in differenter concludens dicit aſyllogiſtice petendo, quod eſt in principio. Nam petit quod concludit accipere. Sed ob ignorantiam horum accidit, & in diſputando fieri peccatum. Nam qui ponit bonum eſſe diuitias ſi ſic forte fortuna interrogatus fuerit, ſi id quo bene, & male vti poſſumus non eſſe bonum, concedit vel non concedit, ſed renuens non conceſsit bonum facere bonum, quod eſt contrarium poſitioni. Prauæ autem orationes, quia non determinantur talia fiunt. Sed ſæpe talis peccati ſecundum orationes cauſa fit reſpondens, qui non concedit ſic interrogata, ſed admittit accipientes oppoſita ipſi poſito, vel id quod eſt in principio petentes cõcedit, ideo interrogans in talibus non eſt cauſa, & interrogans talia. Patet igitur ex dictis, quod non ſimilis eſt increpatio cum orationibus, & interrogantibus.

Orationis autem ſecundum ſe, quinque ſunt inculpationes. Prima quidem, quando ex interrogatis, neque quod propoſitũ eſt, neque omnino quicquam concluditur, cum uel falſa ſint, uel inopinabilia, aut omnia, aut plurima, in quibus conſiſtere debet concluſio, & neque ablatis quibuſdam, neque additis, neque his quidem ablatis, illis uero additis, fit concluſio.

Cum oſtenderit quod non ſunt eædem per ſe increpationes cum oratione inquirẽte, & interrogante, nũc quod & in quibus increpationes per ſe in oratione fiunt, dicit. Inquit autem quinque eſſe, quarum prima quando ex interrogatis nihil cõcluderetur, nec propoſitum, nec quippiam aliud ſi aſyllogiſticum fuerit. Item ſi falſæ fuerint propoſitiones oppoſitæ, vel omnes improbabiles, vel aliquæ ipſarum ex quibus infertur concluſio. Præterea neque ſublatis quibuſdam, neque additis concluditur concluſio.

Nam prorſus abſurdum eſt accipiendo falſas, & improbabiles propoſitiones nihil concludere. Talem in libro de naturali auditu demonſtrauit eſſe rationem Meliſſi falſam, & illam Parmenidis. Etenim falſa accipient, & ſunt illa etiam aſyllogiſtica. Nã aliter dicendo talem rationem, quod eſt præter ens eſt non ens, ꝙ non ens nihil eſt, igitur vnum ens. Non enim hoc concluditur, quãdoquidem ſic non videatur concludere propoſitum, ſed aliud quippiam concludit ſyllogiſtice. Nam hoc quod eſt præter ens nihil concludit. Alter vero dicit, ꝙ eſt factum habet principiũ, ꝙ non eſt factum non babet, ſed quod eſt factum principium habet. Vbi nec propoſitum neq; quippiam aliud ſyllogiſmo concludit, præter id quod accepit falſa aſſumpta, & improbabilia. Ideo dixit in libro de naturali auditu, magis autem eſt Meliſſi onerofa ratio. Quando igitur inquit, neq; acceptis quæ ſunt æquiualentia poſitis, neq; additis quibuſdam, neq; ablatis, neq; quidem ablatis, illis vero additis poteſt ſyllogiſtice concludi: oratio erit ſub prædicta increpatione. Hanc autem adiecit proprie accipiendo cõplicationem aſyllogiſticam, & quando non poterimus aliquod auxilium inuenire, & aſſequi quo non videatur eſſe aſyllogiſtica, qualis eſt prædicta ratio Meliſſi.

Secunda autem, ſi ad poſitionem non fit ſyllogiſmus, & ex talibus, eo modo, quo dictum eſt. Tertia uero, ſi additis quibuſdam, fiat ſyllogiſmus. Hæc autem ſint deteriora his, quæ interrogantur, & minus probabilia concluſione.

Secundam vero ponit increpationem, ſi propoſitiones fuerint poſitæ ſyllogiſtice, & ratio erit quippiam concludens ſyllogiſmo, non tamen propoſitum, ex talibus, & ſic vt dictum eſt prius .i. vel falſis, vel improbabilibus id prima increpatione, & erit poſt primam increpationem, quę fiebat in oratione habente omnino peccatum, ſecunda quæ in ſyllogiſmo habet peccatum, quia nec propoſitum, nec per vera, & probabilia procedit, talis erit Parmenidis ratio oñdens aliquid, & concludens, ſed non propoſitum, & adhuc per falſa. Tertia quoq; increpatio eſt, ſi additum aliquid cõcludit propoſitum ſyllogiſtice, tamen additum deterius erit poſitis, & interrogatis, & minus probabile, quam ſit concluſio, videntur autem notiora in rationibus derelinqui. Quando igitur prætermiſſum ignotius fuerit poſitis, & improbabilius concluſione ratio digna eſt increpatione.

Rurſum ſi ablatis quibuſdam, nam quandoque ſumunt plura, quam ſint neceſſaria. Quare non eo quod hæc ſint, fit ſyllogiſmus.

Quarta increpatio ſi ablato à ratione ex relictis concluderetur, ſed non ſyllogiſtice habent rationes ſuperfluæ. Nam ſi oportet deductum cõcluſumq; per ſyllogiſmum, eo quod hæc ſint, concludi in his orationibus, in quibus ſublatis quibuſdam eadem concluduntur, patet ꝙ aſſumpta non vt concluſio fiat, aſſumpta fuere.

Inſuper ſi ex inopinabilioribus, & minus credibilibus concluſione, aut ſi ex ueris, ſed maiore opera indigentibus demonſtrari, quam problema.

Quintam increpationem inquit eſſe, quando ex improbabilioribus, & minus credibilibus, quam ſit concluſio, ratio erit, vel ex veris, ſed difficillimis oſtenſione q̃ ſit problema, verum ſub vno modo increpationis ambo prædicta ordinauit, quoniam in ambobus .ſ. in hoc, ꝙ improbabilia maxime ſint accepta, & hoc quia ſunt oſtenſione difficillima, eſt vnum peccatum, quod eſt, quia ſunt minus credibilia accepta, q̃ concluſio. Improbabiliora igitur accepta in ratione, ſi altaria ſunt, dij ſunt, maiore negotio egẽt, ſi quis oſtendit animium immortale, quia quod ſeipſo mouetur, eſt ipſe motus. Nam oſtẽdere animam eſſe motum eſt difficile, & hoc motum cum ſit moueri difficilius. Herminus tñ increpationem ab ablatione, & poſitione vnam eſſe dicit, illam vero quæ ob improbabiliora, vel per vera eget maiore ratione, in duas increpationes diuidit, ꝙ cum faciat, etiam efficit ſecũdam increpationem eandem eſſe cum quarta, vel bis acceptum illud. (Inſuper ſi ex inopinabilioribus) etenim ſecunda hoc habuit, & ſi propoſitũ non ſyllogiſmo concludit, ſed aliud quippiam.

Non oportet autem omnium problematum ſyllogiſmos exiſtimare ſimiliter probabiles eſſe, & ſuaſibiles. Nam natura ſtatim ſunt, alia quidem faciliora, alia uero difficiliora eorũ, quæ quæruntur. Quare ſi ex aliquibus, ut fieri poteſt, maxime probabilibus coniecturam fecerit, diſputatum bene eſt.

Dialecticum ſyllogiſmum per probabiles propoſitiones cum ſtatuerit fieri, nunc inquit, quòd non omnium problematum ſyllogiſmos habere ſimiles propoſitiones probabiles exiſtimandum eſt. Nam hoc fieri inquit, quandoquidem nõ omnia problemata ſint ſimilia, ſed alia ſunt natura faciliora è bene argumẽtabilia, natura, ſcilicet nunquid aſtra ſint paria, vel imparia, & quædam difficiliora, & quibus non bene abundamus ad argumentandũ. Cum ergo problemata hanc differẽtiam habeant, non poſſunt omnia ſimiliter oſtendi per probabiles propoſitiones, ſed ſatis eſt, vt ſecundum ſingularia problemata, quòd poteſt ſumi probabile hoc bene abundare. Nam non minus erũt dialectice oſtenſa, ipſa oſtenſa minus, quam hæc quæ oſtẽduntur per valde probabilia, quando non poteſt problema ſumi per probabiliora.

Manifeſtum igitur, quoniam orationis non eadem inculpatio, & ad problema, & ad ſe. Nam nihil ſecundum ſe quidem orationem prohibet eſſe uituperabilem. ad problema autem laudabilem. Et rurſum è diuerſo ſecundum ſe quidem laudabilem, ad problema autem uituperabilem: quando ex pluribus probabilibus, & ueris facile eſt concludere.

Manifeſtum igitur inquit, & per hoc fieri, quòd non eadem fiat increpatio orationi per ſe inquiſitæ, & ſi ad problema inquireretur ad quod fieret. Nam aliqua cum videatur eſſe vituperabilis per ſe, vt ad problema inquiſita talis non videbitur vituperabilis eſſe, & econtra cum non ſit vituperabilis ſi ad problema aliquis ipſam inquireret, vituperabilis erit, nam oratio aliqua cum per ſe vituperabilis fuerit per notiora, vel probabiliora concluſa ſyllogiſmo non videbitur inquiſita ad problema vituperabilis eſſẽ, & digna increpatione, eo quod per plura, & probabiliora oſtenditur. Nam qui deſtruit hoc, omnia fato euenire, & temere eſſe laudabiles, & vituperabiles per ſe inquiſita talis oratio nõ videretur digna increpatione. Si vero aliquis ipſam inquireret ad problema truncatim defectibiliterq; ſe habere videtur oſtendi ipſum propoſitum per plura, & probabiliora, nã quia deſtruitur omne contingens, atq; id ꝙ eſt in nobis, ſic etiam deſtruitur malitiam, & virtutem in nobis eſſe, quare fruſtra quoque erit conſulere.

Erit quandoque etiam oratio concludens, quam non concludens deterior, quando illa quidem ex abſurdis concludit, cum non ſit tale problema. Hæc autem indiget talibus quæ ſunt probabilia, & uera, cum nondum in aſſumptis ſit oratio.

Et hoc eſt indicatiuum huius, ꝙ non ſit eadem increpatio per ſe orationi quæſitæ per ſe ad problema. Equidem

per ſe

per ſe oratio eſt deterior quæ nõ per poſita concludit propoſitum, quam ea quæ nſtendit aliquid per accepta ſyllogiſtice. Si autem ad problema inquireretur, apparet aliquando oratio non concludens melior concludente, quãdo vero concludens per aliquas petitiones concluderet abſurda, & ſi problema non fuerit abſurdum, quod poteſt non per abſurda oſtendi, ſed oratio non concludens indiget aliqua propoſitione, quæ ſit euidens, & ſequatur ex neceſsitate ipſa poſita, ſed vis orationis eſt in aſſumpta, ſed non in relicta.

Eos autem, qui per falſa uerum concludunt, non iuſtum eſt inculpare. nam falſum quidem ſemper neceſſe eſt per falſa ſyllogizare, uerum autem quandoq; per falſa eſt ſyllogizare. manifeſtum autem id ex analyticis. Cum autem demonſtratio ſit alicuius dicta oratio, ſi aliquid aliud eſt, ꝙ ad concluſionem nullo modo ſe habet, non erit ex illo ſyllogiſmus. Sed ſi appareat, ſophiſma erit, non demonſtratio, & eſt philoſophema quidem ſyllogiſmus demonſtratiuus, & epichirema ſyllogiſmus dialecticus, & ſophiſma ſyllogiſmus contentioſus, & aporema ſyllogiſmus dialecticus contradictionis.

Scribitur iuſtum, & non iuſtum, & quę adduntur videntur magis ſequi hoc, non iuſtum, nam quia oſtenſum eſt in reſolutoriis, quòd non ſolum eſt per vera, ſed etiam per falſa ſyllogiſmũ conficere, quando falſa quibus vera oſtenduntur probabilia, & magis illatiua fuerint, quam vera, nõ iuſtum eſt increpare oſtendentes propoſitum dialectice, ſi vero fuerit iuſtum increpare, diceret quod dignum eſſet increpare bos quibus cum facultas ſit oſtendere propoſitum per vera, tollunt magis per falſa. Quando autem demonſtratio fuerit alicuius. i. ex veris, & propriis demonſtrati oſtẽderet idem, ſi acciperetur quædam alia propoſitio non conferens ad concluſionem, non erit ab illo, ſiue ab illa propoſitione ſyllogiſmus, ſed ab aliis. Si vero fuerit in ipſa concluſio conferens ad demonſtrationem alicuius alterius, erit ad oſtenſum per concluſionem eius conferẽs etiam ratio quæ erat demonſtratio conferentis in ſecundam rationem factam propoſitionis. Nam tales proſyllogiſmi ſunt, ſi autem aliquid videtur cõferens, ſophiſma igitur erit, & non demonſtratio, ſi autem aliquid erit nullam proprietatem habens ad cõcluſionem demonſtrationis, non erit ad illud conferens prædictus ſyllogiſmus.

Si uero ex utriſque, quæ uideantur, aliquid oſtendatur, non autem ſimiliter uideantur, nihil prohibet, ꝙ oſtenditur, magis altero uideri. Sed ſi hoc quidem uideatur, illud autem neutro modo ſit, aut ſi hoc quidem uideatur, illud autem ſimiliter non uideatur ſimiliter utique erit, & non itaque. Si magis alterum ſequetur quod eſt magis.

Si non ſint ambæ propoſitiones apparentes. i. probabiles, ſed alia magis, & alia minus nihil prohibet per ipſas oſtenſa concluſio ambabus propoſitionibus probabilior eſſe. Non. n. prohibitum eſt cum non fuerint propoſitiones valde probabiles, concluſionem valde probabilẽ eſſe, tamen ſi fuerit alia propoſitionum probabilis, & alia non probabilis, neq; improbabilis, vel alia probabilis, alia vero improbabilis, ſequetur concluſio eam, quæ magis habet hoc probabile.

Eſt autem quoddam & idem ad ſyllogiſmos peccatũ, quando oſtenditur per longiora, quod cõtingit per breuiora, & quæ orationi inſunt. Vt quoniam eſt opinio magis altera, quam altera, ſiquis petat ipſum unumquodq; maxime eſſe, & opinabile eſſe ipſum quod uere eſt. Quare quibuſdam magis ipſum. Ad quod autem magis, magis dicitur eſſe, eſſe autem & ipſum opinari uerum. An erit certior quibuſdam. Petitum enim eſt & ipſam opinionem ueram eſſe, & ipſum unumquodque maxime eſſe. Quare eadem opinio, quæ maxime uera eſt, certior eſt. Sed quæ nequitia maior, quam quæ facit, circa id, cuius eſt oratio, latere cauſam.

Peccatum inquit in ſyllogiſmo fieri, quando oſtenditur per plura. cum ſit per pauciora, & ea quæ inſunt pluribus acceptis ad oſtenſionem oſtendendum. patet igitur quòd ea quæ adduntur oſtendentibus propoſitum ſuperfluo adduntur. Quod dictum manifeſtum facit per exemplum. Nam ſit ſyllogiſmo oſtendendum, ꝙ opinio ſit magis altera, q̃ altera. Hoc proxime poteſt concludi ſyllogiſmo accipiendo aliquid idem in omnibus, in quibus eſt, ſed illud nõ idem in his magis & minus, & in opinione aliquid eſt idem, et non idem, & indicabat hominem dicendo ſic. Vnde ſi aliquis poſſet oſtendere per pauciora propoſitũ, & oſtendere per plura idem accipiens in pluribus, & ipſa quibus poterat ſolis oſtendi propoſitum, certe is peccaret, vt ſi primum peteret in quibus aliquid idem & nõ eſt, & hoc maxime eſſe, & vltra acciperet opinionem eſſe aliquid idem, & verum eſſe idem cum ipſomet opinabili, patet quod adderet ipſum proprie magis, quandoquidem patet quod non habet idem, et habet poſitum magis aliud alio opinabile eſſe, ſi aſſumeret omne quod ſit ad magis eſſe hoc magis, quod æquale eſt huic. ſ. eſſe de numero eorum quæ dicuntur inter ſe, quorum aliud dictum magis tale, & ipſum eſt magis tale, vt ſcientia ad ſcibile, & ſcientia quæ eſt magis ſcibilis erit magis ſciẽtia, ſic etiam in ſenſu, quia igitur & opinio eſt opinabilis, & quæ erit magis opinabilis, erit etiam magis opinio, erit igitur magis opinio ipſius vera, quæ eſt magis certa aliquorum, vt etiam erat in opinabilibus. Proinde qui accipit hæc ad oſtenſionem propoſiti, habet etiam petitum & poſitum. ſ. eſſe quãdam opinionem eſſe veram. Nã hoc (petitum. n. eſt, & ipſam opinionem veram eſſe) ſignificat eſſe quãdam eſſe ipſammet opinionem. Item hoc accepit maxime vnũquodque quod dicitur ipſum, ex quibus propoſitum cõcluditur eſſe aliquam opinionem certiorem. i. magis, q̃ aliis opinio. Nã certior opinio eſt magis, quam aliis opinio. nam in quo idem eſt in boc maxime & certius, ſed in opinione idem eſt, in opinione igitur eſt ipſum maxime, & certiſsimum. Item ꝙ ſit aliqua opinio altera magis, quam altera, quod videlicet erit oſtendere per pauciora. Eſt autẽ opinio propria, & non proprie, omne autem propria, & non proprie eſt magis & minus. Si autem aliquis peteret & acciperet plures propoſitiones, deinde ſic ratiocinaretur, ſi vnumquodq; opinabile eſt, ipſum vnumquodq; opinabile eſt, & ipſum vere opinabile, ſiue ipſummet opinabile, quare ſi quorum vniuſcuiuſq; ipſummet vnumquodq; idipſum opinabile, ſiue magis opinabile erit, etiam opinio ipſa magis erit certa, quam aliqua opinabilia. Quid autem ſit peccatum ſic oſtendentium & quæ ſit prauitas talium rationum adiecit, nam faciunt quæ extrinſecus, & ex periodo addita latere cauſam, ſiue medium concluſionis, quo etiam ſyllogiſmus fit.

Oratio autem eſt manifeſta, uno quidem modo, & publiciſſimo, ſi ſit concludens ſic, ut nihil oporteat interrogare. uno autem & qui maxime dicitur, cum ſumpta quidem ſunt ea, ex quibus neceſſarium eſt eſſe, ſint tamen per cõcluſionem terminata. Inſuper ſi fuerit aliquid, quod eſt ualde probabile.

Manifeſtum orationem dicit eſſe quæ euidens eſt, &

vera. Dicit autem talem fieri tripliciter, vno quidem modo maniſeſtiſsimo omnibuſq; comperto, ſi ex talibus propoſitionibus concluſionis fuerit propoſitum, vt nihil diſputans interroget de nullo aſſumpto, quia notum & euidens eſt, talis autem erit ille qui ex notis probabilibuſque immediatis, & non egentibus demonſtratione concludit propoſitum, vt omnis homo animal pedeſtre, omne aĩal pedeſtre animal. Secundus autem modus eſt qui eſt conſuetus, nam idem huic qui maxime dicitur, nã pauci ſunt accepti ex propoſitionibus indemonſtrabilibus, nam plures ſunt cõſueti accipientes propoſitiones proxime oſtendentes propoſitum, tamen habentes propoſitiones aliarũ rationum concluſiones.i.iam ſyllogiſmo oſtenſas, & ob id maniſeſtas. Vt enim in demonſtrationibus prima quidem & principaliſsima eſt, quæ ex primis, & immediatis, & ſecunda quæ per talia, quę per media oſtenduntur: ſic etiam in rationibus maniſeſtis. Equidem maxime manifeſta eſt, quæ per nota, & nõ egentia oſtenſione: ſecunda vero quæ per oſtenſa, & per hæc nota: tertius vero modus eſt maniſeſtus ſi deficit, & nõ fuerint omnia accepta ea ex quibus concluſio eſſet ob deficiens valde probabile, & notum: talis etiam videtur eſſe monolemmatos, vbi vna tantum propoſitio ſumitur, reſpiras, igitur viuis. Nam notum eſt, ꝙ relinquitur.ſ. omne reſpirans viuit, talia etiam ſunt enthymemata, vt hi pœna ſunt digni, nam ſunt ſacrilegi, prætermiſſum enim eſt hoc, ꝙ omnes ſacrilegi digni ſint pœna.

Falſa autem oratio uocatur quadrupliciter, uno quidem modo, quando apparet concludere, non concludens, qui uocatur ſyllogiſmus litigioſus. Alio autem modo, quando concludit quidem, non tamen ad propoſitum, q̃ accidit maxime in his, quæ ad impoßibile ducunt. Aut ad propoſitum quidem concludit. non tamen ſecundum propriam diſciplinam. Hoc autem eſt, ſi ea quæ non eſt medicinalis, uideatur eſſe medicinalis, aut geometrica, quæ non eſt geometrica, aut dialectica, quæ non eſt dialectica ſiue uerum, ſiue falſum ſit, q̃ accidit. Alio autem modo, ſi per falſa concludit. Huius autem erit, quandoque quidem concluſio falſa, quãdoque autem uera. nam falſum quidem ſemper per falſa concluditur: Verum autem poßibile eſt, & non per uera, ut dictum eſt prius. Eſſe uero falſam orationem, dicentis peccatum potius q̃ orationis eſt, & neque dicentis ſemper, ſed cum latuerit ipſum. quoniam falſam orationem dixit aliquam. nam ſecundum ſe falſum pluribus ueris ſuſcipimus magis, ſi ex his, quæ maxime uidentur, interimit aliquid uerorum. Talis.n. exiſtens uerorum demonſtratio eſt. Oportet enim poſitorum aliquid non eſſe omnino. Quare erit huius demonſtratio. Si autem uerum concludat per falſa, & ualde abſurda, earum, quæ per falſum ſyllogizant, compluribus deterior erit, erit autem talis, & quæ per falſum concludit.

Quod ſecundum quatuor modos falſa fiat ratio, & ſecundum vnum modum, ſi apparet concludens propoſitũ & non concluderet, ſed eſſet aſyllogiſtica ratio, q̃ dicit cõtentioſam eſſe, eſt nãq; ex apparentibus probabilibus, ſed non ex exiſtentibus, alio quoq; modo ſi quis ratiocinatur non concludendo ex acceptis propoſitum, ꝙ quidem accidere maxime videtur his qui concludunt aliquid per impoſsibile. Hoc autem dicit, vel quia omnes qui ducentes ad impoſsibile ratiocinantur, ſed non propoſitum concludunt, ſed eſt ſyllogiſmus falſus, nam ſic oſtendunt propoſitum per deductionem ad impoſsibile, nõ quod ipſa oſtendantur per ſyllogiſmum. vel igitur dicit hoc, vt Hermino videtur, vel magis, vt omnibus dicit accidere maxime ducentibus ad impoſsibile ſæpe nihil ad propoſitum ſyllogiſmum efficere, quando aliena ſuppoſitione oppoſitũ ſuppoſitionis accipitur, nam minime fit impoſsibile ob ſuppoſitionem. Etenim ſine hac ex derelictis idem impoſsibile concluditur, nihil tamen ad propoſitum. Hoc aũt erat oppoſitum ſuppoſitionis probare. Dixit quoq; in libro de priori reſolutione, ꝙ non ob id in rationibus ducentibus ad impoſsibile ſic fiebat. Tertius modus rationis falſæ, qñ acceptum concluderetur propoſitum, ſed nõ fuerint propria accepta demonſtrato, vt ſi quippiam geometricum oſtenditur non per geometrica, vel aliquid ad medicinam attinens non per medicinalia, & hoc ſimiliter ſiue fuerit verum, ſiue falſum cõcluſum. Nam cauſa rationis falſa eſt, quia non fit per propria propoſito, nam qui oſtendit vulnera circularia magis ſero curari, & ob id accipiens hoc, ꝙ æqualium menſurarum figurarum maxima area, & circuitus eſt ille circuli, certe medicinale oſtenſum non per medicinalia oſtendit ſyllogiſmo. Quarto deniq; modo fit ratio falſa, quando per falſas propoſitiones, & immediatas aliquid concluditur, ſed non propter quid, ſed quia talis fit ſyllogiſmus. Verum cum dicat de vltimo concludẽte per falſa verum, vel falſum de primo dicit concludente falſum per falſa falſam rationem eſſe dicentis, & interrogãtis ipſum peccatum eſſe inquit dicendo, verbi gratia, falſum concluſum ſyllogiſmo per falſa, quæ ſane ratio per ſe non eſt digna increpatione. Nam ſi eſt ſyllogiſmus, erit peccatum dicentis, & neq; huius ſemper, ſed quando ignorauerit qđ eſt falſa. Etenim oratio omnis ratio accuſanda eſt. Eſt. n. quædam ratio per falſa aliquod falſum oſtendens, q̃ magis, q̃ plures veras rationes accipiemus, tanq̃ magis oſtendentem, & conſtituentem propoſitũ. Eſt autem hęc ratio facta per impoſsibilem deductionem, nam in tali ratione quãdam ſuppoſitionem accipientes, & in hac quãdam propoſitionem, quia maxime apparet. Nam de hac dixit hoc, ſi ex his quæ maxime videntur interimit aliquid verorum, ſed in contextu eſt occultatio, quia vna exñte propoſitione de pluribus dixit, ex hac ſuppoſitione concludimus aliquod falſum, per ꝙ deſtruimus aliquod verorum, tñ ante plures rationes veras magis accipimus eam falſam, quia verorum eſt demonſtratio. Etenim ſi concluſio falſitatem habet, tñ per ipſum oſtenditur verum. Nam oppoſitum eſt falſæ ſuppõni, nam hoc indicabat per hoc. (Oportet.n. poſitorum aliquid non eſſe omnino) ſed, videlicet oppoſitum ipſi, talis ratio q̃uis falſa demrãtio eſt, quare non omnis ratio falſa vituperabilis. Equidem talis ratio, q̃uis falſa falſum ſignificans demonſtratiua eſt. Item aliter poteſt exponi hoc. (Oportet.n. poſitorum aliquid non eſſe omnino) .i. oportet poſitorum, & conceſſorum non eſſe aliquid omnino, vt ſit huius demõſtratio, ſed ambiguorum. Nam ambigua oſtẽduntur deductione ad impoſsibile, ſed conceſſa indigent oſtenſione tanq̃ ſint demonſtratiua. Deinceps autem inquit de concludente aliquod verum ex falſis. Nã dicit ꝙ ratio verum aliquid concludens per falſa & ſtolida, vel per abſurda, de quo vltimo mentionem fecit in falſis rationibus, multo peior erit rationibus concludentibus falſum, ſi illæ per probabilia hoc faciunt. Erat enim & ea quę concludit aliquo falſum ad impoſsibile, non tamen reproba. Contingit autem (inquit) & falſum aliquod concludere per falſas, & abſurdas propoſitiones, quæ etiam ratio deterior erit prædicta.

Quare manifeſtum, quoniam prima quidem conſideratio orationis ſecundum ſeipſam eſt, ſi concludit: ſecunda utrum uerum, uel falſum, tertia uero ex qualibus quibuſdam. nam ſi ex falſis quidem, opinabilibus tamen, rationabilis. Si autem ex exi

ſtentibus

ſtentibus quidem, ſed inopinabilibus, praua. Si autem & falſa, & ualde inopinabilia ſint, dilucidum, quoniam praua & ſimpliciter, & ad rem.

His additis ex predictis. ſ. oratione falſa nota, quomodo oportet facere inquiſitionem orationum, patet quòd manifeſtum eſt, ꝙ prima conſideratio rationis per ſe ſi concluderetur, primum (inquit) oportet conſiderare ſyllogiſmum, ſi cõcluſus eſt per ſe, vel expoſitis propoſitionibus. Secundo oportet conſiderare vtrum vera, vel falſa concluſio expoſitis propoſitionibus cõcluſa ſit. Tertio ſi verum concluſum ex qualibus propoſitionibus concluderetur. Nam ſi ex falſis, vel probabilibus cõcluderetur quæ videntur diſputanti, talis ſyllogiſmus locus appellatur, ſiue dialecticus, ſi autem concluderetur ex exiſtentibus, & veris, non apparentibus autem diſputanti appellatur prauus, ſi autem fuerint propoſitiones, falſæ, ſimulq; valde improbabiles, vel non apparentes diſputanti, patet qđ hic erit prauus, vel ſimpliciter, vel de ipſa re. i. ad rem. Nam quando non fuerit problema improbabile, & falſum, aliquis idem oſtenderet per talia praua ſit ratio ad rẽ, ſed quando problema tale fuerit, ratio oſtendẽs per talia idem oſtendens ſimpliciter quidem praua eſt & minime ad rem, ſi illud nõ poteſt per meliora oſtendi.

CAPVT DE PETITIONE PRINCIPII.

ID autem quod in principio, & contraria quoniam pacto peteret interrogans, ſecundum ueritatem quidem in analyticis dictum eſt, ſecundum opinionem uero nunc dicendum. Petere itaque uidetur id, quod eſt in principio, quinque modis. Manifeſtiſſimo quidem, & primo, ſi quis ipſum, quòd mõſtrari oporteat, petat. Hoc autem in eo ipſo quidem, non facile latere poteſt. In multiuocis autem, & in quibuſcunque nomen, & oratio idem ſignificat, magis.

Adiecit, videtur, quia petitio ad veritatem in principio totidem dicitur modis quot oſtenſum eſt in libro de priori reſolutione, tamen phantaſiam accipiendi ea quæ ſunt in principio quinque modis efficiunt aliqua, quos ponit. Vnus igitur & euidentiſſimus modus eſt, ſi quis idem qđ eget oſtenſione petendo accipiat, ceu cur homo rationalis quia rationalis. Hic autem modus eſt eius ꝙ eſt in principio non ſecundum opinionem, ſed is proprie & ſecundum veritatem eſt. Sed hoc videlicet in principio petere non facile latet in tali modo, ceu ſiquis interrogando, cur homo rationalis, accipiat idipſum interrogatum, in oſtenſionem eius neminem latet ꝙ is petit in principio. Sed in multiuocis & in quibus nomen & ratio idẽ ſignificat magis. Nam magis in his q̃ ſi aliquis idem quæſitum in eadem dictione acciperet. Similiter & ſi pro oratione nomen acciperet, petitur in principio, et ſi orationem pro oratione, quando ambo idem ſignificant, ſed accipiens diffinitionem pro nomine apparenter petit. Nam quædam oſtẽdit per diffinitionem quando nomen immanifeſtum fuerit, & diffinitio & ſignificatum notum eſt. Item alia poſſent accipi exempla eius ꝙ vere eſt in principio petitũ. Et vniuerſaliter quando duo quædam inuicem conuertuntur, ſimiliter ignota immanifeſtaq;, qui vtitur altero ipſorum ad oſtenſionem alterius, petit quòd eſt in principio, vt econtra qui vtitur ad alicuius oſtenſionem oſtenſo illud, quos modos in principio ſumptionis dixit in ſecundo priorum reſolutoriorum. Item in vniuocis, pro multiuocis & in quibuſcunque nomen & ratio idem ſignificant videlicet in propria vniuocis magis latet. Nunc in multiuocis ceu cur homo rationalis, quia homo vir vel humanus rationalis eſt. igitur homo rationalis. Latet igitur quia ſumitur multiuocum, ſed in vniuocis cur homo mentis & ſciẽtiæ capax; quia animal pedeſtre bipes eſt, & hoc eſt mentis & ſcientiæ capax. Accipit igitur vniuocum nomen pro homine animal pedeſtre bipes. Verum hoc magis vſus eſt in ambobus, ſcilicet multiuocis & vniuocis, quia etiam in ambobus quæſitum ſimiliter latet.

Secundo autem quando quo particulariter oportet demonſtrare, uniuerſaliter quis petierit, ut qui argumentatur quoniam contrariorum una diſciplina, omnium oppoſitorum poſtulabit unam eſſe. Nam uidetur id, quod oportebat ſecundum ſe oſtendere, cum aliis petere pluribus.

Secundum modum inquit, quo qñ quis debet oſtendere particulare petierit vniuerſale, vt arguens ꝙ contrariorum vna eſt ſcientia vniuerſaliter petet contrariorum, is apparens petitum in principio accipit. Nam cum quæratur ſi aliquorum contrariorum eadem ſit ſcientia accepit hoc omnium, & ſic petit in principio, non amplius tamen ſi quæſitum fuerit an contrariorum aliquis acciperet forte hoc oppoſitorum eo quòd non eſt per ſe poſitũ hoc, contraria eſſe oppoſita.

Tertio ſi quis quòd uniuerſaliter, eſt oſtendere propoſitum, particulariter petat, ut ſi de omnibus cõtrariis propoſitum eſt, de aliquibus poſtulet. Videtur. n. hic, q. cum pluribus oportebat oſtendere, ſecundum ſe extra petere.

Non petit is propoſitum vniuerſale ſequi particulare. Videtur autẽ inquit ꝙ cum pluribus oportet oſtendi per ſe ſeorſum petiiſſe. Et ſi omnia acceperit quæ ſunt ſub vniuerſali, neq; ſic ad veritatẽ petit id quod eſt in principio. Nam talis modus eſt inductiuus, vt neque ille ante ipſum conſtituens particulare ex vniuerſali. Etenim talis forma eſt maxime demonſtratiua.

Rurſus ſi quis diuidens petat problema, ut ſi oportet oſtendere medicinam ſani & ægri, utrunque extra poſtulet. Aut ſi quis eorum, quæ ſequuntur ſe inuicem ex neceſſitate, alterum petat, ut latus incommenſurabile eſſe diametro, ſi oporteat oſtendere, quoniam diameter lateri.

Neque is quod eſt principio accipit, ſi vtrũq; ſeorſum acceptum notum vtroq; aggregato magis fuerit.

Aequaliter autem & contraria petunt ei, quòd ex principio eſt. Nam primo quidem, ſi quis oppoſita petat ſecundum affirmationem, & negationem.

Et contrarij petitio in rationibus eſt deductio, vt accipere aliquid à reſpondente, & poſt hęc tentare oppoſitum ab ipſo accipere, & per hæc hunc modum oſtendere contradictionem ſuarum reſponſionum. Scribitur autem ſic, quod ex principio, ideſt in principio. Nam quinque ſunt poſiti modi petitionis ex principio. Nam iam poſitis contraria petuntur. Contraria autem dicit oppoſita, vt indicat per ea quæ infert.

Secundo autem contraria ſecundum oppoſitionem, ut bonum & malum idem.

Oportet ſcire ꝙ vt accipientes in principio non idem quæſitum in eiſdem dictionibus petierunt. (Non. n. poſſibile eſt ſic accipientem latere) ſic neque hi qui accipiunt oppoſita. Nã perſpicuum & per ſe abſurdum eſt, ſed trãſferentes dictiones accipiunt in aliis nominibus vel orationibus affirmationem, & in aliis idem ſignificantibus negationem. Poteſt autem dici etiam non oppoſitas contradictorie, ppõnes, ſed qualeſcunq;. Etenim contrariæ oppo-

ſitæ ſunt. Item contraria aliter in ſecũdo intelligi poſſunt. Secundus eſt modus accipiendi contraria vel ſecundum poſitionem & ſyllogiſmum contrariorum, vel ſecundum oppoſita contrapoſitorie, vt ſanitas nunquid cui adfuerit vtilis eſt, igitur erit bonum, nunquid ægroto morbus vtilis, quòd ſi fuerit non erit malum ægroti, ſed quæ ſunt eodem ſubiecto, & inter ſe eadem ſunt, igitur idem bonum & malum erit.

Tertio uero ſiquis uniuerſaliter poſtulans, particulariter petierit contradictionem, ut ſiquis ſumens contrariorum unam diſciplinam ſani & ægri alteram eſſe petat. Aut ſi hoc petens, in uniuerſali oppoſitionem tenet ſumere.

Modus iſte eſt idem cum prius dicto, hoc ſcilicet ſiquis petierit oppoſita affirmationem, & negationem. Verum hic differt ab illo, videtur plane per ſe accipi, hic autem potentia. Non enim contradictione omnium contrariorum vna eſt ſcientia, ideo ille locus & modus magis deprehenditur quarum aſſumptio oppoſitorum. Hic autem magis latet. Etenim autem differentia dictorum modorum quatenus quidem illam affirmationem & negationem accepit qualeſcunque oppoſitas. Equidem opponuntur vniuerſales contrariæ, ideo neq; mentionem fecit de tali ſumptione oppoſitorum. Hic autem contradictorias dicit, ſic etiam facit omnem virtutum eſſe congruam diſpoſitionẽ & ponens continentiam virtutem. Nam erit potentia dicens quod non omnis virtus eſt conſona diſpoſitio, continentia enim non eſt cõſenſus, ſed pugna. Item ad tertium modum explicatio, ſi quis vniuerſale petens & accipiens particulare, peteret contradictionem, vt ſi interrogans quòd omnium contrariorum eadem eſt ſcientia, poſtea accipiat contradictionem particulariter, hoc quod non eadem ſit ſcientia ſani & morbidi. Hoc autem fieret ſi interrogaretur ſic, nunquid medicus finem habet ſanare, & hoc intendit, & huius morbi minime? quia neque finem habet facere morbum, quare concedens vniuerſale quòd omnium contrariorum eadem ſit ſcientia, particulariter accepit quòd nõ eadem. Nam ſanitas & morbus ſunt ſub ipſis contrariis. Quartus autem modus quãdo fuerit econuerſo, ſcilicet petendo particulare hoc, ſani et morbidi eãdem eſſe ſcientiam, deinde in ipſo vniuerſali tentat accipere contradictionem, oſtendens quòd non omnium contrariorum eadem eſt ſcientia.

Rurſus ſiquis petat contrarium ei, quod ex neceſsitate accidit per ea, quæ poſita ſunt.

Si quis peteret contrariorum accidenti ex poſitis ex neceſsitate, vt ſi fuerit poſita voluptas ſecundum naturam, & omne ſecundum naturam bonum. Nam ſequitur ex his neceſſario hoc, vt omnis voluptas ſit bonum, erit autem talis accipiens contrarium poſitorum.

Et ſiquis ea quidem non ſumat, quæ oppoſita, ſed alia petat duo, ex quibus erit oppoſita contradictio.

Quintum inquit modum ſiquis ea non acceperit oppoſita huius, & talia duo peteret ex quibus erit oppoſita contradictio. Poteſt etiam ſic intelligi, ſiquis peteret talia quædam duo quæ ſequitur contradictio. Hoc autem contradictio oppoſita æquale eſt, ac ſi diceret affirmatio & negatio oppoſitę. Non enim omnis affirmatio omni negationi opponitur. Nam nihil differt ab hoc.ſ.petere negationem hoc, petere hęc quę contradictio ſequitur, Item poteſt intelligi hæc (alia petat duo) complicationes duas propoſitionum, ex quibus concludetur contradictio.

Differt autem contraria ſumere ab eo, quòd eſt principio. Quoniam huius quidem eſt peccatum ad concluſionem (nam ad illam aſpicientes, quod in principio eſt, dicimus petere) contraria autem ſunt in propoſitionibus, quo ipſe aliquo modo ſe habeant adinuicem.

Quia in principio petere cum ad concluſionem conſiderant peccata inueniuntur. Nam quod oſtendere oportet hoc petit in principio petens, ſed qui petit oppoſita ſecundum ipſam orationis ſumptionem facit peccatum. Nam peccatum eſt in aſſumptione propoſitionum cum contraria ipſis inuicem concedant & accipiant. Item aliter poteſt dictus contextus explicari, qui eſt quintus modus, vbi ſiquis petens accipiat contrarium accidenti ex neceſsitate, ideſt concluſioni, vt ſiquis ſyllogiſmo concluſerit quòd anima eſt ſeipſã mobilis, & quod eſt ſeipſo mobile eſt ſemper mobile, & hoc eſt immortale, igitur anima immortalis, deinde accipiat qđ etiam mortalis, & ſi quis autem non acceperit oppoſita plane, vt his omnibus dictum eſt, & acciperet alia duo videlicet effectiua & corruptiua quorundam, ex quibus erit oppoſita contradictio, ceu num macilento ſana ſit bouina caro an corruptiua morbi, ceu male diſpoſito & aſſerto econtra. Equidem ea quorum effectiuum & corruptiuum idem, ſunt eadem. igitur ſanitas & morbus idem. Vide quomodo non plane accepit oppoſita, ſed obumbratim eo quod accipit talia æquiualentia.

Ad exercitium autem, & exercitationem talium orationum, primum quidem conuertere aſſueſcere oportet orationes. Sic enim & ad id, quod dicitur, facilius non habebimus, & in paucis plures ſciemus orationes. Nam conuertere eſt tranſumentem concluſionem cum reliquis interrogationibus interimere unum quippiam eorum, quæ dicta ſunt. Neceſſe enim ſi concluſio non eſt, unam aliquam interimere propoſitionem, ſiquidem omnibus poſitis, neceſſe erat concluſionem eſſe. Et ad omnem poſitionem & quoniam ſic, & quoniam non ſic, argumentum conſiderandum, & cum inueneris, ſolutionem ſtatim & quærendum. Sic enim ſimul accidet & ad interrogandum & ad reſpondendum exerceri.

Cum poſuerit locos à quibus abundabimus propriis ſyllogiſmis ad vnumquodque problema, ſtatuens autem & conuenientem vſum ipſorum vtrique interroganti & reſpondenti in his inſtrumentaria quædam ad exercitum & exercitationem meditationemq́; dialecticarum orationum aſsignat. Et primum inquit aſſueſcere oportet conuerſione orationum, ideſt ſyllogiſmorum. Nam in hac exercitati abundabimus ad propoſitum problema, & in paucis plures orationes ſciemus. Et reuocat nos ad memoriã conuerſionis ſyllogiſmorũ de qua docuit in ſecundo priorum reſolutoriorum. Eſt autem conuertere ſyllogiſmum tranſmutare concluſionem.i.oppoſitum reliquæ propoſitioni concludere. proinde dicit primum quidem conuertere aſſueſcere oportet. Nam oſtendẽtes quòd oratio conuertens qua vtimur ſyllogiſmus eſt, oſtendemus & hoc quo vtimur ſyllogiſmo exiſtente ſi aliquid erit ad ipſum vt ſyllogiſmum exiſtentem ambiguum, vel ſi non hoc aliquis concederet tranſeuntes ad illum oſtenderemus vel ad omnia oſtendenda abundantiores erimus plures occaſiones habentes ad faciendum ſyllogiſmum, & in paucis plures ſcimus orationes, quòd vnum habentes ſyllogiſmum habebimus ex ipſo quatuor ſyllogiſmos aliquando quidem contrarium concluſionis accipientes in conuerſione & duos ſyllogiſmos facientes in aſſumptione propoſitionũ, aliquando autem oppoſitũ, & rurſus alios duos facientes. (Nam conuertere eſt tranſmutantem concluſionem cum

reliquis interrogationibus)pro hoc cum reliquo interrogato, ideſt cum vna poſitarum propoſitionum, quia autem ſecundum vtrunque aſſumptæ poſitorum oppoſito concluſionis reliqua deſtruitur, ob id cum reliquis dixit.

Et ſi ad nullum alium habemus, ad nos ipſos mutuo comparare eligentes, quæ ad poſitionem eandem argumenta ſunt. Hoc enim & ad cognoſcendum multam facilitatem præbet, & ad redarguendum magnum habet adiumentum, quando quiſpiam promptus eſt argumentari & quoniam ſic, & quoniam non ſic. Nam ad contraria accidit facere obſeruationem, & ad cognitionem, & ad eam(quæ ſecundum philoſophiam eſt) peritiam poſſe conſpicere, & conſpexiſſe, quæ ab utraque ſup poſitione, non paruum inſtrumentum. Nam reliquum horum recte eligere alterum. Oportet autem ad id, quod tale eſt, eſſe ingenioſum, & hoc eſt ſecundum ueritatem eſſe ingenioſum, poſſe bene eligere uerum, & diffugere falſum. Quoniam qui bene nati ſunt, probe facere poſſunt.

Addit prædicto oportere in vnoquoque problemate exercitatum ad vtrunque arguere. Illud vero oportere ponere comparata in electionibus ad ipſam poſitionem arguere apponentem conſtructiuis argumentis deſtructiua. Nam ad hoc cogendum & redarguendum multam habet copiam ad arguendum, præſertim ad vtraſque partes abundanter arguere. Item magnum habet momentum & adiumentum præbet reſpondentibus, vt non reprehendantur. Nam qui bene abundat ad oppoſita & in vtraq; oppoſitorum ſeruat ipſis ad appoſitionem oppoſitorum. Nam in oppoſitum argumentum eſt cuſtodia obſeruatio oſtendendi per argumentum ad impoſsibile. Cæterum ſubdit(Et ad cognitionem & ad eam quæ eſt ſecundum philoſophiam peritia)ideſt ad inuentionem veritatis & peritiam ſecundum philoſophiam, quæ eſt veri ſcientifica cognitio talem præparationem & circa problemata exercitium conferre. Hoc autem dixit in primo huius tractationis exponens ad quæ quotque vtilis ſit dialectica. Nam quia abundamus ad vtraque facilius perſpiciemus verum & falſum. Nam inſtrumentum non paruum eſt ad inuentionem veri argumentum ipſum ad oppoſita. Nam cum nota fuerint ea quibus poſſumus ad vtranque partem arguere, facilis erit veterum inuentio. Nam in his neceſſe eſt etiam verum eſſe. Oportet autem(inquit) & ad inuentionem veri bonæ indolis ingeniiq; eſſe quo conſpicere & iudicare poterit verum. Et hoc dicit eſſe bonum ingeniũ. Nam boni ingenio ad verum promptiores ſint & a falſo abſunt auertunturque, quod qui habet etiam poteſt bene iudicare verum. Sed qui facile quoſdam ſequuntur & quædam diſcunt atque ſimiliter ſe habent ad omnes diſciplinas, non proprie ingenioſi dicerentur quod non habent iudicium in illis, quod eſt primum & proprium ingenium.

Quippe cum qui amant, & qui oderunt, quod profertur, facile diſcernunt, optimum.

Ideſt prolatorum ſiue aliquæ diſciplinæ fuerint, ſiue etiam quædam alia, quorum quibuſdam abundare, & amare præeligentes, oportet, quædam vero non talia a quibus auerſi & odientes ea bene hoc faciunt & ſunt boni iudices.

Et ad ea quæ ſæpiſsime incidunt problemata, ſcire oportet orationes, & maxime, quæ pro primis poſitionibus ſunt. Nam in his ſæpe contendunt, qui reſpondent.

Quia problematum quædam ſunt conſueta poſtulari & nota atque ſæpiſsime a pluribus quæſita, inquit oportere habere ad talia orationes cura & ſtudio meditatas & promptas. Nam ſic non egebimus in colloquiis argumentis de ipſis, ſed etiam de primis poſitionibus perinde ac dicat de principiis. Nam ipſe primæ poſitiones & de talibus problematibus orationes confirmat. Verum quia hoc difficile eſt ad talia habere copiam argumentorum. Nam oportet vel per prima, vel per probabilia hæc oſtendere, etiam difficile eſt reſpondere de talibus. vel igitur dicit per hoc quod oportet ad tales poſitiones præparare orationes quaſdam, quia egent interrogantes ad hæc reſponſionibus, ideo paratæ orationis ad hæc facile reſpondentes vincerent, vel vniuerſaliter cenſet ad tales poſitiones habere quaſdam orationes præparatas, quia difficilis eſt de ipſis argumentatio & reſponſio, & nc aliquando opus ſit nobis ſuſtinere de ipſis rationem, neque argumento, neque reſponſione egemus.

Inſuper etiam terminorum copioſos eſſe oportet, tum probabilium, tum etiam primorum, atque ſe habere promptos, nam per hæc fiunt ſyllogiſmi.

Inquit oportere dialecticum copioſum eſſe terminorum & habere promptas diffinitiones probabilium & primorum. Nam per diffinitiones principiorum ſyllogiſmi eorum quæ ſunt poſt principia fiunt. Sed hæc non ſolum dialectico, ſed etiam demonſtratori neceſſarium eſt primum ſcire, quid linea, quid angulus. Nam per hæc cæteræ demonſtrationes fiunt. ſimiliter etiam in aliis.

Tentandum autem & ea, in quæ ſæpiſsime incidunt orationes aliæ, tenere.

Inquit oportere & habere prompta in quæ ſæpiſsime incidunt orationes. Dicit autem hoc de communibus locis, nam ſunt quidam loci communes qui ad omnia genera problematum ſunt vtiles, vt a cognatis, & caſibus, generationibus, & corruptionibus, atq; ex ipſo magis & minus, porro tales orationes cenſet prompte habendas eſſe tanquam ſæpiſsime vtiles.

Nam quemadmodum in geometria ante opus eſt circa elementa exercitatum eſſe, & in numeris circa capitales promptè ſe habere, & multum refert ad hoc quod eſt & alium numerum cognoſcere multiplicatum: ſimiliter & in orationibus promptum eſſe ad principia, & propoſitiones in ore ſcire.

Dicit capitales eos primos modos, qui vſq; ad denariũ numerum multiplicantur. Nam ob exercitium de his poſteriorum & maiorum ſimiliumque ipſis multiplicationes ſecũdum progreſſum cognoſcuntur, nam ab hoc bis duo quatuor cognoſcitur, & per bis viginti quadraginta, & p vigeſis viginti quadringenta, & per ducenties viginti quatuor milia, & deinceps ſimiliter.

Nam quemadmodum in memoriæ ſenſorio ſolum loci poſiti ſtatim faciunt ipſas res memorare, ita hæ ad ratiocinandum promptiorem efficiunt. quippe cum ad determinatas illas ſecundum numerum inſpiciant. Et propoſitionem communem magis quã orationem in memoria ponendum, nam principio, & ſuppoſitione mediocriter copioſum eſſe difficile eſt.

Locos quoſdam etiam in hoc de memoria, ſomno, & diuinatione per ſomnum adiecit, per quæ eſt reminiſci etiam a contrariis & a ſimilibus & ab aliis pluribus, vt igitur in illis iidem loci noti ex quibus poſsibile eſt remini-

ſci cauſæ ſunt vt nos reminiſcamur. Nam ſcientes quòd contrariorum, verbi gratia, ſtatim in contrarium dictorum, procedentes de hoc reminiſcimur, ceu ex amaro dulcis memoriam capimus, & ab albo nigrum in memoriam venit, & a frigore æſtus. Quid igitur in memoriæ ſenſorio, & in ipſo diſputare communium locorum cognitio, facit magis ſyllogiſmo aliquid concludi. Nam ſimul hoc alicuius cognitione introducetur etiam ſyllogiſmus eius factus per ipſum. Item quòd diffinitiones ſunt loci in quibus arguemus ſyllogiſmis abundabimus non ſecundum vnumquodque problema proprias occaſiones quærentes, ſed vtentes communibus ad omnes. Item dicendo de ipſis inquit oportere meminiſſe magis propoſitionis communis quæ ſyllogiſmi, vbi propoſitionem locum dicit. Nam communis propoſitio eſt locus diuiſis tribus quibus congruit memoriter tenere proprios ſyllogiſmos in vnoquoque problemate. Nam qui ſciuerit ſyllogiſmum ad illum ſolum abundare potentia habet problema cuius ſyllogiſmum habent, ſed communem habens propoſitionem, & ad alia habet problema, ceu qui ſciuit ꝙ ſi ſalubre bonum, ſciuit morbidum malum. atqui primum, ergo ſecundum ſciuit. Nam is habet ſyllogiſmum, ſed ſolum de dictis, ſed qui ſcit locum huius ſi contrarium contrario ſyllogiſmum quidem non habet, licet principia & occaſiones ſyllogiſmorum, & non ſolum propoſiti. Non enim ſolum hæc ſunt contraria, cæterum dicit principia ſuppoſitiones, quia non per demonſtrationem ponuntur quia autem difficile hoc mediocri principio abundare, oportet meminiſſe talium propoſitionum, quæ ſunt principia problematum.

Inſuper orationem unam plures facere aſſueſcendum, ue luti hi, qui occultiſſime abſconduut. Tale autem erit, ſiquis quamplurimum receſſerit a cognatione eorum, de quibus eſt oratio.

Et hoc conſequens eſt prædicto. ſ. aſſueſcendum eſſe loco circa vnam orationem, id eſt vnamquanque propoſitionem ſingularem atque annectere alicui vniuerſali. Nā vniuerſalis propoſitio multorum ſyllogiſmorum ſit principium. Nam ad vnumquodque eorum ſub vniuerſali vtilis eſt talis propoſitio, & eſt nunc dictum æquale dicto in primo loco, ſed ſumendum eſt maxime vniuerſalem propoſitionem & vnam faciendum eſt plures. Equidem cenſet digreſsiones faciundas eſſe a poſitis ad vniuerſaliora im manifeſte & occulte. Nam ſic concedetur non in ea quæ prope & appoſita ac parum diſtantia ſi aliquis tranſmutaretur & digrederetur, ſed in ea quæ plurimum diſtant ab his quæ ſunt cognata eorum, & de quibus oratio erit.

Erunt autem potiores orationum uniuerſales maxime quæ id pati poſſunt. Vt quoniam non eſt una plurium diſciplina. Sic enim & in his, quæ ſunt ad aliquid, & in contrariis, & coniugatis eſt.

Inquit vnam plures fieri poſſe, quandoquidem ſit hoc maxime in ipſis vniuerſalibus, nam quanto communior & vniuerſalior propoſitio, tanto in plura diuidi poteſt. Nam qui accepit vniuerſalem, quòd non eſt vna plurium ſcientia, ob id etiam quòd neque oppoſitorum eſt, hoc autem qui habet etiam habet rurſus ꝙ eorum ad aliquid non eſt vna ſcientia, neque contrariorum, ſed etiam quod cognatorum non eſt vna ſcientia, etenim hæc ſub vniuerſali propoſito eſt.

Oportet autem reminiſci uniuerſales facere orationes, tam & ſi fuerit diſputans particulariter, ſic enim & plures licebit unam facere. Similiter autem & apud rhetores in enthymematibus. Eundem autem quam maxime fugere in uniuerſale ferre ſyllogiſmos.

Cenſet quod ſi diſputās particulare compnit, ceu quod ſani & morbidi non eſt vna ſcientia, oportet eum accipientem dicendo mentionem facere de ipſa vniuerſali, igitur oppoſitorum non dicis vnam eſſe ſcientiam. Nam ſic licebit ad plura vti oratione, non ſolum igitur contrariorum, neque eorum ad aliquid, ſed etiam in aliis; alioquin ſi in aliquibus videretur vna eſſe ſcientia deſtrui id debitur poſitum. Similiter autem cenſet faciūndum eſſe in rhetorice. Etenim enthymema ſyllogiſmus rhetoricus eſt, tentandum eſt igitur inquit hic orationem vniuerſalem accipere, oportet igitur eum qui arguit transferre reſponſiones ad vniuerſales. Nam ſic facile eſt poſito non deſtructo, & reſpondentem oportet atque ſuſtinentem orationem & facientem alicui ſyllogiſmum facienti de ipſo cuitare ne vniuerſalis faciat ſyllogiſmos. Nam ſic plures occaſiones dicendorum auferrent his qui deſtruunt id quod ipſi nituntur aſtruere.

Et ſemper oportet conſiderare orationes, ſi in pluribus communibus diſputantur. nam omnes particulares in uniuerſali diſputatæ ſunt. Et ineſt in particularibus eius, quod eſt uniuerſale, demonſtratio. Cum non ſit ſyllogizare quicquam ſine uniuerſali.

Oportet (inquit) factos ſyllogiſmos conſiderare ſi vniuerſales propoſitiones habent & de vniuerſalibus diſputant, nam omnis ſyllogiſmus vel vtrâque vel alteram vniuerſalem habet propoſitionem.

Exercitatio autem facienda, inductiuarum quidem ad rudem: Syllogiſticarum uero ad expertum.

Quoniam particularia magis ab ipſo cognoſcuntur ex quibus inductio.

Omnino autem exercitationis gratia diſceptantibus tentandum afferre, aut ſyllogiſmum de aliquo, aut propoſitionem, aut ſolutionem, aut inſtantiam, ſiue recte quis dicat, ſiue perperam, uel ipſe uel alter, & ad quippiam uterque. Ex his enim facultas. Exercitatio autem facultatis gratia.

Inquit reminiſcendum eſſe memoriamq; faciēdam ex colloquiis dialecticis & exercitatiuis vniuerſaliter, vel de aliquo ſyllogiſmo, vel ſi quis bene dictam ſolutionem dixerit ad aliquam orationem interrogatam, vel aliquam propoſitionem propoſitam, bene vel inſtantiam ad propoſitionem aſsignauerit. Cenſet autem obſeruanda eſſe etiam peccata nobis ipſis, vel ab aliis & propter quid fiebant; Item ſi bene interrogatit, aut non bene, vt aliqua quidem memoriter teneamus, & aliqua ſeruare aſſueſcamus. Nam quia talia obſeruamus dialectica ſit facultas, cuius gratia etiam principio exercitationem faciebamus.

Et maxime circa propoſitiones & inſtantias. Eſt enim (ut ſimpliciter dicamus) dialecticus propoſitiuus & inſtantiuus. Eſt autem proponere quidem unum facere, quæ ſunt plura. Inſtare autem, quod unum eſt, facere plura. Nam aut diuidit, aut interimit, hoc quidem dans, illud autem non dans eorum, quæ propoſita ſunt.

Maxime inquit, circa propoſitiões oportet memori-

ter tenentem & congerentem omnia in vtum, in primis quidem propoſitiones, quoniam per hæc interrogationes & argumentationes, inſtantiæ autem quia per has reſponſiones, ſed dialectici opus eſt interrogatio & reſponſio, vnde dicendo dialecticum eſſe proponentem & inſtantem, adiecit quid opus eſt bene proponentis & male inſtantis.

Non eſt autem cum omni diſputandum, neque contra quemlibet exercitandum, eſſet enim neceſſe ad aliquos prauas fieri orationes. Sed ab eo, qui tentat apparere omnino diffugiendum, & ſi iuſtum quidem ſit omnino tentare ratiocinari, non tamen pulchrum, cum non oporteat aduerſus quoslibet facile conſiſtere. eſſet enim neceſſe inde prauiloquium emergere. nam & qui exercitati ſunt, non poſſunt abſtinere a diſputatione ſine altercatione.

Cum dixerit quomodo oportet exerceri, & quorum gratia in his, etiam oſtendit qualem magnitudinem habere oportet dialecticum, oſtendit quod ipſi dignum non eſt aduerſus omnes diſſerere & non contra quelibet exercitari, & cauſam dicit. Nam accidit aduerſus quoſdam rudes fieri orationes. Nam quia contentioſe reſpondentes diſputantes probabilia tranſeunt, & ex omni modo tentantes inſtare contra diſputantes, conſequens eſt arguentes omni modo tentare ſyllogiſmum probare propoſitum. Adducuntur autem & exercitati contra tales facere colloquia contentioſa & ſophiſtica, Hoc autem non eſt facere honeſtum, nam contendere & vti ſophiſmatibus nequaquam eſt proprium diſputanti, nam diſputare vel per probabilia exercere ad inuentionem veritatis relationem habet, ob id ſeruandum eſt ne cõtra omnia communiter diſſerat, ſed omnia initio iudicare ſi digna ſunt colloquio ne proterue petulanterq; immerſi diſputationibus cum altercatione alter alterum æmulans proprium opus tranſgredi cogantur manibus certantes.

Oportet autem factas habere orationes ad huiuſmodi problemata in quibus cum pauciſſimorum copia eas ad quamplurima vtiles habeamus. illæ vero ſunt vniuerſales, & ad quas in promptu quippiam ad inuenire difficile eſt.

Præueniendo iam quidem aliquo modo de hoc dicit, ſed etiam nunc dicit, & cenſet oportere promptas & factas orationes habere & per memoriam ad talia problemata quæ vtilia ſunt ad plura, talia autem earum ea quæ ſunt maxime vniuerſalia. Nam habentes de his ſyllogiſmos ipſis vti poſſumus ad omnia quæ ſub ipſis poſſumus, & prius autem dixit, minimis autem abundantes de quibus ſyllogiſmus eſt vniuerſalis problematis ad plura vtilis habebimus, & propter hoc non facile eſt de vniuerſalibus propoſitionibus extra impedimentum inuenire dicere, quia vniuerſalis ſit ſyllogiſmus de vniuerſali, & cum non ſit facile talibus propoſitionibus abundare, ob id cenſet de talibus habere paratas orationes, vt vnam eſſe oppoſitorum ſcientiam non facile quidem eſt ſyllogiſmo concludere, verum qui ratiocinatur, poteſt vti his, & pro, contrariorum vna eſt ſcientia, & quod eorum quæ ſunt aliquid ſimiliter, & reliquorum, atque alia vnaquæque ſub ipſis, ideo oportet dicere quædam habere præparata de problemate exiſtente vniuerſali. Erit autem huiuſmodi eandem ſcientiam eſſe eorum, quæ inuicem ſimul eſſe non poſſunt, ſed oppoſita talia ſunt, quod autem eadem ſit ſcientia eorum quæ ſimul eſſe non poſſunt, ſic oſtendit, ſcientiæ proprium eſt ſcire ad quod ineſt alicui: pari ratione etiam ſcire quod non ineſt illi, nam ſic ſciret quid inſit alicui perfecte.

Finis Commentarii Alexandri magni Peripatetici in octo Libros Topicorum Ariſtotelis.

SERIES CHARTARVM.

A B C D E F G H I K L M N

Omnes ſunt Quaterniones, Excepto A, Duerniones,

& M, N, qui ſunt Terniones.

VENETIIS *Apud Hieronymum Scotum.*

M D L IIII.